BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
69 F
17

APOPHTHEGMATVM EX OPTIMIS VTRIVSQVE linguæ ſcriptoribus per

DES. ERASMVM ROTERODAMVM COLLECTORVM LIBRI OCTO.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
APVD IOAN. TORNÆSIVM,
ET GVL. GAZEIVM.
M. D. LVIII.

INDEX AVTORVM VNDE potiſsimum collecta ſunt Apophthegmata.

Plutarchi apophthegmata
Plutarchi uitæ
Plutarchi moralia
Diogenis Laërtij uitæ philoſophorum
Xenophontis uaria opuſcula
Athenæi dipnoſophiſtæ
M. Tullius
Quintilianus
Plinius ſenior
Plinius iunior
Titus Liuius
Suetonius
Probus Aemilius
Aelius Spartianus, & cæteri ſequentes
Macrobius
Herodotus
Seneca
Philoſtratus
Valerius Maximus
Ammianus
Eutropius.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI IVNIORI GVILhelmo, duci Cliuenſi, Iuliacenſi, Montenſi, Comiti Marchiæ & in Rauenſpurgo, &c.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

*

DES. ERASMVS ROTERODAMVS S. D.

QVONIAM *priores libellos, quos mei erga te animi uelut arrabonem qualemcunq; miſeram, tam comiter accepiſti Guilhelme princeps iunior illuſtriſsime, nec tu modo, ſed & ambo clariſsimi parentes tui, uiſum eſt aliquid & tua nobilitate dignius, et tuis ſtudijs, ni fallor, utilius adiungere.* Proin *ex optimis quibuſq; autoribus collegi, quæ Græci uocãt apophthegmata, hoc eſt, egregie dicta, quòd uiderẽ non aliud argumẽti genus principi præſertim iuueni magis accõmodũ. Sunt illa quidẽ ſcitu digniſsima, quæ philoſophi de moribus, de* Rep. *adminiſtrãda, deq; bello gerẽdo literis prodiderũt.* Sed *quotocuiq; uel priuato tantũ eſt otij, ut apud* Platonẽ Socraticarũ *argutationũ, ironiarum & iſagogarũ ambages ac labyrinthos euoluere uacet? Ariſtoteles autem copioſe quidem ſcripſit de moribus, ſed philoſophis ſcripſiſſe uidetur, nõ principi.* Dilucidiora *ſunt quæ tradidit de re œconomica & politica, ſed is uir nuſquã non requirit lectorem & attentũ, & otioſum: ad hæc quoniam affectibus caret, non perinde retinet animum principalibus curis intentum. Iam in philoſophicis &* M. Tullij *de philoſophia libris pleraq; ſunt eius generis, ut nõ admodũ referat principẽ ea ſcire: quod genus ſunt quæ diſputãtur*

ab illis de finibus bonorũ ac malorũ,maiore ſubtilitate quàm fructu.Conueniunt hæc illorũ inſtituto, qui de honeſto per omnẽ uitam nihil aliud quàm diſputãt.At ei qui ditioni naſ=citur,ſtatim expedienda uirtus eſt,non per otiũ diſputanda. Reſtat hiſtoria,quæ quoniã res præclarè ſecúsue geſtas ue=lut in tabula ſpectandas repræſentat,nec id abſq; uoluptate, magnatibus uiris aptior eſſe uidetur:ſed hic ut infinitã uolu minum uim principi uacet euoluere, quis poßit meminiſſe? Atqui quemadmodũ ij qui certant in palæſtra, certos quoſ=dã prehẽdendi elabendiq; modos ad manũ habent:ita qui in pacis belliq; negotijs uerſantur,certas rationes in promptu habere conuenit, quibus admoneantur, quid pro re nata ſit facto opus,quid non.Hac in parte uidemus eruditißimos ui ros principũ curas ſua diligentia ſubleuare conatos, quorũ alij ſcripſere ſententias, ueluti Theognis & Iſocrates, alij celebriũ uirorũ ſtrategemata et apophthegmata, ueluti Va lerius Maximus,& Sextus Iulius Frontinus,qui indicat idẽ ab alijs nonnullis factitatum. Non mediocris otij res eſt au=rum ſcrutari in uenis,aut gẽmas in harenis mariue quærere. Is demum occupatißimo principi gratum præſtat officium, qui aurum purũ factumq; exhibet,qui ſelectas ac repurga=tas gemmas,auro incluſas,aut poculis additas offert.Id offi=cium quum à multis tentatum ſit, mea tamen ſententia, ne=mo felicius præſtitit quàm Plutarchus,qui poſt editũ egre=gie frugiferum opus De uitis uirorum illuſtrium, in quo permixtim facta ſimul ac dicta illorum referuntur, Traia=no Cæſarum laudatißimo collegit inſignia diuerſorum a=pophthegmata, quòd in his uelut in certißimo ſpeculo rè=præſentatur animus ſingulorum. Nam in factis,bonam lau=dis partem ſibi uendicat cõſiliarius,dux ac miles,maximam fortunæ, per quam uidemus interdum optimè conſulta peßi

mum

mum habere exitum: rurſus quorundam inconſultam teme ritatem feliciſſime cedere. Nam quẽadmodum dixiſſe fertur Siramnes Perſa, Dux, *ut opinor, interrogatus quur facta præclaris eius dictis non reſponderent: quid loquar, mihi in manu eſt: quid eueniat in arbitrio fortunæ & regis.* Nec ta*men ideo ſua laude fruſtrantur honeſta conſilia.* Plutarchus *autem non tantum in delectu cæteris præſtat, uerumetiam in explicãdo. Habẽt enim apophthegmata peculiarẽ quandam rationẽ, & indolem ſuam, ut breuiter, argutè, ſalsè, & urbanè cuiuſque ingenium exprimant. Siquidem ut ſingulis hominibus, ita ſingulis etiam nationibus ſuus quidam genius eſt: unde fit ut alia conueniant* Alexandro, *alia* Philippo *aut* Antigono, *alia* Phocioni, *alia* Alcibiadi: *rurſus alia quadrẽt in* Laconem, *alia in* Scytham *aut* Thracem, *alia in* Atheniẽſem, *aut in* Romanum. *In his igitur exprimendis mihi dilutior uidetur* Xenophon, *ſuffrigidus* Herodotus, *loquacior* Diodorus *&* Qu. *Curtius, ne pergam de cæteris dicere.* Plutarchus *omnes impleuit numeros.* Eoq; *uiſum eſt hunc ex omnibus potiſſimũ ſequi.* Quicquid *igitur erat in huius opere quod inſcripſit,* De *apophthegmatibus, hic in ſolidũ reperies.* Comperimus *hoc opus bis* Latine *uerſum, primũ à* Franciſco Philelpho, *deinde à* Raphaële Regio, *quem* Pa*tauij nouimus.* Philelphus *in nonnullis locis fuerat lapſus, quæ reſtituit* Raphaël, *ſed ipſe rurſus impingẽs alicubi, nimirum homines erant ambo. Sed uterq; nihil aliud eſſe uoluit quàm interpres, nos* Plutarchum *multis de cauſis ſequi maluimus quàm interpretari, explanare quàm uertere. Primum ut dilucidior eſſet oratio, quippe minus aſtricta Græcis uocibus.* Non *enim hæc* Traiano *ſcribuntur uiro tum utraq; literatura, tum longo rerum uſu exercitatiſſimo: ſed adoleſcẽti principi, imò per te pueris et adoleſcẽtulis omni-*

bus liberalium ſtudiorum candidatis:nec illo ſeculo,quo dicta geſtaq́; eiuſmodi uulgi fabulis celebrabantur,in balneis; in conuiuijs ac circulis forenſibus:dein ut mihi liceret indicare dicti argutiã,ſi quod occurreret obſcurius,qualia nũc ſunt permulta, non ſolùm rudibus,uerumetiã ultra mediocritatem eruditis. Me certe in multis torſit diuinatio, & haud ſcio an alicubi feſellerit etiam.nec paucis in locis lucta fuit cum mendis codicum, in quas neceſſariò impegerunt etiam interpretes.Vix enim credibile eſt quantum ſibi permiſerint uel librarij,uel ſcioli quidam in hunc autorem,cui ſumma debebatur religio.Nullus enim extitit inter Græcos ſcriptores Plutarcho præſertim,quod ad mores attinet,ſanctior aut lectu dignior. Atqui hoc ipſum quod abſterrere debuerat, inuitauit gloriæ quæſtusq́; ſitientes ad deprauandum,addendum,detrahendũ.Etenim quò quiſq́; ſcriptor eſt plauſibilior ac celebrior, hoc magis ad quæſtum corrumpitur.Arguit hoc ipſa Græcorũ codicum uarietas. Nam ut alijs omiſſis,de hoc opere quod eſt in manibus loquar,quædam habet Philelphus quæ Raphaël non attigit,& contrà. Deinde quum Plutarchus in præfatione, profiteatur ſeſe in Vitis, dicta factaq́; uirorum illuſtrium promiſcue retuliſſe, ſed in hoc opere compendij gratia tantum apophthegmata contexuiſſe, permulta tamen admixta uidemus,quæ nihil aliud ſunt quàm ſtrategemata.Iam eodem in opere toties eadem repetita,nónne palàm clamitant, argumentum hoc ab alio contaminatũ? Vt iam ignoſcamus apophthegma referri ſub eius nomine cui dictũ eſt,non à quo dictum eſt,ut de Lyſimacho & Philippo.Nam in Plutarchi collectaneis quod à Philippo reſponſum eſt Lyſimacho, ſub titulo Lyſimachi refertur. Maioris erat audaciæ, quod ex uno opere fecerũt duo. Quoniam enim Plutarchus è Laconicis quæ plurima

ferunt

ſtruntur, ea duntaxat attigiſſet quæ uidebātur occupatiſſimo Cæſari futura ſatis, ille quiſquis fuit, ſi modo fuit unus aliquis, Lacedæmoniorū dictis propriū uolumen dedit, idq; ſecundū ordinē literarū Græcarū, quem Raphaël uertit in ordinē Latinarum. At hic erat è tribus omniū deterrimus. Nam ordinē ſententiarū ſequuntur Valerius & Frontinus, quæ ad religionē, pietatē in patriā, ad fidē, ad fortitudinem ac iuſtitiam pertinent, & item de cæteris, in ſuā quæq; claſſem digerētes. Eruditiſſimus eſt quem ſequutus erat Plutarchus, ſeriem regionum ac regnorū obſeruans, & in ſingulis ætatum ordinē, unicuiq; regū ſuos adiungens duces, et cuiq; ducum ſuos collegas. A Perſis uenit ad Aegyptios, ab Aegyptijs ad Thraces, à Thracibus ad Scythas, à Scythis ad Siculos, à Siculis ad Macedones, hinc ad Athenienſes, ab his ad Lacedæmonios, in horum ſingulis temporum nō literarum ordinem ſequens: à Lacedæmonijs ad Thebanos, à Thebanis Ad Romanos, ut lector è paucorum dictis hiſtoriæ totius agnoſcat ſeriē, quam miſere cōfudit is, qui Laconica ſeparauit, repetēs interim eadē quæ ad Traianū collegerat Plutarchus: quanquā id frequētius in altero deprehēditur opere, ſed in utroq; toties, ut ea dormitatio nō cadat in Plutarchū ſcriptorem exactæ diligētiæ. Adde quòd hæc pars nullā habet præfationē, nec illa prior ad Traianū quadrat ad utrunque opus. Iam quid gratiæ debeatur his, qui celebrium autorū libros ad hunc contaminant modum, in præſentia non diſputo, mihiq; ſacrilegij genus eſſe uidetur. A me tamē exceptis aliquot Laconicis, quòd eadem in altero catalogo repetuntur omnia, nihil eorum prætermiſſum eſt, quæ Plutarchi titulo ferūtur: partim ne quid hic deſideraret lector audius magis quàm elegans, partim quòd nihil illic uiderim nō dignum cognitu, licet non ſuo dictum loco. Sed totum opus

quodammodo meum feci, dum & explanatius effero quæ Græcè referũtur, interiectis interdum quæ apud alios auto res addita comperiſſem, additis item permultis quæ in hoc opere non habebantur, ubiq; ueluti ſcholijs indicãs uel ſenſum uel uſum apophthegmatis, in his duntaxat quæ lucis ali quid deſiderabant, ſed hoc ipſum breuiter, ne ab apophthegmatum natura degenerarem. Ordo uerò nobis etiam cõfuſior eſt quàm illic inueni, quòd quũ initio ſtatuiſſemus paucos duntaxat eximios recenſere, calor operis incitauit, ut mutata ſententia longius proueheremur: nec erat futurus finis, niſi rerum ſeſe offerentium uelut immenſum pelagus re ceptui canere cõpuliſſet. Nam ut Quintilianus inter grammatici uirtutes collocat, quædam neſcire: ita in hoc argumẽti genere, diligentiæ pars eſſe uidetur quædam præterire. Itaq; lautus cõuiuator eſſe malui, quàm moleſtus, præſertim quòd ſi quid in hac cœna prætermiſſum eſt, poterit in alia proponi, poſteaquam hæc erunt concocta. Porrò ordinis neglecti incõmodum indice penſauimus. De titulo nihil refert anxium eſſe, quũ in his quæ colligit Plutarchus ſub apophthegmatum nomine, multa ſint, quæ alius mallet σκώμματα, λοιδόρια, ἀστεῖα, εὐτράπελα, ſiue γελοῖα dicere. Cæterùm poſteaquam in his diſtinguendis fruſtra ſudauit M. Tullius, nec Quintiliano ſatisfecit Marſus homo doctiſſimus, atque adeò nec ipſe Quintilianus Marſo doctior ſibi, non arbitratus ſum operæpretium in hoc anxiam operam ſumere, ſat habens alicubi dicti, ioci ue ſpeciem obiter indicaſſe. In his certè quæ nos adiecimus, ſedulo cauimus, ne ſtrategemata cum apophthegmatis confunderemus, tum ne quid omnino poneremus, niſi ex probatiſſimis utriuſq; linguæ ſcriptoribus, iiſq; uetuſtis decerptum: non quòd neſciam à recentioribus permulta referri ſalsè, lepideq; dicta,

ſed

ſed plus habent autoritatis quæ conſecrauit antiquitas, & adhibendus erat operi modus. Ne illud quidē quenquā mouere debet, quòd nonnunquam idem dictum, ab hoc aſcribitur huic, & ab illo tribuitur alteri. Nec enim tam refert à quo quid dictum ſit, quàm quid dicatur, etiamſi celebris & gratioſus autor, nōnihil ponderis & gratiæ dictis adiūgit. Id frequentius occurrit, quàm ut exemplis ſit probandū. Fit autem hoc interdum humanæ memoriæ lapſu, quanquā nihil uetat eandem ſententiam à diuerſis autoribus proficiſci, ſiue id faciat imitatio, ſiue caſus: quemadmodū hunc ſenariū, σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, cōſtat eſſe Sophoclis, & tamen citatur à Platone ex Euripide. Rurſus hic uerſus, γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ᾽ ἐγὼ, quum ſit in Philoctete Sophoclis, tamē idem reperitur in Bacchis Euripidis. Similiter hic uerſus, σιγῶν θ᾽ ὅπου δεῖ καὶ λέγων τὰ καίρια, quum ſit in Aeſchyli Prometheo, deprehenditur apud Euripidē, duabus literulis immutatis σιγᾷν, λέγειν. Nonnunquam nec de re nec de nomine cōuenit inter autores. Velut qui Fabio Max. exprobrauit, quòd ipſius opera recepiſſet Tarentum. M. Tul. eſt Liuius Salinator, Tito Liuio M. Liuius. Plutarcho M. Lucius, ſiue, ut Græci codices habēt, μάρκιος λεύκιος. Itē Fabius Philoſtratus narrat Leonem Sophiſtam corpore inſigniter obeſo mouiſſe riſum populo Athenieſi, Plutarchus puſillo. Valerius Max. & Plinius de altercatione Cn. Domitij & Lucij Craſsi quàm diſſonant in narrādo! Illa frigidiſsima ſunt, quæ perſonis fabuloſis affinguntur, quod genus ſunt Philoſtrati Sophiſtæ, quū Palamedi Vlyſsi ac ſimilibus affingit quod libet: eaq; fiunt bis frigida tractando, quorum omnino nihil attigimus. Proxima ſunt, quæ uarijs perſonis attribuuntur in dialogis, non ad ueri fidem, ſed ad delectandum confictis. Minus illa frigent quæ dicun-

tur in comœdijs aut tragœdijs, habentq́; magnam gratiam in loco adhibita, tametſi ſub apophthegmatis appellationẽ non cadunt, niſi quum ab autore nobili, ad rem præſentem accõmodantur, gratiora ſi nonnihil etiam ad alienum ſenſum detorqueantur. Veluti quum Ariſtoteles Caliſthenem liberius cum Alexandro quàm expediret agẽtem, Homerico uerſu admonuit, ὠκύμορος δὴ μοι τέκος ἔσσεαι οἷ᾽ ἀγορεύεις. Nec ex Herodoto libuit multa colligere, quod pleraque uideantur à ſcriptoris ingenio reperta. Eiuſdem farinæ ſunt quæ incidunt in orationibus quas hiſtoriographi pro ſuo quiſq; ingenio ſolent attexere perſonis, licet et illa plurimum conducãt, & ad iudicium, et ad dicendi facultatem. Optimũ apophthegmatis genus eſt, quod paucis uerbis ſenſum non uulgarem ſignificat potius quàm exprimit, quale nemo facilè poßit ſtudio fingere, quodq́; quò propius ac diutius contẽplere, hoc magis ac magis delectat. Vniuerſum autem hoc genus quod prouerbia, ſententias, inſigniter dicta, factaq́; complectitur, accommodatiſsimum eſt principibus uiris, quibus ob Reip. negotia non uacat magnam uitæ partem libris impendere. Hæc autem ut cum uoluptate diſcuntur, facileq́; incidunt animo, ita longè plus habent philoſophiæ in receſſu quàm prima frõte præ ſe ferunt. Legimus Cæſarẽ Auguſtum, quicquid uſquam talium præceptorum nactus eſſet, deſcribendum curare ſolitum, & ad uaria loca mittere. Videmus autem priſcis illis ſapientibus hoc præcipuo fuiſſe ſtudio, ut res dignas cognitu, uoluptatis illecebra teneris ingenijs inſererẽt, quò rudis ætas nondum matura ſerijs philoſophiæ præceptis per luſum diſceret, quæ per omnẽ uitam magno forẽt uſui. Hoc cõſilio Coſmographiam, Aſtrologiam, et Muſicam, naturalem ac moralem philoſophiam ſcitè confictis fabulis & apologis aſperſerunt. In his

uerò

*uerò noſtris uidebuntur eſſe quædam,quæ nihil faciāt ad bonos mores,ſed riſum modò commoueant.*Ne id quidem *uitio dandū exiſtimo,riſu nonnunquam relaxare animum curis fatigatum,modò riſus ſit argutus ac liberalis.* Hæc enim *exhilarāt ac uegetant iuuenum ingenia,nec mediocriter faciunt & ad uitæ comitatem, & ad orationis iucunditatem. Quid enim magis edulcat* M. Tull*ij dictionem, quàm quòd eam huiuſmodi dictis ſubinde condit? Quid porrò ſunt* Plu*tarchi moralia,niſi aulæa huiuſmodi coloribus picturata? Iā illa quæ maxime uidentur ridicula, tractando fiunt ſeria. Quid enim magis ridiculū quàm* Diogenes in *meridie cum lucerna obambulans,& hominem ſe in frequenti foro quærere dictitans?* At *interim ridendo diſcimus,non eſſe ſtatim homines qui ſpeciem habent hominis, quam habent & ſtatuæ,ſed ut inuenias hominem,inueſtigandus eſt animus.*Is *ſi recta ratione ducitur potius quàm affectu,tum demū repeririſti hominem.* Item *quid æque ridiculum,atq; quod* Phry*ne,ſtipulata ut quod ipſa prior faceret,idem cæteræ mulieres in conuiuio facerent omnes:manum bis aquæ immerſam admouit fronti, hoc commento magno omnium riſu prodēs cæterarum fucos,quum ipſa uideretur etiam formoſior? ſed hic riſus nos docet idem quod ſerio dixit Socrates, ut tales eſſe ſtudeamus quales haberi uelimus, ne detracto fuco pro gloria male affectata reportemus ignominiam.* Docet *& illud,ne nitamur bonis externis fluxiſq;, quæ uarijs caſibus facile eripiuntur homini, ſed paremus ueras opes animi, in quas nullum ius habet fortuna.* Tantum *ſeriæ philoſophiæ docet nos illud ridiculū meretriculæ factum.* Proinde *quam quam alioqui ſeueris rationibus inſtitueret ciues ſuos* Ly*curgus, tamen liberales iocos illis non ſolum permiſit, ſed etiam præcepit.* Inſtituit *enim exercitamenti genus quod*

λέσχας

λέσχας appellabat,ad quod cõueniebant ſeniores iam à publicis functionibus emeriti, lepidis dictis liberalibusq́; iocis tempus cum uoluptate tranſmittentes,ſed quæ uel ad honeſti laudem,uel ad uitiorũ uituperationẽ conducerent.Quin & ſignum collocauit γέλωτι deo,id eſt,Riſui,quòd utiliſſimum iudicaret modeſtis facetijs animorũ uigorem recreare,& ad honeſtos labores alacres reddere,quando in rebus humanis, quod caret alterna requie,durabile non eſt.Quin & Cleomenes adeo ſeuerus,ut nec mimos,nec pſaltrias,nec tibicines unquam admiſerit in Remp.probauit tamẽ ut ciues iocis liberalibus,ſalſisq́; dicterijs inter ſe decertarent.Denique quoties datur à negotijs uacuũ tempus, aut ipſa res poſtulat hilaritatẽ,quanto decentius eſt huiuſmodi dictis ludere,quàm illiberalibus,indoctis & obſcœnis fabulis oblectari?Mibi uidetur aliquanto conſultius pueros in ludis literarijs huiuſmodi thematis exerceri quàm uulgaribus iſtis,quæ ut ſenſiculos habent frigidos, ita non indicant linguæ Latinæ myſteria:modo præceptor indicet rationes,quibus quod breuiter dictum eſt,queat dilatari,& quod ridicule dictum eſt,poßit ad uſum ſerium accõmodari. His addam & illud: in ſacris concionibus fortaſſe nõ conuenit ſcripturis diuinis admiſcere iocos humanos, ſed tamẽ excuſatius hæc adhiberentur ad excitandos dormitantes,quàm aniles fabulæ, quas nõnulli ſolent ex abrupto interponere prorſus è media uulgi fæce hauſtas.Iulius Cæſar tot ciuilia bellicaq́; negotia ſuſtinens,argutis dicterijs,quibus adeo delectabatur,ut etiã in ipſum torta probaret,modò ſcita, ſolet curarum laßitudinẽ diſcutere. Vix alius imperatorum fuit Auguſto Cæſare uel ſanctior uel occupatior.At rurſus quis in hoc genere urbanior?De M.Tullio nihil dicam,qui nonnullis uidetur in iocãdo,nec modi nec decori ſatis meminiſſe.Xenocrates philoſophus

loſophus ingenij fuit triſtioris, uir alioqui magnus, ſed hunc Plato ſubinde iubebat litare Gratijs. Zenõ totus Stoicus, Socratem ob perpetuam ſermonum urbanitatem, ſcurram Atticum ſolet appellare: nullus tamen eſt quin fateatur Socratẽ utroq; ſanctiorẽ. Ne commemorẽ quod nullorũ dicta magis celebrantur quàm quæ leporibus cõdita ſunt. Certe pueris inſtituendis utilior eſſet Socrates, Diogenes aut Ariſtippus, quàm Xenocrates aut Zeno. Quòd ſi recte uiſum eſt ſapiẽtiſsimis uiris primam ætatem oblectamentis quibuſdam ad amorem ſapientiæ ſeuerioris allicere, multo magis id cõuenit tum iuueni tum principi, quem ut uigilantem eſſe decet, ita non oportet nec ipſum unquam eſſe triſtem, nec quenquam à ſe triſtẽ dimittere. Animus autem amœnioribus ſtudijs educatus, fit ad omnes curas ferendas uegetior, & ad omnem hominum conſuetudinem feſtiuior. His rationibus me tueri poteram, ſi nihil collegiſsem niſi facetias: nunc ſerijs hæc duntaxat admixta ſunt, ueluti conuiuij condimenta. Quo genere ſi te ſenſero delectatum, haud me pœnitebit huius operæ, licet humilioris, ut aliqui fortaſſe iudicabunt. Scribunt alij prouectioribus, nos principis ætatem teneram lactamus. Quòd ſi hæc infra tuos profectus fuerint, certe optarim eſſe, tamen ſcio tibi non ingratum fore, per te communibus adoleſcentulorũ ſtudijs hoc utilitatis acceſsiſſe. Et nos fortaſſe dabimus aliquando ſeueriora, poſteaquàm hæc edidiceris. Nam ediſcenda ſunt omnino quò ſemper ad manum præſto ſint. Quanquam quid meis opus; quum domi habeas Conradum Heresbachium, uirum omni genere literarum abſolutum? quem ſic in te uideo affectum, ut quod optimo præceptore dignum eſt, alumni ſui cõmodis & ornamẽtis impenſius gaudeat quàm ſuis. Is ut tuam pueritiam formauit literis, ita grandiorẽ ætatem poterit fidelibus prudentibusq;

dentibusq́; conſilijs adiuuare. Mihi quoq; non minus iucundum quàm honorificum fuerit, quantulacunque ex parte fœliciſsimam indolē tuam, noſtra promouiſſe induſtria. Quod ſupereſt, Deum Opt. Maximum precamur, ut ſua dona quæ largiſsime in te contulit, ſeruare, tueri, & augere dignetur, quo ſimul & laudatiſsimorum parentum uotis reſpondeas, & clariſsimis maiorum tuorum imaginibus dignus euadas, et luculentæ ditioni, cui natus ac deſtinatus es, par eſſe queas. Deſinam, ſi uerbum addidero: dum in his uerſaris, memento te nō Chriſtianorum, ſed ethnicorum apophthegmata legere, uidelicet ut legas cū iudicio. Apud Friburgum Briſgoiæ. IIII. Kalendas Martias Anno,

M. D. XXXI.

Apo

APOPHTHEGMATA LEPIDE'QVE DICTA,

Principum, Philoſophorum, ac diuerſi generis hominum ex Græcis pariter ac Latinis autoribus ſelecta, cum interpretatione commoda, dicti argutiam aperiente, per Des. *Eraſmum* Roterodamum.

APOPHTHEGMATA LACONICA ſecundum ordinem literarum Græcarum Liber I.

AGASICLES.

LACEDAEMONII *quoniam ſeueriores erãt, ac moribus incorruptioribus, belliq; gloriã potiſſimũ ſpectabãt, contemnebãt omneis artes quæ ciuium animos uidebãtur emaſculare, & à uera uirtute ad otioſam oſtentationẽ traducere.* Nam *&* Roma *cùm adhuc ſpiraret germanã illam auſteritatem, Græculos profeſſores urbe exegit.* Hoc *genus ſtudijs nulla Græciæ pars corruptior erat quàm* Attica, *ubi Gorgias, Lyſias, Iſocrates, Prodicus, alijq; innumeri ſophiſtæ magno cum applauſu populi, nec mediocri mercede garriebant:*

Cùm igitur A*gaſicli Lacedæmoniorum regi diceret qui* 1
dam, admirari ſeſe quòd cùm eſſet auidus diſcendi, non
adiungeret ſibi Philophanem ſophiſtam: regali prorſus in-
dole reſpondit, Eorum, *inquiens, uolo eſſe diſcipulus, quo-* Generoſe.
rum ſum et filius: ſignificãs, nõ minus intereſſe quos nactus
ſis

ſis parentes,quàm quos aſciſcas præceptores. E*tenim ut li beri fermè referunt maioru͂,unde prognati ſunt,ingenium, ita præceptorum uitia demigrant in eos,quos inſtituunt.*E*t honeſtæ uitæ inſtitutio potiſsimum ab illis petenda eſt, qui uirtutem ipſis factis præſtiterunt:non ab ijs,qui compoſitis arte uerbis de uirtute nugantur.* A*t nunc ſummi orbis monarchæ futuri,*D*eum immortalem, quibus interdum uiris à teneris annis formandi inſtituendiq́; creduntur? quum principi non minus tum pernicioſum ſit,tum indecorum,ab inhoneſtis inſtitui, quàm naſci.* N*ec quælibet artes diſcendæ ſunt principi: ſed hæ duntaxat,quæ tradunt rationem rectè adminiſtrandi regnum.*

2 Grauiter ac moderatè. R*urſus quum alius quiſpiam ab eo ſciſcitaretur,quo pacto poſſet aliquis tutò imperare,nullo ſtipatus ſatellitio,reſpo͂dit,*S*i ſic imperet ſuis,quemadmodum pater imperat liberis.*N*emo plura dixit unquam maiore compendio.*D*omini tantum time͂tur à ſeruis,quò mali metu coërcea͂tur,quos non corrigit pudor.* P*ater quoniam liberis conſulit potius quàm ſibi,diligitur ab illis,ſic ut autoritatem comitetur reuerentia.* A*duerſus hos adeò non eſt opus ſatellitio, ut non aliud ſit ſatellitium fidelius illorum ſtipatu.*Q*uòd ſi rex beneuolentia ac beneficiis adiungeret ſibi ciuium animos,no͂ eſſet opus barbarico conductitioq́; ſatellitio, ſed nullos haberet corporis ſui cuſtodes tutiores quàm ciues,erga quos patris gereret affectum.* P*orrò quibus placet hoc dictum,* O*derint dum metuant,nullos magis habent ſuſpectos,quàm quibus oportebat maximè confidere: ac multos metuat oportet,quem metuunt multi.*

AGESILAVS.

3 A*geſilaus ille magnus* L*acedæmoniorum rex quum in compotatione quadam ſortibus ex more ductis factus eſſet*

princep

princeps conuiuij (huius autem partes erant præſcribere quantum quiſq; biberet) rogatus à pincerna, quantum cuiq; uini deberet apponere. Si multum, inquit, uini paratum eſt, dato cuiq; quãtum poſcit: ſin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mirè proſpexit, ne uel parata uini copia deeſſet quibus placeret largior potatio: uel ad bibẽdum cogerẽtur, quibus placeret ſobrietas. Rurſus in maligniore uini copia, per æqualitatem excluſit occaſionem murmuris. Etenim cùm ſingulis æqua uini portio diſtribueretur, nihil deerat his qui bibebant moderatius: & qui largius fuerant bibituri, quum haberent quod naturæ ſatis eſſet, queri non poterant ſi deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaq; æquis animis ſe illi quoque ad moderationem componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos uictus frugalitatem probabant. Solerter

Quum uerò narraretur apud eũ, maleficum quempiam ac ſceleroſum hominem conſtanter pertuliſſe tormenta: Vt inſigniter, inquit, miſer eſt homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitioſas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerãtia, quæ ſi ſuſcipiatur ob res honeſtas, magnã promeretur laudem: ſin ob turpes, non ſolùm non meretur fortitudinis laudem qui tolerat, ſed hoc miſerior eſt, ac uir peior, quò conſtantius ſe geſſerit. πονηρὸς enim Græcè et malum ſonat, & translato tono, laborioſum, ſiue calamitoſum. Dolebat egregio duci tantum animi robur ac naturæ uim in re turpi conſumptam, quam ſi attuliſſet ad res honeſtas, magno uſui poterat eſſe Reipu. 4 Grauiter

Alio quodã laudãte rhetorem hoc nomine, quòd mirificè res exiguas uerbis amplificaret: Ego, inquit, ne ſutorẽ quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat cal- 5 Salsè

ceos. Veritas in dicendo maximè probanda eſt: & is optimè dicit, cuius oratio congruit rebus, ex quibus petenda eſt orationis qualitas potius, quàm ex artificio.

6 *Quum quidam urgeret illum improbè poſtulando, diceretq́; ei, Promiſiſti, atq; idem crebro repeteret, quaſi iam fas non eſſet negare quod petebatur. Rectè ſanè, inquit, ſi quidem iuſtum eſt, quod petis, promiſi: ſin minus, dixi, non promiſi.* Hoc *dicto eluſit flagitatoris improbitatē. Ille uerò quum nondum faceret flagitandi finem, ſed ſubijceret,* Atqui *decet reges præſtare quicquid uel capite annuerint.* Nibilo *magis, inquit, quàm eos, qui reges adeunt, decet ea petere loquiq́; quæ iuſta ſunt, ſpectantes ſimul & opportunitatem, & quid regibus conueniat decorumq́; ſit. Sunt qui principes uelut ex inſidijs adoriuntur, et à bene potis, aut alioqui aliud agentibus, ut non uacet quale ſit quod petitur conſiderare, poſtulant quod iniquū eſt: his meritò negatur quod promiſſum eſt, & repulſi immeritò requirunt fidem à promiſſore, qui ſui officij non meminerunt in poſtulando.*

Iuſtè & urbaniter.

7 *Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari aut uituperari, exiſtimabat, non minus eſſe diſcendos eorum mores, qui loquebantur, quàm eorum de quibus loquebantur. Senſit uir prudentiſſimus, qui auidè obtrectāt alienæ laudi, magis prodere morbum ſuum, quàm detegere mores alienos: & qui ob res parum honeſtas laudant quempiā, aut ob laudabiles uituperāt, indicare ſtultitiam ſuam, peruerſumq́; iudicium.*

Prudenter

8 *Quum adhuc puer eſſet, & ageretur ludus ſolēnis, quo pueritia tum exercebatur, atque is qui negotio præfectus erat, ſtatuiſſet illum in loco parum honorifico, paruit quidem tametſi iam rex deſignatus, ac dixit:* Bene *ſanè habet, oſtendam enim, non locum uiris, ſed uiros loco conciliare dignitatem. Nimirū uox ea declarat in puero, miram animi celſitu*

Magnanimiter

celſitudinem cum pari moderatione coniunctã. Nec alij magis ſunt adminiſtrando regno idonei. Simile quiddã tribuũt Ariſtippo.

Quum medicus quiſpiam illi præſcriberet curationẽ nimis exactam, minimeq; ſimplicem, qualis eſſe ſolet apud Lacedæmonios: Per Geminos, inquit, ſumam quæ præſcribis, ſi mihi prorſus eſt in fatis ut non uiuã, etiamſi nõ omnia ſumpſero. Significabat eiuſmodi curationes citius acceleraturas mortem, quàm depulſuras morbum. Nec tam operoſa pharmaca ſumenda, niſi qui deſtinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac ſimplicitas. 9 Argute

Quum adſtantem aræ Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro χαλκιοίκῳ cognomen eſt, ut bouem immolaret, momordiſſet pediculus, non auerſus eſt, ſed arreptum palam omnibus occidit: Per deos, inquiens, equidem inſidiatorem lubens uel in ipſa ara. Videlicet declarauit animum nec inepto pudori, nec ſuperſtitioni obnoxiũ: tecteq; ſignificauit, inſidias molientibus nullam aram aut aſylum oportere tutum eſſe. 10 Simpliciter

Quum puer quidam eo uidente murem captum è cauo protraheret, musq; conuerſus momordiſſet tenẽtis manum, atq; effugiſſet: Ageſilaus indicauit his, qui aderant, dixitq;, Poſteaquàm minimum animalculum ſic ulciſcitur eos, à quibus læditur, quid uiros oporteat facere cogitate. Ita dux for tiſſimus undecunq; captata occaſione animum addere ſtudebat ſuis, ut audentiores fierent aduerſus hoſtem. Sed idem exemplum magis eò ualet, ne quis quamlibet potens iniuria prouocet infirmiorẽ. Fit enim ſæpenumero, ut qui, ſicut ait Flaccus, fragili quærit illidere dentem, infringat ſolido. 11

Quum in animo haberet mouere bellum aduerſus regẽ Perſarũ, quò Græcos Aſiam incolentes libertati reſtitueret, 12

conſuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis Deorum pleraq; gerebat. Is quum iuſsiſſet, ut pro ſuo arbitratu bellum inſtitueret, Ageſilaus Dei reſponſum renuntiauit Ephoris (Hi erant quinq; iudices, quorum autoritati reges quoq; parêre cogebantur.) Illi uerò ſuaſerunt, ut adiret & Delphicum oraculum, iiſdem de rebus ſciſcitaturus.

Religioſe Eò profectus, hoc pacto propoſuit conſultationem: Apollo, num idem tibi uidetur quod patri? Quum Apollo comprobaſſet Iouis oraculum, ita demum delectus imperator bellũ apparat: unico facto non unam rem nos docens: primùm moderationem animi, qui quũ rex eſſet, non grauatus ſit Ephoris obtemperare rem ſuperuacaneam imperantibus: deinde declarauit, quàm non temerè ſit bellũ capeſſendum. Illis non ſat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter incõſultis, uel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma proſiliant. Poſtremò demonſtrauit, quàm religioſam haberet de dijs opinionem, qui ſi inter ſe diſſentiant, non ſint dij: obiter notans Homeri fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrocia diſsidia, & quod in principibus ac magiſtratibus turpe ſit, adſcribit ſuis numinibus.

13 Tiſſaphernes Perſarum dux cum Ageſilao fœdus, non ex animo, ſed metu percuſſerat, hac lege, ut Græcas ciuitates ſineret liberè ſuiſq; uiuere legibus: mox ingentibus copijs à rege ſuo accerſitis bellum illi denuntiauit, ni Aſia decederet. Hoc fœdus uiolatũ libenter arripuit Ageſilaus, legatis hilari uultu reſpondens, Se magnam habere gratiam Tiſſapherni, quòd periurio ſuo & deos et homines ſibi infenſos reddidiſſet, aduerſæ uerò parti propitios. Rectè ſenſit, abſq; prouidẽtia dei nihil geri in rebus mortaliũ, magiſq; fidendum diuino fauori, quàm humanis conſilijs aut uiribus. Cæterùm exercitum mouit uelut in Cariam impreſsionem

facturus

facturus: quò quum Tiſſaphernes ignarus doli, cogeret mi=litem, Ageſilaus repente copias mouit in Phrygiam: ubi quũ multas cepiſſet urbes, magnamq́; pecuniarum uim abſtuliſ=ſet, dixit amicis, Fœdera quidem uiolare præter cauſam im=pium eſt, cæterùm hoſtibus imponere, non modò iuſtum eſt ac laude dignum, uerùm etiam & iucundum, & lucroſum. Iuſte *Vir bellandi auidus, tamen ab iniuſto bello abhorrebat, nec eius ſuſcipiendi anſam dare uoluit, datam feliciter arripuit: nec turpe putauit dolis in illum uti, qui uiolató fœdere per=iurió fefelliſſet & deos & homines.*

14 *Idem quum parum eſſet inſtructus equitatu*, Epheſum *ſeſe recepit: ibi opulentis denuntiauit, ut quiſquis pro ſe ui rum & equum præberet, à militia eſſet immunis.* Hac arte *factum eſt, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colli=geret & equos, & uiros ſtrenuos ac bello idoneos.* Q*ua* Callid. *quidem in re dicebat ſeſe* Agamemnonis *exemplum retu=liſſe, quòd is accepta equa generoſa uirum diuitem, ſed ignauum, militia liberaſſet.* Locus *autem eſt apud* Home=*rum* Iliados ψ.

Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκ' Ἀγχισιάδης Ἐχέπωλος
Δῶρ', ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μένων. μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος. ναῖεν δ' ὅγ' ἐν εὐρυχώρῳ Σικυῶνι.

de equa loquitur,

Q*uam dederat* Anchiſiades Echepolus *Atridæ*
Dono, *ne huic comes iret ad altæ mœnia* Troiæ,
Sed remanere domi, ac ſeſe oblectare liceret.
Nam *uiro opes pater altitonans donarat opimas.*
Incoluit *uerò prædiuitem agris Sicyonem.* H*æ ſunt artes excellenti principe dignæ quibus efficitur, ut quod ad reip. dignitatem incolumitatémue neceſſarium eſt, non per uio=*

lentiam inuidioſam extorqueat,ſed ea dexteritate impetret,
ut nec tenues grauet,& à ditioribus etiam gratiam ineat.

15 *Cæterùm quum edixiſſet, ut captiui nudi uenderentur:*
Laphyropolæ, quorum munus erat res prædatitias diuen-
dere,quod erant iuſsi faciebant:ac ueſtium quidem,quoniam
iuxta barbaricum morem erant ſplendidæ multiq; pretij,
complures extiterunt emptores:cæterùm ipſa corpora can
dida,prorſusq; tenera ac delicata,nec quicquam uirile præ
ſe ferentia, quippe in umbra,otio, ac uoluptatibus educata,
adeo nemo concupiuit emere,ut deriderent etiam hoc mer-
cium genus, uelut inutiliũ,nec ullius omnino pretij.Id ani-
Solerter *maduertens Ageſilaus,qui auctioni præſidebat, & hunc ca*
ſum torſit ad animandos ad fortitudinem milites: Hæc, in-
quit,ſunt pro quibus pugnatis,ornamenta captiuorum oſtẽ
dens: hi quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora
demonſtrans.Duplici nimirum argumento addidit ſuis ani-
mos,ampliſsima ſpe præmiorum,& hoſtium imbellium ex-
tremo contemptu.

16 *Idem quum in Lydia Tiſſaphernem uertiſſet in fugam,ac*
quamplurimis interemptis iam in agros regios feciſſet in-
curſionem, rex Perſarum per legatos, quorum præcipuus
Titrauſtes ingentem pecuniarum uim ultro ad illum miſit,
Animoſe *petens ut à bello deſiſteret:Ageſilaus ſpreta pecunia reſpõ-*
dit,pacis quidem tempore Reipub. uigere autoritatẽ,ut ius
habeat decernendi quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatẽ
cenſuerit conducere:belli uerò tempore nõ item. Sibi uerò
Liberaliter *iucũdius eſſe, ſi milites ſuos ditet quàm ſi diteſcat ipſe:præ-*
terea ſe pulcherrimum ducere, ſi Græci non munera cape-
rent ab hoſtibus,ſed armis pararent ſpolia.Vox excellentis
animi, qui non aliud uirtutis præmium ambiret quàm glo-
riam,nec pacem hoſti uenderet fraudato milite.

Quum Megabates Spithridatis filius, eximia forma adoleſcens, Ageſilaum adiſſet aliquando ſalutandi gratia, ac iuxta Perſarum morem oſculum offerret, quòd ab eo uideretur admodum amari: Ageſilaus auertit uultum refugiens oſculum. Cæterùm cùm erubuiſſet ille, ratus ſe contemptui fuiſſe, ac deinceps ſalutaret eum eminus: rex pœnitens uitati oſculi, finxit ſe mirari quid accidiſſet Megabatæ, quòd ipſum non ſalutaret oſculo: familiares reſponderunt, ipſe fuiſti in cauſa, ô rex, qui uenientem non exceperis, ſed formosi baſium exhorrueris. alioqui nunc quoque perſuaderi poterit ut tibi ueniat ad oſculũ, tantùm ne rurſus refugias. Hic poſteaquàm Ageſilaus aliquandiu tacitus ſuo cum animo cogitaſſet, Non eſt, inquit, opus ut illi reditum perſuadeas. Nam ego mihi ſic uideor affectus, ut malim huiuſmodi rebus ſuperior eſſe, quàm aduerſariorum urbẽ fortibus uiris inſtructiſſimam per uim capere. Præſtantius enim duco, ut qui ſibi ipſi ſeruet ſuam libertatem, quàm ut alijs libertatem adimat. O uirũ gerendo in alios imperio idoneũ, qui ſuis cupiditatibus imperare poſſet. Quis non miretur tam philoſophicum in homine militari iudicium? Intellexit, neminem eſſe liberum qui ſeruiret cupiditatibus: intellexit, nullum eſſe imperium ſpecioſius, quàm ſi quis animo ſuo poſſet imperare. Hoc exemplum temperantiæ multò pulchrius uidebitur reputanti, quòd Græcorum leges formoſorum adoleſcentium amorem concedant, citra turpitudinem tamẽ aut uim. Quanquam hoc apophthegma Plutarchus in Vitis paulò ſecus refert, Ego, inquit, denuò malim illam de oſculo pugnare pugnam, quàm omnia quæ uiderim mihi fieri aurea. Quò uir ille ſenſit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obſequi animo. 17

Continentia

18 *Cùm cæteris in rebus eſſet rigidior, & exactè iuſti legumq;*

gumq; tenax, tamen in amicorum negotijs exiſtimabat, inhumanitatis ac ſæuitiæ prætextum eſſe, nimium aduerſus illos eſſe iuſtum. Huius rei teſtis eſt epiſtola quædam perbreuis, quæ fertur ad Hidrieum Carem ſcripta, qua cuidam

Humaniter *amico ueniam deprecatur in hunc modum:* Nicias ſi nihil peccat, dimitte hominem: ſi peccat, mihi dimitte, ſed omnino dimitte. Innocentem punire, ſcelus eſt: culpam interdum condonare in gratiam honeſti deprecatoris, humanitas eſt. *Quum enim iuſtitiam ſemper oporteat eſſe clementia temperatam, quoties nacta eſt grauem interpellatorem, & minus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ.* In pleriſq; igitur amicorum negotijs ad eum modum ſe gerebat Ageſilaus: interdum tamen magis ſequebatur Reipub. utilitatem per occaſionem oblatam, quàm indulgebat amicitiæ.

19 *Quodam ergo die quum caſtra tumultuoſius eſſent mouenda, adoleſcentem cuius amore tenebatur, relinquebat ægrotum, quumq; is & blandis precibus & lacrymis illum*

Continenter & ſapienter. *remorari conaretur, uerſus ad ſuos,* Quàm difficile eſt, inquit, ſimul & miſereri & ſapere: *malens ſequi quod id temporis expediebat, quàm quod dictabat in amicum affectus.* His animi dotibus cæteris præcellebat Ageſilaus.

20 *Cæterùm quod ad corporis curam attinebat, nulla in re melius habebat quàm hi quibuſcũ uiuebat: à ſaturitate quidem & crapula in totũ abſtinens, ſomno uerò ſic utebatur, non ut ille dominaretur, ſed ut ſeruiret negotijs: aduerſus æſtum aut frigus ſic erat inſtructus, ut quatuor anni tempo*

Temperatè *ribus unicis tantum ueſtibus uteretur. Cæterùm quum in tentorijs inter milites ageret, uelut unus quilibet è numero nihilo meliorẽ culcitram habebat quàm cæteri: illud aßiduè habens in ore,* Principis eſſe, nõ mollitie delicijs'ue, ſed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere.

O uerè

O uerè regiam uocem, ſi addidiſſet, ſapientia. Nam ea uox omnes Principis uirtutes complectitur.

Siſcitante quodam quid Spartæ fructus attuliſſent Lycurgi leges: Voluptatum, inquit, contemptum: uidelicet indicans, non alia magis ex re naſci Reip. corruptelam, quàm ex delitijs. 21 Moderatè

Alij cuidam qui ſe dicebat admirari, quòd Ageſilaus cum cæteris Lacedæmonijs tam frugali cibo ueſtituq; uteretur. Atqui, inquit, ô hoſpes, pro hac frugalitate opimã meſſem metimus, libertatem: ſapienter admonens nullam eſſe uoluptatem uiris ingenuis libertate ſuauiorem: nec ibi diu libertatem eſſe poſſe, ubi regnat luxus. 22 Sapienter

Rurſus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de uitæ rigore remitteret, cauſam addens, quòd, quæ eſt uitæ uolubilitas, euenire poſſet, ut tempus ipſum exigeret aliam uiuendi rationẽ. At ego, inquit, me conſuefacio, ut quæcũq; inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipſe mutationem. Mira animi continentia, qui nec in auſteriore uita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi poſſet. 23 Continenter & conſtanter

Quin ne ſenex quidem factus quicquam de uictus uitæq; ratione ac corporis exercitijs remiſit. Itaque percontanti quur per acrẽ hyemem ſolo pallio tectus obãbularet abſq; tunica homo tam prouectæ ætatis: Vt, inquit, iuuenes hanc uitæ rationem imitentur, quum exemplum habeant & extremæ ſenectutis hominem, & principem. Sapienter admonens, ſenibus ita uiuendum eſſe, ut adoleſcentibus exhibeant rectè uiuendi formam: & uulgus nihil imitari libentius, quàm quod à uiris principibus conſpexerint factitari. 24 Grauiter

Thaſiorum gens ut copia rerum abundabat, præcipuè uini præſtãtia nobilis, ita delicijs erat addictior: per horum agros cum exercitu proficiſcenti Ageſilao Thaſij honoris 25

 gratia

gratia miſerunt farinas,anſeres,bellaria,liba ex melle condita,& item omnis generis alia maximi pretij tum eſculen
Frugaliter *ta,tum poculẽta: at ille præter farinas nihil accepit reliqua domum referri iußit ab his, qui attulerant, tanquam ſibi ſuisq; prorſus inutilia. Cæterùm quum illi precibus & obteſtationibus urgerent omnino ut acciperet xenia,iußit ea inter* Helotes *diſtribui:id erat apud* Lacedæmonios *manciporũ genus.Eius facti cauſam ſciſcitantibus reſpondit,*Non *decere qui uirtutis ac fortitudinis ſtudio tenerentur,id genus delicias cupediasq́;recipere:propterea quòd iſtiuſmodi res quibus inescarentur ingenio ſeruili nati,oporteret à liberis procul abeſſe:grauiter taxans* Thaſiorum *mores, qui dum uoluptatibus ſeruirent, nec ingenuos ſe præſtarent, nec liberos:& ſapienter oſtendens,nihil eſſe ſeruilius abiectiusq́,quàm gulæ uentrisq́; uoluptatibus obnoxiũ uiuere.*

26 A*duerſus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc ſpecimen dedit:aduerſus inanem gloriam non minus inſuperabilem fuiſſe declarat quod dicturus ſum.*Thaſij *quoniã intelligebant* Ageſilaum *de ipſis optimè meritum,templis ac diuinis honoribus illũ dignati ſunt:atq; hac de re legationem ad illum miſerunt.* Is *ubi legiſſet honores quos legati ad illum detulerant,percontatus eſt,num illorũ patria poteſtatem haberet ex hominibus faciendi deos:quum illi reſpon-*
Liberè & grauiter *diſſent,habere:* Agedum,*inquit,primum uos ipſos deos facite:id ſi præſtiteritis, tum uobis credam, quòd me quoque deum facere poteritis.*V*trum hic prius admirari conuenit, animi celſitudinem adeò contemnentis oblatum, ob quod* Empedocles *philoſophus ſemet in* Aetnam *conieccit,quodq́; tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierunt: an ingenij ſolertiam, qua* Thaſijs *uel ſummam ſtultitiam, uel abiectam adulationem ſuam in oculos ingeßit?*

Nec

Nec minus excelſi animi fuit, quòd quum nationes quæ 27
id temporis Græciam incolebant, decreuiſſent illi in clariſſi
mis quibuſq; ciuitatibus honoris cauſa ſtatuas erigi, reſcri-
pſit illis in hunc modum: Mei nulla ſit imago, neque picta, Magnanimi-
neq; ficta, neq; ullo alio artificio parata. At principum uul- ter
gus hoc honoris genere ſe dijs æquiparari credebat, ſum-
mumq; rerum bene geſtarum præmiũ arbitrabatur. Ageſi-
laus ipſo honeſto contentus, negligebat eiuſmodi adulatio-
nes uerius quàm glorias, malens inſculpi prudentum ac bo-
norum hominum pectoribus, quàm in foro æreus, aureúſue
ſtare. Eximiã uirtutẽ ſponte ſuũ cõſequitur decus. Nec ulla
ſpecioſior ſtatua, quàm honorifica bene actæ uitæ memoria.

In Aſia quum ædes quaſdã conſpexiſſet, quarum tectum 28
quadratis trabibus contextum eſſet, rogauit ædium domi-
num, num apud illos ligna quadra naſcerentur: qui quũ ne-
gaſſet talia naſci, ſed ex rotundis arte quadrari, Quid, in-
quit, ergóne ſi quadrata naſcerentur, faceretis rotunda? Im- Temperate
mane quantum abfuit illius regis animus à noſtrorum ædi-
ficiorum delicijs, in quibus nihil placet, niſi ex alieno deue-
ctum orbe, aut multo artificio adulteratum.

Quum aliquando quidam percontatus eſſet, quinam eſ- 29
ſent fines Laconicæ ditionis, uibrata lãcea, Quouſq; inquit, Fortiter
hæc ualeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum
non niſi iuſtum ſuſciperet, imperiumq; uirtute partum uir-
tute tueretur.

Rurſus alij cuidam percontanti, quam ob cauſam Sparta 30
non cingeretur mœnibus, oſtendit ciues armatos, Hi, in-
quiens, ſunt Spartanæ ciuitatis mœnia: ſignificans Reſpub. Fortiter
nullo munimento tutiores eſſe, quàm uirtute ciuium.

Similiter quum alius quidam hoc idem percontatus eſſet, 31
reſpondit, Ciuitatem non ſaxis lignisue, ſed pro uallis ac Sapienter

mœnib

mœnibus,incolentium uirtute muniri oportere:quos ſi iungat concordia,nullus poteſt eſſe murus inexpugnabilior.

32 *Aduerſus pecuniarum ſtudium,quo uitio plerique laborant,amicos admonere conſueuit,ne tam pecunijs quàm fortitudine ac uirtute ſtuderent diteſcere: quòd fruſtra parat opes,qui ueris animi bonis uacat.* Sapienter

33 *Si quid autem eſſet quod per milites celeriter cõfici uellet, primus ipſe ſub oculis omnium operas aggrediebatur, quò uel pudore ad induſtriam extimularentur. Efficaciſſimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit.* Impigre exempli

34 *Illud ſibi cum primis ducere ſolet gloriæ, quòd cum rex eſſet,cæteriſq; cõſilio proſpiceret,nihilo ſecius in laboribus obeundis nemini cederet: quodq́; ſibi ipſi imperaret,ſuiq́;, ut ita loquar, rex eſſet, id pulchrius eſſe iudicabat, quàm quòd regnum obtineret in alios.* Grauiter

35 *Quidam conſpiciens Lacedæmonium quendam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum ueluti debili neceſſarium quæreret:* Non intelligis, inquit Ageſilaus, in bello opus eſſe,non qui fugiant,ſed qui loco maneant? *Significans eos demum eſſe bello utiles milites,quibus decretum eſt, in prælio aut uincere,aut mortem oppetere.* Facete

36 *Percontanti cuidam, qua ratione pararet ſibi eximiam gloriam:* Si mortem,inquit,contempſeris. *Nihil enim in bello præclarè rei geret,cuius animum mortis metus occupauit.Idem affectus in omni uita mortalium à pulcherrimis facinoribus reuocare ſolet.* Grauiter Vitæ contemptus

37 *Roganti quam ob cauſam Spartiatæ ad tibiarum cantum inituri prælium exercerentur:* Vt quum ad numerum, inquit,incedũt,appareat qui formidoloſi ſint,qui fortes. *Nam anapæſtorum ictus ſtrenuis addebant animum, uehementer* Prudenter

meti

meticuloſis pallorem ac tremorem incutiebant. Itaq; quum pes non reſpōderet ad modulos tibiarum, prodebatur ignauorum imbecillitas. Magni ſiquidem refert, ut dux perſpectos habeat militum ſuorum animos, quo norit qui ſint à prælio ſummouendi, aut qui qua parte exercitus collocādi. Valerius Maximus libro ſecundo putat tibias adhiberi ſolitas ad incitandos militum animos: contrà Thucydides apud A. Gellium tradit, pro tubis & cornibus Lacedæmonios ad prælium tibijs uti ſolitos, ad moderandam uim & impetum militum, ne ſparſi diſpalatiq; proruerent in hoſtem, ſed cōpoſitè incederent ſuo quiſq; ordine. Proditū eſt literis Cretenſes cithara præcinente prælium inire ſolitos.

Quum quidam apud Ageſilaū admiraretur regis Perſarum felicitatem, quòd admodum iuuenis eſſet: Ne Priamus quidem, inquit, quum hoc eſſet ætatis, erat infelix: indicans neminem appellandū beatum, niſi ad ſupremum uitæ diem perueniſſet, quod nec Priamo nec Crœſo contigit. 38 Argute

Quum maximam Aſiæ partem armis ſibi ſubegiſſet, conſtituerat ad ipſum regem Perſarum proficiſci, ut eum compeſceret: qui ſic erat quietus à bello, ut interim Græcorum duces pecunia corrumperet: cæterùm reuocatus domum ab Ephoris ob Spartam Græcorum obſidione cinctam (nam id rex Perſarum pecunijs miſsis effecerat) paruit dicens, Bonum imperatorē legum imperatis parere oportere: citraq; cunctationem ſoluit ex Aſia, magno ſui deſiderio relicto Græcis Aſiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occaſio, inuitabat illum Græcorum affectus ut inſtituta perageret, ſed rex à tyrannide alieniſsimus legum autoritatem exiſtimabat omnibus anteponendam. 39 Moderate

Quoniam uerò Perſarum numiſma ſagittarium habebat inſculptum, ex Aſia diſcedens aiebat, ſe triginta ſagittariorum 40 Facetè

riorum millibus à rege Aſia depelli. Tot enim Daricorum *aureorũ millibus* Athenas ac Thebas *deportatis, & in plebis moderatores diſtributis,* Timocrates *effecerat, ut populus hoſtilem animum aduerſus milites ſuſciperet.* Ephoris
Moderate *autem reſcripſit in hunc modum.* Ageſilaus Ephoris *ſalutẽ: Aſiam magna ex parte ſubegimus, barbaros expulimus, frequenter in* Ionia *conflíximus: attamen quoniam pro magiſtratus autoritate iubetis ut iſtuc ad diem præſcriptum adſim, conſequor hanc meam epiſtolam, ac fortaßis anteuertam etiam.* Nec *enim mihi principatum gero, ſed tum* Reip. *tum ſocijs & amicis* Reipub. *Atque ita demum qui potitur imperio, uerè legitimeq́; imperat, quum et ipſe paret imperio legum &* Ephororũ, *aut quicunq; ſint illi, qui in* Repu. *magiſtratu fungũtur.* Quid *huius ducis animo moderatius? at quid eodem excelſius?*

41 *Dein quũ tranſmiſſo* Helleſponto *iter feceret per* Thra-
Fidenter *ciã, nulli quidẽ barbarorũ ſupplex fuit ut daretur tranſitus, ſed miſsis ad ſingulos nuntijs rogabat utrum per hoſtium an amicorum regionẽ iret: ac cæteri quidẽ illum amice recipiebant uenientem, ac diſcedentẽ deducebant.* Cæterũ *qui* Troadenſes *appellantur, à quibus, ut fertur,* Xerxes *datis muneribus tranſeundi copiã emerat, tranſitus mercedem poſtulabant ab* Ageſilao*, centũ argenti talenta, totidemq́; fœmi-*
Animoſe *nas.* At *is irridens eos, rogauit cur non protinus ueniſſent accepturi quod poſtulabant.* Admouit *exercitũ, et congreſſus cum his qui ſe obiter collocarẽt in acie, omnes uertit in fugam, compluribus trucidatis: itaq; ſibi ferro uiam aperuit.*

42 *Itidem & ad* Macedonum *regem nuntios miſit, rogans utrũ per hoſtium ſolũ irent an amicorũ.* Quũ *reſpondiſſet,*
Intrepide *ſe conſultaturum,* Fiat, *inquit, igitur conſultatio, nos tamen interim iter faciemus.* Rex *admiratus hominis audaciam, ſibiq́;*

biq; metuens, ſatius eſſe cenſuit illum ut amicum ſuſcipere.

Theſſalorum, qui hoſtibus tulerant ſuppetias, agros de- populatus eſt. 43 *Virtus ſic erat æquitate temperata, ut nec* Seuerè *amicos læderet, nec inimicis parceret, ubi fortuna dediſſet ulciſcendi occaſionem. Hoc apophthegma non eſt, & ab indocto quodam truncatim adiectum eſt.*

Ad *Lariſſæos autem qui non iuuerant res hoſtium,* Xe- 44 *noclem ac* Scythen *legatos miſit amicitiæ conciliandæ gra- tia.* Hos *quum* Lariſſæi *comprehenſos aſſeruarent in cuſto dia, cæteri quidem id factum grauiter ferentes cenſuerunt, ut* Ageſilaus *admoto exercitu* Lariſſam *urbem obſidione* Moderatè *uallaret.* At *ille negabat, ſe uel uniuerſam* Theſſaliam *hac conditione uelle capere, ut ex his, quos miſerat, alterius fa-* Amicè *ceret iacturam, amiſſurus utrunque ſi illos bello laceſſiſſet: itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit.* Tam *atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliarum impatiens: dicas illum ſuos affectus in ſua habuiſſe poteſtate.*

Feliciter *pugnatum erat apud* Corinthum *: in eo prælio* 45 *quanquam accepiſſet* Spartanorum *admodum paucos deſi- deratos, cæterùm è* Corinthijs *&* Athenienſibus *alijsq; ſo- cijs ingentem numerum interijſſe, adeò non gauiſus eſt, nec elatus ea uictoria, ut grauiter ingemiſcens deploraret* Græ Clementer *ciæ uicem,* Heu, *inquiës,* Græciã, *quæ tot uiros inteſtino bel lo perdidit, quot uniuerſis barbaris debellandis ſatis eſſe po terant.* Viro *magnanimo uictoria erat optabilis, ſed charior erat ſociorũ incolumitas.* Quo *animo tuliſſet ille ſi pluri- morum ciuium interitu fuiſſet empta uictoria?* Non *parum laudis promeretur hic affectus in duce* Lacedæmonio *tum natura bellaci, tum ethnico: at* Chriſtiano *principi nulla non debet eſſe lugubris uictoria, quæ plurimorum etiam hoſtium*

hoſtium exitio contigit.

46 *Cæterùm quum Pharſalij urgerent, latrocinijsq́; uexa-*
Feliciter *rent ipſius exercitum, ſexcentis equitibus uertit illos in fu gam, moxq́; trophæum ſtatuit ſub Narthacijs. Nec alia ui- ctoria magis lætatus eſt, quòd ipſe per ſe conſtituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos ſuperaſſet qui de re equeſtri præcipuè gloriabãtur. Pulchrum eſt uincere la ceſſentes, præſertim his præſidijs, quibus hoſtes potiſsimum ſeſe iactant.*

47 *Nunc accipe geminũ in gloriæ cupidiſsimo duce tẽperan tiæ exemplum. Quum Diphridas illi è patria nuntium attuliſſet, ut omiſsis quæ tum agebat, protinus in Bœotiam irrumperet, quãquam deſtinarat hoc ipſum poſtea maiore aggredi apparatu, tamen magiſtratibus obtemperãs, accer- ſitis ad ſe uiginti millibus eorum qui apud Corinthum mili tabant, inuaſit Bœotiam, ac iuxta Coroneam cõgreſſus cum Thebanis, Athenienſibus, Argiuis et Corinthijs, ambas acies ſuperauit, licet ipſe multis acceptis uulneribus corpore eſ-*
Modeſtè *ſet grauiter affectus. Quæ pugna cùm eſſet inter res ab illo geſtas omnium maxima, quemadmodũ ſcripſit Xenophon, tamen domum reuerſus nihil de priſtino uictu uitæq́; mo- deſtia mutauit ob tantos rerum ſucceſſus, totq́; uictorias. Multò dignior erat triumpho uictoria, qua uir ille primum ſuis conſilijs antepoſuit legum autoritatem, deinde tot egre gijs facinoribus nihilo factus eſt inſolentior.*

48 *Animaduertens ciuium nonnullos qui in pretio habeban*
Facetè *tur, ac ſibi placebant quòd equis alendis intenderent ani- mum, ſorori Cyniſcæ perſuaſit, ut conſcenſo curru certaret in Olympijs: hoc pacto Græcis oſtendere cupiens, id genus exercitamenta nullius eſſe ueræ uirtutis, ſed nihil aliud ha- bere quàm opum & impendiorũ oſtentationem, eoq́; fœ- minis*

minis eſſe digniora quàm uiris.

Quum haberet apud ſe Xenophontem illum ſapientem, eumq; plurimi faceret, iuſſit ut filios ſuos accerſeret Lacedæmonē, docendos artem omnium pulcherrimam, uidelicet imperare & parere imperio. Athenis florebat omnium liberalium diſciplinarū genus, ſed hāc cæteris omnibus præſtantiorem exiſtimabat nuſquā melius diſci quàm apud Lacedæmonios, ubi nō uerbis diſputabatur de bene adminiſtrā da Rep. ſed ciuiū moribus honeſtiſſimæ rei exemplum exprimebatur. Simul indicās, eos non eſſe gerendo magiſtratui idoneos, qui legibus ac magiſtratibus neſcirent obſequi. 49 Grauiter

Proinde rogatus abs quopiam, quam ob rem Spartanorum Reſpu. præ cæteris, ſecundis rebus floreret, Quoniam, inquit, plus cæteris in hoc ſeſe exercent, ut pariter & imperare & parere ſciant. Quæ duæ res à ciuibus excludunt ſeditiones, & tuentur concordiam. 50 Diſciplina ciuilis

Cùm uita defunctus eſſet Lyſander, Ageſilaus numeroſam ſodalitatem aggregatam comperit, quā ille ex Aſia domū reuerſus ſtatim aduerſus Ageſilaum inſtituerat: id indignè ferens Ageſilaus, deſtinabat omnibus palā facere, cuiuſmodi ciuis fuiſſet Lyſander dum uiueret: ac perlecta quadā oratione, quā Lyſander in libro deſcriptam reliquerat, compoſitam quidem à Creonte Halicarnaſſeo, ſed in hoc ut hāc Lyſander ediſceret, atq; apud popularem multitudinem recitaret (Tractabat autē oratio de nouandis rebus, deq; mutando Reip. ſtatu) hanc quoniam arguebat Lyſandrum fuiſſe ciuem pernicioſum ac ſeditionis auidū, Ageſilaus uoluit euulgare. Cæterum ubi ſenex quidā Ephorus orationē perlegiſſet, metuens dictionis grauitatem ac uehementiā, ne lecta quoq; multos ad rerum nouarū ſtudium excitaret, conſuluit Ageſilao ne Lyſandrum ſepultum refoderet, ſed ora- 51 Moderatè

 tionem

tionem premeret. Senis conſilio paruit, & à cœptis conquieuit Ageſilaus, doctus non ſolùm obtemperare publicis legibus ac magiſtratui, uerumetiam priuato ſenioris conſilio. Vir excelſi animi plus apud ſe ualere uoluit publicam utilitatem quàm priuatum odium, ſimulq́; perſpexit, indecorum eſſe, ſimultatem exercere cum ſepulto. Hac moderatione uſus eſt aduerſus manifeſtum inimicum.

52 *Porrò qui clanculū ipſi aduerſarentur, eis palàm quidem*
Callidè *nō exhibebat negotiū, ſed efficiebat ut ipsū in militiā ſequerētur, atq; ex his nōnullos duces exercitus ac magiſtratus factos euehebat: qui cū ſe in magiſtratu improbè et auarè geſ-*
Moderatè *ſiſſent, eoq́; in ius uocati periclitarētur, rurſus Ageſilaus illis patrocinabatur, et ab ipſis ſtabat, atq; hac arte reddebat eos ex clancularijs hoſtibus amicos, et ad ſe reuocabat: quibus rebus factū eſt ut iam neminē haberet aduerſariū. Quid hac prudētia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit q̄ ulciſci?*

53 *Quidam petijt ab Ageſilao, ut ſe ſcriptis ad hoſpites & amicos ſuos Aſiaticos literis commendaret, quò apud illos*
Iuſtè *ius ſuum conſequeretur: reſpondit, nihil eſſe opus literis*
Humaniter *commendatricibus, Nam mei, inquit, hoſpites ſua ſpōte quæ iuſta ſunt faciunt, etiam ſi illis non ſcripſero. Apud bonos in bona cauſa ſuperuacua eſt commendatio, quum ipſa res impetret quod precibus exoraretur. Dux egregius non niſi cum ſui ſimilibus hoſpitium coniunxerat.*

54 *Oſtendebat illi quidam ciuitatis cuiuſdam muros bene tutos ualideq́; extructos: quumq́; rogaſſet uiderentur ne pul-*
Grauiter *chri, Pulchri, inquit, per Iouem: uerum apparet in hoc paratos, ut mulieres inhabitent non uiri: ſentiens non alijs mœnibus rectius communiri ciuitatem quàm ſtrenuis ciuibus.*

55 *Megarenſi cuidā multa iuueniliter de ſua ciuitate aduer-*
Modeſtè *ſus Ageſilaum iactanti, Adoleſcēs, inquit, tui ſermones opus*

habent

habent magnis uiribus. Significans indecenter eum magnificè loqui, cui uires non ſuppetunt orationi pares.

Tantum & cæteris in rebus aberat à uulgi iudicio uir prudẽtiſsimus, ut quæ cernebat alios admirari, ipſe in tantũ cõtemneret ut ne noſſet quidem. Quod euenit in Callipide. Is erat tragœdiarum autor, multi nominis, famæq; celebris apud Græcos, & à cunctis in pretio habitus. Primùm quidẽ occurrit Ageſilao, eumq; eſt allocutus: pòſt improbè ſemet admiſcuit his qui ſimul cum rege ambulabant, ſeſeq; oſtentabat, ratus futurũ ut rex prior ipſum comiter & cum beneuolentia quadam amplecteretur. Id quum non fieret, Tãdem nõ, inquit, agnoſcis me ô rex, nec audiſti qui ſim? Ageſilaus autem intuitus illum, An non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nam hac uoce peculiaris Lacedæmoniorum lingua ſignat mimũ, hoc eſt imitatorem. δείκηλον enim illis ſimulacrum ſonat aut effictam imaginem. Adeò uir prudens, & omnia Reip. commodis metiens, nullo honore dignatus eſt hiſtrionem quamuis inſignem, cuius ars ad ſolam paratã uoluptatem corrumpendis ciuium moribus eſſet accommodatior quàm erudiendis. 56

Grauiter

Huic ſimile eſt, quòd rogatus ut uellet audire quendã, qui 57 *mira ſimilitudine luſciniæ uocem imitabatur, recuſauit, Frequẽter, inquiẽs, ipſam audiui luſciniã: ſignificans ineptã eſſe uoluptatem, magis delectari ipſa ſimulatione quàm natura.*

Argutè

Quemadmodum autem ipſe ſingulari modeſtia præditus 58 *erat, ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum deſperatæ quædam curationes ipſi fœliciter ceſsiſſent, populari adulatione dictus eſt Iupiter. Hoc cognomento uir arrogantis ingenij delectatus, inſolentiùs uſus eſt eo titulo. Tandẽ quum & Ageſilaò ſcriberet, nec ueritus eſſet hac uti ſalutatione, Menecrates Iupiter Ageſilaò*

 regi

Facetè regi ſalutem. Rex eo offenſus procemio, prætereà nihil di-
Modeſtè gnatus eſt legere, ſed reſcripſit in hunc modum, Rex Age-
ſilaus Menecrati ſanitatem. χαίρειν Græci dicunt quibus be
ne precantur, ὑγιαίνειν ambiguum uerbum ferè in malum
ſonat, quum ſignificamus abeſſe ſanitatem mentis. Eo uerbo
quidam Cæſari exprobrauit inſaniam.

59 Fortitudinis etiam in rebus aduerſis inſigne dedit ſpeci-
men. Conon & Pharnabazus per claſſem regiam mari po
titi obſidebant maritimas Lacedæmoniorum regiones, quũ
interim Athenienſiũ ciuitas mœnibus eſſet cincta. Itaq; La-
cedæmonij Pharnabazo donante pecuniam pacem ineunt
cum rege, mittuntq; ciuem Antalcidam ad Teribazũ, Græ-
Fortiter cos Aſiaticos, pro quibus bellum geſſerat Ageſilaus, traden-
tes regi: unde peßimè euenit, ut huius ignomini[illegible] portio re
cideret in Ageſilaum. Antalcidas enim inimic[illegible] ut Ageſi-
lao, eò pacem quacunq; occaſione confecit, inuidens illius
gloriæ, quem uidebat bello creſcere, reddiq; maximum ac
maximè celebrem. Nec tamẽ hæc infelicitas deiecit illius ani
mum, quin etiam cuidam dicenti quòd Lacedæmonij Mediſ-
ſarent, ita reſpondit, Imò Medi potius Laconiſſant: ſignificãs
indolem ſuæ gentis corrumpi fortuna[illegible]c.

60 Quodã tempore rogatus, utra uirtus eſſet præſtantior,
Iuſtè fortitudo an iuſtitia, grauiter reſpõdit, Fortitudinis nullum
eſſe uſum niſi adſit iuſtitia. Quòd ſi omnes eſſent iuſti, nihil
opus fore fortitudine. En animum ſummo dignum duce, qui
nihil ui præter æquum iudicarit faciendum: recteq; perſpe-
xerit plurimum intereſſe inter audaciam & fortitudinem.

61 Quum Græci qui Aſiam incolebant, Perſarum regem
Animosè ex more magnum appellarent, Qua, inquit, re ille me ma-
ior eſt, niſi ſit iuſtior ac temperantior? Contẽpſit uir egre-
gius externa bona, quæ uulgus præcipuè ſuſpicit, totáq; ho-
minis

minis felicitatem animi bonis metiebatur. Ea ſentētia philoſophis eſſe cōſueuit in ore, ſed hāc bellator expreßit affectu.

Notans præpoſteram licentiam eorum qui Aſiam incolebant, eius gentis corrupti moribus, dicere ſolet: inter illos qui improbi eſſent, eos eſſe liberos: cōtrà qui probi, eos eſſe ſeruos: quòd ibi uitijs licerēt omnia, uirtus haberetur odio. 62 Grauiter

Interrogatus qua ratione potißimū quis aſſequi poſſet, ut apud homines honeſtam haberet famam, Si loquatur, inquit, quæ ſunt optima, et faciat quæ ſunt honeſtißima. Quid dici poterat breuius, at rurſus quid abſolutius? Itidem Socrates idem percontanti, Si talis, inquit, eſſe ſtudeas, qualis haberi uis. Siquidem fucis parta gloria ut non eſt uera gloria, ita nec diuturna eſt. 63 Sapienter

Celebratur & hoc illius dictum principibus ediſcēdum: Imperatoris officium eſſe, erga rebellantes audacia, erga ſubiectos beneuolentia uti: quod idem Maro nobili carmine docuit, Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos. Neq; enim uere uictor eſt, qui iracundiæ uindictam flagitanti frenum neſcit imponere. 64 Iuſtè Moderatè

Cuidam ſciſcitanti quæ potißimum pueris eſſent diſcenda, Ea, inquit, quibus uſuri ſint & quū ad uirilem peruenerint ætatem. Rectè cenſuit uir prudens, ſolam uirtutem primum ac ſtatim à teneris unguiculis diſci oportere: nec ullā æui portionem artibus friuolis dandam: quæ ut in pueris habent oſtentationem plauſibilem, ita nec grandibus decoræ futuræ ſint, nec ad ſeria uocatis utiles. 65 Sapienter

Idem quum in cauſa quadam ſederet iudex, & is quidem qui accuſabat rectè dixiſſet, patronus contrà male, ſubinde tamen repeteret inter dicendum, Ageſilae, decet regem opitulari legibus: perinde quaſi bonam haberet cauſam, & ab ipſo ſtarent leges: hominis improbitatem interpellans Age- 66 Salsè

ſilaus, Si quis, inquit, tibi domum perfoderit aut ueſtem abſtulerit, num expectaturus eſſes, ut architectus, aut qui ueſtem contexuit, tibi ſit auxilio futurus? Subindicabat regem eſſe ueluti legum architectũ, nec conuenire, ut is opituletur ei qui contra leges aliquid admiſerit.

67 Cum pax coiſſet, eiq; à rege Perſarum eſſent allatæ literæ, quas Perſes unà cum Callia Lacedæmonem perferebat, de hoſpitio deq; amicitia tractantes, non recepit: ſed iuſſit illos regi nuntiare, nihil eſſe neceſſe priuatim ad ipſum literas mittere; cæterum ſi perſpicuum foret, illum bene uelle Lacedæmonijs & Græcis, ipſum quoq; illi pro uiribus futurum amicum. Quòd ſi deprehenderetur inſidias tendere, ne putet, inquit, quòd me ſit habiturus amicum, etiamſi uehementer multas ab eo recepero epiſtolas. Quid hoc animo ſublimius, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat ſcopus, conſulere Reipublicæ commodis.

Incorruptè

68 Quum miro eſſet affectu erga liberos ſuos, dicitur aliquando arundine pro equo conſcenſa, unà cum pueris luſiſſe domi. Id quum forte uidiſſet ex amicis illius quidam, rogabat ne cui diceret quod uiderat, priuſquàm ipſe quoq; liberorum parens eſſet factus: feſtiuè ſubindicans cum luſum nõ eſſe leuitatis, ſed pietatis: nec hoc quod agebat, uideri poſſe ineptum ei, qui modo expertus eſſet quàm ingẽs ſit affectus charitatis parentum erga filios.

Piè, urbanè

69 Quum aſſiduè belligeraretur aduerſus Thebanos, ac in prælio quodam uulnus accepiſſet, Antalcidas, ut fertur, ait, Præclara doctrinæ tuæ præmia recipis à Thebanis Ageſilae, quos quum nec uellent bellare, nec ſcirent, bellare docueris. Nã aiunt re uera, Thebanos crebris Lacedæmoniorum aduerſus ipſos expeditionibus multo bellicoſiores eſſe factos, quàm antea fuerant. Eoq; Lycurgus ille priſcus legũ

Salſè

condi

conditor in legibus quæ uocantur Rhetræ,*ueluti dicas oracula à dijs profecta ; uetuit ſæpius eoſdem bello laceſſi ; ne hoſtes uſu bellare diſcerent.*Quanquam *hoc apophthegma non eſt* Ageſilai.

Audiuerat ſocios moleſtè ferre tam crebras expeditiones,præſertim quum ipſi permulti Lacedæmonios numero paucos ſequerentur. Ageſilaus *itaque uolens oſtendere quanta eſſet Lacedæmoniorum multitudo , iuſſit uniuerſos ſocios ſimul conſidere permixtos inuicem, Lacedæmonios item ſeparatim ſolos.* Mox per præconem edixit, *ut primi omnium ſurgerent figuli : hi quum ſurrexiſſent , ſecundo loco per præconem iuſſit ſurgere fabros ærarios: deinceps architectos , ac domorum opifices , ſimiliter & aliarum artium ſingulos. Ita factum eſt,ut propemodum ſocij ſurgerent omnes , Lacedæmoniorum uerò nullus , eo quòd Lacedæmonijs , qui militiæ parantur , interdictum ſit , opificium aut artem ſedentariam uel exercere uel diſcere.* Hoc *facto riſit* Ageſilaus. Videtis , *inquit , ô uiri, quantò plures nos educimus quàm uos ?* Hoc *ſtrategemate dux inclytus demonſtrauit,non perinde referre quàm numeroſum militem educas in prælium , ut quàm fortem & exercitatum.* 70 Solerter

In pugna Leuctrica *quum* Lacedæmoniorum *multi fugiſſent, ijq; legibus pœnas dare deberent,* Ephori *reputantes ciuitatem uiris deſertam egere militibus,cupiebãt eam ignominiam militibus remittere,ſimulq; ſeruare leges.*Deligunt *igitur* Ageſilaum *nouarum legum conditorem.*Is *prodiens in ſuggeſtum,*Ego,*inquit,alias leges haudquaquam laturus ſum.*Neq; *enim his,quas habetis aut additurus ſum aliquid, aut detracturus,neq; quicquam omnino mutaturus.*Sed *mihi rectũ uidetur,ut leges quas habetis,à die craſtino robur* 71 Solerter

habeant & autoritatem. Eo *commento uir ſolers ſimul & præſenti ciuitatis neceßitati conſuluit, & preclusum mutandarum legum exemplum excluſit à* Repu. *uno tantum die legibus abrogatis.*

72 Exemplum *erat præſentis & imperterriti animi, quod quum* Epaminondas *cum admirabili impetu ac procella irrueret, adeò ut* Thebani *ſocijq́; iam de uictoria gloriarentur, nihilo minus* Ageſilaus *tutatus eſt* Spartam *ciuitatem: in qua tametſi perpauci erant, tamen hoſtes coëgit domum reuerti.* Hoc *quocunq; nomine uoces licebit, certè apophthegma dici non poteſt.*

Fortiter

73 Vt *hoc erat fortitudinis, ita quod dicturus ſum conſilij prudentiæq́; laudem habet.* Cùm *pugnaretur apud* Mantineam, *admonuit* Lacedæmonios *ut cæteris omißis omnibus in unum* Epaminondam *intenderent uim prælij, dicens,* So*los cordatos, eſſe uiros fortes, hosq́; ſolos eſſe autores uictoriæ.* Itaq; *ſi hūc, inquit, ceperimus, facilimè cæteros in poteſtatem noſtram redigemus, utpote uecordes nulliusq́; pretij, quod & euenit;* Nam *inclināte ad* Epaminondam *uictoria, quum nonnullorum fuga fieret, adhortanti illi ſuos & à fuga reuocanti* Lacedæmonius *quiſpiam letale uulnus inflixit.* Eo *proſtrato qui erant cū* Ageſilao *à fuga reuerſi, iam ancipiti* Marte *cum hoſte depugnarunt, ſic tamē ut multo inferiores* Thebani, *multo præſtantiores* Lacedæmonij *uiderentur.* Hac *arte prudentia ducis conſuluit incolumitati ſuorum, qui fuerāt haud dubiè perituri: ſimul illud docuit, in bello plus habere momenti unum uerè prudentem & cordatum, quàm turbam imprudentium.*

Prudenter

74 Quum Spartanos *pecuniæ deficerēt ad bellum, eò quòd alerent externum militem,* Ageſilaus *in* Aegyptum *profectus eſt, ab* Thacco Aegypti *rege accitus ſtipēdio.* Cæterum

Piè in patriā

Ageſi

Ageſilaus ob corpus incultum ac ueſtis uilitatem uenit in contemptum eius gentis hominibus, qui ſperarāt ſe uiſuros Spartanū regem talem, qualis eſſet rex Perſarum, corpore decētiſsimè ornatum: perperam ſanè de regibus ſentientes, quos externo cultu putarint æſtimandos potius quàm animi uirtutibus. Nihil ille quidē de cultus ac uictus ſimplicitate mutauit, ſed interim oſtendit, maieſtatem dignitatemq́; regiam non ueſtium ſplendore, ſed prudentia ac fortitudine parari oportere: grauiterq́; taxauit uulgares monarchas, quibus ſi diadema, purpuram, aurum & gemmas detrahas, nihil uideas præterea regium. Quin eodē facto declarauit inſignem erga patriam pietatē, qui ob publicam utilitatem non grauatus ſit in Aegyptum proficiſci: nec ætatis iam ſeræ ac uergētis ad annum octogeſimum excuſatione uti uoluit, quo minus apud barbaros ſtipēdium faceret, modò reipublicæ ſubueniret. Athenæus hoc modo rem narrat. Ageſilaus in Aegyptum profectus Thacco regi laturus ſuppetias, quoniam corpore erat puſillo, his uerbis à rege contemptus eſt, Parturijt mons, Iupiter metuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Ageſilaus, At ego, inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam poſt, quum illi non adeſſet Ageſilaus, regno pulſus confugit ad Perſas.

Cæterum ubi quos educturus erat in aciem, conſpiceret 75
ob imminens periculum formidoloſos, partim propter hoſtium multitudinem (erāt enim numero ducenta millia) partim ob ipſorum paucitatem, decreuit ante conflictum rem diuinā facere, ueluti captaturus auſpicium ab extis: itaq; nō conſcijs cæteris, læuæ manus uolæ literis inuerſis uictoriam Callidè
inſcripſit, deinde iecur ab aruſpice acceptum ſuppoſuit manui quæ clàm ſcripturam habebat: diuq; tenuit fingens interim ſe deliberabundū, ac dubitantis ſpeciem præ ſe ferēs,

 donec

donec literarũ figuræ iecinori imprimerẽtur: moxq́; militibus quos in aciẽ educturus erat oſtẽdit, dicẽs, deos his literis certò portẽdere uictoriã. Illi uerò exiſtimãtes ſeſe certũ habere ſignũ futuræ uictoriæ, uehementer animati ſunt ad pugnã. Hic dolus multò plus ualuit quàm oratio quãuis prolixa ac meditata. Et hoc ſtrategema eſt, non apophthegma.

76 *Cùm hoſtes Ageſilai exercitũ foſſa cingerent, id quod facilè poterant ob multitudinem, ac Nectabius, cui ſuppetias ferebat, cenſeret erumpendum, & cum hoſte conferendas manus, ne quod inſtituerant perficerent, ille negabat impediendos hoſtes, qui pares hoſtibus eſſe ſtuderent, non ſuperiores. Si quidem foſſa utriſq; adimebat confligendi copiã. Porrò cũ parũ abeſſet quin foſſa coiret, per hoc anguſtum interuallum inſtruxit quod erat reliquum militum: ac inter partes commiſſa pugna uertit illos in fugam, hoſtiumq́; ingentem ſtragem edidit paucis militibus quos ſecum habebat, atq; ex præda magnam pecuniarũ uim miſit Spartam.*

Animosè

77 *Deceßit ab Aegypto patriam repetens morbo implicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilem aut aliàs imitatam corporis ſui imaginem facerent. Si quod, inquit, præclarum facinus geßi, hoc erit monumentum mei: ſin minus, ne omnes quidem ſtatuæ, quum ſint uilium ac nullius rei opificum opera, illuſtrabunt mei memoriam. Quis non miretur in bellatore pectus tam philoſophicum?*

Modeſtè

78 *Crebrò ſolet in concione admonere milites ſuos, ne captiuos ut facinoroſos cruciarent: ſed ut homines ſeruarent. Infantibus etiam in bello captis prouidit, ut in unum locum comportarẽtur, ne mutatis caſtris relicti perirent. Eandem curam impendit ſenibus captiuis, ne, quoniam ſequi nõ poſſent, à canibus lupiſue diſcerperẽtur. Hæc autem humanitas illi*

Humaniter

illi non ſolum aliorum, uerumetiam captiuorum miram beneuolentiam conciliauit. Et nunc homines ſibi uidentur, qui trucidatis infantibus ac ſenibus, eam ætatem abducunt, quæ uel libidini apta eſt, uel labori, uel utrique. Quò progreſſa eſt immanis illa feritas.

EX PROBO AEMYLIO.

Apud Coroneam Athenienſes ac Bœotios cum ſuis ſocijs, Ageſilai iter impedire conatos graui prælio uicit: ei uictoriæ per ſe magnificæ multum laudis appoſuit religionis exemplo. Multi è prælio confugerant ad templum Mineruæ, de his rogatus quid uellet fieri Ageſilaus, uetuit illos uiolari, quum in eo prælio uulnera aliquot accepiſſet: uideretur quæ uehementer iratus omnibus qui tum arma aduerſus ipſum tulerant, tamen plus apud illum ualuit religio quàm ira. Neq; hoc ſolum in Græcia fecit, ut templa deorum haberet ſancta, uerumetiam apud Barbaros ſumma religione ſimulacra araſq; conſecrauit, quaſi in hæc nullum eſſet ius belli. Itaq; præclarè ſolitus eſt dicere, ſe uehementer admirari, eos non haberi ſacrilegorũ numero, qui læderent ipſis ſupplices, ac per deos obteſtantes, nec grauiores ſumi pœnas de his qui religionem minuerent, quàm qui templa ſpoliarent: rectè iudicans, dijs eſſe chariorem hominum ſalutem, quàm muta templorum ornamenta. 79 Religiosè

Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperatæ. Poſteaquam ingenti ſtrage fregiſſet Corinthiorum uires, eoſq; intra mœnia compuliſſet, multis hortantibus ut urbem oppugnaret, negauit id ſuæ uirtuti conuenire, qui peccantes ad officiũ cogeret, nõ qui nobiliſſimas Græciæ urbes ſubuerteret. Vt hoc eſt eximiæ cuiuſdam moderationis, ita quod adiecit, admirabilem uiri prudentiam arguebat: Si, inquit, eos extinguere uoluerimus qui nobiſcum aduerſus 80 Moderatè Prudenter

barbaros ſteterunt, ipſi nos expugnauerimus uel quieſcen tibus hoſtibus, qui ſubuerſis ſocijs nullo negotio quando uo lent, nos opprument.

81 *Diuinitatis cuiuſdam eſſe uidetur quod adijciam. Quum adornaretur expeditio apud* Leuctra, *quæ* Lacedæmonijs *fuit luctuoſißima,* Ageſilaus *quum à pleriſque urgeretur ut exiret, proficiſci noluit, perinde quaſi calamitatem irrecuperabilem animo præſentiret.*

82 *Rurſus accipe ſolertiæ* Reipub. *ſalutaris argumentum. Quum* Epaminõdas *incredibili impetu* Spartam *urbem inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adoleſcẽtes hoſtium aduentu territi ſtatuerant ad* Thebanos *transfugere,*

Solerter *iamq; locum editum extra urbem occuparant.* Ageſilaus *perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, ſi ſenſiſſet populus aliquos ad* Thebanos *transfugere conari: dißimulans cum ſuis ad adoleſcentum turmam peruenit, ac perinde quaſi id bono animo feciſſent collaudauit conſilium, quòd eũ locum occupaſſent: ſibiq; in animo fuiſſe dixit idem facere. Sic adoleſcentulos ficta laudatione temperauit, & adiũctis ſuis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui tranſfugiendi conſilium clàm ceperant, uidentes maiorem adiunctum numerum eorum qui eius conſilij fuerant expertes, non auſi ſunt ſeſe commouere: eoq; libentius conuenerunt, quòd latere arbitrabantur quæ cogitarant.* Abſq; *dubio* Sparta *non erat futura* Sparta, *niſi tum* Ageſilaus *celeritate conſilij ſalutem attuliſſet. Eadem arte et iuuenili temeritati remedium adhibuit pro ſupplicio.*

AGESIPOLIS Cleombroti.

83 Ageſipolis Cleombroti *filius, quũ quiſpiam apud ipſum ceu rem magnificam prædicaret, quòd* Philippus Macedonum *rex intra pauculos dies ſubuertiſſet* Olynthum, *Atqui*

Clementer

per

per deos, inquit, talem ciuitatem longè maiore temporis ſpatio non extructurus eſt: ſignificans multo regalius eſſe condere urbes, quàm conditas demoliri.

Cum alius quidã dixiſſet, ipſum cùm rex eſſet cum æqualibus ſuis fuiſſe obſidem, non liberos aut uxores eorum, uelut hoc eſſet regi dedecoroſum dari in manus ac ius aliorũ, quum alij reges ſoleant uxorem ac liberos pro ſe dare obſides, Et quidem iure, inquit, optimo: par eſt enim ut nos noſtra ipſorum feramus errata: ſubindicans ſi quid calamitatis accidit in bello aut in Rep. regum uitio accidere, eoq́; iuſtũ eſſe, ut hi potiſsimum puniantur per quos uenit calamitas. Cæterùm morem iniquum eſſe quo receptum eſt, ut coniuges ac liberi qui nihil commeruerint, dedantur obſides. 84 Iuſtè

Idem quum è Sparta iuſsiſſet mitti catulos, ac reſpõdiſſet aliquis, non exportari apud Lacedæmonios catulos, Ne uiros quidem, inquit, antea, atqui nunc fieri cœpit. Feſtiuiter indicat, in Republica bene inſtituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægrè ſua tuebantur, pòſt auſi ſunt reges ac gentes procul ſemotas bello laceſſere. Quemadmodum autem recta inſtitutio uiros reddit bello & Reip. utiles, ita canes ad uenatum habiles reddit educatio. 85 Argutè

AGESIPOLIS Pauſaniæ.

Ageſipolis Pauſaniæ filius, quum Athenienſes querimoniarum, quas cum ipſo mutuas habebant, arbitram delegiſſent Megarenſium ciuitatem, quæ controuerſiam inter eos componeret, Turpe, inquit, ſi Megarenſes melius norunt quid iuſtum ſit, quàm hi qui ſe Græcorũ duces ac rectores præſtitiſſent. Megarenſes apud Græcos male audiebant, de quibus iactatũ eſt, quòd neq; primi eſſent, neq; ſecundi, neq; tertij, neq; quarti, neq; ullo in numero: quum Athenienſes pleræq; Græciæ imperarint, Ab ipſis igitur quibuſcum litẽ habebat 86 Generoſè

habebat rex, uolebat finiri diſsidium: ſimul declarans, & quàm ſuæ fideret cauſæ, & quàm aduerſarijs non diffideret: malens clariſsimæ ciuitatis iudicio uinci, quàm Megarenſium arbitrio uincere.

AGIS Primus.

87 *Agis Archidami filius, quum Ephori quodam tẽpore diceret, Proficiſcere iuuentutẽ tecũ ducẽs ad huius patriã: nã*
Proditio turpis *is ipſe te perducet in arcẽ: Et qui cõuenit, inquit, ô Ephori, tot iuuenes ei credere, q ſuã ipſius patriã prodidit? grauiter admonens, nihil illis tutò credi qui in patriã perfidi fuerint.*

88 *Interrogatus à quodam quod diſciplinæ genus potiſsimũ*
Hoc antè dictum pag. 33. apoph. 49. & 50. *exerceretur apud Spartanos. Scire, inquit, & imperare, & ferre imperium. Athenis enim complures diſciplinæ colebantur, curioſæ magis quàm ad rectè gubernandam Rempublicam neceſſariæ.*

89 *Fortiter & illud dixiſſe fertur, Lacedæmonios non opor*
Animosè *tere percontari quot ſint hoſtes, ſed ubi ſint, ſignificans non à militum numero pendere uictoriam, ſed à fortitudine, reiq; gerendæ celeritate. Statim enim congredi uult qui quærit ubi ſint hoſtes.*

90 *Apud Mantineam quibuſdam diſſuadentibus ne cum ad*
Animosè *uerſarijs quòd numero plures eſſent confligeret, Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis uelit imperare.*

91 *Cuidam ſciſcitanti quot eſſent Lacedæmonij, Quot ſatis*
Argutè *ſunt, inquit, ad propulſandos malos: oſtendens magis referre quàm fortes uiros habeat ciuitas, quàm quammultos.*

92 *Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conſpiceretq; uehementer excelſa munitaq;, & in longum porre*
Salsè *cta ſpatium, Quæ ſunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? innuens fortibus uiris non eſſe opus mœnibus.*

93 *Cùm ſophiſta quiſpiã apud cũ dixiſſet, orationẽ eſſe rerũ*

omnium

omnium præſtantiſſimã, uidelicet prædicans artẽ quam pro fitebatur, Ergo, inquit Agis, tu quũ taces nullius es pretij: Salſè *ſignificans multò præclarius eſſe res magnificas gerere, quàm habere linguam ad magnificè loquendum expeditam.*

Vicerat Argiuos prælio, qui pòſt redintegratis uiribus rurſum ferociores illi occurrebant. Agis itaque conſpicatus multos è ſocijs turbari, Sitis, inquit, bono animo uiri: quum enim nos qui uicimus trepidamus, quid facere cenſetis eos, qui à nobis uicti ſunt? Eo dicto ducis ſolertia protinus reddidit animum ſuis. 94 Solerter

Peculiaris erat Lacedæmonijs uerborũ paucitas. unde et ab ea regiõe breuiloquẽtia Laconiſmus dicitur. Quũ igitur Abderitarũ legatus apud Agidẽ multa locutus, uix tandem dicendi finẽ feciſſet, rogaretq; quid ciuibus ſuis eſſet renuntiaturus: Agis, Illud, inquit, renuntia, quantũ tẽporis tibi fuit opus ad dicendũ, tantum me ſilentẽ audiſſe, Hoc dicto exprobrauit ſtolido oratori inanẽ loquacitatẽ reſpõſo indignam. 95 Loquacitas notata

Quibuſdam Eleos, hoc nomine prædicantibus, quòd in certaminibus Olympiacis eſſent iuſtiſſimi, Quid, inquit, magni miri ue faciunt, ſi intra quinq; annos uno tantum die ſe iuſtos præſtant? Non putabat uir ſapientiſſimus in eũ competere iuſtitiæ laudem, niſi qui per omnem uitam in omnibus actionibus iuſtitiam coleret. Nam ludi Olympiaci ſemel tantum intra quinquennium celebrabantur. 96 Iuſtè

Quum quidam apud illum dicerent eſſe nõnullos alienæ familiæ qui ipſi inuiderẽt: Geminam igitur, inquit, habebũt moleſtiam, quos & ſua ipſorum mala diſcruciabunt, atque inſuper tum meis, tum amicorum meorum bonis torquebuntur. Magnifica uox declarans eos quos habet inuidia, magis eſſe miſericordia dignos quàm ira: propterea quòd inuidus abundè dat pœnarum, etiamſi nemo ulciſcatur. 97 Inuidia notata

Cuidam

98 *Cuidam conſulenti ut hoſtibus fugientibus daret tranſi-*
Argutè *tum, Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fortitudinem manent, ſi non pugnamus cum fugientibus? Exiſtimabat uir animoſus, aduerſus hoſtes nullam prætereundam occaſionem.*

99 *Cùm de Græcorũ libertate quidam in medium adduxiſ-*
Simile Ageſilaus pag. 35. apoph. 55. *ſet, magnifica quidem, ſed factu perquàm difficilia, Tua, inquit, uerba hoſpes opus habent uiribus & pecunia: perquàm ſcitè declarans, fruſtra de his uerba fieri, ad quæ perficienda non ſuppetit facultas. In conſultationibus enim non ſolum ſpectandum eſt, quid ſit factu pulcherrimum, ſed quid fieri poßit.*

100 *Quodam dicente, Philippum effecturum ne Lacedæmo-*
Moderatè *nijs pateat iter in Græciam, Nobis, inquit, ô hoſpes, noſtra patria ſufficit ad illic uiuendum. Pectus ad utrunque paratum; & ad proferendum imperium ſi contingat, & ad boni conſulendum fortunam licet mediocrem: quum principum uulgus nec quod obtigit ſapienter adminiſtrent, nec ullis ſatientur ditionis acceßionibus.*

1 *Perinthiorum orator in Lacedæmoniam miſſus, quum apud Agidem dixiſſet admodum prolixè, ubi peroraſſet rogauit eum, quid eſſet Perinthijs renuntiandum, Quid aliud,*
Loquacitas *inquit, niſi quòd tu uix dicendi finem feceris, ego uerò tacuerim. Hoc apophthegma ſimillimum eſt illi, quo ſuperius Abderitæ legati multiloquium taxarat.*

2 *Cùm legationem ſuſcepiſſet, ſolus ad Philippum profectus eſt. Is ubi admirans dixiſſet, Quid hoc rei eſt? unus ue-*
Simpliciter *niſti? Agis, Quid ni, inquit, ad unum? Grauiter taxauit aliorum principum ambitionem, qui ſumptuoſis ac ſplendidis legationibus exhauriunt ærarium, quum unus uir cordatus poßit totum hoc præſtare quod Reip. intereſt.*

Quum

Quum è ſenioribus quidam uidens priſcas leges & in= 3
ſtituta uetera aboleri, & alia praua ſuccedere, atq; ob id res
Spartanorum inuerti, quæ ſumma fuerant in imum deiectis,
& conteri: hæc quum apud Agidem iam ſenem deploraret, Lepidè
ioco reſpondit, Si fit, inquit, quod narras, recto ordine res
procedunt. Siquidem ego puer à patre audiui, quòd iam tum
illis temporibus res inuerterentur. Itaq; ſi rurſus inuertun=
tur, redierunt in locum priſtinum. Hoc quidem ille ludens.
Cæterùm ſeriò dicebat, ſe puerum hoc quoq; accepiſſe à pa
tre, nihil eſſe mirum ſi præſentibus ſuccedant deteriora, ſed
mirandum ſi ſuccedant meliora, aut ſimilia. Notauit peculia=
rem ſenibus querelā de rebus in deterius prolapſis, ſimulq;
rerū humanarū hāc eſſe naturā, ut uſq; in peius degenerent.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem ſuam tueri 4
poſſit, Si mortem, inquit, cōtempſerit. Hic metus qui cadere Et hoc antea
dicitur in conſtantem uirum multos deterret à pulcherri= habetur pag.
mis facinoribus: hoc qui caret, poteſt ubiq; quod rectum eſt 29. apoph. 36.
ſequi, nec eſt quod timeat improbos, qui ut extrema molian
tur, nihil aliud poſſunt quàm occidere.

AGIS II.

Agis iunior, Demadi dicēti, quòd enſes Laconici ob bre= 5
uitatem à circulatoribus ac præſtigias imitantibus deuora=
rentur, Atqui his, inquit, enſibus Lacedæmonij aſſequuntur Vrbanè.
hoſtes longioribus armatos gladijs: declarans non referre
quo quid apparatu fiat, ſed quantum efficiatur. Siquidem
hoc ſpecioſior uictoris gloria, quo minus habet præſidij
præter uirtutem.

Quemadmodum ad improbum ſubinde percontantem 6
quis eſſet inter Spartiatas uir optimus, Qui tui, inquit, eſt Liberè
diſſimillimus. Indignè tulit uir generoſus, eum de uirtutis
præſtantia loqui, qui ipſe eſſet uitijs obſitus.

AGIS Vltimus.

7 *Agis Laconicorum regum ultimus, per inſidias captus, ac præter meritum ab* Ephoris *condemnatus, quum ad laqueum duceretur, conſpiceretq; quendam è lictoribus flen-*
Fortiter *tem ob indignitatem rei cuius cogebatur eſſe miniſter:* Deſine, *inquit, ô homo, uicem meam flere.* Nam *ſic moriens præter ius et æquum, melior feliciorq; ſum his, qui me occidunt.* Hæc *locutus ultrò collum laqueo induit.* Quo *nemo* Stoicorum *docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non uerbis, ſed re præſtitit, felicitatem omnem ſolo honeſto metiens, eoſq; iudicās infeliciores, qui faciunt iniuriā quàm qui patiuntur.*

8 *Parentibus rogantibus ut ſibi in re quapiam iniuſta adeſſet, recuſauit illis aliquandiu: cæterùm quum inſtarent, hunc*
Iuſtè *in modum reſpondit,* Donec *eſſem apud uos, nullam omnino*
Grauiter *tenebam iuſtitiæ ſcientiam, uerùm ubi me patriæ tradidiſtis, patriæq; legibus, inſuper & iuſtitiam & honeſtatem pro uiribus docuiſtis, conabor huic magis obtemperare quàm uobis.* Et *quandoquidem hæc eſt ueſtra uoluntas, ut quæ ſunt optima faciam: optima uerò ſunt, quæ iuſta ſunt, quum homini priuato, tum præcipuè principatum gerenti: quæ uultis faciam, quæ dicitis negabo.* Narrant Agidem *puerum in ſummis delicijs fuiſſe educatū, ſed ſimulatq; adoleſcēs etiamnum ad* Reipub. *gubernacula admotus eſt, incredibili mutatione reiectis priſtinæ uitæ uoluptatibus huc totum animum adiecit, ut* Spartam *barbarorum ac* Græcorum *moribus corruptiſſimam ad priſtinam frugalitatem reuocaret: quæ res illi fuit exitij cauſa.* Vtinam *autem cæteri principes, quorum prima ætas ferè luxu delicijſq; corrumpitur, ſaltem cum* Agide *tum animum uertant ad bonam frugem, quum regni habenas accipiunt: atq; hanc formam ſequantur, quam præſcripſit* Agis, *ſi quis quid petat ab ipſis quod*

legibus

*legibus & honeſto aduerſatur. Nec tamen egregius iuuenis
moroſa atq; aſpera recuſatione contriſtauit parentum ani-
mos, ſed mira ciuilitate reſpōdit, ſic magis hoc pacto obtēpe-
rare parentibus, ſi faceret quod illorum perpetua uoluntas
optabat, quodq; ſemper eſſent probaturi, quàm ſi præſenti
affectui indulſiſſet.*

Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, *num pœni-* 9
teret eorum quæ geſſiſſet, impauidè reſpondit, Se nulla tan- Ex Plutarchi
gi pœnitentia conſilij cum prudentia honeſtoq; coniuncti, Vitis.
tametſi non ignoraret ſe mortem præmij loco relaturum: Conſtanter
*ſciens ipſam uirtutem abundè magnum eſſe ſui præmium,
quicunq; ſequatur euentus.*

Ageſilaus Ephorus *quum ipſius ſuaſu factum eſſet ut fie-* 10
*ret omnium debitorum ſolutio, iamq; tabulis in forum Cla-
rium comportatis ignis eſſet iniectus, ac flamma exurgeret,
cæteris creditoribus mœſtis inſultabat dicens, Se nunquam
clarius lumen, aut ignem uidiſſe puriorem.* Debebat *enim* Improbè
*ipſe plurimum, & erat agrorum prædiues, nihil tamen cui-
quam ſoluere habebat in animo.* Extremæ *improbitatis eſt
linea, etiam illudere quos afflixeris.*

Alcamenes Telecri *filius cuidam percontanti, quo pacto* 11
quis optimè regnum ſeruare poſſet, Si lucrum, inquit, non Grauiter
*magni fecerit: longè lateq; diſſentiens à uulgo principum,
qui non alia magis ratione principatum conſtabilire ſtudēt,
quàm attenuandis ciuium, ſuis augendis opibus: quum iuſti-
tia & æquitas maximè reddant diuturnum imperium.*

Alio quodam rogante qur à Meſſenijs *oblata munera re-* 12
cuſaſſet, Quoniam *ſi recepiſſem, inquit, cum legibus pacem* Integrè
habere non poteram. O *mentem regno dignam, quæ magno
obuioq; lucro legum autoritatē antepoſuit.* Et *ubi ſunt inte
rim qui clamant, quod principi placuit, legis uigorē habet:*

& principem dare quidem leges,at non teneri legibus?

13 *Cum quidam illi obijceret quòd parcè frugaliterq; uiue=*
Continenter *ret,quum facultates amplas poßideret,* Decet enim, inquit, *eum qui multa poßidet, pro ratione nō pro libidine uiuere: ſignificans perniciosas eſſe diuitias, ni adſit animus diuitijs ſuperior,qui poßit earum uſum non ex copia,ſed ex neceßitate moderari.*

ANAXANDRIDAS.

14 *Anaxandridas* Leontis *filius cuidam acerbè ferēti quòd*
Sapienter *cogeretur urbe exulare,Ne,inquit,uir optimè exhorreſcas exulare ciuitate,ſed à iuſtitia exulare horrēdum eſt. Senſit non eſſe miſeros quibus præter meritum incolumiq; innocentia accidit aliqua calamitas, ſed eos uerè deplorandos, qui ſua ſponte diſceſſerūt ab honeſto,etiamſi nulla ſequatur calamitas.*

15 *Cùm quidam* Ephoris *opportuna quidem loqueretur,ſed*
Loquacitas *pluribus quàm ſat erat,* Anaxandridas, Hoſpes, *inquit,re neceſſaria in non neceſſario uteris: ſignificans quod per ſe rectum eſt & utile,non egere prolixa oratione: quòd ipſa cauſæ bonitas facilè ſeipſam commēdet.Quòd ſi uſquam locus eſt loquacitati, eam oportet ad inhoneſtas cauſas adhibere.*

16 Percontanti *cuidā cur* Lacedæmonij Helotibus *(ſic apud illos dicebantur quorum conditio media erat inter ſeruos et ingenuos) committerent colendos agros, ac non ipſi potius*
Argute *eos colerent,* Quoniā,*inquit, non ipſorum cauſa,ſed noſtra* Helotas *nobis comparauimus:uidelicet ſtultitiam eorum taxans,qui mancipia ad oſtentationem alunt otioſa,& ſeruos ſocios ac miniſtros uoluptatum habere malunt,quàm frugiferis operis occupatos.*

Alius

Alius quidam quum dixiſſet, gloriam ac celebre nomen nocere, eoq; felicẽ eſſe qui illud effugerit, Ergo, *inquit* Anaxandridas, *ſi uera loqueris, qui nefaria perpetrant, felices erunt.* Nam *qui fieri poteſt, ut qui ſacrilegium committit, aut aliud iniuſtum facinus perpetrat, gloriæ curam habeat?* Notauit *eos qui ſic contemnunt laudem, ut interim per ignauiam nihil gerant laudabile: quum eximiam uirtutem honeſta fama comitetur ultro, ac generoſis animis amor laudum ueluti ſtimulus ad præclara facinora ſit innatus.* 17 Salsè

Alij cuipiam percontanti quam ob cauſam Spartani *impauidè ſemet exponerent periculis, Quoniam, inquit, pro uita timere conſueſcimus, non aliorum more expaueſcere: ſignificãs moderatam uitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis deterrere.* 18 Prudenter

Cuidam ab ipſo ſciſcitanti, quam ob rem ſeniores apud Lacedæmonios *plures dies ſumerent ad cognoſcendum in cauſis capitalibus, & ſi quis fuerit abſolutus, nihilominus obnoxius ſit legi,* Ideo, *inquit, pluribus diebus cognoſcunt, quoniam ſi in capitis diſcrimine errauerint, non eſt corrigendi conſilij poteſtas: oportet autem à cauſa liberatum obnoxiũ manere legibus, quod fieri poteſt, ut ſecundum eandem legem liceat aliquid rectius de reo ſtatuere.* Hoc *temperamento prouiſum eſt, ne uel occidatur innocẽs, uel effugiat nocens: qui quamuis errore iudicum ſit abſolutus, poteſt eadem lege denuò conueniri, pœnasq; dare legibus.* 19 Prudenter Iuſtè

ANAXANDER.

Anaxander Eurycratis *filius roganti cuidam cur* Spartani *non colligerent pecunias in ærarium publicum, Ne, inquit, corrumpantur qui facti fuerint illarũ cuſtodes. Quàm male conſulunt integritati ſuæ, qui priuatim pecuniarum* 20 Integrè

uim in arcam recondunt,ſi uir prudens ciuium ſuorũ moribus timuit à pecunia publica, cuius tantum erant cuſtodes futuri non domini.

ANAXILAS.

21 Moderate *Cuidam admiranti quòd* Ephori *regibus non aſſurgerẽt, præſertim à regibus conſtituti,*Ob *hoc ipſum, inquit* Anaxilas*,quòd* Ephori *ſunt.Magiſtratus eſt apud* Lacedæmonios, *quo qui funguntur,*Ephori *dicuntur.eos priſci reges in hoc inſtituerant ut eſſent regum miniſtri,quorũ potentia poſtea eò creuit,ut ipſis etiam regibus imperarent,demum & occiderent.*Vox *animi moderatiſsimi teſtis, quod percontator ille contumelioſum ac ſuperbum iudicabat, ille interpretatus eſt eſſe ius legitimum.*

ANDROCLIDAS.

22 Simile habetur ſuperius pa.28.apo. 35. Androclidas *quidam* Lacon *crure claudicãs coniecit ſeſe in ordinem bellatorum:id prohibituri quum inſurrexiſſent quidam ob cruris uitium,ille,Imò,inquit,nõ fugientem, ſed manentem oportet bellare cum hoſtibus: perquàm lepidè hoc ipſo uitio ob quod reijciebatur, ſe colligens utiliorem prælio,quàm eſſent cæteri pedibus integris.*

ANTALCIDAS.

23 Modeſtè Antalcidas *quum in* Samothracia *initiaretur,rogatus à ſacerdote quid egregiũ patraſſet in uita: Si quid,inquit,mihi tale peractum eſt,ſciunt ipſi dij:exiſtimans ineptum commemoratione ſuorum geſtorũ ſe dijs cõmendare,qui ſiue prædicaret ſiue ſileret,nihilominus nouerant.*Nam *apud ſacerdotem poterat etiam falſa narrare.*Sit *hoc modeſtiæ exemplum,ac de deo præclarè ſentientis.*

24 Grauiter Quum Athenienſis *quidam* Lacedæmonios *appellaret indoctos,*Soli *igitur nos,inquit,nihil mali à uobis didicimus.* Senſit *artes quibus ſe iactabant* Atheniẽſes,*magis ad oſtentationem*

*tationem, otium ac uoluptatem accõmodas, quàm ad Remp.
gubernandũ, ad quod nulla diſciplina deerat Lacedæmonijs.*

Alteri cuidam Athenienſi ſic apud illum glorianti, Ve- 25
runtamen nos ſæpenumero uos à Cephiſo propulimus: Sed Salsè
*nos, inquit, uos nũquam ab Eurota ſummouimus: ſignificans
hoc ipſum eſſe fortitudinis argumentum, quòd Lacedæmonij
frequenter auſi fuiſſent uſque ad Cephiſum flumen Atticæ
progredi, quum Athenienſes nunquam ſuſtinuiſſent accede-
re ad Eurotam Spartæ fluuium.*

Rogatus à quodam, quo pacto quis maximè placere poſ- 26
ſit hominibus, Si, inquit, loquatur illis iucundiſſimè, præſtet Sapienter
*autẽ utiliſſima. Admonuit in colloquijs adhibendam ſermo-
nis comitatem, in officijs præſtandis ſpectandam utilitatem.
Reprehendendi ſunt, qui quum rè ſint fideles, tamen offi-
cium orationis aſperitate corrumpunt: his peiores ſunt, qui
ſermone benigni, re lædunt: peſſimi uerò, qui quum uerbis
moleſti ſunt, tum factis noxij.*

Cum ſophiſta quiſpiam appararet recitare librum, & 27
*Antalcidæ percontanti quod eſſet argumentum, reſpondiſ-
ſet, Herculis encomium, Quis, inquit, illum uituperat? ſuper-* Salsè
*uacaneum exiſtimans in eo laudando ſumere operam, quem
uno ore prædicarent omnes. Hercules autem apud Sparta-
nos religioſiſſimè colebatur.*

Ad Ageſilaum in pugna cum Thebanis uulneratum, Ha- 28
bes, inquit, doctrinæ tuæ mercedem, qui eos pugnare docue- Eſt ſuperius
ris, quum antè pugnare nec ſcirent nec uellent. Videbantur pag.38.apo.69.
*enim Thebani crebris Ageſilai aduerſus ipſos expeditioni-
bus euaſiſſe bellaces. Significabat inutile ſemper cum iiſdem
bello confligere, ne uſu colligant bellandi peritiam.*

Idem muros Spartæ dicebat iuuenes eſſe Spartanos: fines 29 Et hoc antè
autem Spartanæ ditionis eſſe lancearum cuſpides: ſentiens pag.27.ap.29. & 30.& 31.

ciuitatem non egere mœnibus, quæ iuuentutem alat bellis idoneam: & eouſque porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quouſq; pertingerent armis: ſignificans uirtute non dolis aut pecunia propagandum imperium.

30 Cuidam roganti, quamobrem Lacones in bello breuibus
Lepidè pugionibus uterentur, Quoniam, inquit, cominus cum hoſte pugnamus. Lepidè torſit in argumentum fortitudinis, quo ille uolebat illos uideri minus utiles bello.

ANTIOCHVS.

31 Antiochus Ephorus quum audiſſet quòd Philippus Meſ-
Argutè ſenijs dediſſet agros, percontabatur num uires quoq; dediſſet, per quas aduerſus pugnantes pro agris tueri poſſent quod erat datum.

ARGEVS.

32 Argeus, quibuſdam non ſuas, ſed aliorum quorundã uxo-
Pudicitia con iugum res prædicantibus, Per deos, inquit, de bonis & honeſtis mulieribus nihil temerè loquendum eſt, ſed in totum quales ſint oportet ignorari, præter quàm ſolis maritis quibuſcum uiuunt. Tam inſignis erat apud priſcos uirginum & uxorum pudicitia, ut eas ab alijs quàm à parentibus aut ſuis maritis conſpici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantaq; cautione conſulebatur illarum famæ, ut parum pudica uideretur de qua rumor quamuis uanus oriri potuit: ſed ea demũ ſumma matronalis pudicitiæ laus haberetur, ſi mulier adeò domu concluſa uiueret, ut nullus eſſet qui de ea uel bene uel male loqui poſſet: propterea quod hoc ipſum, matronam uerſari in fabulis trahiq; per ora hominum, proſtitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam uxorem, uidetur habere cognitam cuius laudes prædicat, quod ipſum aliquid detrahit pudori fœmineo. Quid igitur uir ille præclarus ſentiret de matronis, quæ ſine maritis intereſſe gaudent

iuue

iuuenum conuiuijs, quæ curſitant ad alienarũ ciuitatum dies feſtos & emporia, quæ ducunt choreas ex uiris ac fœminis alternè mixtas, quæ in balneis corpus nudum oſtendunt quorumlibet uirorum oculis.

Quodã tempore faciens iter per Selinuntẽ, quũ in monumento quodam hoc Elegiacum carmen uidiſſet inſcriptum, 33

Hoſce tyrannida dum extinguunt Mars ſuſtulit atrox,

Pone Selinuntis mœnia conſiderant. Iure periſtis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati ſitis extinguere: contrà magis oportuit illam ſinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocum ex occaſione uerbi extinguere. Extinguitur enim quod opprimitur, & extinguitur incendium.

ARISTO.

Ariſto cuidam laudibus uehenti dictum Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonum regem facere, reſpõdit, Amicis benefacere, inimicis male: At quanto præſtantius eſt, inquit, uir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos? Hanc ſententiam citra controuerſiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur. 34

Humaniter

Alij cuipiam roganti, quot eſſent numero Spartiatæ, Quot, inquit, ad arcendos malos ſufficiunt. 35

Idem Agis I.

Cùm Athenienſis quidam apud illum recitaret funebrem orationem conſcriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæſi: Quales igitur, inquit, noſtros eſſe putas qui iſtos uicerunt? Mos erat apud Athenienſes, ut qui in prælio cecidiſſent, publicitus oratione laudarentur, quam illi uocant Epitaphium: in hac magno artificio amplificabantur & ciuitas Athenienſis & populus: poſtremò peculiariter hi qui fortiter in bello mortem oppetiſſent. At uir generoſi animi non inuidit arte exaggeratis Athenienſium laudibus, ſed eas in ſuæ gentis gloriam retorſit. Itaque 36

Argutè

recitator ille magis illuſtrabat uirtutem Lacedæmoniorum *quàm* Athenienſium *: quandoquidem hoc conſilio* Homerus *multis modis attollit uirtutem* Hectoris *, ut* Achillis *uicto-riam reddat illuſtriorem.*

37 *Archelaus regni ſocius* Charilao *ſolitus eſt de illo dicere,* Quo pacto non ſit uir bonus Charilaus *, qui ne ſceleratis quidem moleſtus eſt?* Fertur enim Charilaus *manſuetiſsimi fuiſſe ingenij.* Hoc mox in catalogo commemoratur in diuerſam ſententiam, ac meo iudicio argutiorem. Et haud ſcio an in uita Lycurgi ſuperſit ſyllaba ἄκ. ad hæc neſcio an Charilaus & Charilus idem ſint.

ARCHIDAMIDAS.

38 Iuſtè *Archidamidas cuidã in laudem Charilli prædicanti quod pariter erga cunctos fuiſſet mitis ac manſuetus, Et qua fronte laudetur aliquis, inquit, qui erga ſceleratos ſe mitem præbeat?* Perſpexit uir egregius, manſuetudinẽ cum iuſtitia coniunctam eſſe oportere. Alioqui principis in facinoroſos lenitas quid aliud eſt, quàm in bonos crudelitas?

39 Silere in tempore *Idem cuidam qui uitio uertebat* Hecatæo Rhetori, *quod adhibitus ad ipſorum conuiuium nihil dixiſſet,* Videris, inquit, mibi neſcire, quod is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatem. *In ſenatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijsq́; Reipu. negotijs locus eſt oratori: in conuiuijs temulentis maiore cum laude ſilet eruditus quàm loquitur. Sic periti bellatoris eſt, non minus ſcire fugiendi artem, quàm pugnandi.*

ARCHIDAMVS.

40 Legum autoritas *Archidamus Zeuxidami filius, roganti quinam eſſent Spartanæ ciuitatis præfecti,* Leges, inquit, ac legitimi magiſtratus. *Grauiter cenſuit, in Republica bene inſtituta ſupremam autoritatem eſſe legibus deferendam, nec ulli magiſtratui fas eſſe quicquam contra leges publicas tentare.*

Apud hunc quum quidam prædicaret citharœdum, eiuſq; in canendo facultatem admiraretur, Heus, inquit, uir optime quid honoris ac præmij abs te ferent boni uiri, quũ tantopere prædices citharœdum? Rectè *taxauit non uulgi modò, uerùm & principum præpoſtera iudicia, qui plerunq; pluris faciunt mimum aut morionem, quàm ſapientem fidiq; cõſilij uirum.* Citharœdum *uerò cuius ars non* Reipub. *ſed uoluptati ſeruit, adeò non iudicauit prædicandum, ut nec inter bonos uiros habendum duceret.* 41 Artes inutiles

Ad eum qui ipſi cantorem commendare uolens dixit, Hic *eſt bonus cantor:* At *apud nos, inquit, hic eſt bonus condimẽtorum artifex: perinde quaſi nihil referret, utrum quis muſicorum inſtrumentorum ſono, an obſonijs & condimentis uoluptatem adferret.* Apud Athenienſes *cantores erant in ſummo pretio, quum coquis non haberetur idem honos.* La*cedæmonijs uerò nihil placebat artiũ quod ciuium animos effœminaret magis quàm ad uirtutem accenderet.* 42 Ars inutilis

Q*uodam illi pollicente uinum ſuaue,* Q*uorſum, inquit, opus? quandoquidem & plus abſumetur, & quæ fortes decent uiros, ea reddet inutiliora.* O *uerè maſculinum animum & omnium deliciarum contemptorem.* 43 Continenter

Cùm Corinthiorũ *urbem obſideret, uidit è ſolo mœnibus proximo exilire lepores, moxq; uerſus ad cõmilitones,* Ha*bemus, inquit, hoſtes expugnatu faciles: quod fortuitu acciderat uelut in omen rapiens.* Molles *enim ac parum uiros* Græci *leporis uocabulo notare ſolent: argumento eſt illud è comœdia,* T*ute lepus es, & pulpamentum quæris?* 44 Solerter

A *duobus inter ſe diſſidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum* Mineruæ *cognomento* Chalciœcæ *ſacrum, ibi exegit ab illis iuſiurandum ut ſtarent arbitri iudicio: id ubi iuraſſent,* Pronuntio, *inquit, ne prius hunc locũ exeatis* 45 Solerter

quàm

quàm quod inter uos eſt diſſidij deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit uir ingenioſus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet recuſato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, ſi pro altero contra alterum tuliſſet ſententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere quicquid in Mineruæ templo promiſſum eſſet.

46 Cùm Dionyſius Siciliæ tyrannus filiabus Archidami ueſtes ſplendidas multiq; pretij dono miſiſſet, recuſauit accipere, dicens, Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes uideantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari quàm ſimplici: porrò ſericis, gemmis & auro dehoneſtari magis quàm ornari: propterea quòd ueſtium luxus arguit animum parum ſobrium, & intuentium animos ad libidinem ſolicitat citius quàm ad honeſtam opinionem. Decet autem ut uirgo tota & undiq; uirgo ſit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis ſignificationem.

Seuerè

47 Conſpiciens filium ſuum cum Athenienſibus iuueniliter ac temerè congredientem, Aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime: docens, periculoſam eſſe audaciam, ſi uires non ſuppetant ſpiritibus.

Audacia periculoſa

ARCHIDAMVS alter.

48 Archidamus Ageſilai filius poſt conflictum apud Cheroneam habitum quum à Philippo rege Macedonum literas accepiſſet acerbius ſcriptas, hunc in modum reſcripſit, Si metieris umbram tuam, haud quaquam reperies illam factā maiorem quàm erat ante uictoriam. Grauiter admonens, nō eſſe prudentis ob fortunæ ſucceſſum intumeſcere, quum ipſe ſit nihilo maior. Aequum autem eſt, ut homo ſe ſuis ac proprijs bonis metiatur potius quàm externis, quæ fortuna quū libet dat, quum uiſum eſt eripit.

Arrogantia

49 Percontanti quàm ſpatioſam regionem obtinerent Spartiatæ

*tiatæ,*Quantam,*inquit,haſta poſſunt aſſequi.*Alluſum *eſt autem ad menſores agrorum,qui decempedis aruorum ſpatia metiuntur.* Hoc antè dictum pag.27 apoph.29.

Periandro,qui quum eſſet arte medendi celebris,& imprimis laudatus, carmina ſcriberet infelicia, Quid, *inquit, tibi accidit* Periāder,*ut pro elegāti medico malus poëta uocari concupiſcas?*Notauit *hominum mores,qui res honeſtas aggreßi degenerant ad ſordidiora,quū conſultum ſit unumquenq; in ea ſe arte exercere in qua ualet plurimum.* 50 Degeneratio

In bello quod gerebatur cum Philippo,*quibuſdā ſuadentibus ut procul à patria pugnaretur,* Haud *iſtud ſpectādum eſt, inquit, ſed bene pugnantes hoſtibus erimus ſuperiores: ſignificans non perinde referre ubi confligas cum hoſte, ut quàm ſtrenuè ſe gerat dux aut miles in bello.* 51 Fortiter

Cùm Arcadas *bellò ſuperaſſet, ob id laudatus à quodam,* Præſtantius *erat, inquit, ſi illos prudentia quàm uiribus ſuperaſſemus.*Intellexit *dux egregius nullam eſſe ſpecioſiorē uictoriam, quàm uirtute uincere, quum uiribus ſuperemur & à brutis animantibus.* 52 Victoria ſpecioſa

Cùm irrupiſſet in Arcadiam, *audito quòd hoſtibus* Elei *ferrent auxilium,ſcripſit illis in hunc modum,* Archidamus Eleis,Quies *bona.*Nō *potuit breuius & ſuadere quod erat illis cōmodum,& minari malum ſi quid perperam aggrederentur.* Decet *hæc breuiloquentia & ducem &* Laconem. 53 Breuiter

In bello Peloponneſiaco *ſocijs rogantibus,quāta pecunia futura eſſet ſatis, ac poſtulantibus ut tributorū certum modum præſcriberet,*Bellum,*inquit,non quærit definita:ſignificans eos qui bellum ſuſceperūt,oportere per omnia ſeruire belli neceßitatibus,quarū nullus eſt certus modus,quòd uariæ ſint bellorum præter expectationem occaſiones.* 54 Belli incerta

Vbi *uidiſſet iaculum catapulta mittendum id temporis* 55

primum

Fortiter *primùm ex Sicilia aduectam, exclamans inquit, Hercules perijt uiri uirtus. Quoties enim inſtrumentis bellum geritur quæ miſſo telo ſaxóue procul feriunt, minimum intereſt inter fortem uirum & ignauum: uerùm ubi cominus res geritur, tum apparet qui uiri ſint, qui non.*

56 *Quum Græci nollent reſcindere pacta quæ cum Antigono & Cratero pepigerant, & amplecti libertatẽ quam offerebat Archidamus, ueriti ne grauiores eſſent habituri La*

Vafrè *cedæmonios quàm Macedones, Ouis, inquit, ſemper eandem edit uocem. Cæterùm homo multas ac uarias emittit uoces, donec quod decreuit confecerit: hoc dicto ſignificans fallendam eſſe fidem, ſi qua magna inuitet utilitas. Nullum autem eſt animal cui tam uaria uox ſit quàm homo. Hoc apophthegma uideri poſſit indignum Lacone, niſi pòſt integritas eius gentis, barbarorum commercio degeneraſſet. Dicti poteſt honeſtus aliquis uſus eſſe, ueluti ſi quis admoneat pro tempore proq́; re nata uariandum eſſe ſermonis habitum. Eſt ubi loquendum ſit ſeuerius, eſt ubi blandius, eſt ubi magnificentius, eſt ubi ſubmiſſius, eſt ubi iucundius, eſt ubi durius: id ſi fiat citra perfidiam, prudentia eſt. Porrò ouilli mores dicuntur hominum ſtupidorum, qui ſeſe neſciunt rebus ac perſonis accommodare. Græcorum igitur conſtantiam Archidamus ſtultitiæ tribuit, qui propoſita libertate nollent mutare uocem.*

ASTYCRATIDAS.

57 *Aſtycratidas poſteaquàm Agis ſuperatus eſt apud Megalopolim in prælio aduerſus Antigonum, cuidam dicenti, Quid nunc facturi eſtis Lacedæmonij? an Macedonibus ſer-*

Generosè *uituri? Quid tandem, inquit? num Antigonus uetare poteſt quò minus in pugna pro patria mortẽ oppetamus? Generoſa uox, ſentiens libertatẽ urbis eſſe uita chariorem, nec tur-*

piter

piter occűbere qui pro patria pugnans moritur. Q*uoniam moriendi poteſtatem nullus hoſtis poteſt eripere, quiſquis mortem cõtemnit, habet quo quum uult, ſemet in libertatem aſſerat.* Ea *uox arguit egregiè fortem animũ, ſed cuius exem plum nulli bono ſit imitandum.* Fortius *eſt diutinam ſeruitutem quamuis duram perferre, quàm morte finire dolores: multoq; ſanctius eſt quod docet* Socrates, *non eſſe fas animam de corporis præſidio decedere iniuſſu* Imperatoris.

BIAS LACEDAEMONIVS.

Bias Lacon *inſidijs circunſeptus ab* Iphicrate Athenienſium *duce, quum illius milites rogarent quid in eo rerum ſtatu eſſet faciendum,* Q*uid aliud, inquit, niſi ut uos ſeruemini, ego pugnando moriar?* Talis *erat animus* Catonis Vticenſis, *qui cæteris ſuaſit ut ſuæ ſaluti conſulerent, ipſe ſpontanea morte turpem effugit ſeruitutem.* 58 Fortiter

BRASIDAS.

Braſidas *quum murem in caricis comprehendiſſet, morſus ab eo dimiſit captum, moxq; ad eos, qui aderant,* Vt *nullum, inquit, eſt animal tam minutum, quin ſeruari poßit, modo auſit ulciſci inuadentes.* Hoc *dicto fortis & animoſus dux ſuis animum aduerſus hoſtes addidit.* 59 Solerter

In prælio quodam per clypeum uulneratus, eduxit haſtam è uulnere, & eadem hoſtem interemit qui uulnerauerat. Pulcherrimum *eſt inimicum ſuis ipſius armis opprimere.* Hoc *apophthegma non eſt.* 60

Cuidã percontanti quomodo uulnus accepiſſet, perquàm feſtiuiter reſpondit, Prodente *me ſcuto.* Ita *crebro malum per illos uenit, quorum præſidio credimus nos eſſe tutos.* 61 Lepidè

Egreſſus *ad bellum hunc in modum ſcripſit* Ephoris, Q*uicquid erit malorum in bello, aut profligabo aut moriar? teſtatus animũ fortißimo duce dignum.* Nam *euentus homini* 62

non

non eſt in manu. Cæterùm ubi cecidiſſet in prælio dū Græcos Thraciam incolentes liberat, & id nuntiaturi oratores Lacedæmonem miſſi matrem eius Archileonidem adiſſent, illa nihil prius rogauit, quàm an Braſidas honeſtè occubuiſſet. Thracibus illius uirtutē collaudantibus dicentibusq; non Fortiter *eſſe apud Lacedæmonios alium illi parem, Ignoratis, inquit, hoſpites, quales ſint Lacedæmonij. Erat quidem uir bonus Braſidas, cæterùm Sparta multos habet illo præſtantiores. Vtrum in hac fœmina magis admirari conuenit? animi ne generoſitatem, quæ de filij morte quòd obiigiſſet honeſta, gloriandum etiam putaret, tantùm abeſt, ut muliebriter defleuerit: an modeſtiam & in patriam affectum, quæ non paſſa ſit ita filium prædicari, ut reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid.*

DAMONIDAS.

63 *Damonidas quum à chori magiſtro poſtremum in choro locum accepiſſet, Euge, inquit, chorage reperiſti quo pacto & hic locus, quum per ſe ſit inhonoratus, fiat honorificus. Generoſus adoleſcentis animus, qui fiducia ſui nō metuit ne locus abiectior eſſet dedecori, ſed citius futurum arbitrabatur ut per ipſum locus fieret honoratior. Id enim ſæpenumerò factum legimus, ut hominis uirtus magiſtratui per ſe contempto & humili dignitatem conciliarit.*

Habetur antea ſimile pag. 18. apoph. 8.

DAMIS.

64 *Damis, quum Alexander Magnus per literas petiſſet ut Lacedæmoniorum decreto decernerentur ipſi diuini honores, & in deorum numero referretur, Age, inquit, concedamus Alexandro ſi uelit appellari Deus. Vt deſpectim riſit ſtultam principis ambitionem, qui putarit ab ijs poſſe creari deos, qui ipſi nihil aliud eſſent quàm homines: aut ſi hoc nō putauit, inſigni ſtultitia falſi nominis umbra gloriaretur.*

Ambitio notata

Damind

DAMINDAS.

Damindas quum Philippus irrupiſſet in Peloponneſum, 65
& quidam ita loqueretur, periculum eſt ne acerba patian-
tur Lacedæmonij niſi Philippo reconcilientur: O ſemiuiri, Mortis contemptus
inquit, quid nobis poterit acerbè accidere, qui mortem con-
temnimus?

DERCILLIDAS.

Dercillidas orator miſſus ad Pyrrhum, qui iam exercitũ 66
induxerat in terram Spartanorum, ut cognoſceret quid ſibi
uellet: quum Pyrrhus præſcriberet ut regem ſuum Cleony-
mum reciperent, alioqui futurum ut intelligerent ſe nihilo
cæteris eſſe fortiores, hunc in modum reſpõdit, Si deus eſt Refertur inter dicta Lycurgi
Cleonymus, non metuimus eum, quippe qui nihil ſceleris
commiſimus: ſin homo eſt, nihilo eſt nobis præſtantior. Hoc
dilemmate taxauit ſuperbas regum minas. Dij qui quos ue-
lint poſſunt lædere, nec à quoquam lædi uiciſſim, non nocent
niſi improbis: homines hominibus ex æquo metuendi ſunt.
proinde qui ſuperbè minantur alijs, aut dij ſibi uidentur, aut
non cogitant, id quod minantur alijs, in ipſos poſſe recidere.

DEMARATUS.

Demaratus poſtquam cum ipſo colloquium Orontes ha- 67
buiſſet aſperius, cuidam dicenti, Aſperius tecum egit Oron-
tes, ô Demarate: Nihil, inquit, in me peccauit. Siquidem qui Blandiloquiũ
ad gratiam colloquuntur hi lædunt, non qui durius cumq;
maleuolentia uerba faciunt. Intellexit uir prudens, nihil eſſe
nocentius blandiloquio, quod ut non fallat, reddit hominem
inſolentiorem: at qui ex odio durius loquitur, adeò non læ-
dit, ut interdum proſit etiam, ei præſertim qui nouit ex ini-
mico decerpere fructum aliquem.

Cuidam percontanti quam ob cauſam apud Spartanos qui 68
ſcutũ abieciſſent, notarentur ignominia, & infami uocabulo

Rhipſaſpides appellarentur: qui galeas aut thoraces, non item: Quoniam, inquit, hæc ſua ipſorum cauſa gerunt, ſcutũ uerò communis exercitus gratia: ſignificans unicuiq; pluris eſſe faciendam communem utilitatem, quàm propriam. Qui galeam aut thoracẽ abiecit, ſeipſum prodit tantùm & exarmat: qui ſcutum abiecit, prodit uniuerſam phalangem. Nam obtentu clypeorũ tota acies tuta eſt aduerſus hoſtium iacula.

Publica utilitas

69 Cùm audiret cantorem quendã oſtentantem artem ſuam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantùm ait, Mihi uidetur nõ malè nugari. Tantus erat contemptus artium, quæ licet eſſent operoſæ, tamen ſolummodo delinirent aures, nullam ſeriam utilitatem adferrent Reip.

Ars inutilis

70 In conſeſſu quodam rogatus, utrum ob ſtultitiam an ob ſermonis inopiam ſileret, Atqui ſtultus, inquit, ne poßit quidem ſilere. Quidam hoc præclarum exiſtimant ſi nunquam ſileant, quum id ſit certißimum fatuitatis argumentũ: ut contrà ſilentium, ubi loquẽdi tẽpus non eſt, prudentiæ ſignũ eſt.

Silentium opportunum

71 Cuidam percontanti quur exularet Sparta quũ eſſet rex, Quoniam, inquit, leges ſunt in ea potentiores: ſignificans regem apud Lacedæmonios eſſe principem ciuitatis, at non legum dominum, ſed his non minus obnoxium regem quàm ciues: hoc ipſum laudabat in ſuæ gentis inſtitutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim inſigne moderationis ſpecimen, æquo animo ferens exiliũ autoritate legum indictum, nec de patria malè loquens, nec de legum iniquitate querẽs.

Moderatè

72 Cùm Perſa quidam crebris muneribus puerũ quem amabat Demaratus tandem abduxiſſet, atq; id iactitans apud illum dixiſſet, O Lacon uenatus ſum amaſium tuum: Per deos, inquit, non tu ſanè uenatus es, ſed mercatus: in iocum uertens contumeliam, ob quam alij ſolẽt cœlum miſcere terræ: ſimulq; ſignificans, non eſſe ſpecioſum pecunia uincere.

Moderatè

Perſa quidam à rege defecerat. Is ſuaſu Demarati *muta-* 73
tus quum reuertiſſet ad ſuos, tẽtaretq; eum rex interficere,
Turpe, inquit, fuerit, ô rex, ſi cùm hoſtis fuerit, non potue- Clementer
ris ab eo defectionis pœnas ſumere, nunc amicum factum ue
lis occidere. Hoc *prudentiſsimo dicto, & regis indignatio-*
nem temperauit, & eius cui reditum perſuaſerat incolumi-
tati conſuluit. Vtriq; *conſultor utilis, alteri ne quid indignũ*
regia manſuetudine committeret, alteri ne pœniteret ab er-
rore reuocanti paruiſſe.

Ad eum uerò qui apud regem Perſarum paraſitum age- 74
bat, ac ſubinde in Demarati *exilium dicterijs ludebat,* Non Moderatè
inquit, amice, tecũ pugnaturus ſum, nam uitæ aciem abſum-
pſi. Ludens ex ambiguitate uocis. τάξις *enim Græcè, tum*
ordinem ſonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam inſtru-
ctus eſt, cui nulla ſupereſt acies: & ordinem uitæ abſumpſit,
qui ex rege factus eſt exul.

EMEREPES.

Emerepes Ephorus, *ex* Phrynidis *muſici cythara nouem* 75
habente chordas, duas incidit, Noli, *inquiens, deprauare mu* Frugaliter
ſicam. Priſci cãtores non nouerant niſi ſeptem chordas, qui-
bus aliquid addere, ac muſicam pro ſimplici reddere opero
ſiorem, iudicabat artis eſſe corruptelam. Adeò Lacedæmo-
nijs nulla non in re placebat ſimplicitas ac frugalitas.

EPAENETVS.

Epænetus *dicere ſolitus eſt, mendaces omnium ſcelerum* 76
& iniuriarum autores eſſe. Ea ſententia non diſſonat à lite- Mendacium
ris Hebræorum, *quæ narrant ſerpentis mendacio primùm*
fores apertas omni uitiorum generi. Mendacium *autem no*
mine continentur aſſentatores, calumniatores, infidi cõſilia-
rij, peruerſi educatores, qui fontes ſunt ferè malorum omniũ
quibus ſurſum deorſum turbatur uita mortalium.

EVBOIDAS.

77 *Euboidas audiẽs à quibuſdam prædicari uxores alienas,*
Habetur pag. 56. apoph. 32 *non approbauit id factum, dicẽs, De moribus ingenioq́; uxorum apud exteros nullam omnino faciendam eſſe mentionẽ. Qui non tulit laudari coniuges aliorum, quid faceret uitu perantibus? Prima laus pudicitiæ matronalis eſt, nulli notam eſſe præterquàm ſuo uiro quicum cubat.*

EVDAMIDAS.

78 *Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audiſſet Xenocratem iam ſenem in Academia cum amicis diſputantem, percontatus eſt, quis eſſet ille ſenex: ubi reſponderat aliquis, illum eſſe uirum ſapientem, & ex eorum numero* Argutè *qui uirtutem quærerent: Et quando, inquit, ea uſurus eſt, ſi adhuc quærit? Viſum eſt Laconi ineptum, per omnem uitam de uirtute diſputare ueluti de re cõtrouerſa, quũ oporteat à prima ſtatim adoleſcentia habere certiſſima decreta de honeſto impreſſa animo, & ſecundum uirtutem exerceri, non quærere quemadmodũ faciunt philoſophi, qui magna contẽtione inter ipſos de ſummo bono ac malo digladiãtur, ne in hoc quidẽ ſatis conſentientes quid ſit uirtus aut beatitudo.*

79 *Idem audito philoſopho qui diſſeruerat, ſolum ſapiẽtem* Experientia *eſſe bonum belli ducem: Sermo quidem, inquit, mirificus eſt, at qui eum dicit fide caret, eo quòd illum nunquã circumſonuit tuba. Probauit ſententiam, ſed indicauit neminem cum fide loqui de re quam nullo modo ſit expertus.*

80 *Die quodam quum Xenocrates argumentum quod tractabat diſſerendo abſoluiſſet, iamq́; finem dicendi feciſſet, ſuperuenit Eudamidas: cui quum comitum quiſpiam dixiſſet, poſteaquã nos adſumus tum ille deſijt dicere: Rectè, inquit,* Vrbanè *ſiquidem ea dixit quæ uoluit. Rurſus cùm alter diceret, Bonum erat audire, putans fore ut ſua cauſa iuberet Xenocratem*

tem eadem de integro diſſerere: Quid,inquit Eudamidas,ſi ueniſſemus ad iam cœnatum, num poſtularemus ut cœnaret iterum? Ciuilitas erat quòd philoſophum ad iterandam diſputationẽ perpellere noluit, quòd ea res nõ caruiſſet tædio dicentis: Laconicæ uirtutis erat, quòd magis admirabatur præclara facinora deſignanies, quàm de uirtute diſſerentes.

Cuidam percontanti quur ciuibus bellum aduerſus Macedones ſuſcipere uolẽtibus ipſe autor eſſet quieſcẽdi, *Quoniam,inquit, nolo illos mendacij arguere*: tectè ſignificans, Spartanos glorioſè magis quàm ſerio bellum poſcere: eos prodidiſſet Eudamidas, ſi ipſe quoq; bellum approbaſſet. Tum enim fore putabat,ut ciues bellum detrectarent. Nunc effecit,ut per ipſum ſtetiſſe uideretur,quò minus bellũ ſuſceptum eſſet, ac ciuibus fortitudinis gloriã reliquit integram, quaſi promptos haberent ad bellandum animos. 81 Ciuiliter

Cùm quidam commemorando laudem ac trophæa quæ Lacedæmonij ex rebus cum Perſis præclarè geſtis retuliſſent, hortaretur ad bellũ cum Macedonibus ſuſcipiendum, *Ignorare mihi uideris,inquit,iſthuc idem eſſe, ac ſi quis deuictis mille ouibus pugnaret cum quinquaginta lupis*: ſignificans Perſas ut delicijs effœminatos, & ob id imbecilles nõ fuiſſe difficile uincere: ſed aliud eſſe cum Macedonibus bellaciſſima gente rẽ habere. Proinde qui ob uictorias à Perſis reportatas cẽſeret cum Macedonibus bellum item ſuſcipiendum, nihilo probabilius dicere, quàm ſi quis ei qui uiciſſet mille oues, diceret, Aude cum quinquaginta lupis congredi, qui tot oues deuiceris. 82 Argutè

Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, qualis ipſi uideretur, *Magnus,inquit,in re parua delinitor.* Cõtempſit operoſam artem, cuius nullus erat fructus præter inanem ac temporariam delectatiunculam aurium. 83 Ars inutilis

84 *Cùm quiſpiam prædicaret laudes urbis Athenarũ, Quis, inquit, eam ciuitatem meritò laudet, quã nemo dilexit factus ſeipſo melior?* Non iudicauit eam urbem eſſe dignã ulla laude, quæ ſic eſſet corrupta delicijs ac uitijs, ut nullus in ea liberter uiuẽs euaderet melior, ſed deteriores omnes: tacitè præferẽs Spartam Athenis, in qua qui uixiſſet, efficeretur melior.

85 *Argiuo cuidam dicenti, Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, quòd interim degenerẽt à maiorũ legibus & inſtitutis, At uos, inquit, quũ Spartã uenitis, nõ deteriores, ſed meliores euaditis.* Dictũ retorſit in Argiuũ. Nam hoc dicẽs magis ſuã gentẽ uituperauit quàm Lacedæmoniorum: ſimul indicauit, quantopere reſtrat inter quos uiuas.

86 *Cùm Alexander in Olympijs præconio ius feciſſet omnibus exulibus in ſuam cuiq; patriam redeundi præterquàm*

Integrè *Thebanis, Infortunatum quidem, inquit, præconium, ſed uobis, ô Thebani, glorioſum: Solos enim uos metuit Alexãder.* Ad conſolandos Thebanos ſic interpretatus eſt uir animi ſolertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in ſuam patriam, non metuit ne moliantur uindictam. A Thebanis igitur ſolis metuebat.

87 *Rogatus à quodam, quã ob cauſam Lacedæmonij priuſquam irent in prælium muſis immolarent, quum muſis nihil*

Generosè *uideretur cum Marte eſſe commercij, Vt rebus, inquit, fortiter geſtis contingat honeſta cõmemoratio.* Bene gerendæ rei laudem ſibi tribuebant: ut autem egregia geſta ſplendidis uerbis celebrarentur, hoc à muſis eloquentiæ præſidibus petendum iudicarunt, eo quòd ipſi negligerent eloquentiæ ſtudium: ſimul admonebat, non expetendam honorificã memoriam niſi rectè factis promeritam.

EVRYCRATIDAS.

88 *Eurycratidas Anaxãdridæ filius, percõtanti quur Ephori per*

ri per ſingulos dies de conuentis & contractibus ius dicerent, Vt inter hoſtes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore Reip. diſcrimine pacta uiolantur in bellis, ſed illic quoq; uiolantur ab his qui domi conſueuerint fallere.

HERONDAS.

Herondas quum eſſet Athenis, audiſſetq; quendam iudicum ſententia damnatum de crimine otij, qui mœſtus incederet, & ab amicis mœſtis deduceretur, iuſſit ſibi commonſtrari eum, qui in cauſa liberali reus perageretur. Lacedæmonij quicquid erat ſordidarum artium, non per ciues, ſed per Helotas mancipia exerceri uolebant: eoq; mirabatur Herondas, ob id quenquam uocari in ius quòd ſeruilia non exerceret, ibiq; pro crimine haberi quod Lacedæmone iudicaretur honeſtum ac liberale. 89 Generosè

THEARIDAS.

Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num eſſet acutus, Acutior, inquit, calumnia: grauiter innuens rem omnium rerum nocentiſſimam eſſe calumniam. 90 Calumnia

THEMISTHEAS.

Themiſteas quum eſſet uates, prædixit Leonidæ regi futuram apud Thermopylas internecionẽ tum ipſius tũ commilitonum eius. Itaq; quum à Leonida Lacedæmonem mitteretur, hoc quidem titulo ut renuntiaret euentura, ſed re uera ne ſimul cum alijs periret, non ſuſtinuit ire, dicens, Vt pugnarem huc miſſus ſum, non ut ferrem nuntia. Quis non admiretur in uate tam præſentem animũ? Præuidit exitium, nec uitare uoluit, quum id liceret honeſto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidæ moderatio, qui uati triſtia renuntianti non tantum non ſuccenſuit, ut principum uulgus ſolet, ſed & uitæ & famæ illius conſultum uoluit. 91 Humaniter Fortiter

THEOPOMPVS.

92 *Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tutò*
Moderatè *poſsit tueri, Si, inquit, amicis concedat iuſtam libertatem, pro uiribus interim aduigilās ne ſubditi afficiantur iniuria.* Multis principibus exitio fuit, quòd amicis nihil non permitterent, ciues iniuria affectos negligerent. Hîc temperantia adhibēda eſt, ut princeps nec amicos alienet tyrānica ſæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduerſus plebeios, qui nimium irritati ſæpe reges ſuos excuſſerunt.

93 *Hoſpiti cuidam iactanti quòd apud* Theopompi *ciues philolacon, hoc eſt,* Laconum *amans diceretur,* Præſtaret,
Argutè *inquit, ſi φιλοπολίτης, id eſt, ciuiū amans dicereris, potius quàm* Laconū. Alter expectabat ut ſibi pro ſtudio erga Lacones agerentur gratiæ, at ille notauit hoſpitem qui alienæ ciuitatis ſtudioſus haberi mallet quàm ſuæ, quum prima charitas debeatur patriæ. Porrò quiſquis alienā Rempublicam uehementer adamat, ſuam quodammodo uituperat.

94 Huic ſimile eſt illud, *Quum legatus ab* Helide *miſſus diceret, ſibi ob id à ciuibus legationem commiſſam, quod unus* Laconicam *uitam admiraretur: rogauit hominē utrum meliorem duceret uitam aliorum ciuium, an ſuam ipſius: quum*
Argutè *is reſpondiſſet, ſuam ipſius: Qui poteſt, inquit, igitur iſta ciuitas ſeruari, in qua quum multi ſint, unus tantum bonus eſt?* Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios ac ſeſe laudarit cum ſuorum ciuium uituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, ſed ſolus Helidenſium: reſtabat igitur ut apud Helidenſes non eſſet niſi unus uir bonus, cui placerent honeſta.

95 *Dicente quodam, ideò ſeruari* Rempublicam Spartanam,
Grauiter *quòd reges ſcirent imperare, Imo potius, inquit, quòd ciues*

ciues ſciant parere: inſigni modeſtia regum laudem in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, ſed multò plus ciuium recta inſtitutio.

Cùm Pylij decretum edidiſſent quo Theopompo tribuebantur ſummi honores, reſcripſit, Mediocres honores ipſum tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij ſibi aut uindicant arroganter, aut ambiunt ineptè, hoc ultrò delatum reiecit, ſimul & ſuam declarans modeſtiam, & amicos admonens, in omni re modum eſſe optimum. Quin & illud acutè perſpexit, quæ ſubitò creſcũt in altum, non eſſe diuturna, quod genus ſunt betæ & cucurbitæ: cæterùm quæ paulatim augeſcunt, ea ferre ætatem, ueluti quercum & buxum. 96 Modeſtè

Cuidam oſtendenti ciuitatis ſuæ mœnia, ac percontanti, num ualida & alta uiderentur, Minimè, inquit, ſiquidem ſunt mulierum: ſentiens ciuitatem ſatis munitam eſſe ſi uiros habeat: ſin minus, nihil prodeſſe quamlibet operoſa munimenta. 97 Non eſt hoc in Græco, ſed Philel. uertit, habetur bis alibi.

Vxori obiurganti, quòd regnum humilius ac minus eſſet filijs traditurus quàm accepiſſet, Hactenus igitur, inquit, maius, quod diuturnius. Ita Plutarchus in Vita Lycurgi. Quæ moderata ſunt, in longum tempus durant, & hoc ipſo meliora ſunt. 98 Sapienter

TECTAMENES.

Tectamenes poſteaquam Ephori capitis ſententiam in ipſum pronuntiaſſent, abijt ridens: rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges, Nequaquam, inquit, quin gaudeo potius quòd hæc mihi mulcta ſoluenda eſt, quã eam nec indixerim cuipiam, nec à quopiam mutuò acceperim. Vir innocẽs non accuſauit patriæ ſuæ leges, ſed hoc felicitatis eſſe iudicabat, quod mori iuberetur, qui ne- 99 Mors contempta

minem ad mortem adegiſſet, nec cuiquam deberet uitam niſi ſibi. Facetè mortis pœnam uocauit mulctam, rem atrocem molliori uocabulo ſignans. Iure autem cogitur ſoluere pecuniam, qui eam uel extorſit ab alio, uel mutuò ſumpſit. M. Tullius hoc apophthegma ſic uertit Tuſculan. quæſt. libro primo: Cum Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum eſt, mortem tantopere contempſerit, ut quum ad eam duceretur damnatus ab Ephoris, & eſſet uultu hilari atq; læto, dixiſſetq; ei quidam inimicus, Contemnis ne leges Lycurgi? reſponderit, Ego uerò illi maximam habeo gratiam, qui me ea pœna mulctauerit, quam ſine mutatione & ſine uerſura poſſem diſſoluere. O uirum Sparta dignum, ut mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocẽs damnatus eſſe uideatur. Pro διαςπήσαντα Cicero uertiſſe uidetur, uerſuram. Luſit autem contemptu mortis Tectamenes, quaſi mors leuior eſſet mulcta, quàm pecuniaria, quòd illam quiſque de ſuo poſſet ſoluere, ob hanc multi cogantur uſuram aut uerſuram facere.

THERYCION.

100 Therycion è Delphis rediens quum uideret in Iſthmo anguſtias à Philippi copijs occupatas, Malos, inquit, ô Corinthij, portarum cuſtodes uos habet Peloponneſus. Alluſit eò, quòd grauiter animaduerti ſolet in ciues quibus urbis portæ commiſſæ ſunt, ſi eas indiligenter cuſtodierint. Multo magis accuſari merebantur Corinthij, qui totius Peloponneſi portas Philippo prodidiſſent.

HIPPODAMVS.

1 Hippodamus quo tempore Agis aduerſus Archidamum aciem inſtructam habebat, ſimul cum Agide iuſſus eſt ire Spartam, curaturus illic ea quibus erat opus. An nõ, inquit, honeſtius eſt ut pro Sparta fortem bonumq; uirum præſtans

Mors contempta

mortem

morte oppetam? Ac póſt ſumptis armis, ſtansq́; regi ad dexteram, pugnando interijt. Conſultum uolebant illius ſenectuti, quæ uiribus defecta in bello non ita multum eſſet habitura momenti, in patria futura nonnulli uſui (exceſſerat enim annum octogeſimum) at ipſe ſibi non indulſit.

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas acceptis literis à Cariæ ſatrapa, in quibus continebatur, Lacedæmonium quendam quum fuiſſet conſcius inſidiarum, quas quidam ipſi ſtruxerant, non indicaſſe rem ſed ſilentio texiſſe, ſimulq́; rogabat ſatrapas quid de illo facturus eſſet, reſpondit hunc in modũ, Si quo magno beneficio illum affeciſti, interfice: ſin minus, eijce è regione, ut ad uirtutem formidoloſum. Ingratitudinem erga benemeritum cenſuit morte plectendam. Cæterùm quod eſſet nõ per malitiam, ſed per formidoloſitatem commiſſum, ei ſatis ſupplicij iudicabat exilium. Non enim ipſe ſtruxerat inſidias, ſed ſibi metuens non prodidit. 2 Moderatè

Huic quum aliquando fuiſſet obuius adoleſcẽs quem amator ſequebatur, erubeſcenti adoleſcentulo, Cum his, inquit, oportet ambulare, cum quibus conſpectus non mutes colorem. Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus, niſi probrum & ignominiam. 3 Pudicè

CALLICRATIDAS.

Callicratidas claſſis præfectus, à Lyſandri amicis ſolicitatus, ut unum quendam ex inimicorum numero permitteret ipſis interimere, & acciperet tãlẽta quinquaginta: tametſi uehemẽter opus haberet pecunijs ad ſoluendum nautis ſtipendiũ, haud tamen conceſſit. At quum Cleander qui erat illi à cõſilijs dixiſſet, Accepiſſem ſi fuiſſem Callicratidas: Et ego, inquit, ſi fuiſſem Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia licet neceſſaria, uel ad hoc corrũpi quiuerit, 4 Iuſtè

ut in

ut in unum hominẽ pateretur aliquid iniquum fieri:ſimulq́; monuit,in omni actione ſpectandum eſſe decorum perſonæ. Quod forte decuiſſet Cleandrum, non decuiſſet Callicratidem. Quod decet plebeium,non ſemper decet principem.

5 *Idem profectus Sardeis ad Cyrum iuniorem, quo tum Lacedæmonij in bellicis ſocio utebantur,petiturus pecunias rei nauali neceſſarias, primo ſtatim die iuſſit renuntiari, ſe cum Cyro uelle colloqui. Quem ut audijt bibere, Expectabo,inquit,donec biberit. At tum quidem abijt,quoniã intellexit eo die non poſſe dari conueniendi regis copiam,ne parum ciuilis haberetur. Poſtero uerò quum iterum audiſſet* Animosè *illum bibere,nec ſe admitti ad colloquium, dixit, Ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur Sparta indignum: moxq́; inde receſſit Epheſum, multa imprecatus mala iis,qui primi à barbaris fuiſſent ludibrio habiti, eosq́; ſua patientia docuiſſent illos fiducia diuitiarum alijs illudere. Iurauitq́; apud comites, ſeſe ut primum Spartam rediſſet, nihil non facturum ut Græcos inter ſe conciliaret,quò barbaris fierent magis formidabiles,deſinerentq́; illius regis uiribus inter ſeſe pugnantes egere. Quid nõ & ficiũt & patiuntur homines,ubi pecuniarum urget inopia? At generoſa Spartani mẽs maluit pecuniã negligere, quàm effœminati regis tertio pati faſtidium, quum alij leuioribus de cauſis æquo animo ferãt,ſi uel poſt totos ſex menſes admittantur ad regis colloquium. Deinde nihil imprecatus eſt ipſis barbaris aut regi, ſed ijs indignabatur, qui primi ſua tolerantia docuiſſent eos ob opulentiam tantas criſtas ſumere. Nam ſi fuiſſent omnes quales erant Spartani, opum ac uoluptatum contemptores, nunquam ad tantam inſolentiam ueniſſent barbari.* Prudenter *Poſtremò ſingularis erat prudentiæ, quòd perſpexit Græcos non alia magis ratione poſſe barbaris*

barìs reddi formidabiles, quàm ſi poſitis inteſtinis ſimultatibus mutuam inter ſe concordiam ſancirent.

Interrogatus quod genus homines eſſent Iones, Liberi, inquit, mali, ſed ſerui boni: ſignificans illos neſcire imperare ac libertate uti, ſed ſeruitutē æquo animo ferre: uidelicet referendos ad ſecundum hominum genus iuxta diſtinctionem Heſiodi, qui per ſe quidem non ſapiunt, ſed parent rectè ſapienti. 6

Quum Cyrus ſtipendium miſiſſet militibus, Callicratidi ſeorſim xenia, amicitiæ monumenta: ſtipendium quidem accepit, xenia uerò remiſit, negans ſibi cum ipſo priuatam habendam amicitiam, ſed quam haberet publicam cum Lacedæmonijs omnibus, eandem illi ſecum quoque intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reipublicæ cōmoda ſpectabat? 7

Similè antè habetur pag. 38. apoph. 67

Apud Arginuſas quum eſſet nauali pugna conflicturus, atq; Hermon nauclerus diceret, bonum eſſe ab eo loco ſoluere, quòd Athenienſium triremes numero longè plures eſſent, Quid, inquit, tum poſtea? At qui fugere ignominioſum eſt Spartæ ac damnoſum: contrà, manentem aut mori aut uincere, honeſtiſſimū. Gloriam uitæ antepoſuit, ſed publicam gentis, non priuatam ſuam. 8

Mors contēpta

Ante conflictum peracto ſacrificio, quum aruſpex nunciaret ex incenſis, exercitui quidem portendi uictoriam, ſed Imperatori mortem: nihil expauefactus, Haud penes unum, inquit, ſunt res Spartæ: me ſiquidem mortuo nihilo deterius habitura eſt patria: ſed ſi ceſſero hoſtibus, aliquid decedet patriæ. Itaq; quum Cleandrum pro ſe ducem deſignaſſet, naualem pugnam aggreſſus eſt, ac pugnando interijt. 9

Mors contēpta

CLEARCHVS.

Clearchus militum auribus ſubinde ſolet inculcare, Militi 10

liti

liti magis eſſe metuendum Imperatorem quàm hoſtem: quæ uox mortē minabatur militi, qui parum gnauiter ſe geſſiſſet in prælio. Honeſtius autem eſt cum laude uitam impendere patriæ, quàm cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quiuis milites laturi ſint, ſed hi facilè ferebant, quibus matres domi ſolent edicere, ut aut uictores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

CLEOMBROTVS.

11 Vrbanè *Cleombrotus Pauſaniæ filius, cùm hoſpes quidam cōtrouerſiam haberet cum patre de uirtute, Tantiſper, inquit, pater eſt te præſtantior, quoad tu quoq; genueris. Ciuiliter deterruit hominem à contentione, quòd pater uel hoc nomine ſuperior eſſet, quòd filium dediſſet patriæ, quū ille nondum pater eſſet.*

CLEOMENES.

12 Argutè *Cleomenes Anaxandridæ filius dicere ſolet, Homerum eſſe poëtam ciuium Lacedæmoniorum, Heſiodum uerò Helotum, hoc eſt, ſeruorum, quòd ille docuiſſet quomodo gerēdum ſit bellum, hic quomodo colendi agri. Nam ut antè dictum eſt, Lacedæmonij tantùm ad bellicas res inſtituebantur, eoq; humiliores operas & artes manuarias ſeruis commutabant, quos illi uocant Helotes.*

13 *Idem cum Argiuis ſeptem dierum pactus inducias, quum obſeruans deprehēdiſſet illos tertia nocte indulgere ſomno, fiducia uidelicet induciarum, adortus eſt eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterū quū illi probro daretur* Vafrè *uiolata iuriſiurādi fides, De diebus, inquit, pactus ſum, noctes non additæ ſunt in iureiurando. Quanquam & alioqui quicquid mali quis fecerit hoſtibus, id & apud deos & apud homines habetur iuſtitia præſtantius: uerū huic magnificæ uoci non reſpondit euētus. Nam & urbe cuius gratia uiolarat*

conuen

conuenta,fruſtratus eſt,eo quòd mulieres detractis è templis deorum armis illum ultæ ſunt: perinde quaſi dijs ipſis quos contempſerat,pœnas de ipſo ſumētibus. Poſtremò uerſus in dementiam, ipſe ſibi gladiolo quodā fodit & incidit corpus à talis uſq; ad loca uitalia,itaq; uitam finijt,ridens & ore diducto.In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignū,utile tamen exemplum ad uitandam iuriſiurandi uiolationem.

Cùm augur illum dehortaretur ne exercitum educeret ad urbem Argiuorum,alioqui reditum illinc fore turpem:poſteaquam admouiſſet ciuitati copias, ac portas uideret clauſas,& mulieres in mœnib. Hîc,inquit,reditus tibi turpis uidetur, in quo uiris mortuis uxores occluſere portas? Fortis animus,ſi cum æquo bonoq; fuiſſet coniunctus. 14 Animosè

Argiuis nonnullis illum conuicio laceſſentibus ut periurum & impium,Vobis,inquit,poteſtas eſt mihi malè dicendi, at mihi poteſtas eſt uobis faciendi malè. Admonet, non eſſe tutum eos maledictis irritare, quibus in manu eſt quum uelint re ipſa lædere: ad hæc non oportere potentes humiliorum dictis admodum commoueri. Satis enim uindictæ eſt, quod licet quum libet,ulciſci,quum illis nihil aliud reliquum ſit quàm malè loqui. 15 Moderatè

Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores,hortaturi ut cum Polycrate tyranno bellum ſuſciperet:id quum feciſſent oratione plus æquo prolixa,reſpondit in hunc modum, Quæ primo loco dixiſtis non memini, & ob id ne media quidem intelligo: quæ uerò dixiſtis omnium poſtrema,non probo. Admonet multiloquium non ſolùm moleſtum eſſe auditori, uerumetiam ad perſuadendū inutile,præſertim apud principes,tum uarijs curis occupatos,tū auribus faſtidioſis. 16 Loquacitas

Pirata quidam populabundus diſcurrebat per agros Lacedæmoniorum. Is ut captus eſt, rogatus quur id auſus 17

eſſet

Audacia *eſſet, Quoniam, inquit, deerat mihi commeatus quem mili-
tibus præberem,ad eos ueni qui & habebant nec ſponte da
bant,ui erepturus.* Ad id Cleomenes, *Compendioſa,inquit,
malitia:* Deteſtatus *prædonis nefarium ſcelus*, probauit *ta-
men orationis expeditam breuitatem.*

18 *Cùm improbus quidam ipſum conuicijs inceſſeret*, Num
Moderatè *ideò,inquit,tu maledicis omnibus,ne ſi uelimus reſpondere,
otium habeamus uiciſſim de tua dicendi malitia?* Vt *è ſublimi
contempſit maledicum, nec ullo reſponſo nec alia pœna di-
gnum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil eſſet præſidij
præter maledicam linguam.*

19 *Cùm è ciuibus quiſpiam apud eum diceret,bonum regem*
Vrbanè *omnino erga omnes mitem & placidum eſſe oportere,Sed
hactenus,inquit,ne ſit contemptui: ſignificans erga impro-
bos manſuetudinem nimiam eſſe inutilem ciuitati: notansq;
quorundam mores qui principes uehementer bonos & cle-
mentes, quum impenſius amare debuerint, diſcunt habere
contemptui.* Eſt *quidem præcipua uirtus in principe co-
mitas ac manſuetudo, uerùm ob malorum ingenium hæc ita
temperanda eſt,ut principi ſua conſtet autoritas.*

20 *Cùm diutino morbo uexatus,expiatoribus ac diuinis au-
ſcultaret,antè non ſolitus idem facere,quodam id admirante,*
Argutè *Quid miraris, inquit?* Non *enim idem ſum nunc qui tunc
eram. Cùm autem non ſim idem,nec probo eadem.*Eluſit *ille
quidem inconſtantiæ reprehenſionem, uerumtamen eſt,non
eadem placere ſeni,quæ iuueni placuerant.*

21 *Sophiſta quodā de fortitudine multa diſſerente riſit* Cleo-
menes. *At ſophiſtæ dicenti, Quid rides* Cleomenes *audiens
de fortitudine diſſerentem, præſertim quum ſis rex? Quo-*
Decorum *niam, inquit,ô amice, ſi hirundo de fortitudine loqueretur,
idem facerem quod nunc facio: ſin aquila, magno ſilentio
auſculta*

auſcultarem. Viſum eſt ineptum quenquam de fortitudine magnificis uti uerbis, qui ipſe nihil fortiter geßiſſet unquam, nec aliud poſſet quàm in hirundinis morem garrire.

Argiuis profitentibus ſe prioris conflictus fortunã in qua 22
uicti fuerant, iterato prælio ſarcire uelle, Demiror, inquit, Facetè
ſi duarum ſyllabarum acceßione facti eſtis meliores quàm eratis prius. Huius apophthegmatis argutia Latinè reddi non poteſt. Nam Græcis μάχεσθαι *pugnare eſt,* ἀναμάχεσθαι *redintegrare pugnam. Inter hæc duo uerba nihil intereſt, niſi quòd poſterius ſuperat prius duabus ſyllabis* ἀνα.

Quidam per conuicium illum dixerat delicijs deditum, 23
At hoc, inquit, ſatius eſt quàm iniuſtum eſſe. At tu pecunia- Bellè retortũ
rum amore teneris, quum quod ſatis eſt poßideas. Argutè ſignificauit neminem eſſe poſſe iuſtitiæ tenacem, qui ſupra quàm ſatis eſt, congerendi ſtudio tenetur: ad hæc ſtultum eſſe qui alteri leuius exprobrat uitium, quùm in ipſum ilico grauius crimen poßit retorqueri.

Quidam ut Cleomeni cantorem quendam commendaret, 24
quum alijs multis nominibus prædicabat hominem, tum il- Habetur antea pag. 59. ap. 42.
lud in primis affirmabat, eum eſſe cantorem inter Græcos præſtantißimum. At Cleomenes oſtenſo quodam ex his, qui Ars inutilis
aderant, At per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempſit artem ad ſolam delectationem utilem.

Mæander Samiorum tyrannus ob incurſionem Perſarum 25
profugerat Spartam, oſtenditq́; quantum pecuniarum uim ſecum apportaſſet, & quantum Cleomenes uellet largiri.
At Cleomenes ipſe quidem nihil accepit, ſed ueritus ne quid Integrè
alijs ciuibus donaret, adijt Ephoros, dixitq́;, ſatius eſſe ſi hoſpitem ſuum Samium è Peloponneſo ſubmouerent, ne cui Spartano perſuadeat ut fiat malus. Ephori uerò Cleomenis conſilio parentes, eodem ſtatim die promulgarunt edictum,

ut Mæander Peloponeſo decederet. Quantus in hoc homine diuitiarum contemptus, à quibus non ſecus atq; à præſentiſſimo ueneno timuit ciuibus ſuis, quum pleriq; nō aliter exiſtiment beatas ciuitates quàm ſi quàm maximè abundent opibus. Hunc Mæandrum Herodotus li. 3. Mæādrium appellat.

26 *Quodam interrogante, quur Argiuos cum Lacedæmonijs* Induſtriè *bellum gerentes, quum ſæpenumero uiciſſent, nō deleuerint, Ne optauerimus quidem, inquit, illos deletos, ut habeamus qui iuuenes noſtros exerceant. Perſpexerat egregius dux, corrumpi iuuentutem ſi permittatur otio, luxus ac malorum omnium magiſtro.*

27 *Percontanti cuidam, quam ob cauſam Spartiatæ non dica*Fortiter *rent dijs ſpolia ab hoſtibus detracta, Quoniam, inquit, à timidis uenerunt. Porrò quæ parta ſunt ab his qui ob timiditatem capti ſunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs conſecrata reponi. Senſit in bello aut uincendum aut fortiter occumbendum: adeoq; rem ignominioſam iudicabat metum mortis, ut alienæ quoque timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis ſubmouenda.*

28 *Cleomenes quum amicus quidam hoſpiti in phiditijs nihil appoſuiſſet niſi ius nigrū, & panem igni duratū, ſuccenſuit homini dicens, Erga peregrinos non oportere nimium* λακωνίζειν. *Seueritas eſt ſi quis à ſeipſo exigat uictum duriorem, at inhumanitatis eſt hoſpitem eôdem compellere.*

CLEOMENES Alter.

29 *Cleomenes Cleombroti filius, quum quiſpiam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus ſuum ornans uerbis* Lepidè *diceret, illos ob uictoriam pugnando interire, Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his ſunt præſtantiores. Vir militaris ad bellum torſit omnia. Quiſquis laudat uictum, illuſtrat uictoris gloriam.*

LABO

LABOTVS.

Labotus cuidam apud ipſum prolixiore utenti ſermone, Quid mihi,inquit,de re puſilla longa texis proœmia? Quanta res eſt, tantam oportet & orationem eſſe qua uteris. Eſt hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi ſermone quàm cauſa poſtulat longiore, adeò nuſquam nõ placebat frugalitas. Nam ad cauſam non magnã adhibere ſuperuacuam uerborum copiam,luxuriæ genus eſt. Hunc Labotum Herodotus *Leobotan appellat, quod nobis ſonat populi paſtorem.* 30

Loquacitas

LEONTYCHIDAS Primus.

Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti quòd facilè mutaretur,Mutor,inquit,ſed pro temporum ratione,non,ut uos,proprio morbo. Prudentis eſt pro re nata nouare conſilia: at ſine cauſa ſubinde alium fieri, inconſtantiæ uitium eſt. 31

Non habetur in Græco

Idem rogatus à quodam, quo pacto quis bona quæ adſunt tueri ualeret,Si non omnia,inquit,fortunæ crediderit.In animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona reddemus nobis ſtabiliora,ſi quædam ſepoſuerimus, nec fortunæ uolubili commiſerimus.At ſunt principes qui proferendæ ditionis ſtudio ſemet in periculum coniJciunt, ne hoc ipſum quod habent imperium amittant:multi item diuites augendæ rei ſtudio quicquid habent,totum committunt nauibus. 32

Prudenter

Interrogatus quid potiſſimum oporteret pueros ingenuos diſcere, Quæ illis,inquit,ubi ad uirilem ætatem peruenerint,uſui ſint futura. 33

Habetur antè pagina 37 apoph. 65

Percontanti cuidam quamobrem Spartiatæ parciſſimè biberent,Ne,inquit,pro nobis alij,ſed nos potius pro alijs conſultemus: ſalſiſſimè notans, uinoſos non eſſe ad conſultandum idoneos,ſed ſalubrium conſiliorum parens eſt ſobrietas. 34

Sobrietas

Leontychidas unus è ſeniorum numero, quos ferunt La- 35

cedæmonijs fuiſſe uiginti octo, quum Corinthi cœnaret apud hoſpitem, rogauit num illic ligna quadrata naſcerentur: illo negante, Quid igitur, inquit, ſi quadrata naſcerentur, facere- tis rotunda? Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quanquam hoc alibi refertur alterius nomine, uidelicet Ageſilai.

LEONTYCHIDAS Alter.

36 Leontychidas Ariſtone natus, cuidam ipſi dicenti, quod Demarati amici malè de eo loquerentur, Per deos, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum de quodam bene loqui poſſet. Docuit contemnendam eſſe maledicentiam quæ non à iudicio, ſed ab animi morbo proficiſcitur. Qui uerò paſſim maledicunt omnibus, eos palàm eſt id naturæ uitio facere, non ex eorum merito quibus obtrectant.

Maledicentia

37 Cùm portæ illi proximæ clauem draco circumuolutus eſſet complexus, idq́; augures affirmarent eſſe portentum: Mihi, inquit, nequaquam uidetur, ſed ſi clauis fuiſſet circum- plexa draconem, portentum erat. Lepidè irriſit hominum ſuperſtitionem, qui terrentur his quæ caſu, nec præter natu- ram accidunt. Hunc mortalis ingenij morbum alunt augu- res, arioli, aruſpices ac diuini. Verùm ubi quis præter re- ctum & honeſtum inſtituit nefaria conſilia, tum oporte- bat horrere portentum, & aliquid magni mali ſequuturum expectare.

Lepidè

38 Philippus quidam erat profitens Orphei myſteria, & his alios initiare ſolitus: is quum eſſet extremæ paupertatis, tamen apud Leontychidam diceret, eos qui apud ipſum Or- phei ſacris initiati eſſent, poſt obitum fore beatos: Quin igi- tur, inquit, ô demens quàm ocyſſimè uitam abrumpis, ut de- ſinas infelicitatem tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni ſuperſtitione liberum. Poſt hãc uitam felices erunt, qui hîc piè iuſteq́; uixerint, non qui fictis ceremonijs fuerit initiatus

Superſtitio nulla

initiatus. Hoc *perſuaſum erat* Lacedæmonijs, *qui hîc piè ui-
xiſſent, eos ab obitu fieri diuos.*

LEON.

Leon Eurycratidis *filius interrogatus, in qua tandem ur-* 39
be aliquis poſsit tutò uitam agere, In *ea, inquit, quam qui in-* Aequalitas
*colunt, neque plus poſsident, neque minus: & ubi iuſtitia ui-
get, iniuſtitia imbecillis eſt.* Grauiter *admonuit, æqualitatem
eſſe pacis & tranquillitatis altricem, inæqualitatem ſeditio-
nis eſſe ſeminarium: nec ibi locum eſſe iuſtitiæ, ubi ut quiſq;
potentior eſt, ita licentius opprimit imbecilliorem.*

Idem *quum uideret in* Olympijs *curſores ſolicitos de* 40
*emiſsione, ut aliquid lucri haberent ad occupandam uicto-
riam,* Quanto *maior eſt, inquit, cura curſoribus de celerita-
te quàm de iuſtitia!* Vir *integræ mentis etiam in ludis uole-
bat haberi rationem iuſtitiæ, nec tantum agendum ut prior
quis ad metam pertingeret, ſed ut iuſtè uinceret.*

Cuidam *de rebus haudquaquam inutilibus intempeſtiuè* 41
loquẽti, O *hoſpes, inquit, re opportuna non opportunè ute-* Habetur antè
ris. Nihil *oratione melius, ſi parcè promas linguæ theſaurũ.* ſimile pag.52.
apoph.15

LEONIDAS.

Leonidas Anaxandridæ *filius, frater* Cleomenis, *cuidam* 42
ad ipſum ita loquenti, Excepto *regno nulla re nobis præ-
ſtas:* At, *inquit, ni uobis fuiſſem melior, nõ eſſem rex.* Mode- Moderatè
*ratiſsimo dicto & refellit conuitium, & ſuam dignitatem ſi-
bi defendit.* Etenim *ubi reges non naſcuntur, ſed ciuium ſuf-
fragijs eliguntur, hoc ipſo publicis calculis princeps iudica-
tus eſt cæteris melior, quòd ad regnum aſcitus eſt.*

Cùm ad Thermopylas *proficiſceretur cum* Perſis *confli-* 43
cturus, uxori Gorgoni *roganti ſi quid ipſi mandaret,* Vt Grauiter
bonis, inquit, nubas, bonosq; liberos parias. Hæc *uox teſtaba
tur illum animo præſagiiſſe interitum: nec hac præſenſione*

deterritus eſt ab expeditione, pulcherrimum eſſe ducens, pro patria pugnantem occumbere.

44 Argutè Ephoris dicentibus quòd ad Thermopylas proficiſcens paucos ſecum educeret, Nimirum ad hoc, inquit, negotium ad quod proficiſcimur. Indicans ſatis multos educi ad moriendum in bello: ſatius enim perire paucos quàm multos.

45 Mors contempta Rurſum quum Ephori percontarentur, ſi quid præterea rei facere ſtatuiſſet, Nihil aliud, inquit, quàm uerbotenus impediturus barbarorum tranſitum, ſed re uera pro Græcis moriturus. Egregium imperterriti pectoris documentum, in cauſa honeſta piaq; nec certam mortem horreſcere.

46 Fortiter Vbi peruenerat Thermopylas, ſic commilitones affatus eſt, Aiunt barbarum in propinquo eſſe, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut uincamus oportet, aut uicti moriamur.

47 Lepidè Quodam ita dicente, præ iaculis barbarorũ nec ſolem uidere licebit, An non, inquit, lepidum fuerit, ſi cum illis ſub umbra pugnaturi ſimus? Quid hoc animo fortius? ad mortem eunti etiam iocari libuit: ſed ludens interim metum exemit ſuorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tuſcul. quæſt. lib. 1. uelut de ignoto, E quibus, inquit, unus quum Perſes hoſtis in colloquio dixiſſet glorians, ſolem præ iaculorum multitudine & ſagittarum umbra non uidebitis, In umbra igitur, inquit, pugnabimus.

48 Animoſè Cùm alius quidam militũ de hoſtibus dixiſſet, Sunt prope nos, Et nos, inquit, propè illos: ſignificans ob id non minus imminere diſcriminis hoſti quàm ipſis.

49 Fortiter Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduerſus multos belli fortunam experturus huc ueniſti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc ueniſſe, ne Græcia quidem

omnis

omnis ſatis ſit. Siquidem ea ad barbarorum multitudinem collata exigua portio eſt: ſin uirtute, & hic numerus ſuffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quàm quàm multos.

Alteri cuidam dicenti quòd cum paucis aduerſus multos 50
conflicturus iret, Imò multos, inquit, duco ut morituros. Hoc conuenit cum eo quòd antè reſpondit Ephoris.

Xerxes Leonidæ ſcripſerat, Si deſinas θεομαχεῖν, id eſt, 51
cum dijs bellare, ſed meis te copijs adiunxeris, potes Græciæ fieri monarcha. Huic ita reſpondit, Si nouiſſes quæ ſint Iuſtè
in uita honeſta, abſtinuiſſes à concupiſcendis alienis. Mihi uerò potius eſt pro Græcia mori, quàm in populares meos gerere monarchiam. Quid tam impium eſt, quod mortalium uulgus non admittat ampli principatus gratia? At hic prius duxit honeſtam mortem pro amicis liberandis oppetere, quàm monarcha factus eos ſeruitute premere, à quibus uenerat depulſurus ſeruitutem barbarorum.

Rurſus quum Xerxes ſcripſiſſet, Mitte arma, reſcripſit, 52
Veni & cape. Maluit armis mori, quàm traditis armis tur- Animosè
piter de uita cum hoſte paciſci.

Cæterùm ubi iam adornaret cum hoſte confligere, bel- 53
li duces admonuerunt expectaret reliquos ſocios, Non adſunt, inquit, qui pugnaturi ſunt? An neſcitis eos ſolos Grauiter
cum hoſtibus pugnare, qui reges uerentur ac metuunt? Non putauit eos expectandos, qui ad præſcriptum ab imperatore tempus non adeſſent: reliquos etiam ſi adſint non pugnare.

Milites ſic adhortatus eſt, Ita prandete commilitones 54
mei tanquam apud inferos cœnaturi. Hæc uox ignauis ademiſſet animum, at uiris fortibus addidit: admonens ne cibo uinoq; graues uenirent ad prælium, aut certè pro patria

fortiter occumberent.

55 *Idem percontanti quam ob cauſam fortes uiri glorioſam*
Sapienter *mortem ingloriæ uitæ anteponant, Quoniam, inquit, alterũ naturæ proprium, alterum peculiariter ſuum eſſe ducunt. Nam naturæ beneficio uiuũt & ignauiſſimi, at honeſtè mori non contingit niſi uirtute præditis.*

56 *Cùm cuperet iuuenes cœlibes, quò forent incolumes, ab-*
Humaniter *eſſe à belli periculo, ſciretq́; illos id minimè laturos, ſingulis illorum tradidit ſcytalas, id eſt, epiſtolarum* Laconicarum *genus, cumq́; his miſit illos ad* Ephoros. *Cùm uerò treis etiam ex his, qui grandiores iam duxerant uxores optaret*
Animosè *ſaluos, ac ſimul prætextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo non ſuſtinuerunt accipere ſcytalas.* Quorum *unus ita ſe excuſauit, non præco, ſed pugnator te ſequutus ſum.* Alter *uerò, hîc, inquit, manens ero melior.* Tertius *porrò, non poſtremus, inquit, horum, ſed primus inibo pugnam.* Vtrum *hîc potius admirari conuenit, ducis'ne animum, qui de ſe nihil ſolicitus, eorum incolumitati proſpexit quos adhuc uiuere referebat patriæ, an in ætate florenti tantum uitæ contemptum.*

LOCHADVS.

57 Lochadus *Polyænidæ filius,* Sironis *pater, nuntianti quòd*
Fortiter *è filijs ipſius alter interiſſet,* Olim *ſciebam, inquit, illi moriendum eſſe. Nihil illi uiſum eſt nouæ rei, ſi mortalis natus moreretur: nec magni referre, paulò ſerius an citius uita decederet, cui omnino breui foret decedendum.*

LYCVRGVS.

58 Lycurgus *is qui* Lacedæmonijs *leges condidit, quum conaretur ciues ſuos à moribus præſentibus ad temperantiorem uiuendi rationẽ traducere, eosq́; uirtutis & honeſti ſtu*
Educatio *dioſos reddere (nã erãt corrupti delicijs) duos educauit catu*

los

los eodem patre eademq; matre progenitos, quorũ alterum paſſus eſt domi lautioribus ueſci cibis, alterum eductum uenatibus exercuit. Dein quum ambos produxiſſet in forum apud multitudinem, poſuit illic ſpinas, ſimul & eſcas aliquas delicatiores, mox emiſit leporem: quum uterq; raperetur ad aſſueta, alter ad eſcas, alter leporem inuaderet, An non uidetis, inquit, ciues, duos catulos, quum eiuſdem ſint generis, tamen ob diuerſam educationem admodum diſsimiles inter ſeſe euaſiſſe; pluſq; ad honeſtatem momenti habere exercitationem quàm naturam? Sunt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex iiſdem parentibus natos, ſed quorum alter eſſet ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium cuſtodiam, alter ex his qui aluntur ad uenandum. Deinde qui erat ex ignobiliori genere exercuit ad uenatum, alterũ qui erat ex præſtantiore genere tantùm delicijs exercuit. Deinde quum uterq; ferretur ad ea quibus aſſueuerat, atque hoc pacto palàm omnibus feciſſet Lycurgus, quantum inſtitutio ualeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit, Proinde ne nobis quidem ô ciues nobilitas, quam miratur bonum uulgus, ductumq; ab Hercule genus, profuerit; niſi ea geſſerimus, per quæ ille mortalium omnium clariſsimus ac generoſiſsimus extitit, ac per omnem uitam quæ honeſta ſunt & diſcamus et exerceamus. Reperit uir ingenioſus uiã, qua multitudini philoſophicis rationibus non ſatis idoneæ, uirtutis imaginem ob oculos poneret: magis enim mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quàm quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuique patrifamili s in ſua domo, cuique moderatori in ſuo grege faciendum eſt. Res quidem efficax eſt natura, ſed potentior eſt inſtitutio, quæ malam naturam corrigit & uertit in bonam. Quales naſcantur liberi, nulli in manu eſt, at ut recta inſtitutione

cudant boni, noſtræ poteſtatis eſt.

59 Quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionem, & in ſingulos ciues æquam portionem di-

Aequalitas

ſtribuerat. Fertur itaque quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demeſſum, conſpiceretq; manipulorum aceruos ordine poſitos & æquales, delectatus eo ſpectaculo cum riſu dixiſſe comitibus, Vt tota Lacedæmon uidetur multorum eſſe fratrum, qui nuper inter ſe diuiſerint hæreditatem. Bono principi nihil iucundius eſt ciuium concordia, rurſum tyranno nihil formidabilius.

60 Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberaſſet, iam & ea quæ quiſque priuatim in ædibus habebat ex æquo partiri tentauit, quo funditus è ciuitate tolleret diſcrimen opum & inæqualitatem: ſed quum cerneret eos æ-

Diuitiarum contemptus

grè laturos manifeſtam rerum abolitionem, idem occultiore uia facere aggreſſus eſt. monetam auream ſimul & argenteam abrogauit, inſtituitq; ut ciues ferreo duntaxat numo uterentur, & quatenus poſtulabat uſus ad huius permutationem, totius ſubſtantiæ modũ præſcripſit. Hoc facto omnis iniuſtitia exulabat ab Lacedæmone. Neque enim iam furari, neque largitionibus corrumpere corrumpiue, neque fraudare dolo, neque rapere per uim quiſquam poterat, quod nec celari ualeret, nec parare magnificum eſſet, nec uti periculo uacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte uir ſolertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum perſuadere non potuit, diuitiarum uſum ſubtraxit, ac reponendi ſtudium negotiandiq; materiam ademit.

61 Ad hæc quicquid erat rerum ſuperuacanearum è ciuita-

Artes ſuperuacuæ

te eijciendum curauit, adeò ut nec negotiator, nec ſophiſta, nec uates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam

ingre

ingrederetur. Neque enim paſſus eſt illic eſſe pecuniam tali-
bus utilem: tantum ferream monetam cudit, quæ põdere Ae-
ginetico æquabat minam, ualore æreos quatuor. His reme
dijs expugnauit auaritiam.

Cæterum quum ſtatuiſſet inuadere delicias luxumq́;, & 62
in his quoq; tollere diuitiarum admirationem, inſtituit ſyßi-
tia, hoc eſt, conuiuia publica. Percõtanti uerò cur ea conſti-
tuiſſet, ſic ut in ſingulis conuiuijs pauci cum armis diſcum-
berent, Vt, inquit, expediti ſint ad parendum imperatis, & Communitas
ſi quid tumultus inciderit, penes paucos ſit delictum, ſitq́;
inter omnes potus ac cibi æqua portio: deniq; non ſolum in
eſculentis ac poculentis, uerùm ne in ſtratu quidem aut ua-
ſis, aut alia re quacunque plus haberet diues quàm pauper.
His rationibus quũ diuitijs detraxiſſet admirationẽ, poſtea-
quàm nemo erat, qui uel uti poſſet illis uel oſtentare, dicebat
amicis, Quàm præclarum eſt, ô amici, ipſa re declaraſſe cu-
iuſmodi ſint diuitiæ, ſi quando cæcæ ſunt, carentq́; ſpectato- Τυφλὸς ὁ
ribus & admiratoribus. Interim obſeruabat, ne quis prius πλοῦτος.
domi ſumpta cœna ueniret ad publica conuiuia, expletus
alijs cibis alióue potu. Quòd ſi quis cum cæteris nõ biberet
ederétue, eum uituperabant, ut qui alijs edulijs delinitus ab-
horreret à uictu communi. Porrò qui palàm conuictus eſſet
id feciſſe, ei mulcta dicebatur. Vnde Agis qui multò poſt Ly
curgum tempore rex fuit, debellatis Athenienſibus domum
reuerſus, quum uellet unum diem cœnam capere cũ uxore,
miſſus à ſyßitijs poſcenti præfecti militiæ non miſerunt. Ea
res quum poſtero die innotuiſſet Ephoris, mulctam illi dixe
runt. In eodem facto geminum exemplum nobis eſt prodi-
tum, primum frugalitatis, deinde ſeueritatis quum in cauſa
non graui leges nec regi pepercerint.

Sed Lycurgo euenit, quòd ferè ſolet his qui cũ corruptis 63
populi

populi moribus bellum ſuſcipiunt. Diuites *hoc genus inſti-
tutionis indignè ferebāt, coortiq; ſunt in illum, & non ſolùm
conuitijs inſectabantur, uerùm etiam ſaxa in illum iacula-
bantur, conātes eum lapidare. At quum urgerent perſequen-
tes, dilapſus eſt per forum, ac reliquos quidem fugiens ante-*
Moderatè *uertit: Alcander autem pertinacius inſequens fuſte reſpicien-
ti in tergum excudit oculum.* Hunc Alcandrum *quum noxæ
deditum publico decreto accepiſſet puniendum, nec ullo af-
fecit incommodo, nec incuſauit: ſed quum illum ſui inſtituti
ſocium haberet, effecit ut & ipſum* Lycurgum, *& uitæ ra-
tionem quam cum eo egerat prædicaret: nec uictum modò,
ſed uniuerſam ciuium educationem amaret, quam* Lycurgus
*induxerat. Porrò mali quod acciderat monumentum locauit
dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen
Chalciœco, deæq; cognomentum addidit ut Optiletis dice-
retur: nam* Dores *Lacedæmonem incolentes oculos opti-
los uocant, ab opto, quod Græcis ſonat uideo.* Et *hic ha-
bemus geminum exemplum: alterum admonens non abſque
diſcrimine mores ciuitatis corruptæ uitijs ad meliorem fru-
gem reuocari: alterum inſignis tolerantiæ, quæ ex hoſte ca-
pitali reddidit amicum ac propugnatorem: quem etiamſi ne-
caſſet, ut ipſi licuit, nihilo tamen minus ipſe fuiſſet luſcus, &
uno legum ſuarum defenſore minus habuiſſet.*

64 Percontanti *quam ob cauſam non uteretur legibus ſcri-*
Prudenter *ptis, Quoniam, inquit, eruditi qui ſunt recteq; educati, pro-
bant quid pro ratione temporis expediat: ſignificans ſcri-
pturam non mutari, quum pro uarietate occaſionum uir
probus & ſapiens ſæpenumero cogatur mutare conſilium.
Ea res nominatim præſcribi non poteſt. Satis eſt ciues ho-
neſtè fuiſſe inſtitutos, hi ſua ſponte uidebunt quid pro tem-
pore facto ſit opus.*

Rurſum

Rurſum alijs percontantibus quam ob rem ſtatuiſſet, ut 65
ad ædium culmen imponendum fabri ſecuri uterentur, ad
fores uerò addendas ſola ſerra, nec ullo alio inſtrumento,
Vt, inquit, ciues mediocritatem ſeruent in omnibus quæ in Frugaliter
ædes inferunt, neque quicquam habeant earum rerum, quæ
apud alios ſunt admirationi. Videbatur enim indecorum, ſi
per oſtium rude ac uile ſupellex inferretur exotica, pretio
chara, arte operoſa. Id ne fieret ipſæ quodammodo fores
admonebant. Hinc aiunt accidiſſe, quòd Leontychidas pri- Habetur antè
mus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cer- pagina 22.
neretq; tectum domus ſumptuoſo apparatu factum, ac la- apoph.28
cunaribus ornatum, rogabat hoſpitem, num ligna apud eos
quadrata naſcerentur: adeò luxum eſſe putabat, naturam ar-
tificio corrumpere.

Rogatus aliquando Lycurgus quam ob rem uetuiſſet fre- 66
quenter aduerſus eoſdem expeditiones agere, Ne inquit, Habetur antè
dum crebro ſeſe defendunt, bellandi peritiam uſu colligant. pagina 38.
Vnde & Ageſilaus grauiter accuſatus eſt, quòd crebris in apoph.69.
Bœotiam expeditionibus ac bellis Thebanos Lacedæmonio-
rum hoſtes ad repugnandum induxiſſet. Nam cùm Antal-
cidas uidiſſet illum ſaucium, exprobrauit quòd Thebanos
præliandi artem docuiſſet, quum antè nec ſcirent bellare,
nec uellent: Præclaram, inquit, doctrinæ tuæ mercedem ha-
bes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum nec exercita-
tos, uel inuitos conſuefeceris docuerisq; bellum gerere. Hoc
ſtrategema latius etiam patet, uidelicet ne ſæpius cum iiſdem
litigemus aut contendamus, ne tandem aſſueti uel contem-
nant nos uel ſuperent.

Alio quopiam percontante, quam ob rem uirginum cor- 67
pora curſibus, luctis, diſcorum ac telorum iactibus fatiga-
ret, Vt, inquit, fœtum proſeminatio ab ipſa ſtatim radice,

ualid

ualidum in ualidis corporibus initiũ ſumẽs,rectè germinet, ſimul ut ipſæ in perferendis partubus facilè ſimul & generosè certent aduerſus pariendi nixus doloresq́;,poſtremò ſi qua incidat neceßitas,poßint & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit uir prudens,quanta rerũ publicarũ peſtis ſit otium atq; ignauia: contrà moderatos labores etiam corpora reddere tũ firmiora,tũ ſalubriora:unde nec uirginibus permiſit in otio uiuere,ſed has quoq; maſculinis exercitijs quodãmodo uertit in maſculos,quũ in plerisq; ciuitatibus per delicias ac luxũ maſculi trãsformarẽtur in fœminas.

Fœminæ maſculæ

68 Cæterùm quum eſſent qui uitio darent, quòd uirgines in pompis ac ludis ſolennibus nudas exhiberet oculis omnium, cauſamq́; quur id inſtituiſſet requirerent, Vt ijſdem,inquit, cum maſculis rationibus inſtitutæ, nihilo ſint illis inferiores uel robore uel ſalubritate corporum,uel animorum uirtute ac generoſitate ſtudioq́; ueræ laudis, uulgarem autem gloriam contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ uxore. Cùm quædam,ut probabile eſt,extera mulier illi dixiſſet,Solæ Lacenæ uiris imperatis,reſpondit,Nimirum ſolæ uiros parimus. Hoc exemplum nec in maſculis, nec in puellis imitandum cenſuerim: hactenus tamen conducit,ut ſtupidum pudorem qui frequenter obſtat honeſtis actionibus ab ætate tenera excutiamus, ſtatimq́; diſcant nihil eſſe uerè pudendum præter turpitudinem. Innumeras uerò reperias quæ nudatæ uehementer erubeſcant,ſi quid præter honeſtum dixerint fecerint'ue, non mutent colorem. Sunt item innumeræ, quibus amictus uilior cultusq́; ſimplicior genas rubore tingat. cõtrà glorioſum eſſe ducant ſi ſplendido ueſtitu prodeant in publicum,negligentes earum rerum quæ uerum probrum ueramq́; laudem adferunt.

Additum ex alio loco per ſtudioſum quempiam.

Pudor præpoſterus

69 Ciues qui à nuptijs abhorrerẽt,cœlibesq́; uiuere mallent,

à ſpect

à ſpectaculis quibus nudi pueri incedebant arcebat Lycur*gus,aliasq; addebat ignominias,hac arte prouidens diligenter,ut ciues creandis liberis operam darent.Quũ enim mos eſſet apud* Lacedæmonios,*ut iuniores ſenioribus multũ honorem cultumq; præſtarent,hoc honoris ademit iјs qui coniugibus ductis nollent augere ciuium numerum. Vnde nec illud in* Dercyllidam *dictum reprehendit quiſquam, quum tamen belli dux eſſet probatiſsimus.Quum enim aduenienti iuuenis quidam non aſſurgeret,atque ille diceret,* Non mihi *aſſurgens ceßiſti,*Nec *tu,inquit,mibi ceſſurũ genuiſti.* Tam *procax iuuenis dictum in ſeniorem, eumq; bellica laude celebrem,nunquam tuliſſet populus* Spartanus,*niſi pro peßimis ciuib. habuiſſet eos, qui ſponte ſteriles eſſe ſtatuiſſent, nec agnoſcerent quid patriæ deberent.* Nam *rem propius intuentibus non ita magnum diſcrimen eſt inter eum qui ciuem occidit,& qui ciuem* Reip. *dare quum poßit, recuſat.*

Cœlibatus damnatus

70 *Cuidam percontanti quam ob cauſam lege cauiſſet,ut ſine dote uirgines elocarentur,* Vt,*inquit,neq; propter inopiam ullæ relinquerentur innuptæ, neque ob diuitias expeterentur,ſed ut iuuenũ quiſq; ad puellæ mores reſpiciens,ex uirtute faceret electionem.*Eadem *de cauſa fucos & ornamenta quibus aliæ formam uel fingere uel commendare ſolent, ex urbe ſubmouit.* Vt *ubiq; uir egregius ſtuduit æqualitati.*

Vxor eligẽda

71 Idem *quũ certũ tempus præſcripſiſſet quo puellæ nubere,iuuenes ducere deberẽt,interrogatus quur id ſtatuendum putarit,* Vt, *inquit,ſoboles ex adultis perfectæq; ætatis parentibus nata,ualida ſit & uegeta.*Ex *coitu præpropero nõ ſolum lædũtur corpora gignentiũ, uerũetiam proles naſcitur imbecilla.*Tum *qui ante tempus dant operam liberis,carent apud illos autoritate quam ætas conciliat:rurſus qui uergente iam ætate,nec fruuntur liberis ſuis, nec eos poſſunt*

ad per

ad perfectā inſtitutionē perducere, morte ſenioq; præuenti.

72 *Altero quodam admirante, quam ob rem uetuiſſet ſponſum cum ſponſa ſimul dormire, ſed ſtatuiſſet ut uterq; cum ſuis æqualibus maximam diei partem uerſaretur, cumq; his totas noctes quieſceret, cum ſponſa uerò furtim ac uerecundè congrederētur:* Primum, *inquit, ut corporibus eſſent ualidi, ſi non uterentur congreſſu ad ſatietatem, dein ut illis amor mutuus ſemper maneret recens ac uigens, denique ut fœtus ederent robuſtiores.* Hoc, *hoc demum eſt patriæ patrem agere, nuſquam non aduigilare ad* Reipub. *utilitatem, ciuiumq; tum animis tum corporibus undiquaq; conſulere.* At *multi ſunt, qui ſibi legitimi magiſtratus uidētur, ſi quamplurimum tributorū ac uectigalium è ciuibus extorqueant, & interdum puniant immania ſcelera, quum alioqui ſcelerum irritamenta præbeant ſuis.*

Coitus moderatus

73 *Quin & unguenta eiecit è* Republ. *tanquam olei corruptelam ac perniciem.* Nam *oleum odoribus uitiatum nullum habet uſum, nec ad eſum, nec ad membrorum unctionem: atque dum rem neceſſariam ac delicias corrumpunt, fit ut minor ſit copia.*

Deliciæ

74 *Submouit & tingendi artificiū, ueluti ſenſus adulationem.* Etenim *dum color blanditur oculis, natura rei corrūpitur.* In *ſumma, cunctis ornandorum lenocinio corporum artificibus Spartana urbe interdixit, ut qui malis artibus bonas arteis corrumperent: propterea quod huiuſmodi delicijs ciues à ſalubribus ac ſerijs exercitamentis auocarentur.*

Vnguenta

75 *Tanta porrò erat illis temporibus uxorum pudicitia, tantumq; aberant ab ea facilitate quæ pòſt inuaſit, ut prius eſſet incredibile adulterij crimen apud Spartanas inueniri: fertùrq; dictum cuiuſdam uetuſtiſſimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hoſpite quodam, quid pœnarum darent apud Spar*

Additum

Spartanos adulteri,neq; enim uidere ſe quicquam ſuper hac re ſancitũ à Lycurgo:Nullus,inquit,ô amice,apud nos adulter eſt. Quum ille ſubieciſſet,Quid igitur ſi exiſtat? Dabit, inquit,bouem tantum,ut porrecto ultra Taygetum montem collo bibat ex Eurota:cumq; ille ridens dixiſſet,fieri nõ poteſt ut tantus bos inueniatur. Et quo pacto,inquit Geradas, Spartæ exiſtat adulter, in qua diuitiæ, deliciæ, & corporis aſcititius cultus probro habentur:cõtrà uerecũdia,modeſtia ac obediẽtiæ magiſtratibus debitè obſeruatio,decori laudiq; dantur?Prudẽter intellexit Geradas,ibi nõ poſſe naſci uitia, ubi nõ admittuntur uitiorũ ſeminaria,eaq; ubiq; iacere,quibus pro honore tribuitur ignominia.Atq; hæc eſt clementiſſima ratio medẽdi prauis moribus,excitãdiq; uirtutis ſtudiũ. Adulterium

Cuidam poſtulanti ut in ciuitate pro ariſtocratia, id eſt, optimatum gubernatione,conſtitueret democratiam,hoc eſt popularem gubernationem, Tu ſic, inquit, prius domi tuæ democratiam inſtituas. Compendio docuit eam Reipu. ſpeciem non eſſe utilem ciuitati, quam nemo uellet eſſe in ſuà familia.Ciuitas autem nihil aliud quàm magna domus. 76 Argutè

Percontanti cur inſtituiſſet ut minutis ac uilibus rebus ſacrificaretur, Ne unquam,inquit Lycurgus,deficiat nos quo numen honoraremus. Quis non diceret,in ſolenni deorum cultu magnificentiam ac ſplẽdorem adhibendum? At uir prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate quàm opimis uictimis, ne ſub religionis obtentu luxus irreperet, aut certè rerum penuria.Deus enim non eget noſtris impendijs, amat autem homines, quorum neceſſitati poterat illis impendijs ſuccurri. 77 Sacrificia frugalia

E certaminibus ea ſola conceſſerat exercere, in quibus manus non extenderetur in altum. Eius conſtitutionis cauſam percõtanti,Ne quis,inquit,illorum laborando cõſueſcat 78 Exercitatio

defatigari. Siquidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas uires. Qui uerò ſubinde delaſſantur in exercitamentis, quoniam imbecilliores ueniunt ad labores neceſſarios, facilius deficiunt.

79 *Cuidam percontanti quam ob rem crebrò mutari caſtra* Strategema *iuberet*, Vt magis, *inquit*, *lædamus hoſtem. Lacedæmonij quoniam erant expediti, non magno negotio transferebant exercitum: uerùm idem facere non perinde commodum erat hoſtibus, magnam ſarcinarum & impedimentorum uim ſecum trahentibus, præſertim qui caſtra ferè foſſis, aggeribus ac uallis ſolent communire.*

80 *Roganti qua de cauſa uetuiſſet oppugnari turres*, Ne, *in*- Strategema *quit, à fœmina puerò ue, aut ab alio quopiam homine puero ac fœminæ non diſsimili, uiri præſtantiores occidantur.* Non *probauit prælij genus in quo uirtuti locus nō eſſet. E turribus uerò puer aut mulier deiectu ſaxorum poteſt uirum quantumuis fortem interimere. Quis igitur locus uirtuti in bellis noſtris, in quibus præcipuas partes agunt bombardæ?*

81 *Cùm* Thebani *conſulerent Lycurgũ de ſacrificio luctuq́;* Arguté *quem illi Leucotheæ ſolent facere, Si, inquit, deam eſſe creditis, ne lugeatis: ſin hominem, ne ut deæ rem diuinam faciatis. Mirè taxauit* Thebanorũ *ritus ſecum pugnantes.* Non enim *conuenit ſimul lugere & ſacrificare, hoc eſt, ab ea petere opem, quæ ipſa ſit in calamitate, ac lugenda.*

82 *Ciuibus quibuſdam interrogantibus, quomodo liceret ho*- Paupertas expedita *ſtium inſultũ effugere, Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulentos & onuſtos prædæ ſpes inuitat hoſtem, nec facilè poteſt elabi qui ſarcinis & impedimentis retardatur: ad hæc tutiores ſunt ab hoſtium incurſu, inter quos eſt æqualitas, & ex æqualitate concordia.*

83 *Iiſdem percontantibus cur prohibuiſſet urbem cingi muris*

ris, Quoniam, inquit, non caret mœnibus ciuitas, quæ non la-teribus ſed uiris cincta eſt. Indicauit id genus munimẽta ma-gis arguere ciuium ignauiam quàm fortitudinem. Fortiter

Spartanis ſtudio eſt alere comam, & ſuper ea quoque re narrant Lycurgum reddidiſſe rationem, Quoniam, inquit, coma formoſis addit decorem, deformes uerò reddit hoſti-bus terribiliores. Vt enim decet coma ſpecioſos, ita minus fe-lici ſpecie præditis horrorem ac ferinum quiddam cõciliat. Capilitium naturalis eſt ornatus, minimoq́; cõſtans: hoc ge-nus non damnauit Lycurgus, ut quod nec operoſis artibus conſtaret, nec pro frugalitate luxũ induceret. Aſcititiũ cul-tum magnoq́; paranda lenocinia non probauit. Quo magis deteſtanda eſt quorundam præpoſtera cura, qui corporis eas partes uellũt raduntq́; quibus natura pilos dedit, nõ tan-tum ad decorem aut uerecundiam, uerumetiam ad tuendam ualetudinem: contrà illic eliciunt ſyluam artificio, ubi natu-ra uoluit eſſe glabriciem. 84 Coma

Præcipere ſolet, ut poſteaquam in bello hoſtẽ uertiſſent in fugã ac ſuperaſſent, tã diu fugiẽtes inſequerẽtur donec certa eſſet uictoria, moxq́; retrocederẽt. Neq; enim Græcorũ cõ-uenire moribus, eos trucidare qui ceſſiſſent: idq́; nõ ſolũ ho-neſtius, uerumetiã utilius eſſe dicebat. Siquidẽ hoſtes, quibus cũ res eſt, ubi cognorint Lacedæmonios parcere cedẽtibus, occidere uerò qui loco non cedũt, ſibi cõducibilius exiſtima-bũt fugere quàm perſiſtere. Freqũeter enim deſperatio ma-gnũ robur addit animo, nõ minus quàm ſpes uictoriæ. Decet autem Græcos legibus ac diſciplinis imbutos etiam in bellis meminiſſe clementiæ: Barbaricæ feritatis eſt, ſæuire in pro-ſtratos. Sed rurſus ita temperanda eſt clementia, ne nobis ſit exitio: Fit enim nõ rarò ut hoſtis fugam ſimulet, ut redin-tegratis uiribus acrior inſurgat in uictorem. 85 Moderatio ui-ctoriæ

86 Percontanti quam ob rem hoſtium cæſorũ cadauera ſpoliare uetuiſſet, Ne, inquit, dum ſpolijs incumbũt, pugnam negligant, ſed paupertatem unà cum ordine ſeruent. Vt uir ille ſapiens ubiq; ciuibus ſuis metuit à diuitijs tanquam à fonte plurimorum malorum, quum apud hominum uulgus nihil expetatur auidius, quaſi in his ſint præcipua felicitatis humanæ præſidia.

Strategema

87 Dicere ſolet, Rempub. duabus rebus contineri, præmio & pœna. Refert Marcus Tullius libro epiſtolarum ad Brutum.

LYSANDER.

88 Lyſander precioſas ueſtes quas Dionyſius ad filias ipſius miſerat, non accepit, dicens, Vereor ne his amictæ turpes uideantur.

Hoc antè habetur pag.60 apoph.46.

89 Idem cum aliquanto pòſt idem Dionyſius ipſi miſiſſet ſtolas duas, iubens ut utram elegiſſet eam mitteret filiæ: Ipſa, inquit, rectius eliget: itaq; accepit ambas & abijt. In hoc exemplo nihil eſt imitandũ, nec uiro Lacedæmonio dignum: nec aliud ab hoc duce expectandum ferè præter malitioſam ingenij uafriciem.

Vafrè

90 Is quum egregius ſimulandi artifex euaſiſſet, ac pleraq; quæ crudeliter & auarè gerebat, callidis fucis ornaret, iuſtum non alia re quàm utilitate, & honeſtum cõmodo metiens, fatebatur quidem ueritatem mendacio præſtantiorem eſſe, ſed utriuſq; dignitatẽ ac pretium utilitate æſtimandam. Inuertit uir improbus philoſophorum dogma, qui quod honeſtum eſt, idem uolũt utile eſſe: hic quicquid eſſet utile, idẽ ducebat honeſtum.

Vtilitas uirtute potior

91 Ad eos uerò qui ipſi probro dabant quòd pleraq; dolo ac fraude gereret, non palàm uirtute conficeret, hac parte Hercule generis autore indignus, ridens dixit, Vbi quod uellet

uellet non aſſequeretur leonis exuuiũ, ibi uulpinum appli- Vafrè
candum eſſe: ſentiens quod honeſtis rationibus non poſſet effici, id fraude doliſq; perficiendum.

92 *Rurſus alijs illi uitio uertentibus, quòd fœdera quæ cum iureiurando feciſſet in Mileto uiolaſſet, ait, Pueros talis eſſe fallendos, uiros iureiurando: quaſi hoc ipſum eſſet uiro dignum, periurio fallere.* Perfidiosè

93 *Cùm Athenienſes non uirtute ſed inſidijs uiciſſet iuxta flumen cui nomen Aegis, eiſq; fame preßis urbem in fidem ſuã accepiſſet, ſcripſit Ephoris, Captæ ſunt Athenæ: perinde quaſi ui rem geßiſſet, gloriam aucupans mendacio.* Gloriosè

94 *Cùm Argiui de ditionis finibus ambigerent cum Lacedæmonijs, aſſeuerarentq; ſe iuſtiorem habere cauſam, Lyſander ſtricto enſe, Qui hoc, inquit, ſuperior eſt, is optimè de finibus diſputat. Ab æquo & bono uir inſolens ad uim prouocauit.* Violenter

95 *Ad Bœotos ancipites, nec huic nec illi parti addictos, quum per illorũ cõfinia faceret iter, legatos miſit, qui percontarentur, utrum rectis an inflexis haſtis per illorũ agros proficiſci deberet: ſignificans ſiue amici eſſent Bœotij ſiue inimici, nihilominus ſe cœpto itinere perrecturũ, niſi quòd per hoſtium agros iturus eſſet erectis haſtis, ad propulſandum ſi quis obſiſteret: per amicorum inuerſis, ueluti nemini nociturus. Hoc dictum nonnihil reſipit indolis Laconicæ, qui nec inimicis ſupplex eſſe uellet, nec amicis grauis.*

96 *Megarenſi cuidam in publico conuentu liberius aduerſus ipſum loquenti, Tua uerba, inquit, amice opus habẽt ciuitate: ſignificans in ciuili conſeſſu cuiq; liberũ eſſe quæ uidentur dicere: in bello non eſſe eandem libertatem.* Libertas in dicendo

97 *Cùm ad Corinthiorum qui defecerant muros perueniſſet, uidens Lacedæmonios contantes aggredi, ac fortè acci-* Habetur antè ſimile pa. 59.

Apoph. 44. Solerter *diſſet ut lepus cõſpiceretur exercitatus trãſilire foſſam,* Non *pudet, inquit, ô Spartani, huiuſmodi formidare hoſtes, quorũ mœnibus ob ipſorum ignauiam lepores indormiunt? Caſum fortuitum ſolertia ducis torſit ad animum addendum militibus.*

98 *Eidem in Samothrace oraculum conſulenti ſacerdos iuſſit, ut quod in uita maximè ſceleratum commiſiſſet, diceret.* Simile dictũ eſt pagina 54 apoph. 23. *Ille ſacerdotem rogauit, Vtrum hoc tuo an deorum iuſſu facere oportet? Quum ſacerdos reſpõdiſſet, deorum iuſſu: Tu igitur hinc diſcede, ac dijs dicam ſi percõtentur. Hic cuiq; liberum eſt, utrum malit laudare animum ab omni ſuperſtitione liberum, an prudentiã? qui ſenſerit ſacrifici fucum hoc agentis, ut ex cõſcientia criminis haberet illum obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs, nihil aggredi nouæ rei, niſi conſultis oraculis: at Lyſander quũ nulla religione teneretur, nihilo ſecius hinc quoq; ſolitus eſt ſuis uitijs honeſti ſpeciẽ petere, tametſi parum ſucceſſit.*

99 *Interroganti Perſæ, quam Rempub. maximè probaret,* Præmia uirtutis *Eam, inquit, in qua fortibus uiris ac meticuloſis congrua utriſq; redduntur. Senſit uirtutem inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc eſt quod apud Homerum ſtomachatur Achilles, idem honoris haberi ignauis ac fortibus. Ea ſententia non ſolùm habet locũ in Rep. uerumetiam in priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad conſeruandam cuiuslibet gregis diſciplinam. Honos enim non ſolùm alit artes, ut habet prouerbium, uerumetiam uirtutem. Nec tam refert monarchia ſit an ariſtocratia, an democratia, an aliqua Reipub. forma ex his temperata, quàm ut in quacunq; gubernatione diſcrimen habeatur publicum inter uiros utiles Reipublicæ & ſuo uiuentes abdomini.*

100 *Cuidam apud Lyſandrum iactanti, quòd ipſum & laudibus*

dibus ueheret, & aduerſus obtrectantes tueretur: Duo, inquit, mihi ſunt boues ruri, tacentibus ambobus, tamen certò noui uter ſit ignauus, uter ad laborem ſtrenuus. Senſit ueram uirtutem non egere laudibus humanis, quum ipſa ſecum ducat ſuam laudem ac decus. Cæterùm qui nihil gerunt præclari, his opus eſt præconibus. Laus ab hominibus

Ad quendam à quo conuitijs impetebatur, Dic, inquit, aſſiduè, ô amicule, dic dic, nihil omittas: ſi qua tuum animum malis, quibus uideris plenus, ualeas exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicum, quum in promptu eſſet ultio. 1 Moderatè

Aliquanto pòſt defuncto iam Lyſandro, quum de ſocietate belli nata eſſet controuerſia, Ageſilaus adijt Lyſandri domum, inquiſiturus ſuper hac re literas, quas Lyſander apud ſe detinuerat. Repérit autem præterea librum Lyſandro conſcriptum de nouando Reip. ſtatu, quòd oportet regnum ab Eurytiontidis & Agide ablatum (Nam ex his tantū familijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo uidelicet hoc honoris decerneretur non his qui genus duxiſſent ab Hercule, ſed ijs qui tales eſſent uirtute qualis fuiſſet Hercules: quandoquidem uirtute non generis commendatione & ille ad diuinos honores ſubuectus eſt. Hanc orationem Ageſilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eam oſtendere qualis ciuis clanculum fuiſſet Lyſander, non ſine calumnia eorum qui Lyſandro fauerant. Sed ferunt Cratidem, qui tum inter Ephoros primas tenebat, ueritum ne lecta oratio perſuaderet, reuocaſſe ab eo conſilio Ageſilaum ac dixiſſe, non ſolum non eſſe refodiendum Lyſandrum, ſed ipſam potius orationem cum illo defodiendam, quòd callidè & ad perſuadendum accommodate compoſita uideretur. Hoc factum declarat Lyſandri 2 Hoc antè habetur in Ageſilao licet aliter narratum pag 33. apo. 51

peruerſam ambitionem, qui nihil intentatum reliquerit ad regnum adipiſcendum: ſed idem arguit Ageſilai moderationem, qui priuatam ſimultatem poſthabuit utilitati Reipub.

3 *Cæterùm qui filiarũ illius nuptias prius ambierant, mox poſt obitum eius, quòd repertus eſſet pauper, eas recuſabant, ijs Ephori dixere mulctam, eo quod quem diuitem eſſe credentes coluerant, eundem iuſtum ac probum ex paupertate agnitum cõtemnerent.* Hoc ut *apophthegma non eſt, ita ſalubre eſt exemplum ſeueritatis, quòd admoneat in conciliandis matrimonijs magis ſpectandam uirtutem quàm cenſum: eosq́; perfidos & inconſtantes eſſe amicos, qui amicitiam commodo metiuntur, cuius ſpe adempta protinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honeſtius eſſe fama quàm pecunia diteſcere.*

Seuerè

NAMERTES.

4 *Namertes quum legatione fungens à quodam eius gentis ad quam erat miſſus, beatus prædicaretur, eo quòd multos haberet amicos interrogauit quomodo qui multos haberent amicos, periculum faceret an amicum haberet ſyncerum ac probum?* Id *quum alter faſſus ſe neſcire, cuperet diſcere,* Per *aduerſam, inquit, fortunam.*

Videtur adiectum

Amici exploratio

NICANDER.

5 *Nicander cuidam dicenti, quòd Argiui male de ipſo loquerentur, Num igitur, inquit, dant pœnas qui de bonis loquuntur male? Significans* Rempu. *male moratam, ubi liceret impunè maledicere nihil mali commeritis.*

6 *Idem percontanti quare Lacedæmonij comam ac barbam alerent, Quoniam, inquit, hic ornatus quum ſit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo conſtat impendio.*

Simile pa. 99. apoph. 84.

7 *Cùm Athenienſis quidam dixiſſet, nimium, ô Nicander, amplectimini otium, Verum, inquit, prædicas, ſed non quem*

quemadmodum uos, quocunque modo nobis parare ſtudemus. Senſit otium honeſtis rationibus partum non eſſe reprehendendum: ſed eos uituperio dignos, qui per fas nefasq; ſectarentur otium. Otium autem Athenienſis dixit, non exercere ſordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

Zeuxidamus cuidam percõtanti, quam ob cauſam Lacedæmonij leges de fortitudine citra ſcriptum ſeruarent, ac non potius deſcriptas traderent iuuenibus legendas, Quoniam, inquit, aſſueſaciendi ſunt, ut præclaris geſtis potius quàm ſcriptis intendant. Inertiæ genus eſt de fortitudine philoſophorum more diſputare, ſed protinus factis exercenda uirtus, quæ paucis dogmatibus tradi poteſt. 8

Aetolo quodam dicente, quòd qui ſtuderent probitatem cum fortitudine coniungere, ijs bellum eſſet potius pace, Non per deos, inquit, ſed his mors uita potior eſſe debet. Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, ſed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, niſi mortis terrorem abieceris. 9

PANTHOIDAS.

Panthoidas legatus miſſus in Aſiam, oſtendentibus ipſi murum probè munitum, Per deos, inquit, ô hoſpes bellum conclaue mulierum. 10 Antè pag. 46. a.92. ac pa.73. apoh.97.

Idem quum in Academia philoſophos audiſſet multa de uirtute diſſerentes, interrogatus cuiuſmodi uiderentur eiuſmodi ſermones, Quid aliud, inquit, quàm probi. ſed prorſus inutiles uobis, qui illis non utimini. Salsè tetigit mores Athenienſium, qui uirtutem haberent in labris, non in factis. 11 Salsè

PAVSANIAS.

Pauſanias Cleombroti filius, quum Delij de inſula cum Athenienſibus haberent controuerſiam, atq; inter cætera 12

dicerent, quòd ex more regionis neque mulieres in inſula Argutè *parerent, neque mortui ſepelirentur, Quomodo igitur, inquit, hæc inſula erit uobis patria, in qua neq; fuit quiſquam ueſtrum, nec futurus eſt?* Argutè *notauit ineptam* Deliorum *conſuetudinem, qui ſuos in patria neq; naſci ſinerent uiuos, nec humari mortuos: quum ut mulier, ita nec regio, mater ſit, niſi gignat.* Alienum *autem ſit à materna pietate nolle ſepeliri quos genuit.*

13 *Quum* Athenienſium *exules hortarentur illum ut aduerſus* Athenienſes *moueret exercitū, dicerētq;, quòd quum in* Olympijs *præconis uoce pronuntiaretur uictor, ſoli* Athe- Moderatè *nienſes ipſum exibilaſſent, Quum hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid facturos creditis ſi illis malefecero? inſigne moderationis exemplum, nihil tam atroci commoueri contumelia: at idem ingenij mirè ſolertis argumentum, quod adferebatur uelut inſtigaturum* Pauſaniæ *animum ad ſuſcipiendum bellum, id in partem diuerſam retorquere.*

14 *Percontanti quur* Tyrtæum *poëtam* Spartæ *ciuem feciſ-* Argutè *ſent, Ne quis, inquit, externus nobis dux fuiſſe uideatur.* Poëtæ *apud* Lacedæmonios *non erant in pretio, nec hoc nomine* Tyrtæus *meruit apud illos honorem, ſed quoniam ſtrenuum ducem in bello præſtiterat: putarunt eam laudem patriæ uindicandam.*

15 *Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem ut cum hoſtibus terra mariq; experiretur, Vis, inquit, igitur poſitis* Salsè *ueſtibus teipſum oſtendere qualis ſis, qui nobis bellandi es autor?* Salsè *riſit ad id hortantem alios, in quo ipſe nihil opis adferre poſſet.*

16 *Quibuſdam in ſpolijs barbarorum demirantibus pre-* Sapienter *tioſas ueſtes, Præſtiterat, inquit, ipſos eſſe multi pretij quàm poſſidere pretioſa. Correxit ſuorum admirationem,*

coſq;

coſq; ad uerorum bonorum admirationem reuocauit.

Poſt uictoriam à Medis apud Plateas reportatam, præcepit ſuis ut apponerent cœnam Perſicam, quã ſibi barbari prius apparauerant. Ea quum eſſet opipara ac ſumptuoſa, Lurco, inquit, eras? ô Perſa, qui quũ tantas haberes delicias, ad noſtram ueneris mazam: id erat panis genus contemptũ ac uulgare. Admonuit ſtultiſſimum eſſe, locupletes pugnare cum his quibus non multum eſt quod eripiatur. Etenim ſi feliciter cadat Martis alea, exile lucrum eſt: ſin ſecus, ingens eſt damnum. Dicti uerò argutia in hoc eſt, quòd faſtidiosè delicatus uidetur, qui inter uarias delicias appetit cibum uilem ac plebeium. Nam id ſolent interdum diuites, quibus aſſidua copia lautitiarum parit nauſeam. 17 Lepidè

PAVSANIAS alter.

Pauſanias Pliſtonactis filius cuidam roganti, quam ob rem apud Spartanos nefas eſſet ullam priſcarum nouare legum, Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges. 18 Legum autoritas

E patria profugus quum Tegeæ laudaret Lacedæmonios, cuidam dicenti, quin igitur manſiſti Spartæ, ſed fugere maluiſti? Quoniam, inquit, nec medici apud ſanos, ſed apud ægrotos uerſari ſolent. Salſiſſimè conuicium exilij retorſit in Tegeaten, quòd eius gentis corrupti mores egerẽt Spartana diſciplina. 19 Salsè

Alteri percõtanti quo pacto poſſent debellari Thraces, Si, inquit, qui uir optimus eſt, eum belli ducem delegerimus. Admonens, plurimum ad uictoriam momenti eſſe in imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales ſint quibus gerendæ rei creditur autoritas. 20 Dux bonus

Medicus qui inuiſebat Pauſaniã dicebat, nihil habes mali, Non enim, inquit, te medico utor. Hoc ipſam quòd nihil 21 Medicina cõtempta

habe

habebat mali, adeò non acceptum ferebat medicis, ut eos ſolos iudicaret proſpera eſſe ualetudine, qui medicis non uterentur. Id ut perpetuo uerum non ſit, tamen extra controuerſiam eſt, maximam malorum partem à medicis proficiſci, uel quia ſint imperiti, uel quia negligentes, uel quia ambitione quæſtuue corrupti.

22 *Cùm ab amico argueretur, quòd de medico quodam male loqueretur, à quo nec ulla re læſus eſſet, nec cuius feciſſet periculum, Si feciſſem, inquit, periculum, nequaquam uiuerem.*

Medicorum oſor

23 *Medico cuidam dicenti Pauſaniæ, Ad ſenectutē perueniſti: Ob id, inquit, quòd te medico non ſum uſus. Medicus exiſtimabat arti ſuæ deberi, ſi cui cōtigiſſet ſenecta: at ille credebat, uix unquā ad ſenectutē pertingere, qui medicis utūtur.*

Medicorum oſor

24 *Eum uerò medicum cenſebat optimum, qui non ſineret ægrotos extabeſcere, ſed quàm primùm ſepeliret. Inhumanior quidem uidetur hæc ſententia, ſed tamen à Socratis opinione non multum abhorrens, qui uult admodum ualetudinarios nec ulla iam ex parte utiles Reipub. æquo animo debere è uita decedere, ſic tamen ut nemo ſibi uim adferat, ſed honeſtis actionibus immoriatur. Certè nō apparet quid magni faciant, quum quatuordecim medici multo tempore immodicis impendijs adnituntur, ut anui iam præmortuæ uitā in unum alterúmue menſem proferant. Quid enim aliud agunt, niſi quòd arte ſua mortem reddunt longiorem, quaſi hoc cuiquā ſano ſit optabile, diu mori. At uiri ſapientes mortem inopinatam ac breuem iudicarunt optimam.*

Medicus optimus quis

PAEDARETVS.

25 *Pædaretus cuidam dicenti magnum eſſe numerum hoſtium, Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod alter adferebat ad perſuadendam ignauiam, ille uertit in calcar fortius agendi. Eodem telo repelli*

Fortiter

poſſunt

poſſunt quicunque difficultatis cauſatione dehortantur ab honeſto.

Idem conſpecto quodam qui natura mollis, tamen ob humanitatem laudabatur à ciuibus, dixit, Nec *uiros qui mulierum ſimiles ſint oportere laudare, nec mulieres quæ uirorum ſint ſimiles, niſi ſi qua mulierẽ urgeat neceßitas. Senſit aliud decere bonum uirum, aliud bonam mulierem: ac pro muliere in uirum transfigurata accipit neceßitatis excuſationem, in uiro degenerante in mulierem, nullam recipit excuſationem.* Ita *non eadem laus decora principi eſt quæ plebeio, non eadem magiſtratui quæ priuato.* 26 Decorum

Quum in trecentorum uirorum ordinem non eſſet aſcriptus, qui honos apud Spartanos primam dignitatẽ obtinebat, repulſus diſceßit hilaris ac ridens: reuocantibus autem Ephoris, *quidq; rideret percontantibus,* Gratulor, *inquit, huic* Reipublicæ, *quæ trecentos habeat ciues multo me meliores. Quid hoc pectore magis philoſophicũ?* Nec *moleſtè tulit repulſam, nec queſtus eſt de* Ephororum *iudicio, ſed plus uoluptatis capiebat ex publico* Reipu. *bono, quàm ſenſurus erat ex honore impetrato.* 27 Candor

PLISTARCHVS.

Pliſtarchus Leonidæ *filius cuidam interroganti, quam ob cauſam reges* Lacedæmoniorum *non à priſcis regibus cognomen ſortirentur:* Quoniam, *inquit, illi ducere quàm regnare maluerunt, poſteriores illis nequaquam. Primus omnium regum* Lacedæmoniorum Agis *dictus eſt, & hoc nomen in aliquot poſteriores demanauit.* Agis *autem dictũ eſt à ducendo, quoniam clementer imperabant, & regum eſt imperare potius quàm perſuadere.* Pliſtarchus *autem ſonat, plurimis imperantem.* 28 Moderate

Quum patronus quidã ridicula loqueretur in cauſa, Pliſtarchus 29

Stultiloquiũ. *ſtarchus interpellans illum dixit,* Nõ *tu cauebis,amice perpetuò riſu digna dicere, ne queadmodum qui aßiduò palæſtricam exercent palæſtritæ fiunt,ita tu fias ridiculus? Senſit uir egregius,raris lapſibus dandam eſſe ueniam: cæterũ quum error tranſit in habitum & conſuetudinem,fit immedicabilis.* Expedit *autẽ hac* Pliſtarchi interpellatione *amicos crebrius peccantes reuocare, ne peccãdi colligãt uſum, & uitium tranſeat in naturam.*

30 *Cuidam referenti ipſum à maledico quodam laudari,*De*miror,inquit,ſi quis illi dixit me mortuum eſſe.*Nam *ille de uiuo bene loqui poßit nemine.*Non *delectatus eſt uir generoſus laude,quæ à uiro illaudato proficiſcebatur.*

PLISTONAX.

31 *Pliſtonax Pauſaniæ filius quũ rhetor quidam* Atticus *Lacedemonios dixiſſet indoctos,Nos enim,inquit,Græcorum ſoli nihil à nobis didicimus mali.Lacedæmonij malum exiſtimabãt,quicquid non faceret ad efficiendã ciuitatẽ meliorẽ.* Habetur & pagina 54. apoph. 24

ANNOTATIO.

Pliſtonax dicitur Pauſaniæ filius, quum paulò ſuperius duo Pauſaniæ commemorẽtur,unus Cleombroti, alter Pliſtonactis filius. Apud Plutarchum ita refertur, πλειςώναξ ὁ παυσανίου, hoc modo,Græci patris nomine diſcernunt filium,an eodem modo, per filii nomen diſcernant patrẽ, mihi nondũ liquet. Quanquã hoc apophthegma è Plutarchi Græcis collectaneis adieci,quum nõ habeatur nec in uerſione Philelphi,nec in uerſione Raphaëlis. Et ſuſpicor in Plutarchi codice temerè additum, præſertim quum idem dictum paulò ſuperius tribuatur Antalcidæ. Aldus excudebat Moralia Plutarchi ex exemplari parum emendato, eóque Ioannes Laſcaris autor erat,ut editio proferretur in aliud tempus, donec obtigiſſet exemplar emendatius, ſed auditus non eſt.

POLYDORVS.

32 *Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non ceſſabat mi-*

nitari

nitari hoſtibus, Non intelligis, inquit, *te maximam uindictæ partem fruſtra conſumere? Qui ſtatuit inimicum ulciſci, minis nihil aliud efficit, niſi ut præmonito inimico ſibi minuat lædendi facultatem.* Fortium autem uirorum eſt, malè facere ijs, qui malo digni ſunt, non maledicere. Generosè

33 *Cùm in Meſſenenſium regionem eduxiſſet copias, roganti cuipiam, num aduerſus fratres eſſent pugnaturi,* Non, inquit, *ſed in eam agrorum partem proficiſcimur, quæ nondum ſortito diuiſa eſt.* Eluſit percontatorem, diſsimulans conſilium. *Sit hoc quoque exemplum celandi propoſitum, ſi quem cupias lædere.* Diſsimulāter

34 *Cùm Argiui poſt illam trecentorum pugnam rurſus eſſent prælio ſuperati, ſocij Polydorum adhortabātur, ne eam opportunitatem præteriret, ſed aggreſſus hoſtium muros ciuitatem illorum caperet. Id enim factu fore facillimum, quum interfectis uiris ſolæ mulieres eſſent reliquæ. His in hunc reſpondit modum,* Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honeſtum eſt: cæterùm cùm pro agris pugnarim, urbem uelle capere non arbitror eſſe iuſtum. Siquidem huc ueni agros recepturus, non urbem capturus. *Vir excellentis animi ne cum hoſtibus quidem putauit agendum ſecus quàm poſtulabat æquitas, quum hominum uulgus ſibi in hoſtem putet licere omnia, in tantum ut ſi de frigido oppidulo fuerit concertatio, uictor exiſtimet ſibi ius eſſe, regnum uniuerſum uicti occupare. Ille etiam turpe ſibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præſidia. Talis enim uictoria nullam habet uirtutis laudem, ſed crudelitatis crimen.* Moderatè

35 *Percontanti quid eſſet in cauſa quòd Spartani in bello fortiter ſeſe periculis obijcerent,* Quoniam, inquit, duces reuereri didicerunt potius quàm timere. *Reuerentia cum* Sapienter

amore

amore coniuncta eſt, metuimus autem illos maximè quos odimus. Rectius autem ſuo fungitur officio, qui ex animo facit, quàm qui metu mali.

POYCRATIDAS.

36 *Polycratidas unus cum cæteris miſſus orator ad duces regios, quum interrogaretur, utrum priuatim ueniſſent an publicè miſſi, Si impetramus, inquit, publicè: ſin minus, priuatim.* Patriæ ſtudiū *Vox pij candoris in patriam index. Si ceſſiſſet ex ſententia legatio, gloriam uolebat* Reip. *cedere: ſin minus, ignominiam repulſæ ad patriam non pertinere.*

SOEBIDAS.

37 *Sœbidas cùm eſſent* Lacedæmonij *in pugna* Leuctrica *Martis aleam experturi, cuidam dicenti, hic dies declarabit uirum bonum: Præclarus, inquit, dies, qui poſſit declarare uirum bonum incolumem: præſagiens in eo prælio plurimos egregios uiros fortiter occubituros, quos ipſe patriæ maluiſſet incolumes.* Argutè

38 *Idem quum eſſet loco iniquo, præterea nullam habente aquam obſeſſus ab hoſtibus, dicitur ita pactus cum hoſtibus, ut eis terram bello partam cederent, ſi milites unà cum ipſo è uicino fonte bibiſſent.* Nam *eum fontem hoſtes obſederant.* Callidè *Icto fœdere congregatis ad ſe ſuis omnibus pollicitus eſt ſe daturum eius regionis imperium ei qui non bibiſſet.* Porrò *cùm nemo ſibi temperaret, ſed bibiſſent omnes, ipſe poſt omnes deſcendit in fontem: & aqua conſperſus, hoſtibus etiamnum præſentibus abijt, ac regionem occupauit, ut qui ſolus non bibiſſet.* Eodem *ſtrategemate & exercitum à ſitis periculo liberauit, & hoſtem eluſit, & regnum ſibi uindicauit tolerantia.* Non *erat obſtrictus inimicis ex fœdere, quia non omnes cum ipſo biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipſum à potu abſtinuit.* Quòd *ſi hoſtes uoluiſ*

uoluiſſent ad arma currere, iam nactus locum pugnæ commodiorem, ac fonte potitus, facile poterat illis eſſe par.

TELECRVS.

Telecrus ipſi nuntianti patrem de eo male loqui, Niſi, in*quit, illi dicendum eſſet, haudquaquam diceret. Maluit in ſe transferre culpam, quàm committere ut pater quicquam temerè loqui uideretur.* Habes *& pietatis ſimul & modeſtiæ exemplum.* 39 Piè in patrem

Iam fratri ſuo querenti quòd ciues erga ſe non perinde afficerentur atq; erga illum, ſed inhumanius tractaret, quòd nondum ab illis eſſet creatus Ephorus: Tu, *inquit, iniuriam ferre neſcis, ego ſcio: ſignificans ei qui uelit uti fauentibus ciuibus, ad multas iniurias eſſe conniuendum.* 40 Comiter

Percontanti *quare mos eſſet apud Spartanos, ut iuuenes aſſurgant ſenioribus,* Vt, *inquit, aſſueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio conſuefaciendi ad debitum officium, ſi ultra quàm debetur doceamus præſtandum. Veluti ſi quis aſſueſcat cum uxore uerecundè caſteq; conuiuere, multò minus improbus erit apud alienas.* 41 Grauiter

Percontanti *quātum poſſideret facultatum;* Non plus, in*quit, quàm ſat eſt.* Diuitias *nō cupiditate, ſed uſu metiebatur.* 42

CHARILLVS, ſiue Charilaus.

Charillus interroganti quam ob cauſam Lycurgus *tam paucas leges tuliſſet* Lacedæmonijs, Quoniam, *inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus eſt opus. Senſit nimirum pleraq; mala ex multiloquio naſci.* Laconibus *autem peculiaris erat breuiloquentia.* 43 Loquacitas

Alteri *percontanti quàm ob rem* Lacedæmonij *uirgines nudas producerent in publicum, uxores uerò tectas.* Quo*niam, inquit, uirginibus mariti ſunt inueniendi, uxores uerò* 44

ſeruandæ ijs qui eas nacti ſunt. Huc ſpectabat ea conſuetudo, ut nec puellis deeſſent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium conſuetudinem, ubi uirgines uideri nefas eſt, uxores oculis hominum exponuntur.

45 Moderatè *Seruo cuidam audacius agenti cum ipſo, Ni iratus eſſem, inquit, occiderem te. Adeò putabat nihil rectè dici fieriue ab irato, ut ne in ſeruum quidem animaduertere uoluerit commotior.*

46 Sapienter Interroganti quam arbitraretur optimam rempublicam, *In qua, inquit, plurimi ciues de uirtute inter ſeſe decertant citra ſeditionem. In pleriſq; ciuitatibus certamen eſt de opibus & honoribus, de uirtute qui certent penè nulli. Quanquam hoc quoq; certamen de honeſto debet hactenus ſeruere, ne prorumpat in ſeditionem. Iam enim non concertatio uirtutis, ſed ambitionis. Qui uera uirtute præditus eſt, nihil ſpectat niſi ut proſit reipub. At ſeditio præſens uenenum eſt ciuitatis.*

47 Otium *Percontanti cuidam quam ob rem omnium deorum ſtatuæ apud Lacedæmonios ponerētur armatæ, Ne, inquit, probra quæ ob ignauiam iaciuntur in homines, ad deos referamus, néue iuuenes niſi armati deos comprecentur. Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere ſtudebat, dijs gratam eſſe fortitudinem, inuiſam ignauiam: ſimulq; iuuentutem armis ferendis debere aſſueſcere, quo ſimul & munus indulgerent delicijs, & utiliores bello euaderent, ſi ne religionis quidem cauſa fas eſſet arma ponere, cuius obtentu ferè ſolet otium & luxus in ciuitates irrepere.*

FINIS.

LIBER SECVNDVS.

LACONVM ALIQVOT ἀνωνύμων apophthegmata.

SAMIORVM *legatis prolixiore utentibus oratione dixerunt Spartani, Prima ſumus obliti, poſtrema non intelleximus, quia prima non meminimus.* 1 Habetur pa. 79. apoph.16.

Ad Thebanos item qui de quibuſdam pertinacius contradicebant: Oportet, inquiunt, aut munus habere ſpirituum, aut plus uirium. 2 Habetur pa. 49. apoph. 99.

Lacon quidam ſenex interrogatus cur barbam geſtaret ſyluoſam ac promiſſam, Vt, inquit, intuens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus undecunque uenatur ſtimulos ad uirtutem. 3 Canicies

Alius cuidã laudibus immodicis efferẽti bellatores optimos, Apud Troiam, inquit. Significans, tales olim fuiſſe, ſed hoc genus hominum iam olim deſiſſe inueniri. 4 Argutè

Alius quidã Lacon quum audiſſet quoſdã à cœna cogi ad bibendũ, Num, inquit, cogũtur etiã ad edendũ? Notauit Græcorũ morem in conuiuijs compellentiũ ad certum cyathorum modũ, quum id re uera non minus abſurdum ſit, quàm hominem qui non eſuriat, ad certum eſcarum modum compellere, niſi quòd alterius abſurditatem eleuat conſuetudo. 5 Biboſitas

Recitato quod ſcripſit Pindarus, Græciæ fulcimentum eſſe Athenas, Lacon dixit, ruituram Græciam ſi tali fultura niteretur. Taxauit Athenienſium mollitiem, quæ poëtæ elogio non reſponderet: aut certè poëtæ uanitatẽ, qui tali præ- 6 Liberè

conio celebraſſet indignos.

7 *Quidam conſpecta tabula quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonij trucidarentur ab Athenienſibus dixit,*

Salsè *Fortes Athenienſes.* Id *Lacon audiens ſubiecit,* In *tabula: ſignificans ridiculum eſſe de pictura gloriari, quòd ea nõ minus mentiri ſoleat quàm poëtæ.*

8 *Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata ſo-*

Maledici *let facilè admittere,* Lacon, *Deſine, inquit, aduerſum me præbere aures.* Senſit *nõ ſolùm eos uituperio dignos qui calumniarentur alios, uerumetiam qui calumniantibus accommodarẽt aures.* Et *iniuriæ genus eſt, aduerſus nihil malè meritũ audire maledicã linguam:* Non enim *eſſent maledici, ſi nullũ inuenirent auſcultatorẽ.* Proinde Lacon *expoſtulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipſo malè loquenti.*

9 *Quidam ſeruo qui dum puniretur dicebat, non uolẽs er-*

Argutè *raui:* Non *uolens igitur, inquit, pœnas dato.* Vulgaris *quidẽ, ſed frigida excuſatio eſt,* Inſciens *feci: uigilandum erat ne quid committeret imprudens.*

10 *Alius quum in peregrinatione uidiſſet homines in ſellis*

Seuerè *curulibus ſedentes, Abſit, inquit, ut in talibus ſedeam ſellis, unde nõ liceat aſſurgere ſeniori:* In *his enim ſedebãt delicati porrectis cruribus, ac cœlum immunens capiti prohibebat exurgere.* Apud *Lacedæmonios uerò ſcelus erat, iuuenem non aſſurrexiſſe ſeni.*

11 *Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœna uomuerant in* Ephororum *curia, dein etiã in ſedes, in quibus ſedere ſolent* Ephori, *uentris onus deiecerant.* Ac *primum quidem acris inquiſitio facta eſt, quinam hoc deſignaſſent, ne fortè*

Licentia *ciues eſſent.* Vt *uerò compertum eſt fuiſſe* Chios, *edixerũt, ſe Chijs permittere ut agant intemperantius.* Excellentium *uirorum eſt negligere contumeliam, quæ à palàm improbis proſi*

proficiſcitur, à quibus etiam laudari turpe eſt.

Alius quidam Lacon *quum amygdalas duras duplo uendi conſpiceret, Súntne hîc, inquit, rari lapides? Quaſi nihil intereſſet inter ſilicem & duram amygdalam. Adeò* Lacon *deliciarum erat rudis, ut neſciret ſub gemino cortice latere nucleum.* Et *apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuiſſe notum, quando* Plinius *dubitat an ætate* Catonis *fuerit in* Italia. 12 Lepidè

Alius quum in luſcinia plumis reuulſis minimum reperiſſet carnium, Vox, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici *poteſt, qui præter garrulam linguam, ac magnifica uerba nihil habent.* 13 Loquacitas

Alius quidam quum uideret Diogenem *cognomento canem in uehementi frigore ſtatuam æream amplectentem, rogauit num algeret: illo negante, Quid igitur, inquit* Lacon, *magni facis? Philoſophus gloriæ mancipium hoc ipſum exiſtimabat magnificum, quòd ſic haberet corpus ad omnes iniurias duratum, ut in rigore frigidæ ſtatuæ complexum ferre poſſet abſq; dolore.* Id Laconi *nihilo pulchrius uidebatur, quàm ſi quis in æſtate ſimile quippiam amplecteretur nullo ſuo incommodo.* 14 Argutè

Quidam Metapontinus Laconi *obijcienti ignauiam, At qui, inquit, non parum alienæ regionis poßidemus.* Ergo, *inquit* Lacon, *non ſolùm ignaui eſtis, uerumetiam iniuſti. Significans non poſſe fieri, ut quis meticuloſus & imbellis multum teneat alienæ ditionis, niſi fraude partum.* 15 Argutè

Hoſpes quidam apud Lacedæmonios, *quum ipſi ſtanti interim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cuidam,* Non *arbitror te* Lacon *tantũ temporis uni pedi poſſe inſiſtere, quantum ego poſſum.* Lacedæmonius *excipiens,* Fateor, *inquit, attamen nullus eſt anſerum qui iſthuc nõ poſ* 16 Ridiculè

ſit. Iure deriſit hominem, qui longo uſu didiciſſet artẽ, quæ nihil utilitatis adfert Reip. Huiuſmodi ſunt artes præſtigiatorum, funambulorum & ſimilium.

17 Cuidam iactanti de arte rhetorica, At per geminos, in-
Grauiter quit Lacon, ars niſi uerum attigerit, nec eſt, nec unquã erit. Notauit rhetores qui ſe profitentur ueriſimilia dicere, licet uera non ſint.

18 Argiuo quodã dicente, multa Spartanorũ ſepulcra apud
Argutè nos ſunt, Lacon excipiens, Atqui Argiuorum apud nos nullum eſt ſepulcrum: innuens quòd Spartani ſemper inuaſiſſent Argos, Argiui uerò Spartanos nunquã. Solerter Lacon quod ille dixerat in gentis ſuæ laudẽ, retorſit in ignominiã.

19 Lacon in bello captus cũ ſub haſta ueniret, ac præco diceret, Laconem uẽdo, obturauit illi os, Captiuũ, inquit, prædica te uendere. Suam cõditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducenda.

20 Ex his militibus qui ſub Lyſimacho ſtipendiũ faciebant, quidam quum ab eo rogaretur, num eſſet quiſpiam ex Helotum, id eſt, ſeruorũ Laconicorum numero, Tu'ne, inquit, exiſtimas Laconem ad te uenturum, ut abs te ferat quatuor obolos? Maluit ſe fateri ſeruum, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.

21 Quum Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmonijs ad ipſum ueniſſent Eurotam, & quidam gloriabundus dixiſſet, ubi nunc Lacones? Spartanus quidam ab illis captus, Non
Generosè adſunt, inquit, alioqui uos huc non ueniſſetis. Ne uictus quidem & captiuus potuit obliuiſci indolis Laconicæ, nec tulit uictoris iactantiam.

22 Athenienſibus quum tradita ciuitate poſtularent ut Sa-
Argute mum tantum ipſis relinquerent, ita reſponderunt Lacones: Hoc tempore quo ueſtri non eſtis, alios habere poſtulatis: unde

unde natum eſt prouerbium,

Qui ſemetipſum non habet, Samum petit.

Quum Lacones *ciuitatem quandã armis cepiſſent,* Ephori *dixerunt,* Perijt iuuentutis *luctamen.* Non *enim poſthac habebunt aduerſarios. Gaudebant quidem de uictoria, ſed iuuenibus exercendæ uirtutis materiam ereptam dolebant.* 23 Habetur antè pa.82.apo.26.

Quum Lacedæmoniorum rex polliceretur ſe funditus euerſurum alteram quandam ciuitatem, quæ ſæpenumero Lacedæmonijs exhibuerat negotium, non permiſerũt Ephori *dicentes,* Nequaquam *abolebis neque ſubuertes iuuenum cotem. Vrbem infeſtam appellabant cotem iuuentutis, quòd per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.* 24 Generosè

Lacedæmonij non præficiebant pædotribas qui pueros ad luctam exercerent, ut uirtutis eſſet certamen non artis. Vnde Lyſander *interrogatus, quo pacto à Charonte uictus eſſet, reſpondit, uario artificio.* Non *exiſtimabat ea gens in quauis re ſpecioſam eſſe uictoriam, quæ callidis conſilijs contigiſſet potiùs quàm animi corporiſq; robore. Ars autem omnis ut à naturali ſimplicitate recedit, ita dolo affinis eſt.* 25

Philippo, *quum perueniſſet in agros Lacedæmoniorum, ſcripſiſſetq; utrum uellent ipſum uenire hoſtem an amicum, reſponderunt,* Neutrum. *Vnico uerbo abſoluerunt ſententiam, quod erat* Laconum*: ac ſimpliciter negantes regi tranſitum, quod erat uirorum fortium.* 26 Liberè

Lacones *legatum quem ad* Antigonum Demetrij *filium miſerant, quoniam acceperant quòd* Antigonum *appellaſſet regem, mulctarunt, quamuis in annonæ penuria medimnum frumenti in ſingulos ab ipſo reportaret.* Tantus *erat apud illos legum rigor, ut nec tanto beneficio ſubleuata inopia ab illis ueniam impetraret, ut unius uoculæ gratiam facerent proſperè legatione perfuncto.* 27 Factum

28 *Cùm improbus quidam ſententiam dixiſſet optimã,ipſam*
Factum *quidam ſententiam approbarunt, ſed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam inculpatis moribus eandem ſententiam tribuerunt. Adeò in Rep. nihil honoris habendum putarunt his qui flagitioſè uiuerent: autorem mutarunt, ne eſſet dedecori* Reipub. *conſilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiam publicam utilitatem neglexiſſe uiderentur. Meminit huius & A.* Gellius.

29 *Cùm duo fratres inter ſe diſsidium haberent,* Lacedæmo-
Factum *nij mulctã dixere patri, quòd filiorum diſcordiam diſsimu-*
Pater pro filio punitur *laſſet.* Iuuenibus *ignoſcendum putarunt, ſed quicquid illi per calorẽ ætatis peccaſſent, parenti imputabant, cuius autoritas prouidere debuerat, nequid inter filios oriretur ſimultatis.*

30 Cantori apud Spartanos peregrinanti dixere mulctam,
Factũ ſeuerè *quòd citharam digitis pulſaret non ebore. Adeo non patiebantur innouari publico uſu recepta.* Hoc *ſtudio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit* Lacedæmonius *ille.*

31 Duo pueri *inter ſe pugnabant, quorum unus alteri letale*
Generosè *uulnus inflixit. Puerorum autem ſodales quum ſaucius ille moriturus eſſet, polliciti ſunt illi uindictam, ſeq; uulneris autorem interfecturos. At ille,* Nequaquam, *inquit, per deos.* Non *enim æquum eſt, quandoquidem & ipſe hoc facturus eram ſi anteuertiſſem, ſiq; ſtrenuus fuiſſem.* Indolem *uerè* Laconicam, *qui uictus ac moriens iuſto tamen uictori fauebat, quòd uirtute non dolo ſuperaſſet aduerſarium.* Quid *talibus ingenijs felicius, ſi à teneris ad ueram uirtutem fuiſſent inſtituta, potius quàm ad militarem duritiem.*

32 *Alter quidam puer eo tempore quo mos erat apud* Spartanos, *ut pueris ingenuis phas eſſet, quod quiſq; poßit ſuffurari, ſed hactenus ut deprehendi turpe eſſet: quum uiuam uulpeculã quam ſodales erant furati, ſibi ab eis traditam ſer*

uaret

uaret, ueniſſentq́; qui eam perdiderant inquirendi gratia, uulpeculam ſub ueſte abditam tenebat. Cæterùm quum efferata beſtia latus pueri uſq; ad inteſtina eroderet, diſsimulauit tacitus ne proderet furtum. Mox *uerò quum digreſsis illis pueri uidiſſent quod acciderat, obiurgabant illum dicentes, præſtiterat aperire uulpeculam, quàm ad mortem uſque celare.* Nequaquàm, *inquit, imò præſtat doloribus immori, quàm hac nota traduci, ut ob mollitiem dicar lucrifeciſſe uitam ignominioſam. Quid abſolutius ſi tam feliciter natis ingenijs acceſsiſſet philoſophia?* Fortiter

Quum quidam fortè obuij Laconibus *dixiſſent, fortunati eſtis, ô* Lacones *: nam modò hinc abiere latrones*: Non nos, *inquiunt, per* Enyalium *(ſic enim illi* Martem *uocant) ſed illi potius fortunati ſunt, qui in nos non inciderint.* Adeò *gens ea gerebat animos ad omnia impauidos quæ uulgus hominum formidat.* 33 Animosè

Lacon *quidam interrogatus quid artis ſciret,* Liber, *inquit, eſſe.* Ea *gens nec diſciplinis philoſophorum, nec opificijs exercebatur ; tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus nec uitijs ſeruire docilis.* 34 Generosè

Puer Spartanus captus ab Antigono *rege ac ſub haſta uenditus, in cæteris omnibus, quæcunq; putabat ab ingenuo decenter fieri poſſe, obſequens erat ei qui ipſum fuerat mercatus : cæterùm iuſſus adferre matulam, haud ſuſtinuit dicens, non ſeruiam.* At *quum inſtaret herus, puer conſcenſo tecto dixit,* Senties *cuiuſmodi mercatum feceris, moxq́; ſeſe è ſublimi præcipitem dedit, ac perijt. Captiuus eſſe poterat, ſeruilia facere non poterat, ac ſemet in libertatem morte aſſeruit.* 35 Generosè Fortiter

Alter *quum uenderetur rogatus à licitatore, eris ne frugi ſi fuero mercatus?* Etiam *ſi non fueris mercatus.* Ne *fortuna* 36

quidem ſeruilis docere potuit illum ſeruilia loqui. Qui enim natura probus eſt, ubiq; & apud omnes probus eſt.

37 *Alter quidam captiuus quum uenderetur, ac præco diceret ſe mancipium uendere, Sceleſte, inquit, non tu dices captiuum?* Non puduit duræ conditionis, ſed puduit tituli ſeruilis. *Tantus erat libertatis amor.*

Simile antè pa.118. ap.19.

38 *Lacon quidam in clypeo pro inſigni gerens muſcam, eamq; non maiorem uera: quibuſdam irridentibus dicentibusq; quòd id ſtudio feciſſet quo lateret,* Imò, inquit, ut ſim conſpicuus. Tam enim propè accedo ad hoſtes, ut ab ipſis inſigne cuiuſmodi ſit uideri poſſit. *Salſiſſimè conuitium ignauiæ uertit in argumentum fortitudinis.*

Salsè

39 Lacedæmonius alter, quum ſuper conuiuium eſſet illata *lyra,* Non eſt, inquit, Laconicum nugari *longè diſſentiens à cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium ſuaue uidebatur abſque muſica.* Id Laconi nugale uidebatur, *qui lautius exiſtimabat honeſtis ac feſtiuis fabulis condire compotationem quàm inani lyræ ſtrepitu.*

Seuerè

40 *Spartanus interrogatus, num tutum eſſet ad Spartam iter,* Refert, inquit, qualis eò deſcendas. Nam leones illuc euntes plorant, lepores autem in umbraculis uenamur. *Significauit nec ferocibus ac uiolentis eſſe tutum proficiſci Spartam, nec mollibus & effœminatis: quòd hoſtili animo illuc proficiſcentes male acciperentur à fortioribus, delicatos homines illic non finerent laſciuire in tenebris.*

Arguté

41 In luctandi genere quod illi chiraſpſiam appellant, quum is qui collum alterius urgebat, fruſtra præterq; legem palæſtræ pulſaret undique & in terram detraheret, poſteaquàm corporis uiribus deſtitueretur qui inhærenti cedere cogebatur, brachium urgentis momordit: cumq; alter diceret, mordes, ô Lacon, fœminarum more, Non, inquit, ſed

Argutè

more

more leonũ. Vt ſolerter obiectam ignauiam detorſit in laudem fortitudinis! Nullum enim probrum apud illos deteſtabilius quàm muliebris imbecillitatis. Iure autem ſe morſu liberauit, qui præter ius certaminis urgebatur à uicto.

42 *Claudus ad bellum proficiſcens quum ab alijs rideretur, Non opus eſt fugientibus, inquit, ſed qui ſubſiſtant, locumq́ in acie tueantur.* Simile antè pag. 54. ap. 22

43 *Alius ſagitta percuſſus cùm animam ageret, dicebat, Non me mouet quòd morior, ſed partim quòd ab imbelli ſagittario ac mulierculæ ſimili, partim quòd nullo facinore edito morior. Victis ſolet eſſe ſolatio, uirtute præſtantis uiri dextra cadere. Lacedæmonij uerò quoniam enſibus pugnare ſolent cominus, non putabant eſſe uirtutis procul miſſa ſagitta quempiam interficere, quòd idem poſſunt & fœminæ: Tum æquiore animo decedũt è uita, qui rectè factorum poſt ſe relinquunt memoriam.* Generosè

44 *Quidam ingreſſus diuerſorium, cauponi dedit obſonium ut appararet: quum ille poſceret caſeum & oleum, Quid, inquit Lacon, ſi caſeum haberem, iam non egerem obſonio. Caupo caſeum & oleum petebat ad condiendum piſcem, at Lacon id uidens, cui ſufficiebat uictus ſimplicitas, ſuperuacuum exiſtimabat, cibum cibo miſcere, quum alter per ſe ſatis eſſe poſſet. Quantum abſunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum ſpecies in unum miſcent diſcum?* Frugaliter

45 *Cuidam Lampen Aeginetam efferẽti ac felicẽ prædicanti, quòd prædiues uidebatur, multorũ nauigiorum dominus, Lacon, Nihil, inquit, moror felicitatẽ de funibus pendentem. Quum omnes diuitiæ ſunt in manu fortunæ, tum eæ præcipuè quas negotiatores cõmiſere nauibus: ruptis funibus ſequitur naufragium, & hinc mercium omniũ interitus. Vnde philoſophus quidam interrogatus, utrum putaret maiorem* Argutè

eſſe numerum uiuorum an mortuorū, uiciſſim rogauit utro loco haberet nauigantes, quòd hi uerſantes in ſummo uitæ diſcrimine uix eſſent habendi pro uiuis.

46 *Quidam Lacon dixit, Mentiris. ille contra, Nimirum,*
Argutè *inquit, liberi ſumus, alij uerò niſi uera dixerint uapulant. Nihil commotus eſt Lacedæmonius, ſed atrox conuiciū eluſit ioco, obiter taxans maledicum quòd ipſe non eſſet Lacedæmonius, atq; ob id nec liber. Porrò ſerui ſi quid fallant mendacio, loris emendantur.*

47 *Alius quū uellet cadauer ſtatuere rectū, nec id poſſet efficere, quū nihil nō feciſſet, Per Iouem, inquit, aliquid intus ſit oportet. Suſpicatus eſt Lacon aut animā aut geniū malū latere in cadauere. Solēt enim cadauera in rogo erecta poni.*

48 *Tynnichus Thraſybuli filij mortem perquàm forti animo tulit, in hunc hoc factum eſt epigramma,*

Fortiter *Exanimis Pitanen clypeo Thraſybule rediſti*
Septem ex Argiuis uulnera ſæua gerens,
Aduerſa oſtendis tamen omnia, ſanguinolenta
Membra rogo imponens Tynnichus hæc ſenior,
Plorentur timidi, mî infletus humabere fili
Qui & patre hoc uere dignus es & patria.

49 *Cùm Alcibiadi Athenienſi balneator plurimum adminiſtraret aquæ, Lacon id uidens, Quid hoc rei eſt? inquit:*
Salsè
plus aquæ infundit, quaſi nō puro; ſed uehementer ſordido. Hoc ſcommate notauit Alcibiadis uitam multa infamia contaminatam.

50 *Philippo regi Macedonū quædam per literas imperanti reſcripſerunt Lacedæmonij, De quibus nobis ſcripſiſti, non. Ad prolixam regis epiſtolam unica ſyllaba reſponderunt, οὐκ, quam grandibus literis pinxerant, ut expleret iuſtum epiſtolæ ſpatium, ſimul & gentilis breuiloquentiæ memo*

Non eſt in Græco noſtro, ſed in Philelpho

memores, & ſolitæ fortitudinis.

Rurſum quum Philippus in agros Lacedæmoniorum du- 51
xiſſet exercitum, resq; in eo eſſet ſtatu, ut probabile eſſet
eos ad unum omnes interituros, rex dixit cuidam Spartiatæ,
Quid nũc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inquit, aliud,
niſi quòd fortiter moriemur; quando nos ſoli Græcorum li- Fortiter
beri eſſe, non alijs parere didicimus. Nemo ſeruire cogitur
qui mori paratus eſt. Quàm dulce bonum eſt libertas, quæ
morte emitur, quàm miſera res ſeruitus cui mors anteponi-
tur! Quid igitur mentis dicemus his eſſe, qui ſe ſponte de-
dunt in eam ſeruitutem, unde nec dato peculio poſſunt redi-
mi, nec gratuita manumiſſione liberari?

Poſt Agin bello ſuperatum Antipatro poſtulanti obſides 52
pueros quinquaginta, Etheocles qui tum Ephorum agebat Hoc non eſt
reſpondit, Se pueros non daturum, ne ſi licenter uixiſſent, ἀδέσποτον
fierent indociles patriæ diſciplinæ, itaq; ne ciues quidem
eſſent: cæterũ ſenes ac mulieres ſe duplo numero daturum.
Verùm Antipatro dira minitanti ni acciperet poſtulata, po-
pulus una uoce reſpondit, Si imperas acerbiora morte, faci-
lius moriemur. Hunc animum in uno alteróue ciuium re- Liberè
perire, fortaſſe non ita magni miraculi eſſe uideatur, in uni-
uerſo populo tantum eſſe conſenſum, prodigioſum eſt. Hoc
exemplo ſimul admonemur, quãta ſolicitudo debeatur æta-
ti teneræ ad probitatem educandæ, quando licenter educa-
tos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus, perinde
quaſi mater abdicet filium ex ſe natum, niſi probitate mo-
rum maioribus ſuis reſpondeat.

Senex in Olympijs cupidus erat ſpectandi certaminis 53
quod agebatur, ſed quum nulla uacaret ſedes, ad uaria loca
ſeſe conferens, ludibrio erat ac ſcommatis petebatur, quòd
nullus eum exciperet: ut uerò peruenit ad Lacedæmonios,
non

non ſolùm pueri omnes aſſurrexerunt, uerumetiam uiri multi ceſſerunt illi locum. Id factum quum cæteri Græci quotquot aderāt plauſu comprobaſſent, patriumq; morem ſupra modum collaudàſſent, Senex

Concutiens canasq; genas & tempora cana,

Salsè *Ac fuſis lacrymis, Heu miſeriam, inquit, ut omnes Græci norunt quid ſit honeſtum, ſed eo ſoli utuntur Lacedæmonij.*

54 *Sunt qui narrent hoc idē accidiſſe Athenis. Quum enim agerentur Panathenæa, Attici ſenem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquam admiſſuri, cæterùm ubi ueniſſet non admittentes. Verùm iam perambulatis ferè omnibus tandē ad Lacedæmonios ſpectatores quū ueniſſet, omnes è ſedibus aſſurgentes locū illi ceſſerunt. Eo facto delectatus populus, plauſu multaq; geſtuum ſignificatione comprobauit. Inter hæc è Spartanis quidam dixit, Per geminos, norunt Athenienſes quæ ſint honeſta, at non ea faciunt. Apud Athenienſes maximè florebat philoſophia, quæ docet, quid turpe, quid honeſtum: Spartani non recipiebant eiuſmodi diſciplinas, ſed ex inſtitutione maiorū uirtutē factis ac moribus præſtabant. Ita factum eſt ut apud Athenienſes eſſent uerba philoſophiæ, apud Lacones ipſa res. Admonet apophthegma, turpiſſimū eſſe ſcire quid deceat, & tamen diuerſa ſequi.*

55 *Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone: at ille, Si quid,* Argutè *inquit, dedero, magis es futurus mendicus. Verū iſtius proſæ uitæ tuæ fuit autor qui tibi primus dedit, teq; fecit inertem. Apud Lacedæmonios probro dabatur mendicitas, quòd & otium odiſſent, & minimo eſſent contenti. Benignitas autem in mēdicos ſpeciem habet magnæ uirtutis, ſed ea piorum hominum bonitas alit plurimorum malorum luxurioſam ignauiam.*

56 *Lacedæmonius uidens quendam dijs corrogantem, Nihil,*

inquit,

inquit, moror deos qui me ſint pauperiores. Hinc liquet, uetus eſſe ſub obtentu religionis exercere mendicitatem, quum plerunq; tali collecta titulo non impendantur diuis qui nullius rei ſint egeni, ſed improborum luxui ac libidini.

Alius quidam quum adulterum apud deformem uxorem deprehendiſſet, Miſer, inquit, quæ tibi fuit neceſſitas? Primum hic editum eſt nobis moderationis exemplum. Quis ſibi temperet in adulterum deprehenſum? Hic potius uidetur miſertus hominis, qui graui quapiam neceſſitate uideretur huc compulſus, ut cum deformi rem haberet. Neq; enim uериſimile erat adulterum uoluptatis gratia ſeſe in hoc diſcrimen conieciſſe. 57 Moderatè

Alius cùm audiret rhetorem magnos ſermonis circuitus connectentem, Per geminos, inquit, fortis ſanè homo, qui quum nullum habeat argumentum, tamen egregiè uoluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio niſi breuis & uera, & ad rem ſeriam pertinens. Proinde ridiculum exiſtimabat, quòd orator in ficto themate tantum uerborum copiam profunderet. 58 Loquacitas

Quidam profectus in Lacedæmonem, quum uidiſſet honorem quem iuniores præſtant ſenioribus, In ſola, inquit, Sparta expedit ſeneſcere. Paupertas onus eſt & miſerum & graue, ut ait Comicus, ſed in hac moleſtiarum maxima pars eſt, quòd homines facit etiam ridiculos, ut ait Satyricus. Sic inter incommoda quæ fert ætas ingraueſcens, nõ minima pars eſt, quòd ſenes ferè cõtemptui ſunt ac ludibrio. Proinde Sparta uiſa eſt multis honeſtiſſimum uirtutis domicilium. 59 Senectus honorata

Lacedæmonius percontanti quid ipſi uideretur Tyrteus poeta, Bonus, inquit, ad deprauandos iuuenũ animos. Quemadmodũ Plato iudicabat Homeri poëſim inutilem eſſe reip. qualem inſtitui uolebat: ita Lacedæmonij non recipiebant 60 Ars inutilis

poëtas qui blanda ſcriberent potius quàm ſalubria.

61 *Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum* Fortiter *nonnulli dicerent, quò uadis ad iſtum affectus modum, aut quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certè hoſtis gladium hebetabo. Hoc dictum ſalſius ne ſit, an fortius, nondum ſtatui.*

62 *Buris & Spartis Lacedæmonij ſponte profecti ſunt ad Xerxem regem Perſarum, daturi pœnas quas Lacedæmonij iuxta oraculum pendere debebant, eo quòd oratores à Perſa miſſos occidiſſent. Hi quum ueniſſent ad Xerxem, iuſſerũt* Pietas in patriam *ut ipſos quocunq; modo uideretur interficeret pro Lacedæmonijs. Cumq; rex admiratus & pietatem in patriam & animorum fortitudinem, liberaſſet illos à pœna, peteretq; ut apud ſe manerent, Qui poſſumus, inquiunt, hîc uiuere, relicta patria patrijsq; legibus ac uiris, quorum gratia tantum iter ſuſceperimus morituri? Cæterùm quum* Indarnus exercitus regij dux, rogans inſtaret, diceretq; fore, ut in pari honore haberentur, cum his qui inter regis amicos primas tenebant, hunc in modum reſponderũt, Videre nobis ignorare quàm ingens bonum ſit libertas, quam nemo ſanus uel cum Perſarum regno commutaret. In eodem facto nobis propoſitum eſt exemplum pietatis erga patriam, & conſtanter adamatæ libertatis, & animi mortis terrore uacui. Cæterùm Herodotus libro ſeptimo hos duos appellat σπερθίην & βοῦλιν, id eſt, Sperthien & Bulin.*

**aliàs, Hydarnes*

63 *Laconem hoſpes quem pridie declinauerat, poſtridie ſtragulis commodatò ſumptis ſplendidè excepit: at ille ſtragulis conculcatis dixit, Propter has heri ne ſtorijs quidem* Lepidè *indormire licuit. Lepidè riſit illorum morem, qui quum ſint tenues, tamen affectant uideri diuites corrogata aut conducta ſupellectile, quod maximè ſolent in excipiendis hoſpitibus, in nuptijs, aut alioqui ſolennibus epulis. Porrò quum*

ineptum ſit oſtentare tuas diuitias, quanto magis ridiculum eſt oſtentare ſupellectilem alienam, interdum ab uſurarijs ſumptam? At Lacedæmonij non ſolum oratores regum, uerum ipſos etiam reges ad ſua phiditia inuitabant, eam frugalitatem ſibi magno etiam honori futuram exiſtimantes.

Alius quidam quum ueniſſet Athenas, uidiſſetq́; illic præcones qui muriam promitterent, qui obſonium, qui publicanos & lenones, aliasq́; parum honeſtas functiones profiterentur, neq́; quicquam ſibi turpe ducerent: ubi reuerſus eſt in patriam, ciuibus percontantibus quomodo ſe res haberent Athenis, Omnia, inquit honeſta: per ironiam innuens, Athenis omnia haberi honeſta, turpe nihil. Argutia dicti eſt in ambiguo ſermonis. 64 Licentia

Alter interrogatus de re quapiam, reſpondit, Non. Verum ubi percontator dixiſſet illum mentiri, Non uides igitur, inquit Lacon, te ſtultum eſſe qui ſciſciteris de his quæ noueris? Salſe taxauit in illo uitium garrulitatis, qui de nihilo quæſierit fabulandi materiam. 65

Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannum legatione fungentes: ſed quum ille uarijs cauſationibus frequenter diſtuliſſet colloquẽdi copiam, tandem poſt omnes excuſationes dictum eſt, illum parum firma eſſe ualetudine, ſed languere nonnihil. Legati reſponderunt, Per Iouem non uenimus huc cum illo luctaturi, ſed colloquuturi. Belle taxarunt barbari regis faſtum ac delicias, qui quamuis friuola de cauſa res ſerias omitteret. 66

Quidam ſacris initiatus Laconem rogauit, quid ſibi conſciret maxime impie factum per omnem uitam. At ille, Hoc, inquit, dij ſciunt. Quum initiator magis urgeret, diceretq́;, omnino proferas neceſſe eſt. Lacon uiciſſim rogauit, Vtrum, inquiens, oportet me tibi dicere an deo: quum ille re- 67 Habetur antea pag. 102. apoph. 98

ſpondiſſet, deo, Tu ergo, inquit, hinc ſecede, ut illi dicam.

68 *Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum, quum ſibi uiſus eſſet uidere ſpectrum, accurrit lancea traiecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura?* O mentem uerè liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occurſu terreri potuerit.

Superſtitio nulla

69 *Lacon alius quum uoto ſe obſtrinxiſſet, quòd ſe de Leucate præcipitem daret, conſcendit montem, & conſpecta altitudine ſeſe auertit. Id quum illi probri gratia obijceretur, Non putaram, inquit, illi uoto maiore uoto opus eſſe.* Ioco eluſit inconſtantiæ formidiniſq; crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

Lepidè

70 *Quidam in acie quum ſtrictum iam enſem in hoſtem eſſet infixurus, quoniam interim ſignum datum eſt receptui canens, non infixit. Roganti uerò cuidam quur hoſtem quem in poteſtate habebat non occidiſſet, Quoniam, inquit, melius eſt parere imperatori quàm hoſtem occidere.* Exemplum diſciplinæ militaris, à qua immane quantum receſſerunt, qui ſub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hoſtem niſi tuba dediſſet ſignum: eadem ſimulatq; cecinerat receptui, homicidij crimen erat hoſtem intereme ſſe.

Belli diſciplina

71 *Quidam Laconi in Olympico certamine ſuperato dixit, Aduerſarius tuus ô Lacon, te fuit potentior. Imò, inquit, ad deijciendum accommodatior.* Quoniam certamen artis erat magis quàm uirtutis. Lacedæmonius non putabat ſe ob id deteriorem quòd uictus eſſet. Dicti argutia ſita eſt in ancipiti uoce: nam κρείσσων & meliorem ſignificat & potentiorem, ſiue ſuperiorem aut præſtantiorem. Is uerè inferior eſt qui honeſto uincitur.

Argutè

72 *Aetoli quondam ingreſſi regionem Laconicam, abduxerunt*

runt quinquaginta ſeruorum millia: unde Lacon quiſpiam ſenior feſtiuiter dixiſſe fertur, Magno bono fuerunt hoſtes Laconicæ, quam tanta turba leuarunt.

Mos erat apud Lacedæmonios ut rex hoſtes aggredere- 73
tur, præcedente quopiã geſtãte coronã, qui in certamine uictor aliquãdo tuliſſet coronã. Quam igitur Lacon quidã in Olympijs magnã pecuniæ uim reſpuiſſet, ſed multo cũ ſudore deiecto aduerſario coronã tuliſſet, cuidã dicẽti, quid emolumenti tibi adfert uictoria ô Lacon? ille ridens et alacer reſpondit, Ante regem, inquit, coronatus incedens pugnabo cũ Generoſe
hoſtibus. Generoſæ mentis eſt, laudis honore teneri potius quàm pecuniæ.

Miles quidam Lacedæmonius quum proſtrato hoſtis in- 74
ſideret tergo occiſurus, rogauit ut ſe uerteret, & in pectus potius ſtringeret enſem, rogatus quid ita, Ne amaſius, inquit, meus erubeſcat, ſi uiderit auerſis confoſſum uulneribus.

Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs 75
& filios, & ex filio filiaq; nepotes uidiſſet coronari, Morere, inquit, Diagora, num in Olympum aſcendes? ſentiens tum optimum exire de uita, quum res ſunt proſperrimæ. Ita Plutarchus in Vitis. Meminit & Cicero in Tuſculanis quæſtionibus, libro primo. Lepos eſt in ambiguo: nam Olympus mons eſt, in quo ſingulis luſtris peragebãtur Olympica certamina, & pro cœlo accipitur.

Lacon quidam pædagogus pueri cura ſuſcepta quum in- 76
terrogaretur, quid eſſet illum docturus, Efficiam, inquit, ut honeſtis delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad ueram felicitatem, quàm amare uirtutem propter ſe, odiſſe uitium propter ſe.

Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent utilita- 77
tis pueris adhibiti pædagogi, Efficiunt, inquit, ut quæ ſunt

honeſta,eadem pueris fiant etiam iucunda.

78 Ageſilaus dicebat,ſibi iucundum eſſe laudari ab his, qui nõ uererẽtur & uituperare ſi quid diſplicuiſſet. Tales enim ſi quid laudant,iudicio laudant,non metu aut adulatione.

79 Demonides amiſsis furto crepidis,precatus eſt ut eius qui ſuſtulerat pedibus conuenirent. Viſus eſt bene precari, quũ illi magnum precarẽtur malum ; uidelicet pedes diſtortos, quales habebat Demonides.

80 Lacedæmonij cum Smyrnæis egentibus commeatum miſiſſent,atq; illi beneficium uerbis attollerent ; Lacedæmonij ſermonem interrumpentes,Nil magni eſt, inquiunt. Hæc enim collegimus unius diei prandio nobis & iumẽtis detracto. Gratius eſt beneficium quod extenuatur ab eo qui cõfert. Nam qui quod largiũtur exaggerant (qui pleriſq; mos eſt)bonam gratiæ partem amittunt.

81 Lacydes Arceſilai familiaris,Cephiſicrati crimẽ læſæ maieſtatis deprecanti,unà cum reliquis amicis aderat. At quum accuſator anulũ exhiberi flagitaret,per quem coargui poterat:isq; clàm in terrã demiſiſſet ; Lacydes ſentiens pede impoſito texit. Inficiatus eſt igitur Cephiſicrates et abſolutus. Mox reo iudicibus,ut mos eſt,agenti gratias,quidã e iudicũ numero qui uiderat,iuſsit ut Lacydi quoq; gratias ageret.

82 Arceſilaus quũ arderet podagræ doloribus, cumq; Carneades inuiſiſſet,atq; exiret triſtis,Mane,inquit, Carneade, nihil enim illinc huc peruenit, oſtenſis pedibus & pectore: Sentiens pedes quidẽ dolere,ſed animũ dolore uacuum eſſe.

PRISCA LACEDÆMONIORVM INSTITVTA.

1 Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus

maximus ſingulis oſtendebat fores dicens; per has nullus egreditur ſermo: admonens nihil effutiendũ ſi quid liberius dictum eſſet in conuiuio. Hunc morem inſtituit Lycurgus. Silentium

Quoniam apud Lacedæmonios in ſummo pretio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeo ut ſeniores hoc contenti, non deſiderarent carnes, ſed eas iuuenibus cederent: Dionyſius Siciliæ tyrannus dicitur huius gratia coquum emiſſe Laconicum, eiq; mandaſſe ut ſibi hoc ius appararet, nullis parcens impendijs. Quod ubi rex guſtaſſet, ac diſplicuiſſet, expuit. Tum coquus, hoc, inquit, ius ô Rex ſumendum eſt poſteaquàm te Laconum more exercueris, & in Eurota laueris. Feſtiuius hoc narratur à M. Tul. Tuſc. quæſt. lib. 5. in hoc uarians à Plutarcho, quòd ſcribit illum Spartæ in phiditijs cœnauiſſe, & à cœna negaſſe ſibi nigrũ illud ius quod cœnæ caput erat, placuiſſe: tum qui illud coxerat reſpondiſſe, minime mirum ſi diſplicuiſſet, condimenta enim deeſſe: ac Dionyſio rogante quæ tandem illa? Labor, inquit, in uenatu, ſudor, curſus ab Eurota, fames, ſitis: his enim rebus Lacedæmoniorum epulas condiri. 2 Exercitatio pro cõdimento

Lacedæmonij poſteaquàm moderatè biberunt in conuiuijs publicis, diſcedunt abſq; teda: non enim fas eſt illis ad lumen incedere, nec hac uia, nec illa, quò conſueſcant in tenebris noctuq; confidenter & intrepide ire. Id interdum in bellis uſu uenit, ut neceſſe ſit. 3 Tenebris aſſueſcere

Iidem literas quidem diſcebant ad uſum, cæteras uerò diſciplinas exoticas eijciebãt, nec minus homines harum profeſſores quàm ipſos libros. Hæc autẽ erat illorum eruditio, bene parere magiſtratibus, patientem eſſe laborum, & in prælio aut uincere aut mori. Hoc animo fuerũt olim et Romanorum quidam, qui philoſophos Græcos urbe pepulere, quòd curioſis diſciplinis auerterent iuuentutem ad otium 4 Philoſophia ruſticana

& ignauiam, redderentq́; ad diſſerendum quidem inſtructos, ad gerenda uerò Reip. munia inutiles. Quid illi dixiſſent, ſi ſophiſtarum gryphos, ſi nominalium & realium frigidiſsimas argutias audiſſent?

5 Perſeuerabant abſq; tunicis ueſtem unicam accipientes, corporibus ſqualidi, quippe à balneis & unguentis ferè in totum abſtinentes. Nemo tales facilè inuadit tum inopes, tũ duros: nec malis artibus cogebantur rem quærere, qui tam paruo contenti ſunt. Hæc Lacedæmonij, qui nec philoſophorum dogmata, nec Chriſtum nouerant: & non pudet nos deliciarum noſtrarum? Anachoritas uocamus, qui quatuor ueſtibus contenti ſunt.

Frugaliter

6 Iuuenes uerò gregatim ac turmatim dormiebant ſupra ſtibadas, herbæ genus, quas ipſi ſibi congerebant ex arundine apud Eurotã naſcente, cuius ſumma non ferro, ſed manibus defringebant. Per hyemem uerò ſubſternebant ſibi, quos uocant lycophones, ac ſtibadijs commiſcebant, quòd ea materia caloris quiddam habere uideretur. Vbi ſunt nunc qui toto corpore plumis anſerinis indormientes queruntur ob duritiem ſibi dolere latera?

Frugaliter

7 Amare puerorum indolem, qui probo ingenio uidebantur, permiſſum illis erat, cæterùm abuti illis turpiſsimum habebatur, quaſi corpus adamaretur potius quàm animus. Quòd ſi quis accuſatus eſſet, quòd parum honeſtã cum illis habuiſſet conſuetudinem, is per omnem uitam infamis erat, & à publicis honoribus ſubmouebatur. Hoc non ſolùm in pueris, quorum ætati conſulens lex permiſit grandioribus amare, ſed citra turpitudinem, locum habet, uerumetiam in coniugibus: non enim rectè amat uxorem, qui corpus amat potius quàm animum.

Amor animi

8 Mos erat ut adoleſcẽtes quopiã abituri à ſenioribus interro

terrogarentur quò irent, & ad quid: obiurgabatur autem
qui uel non reſponderet percontanti,aut friuolas cauſas reci Sapientes
taret. Senior qui non obiurgarat adoleſcẽtem ipſo præſente
delinquẽtem,eidem pœnæ erat obnoxius,quam daturus erat
ſi peccaſſet ipſe. Cæterùm qui obiurgationẽ moleſtè ferebat,
in magno erat probro. Merito puerorum errata imputãtur
ijs quorum partes erant ea uel arcere uel corrigere. Simul
autem magna neceſſitas habebat ſeniores ne quid teſtibus
adoleſcentibus præter decorum committerent. Nam qua
fronte obiurgarent iuniores, ſi ipſi ſenes eſſent obiurgandi?

Si quis in peccato deprehenſus fuiſſet,is cogebatur aram 9
quandam quæ erat in urbe circumire,ac uituperationem in= Caſtigatio
terim in ipſum cõpoſitã canere, quod nihil aliud erat,quàm
ſeipſum ſua uoce obiurgare.Ingenui pudore et laudis amore
melius ducũtur ad honeſta:uirgis aut flagris cædi ſeruile eſt.

Quin & ille mos erat,ut iuuenes non ſolũ ſuos quiſq; pa 10
rentes reuererentur,hisq; dicto audiẽtes eſſent,uerumetiam Communitas
ut omnes ſeniores uererẽtur,tum de uia cedẽtes,tum è ſedi=
bus aſſurgẽtes,ac prætereũtibus illis taciti quietiq;. Qua re
factum eſt,ut quiſq;,non quemadmodũ fit in alijs ciuitatibus,
in proprios modò liberos, ſeruos ac poſſeſſiones autoritatẽ
haberet, uerumetiam in amicorum ac uicinorum liberos ac
poſſeſſiones perinde ius haberet atq; in ſua propria: ut o=
mnia quàm maximè inter ſe cõmuniter haberent, ac aliena
quiſq; nõ aliter quàm ſua curaret. Intellexerũt illi quantam
utilitatẽ haberet cõmunitas,non adacta, ſed ex mutua bene=
uolentia proficiſcens. Quod enim à Pythagora proditũ eſt,
amicorum cõmunia eſſe omnia,id illi uolebant in Repu. ſua
quàm latiſſimè patere. Omnes enim ciues inter ſe amici ſunt,
multò magis omnes eandẽ profeſſi religionẽ. Poſtremo inter
omnes homines ob hoc ipſum quòd homines ſunt,intercede=

re deberet mutua beneuolentia.

11 Cæterùm puer abs quopiam caſtigatus, ſi querelam ad patrem detuliſſet, turpe erat patri, ſi hoc audito non iterum filium emendaſſet. Siquidem ex inſtitutione maiorum habebant hanc de ſe mutuo fiduciam, ut crederent neminem eſſe, qui cuiuſquam liberis, quos quiſque pro ſuis habebat, quicquam imperaret inhoneſtum. Prima ætas quoniam nondum ſentit quid turpe, quid honeſtum, uerberibus eget. Solent autem pueri à præceptoribus cæſi apud parentes queri de crudelitate eorum à quibus caſtigati ſunt. Ea res quoniam minuebat aliorum ſeniorum autoritatem, hanc feneſtram occluſerunt liberis ſuis, ut omnium ſeniorum eadem eſſet in pueros autoritas quæ patribus.

Diſciplina puerorum

12 Furantur illic pueri etiam ex eſculentis quicquid poſſunt, diſcentes dextrè imponere uel dormientibus, uel indiligentius ſua ſeruantibus. Deprehenſo pœna erat uapulare & eſurire. Datur enim illis cœna perquàm tenuis, quo dum ſuopte ingenio depellunt inopiam, cogantur audaces eſſe & callidi. Hoc erat quur cibi inopia premerentur: quin ob id etiã dabatur illis uictus exiguus, uti conſueſcerent nunquam expleri ad ſatietatem uſq;, ſed famẽ tolerare poſſent. Siquidem hac ratione exiſtimabant illos et ad bellũ utiliores euaſuros, ſi ualerent, & poſt toleratam inediã perdurare in laboribus: quin & temperantiores uilibusq; contentos fore, ſi longo tempore minimis impẽdijs degenerẽt: inſuper ſi citra obſonium aſſueſcerẽt uiuere, & quemuis cibum appoſitum boni conſulere, exiſtimabant corpora fore tum ſalubriora, tum maiora, quòd ſubtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dum nõ depreſſa corpora tolluntur in altum potius quàm in latum, redduntur q; etiam pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporũ habitudo obſequitur artuũ momento: obeſitas

Furandi ars

Nõ eſt ſtylus Plutarchi. Sententia eſt apud Xenophontem.

obeſitas uerò ex cibi copia collecta, propter grauitatem ob ſiſtit. Vt ea gens nihil dabat uoluptati delicijsúe, ſed in omnibus ſpectabat reipublicæ commoda, longe lateq́; diſſentiens à plurimorum ſententia, qui ſibi perſuadent, nihil eſſe utilius quàm pueros immodico cibo potuq́; ſaginare: quum ea res non modo pigros reddat et laboribus inutiles, uerùm etiam tum corpora reddat deformiora, tū ingenia craſſiora.

Nec minor illis cura fuit de genere muſices, modulorum & cantionum, quàm de uictu, cultu & cæteris quæ commemorauimus. Hæc autem talis erat, ut animi uim ac ſpiritus excitaret, & impetum diuino afflatui ſimilem, adq́; res gerendas accommodū induceret, quum reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret muſica demulcens, & ad uoluptatem mollitiemq́; effœminans animos. Nam Plato magni referre putat quo genere muſices utatur ciuitas. 13 Muſica uirilis

Quin & orationis genus ſimplex & inaffectatum, nihil habens molle ac delicatum, nec in alijs uerſabatur argumentis, quàm uel in laudibus eorum qui fortiter ac generosè uitam exegiſſent, quiq́; pro Sparta occubuiſſent, & ob id ab omnibus ut beati celebrabantur: uel in uituperandis his qui metu periculorum nihil egregij geſſiſſent, & qui ob ignauiam à morte cruciabilem infelicemq́; uiuerent: uel in pollicitatione per gloriæ ſtudium accendente animos ad uirtutem, ad cuiuſq; ætatem accommodatæ. Itaq; tres erant apud illos chori iuxta triplex ætatum diſcrimen, quibus in feſtis ſimul conſtitutis ſenum chorus incipiens canebat, 14 Chori très

Nos fuimus olim ſtrennui iuuenculi.

Secundus in quo erant uiri robuſtæ ætatis, ita reſpondebat,

At nos ſumus, ſi uis facito periculum.

Porrò tertius qui erat puerorum, ita canebat,

Præſtantiores nos futuri olim ſumus.

15 Quin inſuper apud illos erant numeri,ad quos temperarent inceſſum concitandis animis ad fortitudinem,audaciam, mortiſq; contemptum accommodi, quibus utebantur tum

Muſicę genus in choris, tum ad tibiam tendentes in hoſtem: Siquidem Lycurgus rei bellicæ ſtudium cum muſices ſtudio copulauit, quo nimirum nimius bellandi ardor modulatione temperatus conſonantiam aptumq; concentum haberet. Vnde mos erat,ut in bellis rex priuſquam iniret prælium,muſis ſacrificaret, quo pugnantes facinora ederent digna, quæ ſcriptis honeſtaq; memoria celebrarentur. Nec permittebant, ut quiſpiam aliquid de ueteri muſica mutaret,adeò ut Terpandrum quum eſſet antiquiſſimus, & omnium eius æui citharœdorum præſtantiſſimus, egregiuſq; geſtorum heroicorum celebrator, tamen Ephori mulctauerint, eiuſq; citharam arreptam paxillo affixerint, quòd unam tantum chordam in ea præter neceſſitatē intendiſſet,ob uocis uarietatem. Non enim probabant modos niſi ſimpliciſſimos. Ac Timotheum certantem in Carneis (id feſtum erat in honorem Carni cuiuſdam uatis inſtitutum: Pauſanias autem indicat apud illos Apollinem dici Carnion)ex Ephoris quidam arrepto enſe interrogarat, ex utra citharæ parte incidi uellet chordas quæ acceſſerant ultra ſeptem. Vt ubiq; gens illa frugalitatem colebat,luxum horrebat, metuens à maiorum inſtitutis recedere,quòd ex his fontibus naſci ſoleat omnis rerum publicarum pernicies.

16 Quin & ſepulchrorum uniuerſam ſuperſtitionem ſuſtulit Lycurgus, permittens ut non ſolum intra ciuitatem humarentur cadauera, uerumetiam ut monumenta templis uicina haberētur. Submouit & funebres expiationes:nec conceſſit,ut quicquam unà cum cadauere ſepeliretur. Nam aliæ nationes ſi quid fuiſſet uiuo chariſſimum, id mortuo addebant

bant in ſepulcro, damnoſa ſimul ac ridicula ſuperſtitione, quaſi mortui ſentiant aliquid: ſed in puniceo amictu, & oleæ folijs ex æquo poſitos omnes ſepeliri iußit. Vetuit etiã titulos & inſcriptiones addi monumentis, præterquàm eorum qui in bello cecidiſſent. Suſtulit autẽ & luctus & funebres nænias, quas reliquorum hominum uulgus incredibili ſumptu & apparatu, etiam per cõductos ploratores celebrare conſueuit magna ſpecie demẽtiæ, quaſi manium ſit ullus ſenſus: aut ſi quid ſentiunt, iiſdem rebus delectentur, quas in uita non iudicio, ſed animi uitio dilexerunt. Superſtitio funerum

Peregrinari *illis conceſſum non erat, ne morum peregrinorum uitæq; incompoſitæ contagium attraherent. Quin & peregrinos urbe exigebant, ne paulatim inundantes mali cuiuſpiam ciuibus exiſterent magiſtri. Quiſquis autem ciuium non tuliſſet liberorum ſuorum iuxta patrios ritus inſtitutionem, iure ciuiũ priuabatur. Rurſus narrant quidam, quicunque peregrinus Spartanæ ciuitatis inſtitutis ſuſtineret exerceri, eum ex Lycurgi ſententia admitti in eam ciuilitatis portionem quæ fuerat à priſcis ordinata. Cæterùm uẽdere ius ciuitatis nulli phas erat. Perſpexerat uir ille prudentißimus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciuitates quamuis bene inſtitutas corrumpi, quòd ad nequitiam omnes ſunt magis dociles quàm ad uirtutem. Sed nulla mixtura pernicioſior, quàm quæ per imperij trãslationẽ prolationemue inuehitur. Sic influxu Græcarum nationũ effœminata eſt Roma: ſic barbarorum commercio tandem & Sparta ex ſanctißima facta eſt corruptißima: ſic aliarum nationum admixtu effœminata eſt Gallia, nonnihil etiam Germania.* 17 Peregrini mores

Vicinorum famulis perinde ut ſuis uti mos erat, ſi quando quis opus haberet. Idẽ & canibus & equis, niſi forſitan bis 18 Communitas

bis tum opus eſſet hero. Quin et ruri ſi qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad uſum præſentem accommodis, obſignabat locum unde abſtulerat atq; abibat. Inter huiuſmodi mores ubi locũ inueniret inſatiabilis auaritia? ubi rapacitas aliena prò ſuis uindicantium? ubi ſupercilium è diuitijs ſumptum? ubi latronum immanitas ob aliquantulum nummorum uiatorem ignotum & innocuum iugulantium? Diceres hos germane Chriſtianos, ſi pro Lycurgo Chriſtum nacti fuiſſent legum latorem.

19 In bellis utebantur puniceis tunicis, ſiue quòd hic color
Callide uidebatur illis aliquid habere uirile, ſiue quòd ſanguineus
caloris rubor plus terroris incuteret bellorũ imperitis: ſiue
ne protinus conſpicuum eſſet hoſtibus, ſi quis uulnus acce-
piſſet, ſed utiliter lateret, ob ueſtem ſanguini concolorem.

20 Si quando ſtrategemate, hoc eſt callido conſilio ſuperaſ-
Conſilium in bellis ſent hoſtem, Marti bouem immolabant: ſin aperto prælio,
gallum: hoc pacto conſuefacientes belli duces, ut non ſolùm
fortes eſſent ad prælium, uerumetiam callidis conſilijs ad-
uerſus hoſtem inſtructi. Præclarius enim exiſtimabant ho-
ſtem ingenio citra ſanguinem deijcere, quàm pugna plerun-
que utrinque cruenta.

21 Cum deos comprecantur, hoc uotis addunt, ut poſſint in-
Tolerantia iuriam pati: quòd neminem iudicarent ad gerendum impe-
rium, aut alioqui magna res obeundas idoneum, qui quauis
iniuria commoueretur.

22 Summa cõprecationis hæc erat, ut dij bonis adderent ho-
Vota neſta, præterea nihil. Non aliud petebant uirtutis præmium
quàm honeſtam famam, quum multo alia ſint aliarum gen-
tium uota, non ſolùm multiloqua, uerumetiam inutilia, non-
nunquam & turpia à dijs poſtulantium.

23
Armati dii Venerem quam illi uocant μορφώ, armatam colunt: quin
omnes

omnes etiam deos deaſq; hac figura fingunt,ut lanceam teneant, hac imagine ſignificantes omnes eſſe bellica uirtute præditos. Quoniam nihil ducebant turpius ignauia; nihil bellica uirtute pulchrius:tali ſpecie proponebāt deos ſuos, quales cupiebant eſſe ciues. At cæterorum Græcorum theologia faciebat deos otioſos & quietos, eoq; fingebant illos geſtu recumbentium. Porrò quum archetypum omnis honeſti petendum ſit à numine, periculoſum eſt Reipub. tales facere deos,quales ſi quis imitetur, inutilis aut pernicioſus ſit Reip. futurus.

Iam & prouerbio celebratum eſt apud illos,admota manu fortunam eſſe inuocandam: quo ſignificabant,ſic eſſe inuocandos deos,ut ſimul & manum apponamus, et noſtram addamus operā,alioqui fruſtra inuocari. Verum eſt, numini acceptum ferri oportere,ſi quid in actionibus hominū proſperè cedit, ſed non fauet numen otioſis ac pigris: uult ſua munera ad nos per noſtram uenire induſtriam, ne ſtultum uideatur,ſi faueat ipſius dona contemnentibus. 24 Induſtria

Pueris oſtendebant ſeruos qui uino eſſent temulenti, quò magis abominarentur ebrietatem; uidentes quàm deforme ſpectaculū ſit homo immodico madens uino, quámq; dementi ſimilis. Inò cogebāt Helotes quàm plurimum bibere, deinde ſaltationes ineptas ſaltare; & carmina quædā ridicula canere. Ita quod alij prolixo ſermone uix perſuadēt,ſobrietatem eſſe rem honeſtiſſimā, ebrietate nihil eſſe homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, ſed in mancipiis, ad quorum mores degenerare ingenuis turpiſſimam eſt. 25 Temulentia

Mos erat apud illos, non pulſare fores atriorum,ſed uoce foras euocare ſi quid uellet. Adeo nihil clàm geri uolebant, ſed propalàm omnia. 26

Strigilibus quibus ſudor abſtergeretur, non ferreis ſed 27

Parſimonia *arundineis utebantur in balneis,ut minus operoſis, paruoq; parabilibus:nuſquã nõ memores frugalitatis ac parſimoniæ.*

28 *Comœdias & tragœdias,non audiebant,ut nec ſerio nec ioco quicquã audirent repugnans legibus.*Leges enim pro*hibent ſtupra,inceſtum & adulteria,prohibent dolos,iniurias,furta,cæteraq; flagitia:at in fabulis talia poëtæ dijs affingunt.*Nec placuit illis quorundam excuſatio, *fabulas ad uoluptatem fingi, non ad fidem ueri :* Voluptas ea corrumpit *imbecillium animos.*Hanc ob cauſam Archilochum poëtam *quum ueniſſet in* Lacedæmonem, *eadem hora expulerunt, quòd intellexerant ab illo ſcriptum, ſatius eſſe abijcere arma quàm mori.*Carmen ſic habet,

Scuto aliquis gaudet Saiorum,quod bene pulchrum
Deſerui nolens inter opaca rubi.
Ille quidem clypeus ualeat,quoniam mihi poſthac
Illo haud deterior forſitan obueniet.

29 *Virginibus ac pueris ſacra erant communia, quò uel ſic* Lenitas praua *puellæ ad maſculinum robur proficerent.*

30 *Sciraphidan mulctarunt* Ephori, *quòd à multis erat iniuria affectus.* Interpretabantur enim illius ignauiam eſſe in *cauſa, quòd complures auderent eundem lædere.* Nam qui *ueterem impune fert iniuriam,inuitat nouam.Si qui primus læſerat,delatus dediſſet pœnas legibus, cæteri temperaſſent ab iniuria.*

31 *Scutiferum militem interemere,quòd ſcuto nõnihil pur-* Seueritas *purei panni intertexuiſſet.In tantum horrebant exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari, ex minimis initijs immedicabilem uitiorum colluuiem inundare, eoq; tutiſſimum eſſe iudicantes principijs obſtare.*Ob id in primos autores ſeueriſſime animaduertebant. *Plurimum nocuit* Reipu.*quiſquis feneſtram uitijs aperuit.*

Adol

Adoleſcentulum ex eorum numero qui exercebantur, increpuerunt, quòd uiam noſſet quæ ducit in Pyleam: adeò ſtudebant ſuos à peregrinationibus ac rerum exoticarum cognitione ſeruare alienos, ne per occaſionem à patrijs inſtitutis degenerarent: præſertim cum Arcadia, cuius eſt Pylea, luxu delicijsq; barbaricis eſſet corrupta. 32 Peregrini mores

Cteſiphontem eiecerunt qui ſe profitebatur de re quauis totum diem poſſe dicere, dicentes, Boni oratoris eſſe, ſermonem habere rebus parem. Nulla in re iuſtius putarunt adhibendam frugalitatem quàm in oratione, quam Heſiodus non aliter quàm pretioſum theſaurum parciſſimè cenſet eſſe depromendam ad uſum, non ad oſtentationem. 33 Loquacitas

Pueri apud illos in ara Dianæ cui ab indeiicibili uirtute cognomen Orthia, flagellis ex more totum diem cæduntur: itaq; frequenter durant ad mortem uſq; hilares ac læti, concertantes inter ſeſe de uictoria, quis ipſorum diutiſſimè fortiſſimeq; toleret uerbera, uictor cum primis celebris habetur. Hoc certaminis genus appellant διαμαςίγωσιν. Renouatur autem quotannis. Huius conſuetudinis originem indicat Plutarchus in uita Ariſtidis. Quum Pauſanias pauliſper ſemotus à ſtatione militum rem diuinam faceret, Lydi aliquot incurſione facta, ſacrificiorum apparatum diripuerunt: quos ipſe cum comitibus ſuis comprehenſos, quoniam inermes erāt, loris cecidit. In huius facti memoriam fieri cœptum eſt Spartæ, quod retulimus. Pauſanias in Laconicis diuerſam adfert huius conſuetudinis cauſam. Quum Limnates, Cynoſurenſes, Meſoani, & Pitanenſes Dianæ ſacrificarent, in diſſidium uenerunt, ex diſſidio ad pugnam, adeò ut multis cadaueribus ara compleretur, reliquos peſtilentia conſumpſit. Hinc proditum eſt oraculum, aram Dianæ humano ſanguine expiandam eſſe. Quum igitur immolarent 34 Pueritia dura

cuicu

cuicunq; ſors obueniſſet, Lycurgus eam mactationem uertit in flagellationem adoleſcentulorum. Ita factum eſt, ut citra necem hominum ara ſanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari ſit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui ſic in delicijs eos educamus, ut ad ſtudiorum quoque laborem ſint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

Otium liberale.

35 Hæc utcunq; æſtimentur, unum tamen quiddam ad honeſtatem ac beatitudinem conducens ciuibus ſuis præſtitiſſe uidetur Lycurgus. Quid hoc? Affatim otij, propterea quod ſedentarias artes in totum attingere phas non erat. Neque prorſus opus erat ullo opificio negotioſo operoſoq; ad quæſtum, poſteaquam diuitijs in totum tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc eſt, mancipia colebant illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie qui hoc exemplũ imitentur, per ſeruos, aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis ſeruos faciunt pleraque facientes, non ut ipſis interim uacet meditari meliora, ſed ut otium habeant bibendi, aut ludendi alcam.

36 Erat autem deteſtabile, ſi quis alicui pluris locaſſet agrum quàm erat præſcriptum: quo ſimul & mancipia lucri gratia libentius inſeruirent, nec ciues plus ſolito quærerent. Quanto conſilio ea gens omnium uitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat, contra quàm reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiæq; ſeminaria uindicant, ſeruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticam exercere, ac naualibus uti pugnis, tametſi poſt naualib. prælijs mare potiti rurſus abſtinuerunt, quum perſpicerent ciuium mores corrumpi. Sed denuò ab hac ſententia mutati ſunt, quemadmodum in

cæteris

cæteris omnibus. Vbi pecuniæ ſunt in Lacedæmoniorum regionem conuectæ, qui eas importarant, morte damnati ſunt. Siquidem Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum, Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo ſecius tamen Lyſander deuictis Athenienſibus magnam auri argentiq́; uim inuexit, nec ſolum pecunias receperunt, uerùm etiam ipſi uiro honos eſt habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus uteretur, nec à iureiurando recederet, ſexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterùm quum ab his paulatim defluerent, inuaderetq́; obiter diuitiarum amor & auaritiæ malum: non ſolum ob hæc decreuit illorum potentia, uerùm etiam quibus anteà ſocijs & amicis in bello fuerant uſi, eos inimicos habere cœperunt. Porrò quum ita ſe gererent, tamen poſt Philippi Macedonis in Cheronea uictoriam, quanquam Græci cæteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declaraſſent, ac poſt hunc Alexandrum filium, euerſis Thebanis, ſoli Lacedæmonij tametſi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, eſſentq́; non modò perpauci propter aſſidua bella, ſed multò quàm anteà imbecilliores captu faciles eſſent facti, quoniam adhuc ſeruabant admodum exiguas quaſdam Lycurgicarum legum ſcintillas, non ſe præbuerunt belli ſocios, neque cæteris Græcis, neque pòſt Macedonicis regibus neque in commune cum illis concilium uenerunt, neq; tributum pendere coacti ſunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppreſſi ſunt, ita ut nihil iam reliquum eſſet patriæ inſtitutionis, ſed reliquorum ſimiles effecti, & gloria & libertate quam prius obtinuerant exuti ſunt, & in ſeruitutem traducti: ac nũc quemadmodum cæteri ſub Romanorũ uiuunt imperio. Graue documentum uniuerſis, imperia uirtute parari: auaritia, luxu,

Pecunia peſtifera res

Degeneratio

delicijsq; uel perire, uel uerti in tyrannidem.

APOPHTHEGMATA
LACAENARVM.

1 *Archileonis Braſidæ mater, poſt obitum filij quum Amphipolitæ quidam ueniſſent Spartam, eamq; inuiſerent, percontata eſt num honeſtè, & ut Spartano dignum erat, occubuiſſet: illis iuuenis uirtutem amplificantibus ac dicentibus, eum in bellicis negotijs Lacedæmoniorum omnium eſſe præſtantiſſimum, reſpondit, O hoſpes, honeſtus quidem ac ſtrenuus erat filius meus, ſed multos illo præſtantiores habet Lacedæmon.*

Habetur pag. 64. ap. 62.

2 *Gorgò Cleomenis regis filia, quum Ariſtagoras Mileſius Cleomenem ab bellum pro Ionibus aduerſus regem Perſarum ſuſcipiendum hortaretur, magnam pecuniarum uim pollicens, quantoq; magis ille recuſabat, tanto plus adderet promiſſæ ſummæ: Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocyus eum ædibus extruſeris. Vbi nunc ſunt qui dicunt auarum mulierum genus, quum Gorgò pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?*

Pecunia contempta

3 *Eidem quum pater aliquando mandaſſet, ut cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidiſſet, docuit enim me uinum reddere ſuauius. Ergo, inquit, ô pater, & uini plus bibetur, & qui bibent delicatiores deterioresq; reddentur. Quis ſatis prædicet hanc puellã, & ſene & uiro ſeueriorẽ? Atqui ſolet hic ſexus maximè capi rebus ſuauibus.*

Simile habetur antea pag. 59. apo. 43.

4 *Eadem quum uideret Ariſtagoram à quopiam è famulis calceari, Quid, inquit, pater? Hoſpes iſte manus non habet? Exiſtimabat non ferendas uiri delicias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipſe ſuis manibus facere ſibi poterat. Et non pudet quoſdam quibus ueſtiendis comendisq; uix decem famuli ſufficiunt? Opus eſt famulo qui uentrem exoneraturo*

Seuerè

raturo ſoluat ligulas: qui fœnum aut lanam porrigat exterſuro, ac minimo minus qui abſtergat.

5 Quum hoſpes quiſpiam molliter & ægrè ueſtem prælongam attraheret, protruſit hominem, dicens, Non tu hinc abis, qui nec ea poſsis quæ ſunt fœminarum. Mulierum eſt laciniosis & in humum defluentibus uti ueſtibus, quin & caudas admodum longas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere, aut ſuccingunt. Seuerè

6 Gyrtius, quum Acrotatus, qui illi erat ex filia nepos, è quadam puerorū pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus eſſet, plorantibus cæteris familiaribus ac notis, Non tacebitis? inquit. Declarauit cuius eſſet ſanguinis. Addidit fortes non eſſe complorandos, ſed ſanandos. Fortiter

7 Cum illi è Creta nuntius eſſet allatus de morte Acrotati, Quum ad hoſtes, inquit, proficiſceretur, nónne futurum erat, ut aut ipſe moreretur, aut illos occideret? iucundius autem eſt audire quòd mortuus eſt, ut & ipſo & ciuitate & progenitoribus dignum erat, quàm ſi iners & imbecilis per omne æuum uiueret. Solent auiæ tenerius & impotentius amare nepotes ſuos quàm ipſæ matres. Et ubi nunc ſunt quæ in morte liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtius nepotem & ſeminecem lugeri uetuerit, nec eundem flendum putarit, quòd fortiter pugnans interiſſet? Fortiter Prudenter

8 Damatria cum accepiſſet filium ita ſe gerere in bello, ut tali matre uideretur indignus, domum redeuntem interemit. Qua de re hoc fertur epigramma,

Tranſgreſſum leges mater Damatria natum,
Ipſa Lacæna necat non Lacedæmonium. Fortiter

Hoc facinus propius accedit ad barbaricā immanitatē quàm ad fortitudinē, utile tamē exēplū eſt ad exprobrandā uulgò matrum nimiā in liberos indulgentiā, quæ ob hoc ipſum ſæpe

impotentius amant eos, quòd ſint nequitia corruptiſsimi.

9 *Altera quædam Lacæna filium, qui deſerto in acie loco*
Fortiter *fugerat, ut patria indignum interemit, dicens :* Haud *meum eſt hoc germen: in quam hoc extat epigramma,*

Germen iners abeas ad tartara, teq́; peroſus
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala ſors, hinc uade ſub orcum,
I, Sparta indignus, quem nec ego peperi.

Alia quædam quũ filiũ audiſſet fortiter in acie cecidiſſe, ait,

Plorentur timidi, tu infletus humabere nate,
Et matre hac uere dignus es & patria.

pa.124. ap.48. *Hoc antè tributum eſt Tynnicho, quod tamen* Philelphus *ſeparatim commemorat.*

10 *Alia quædam ut audierat filium incolumem, ſed fugiſſe*
Animosè *ab hoſtibus, ſcripſit illi,* Malus *rumor de te ſparſus eſt, aut hunc dilue, aut ne ſis.* Pr*æſtabilius iudicauit mori, quàm cum ignominia uiuere.*

11 *Alia rurſus cum filij qui è prælio fugerãt, ad ipſam ueniret,* Q*uò, inquit, itis ignaua & fugitiua mancipia? & oſten*
Ruſticè *ſo uentre,* Num *huc, inquit, denuò ſubituri unde emerſiſtis?* Hoc *apophthegma* Cynica *dignum eſt.*

12 Q*uædam filium ad ſe uenientem conſpicata, percontata eſt quid ageret patria: is quum reſpondiſſet, periere omnes, laterem coniecit in illum, occiditq́; dicens :* Te *igitur nobis*
Fortiter *miſere mali nuntium?* Vita *putauit indignum, qui cum ſuis perire non ſuſtinuiſſet.*

13 *Cuidam qui matri narraſſet quàm generoſe frater occu-*
Animosè *buiſſet,* Proinde *an non turpe eſt, inquit, tibi non contigiſſe illi eſſe comitem?*

14 Q*uædam filios quos habebat quinq; poſteaquàm in bellum emiſerat, ante ſuburbium ſtabat expectans quis eſſet*

belli

belli exitus. Vt acceßit quiſpiam nuntians filios illius omnes occubuiſſe, Non iſtuc percontabar, inquit, ignauum manci- Fortiter
pium, ſed quid ageret patria. Is quum reſpondiſſet, à patria ſtetiſſe uictoriam, Libenter igitur, inquit, accipio filiorum [illegible]. *Egregia* [illegible] *in liberos affectum publicæ in patriam pietati poſthabuit.*

Quædam ſepeliebat filium, ad eam cum uilis anicula 15
quædam acceßiſſet, dicens, Heu fortunam ô mulier: illa ſubiecit, Per geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siqui- Fortiter
dem cuius gratia filium peperi, uidelicet ut pro Sparta moreretur, id mihi contigit. Fortißima mulier aniculæ deplorationem uertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius Tuſcu. quæſt. lib. 1.

Quum mulier quædam Ionica de texto quodam ſuo ut 16
pretioſo gloriaretur, Lacæna oſtenſis quatuor filijs quos habebat moribus compoſitißimis, Huiuſmodi, inquit, decet Grauiter
eſſe honeſtæ probæq́; mulieris opera, deq́; his tollere animos & gloriari. Iones operoſis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta. At Spartana docuit, nullum opus eſſe præclarius, quàm ſi filios honeſtis moribus inſtituat. His enim melius ornari patriam, quàm aulæis aut ueſtibus Ionicis.

Alia quum accepiſſet quòd filius peregrè agens, inhone- 17
ſtè ſe gereret, ſcripſit illi, Malus rumor de te ſparſus eſt, hunc tollito, aut ne eſto. Simile ſuperiori apo. 10.

Similiter quum Chij exules ueniſſent Spartam, multis 18
nominibus incuſabant Pædaretum. Eos mater Teleutia ad ſe accerſit: ex his ubi cognouiſſet quæ filio obijcerent, uidereturq́; filius in culpa eſſe, ſcripſit illi in hunc modū, Mater Seuerè
Pædareto, ut aut melius uiueret, aut illic maneret, deſperans ſe Spartæ eſſe incolumem. Virago mortem minata eſt filio,

ni mores corrigeret ſuos.

19 *Altera filio iniuriarum poſtulato, Aut crimine, inquit, fili, aut uita teipſum libera. Mater in filium ſeuerior quàm iudex, quæ extinctum malebat, quàm cum ignominia uiuum.*

Seuerè

20 *Alia filium claudum in aciem proficiſcentem uidens, Fili, inquit, ſingulo quoque gradu fac uirtutis memineris. Alijs claudicationis uitium ſolet formidinem incutere: at hæc monuit ut ex ipſo uitio ſumeret animos ad rem fortiter gerendam: ita cogitans, nihil eſt in fuga præſidij claudo, aut uincendum eſt, aut moriendum.*

Claudus

21 *Alia quum illi filius rediſſet ex acie, atq; ex uulnere pedis uehementer doleret: Si uirtutis, inquit, memineris ô fili, non ſolùm non dolebis, uerum etiam bono futurus es animo. At uulgus matrum ſolet filiorum dolorem ſuis querimonijs & lacrymis exaſperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.*

Fortiter

22 *Lacedæmonius quidam ſic in bello uulneratus ut ingredi nõ poſſet, ſed quadrupedũ more ambularet, quũ ob id deriſus erubeſceret, à matre reprehenſus eſt his uerbis: Quãto præſtabat fili de fortitudine gaudere, quàm de ſtulto riſu pudeſcere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, uerba muliebris ſumens ex apophthegmate, quod paulò ante præceſſit.*

Fortiter

23 *Alia clypeum imponens filio ſic illum adhortata eſt, Fili, aut hunc, aut ſuper hunc: Laconica breuitate ſentiẽs ſic rem gerendam in bello, aut ut uictor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.*

Fortiter

24 *Alia rurſus filio ad bellum proficiſcenti clypeum imponens, Hunc, inquit, tibi pater ſemper ſeruauit: proinde tu fac ſerues eundem, aut ne ſis.*

Fortiter

25 *Alia filio dicenti quòd breuem haberet gladium, Tu, inquit, adde gradum: ſignificans nihil obfuturam gladij breuitatem, ſi propius ad hoſtem accederet.*

Argutè

Alia

Alia quum audiſſet, quòd filius fortiter in prælio ſe gerẽs 26
occubuiſſet: Nimirũ, inquit, meus erat. Non deplorauit mor- Fortiter
tem filij, ſed de uirtute ſibi gratulata eſt. Contrà quum de al
tero audiſſet, quòd ob timiditatem prælium detrectans ſaluus
eſſet: Nimirum, inquit, non erat meus: ſentiens nõ eſſe haben-
dos pro liberis qui à parentum inſtitutione degeneraſſent.

Alia quum audiſſet filium in prælio cæſum, Deponite il- 27
lum, inquit, ut erat in ordine locatus, eiusq; locum expleat Fortiter
frater. Tale robur animi quàm in paucis reperias uiris! Non
metuit orbitatem, modò uita patriæ impenderetur.

Alia quum in publica ſolenniq; pompa audiſſet filium in 28
prælio quidem tuliſſe uictoriam, ſed ex uulnerum multitudi
ne mori, coronam non depoſuit, ſed glorians comitibus di-
xit, Quãtò pulchrius eſt, amicæ, in acie uictorem occumbe- Fortiter
re, quàm in Olympijs parta uictoria uiuere! Quantum hæc
uirago diſſenſit à cæteris mortalibus, quibus perſuaſum erat,
dijs proximum eſſe in Olympijs ferre palmam, quum ibi nõ
ageretur certamen uirtutis, ſed artis & impendiorum: tum
nihil eſſe terribilius morte, neque quicquam eſſe tanti, quod
uitæ iactura ſit emendum. Hæc nullam exiſtimauit uictoriam
ſpecioſiorem, quàm quæ patriæ quæreretur, nec ullam mor-
tem optabiliorem, quàm quæ cum hac laude cõtigiſſet.

Quum quidam ſorori ſuæ narraret quàm fortiter ipſius 29
filius in prælio occubuiſſet, Quantum, inquit illa, de filio ce- Simile antea
pi uoluptatis: tantum tuam doleo uicem, qui à tam honeſta pa. 148. ap. 13.
ſocietate defeceris.

Quidã Lacænam miſſo nuntio ſolicitauit, num aſſentire- 30
tur ut ipſi ſui faceret copiam. Cui illa reſpõdit, Quum eſſem Pudicè
puella, parẽti obedire didici, idq; feci: mulier autẽ facta, uiro.
Itaq; ſi me inuitat ad honeſta, uiro meo primũ rem aperiat.

Virgo quædam paupercula roganti quam ſponſo dotem 31

Pudicè *eſſet allatura,Pudicitiam,inquit, à maioribus traditam. Ge-neroſe profeſſa eſt eam eſſe pulchrè dotatam,quæ mores in-corruptos adferret ad nuptias.*

32 Pudicè *Lacæna rogata num ad uirum acceßiſſet*, Non, *inquit, ſed ille ad me : ſignificans ſeſe non libidinis cauſa commer-cium habere cum uiro, ſed parentibus ac legibus obtem-perantem. Turpißimum enim eſſe fœminæ, ſi uirum ad coi-tum ſolicitet.*

33 Fortiter *Virgo quædam clanculum corrupta fœtum extinxit, tam interim patiens dolorum, ut nullam ederet uocem, adeo ut parturiens & patrem & alios qui aderant falleret.* Nam *magnitudinem cruciatus turpitudo cum honeſtate coniun-cta ſuperauit. Generoſi animi erat quòd ignominiam pati non poſſet:factum ipſum habebat turpitudinem,quàm ut ef-fugeret,nixus, in quibus aliæ mulieres ſolent miſeras uoces edere,ſilentio perpeſſa eſt.*

34 Generosè *Alia quum uenderetur interrogata quid ſciret*, Fidelis, *inquit*, *eſſe*. *Exiſtimabat fidem in famula quouis opificio eſſe melius.*

35 *Alia ſimiliter captiua quum interrogaretur, quid ſciret,* Probè,inquit,regere domum. *Et hæc non uulgaris ars eſt in muliere.*

36 Antè pag. 121. apoph. 36. *Quædam à licitatore interrogata num eſſet futura pro-ba ſi ipſam emeret,Etiam,inquit, ſi me non emeris.*

Alia quum in auctione præco rogaret illam quid ſciret,

37 Simile habe-tur de uiro pag.121.ap.34 Libera,inquit,*eſſe:ſignificans ſeſe captiuã quidem eſſe,cæte-rùm ad illiberalia iuſſa non pariturã.Itaq; quũ emptor impe raſſet quædã nõ conuenientia liberæ,* Plorabis,*inquit,qui tibi ipſi talem inuideris poſſeßionem,moxq; ſibi necem cõſciuit.*

38 *Ageſiſtrata quum Agidem filium exanimem iacentem ui-deret,exoſculata faciem dixit,Nimia tua ô fili bonitas, nimia manſue*

manſuetudo & humanitas te ſimul & nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus ſanè præclarum,ſed inuidioſum, nimirum ut degenerantes Lacedæmoniorũ mores ad priſcam illam ſeueritatẽ reuocaret.Interim dum ſtudet offendere neminẽ,& gratificari omnibus,ſemetipſum in exitiũ coniecit.

39 Eadem laqueo guttur inſerens,In hoc tantum,inquit,Spartæ utilis fui. Doluit generoſæ fœminæ, quòd filio non licuit de patria quemadmodum uoluit bene mereri.

Pietas in patriam

40 Cùm Thebani irrupiſſent in Laconicã, & inter captiuos captiuaſq; multos etiam abduxiſſent Helotas, iuſſerunt illos Terpandri,Alcmanis ac Spendontis Laconica carmina canere:illi recuſarunt dicentes,id nolle filios heriles. adeo plus apud illos ualuit concaptiuarum puellarum autoritas,quàm iuſſa uictoris.Hinc probarunt quidam eſſe uerum quod uulgo diceretur, liberum Spartæ maximè liberum eſſe, contrà ſeruum maximè ſeruum.Ita Plutarchus in uita Lycurgi.

Seruorum turba

41 Theanò ueſtem induens caſu brachium nudauit: cuidam autem dicenti ô pulchrum brachium, At non publicum, inquit.Admonens uni pulchrum eſſe,non cuiuis,& laudatoris illius intemperantiam notans,qui alieni corporis nimium curioſius ſpectator eſſet.

CHILONIS LACONIS APOPHTHEGMATA.

1 Non dubium eſt quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur unus de numero ſeptem Græciæ ſapientum, in apophthegmatis Laconicam indolem retulerit,quanquam ſcriptorum, ut opinor, uitio, non habent eandem gratiam quæ illi tribuuntur.Diogenes Laërtius hæc illi aſcribit:Fratri querenti quòd Ephorus ille non crearetur, quum ille eſſet: Ego, inquit,iniuriam ferre noui,tu non: ſignificans neminem eſſe idoneum magiſtratui,qui non poſſit diſſimulare multa præ-

Idem tribuitur alteri

Moderatè

his tum opus eſſet hero. Quin et ruri ſi qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad uſum præſentem accommodis, obſignabat locum unde abſtulerat atque abibat. Inter huiuſmodi mores ubi locū inueniret inſatiabilis auaritia? ubi rapacitas aliena pro ſuis uindicantium? ubi ſupercilium è diuitijs ſumptum? ubi latronum immanitas ob aliquantulum nummorum uiatorem ignotum & innocuum iugulantium? Diceres hos germane Chriſtianos, ſi pro Lycurgo Chriſtum nacti fuiſſent legum latorem.

19 In bellis utebantur puniceis tunicis, ſiue quòd hic color Callide uidebatur illis aliquid habere uirile, ſiue quòd ſanguineus caloris rubor plus terroris incuteret bellorū imperitis: ſiue ne protinus conſpicuum eſſet hoſtibus, ſi quis uulnus acceꝑiſſet, ſed utiliter lateret, ob ueſtem ſanguini concolorem.

20 Si quando ſtrategemate, hoc eſt callido conſilio ſuperaſſent hoſtem, Marti bouem immolabant: ſin aperto prælio, gallum: hoc pacto conſuefacientes belli duces, ut non ſolùm fortes eſſent ad prælium, uerumetiam callidis conſilijs aduerſus hoſtem inſtructi. Præclarius enim exiſtimabant hoſtem ingenio citra ſanguinem deijcere, quàm pugna plerunque utrinque cruenta.

Conſilium in bellis

21 Cum deos comprecantur, hoc uotis addunt, ut poßint iniuriam pati: quòd neminem iudicarent ad gerendum imperium, aut alioqui magna res obeundas idoneum, qui quauis iniuria commoueretur.

Tolerantia

22 Summa cōprecationis hæc erat, ut dij bonis adderent honeſta, prætere a nihil. Non aliud petebant uirtutis præmium quàm honeſtam famam, quum multo alia ſint aliarum gentium uota, non ſolùm multiloqua, uerumetiam inutilia, nonnunquam & turpia à dijs poſtulantium.

Vota

23 Venerem quam illi uocant μορφώ, armatam colunt: quin

Armati dii

omnes

omnes etiam deos deaſq; hac figura fingunt, ut lanceam teneant, hac imagine ſignificantes omnes eſſe bellica uirtute præditos. Quoniam nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica uirtute pulchrius: tali ſpecie proponebãt deos ſuos, quales cupiebant eſſe ciues. At cæterorum Græcorum theologia faciebat deos otioſos & quietos, eoq; fingebant illos geſtu recumbentium. Porrò quum archetypum omnis honeſti petendum ſit à numine, periculoſum eſt Reipub. tales facere deos, quales ſi quis imitetur, inutilis aut pernicioſus ſit Reip. futurus.

Iam & prouerbio celebratum eſt apud illos, admota manu fortunam eſſe inuocandam: quo ſignificabant, ſic eſſe inuocandos deos, ut ſimul & manum apponamus, et noſtram addamus operã, alioqui fruſtra inuocari. Verum eſt, numini acceptum ferri oportere, ſi quid in actionibus hominũ proſpere cedit, ſed non fauet numen otioſis ac pigris: uult ſua munera ad nos per noſtram uenire induſtriam, ne ſtultum uideatur, ſi faueat ipſius dona contemnentibus. 24 Induſtria

Pueris oſtendebant ſeruos qui uino eſſent temulenti, quò magis abominarentur ebrietatem; uidentes quàm deforme ſpectaculũ ſit homo immodico madens uino, quamq; dementi ſimilis. Imò cogebãt Helotes quàm plurimum bibere, deinde ſaltationes inceptas ſaltare; & carmina quędã ridicula canere. Ita quod alij prolixo ſermone uix perſuadẽt, ſobrietatem eſſe rem honeſtiſſimã, ebrietate nihil eſſe homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos; ſed in mancipijs, ad quorum mores degenerare ingenuis turpiſſimum eſt. 25 Temulentia

Mos erat apud illos, non pulſare fores atriorum, ſed uoce foras euocare ſi quid uellẽt. Adeo nihil clàm geri uolebant, ſed propalàm omnia. 26

Strigilibus quibus ſudor abſtergeretur, non ferreis ſed 27

arun

Parſimonia *arundineis utebantur in balneis,ut minus operoſis, paruoq; parabilibus:nuſquā nō memores frugalitatis ac parſimoniæ.*

28 *Comœdias & tragœdias,non audiebant,ut nec ſeriò nec ioco quicquā audirent repugnans legibus.Leges enim prohibent ſtupra,inceſtum & adulteria,prohibent dolos,iniurias,furta,cæteraq; flagitia:at in fabulis talia poëtæ dijs affingunt.Nec placuit illis quorundam excuſatio,fabulas ad uoluptatem fingi, non ad fidem ueri: Voluptas ea corrumpit imbecillium animos.Hanc ob cauſam Archilochum poëtam quum ueniſſet in Lacedæmonem, eadem hora expulerunt, quòd intellexerant ab illo ſcriptum, ſatius eſſe abijcere arma quàm mori.Carmen ſic habet,*

Scuto aliquis gaudet Saiorum,quod bene pulchrum
Deſerui nolens inter opaca rubi.
Ille quidem clypeus ualeat,quoniam mihi poſthac
Illo haud deterior forſitan obueniet.

29 *Virginibus ac pueris ſacra erant communia, quò uel ſic* Lenitas *puellæ ad maſculinum robur proficerent.*

praua 30 *Sciraphidam mulctarunt Ephori, quòd à multis erat iniuria affectus. Interpretabantur enim illius ignauiam eſſe in cauſa, quòd complures auderent eundem lædere. Nam qui ueterem impune fert iniuriam,inuitat nouam.Si qui primus læſerat,delatus dediſſet pœnas legibus, cæteri temperaſſent ab iniuria.*

31 *Scutiferum militem interemere,quòd ſcuto nōnihil purpurei panni intertexuiſſet.In tantum horrebant exemplum* Seueritas *peregrinæ luxuriæ, non ignari, ex minimis initijs immedicabilem uitiorum colluuiem inundare, eoq; tutiſsimum eſſe iudicantes principijs obſtare.Ob id in primos autores ſeueriſsime animaduertebant. Plurimum nocuit Reipu.quiſquis feneſtram uitijs aperuit.*

Adol

Adoleſcentulum ex eorum numero qui exercebantur, 32
increpuerunt, quòd uiam noſſet quæ ducit in Pyleam: *adeò* Peregrini
ſtudebant ſuos à peregrinationibus ac rerum exoticarum mores
cognitione ſeruare alienos, ne per occaſionem à patrijs inſti
tutis degenerarent: præſertim cum Arcadia, *cuius eſt* Pylea,
luxu delicijsq́; barbaricis eſſet corrupta.

Cteſiphontem eiecerunt qui ſe profitebatur de re quauis 33
totum diem poſſe dicere, dicentes, Boni *oratoris eſſe, ſermo-* Loquacitas
nem habere rebus parem. Nulla in re iuſtius putarunt ad-
hibendam frugalitatem quàm in oratione, quam Heſiodus
non aliter quàm pretioſum theſaurum parcißimè cenſet eſſe
depromendam ad uſum, non ad oſtentationem.

Pueri apud illos in ara Dianæ *cui ab indeijcibili uirtute* 34
cognomen Orthia, *flagellis ex more totum diem cæduntur:* Pueritia dura
itaq; frequenter durant ad mortem uſq; hilares ac læti, con-
certantes inter ſeſe de uictoria, quis ipſorum diutißimè for-
tißimeq́; toleret uerbera, uictor cum primis celebris habe-
tur. Hoc *certaminis genus appellant* διαμαςίγωσιν. Reno-
uatur autem quotannis. Huius *conſuetudinis originem in-*
dicat Plutarchus *in uita* Ariſtidis. Qum Pauſanias *pauli-*
ſper ſemotus à statione militum rem diuinam faceret, Lydi
aliquot incurſione facta, ſacrificiorum apparatum diripue-
runt: quos ipſe cum comitibus ſuis comprehenſos, quoniam
inermes erāt, loris cecidit. In huius facti memoriam fieri cœ
ptum eſt Spartæ, *quod retulimus.* Pauſanias *in* Laconicis *di-*
uerſam adfert huius conſuetudinis cauſam. Qum Limna-
tes, Cynoſurenſes, Meſoani, & Pitanenſes Dianæ *ſacrifica-*
rent, in dißidium uenerunt, ex dißidio ad pugnam, adeò ut
multis cadaueribus ara compleretur, reliquos peſtilentia
conſumpſit. Hinc *proditum eſt oraculum, aram* Dianæ *hu-*
mano ſanguine expiandam eſſe. Qum *igitur immolarent*

cuicui

cuicunq; ſors obueniſſet, Lycurgus eam mactationem uertit in flagellationem adoleſcentulorum. Ita factum eſt, ut citra necem hominum ara ſanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari ſit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui ſic in delicijs eos educamus, ut ad ſtudiorum quoque laborem ſint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

Otium liberale.

35 *Hæc utcunq; æſtimentur, unum tamen quiddam ad honeſtatem ac beatitudinem conducens ciuibus ſuis præſtitiſſe uidetur Lycurgus. Quid hoc? Affatim otij, propterea quòd ſedentarias artes in totum attingere phas non erat. Neque prorſus opus erat ullo opificio negotioſo operoſoq; ad quæſtum, poſteaquàm diuitijs in totum tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc eſt, mancipia colebant illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie qui hoc exemplũ imitentur, per ſeruos, aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis ſeruos faciunt pleraque facientes, non ut ipſis interim uacet meditari meliora, ſed ut otium habeant bibendi, aut ludendi aleam.*

36 *Erat autem deteſtabile, ſi quis alicui pluris locaſſet agrum quàm erat præſcriptum; quo ſimul & mancipia lucri gratia libentius inſeruirent, nec ciues plus ſolito quærerent. Quanto conſilio ea gens omnium uitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat, contra quàm reliquæ faciebant nationes quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiæq; ſeminaria uindicant, ſeruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.*

37 *Interdictum erat illis nauticam exercere, ac naualibus uti pugnis, tametſi poſt naualib. prælijs mare potiti rurſus abſtinuerunt, quum perſpicerent ciuium mores corrumpi. Sed denuò ab hac ſententia mutati ſunt, quemadmodum in*

cæteris

cæteris omnibus. Vbi pecuniæ ſunt in Lacedæmoniorum regionem conuectæ, qui eas importarant, morte damnati ſunt. Siquidem Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum, Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo ſecius tamen Lyſander deuictis Athenienſibus magnam auri argentiq; uim inuexit, nec ſolum pecunias receperunt, uerùm etiam ipſi uiro honos eſt habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus uteretur, nec à iureiurando recederet, ſexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterùm quum ab his paulatim defluerent, inuaderetq; obiter diuitiarum amor & auaritiæ malum: non ſolum ob hæc decreuit illorum potentia, uerùm etiam quibus anteà ſocijs & amicis in bello fuerant uſi, eos inimicos habere cœperunt. Porrò quum ita ſe gererent, tamen poſt Philippi Macedonis in Cheronea uictoriam, quanquam Græci cæteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declaraſſent, ac poſt hunc Alexandrum filium, euerſis Thebanis, ſoli Lacedæmonij tametſi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, eſſentq; non modò perpauci propter aſsidua bella, ſed multò quàm anteà imbecilliores captu faciles eſſent facti, quoniam adhuc ſeruabant admodum exiguas quaſdam Lycurgicarum legum ſcintillas, non ſe præbuerunt belli ſocios, neque cæteris Græcis, neque poſt Macedonicis regibus neque in commune cum illis concilium uenerunt, neq; tributum pendere coacti ſunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppreßi ſunt, ita ut nihil iam reliquum eſſet patriæ inſtitutionis, ſed reliquorum ſimiles effecti, & gloria & libertate quam prius obtinuerant exuti ſunt, & in ſeruitutem traducti: ac nũc quemadmodum cæteri ſub Romanorũ uiuunt imperio. Graue documentum uniuerſis, imperia uirtute parari: auaritia, luxu,

Pecunia peſtifera res

Degeneratio

 delicijsq;

raturo ſoluat ligulas: qui fœnum aut lanam porrigat exter= ſuro, ac minimo minus qui abſtergat.

Quum hoſpes quiſpiam molliter & ægrè ueſtem præ= 5
longam attraheret, protruſit hominem, dicens, Non tu hinc
abis, qui nec ea poſsis quæ ſunt fœminarum. Mulierum eſt Seuerè
laciniosis & in humum defluentibus uti ueſtibus, quin &
caudas admodum longas interdum trahunt, nec tamen gra=
uantur onere, aut ſuccingunt.

Gyrtias, quum Acrotatus*, qui illi erat ex filia nepos, è* 6
quadam puerorū pugna multis acceptis plagis domum pro
exanimi relatus eſſet, plorantibus cæteris familiaribus ac
notis, Non *tacebitis? inquit.* Declarauit cuius eſſet ſanguinis. Fortiter
Addidit *fortes non eſſe complorandos, ſed ſanandos.*

Cum illi è Creta nuntius eſſet allatus de morte Acrotati, 7
Quum *ad hoſtes, inquit, proficiſceretur, nónne futurum* Fortiter
erat, ut aut ipſe moreretur, aut illos occideret? Iucundius au=
tem eſt audire quòd mortuus eſt, ut & ipſo & ciuitate & Prudenter
progenitoribus dignum erat, quàm ſi iners & imbellis per
omne æuum uiueret. Solent auiæ tenerius & impotentius
amare nepotes ſuos quàm ipſæ matres. Et *ubi nunc ſunt quæ*
in morte liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtias
nepotem & ſeminecem lugeri uetuerit, nec eundem flen=
dum putarit, quòd fortiter pugnans interiiſſet?

Damatria cum accepiſſet filium ita ſe gerere in bello, ut 8
tali matre uideretur indignus, domum redeuntem interemit.
Qua de re hoc fertur epigramma,

Tranſgreſſum leges mater Damatria *natum,* Fortiter
Ipſa Lacæna necat non Lacedæmonium.

Hoc *facinus propius accedit ad barbaricā immanitatē quàm*
ad fortitudinē, utile tamē exēplū eſt ad exprobrandā uulgò
matrum nimiā in liberos indulgentiā, quæ ob hoc ipſum ſæpe

impotentius amant eos, quòd ſint nequitia corruptiſſimi.

9 *Altera quædam* Lacæna *filium, qui deſerto in acie loco* Fortiter *fugerat, ut patria indignum interemit, dicens:* Haud *meum eſt hoc germen: in quam hoc extat epigramma,*

Germen iners abeas ad tartara, teq; peroſus
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala ſors, hinc uade ſub orcum,
I, Sparta indignus, quem nec ego peperi.

Alia quædam quũ filiũ audiſſet fortiter in acie cecidiſſe, ait,

Plorentur timidi, tu inſletus humabere nate,
Et matre hac uere dignus es & patria.

pa.124. ap.48. *Hoc antè tributum eſt* Tynnicho, *quod tamen* Philelphus *ſeparatim commemorat.*

10 *Alia quædam ut audierat filium incolumem, ſed fugiſſe* Animosè *ab hoſtibus, ſcripſit illi,* Malus *rumor de te ſparſus eſt, aut hunc dilue, aut ne ſis.* Præſtabilius *iudicauit mori, quàm cum ignominia uiuere.*

11 *Alia rurſus cum filij qui è prælio fugerãt, ad ipſam uenirent,* Quò, *inquit, itis ignaua & fugitiua mancipia? & oſtenſo uentre,* Rusticè Num *huc, inquit, denuò ſubituri unde emerſiſtis?* Hoc *apophthegma Cynica dignum eſt.*

12 Quædam *filium ad ſe uenientem conſpicata, percontata eſt quid ageret patria: is quum reſpondiſſet, periere omnes, laterem coniecit in illum, occiditq; dicens:* Te *igitur nobis* Fortiter *miſere mali nuntium?* Vita *putauit indignum, qui cum ſuis perire non ſuſtinuiſſet.*

13 *Cuidam qui matri narraſſet quàm generoſe frater occu-* Animosè *buiſſet,* Proinde *an non turpe eſt, inquit, tibi non contigiſſe illi eſſe comitem?*

14 Quædam *filios quos habebat quinq; poſteaquàm in bellum emiſerat, ante ſuburbium ſtabat expectans quis eſſet belli*

belli exitus. Vt acceßit quiſpiam nuntians filios illius omnes occubuiſſe, Non iſtuc *percontabar, inquit, ignauum manci*- Fortiter *pium, ſed quid ageret patria.* Is *quum reſpondiſſet, à patria ſtetiſſe uictoriam,* Libenter *igitur, inquit, accipio filiorum* interitum. Egregia mulier, [illegible] in liberos affectum pu*blicæ in patriam pietati poſthabuit.*

Quædam ſepeliebat filium, ad eam cum uilis anicula 15 *quædam acceßiſſet, dicens,* Heu *fortunam ô mulier: illa ſub*- *iecit, Per geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siqui*- Fortiter *dem cuius gratia filium peperi, uidelicet ut pro Sparta mo*- *reretur, id mihi contigit. Fortißima mulier aniculæ deplo*- *rationem uertit in gratulationem.* Huius *meminit* M. T*ullius* T*uſcu. quæſt. lib. 1.*

Quum mulier quædam Ionica *de texto quodam ſuo ut* 16 *pretioſo gloriaretur,* Lacæna *oſtenſis quatuor filijs quos habebat moribus compoſitißimis, Huiuſmodi, inquit, decet* Grauiter *eſſe honeſtæ probæq́; mulieris opera, deq́; his tollere ani*- *mos & gloriari.* Iones *operoſis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta.* At *Spartana docuit, nullum opus eſſe præclarius, quàm ſi filios honeſtis moribus inſti*- *tuat.* His *enim melius ornari patriam, quàm aulæis aut ue*- *ſtibus* Ionicis.

Alia quum accepiſſet quòd filius peregrè agens, inhone- 17 *ſtè ſe gereret, ſcripſit illi,* Malus *rumor de te ſparſus eſt,* Simile ſuperiori apo. 10. *hunc tollito, aut ne eſto.*

Similiter quum Chij exules ueniſſent Spartam, multis 18 *nominibus incuſabant Pædaretum.* Eos *mater* T*eleutia ad ſe accerſit: ex his ubi cognouiſſet quæ filio obijcerent, uide*- *returq́; filius in culpa eſſe, ſcripſit illi in hunc modũ,* Mater Seuerè P*ædareto, ut aut melius uiueret, aut illic maneret, deſperans ſe Spartæ eſſe incolumem.* V*irago mortem minata eſt filio,*

ni mores corrigeret ſuos.

19 *Altera filio iniuriarum poſtulato, Aut crimine,inquit,fi-*
Seuerè *li,aut uita teipſum libera. Mater in filium ſeuerior quàm iu-dex,quæ extinctum malebat,quàm cum ignominia uiuum.*

20 *Alia filium claudum in aciem proficiſcentem uidens,*
Claudus *Fili, inquit, ſingulo quoque gradu fac uirtutis memineris. Alijs claudicationis uitium ſolet formidinem incutere:at hæc monuit ut ex ipſo uitio ſumeret animos ad rem fortiter gerendam:ita cogitans,nihil eſt in fuga præſidij claudo, aut uincendum eſt,aut moriendum.*

21 *Alia quum illi filius rediſſet ex acie,atq; ex uulnere pedis*
Fortiter *uehementer doleret:Si uirtutis,inquit, memineris ô fili, non ſolùm non dolebis, uerum etiam bono futurus es animo. At uulgus matrum ſolet filiorum dolorem ſuis querimonijs & lacrymis exaſperare,hæc animauit ad doloris tolerantiam.*

22 *Lacedæmonius quidam ſic in bello uulneratus ut ingredi nõ poſſet,ſed quadrupedũ more ambularet,quũ ob id deriſus*
Fortiter *erubeſceret,à matre reprehenſus eſt his uerbis:Quãto præſtabat fili de fortitudine gaudere, quàm de ſtulto riſu pudeſcere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij,uerba mulieris ſumens ex apophthegmate,quod paulò antè præceſſit.*

23 *Alia clypeum imponens filio ſic illum adhortata eſt,*Fili,
Fortiter *aut hunc,aut ſuper hunc: Laconica breuitate ſentiẽs ſic rem gerendam in bello,aut ut uictor clypeum referret,aut mortuus in eo domum reportaretur.*

24 *Alia rurſus filio ad bellum proficiſcenti clypeum impo-*
Fortiter *nens,Hunc,inquit,tibi pater ſemper ſeruauit:proinde tu fac ſerues eundem,aut ne ſis.*

25 *Alia filio dicenti quòd breuem haberet gladium, Tu, in-*
Argutè *quit,adde gradum:ſignificans nihil obfuturam gladij breuitatem,ſi propius ad hoſtem accederet.*

Alia

Alia quum audiſſet, quòd filius fortiter in prælio ſe gerẽs 26
occubuiſſet: Nimirũ, inquit, meus erat. Non deplorauit mor- Fortiter
tem filij, ſed de uirtute ſibi gratulata eſt. Contrà quum de al
tero audiſſet, quòd ob timiditatem prælium detrectans ſaluus
eſſet: Nimirum, inquit, non erat meus: ſentiens nõ eſſe haben-
dos pro liberis qui à parentum inſtitutione degeneraſſent.

Alia quum audiſſet filium in prælio cæſum, Deponite il- 27
lum, inquit, ut erat in ordine locatus, eiusq́; locum expleat Fortiter
frater. Tale robur animi quàm in paucis reperias uiris! Non
metuit orbitatem, modò uita patriæ impenderetur.

Alia quum in publica ſolenniq́; pompa audiſſet filium in 28
prælio quidem tuliſſe uictoriam, ſed ex uulnerum multitudi
ne mori, coronam non depoſuit, ſed glorians comitibus di-
xit, Quãtò pulchrius eſt, amicæ, in acie uictorem occumbe- Fortiter
re, quàm in Olympijs parta uictoria uiuere! Quantum hæc
uirago diſſenſit à cæteris mortalibus, quibus perſuaſum erat,
dijs proximum eſſe in Olympijs ferre palmam, quum ibi nõ
ageretur certamen uirtutis, ſed artis & impendiorum: tum
nihil eſſe terribilius morte, neque quicquam eſſe tanti, quod
uitæ iactura ſit emendum. Hæc nullam exiſtimauit uictoriam
ſpecioſiorem, quàm quæ patriæ quæreretur, nec ullam mor-
tem optabiliorem, quàm quæ cum hac laude cõtigiſſet.

Quum quidam ſorori ſuæ narraret quàm fortiter ipſius 29
filius in prælio occubuiſſet, Quantum, inquit illa, de filio ce- Simile antea
pi uoluptatis: tantum tuam doleo uicem, qui à tam honeſta pag.48.ap.13.
ſocietate defeceris.

Quidã Lacænam miſſo nuntio ſolicitauit, num aſſentire- 30
tur ut ipſi ſui faceret copiam. Cui illa reſpõdit, Quum eſſem Pudicè
puella, parẽti obedire didici, idq́; feci: mulier autẽ facta, uiro.
Itaq; ſi me inuitat ad honeſta, uiro meo primũ rem aperiat.

Virgo quædam paupercula roganti quam ſponſo dotem 31

Pudicè *eſſet allatura, Pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Generoſe profeſſa eſt eam eſſe pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.*

32 *Lacæna rogata num ad uirum acceßiſſet*, Non, *inquit*,
Pudicè *ſed ille ad me: ſignificans ſeſe non libidinis cauſa commercium habere cum uiro, ſed parentibus ac legibus obtemperantem.* Turpißimum *enim eſſe fœminæ, ſi uirum ad coitum ſolicitet.*

33 *Virgo quædam clanculum corrupta fœtum extinxit, tam interim patiens dolorum, ut nullam ederet uocem, adeo ut*
Fortiter *parturiens & patrem & alios qui aderant falleret.* Nam *magnitudinem cruciatus turpitudo cum honeſtate coniuncta ſuperauit.* Generoſi *animi erat quod ignominiam pati non poſſet: factum ipſum habebat turpitudinem, quam ut effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres ſolent miſeras uoces edere, ſilentio perpeſſa eſt.*

34 *Alia quum uenderetur interrogata quid ſciret*, Fidelis,
Generosè *inquit*, *eſſe*. Exiſtimabat *fidem in famula quouis opificio eſſe melius.*

35 *Alia ſimiliter captiua quum interrogaretur, quid ſciret,* Probè, *inquit*, *regere domum.* Et *hæc non uulgaris ars eſt in muliere.*

36 *Quædam à licitatore interrogata num eſſet futura proba ſi ipſam emeret*, Etiam, *inquit, ſi me non emeris.*
Antè pag. 121. apoph. 36. *Alia quum in auctione præco rogaret illam quid ſciret,*
37 Libera, *inquit*, *eſſe: ſignificans ſeſe captiuã quidem eſſe, cæterum ad illiberalia iuſſa non pariturã. Itaq; quũ emptor impe-*
Simile habetur de uiro pag. 121. ap. 34 *raſſet quædã nõ conuenientia liberæ*, Plorabis, *inquit*, *qui tibi ipſi talem inuideris poſſeßionem, moxq; ſibi necem cõſciuit.*

38 *Ageſiſtrata quum Agidem filium exanimem iacentem uideret, exoſculata faciem dixit*, Nimia *tua ô fili bonitas, nimia manſue*

manſuetudo & humanitas te ſimul & nos perdidit. Molie*batur enim Agis facinus ſanè præclarum, ſed inuidioſum, nimirum ut degenerantes* Lacedæmoniorū *mores ad priſcam illam ſeueritatē reuocaret.* Interim *dum ſtudet offendere neminē, & gratificari omnibus, ſemetipſum in exitiū coniecit.*

Eadem laqueo guttur inſerens, In *hoc tantum, inquit,* Spar- 39
tæ utilis fui. Doluit *generoſæ fœminæ, quòd filio non licuit* Pietas in patriam
de patria quemadmodum uoluit bene mereri.

Cùm Thebani *irrupiſſent in* Laconicā, *& inter captiuos* 40
captiuasq́; multos etiam abduxiſſent Helotas, *iuſſerunt illos* Seruorum turba
Terpandri, Alcmanis *ac* Spendontis Laconica *carmina canere: illi recuſarunt dicentes, id nolle filias heriles. adeò plus apud illos ualuit concaptiuarum puellarum autoritas, quàm iuſſa uictoris.* Hinc *probarunt quidam eſſe uerum quod uulgo diceretur, liberum* Spartæ *maximè liberum eſſe, contrà ſeruum maximè ſeruum.* Ita Plutarchus *in uita* Lycurgi.

Theanò *ueſtem induens caſu brachium nudauit: cuidam* 41
autem dicenti ô pulchrum brachium, At *non publicum, inquit.* Admonens *uni pulchrum eſſe, non cuiuis, & laudatoris illius intemperantiam notans, qui alieni corporis nimium curioſius ſpectator eſſet.*

CHILONIS LACONIS APOPHTHEGMATA.

Non dubium eſt quin Chilo Lacedæmonius, *qui fertur* 1
unus de numero ſeptem Græciæ *ſapientum, in apophthegmatis* Laconicam *indolem retulerit, quanquam ſcriptorum, ut opinor, uitio, non habent eandem gratiam quæ illi tribuuntur.* Diogenes Laërtius *hæc illi aſcribit:* Fratri *querenti quòd* Ephorus *ille non crearetur, quum ille eſſet:* Ego,
inquit, iniuriam ferre noui, tu non: ſignificans neminem eſſe Idem tribuitur alteri
idoneum magiſtratui, qui non poſſit diſſimulare multa præ- Moderatè

ter æquum & bonum facta, iuxta illud, ἄρχων ἄκουσον καὶ δικαίως κἀδίκως, id eſt, Princeps æqua & iniqua pariter audias.

Viciſsitudo rerum

2 Ab Aeſopo interrogatus quid ageret Iupiter, reſpondit, Excelſa deprimit, depreſſa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum ſurſum deorſum uolui reuoluiq;.

Virtutis præmia

3 Interrogatus qua re docti præcellerent indoctos, Bona, inquit, ſpe. Doctos autem appellabat, honeſtis legibus ac moribus inſtitutos, & iuxta rectam inſtitutionem uitam agentes. Hi cæteris rebus pares hoc uno ſuperant improbos, quòd poſt hanc uitam ſperant rectè factorum præmia. Nam Lacones exiſtimabant egregios uiros poſt obitum in uitam beatam translatos fieri diuos.

Aurum index

4 Dicere ſolet, quod Lydius lapis eſt auro, id aurum eſſe homini. Lapis enim index affrictu prodit quale ſit aurum, ipſum autem aurum arguit quale hominis ingenium, iuxta illud, Magiſtratus uirum arguit.

Conſcientiæ puritas

5 Iam grandæuus dicebat, ſe ſibi nullius facti conſcium eſſe, cuius pœniteret, uno excepto, quòd quum eſſet aſcitus arbiter ut inter duos amicos finiret cõtrouerſiam, nec quicquam uellet aduerſus leges facere, perſuaſit alteri amico, ut ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto & legem ſeruauit & amicum. Hic ſcrupulus nonnihil mouebat ſenis animum, quòd perfectæ uirtutis fuiſſet, nullo metu à regula legum deflectere, nec illius amicitiam magni facere, qui ob ſententiam ſecundum leges, non ſecundum ipſum datam deſineret amicus eſſe. Quid illa ſanctius anima, qui per omnem uitam, quæ illi longa contigit, hoc tantum criminis admiſit?

Moderatè

6 Quidam, quorum eſt A. Gellius, huic tribuunt & illud, Sic ama tanquam oſurus, ſic oderis tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit, nec ſimultates tam acriter exercendas, ut

præcludatur omnis in gratiã reditus, nec amicis adeò fidendum, ut illis cõmittas, quo ſi fiant inimici, poßint te perdere.

Docebat neminem cõuitijs laceſſendum, ne ſi dixerimus quæ lubet, audiamus uiciſſim quæ dolent. Habet enim & maledicendi morbus ſuam uoluptatem, ſed ea quæ plerunq; male audiendi ſummo dolore penſatur. Huc alluſit M. Tullius Salluſtio comminans fore, ut ſi quam uoluptatem maledicendo cepiſſet, eam male audiendo perderet. 7 Maledicentia

Dicebat, non committendum ut lingua præcurreret animum: admonens prius cogitandum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in uerba. Neſcit enim uox miſſa reuerti. Cogitatio prior poteſt corrigi poſteriore meliore, ut habet prouerbium, uox non item. 8 Lingua præceps

Damnum aiebat turpi lucro præferendum. Nam illud ſemel dolere, hoc ſemper. Iactura rei facilè ſarciri poteſt; fama contaminata uix unquam diluitur. Res amiſſa exiguo tempore dolet, ſceleris conſcientia ſemper cruciat animũ. Itaque lucrum ſcelere partum, damnum eſt non lucrum. 9 Lucrũ turpe

Non eſſe tentanda quæ fieri non poſſunt. Quædam honeſta ſunt ac magnifica, ſed magno Reip. malo tentantur, ſi nequeas perficere. Atque hæc eſt præcipua pars boni conſultoris, diſpicere non ſolùm quid per ſe optimum ſit, ſed quid pro temporum ratione poſſit obtineri. 10 Ἀδύνατα

Rogatus quid eſſet difficile, Arcanum, inquit, reticere. Tanta eſt linguæ omnium maximè uolubilis incontinentia, quum alioqui nihil uideatur facilius quàm ſilere. 11 Silentium

Idem præcipiebat, linguam quum aliàs ſemper, tum præcipuè in conuiuio continendam, quòd illic cibus & potus inuitet ad intemperantiam. Porrò ubi plus eſt periculi, ibi maior eſt adhibenda cautio. 12 Loquacitas in conuiuio.

Nulli minandum eſſe, non ſolùm quòd id mulierum uideatur 13 Minę inutiles

deatur eſſe potius quàm uirorum, uerumetiam quòd minitari ei cui uelis nocere, eſt inimicum admonere ut ſibi caueat, tibiq́; ipſi lædendi facultatem adimere. Amicis autem minari, parum eſt humanũ. Rectè tamen minamur, quoties aliquem hoc remedio correctum eſſe cupimus, & hac pœna decreuimus eſſe contenti.

14 Amicus uerus — *Promptius ad amicorum aduerſam fortunam, quàm ad res ſecundas accurrendum. Rebus proſperis aduolant quilibet, etiam minus amici: qui adſunt reflante fortuna, hi uerè ſunt amici.*

15 Vxor humilis — *Vxorem humilem modico apparatu ducendam, ne pro coniuge dominam accerſas domum. Sat enim dotata uenit puella, quæ pudicitiam & honeſtos mores ſecum adfert. Proinde hoc erat unum ex Laconicis inſtitutis, ut uirgines ſine dote nuptum irent.*

16 Mortuis parcendum — *Vetabat de mortuis male loqui, quòd ignauum uideretur eos inceſſere lingua, qui reſpondere non poſſunt, ac turpe eſſet cum umbris ac laruis luctari. Nam id eſt, quodammodo ſepultum refodere.*

17 Senectus honoranda — *Docebat honorem à iunioribus habendum ſenectuti, ut ipſi facti ſenes ab alijs habeantur in pretio. Ea res geminam habebat utilitatem. Siquidem ut ſenum autoritas ac reuerentia temperabat ætatem laſciuam à peccando, ita ſenes cauebant ne quid committerent quo iuuenibus uel ob ineptiam ludibrio poſſent eſſe, uel ob turpitudinem pernicioſi: ſed inter omnes iuuenes omneſq́; ſenes ea eſſet reuerentia, quæ inter parentes ac liberos.*

18 Inſolentia — *Admonebat ſecundis rebus elato non applaudendum nec arridendum. Infelix felicitas eſt, quæ hominem reddit inſolentiorem, eoq́; non plauſum meretur, ſed lacrymas. Grauiusq́; peccant qui docent inſolentiam, quàm qui utuntur.*

Sæpe

Sæpe populus clamat in auaritiam ac tyrannidem principum, quum ipſe doceat illos hæc uitia. Quidam codex *Græcus habebat,* ἀτυχοῦντι μὴ ἐπιγελᾶν, *id eſt, infelicem non eſſe irridendum, ſiue infelici non inſultandum: id enim extremæ eſt inhumanitatis.*

Docuit *potentiæ adiungendam manſuetudinem; ut à ſuis* 19
non tam metum extorqueat, quàm impetret reuerentiam.
Reuerentiæ *comes eſt amor, metus odium.* Amari *autem* Moderatè
non ſolùm honeſtius eſt, uerùm etiam tutius.

Admonebat *ut ſuæ quiſq; domui bene præeſſet.* Primam 20
enim curam debemus familiaribus; nec idoneus uidetur administrandæ Reipub. *qui priuatam rectè gubernare neſcit.* Domus *enim nihil aliud eſt quàm parua ciuitas.*

Vincendam *iram, quòd is affectus ſit cæteris potentior,* 21
quam ſuperare fortius eſt, quàm hoſtem armatum deijcere: Ira
nec minus exitij mortalibus ſit ab ira, quàm ab hoſte.

Diuinationem *non eſſe deteſtandam, quòd hanc deorum* 22
munus eſſe crederet, quæ ratione percipi poſſet ab homine Diuinatio
inſigni uirtute prædito. Nam *ipſe prædixiſſe fertur futurum, ut ex inſula* Cythera *ſummum malum oriretur* Lacedæmonijs, *cuius ſitum naturamq; cum didiciſſet,* Vtinam, *inquit, hæc aut nunquam fuiſſet, aut ſimul ut nata fuit, ſubuerſa fuiſſet.* Nam Demaratus Lacedæmone *profugus* Xerxi *ſuaſit, ut in ea inſula claſſem haberet: ac planè* Græciam *ſubegiſſet* Xerxes, *ſi* Demarati *conſilium fuiſſet ſequutus.* Pòſt Nicias *ea potitus ſtatuit illic præſidium* Athenienſium, *&* Lacedæmonios *multis cladibus afflixit.*

Fertur *& hoc illius nomine,* In *uia non properandum.* 23
Ex *inceſſu colligitur animus, præceps arguit præcipitem,* Mores in publico
nimium lentus ignauum. Decet *autem in publico compoſitis eſſe moribus.* Fortaſſe *deterruit à præcipiti conſilio.*

Huic

24 Huic ſimilimum eſt,inter loquendum non eſſe mouendam manum. Id enim eſſe uecordiam. Vnde & in Hebræorum prouerbijs eſt,Stultum digito loqui.

25 Monuit obtemperandum legibus. Hoc ad principes præcipuè pertinet,qui ſe credunt non teneri legibus. Nec aliunde magis florent Reſpubl. quàm ſi legum uigeat autoritas. Nec ibi Tyrannis oriri poteſt, ubi ex arbitrio priſcarum legum geruntur omnia.

Legum autoritas

26 Dicebat adamandam eſſe quietem, quoties datur honeſtum otium,iuxta illud, ἡσυχία καλόν. Nihil enim uel tutius, uel iucundius. Nullum autem negotium periculoſius quàm bellum.

Otium

27 Quin & illud huic aſcribitur,Caue tibi ipſi. Fortaſſe legendum, caue teipſum, ſiue à teipſo, ſiue obſerua teipſum. Nam Græcè eſt, φυλάττειν ἑαυτόν, ut admoneat ſibi quenq; debere ſuſpectum eſſe. Omnes ſibi cauent ab alijs,at frequenter nemo magis hoſtis eſt homini,quàm homo ſibi,dum libidinem,dum iram, dum ambitionem aliasq; cupiditates adhibet in conſilium. Demiror autem quem autorem ſequutus Auſonius hæc illi aſcribat.

Cautio ſui

28 Ita moderandam uitam,ut nec inferioribus ſis terrori,nec ſuperioribus deſpectui.Metui à ſubditis tyrannicum eſt: negligentiæ uerò eſt, ſic agere,ut à maioribus contemnaris. Hoc & ad ætatem referri poteſt.Sic temperandi mores,ut à iunioribus ameris potius quàm timearis, à maioribus non contemnaris.Immodica ſeueritas parit terrorem: ſomnolentia,uinolentia, incogitantia, ſimiliaq; uitia gignunt contemptum.Poteſt & ad fortunam accommodari, quæ ſi ſit uehementer ampla, parat qui metuant citius, quàm qui amēt aut uereantur: ſin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoque eſt optima.Auſonij carmen ſic habet.

Amari ſine contemptu

Nolo

Nolo minor me timeat, deſpiciatq; maior.

Præterea ſic eſſe contemnendam mortem, ut nihilo ſecius curam habeas incolumitatis. Non enim eſt *fortitudinis, ſed amentiæ, ſemet temere in uitæ diſcrimen conijcere: ſed quoties aut ineuitabilis neceßitas urget, aut grauis honeſtaq; cauſa ſuadet, mortem contemnere fortis animi eſt.* In morbo *non eſt metuenda mors, ſed interim adhibenda curatio mediocris.* In *bello ſumendus eſt animus ad mortem paratus, ſed interim fortiter pugnandum pro uictoria. Auſonij carmen ſic legendum arbitror,* 29

Mors quatenus contemnenda

Viue memor mortis, uti ſis memor & ſalutis.

Poteſt autem & hic accipi ſenſus, Hactenus memineris te moriturũ, ut abſtineas à uitijs curisq; ſuperuacaneis: ſed interim perinde quaſi diu uicturus ſis, ea cures quæ ad honeſtam beatamq; uitam pertinent. Multos mortis conſideratio deterret ab honeſtis actionib. contrà mortis obliuio multos inuitat ad licẽtius peccandũ. Poteſt et ſic intelligi, Ne *ſic metuas mortem, ut uiuas anxius ac triſtis, ſed uitæ ſpes mortis horrorẽ tẽperet.* Hunc *ſenſum indicat carmẽ quod ſequitur.*

Triſtia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

H*æc uita præterquam quòd multis miſerijs expoſita eſt, nihil habet triſtius quàm quòd mortem habet certißimã, diem mortis incertißimum. Sed omnia ſuperanda ſunt, aut animi fortitudine, aut amicorum alloquijs. Nullum enim in dolore remedium præſentius quàm curas æſtusq; animi in amicorum ſinum effundere, quorum & conſolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit.*

Amicus conſolator

Beneficij dati obliuiſci decet, accepti meminiſſe. Vulgus hominum contra facit. Siquid cui beneſecerunt, & ſine fine prædicant, & ſine modo exaggerãt: ſi quid in ipſos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiſcuntur, aut dißimulant, 30

Gratitudo

aut eleuant. Carmen Auſonij ſic habet:

Tu bene ſi quid facias, non meminiſſe fas eſt.

31 *Eidem hanc tribuit ſententiam, optabilem eſſe ſenectutem iuuenilem, moleſtam eſſe iuuentutem ſenilem. Maxima malorum pars ob quæ male audit ſenectus, à uitijs hominum proficiſcitur: habet autem ex ſeſe nonnulla commoda, plurimarum rerum uſum ac memoriam, conſulendi facultatem, reuerentiam & autoritatem: hæc ſi adſint commoda, abſintq́; incommoda, ea ſenectus optabilior eſt multorum iuuentute, uitijs & inertia marcente. Videas autem in nonnullis iuuenib. ſenilem imbecillitatem, ſenilem ſomnolentiam, ſenilem ignauiam, ſenilem moroſitatem: horum iuuentus peior eſt ſenectute. Nam quum ſenecta careant, ſenio tamen abundant. Auſoniani uerſus ſic habent:*

Senectus iuuenilis.

Grata ſenectus homini, quæ parilis iuuentæ.

Illa iuuentus grauior, quæ ſimilis ſenectæ.

32 *Plinius & illud oraculi uice celebratū aſcribit Chiloni,* ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, *ſponde, ſed noxa præſto eſt.*

33 *A. Gellius Noct. Atticarum lib. 1. cap. 3. aſcribit illi quod dicam, idq́; autore Plutarcho in lib. De anima. Quendam prædicantem, ſibi nullum eſſe inimicum, rogauit, an ullum etiam haberet amicum: ſentiens amicitias & inimicitias inuicem ſeſe conſequi: nec fieri poſſe, quin qui multos habet amicos, complures habeat inimicos. Sit hic huius conuiuij ſecundus miſſus, ſi uidetur, cui ſubijciemus philoſophos, non omnes, ne nullus ſit finis, ſed aliquot eximios, ut uarietas excludat lectionis tædium. Quòd ſi quem huius patinæ maior auiditas tenet, huic Diogenes Laërtius facilè ſtomachum explebit, ſi non modo habeat nimis faſtidioſum.*

Amicitia iuncta inimicitię

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBER TERTIUS.

SOCRATICA.

AD Laconicam indolem mihi proximè uidetur accedere Socrates, non tantùm integritate morum, decretis ac dictorum ſale, uerumetiam tolerãtia, ut dicas patria quidem Athenienſem, ingenio uerò Spartanũ, niſi quòd Laconicam breuiloquentiam non affectauit, magis ſtudẽs uirtutẽ perſuadere quàm præcipere. Ad id potiſſimũ utebatur ſimilibus & inductionibus,quas Græci uocant ἐπαγωγὰς, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Vt autẽ hac parte uincitur à Lacedæmonijs,ita ſanctitate dictorum ſuperat illos,quorũ aliquot recenſere non ab re fuerit.

Dicebat Deos omnium optimos ac fœliciſſimos,ad horum 1
ſimilitudinem quò quiſq; propius accederet, hoc & meliorem eſſe & beatiorem. Si corrigas unius uocis numerum, nihil dici poteſt Chriſtianius.

Deus imitandus

A dijs nihil petendum,niſi bona ſimpliciter, quum uulgus 2
petat bene dotatam uxorem,opes,honores,regnum,longam uitam,quaſi præſcribentes numini quid oporteat facere. At Deus optimè nouit,quid nobis bonum ſit,quid non.

Vota qualia

Sacrificia uolebat quàm minimis impendijs conſtare, quòd 3
dij,ut non egent rebus hominum, ita magis ſpectant affectus immolantiũ quàm diuitias. Alioqui quũ improbiſſimi quiq; maximè abundent diuitijs, actum eſſet de rebus humanis, ſi malorum potius quàm bonorum uictimis delectarentur. Eoq; uerſum hunc magnopere probare conſueuit, καδδύ=

Sacrificia minimi ſumptus

ναμιν δ' ἔρδειν ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι. Hoc dictum & ad Chriſtianos pertinet, qui immodicis impendijs ornamus templa, peragimus ſacra et parentalia, gratius facturi Deo, ſi quod ultra frugalem munditiem ſupereſt, fratribus egenis erogaremus. Eandem frugalitatem adhibendam docuit in excipiendis hoſpitibus, eodem utens uerſiculo, *κὰδ δυνάμιν δ' ἔρδειν.*

4 *Quum admoneretur ab amico, quòd excepturus hoſpites* Argutè *admodum tenuem feciſſet apparatum, Si boni ſunt, inquit, ſatis erit: ſin minus, plus ſatis.*

5 *Docuit abſtinendum à cibis, qui non eſurientem incitarent* Frugalitas *ad edendum: & à potu, qui non ſitientem inuitaret ad bibendum. His enim rebus non eſt utendum, niſi quatenus corporis neceſſitas exigit.*

6 *Dicebat optimum condimentum eſſe famem, quòd & optimè* Frugalitas *edulcaret omnia, & nullius eſſet impendij. Vnde ipſe ſemper iucundè edebat ac bibebat, quia neutrum faciebat niſi eſuriens ac ſitiens.*

7 *Quin & ad famem ac ſitim tolerandam exercuerat ſeſe:* Affectus cohibiti *poſt ſudorem enim è palæſtra collectum, quum alij potum uehementer appetunt, nunquam bibebat de primo cratere: rogatus quam ob rem id feceret, ne conſueſcam, inquit, obſequi affectibus. Interdum enim licet ſitias, noxium eſt bibere: hic quum ratio ſuadet abſtinentiam, affectus hortatur ut bibas, magis obtemperandum eſt rationi.*

8 *Dicebat eos qui ſe ad continentiam ac frugalitatem exer-* Voluptas ex uirtute *cuiſſent, longè plus habere uoluptatis, ac minus dolorum, quàm qui ſumma cura undiq; pararent oblectamenta, quòd uoluptates intemperantium præter animi ſibi malè conſcij cruciatum, præter infamiam ac paupertatem, frequenter ipſi etiam corpori plus adferant moleſtiæ quàm delectationis*

nis. Contrà quæ ſunt optima, eadem fiunt iucundiſſima ſi quis aſſuerit.

Aiebat eſſe turpe, ſi quis ſua ſpōte ſeruiens uoluptatibus, talem ſe faceret, quales nemo domi ſuæ uellet habere ſeruos. Talibus autem nullam ſalutis ſpem reliquam eſſe, niſi ſi pro eis deos comprecarētur alij, ut bonos dominos nanciſci poſſent, quando prorſus decretum erat ſeruire. Exiſtimabat autem nullos fœdiorem miſerioremq; ſeruire ſeruitutē, quàm qui & animo & corpore ſeruirent uoluptatibus. 9 Seruire uoluptatibus

Interrogatus quā ob rem ipſe non adminiſtraret Remp. quum adminiſtrandi rationem optimè ſciret, reſpōdit, Eum utiliorē eſſe ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ Reip. quàm qui ipſe rectè gubernaret. Idem mihi reſpōdit Nicolaus Leonicenus Ferrariæ, demiranti quur artem medicandi quam profitebatur ipſe non exerceret, Plus, inquit, ago docens omnes medicos. Nec diſſimile mihi reſpondit unicus ſtudiorū meorum Mecœnas Guilhelmus archiepiſcopus Cantuarienſis ſacerdotium improbè recuſanti, dicentiq;, Qua fronte fruar illorum pecunijs, quibus ut linguæ ignarus nec concionari poſſum, nec monendo nec conſolando adeſſe, nec ullum boni paſtoris officium præſtare? Quaſi, inquit, non plus efficias, qui libris doces paſtores omnes, quàm ſi uni ruſticanæ plebeculæ inſeruias. Faſſus ſum amice dictum, mihi tamen non perſuaſit. 10 Prodeſſe pluribus

Rogatus quo pacto quis poſſet honeſtam aſſequi famam, Si talis, inquit, eſſe ſtudeas, qualis haberi uelis. Veluti ſi quis bonus tibicen haberi cupiat, ea præſtet oportet, quæ à probatis tibicinibus fieri uiderit. Quemadmodum qui medendi eſt imperitus, non ideo medicus eſt, quòd pro medico aſcitus eſt, & uulgo medicus appellatur: ita non ſtatim princeps eſt aut magiſtratus, qui populi ſuffragijs declaratus ſit, niſi 11 Fama quomodo paranda

ſciat artem gubernandæ ciuitatis.

12 Dicebat uehementer abſurdum eſſe, quum artes ſedentarias nemo profiteatur abſq; dedecore qui eas non didicerit, neq; quiſquã ſcrinium faciundum locet ei, qui rudis ſit eius opificij: ad publicos magiſtratus admitti, qui nunquam dederunt operam diſciplinis, ſine quibus nemo poteſt rectè magiſtratum gerere: cumq; nemo non deteſtaturus ſit eum qui clauo aſſideret ignarus artis nauticæ, multò magis deteſtandos, qui Rempub. capeſſerent ignari politicæ philoſophiæ. Neq; eum putabat appellandum impoſtorem, qui à perſuaſo quopiam pecuniam aut uaſculum acciperet, quod non poſſet reddere: ſed illos magis impoſtores habendos dicebat, qui dolo perſuaderent ſe idoneos gubernandæ Reipublicæ, quum ſint homines nihili. Hoc dictum multo magis ad principes, magiſtratus & epiſcopos Chriſtianos pertinet, quàm ad ethnicos.

Ars gubernandi

13 Dicere ſolitus eſt, nullam eſſe poſſeſſionem pretioſiorem uero bonoq; amico, nec aliunde plus fructus aut uoluptatis capi. Itaq; præpoſtere facere multos, qui pecuniæ diſpendium grauius ferunt quàm amici iacturam, quiq; ſe beneficium perdidiſſe clamant gratis collocatum, quum eo ſibi conciliarint amicum quouis lucro potiorem.

Amicus ſyncerus

14 Vt illis committimus ſtatuas faciendas, à quibus uidemus aliquot ſtatuas eleganter factas: ita non ſunt admittendi in amicitiam, niſi quos cognouerimus erga alios præſtitiſſe fidos & utiles amicos.

E factis iudicium

15 Quendam acrius caſtigantem ſeruum percontabatur, quamobrem ita ſæuiret: quoniam, inquit, quum ſit obſoniorum uoraciſſimus, tamen ignauiſſimus eſt: quúmque ſit auidiſſimus, tamen deſidioſiſſimus eſt. Tum Socrates, Nunquámne, inquit, conſideraſti, uter ueſtrum pluribus egeat

Punire ĩ aliis quod ipſi cõmittimus

egeat uerberibus, túne an famulus? Vtinam ſibi quiſque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit, punitq́; idem quod ſibi ignoſcit, aut ſi non idem, crebro deterius.

Cuidam cupienti quidem ire ad Olympia, ſed itineris la= bore deterrito, Quum,inquit,domi ſæpenumero totũ pro= pè diem ambules, ante prandium, rurſus ante cœnam: ſi do= meſticas ambulationes proferas ad quinq; ſexue dies, facilè peruenies Olympiam. Docuit uir ingenioſus, id quod ter= ret in adeundis laboribus, imaginationem eſſe potius quàm ipſum laborem. Si quid honeſtæ rei gratia periculi, diſpen= dij, aut laboris ſuſcipiendum eſt, excuſamus, detrectamus, horremus, quum frequenter ultro in rebus nihili, non enim dicam turpibus, plus impendamus. Ita quidam inuitati ad ſtu dia literarum, excuſant ualetudinem, inſomniã, impendia librorum, quum interim totam noctem ludant aleam, pota= tione contrahant febrim, podagram, hydropem & lippitu= dinem, ſcortatione paralyſim, aut ſcabiem nouã, quam Gal= licam appellant. 16

Spontanei labores

Quendam conquerentem ſe defatigatum longo itinere rogauit, num puer ipſum potuerit conſequi. Ait: Roga= uit, uacuúsne an aliquid ferens oneris. Portauit, inquit, nonnihil ſarcinarum. Quid, inquit, queritúrne ille ſe deſeſ= ſum? Quum negaret, An non pudet, inquit, te mollitiei, qui uacuus ambulans defeſſus fueris, quum ille geſtans ſarcinam non queratur ſe fatigatum? Oſtendebat Socrates ſeruum in hoc feliciorem domino, quòd ad labores exercitatior minus ſentiret moleſtiæ. 17

Seruus domino melior

Admonere ſolet quod apud alios diceretur edere aut con uiuari, apud Athenienſes dici εὐωχεῖσθαι: qua uoce dice= bat nos admoneri, eo temperamento ſumendum cibum, ut 18

Sobrietas in eduliis — nec corpus, nec animus oneretur: huc opinor alludens, quòd ὀχεῖσθαι ſonet uehi, unde ὀχεῖον uehiculum; quanquam ὀχὴ dicatur & cibus, eoq; additum εὖ, ne ſarcina iuſto grauior imponeretur corpori.

19 Dicebat, optime natis ingenuisq; potiſsimum adhibendam rectam inſtitutionem. Idem enim in his uſuuenire quod in equis, in queis qui feroces ſunt ac generoſæ indolis, ſi ſtatim à primis annis rectè inſtituantur, egregij & ad omnem uſum accommodi euadunt: ſin minus, efferati, intractabiles, & ad nihil utiles. Eoq; fit, ut feliciſsima quæque ingenia corrumpantur inſcitia inſtituentium, qui mox equos uertunt in aſinos, quòd erectis ac liberis animis imperare neſciant.

20 Dictitabat illum impudenter facere, qui quum boues efficeret pauciores, poſtularet tamen haberi bonus bubulcus: ſed multo abſurdius eſſe, ſi quis haberi uelit bonus Reipub. gubernator, quum ciuium numerum imminuat. Hoc dictum torſit in Critiam & Chariclem, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus eſt, ni ſileret, fore ut ipſe quoque faceret boues pauciores, & quod minatus eſt uerbo, re præſtitit. Nam huius opera Socrates perijt.

Indoles erecta

21 E priſcis autoribus ſelegerat uerſiculos aliquot, quos prouerbiorum uice frequenter uſurpabat, quorum eſt ille Heſiodius,

Otium turpe

Ἔργον γ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργείη δέ τ' ὄνειδος, Id eſt,

Non probrum eſt operari, aſt eſt ceſſatio probrum.

Quo dehortabatur iuuenes non ſolùm ab otio, uerumetiam ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat otioſos, qui alea, compotationibus & ſcortis ætatem abſumerent.

22 Item illud Homeri, ut indicat Gellius ac Laërtius,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκται. *Id eſt,*
Aedibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur.
Eo non ſolum reuocauit auditorem à curioſitate rerum alienarũ, uerumetiam à diſciplinis non neceſſarijs: uelut ab exacta cognitione aſtrologiæ, aut geometriæ, aut cauſarum naturalium, aut rerum ultramundanarum, ad cognitionem ethices, cuius ſcientia præſtat, ut nobis ipſi noti ſimus, utq; rem domeſticam aut publicam utiliter adminiſtremus. Curioſitas

23 *Eôdem ſpectat & illud quod illi aſcribitur, & in primis celebratur, Quæ ſuprà nos, nihil ad nos. Sic enim reſpondere ſolet admirantibus, quòd de moribus ſemper, de aſtris, deq; meteorologis nunquam diſputaret.* Curioſitas

24 *Quum in uia quidam illi per laſciuiam calcem impegiſſet, admirantibus quòd id pateretur, Quid facerem? inquit. Illis hortantibus ut uocaret hominem in ius, Ridiculum, inquit, ſi quis aſinus me calce percuſſiſſet, diceretis mihi, uoca illum in ius? Nihil putabat intereſſe inter aſinum & hominem brutum, nullaq; uirtute præditum: ac uehementer abſurdum uideri, non pati ab homine, quod ab animante bruto paſſurus ſis.* Patienter

25 *Quidam ab eo ſalutatus non reſalutauit, nec id moleſtè tulit Socrates: amicis autem admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret, peius affectus corpore quàm nos ſumus, nequaquam illi ſuccenſeremus: quur igitur illis ſuccenſeam, qui peius affectus eſt animo quàm nos ſumus?* Moderatè

26 *Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito conſcriptum. eo lecto rogauit quid illi uideretur, Per Iouẽ, inquit, quæ intellexi mihi præclara uidentur, qualia puto & ea quæ non intellexi, ſed opus eſt Delio quopiam natatore. Notauit perquàm ſalsè affectatam eius ſcriptoris obſcuritatem,* Salsè

unde & σκοτεινὸς cognomen inditum eſt. De Delio *natato-re diximus in* Chiliadibus.

27 *Quum* Alcibiades *illi ſpecioſam aream offerret dono, in* Munus inutile *qua ſibi domum ædificaret, Quid, inquit, ſi mihi calceis opus eſſet, num corium dares unde mihi calceos conficerem?* Et *ſi dares, an non ipſe ridiculus eſſem ſi acciperem?* Hac *ſimili-tudine munus inutile recuſauit.*

28 *Per forum obambulans quum aſpiceret mercium copiam* Frugalitas *quæ illic uendebantur, ita ſecum loqui conſueuit, Quàm mul tis rebus ego non egeo. aſt alij cruciantur animo ita cogitan-tes, quàm multa mihi deſunt. Socrates ſibi gratulabatur, quòd iuxta naturam uiuens, ac paucis aſſuetus, aurum, pur-puram, gemmas, ebur, aulea, reliquaq; diuitum delicias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere ſolet magis neceſſarias agen dis tragœdijs quàm ad uſum uitæ.* In *hanc ſententiam uſur-pabat uerſus* Iambicos *poetæ neſcio cuius,*

Τὰ δ᾽ ἀργυρώματ᾽ ἐστὶν, ἥτε πορφύρα
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ᾽, οὐκ εἰς τὸν βίον. Id *eſt,*
Argentea iſthæc uaſa ſimul ac purpura
Tragœdiarum accommoda hiſtrionibus
Sunt, ad beatam conferunt uitam nihil.

29 *Dicere ſolitus eſt, eum eſſe dijs ſimillimum, qui quàm pau* Frugalitas *ciſſimis egeret, quum dij omnino nullius egeant rei.* At *uul-gus diuites dijs proximos exiſtimant, quorum delicijs nihil ſatis eſt.* De *his enim dictum eſt in comœdia* Terentiana, *Quàm uos facillimè agitis.* Hoc *autem* Homerus *dijs tribuit, quos appellat* ῥᾷον ζῶντας, *id eſt facillimè uiuentes.* Facilli-*mè autem uiuit, qui pauciſſimis contentus eſt.*

30 *Dicebat qui ſuauiter ederet panem, huic non eſſe opus ob-* Frugalitas *ſonio, et qui ſuauiter biberet quemlibet potum, hunc nō de-ſiderare poculum præter id quod adeſt.* Fames *enim & ſitis*

optime

optimè condit omnia.

Dicebat, cuiuis eſſe promptum, ſi quid rerum inſignium habéret proloqui, quum difficillimum eſſet nominare quos poßideret amicos, quum hac poſſeßione nulla ſit charior. Hoc dicto taxabat præpoſterum uulgi de rebus iudicium, qui hoc negligentißimè haberet, quod omniũ plurimi faciendum erat. Ditior ſibi uidetur cui pecuniæ nõnibil obtigit, et damnũ deplorat cui perijt: at qui ſibi parauit bonũ amicum, nõ uidetur ſibi factus beatior, nec iacturã deflet qui perdidit. 31 Amicus ſyncerus

Euclidi contentioſarum argutationum admodum ſtudioſo, Sophiſtis, inquit, ô Euclides, uti poteris, hominibus non poteris. Indicans Sophiſticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis & inanibus argutijs ludere, ſed hominum moribus ſemet accommodare. 32 Senſus communis

Scientiam dicebat unicum eſſe bonum, contrà unicum malum ignorantiam: quòd quicunque committunt rem iniuſtam, hoc peccant, quòd ignorant quid cuiq; ſit tribuendum: & qui fortes ſunt, non alia re fortes ſunt, niſi quòd ſciunt ea expetenda, quæ uulgus exiſtimat horrenda: & qui intemperantes ſunt, hoc errant, quòd ea putant ſuauia aut decora, quæ minime ſunt. Summum igitur bonum eſſe dicebat, ſcientiam rerum expetendarum ac refugiendarum. 33

Cuidam dicenti, Antiſthenem philoſophum matre Threiſcia prognatum eſſe, uelut hoc probrum impingenti uiro quod hybrida eſſet, patre quidem Athenienſi, ſed matre barbara, Quid, inquit, an tu putas uirum adeo præclarum ex utroq; parente Athenienſi naſci potuiſſe? Notans corruptiſſimos Athenienſium mores, ut citius è Thrace Scythá ue naſci poſſet uir probus, quàm ex Athenienſi: & hoc quod habebat probitatis Antiſthenes, matri tribuendum putauit. 34 Facetè

Dicebat otium poſſeßionum omnium optimam. Otium 35

Otium honeſtum *autem ſenſit non ignauiam, ſed à tumultuoſis negotijs, & à cupiditatibus animi tranquillitatem uitiantib. eſſe quietum.*

36 Modeſtè *Illud omnium maximè celebratur quod dicebat, ſe nihil ſcire niſi hoc unum, quòd nihil ſciret. Inquirebat enim de ſingulis, tanquam ambigens, non quòd reuera nihil haberet certò cognitum: ſed hac ironia & ſuam declarabat modeſtiam, & aliorum redarguebat arrogantiam, qui ſe profitebantur nihil neſcire, quũ reuera nihil ſcirent. Sophiſtæ quidam publicè profitebantur, ſeſe ex tempore reſponſuros ad omnem propoſitam materiam, horum arrogantem inſcitiam ſæpenumero confutabat Socrates. Atq; ob hoc ipſum, ut ipſe quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus eſt ſapiens, quòd quamuis omnium rerum ignorantiam cum cæteris haberet cõmunem, eo nomine tamen illos ſuperaret, quòd ſuam inſcitiam agnoſceret, quum illi hoc quoq; neſcirẽt, ſe nihil ſcire.*

37 Cõtatio mala *Laërtius & hoc illi tribuit, Cœpiſſe, dimidium facti eſſe. Dicebat enim dimidium operis peractum ei, qui iam eſſet aggreſſus. Sunt enim qui contando ac deliberando uitam omnem abſumant. Eſt autem hemiſtichium Heſiodium,* Ἀρχὴ ἥμισυ παντός.

38 Feſtinatio *Qui res præcoces magno emerent, eos aiebat deſperare, quòd ad tempus maturitatis eſſent peruenturi. Alioqui ſtultum eſt, & pluris & deterius emere, quum paulò pòſt liceat & minoris & meliores. Ita nuſquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes ad ſobrium iudicium.*

39 Virtus quærenda. *Quodam tempore quum Euripides ita de uirtute diſſereret, ut diceret,* Κράτιστον εἰκῇ ταῦτ᾽ ἐᾶν ἀφειμένα. *id eſt, Hæc miſſa temere eſt optimum relinquere. Quaſi uirtus inueniri uix poſſet: ſurrexit Socrates dicens, Ridiculum eſſe, quum mancipium ſi non protinus inueniatur, operæpretium exiſtimemus inueſtigare: uirtutem nulla inueſtigatione dignam iudicare, ſi non protinus contingat homini.*

Rogatus ab adoleſcente quodam, utrum melius cenſeret 40
uxorem ducere, an non ducere. Vtrumcunq;, inquit, feceris, Matrimonii
pœnitebit: indicans & cœlibatum & coniugiū habere ſuas
moleſtias, ad quas perferendas eſſet præparandus animus.
Cœlibatū comitatur ſolitudo, orbitas, generis interitus, hæ-
res alienus: matrimonium perpetua ſolicitudo, iuges quere-
læ, dotis exprobratio, affiniū graue ſupercilium, garrula ſo-
crus lingua, ſubſeſſor alieni matrimonij, incertus liberorum
euentus, aliaq; innumera incommoda. Proinde non hic eſt
electio qualis eſt inter bonum & malum, ſed qualis inter le-
uiora & grauiora incommoda.

Quendam ex amicis conquerentem, quòd Athenis o- 41
mnia magno uenirent, uinum enim Chium mina, purpuram Frugalitas
tribus minis conſtare, mellis heminam quinq; drachmis: ma-
nu illius prehenſa duxit in penum farinariā, obolo, inquiens
ſemiſextarius uenit, uilis igitur annona eſt. Hinc ad oleariā
deducens, duobus, inquit, æreis ſextarius. Non magno igitur
in urbe ueneunt omnia. Qui paucis ac neceſſarijs contentus
eſt, ſibi facit uilem annonam.

Archelaus rex Socratem ad ſe uocarat, multa pollicens, 42
Socrates reſpondit, ſe nolle ad eum uenire à quo acciperet Munera contempta
beneficia, quum illi reddere paria non poſſet. Hoc dictum
improbat Seneca, quòd philoſophus perſuadens auri argen
tiq; contemptum, plus dat quàm ſi det aurum & argentum.

Quodam tempore reuerſus, è foro inter amicos dixit, 43
Emiſſem pallium ſi nummos habuiſſem. Nihil poſtulauit, Vltronea beneficentia
tantum uerecūde admonuit egeſtatis. Mox inter amicos am
bitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen poſt eam uo-
cem quiſquis properauit, ut ait Seneca, ſero dedit.

Cuidam querenti quòd peregrinationes ſibi nihil pro- 44
fuiſſent, Non immerito, inquit, tibi iſtud euenit: tecum enim
peregri

Peregrinatio inutilis *peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quum* Horatius *clamet,*

Cœlum nõ animũ mutat, qui trans mare currit. *Cõgreſſus ſapientium confert prudentiam, non montes aut maria.*

45 Patienter *Colapho percuſſus à quodam in uia, nihil aliud reſpõdit, quàm quòd homines neſcirent quãdo prodire deberent cum galea. Simile quiddam Laërtius aſcribit* Diogeni.

46 Lepidè *Aiebat ſe mirari, quòd quum ſtatuarum artifices id ſummo ſtudio conniterentur, ut lapis quàm ſimillimus homini redderetur, non pariter hoc curarent, ne ipſi lapidibus ſimiles & uiderentur & eſſent. Sunt autem qui putent Socratem priuſquam ad otium philoſophiæ ſeſe conferret, ſtatuarum opificem fuiſſe.*

47 Cultus animi *Adhortabatur iuuenes ut ſe ſubinde ad ſpeculum contuerentur, quò ſi eſſent egregia corporis forma, cauerent ne quid ea indignũ cõmitterẽt: ſin minus, quod corpori deeſſet, id ingenij cultu morumq́; honeſtate penſarent. Adeo uir ille undecunq; rapiebat occaſionẽ ad uirtutis ſtudiũ adhortãdi.*

48 Simile antè pa.162.ap.4. Frugalitas *Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id ſolicita Xantippe, quòd apparatus eſſet perquàm exiguus,* Bono *animo es, inquit. Nam ſi frugi temperantesq́; ſunt, boni conſulent: ſin minus, nulla nobis horum cura debet eſſe. Hoc dilemma nobis merito excuteret operoſam & ſumptuoſam ambitionem in excipiendis conuiuiis.*

49 Luxus *Dicebat multos in hoc uiuere ut ederent biberentq́;, ſe contrà ob id edere ac bibere ut uiueret, quòd his rebus non ad uoluptatem, ſed ad naturæ neceſſitatem uteretur. Hanc ſententiam retulit Satyricus,*

Non *uiuas ut edas, ſed edas ut uiuere poſſis.*

50 *Eos qui multitudini imperitæ fidem habebãt, aiebat perinde facere, ac ſi quis tetradrachmum unum contemnens reijceret,*

reijceret, & aceruum è ſimilibus congeſtum probaret reci peretq́;. Cui non fideres ſoli, ei nihilo magis fidendum eſt in turba ſimilium. Nec enim refert quàm multi ſint, ſed quàm graues. Nummus adulterinus etiam in quamuis magno aceruo adulterinus eſt. Hoc aduerſus turbam teſtium, & indocti uulgi iudicia. Pecunia qualis

Quum Aeſchines ambiret eſſe de numero diſcipulorum Socratis, excuſaretq́; uerecunde paupertatem ſuam, ac moleſtè ferret, quòd quum cæteri Socratis amici diuites multa largirentur, ſibi nihil eſſet quod daret præter ſeipſum: An non intelligis, inquit, quàm magnum munus mihi dederis, niſi fortè teipſum paruo æſtimas? Itaque mihi curæ erit, ut te tibi reddam meliorem quàm accepi. Alij Sophiſtæ quum meras nugas docerent, nullum admittebant diſcipulum niſi magna mercede, Socrates nihilominus libenter recepit inopem quàm opulentos. 51 Comiter

Quum quidam illi diceret, Athenienſes te morti adiudicarunt, Et illos, inquit, natura. Sentiens non eſſe magnum malum, ſi quis adigatur ad mortem, paulò pòſt moriturus, etiamſi nemo interficiat. Quanquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt. 52 Mors ineuitabilis

Vxori muliebriter comploranti dicentiq́;, Mi uir, innocens morieris: Quid, inquit, uxor, num me nocentem mori malles? Mors bonorũ ob hoc ipſum minus deflẽda eſt, quòd præter meritum occiduntur: his uerò deplorandi ſunt, qui ob malefacta dant pœnas: ſed longe miſerius eſt, meruiſſe pœnas quàm dediſſe. 53 Mors nõ deflenda

Eo die quo Socrates bibiturus erat uenenum, Apollodorus ei pallium multi pretij ad ſolatium obtulit, ut eo indutus moreretur. At ille recuſans donum, Quid, inquit, hoc meum pallium quod uiuenti cõuenit, mortuo non cõueniet? 54 Funeris cura

Damn

Damnans quorundam ambitionem, hoc miro ſtudio prouidentiū,ut quàm honorificétiſsime efferantur ac ſepeliantur.

55 Moderatè Nuntianti quòd quidam de ipſo male loqueretur, Nimirum,inquit,non didicit bene loqui:linguæ morbum non malitiæ tribuens,ſed inſcitiæ,nec ad ſe iudicauit pertinere,quid de ſe dicerent qui morbo animi non iudicio loquuntur.

56 Sordes glorioſæ Quum Antiſthenes Cynicus pallium haberet pertuſum, idq́; obuertens fiſſuram omnibus daret inſpiciendam, Per fiſſuram, inquit Socrates, pallij tui uideo tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem eſſe ambitionem è uilitate cultus,quàm ex amictu ſplendido.Atque utinam inter Chriſtianos non ſint multi Antiſthenes,qui ſub ueſte fuſca,uili, ſordidaq́; plus celent gloriæ quàm alij diuites habeant in holoſericis ac byſsinis.

57 Moderatè Cuidam admiranti quòd nihil in eum commoueretur, à quo conuicij inceſſebatur,Mihi,inquit,non maledicit,quandoquidem ea quæ dicit, mihi non adſunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc cauſam hominum uulgus magis cōmouetur, ſi quid dicitur in immerentem.Boni quum male audiunt,ſibi gratulantur quòd puri ſint ab his malis quæ ipſis impingūtur, nec in ſe dici interpretantur: nihilo magis quàm ſi quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledicta, is non maledici Platoni, ſed ei quem exiſtimat eſſe Platonem.

58 Maledicus prodeſt Vetus comœdia ſolet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quum plerique metuerent, Socrates dicebat expedire,ut quis ſemet illis ſciens ac uolens obijceret. Nam ſi quid, inquit, dixerint in nos meritò reprehendendum,admoniti corrigemus,& profuerint:ſin falſum conuicium in nos iaculabuntur,nihil ad nos.

59 Socrates quum Xantbippen diu rixantē tuliſſet in ædibus,

bus, ac tandem feſſus conſediſſet ante fores, illa magis irritata quiete uiri, de feneſtra perfudit cum lotio. Ridentibus qui *præteribant, & ipſe Socrates arridebat, dicens:* Facilè diui*nabam, poſt tantum tonitru ſequuturam pluuiam.* Lepidè & leniter

60 *Alcibiadi demiranti quòd Xanthippen ſupra modum rixoſam domi perpeteretur, Egò, inquit, iampridem his ſic aſſueui, ut non magis offendar, quàm ſi rotæ quæ aquam educit è puteo ſtridorem audiam. Nam is ſtridor moleſtiſſimus eſt inſuetis, eundem qui quotidie audit, adeo moleſtè non fert, ut ſe audire neſciat.* Aſſuetudo mitigat

61 *Eidem ſimile quiddam dicenti, At tu, inquit, Socrates, nónne domi tuæ toleras gallinarum glotientium ſtrepitum? To*lero*, inquit* Alcibiades*, ſed gallinæ mihi pariunt oua pulloſq;.* Et *mihi, ait* Socrates, *mea* Xanthippe *parit liberos.* Vxor quare ferenda

62 *Sunt qui putent Socratem ſimul aluiſſe domi duas uxores, Myrthò & Xanthippen. Proinde demiranti cuidam in quem tandem uſum aleret duas mulieres, præſertim rixoſas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico utendum eſt: harum moribus exercitatus, commodior ero ad aliorum conſuetudinem.* Hunc *percontatorem A. Gellius facit Alcibiadem.* Lenitas

63 *Cum Xanthippe in publico pallium marito detraxiſſet, ac familiares admonerēt, ut tantum iniuriam manu ulciſceretur, Pulchrè, inquit, nimirū ut nobis colluctantibus acclamatis, alius Eia Socrates, alius Eia Xāthippe. Nam huiuſmodi uocibus ſpectatores animant duos inter ſe cōmiſſos. Maluit autem uir ſapiens, tolerātiæ exemplum de ſe præbere, quàm ridiculū exhibere ſpectaculum uiri cum uxore cōcertantis.* Lenitas

64 *Percontanti quur Xanthippen moribus incommodiſſimis fœminam haberet domi, dicebat, Sic habendam conſuetudinem cum moroſis uxoribus, quemadmodum qui ſe ad ſtudium* Lenitas

dium

dium equeſtre exercent, parant equos ingenij ferocioris, quos ſi ſubegerint, & perpeti poßint, cæteris utuntur commodius: ita qui moroſæ coniugis mores ferre didicerit, multò facilius cum quibuslibet habebit conſuetudinem.

65 Decorũ perſonæ. *Cùm Socrati Lyſias orationem quam in eius defenſionem cõpoſuerat recitaſſet, Præclara, inquit, et elegans oratio eſt; ſed non conuenit Socrati. Erat enim forenſi inſtituto aptior quàm philoſopho, ac tali philoſopho. Rurſus Lyſiæ percontanti, quur ſi bonam iudicaret orationem, putaret ſibi non conuenire, Nonne, inquit, fieri poteſt, ut amictus aut calceus elegans ſit ac pulcher, qui tamen alicui non conueniat? Hoc ipſum Val. Maximus narrat odioſius munusq; Socratice. Sic enim Lyſiæ reſpondiſſe memorat, Aufer quæſo iſtam. Nam ego ſi adduci poſſem, ut eam in ultima Scythiæ ſolitudine perorarem, tum me ipſum morte mulctandum concederem.*

66 Fiducia bene factorum *Cum iudices inter ſe diſceptarent, qua pœna dignus eſſet Socrates. Ego, inquit, ob ea quæ feci dignũ me cenſeo qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi ſolet, qui præclarè de republica fuiſſent meriti. M. Tullius hoc refert lib. De oratore primo, Erat, inquit, Athenis reo damnato, ſi fraus capitalis non eſſet, quaſi pœnæ æſtimatio. Hæc ſentẽtia quum iudicibus daretur, interrogabatur reus, quã quaſi æſtimationem commeruiſſe ſe maximè confiteretur. quod quum interrogatus Socrates eſſet, reſpondit, ſe meruiſſe ut ampliſſimis honoribus & præmijs decoraretur, & ut ei uictus quotidianus publicè in Prytaneo præberetur: qui honos apud Græcos maximus habebatur. Cuius reſpõſo iudices ſic exarſerunt, ut capitis hominem innocentiſſimum condemnarent.*

67 *Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quumq; uideret adoleſcentem rara indole, porrecto baculo, uetuit ne præteriret: ubi conſtiterat, rogauit ubi fierent*

fierent uenderenturq́; uariæ merces, quibus uulgò utuntur homines: ad id quum promptè reſpondiſſet Xenophon, percõtatus eſt, ubi homines fierent boni. cùm adoleſcens reſpondiſſet, ſe id neſcire, Me igitur ſequere, inquit, ut hoc diſcas. Cultus animi
Ex eo Xenophon cœpit eſſe Socratis auditor. Abſurdum eſt ſcire ubi parare queas honeſtam ueſtem aut poculum, & ignorare unde tibi comparare poſsis animi cultum.

Quondam pro foribus deambulanti cõtentius uſq; ad ue- 68 Frugalitas
ſperam, quum prætereuntium quiſpiam dixiſſet, Quid agis Socrates? Obſonium, inquit, mihi cõparo in cœnam: de fame ſentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius ſic Tuſcu. quæſt. lib. 5.
explicat, Quò melius cœnem, obſono ambulando famem.

Aiebat unguenta relinquenda fœminis, in iuuenibus nul- 69
lum unguentum melius olere quàm oleum, quo inter exercendum utebantur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idẽ olent ſeruus & ingenuus. Rogatus quid ſenes olere deceat, probitatem, inquit. Rogatus, ubi hoc unguentum uenderetur, recitauit Theognidis carmen, Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι, *id eſt, Qui bonus eſt, ab eo bona diſcito. Huius generis quædam congerit Xenophon in conuiuio.*

Quum diues quidam filium adoleſcentulum ad Socratem 70
miſiſſet, ut indolem illius inſpiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te ô Socrates miſit filium, ut eum uideres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adoleſcens, ut te Oratio ſpeculum animi
uideam: ſignificans ingenium hominis non tam in uultu relucere, quàm in oratione, quòd hoc ſit certiſsimum minimeq́; mendax animi ſpeculum.

Dicebat muliebrem ſexum non minus eſſe docilem & ad diſciplinas, & ad omnem uirtutem, etiam fortitudinem, 71 Fœmineus ſexus ad omnia docilis
quæ tanquam uiris propria Græcis à uiro dicitur ἀνδρεία, *ſi diligenter inſtituatur. Id collegit ex puella ſaltatricula,*

quæ inducta eſt in cõuiuium,mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat,ita temperato altitudinis ſpatio, numeriſq; pedum,ut nunquam falleret:eadem inter acutiſſimos gladios,non ſine horrore ſpectantiũ impauida ſaltaret.

72 *Quum iret ab Agathone uocatus ad conuiuium ſoleatus & unctus, idq; præter morem, & ab amico quodam obuio rogaretur, quur eſſet ſolito nitidior, ludens dixit, Vt pulcher eam ad pulchrum, quum nullus eſſet ab huiuſmodi affectibus alienior.*

73 *Eo die quo bibiturus eſſet uenenum,quum detractis com pedibus ex frictu ſenſiſſet uoluptatem,dicebat amicis,Quàm mire hoc natura comparatum eſt,ut hæ duæ res ſeſe inuicem comitentur, uoluptas ac dolor: niſi enim præceſſiſſet moleſtia,non ſentirem hanc uoluptatem.*

Voluptas doloris comes

74 *Carceris miniſtrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quomodo ſumẽdum eſſet hoc pharmacum,quòd eius artis eſſet peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis diſcunt, quando & quomodo oporteat ſumere,quod ab illis temperatum eſt:quumq; puer reſpondiſſet,ſimul totum hauriendum ſi poſſet,deinde tantiſper inambulandum donec ſentiret grauedinem in cruribus, pòſt in lecto decumbendum ſupino corpore, ibi pharmacum effecturum quod ſolet:Socrates rogauit, liceretne inde aliquid libare, quòd in conuiuijs mos ſit,effuſa uini portiuncula,nonũnatim alicui deo libare: miniſter reſpondit,ſe tantum miſcuiſſe,quantum opus eſſet: hoc ſermone innuens, nihil eſſe quod effunderetur. Tum Socrates,ſed & fas eſt,& oportet orare deos,ut felix fauſtaq; ſit hæc mea migratio.*

Hilaritas in re triſti

75 *Quum puer illum detexiſſet,quòd illi iam frigerent præcordia, Debemus, inquit,ô Crito,gallum Aeſculapio, quem perſoluere ne neglexeris:perinde quaſi ſumpta potione medica*

Hilaritas in morte

dica conualuiſſet. Nam Crito hoc ſummis uiribus egerat, ut Socrates uitæ ſuæ conſuleret. Adeo inerat illi uiro natiua quædam uis urbanitatis, ut moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuiſſe ſupremam uocem.

Docuit animorum formam magis amandam quàm corpo 76
rum, eamq; uoluptatem quam in nobis gignit conſpecta for- Amor caſtus
moſa facies, ad lõgè pulchriorem, ſed latentẽ animi ſpeciem eſſe transferendam. Verum ut hanc uideamus, philoſophicis oculis opus eſſe. Notabat φιλεῖσθαι *Græcam uocem ancipitem eſſe ad oſculandum & amãdum, quorum prius eſt corpus amantium, alterum mentem.*

Critoni uehementi ſtudio ſuadenti, ut ſi uitam ipſe ſuam 77
negligeret, certè liberis etiamnum paruulis, & amicis ab Mors ſancta
ipſo pendentibus ſe ſeruaret incolumem, Liberi, inquit, deo qui mihi eos dedit curæ erunt: amicos hinc diſcedens inueniam uobis aut ſimiles, aut etiam meliores, ne ueſtra quidem conſuetudine diu cariturus, quandoquidem uos breui eodem eſtis commigraturi.

Eos qui corpus tantum amarent, ſimiles eſſe aiebat medi- 78
cis, qui ſemper egerent, ſemper inſtarent aliquid flagitantes: Amor caſtus
rurſus qui amici eſſent potius quàm amatores, ſimiles eſſe his qui proprium fundum poſſiderent, quem ſemper ſtudent reddere meliorem. Amator ſuam quærit explere uoluptatem, amicus haudquaquam ad ſe ſpectans, hoc ſe putat ditiorem, quò meliorem reddiderit amicum.

In conuiuio apud Xenophõtem ſingulis dicere iuſſis, quo 79
artificio quóuę bono ſibi præcipuè placerent: quum ordo Lenocinium
ueniſſet ad Socratem, ioco dixit, ſe maximè gloriari de lenocinio: ſentiens ſe tradere ueram uirtutem, quæ potiſſimum commendat habentem, quæq; tum priuatim, tum publicè cõciliat homini beneuolentiam & amorem.

80 *Phyſiognomon qui ſe profitebatur ex habitu corporis, & oris liniamentis poſſe hominis ingenium certò deprehē-dere, inſpecto Socrate pronuntiauit, illum eſſe hominē bardum ac ſtupidum, tum mulieroſum, ac puerorum amoribus impurum, uinolentum, & intemperātem. Quum amici uehementer indignati minarentur homini, Socrates illos cohibuit dicens, Nibil, inquit, mentitus eſt, omnino talis eram futurus, niſi me philoſophiæ gubernandum tradidiſſem.*

Philoſophia naturam mutat

81 *Quum Ariſtippus Socratis diſcipulus ex quæſtu, quem Socraticorū primus facere inſtituit, præceptori miſiſſet uiginti minas, remiſit ilico Socrates ad illum pecuniā, dicens, ipſius genium hoc nequaquam permittere. dicebat enim Socrates, ſibi peculiarem eſſe dæmonem, à quo prohiberetur arcano ſigno, ſi quid tentaret parum honeſtum. Genium autem illum opinor fuiſſe rationem. Atq; interim ciuiliter indicauit Ariſtippo, ſibi non probari, quòd philoſophiam doceret mercede, eoq́; donum ceu ſacrilegio partum reiecit.*

Pecuniæ contemptus

82 *Socrates è palæſtra redeuntem Euthydemum caſu factus obuius, duxit ad cœnam. Illis autem inter ſe multa commentantibus, Xanthippe irata ſurrexit, multaq́; in maritum dixit conuicia: quibus quum ille nihil commoueretur, tandem et menſam ſubuertit. Quum autem Euthydemus ualde perturbatus ſurgens abire cœpiſſet, Quid habes? inquit Socrates, Nónne nuper hoc idem accidit domi tuæ, ut gallina ſubuolans euerterit quæ erant in menſa? Nos tamen ob id non indignabamur.*

Patientia

83 *Quum in Ariſtophanis comœdia, cui titulus Nebulæ, multis & acerbis conuicijs proſcinderetur, & adſtantium quidam diceret, Non hæc iniquo fers animo Socrates? Non per Iouē, inquit, ægre fero, ſi in theatro, perinde ut in magno conuiuio, ſalibus mordeor. Mos hic etiamnū durat apud*

Comœdiæ libertas

quoſdam

quoſdam Germanos, ut in celebribus conuiuijs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuas iaciat ſcommata, quibus commoueri uehementer inciuile habetur.

Dicere *ſolitus eſt, ſaltatione mouẽti corpus ſpatioſa domo opus eſſe ad exercendum ſeſe: at qui cantu aut oratione ſeſe exerceat, huic uel ſtanti, uel accumbenti quemuis locum ſufficere.* Hoc *dicto probabat moderatas exercitationes, præſertim à cibo ſumpto, turbulentiores improbabat.* 84 Exercitatio moderata

Socrati acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuio, Plato *dixit,* N*ónne ſatius erat hæc illi dixiſſe ſeorſum?* *Cui Socrates,* E*t an non tu quoq; rectius feciſſes, ſi hæc mihi ſeorſum dixiſſes? Salſiſsimè taxauit hoc ipſum reprehendẽdo committentem, quod reprehendebat.* 85 Salsè

Socrates in conuiuio uidens adoleſcentem auidius ueſcentem obſonio, ac ſubinde panem in ius immergentem, ô conuiuæ, inquit, quis ueſtrũ pane utitur pro obſonio, obſonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas diſputatione, ſenſit iuuenis et erubuit, cœpitq; moderatius obſonio ueſci. 86 Deliciæ

Rogatus *quæ eſſet præcipua iuuenum uirtus,* V*t, inquit, ne quid nimium teneant.* N*am calor ætatis uix ſinit illos ſeruare modum.* H*uc* T*erentius ſpectauit in iuuene* P*amphilo.* 87 Modus

Literas quas uulgus putat repertas iuuandæ memoriæ, dixit uehementer officere memoriæ. Olim enim homines ſi quid audiſſent dignum cognitu, non libris ſed animo inſcribebant: hac exercitatione confirmata memoria facile tenebant quicquid uolebant: & quod quiſq; ſciebat, habebat in promptu. P*òſt reperto literarum uſu, dum libris fidunt, non perinde ſtuduerunt animo infigere quod didicerant. Ita factum eſt, ut neglecto memoriæ cultu, minus uiuida eſſet rerum cognitio, & pauciora quiſq; ſciret: quandoquidem tantum ſcimus, quantum memoria tenemus.* 88 Memoria

89 Qum iam tẽpus urgeret moriẽdi, rogatus à Critone, quo-
Anima immortalis
modo ſepeliri uellet, Multum, inquit, ô amici, operã fruſtra conſumpſi. Critoni enim noſtro nondum perſuaſi, me hinc auolaturũ, neq; quicquã mei relicturũ. Veruntamẽ ô Crito, ſi me aſſequi poteris, aut ſicubi nactus eris, utcũq; tibi uidetur, ſepelito. Sed mihi crede, nemo me ueſtrũ quũ hinc exceſſero, cõſequetur. Senſit Socrates, animũ eſſe hominẽ, corpus nihil aliud eſſe quàm animi uel organum uel domicilium. Eoq; ſtultè facere illos, qui ſoliciti ſunt quomodo ſepeliãtur.

90 Idem dicere ſolet, mortem eſſe ſimilem profundo ſomno,
Mors & ſomnus
aut diutinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit omnem ſenſum, & animus à corpore digreſſus, aliquando in ſuum domicilium rediturus eſt.

91 Idem dicere ſolet, ut omnes omnium hominum calamita-
Sua cuiq; ſors diſplicet
tes in unum cõferrentur, moxq; ſingulis ex eo aceruo portiones æquæ diſtribuerentur: ita fore, ut ſuas quiſq; calamitates recipere malit, quàm æquam è communi portionem. Hoc aduerſus uulgares hominum mores, qui alienæ inuidẽt, ſuam deplorant ſortem.

92 Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros, id admirãtibus uelut abſurdũ, neq; aut abſurdũ eſſe, quæ ꝗ neſciret ea diſcere. Nulli enim uitio uertitur, ea ſibi parare, quibus opus eſt, ſi deſint: nec hic ſpectanda eſt ætas, ſed egeſtas.

93 Dicebat bene incipere, non eſſe puſillum, ſed iuxta puſillum: Græca ſic habent, εὖ ἄρχεσθαι, μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δέ: quod Laërtij interpres ita reddidit, Bene incipere paruum non eſſe, ſed maximum. Quanquàm aliud exprimunt uerba Socratis, ſed ſentit, ni fallor, bene incipere non eſſe quidem paruum, ſed parui fieri. Aut rectè incipere non eſſe puſillum, ſed iuxta puſillũ. Paulatim enim incipiendũ, eo quòd qui in initio præproperi ſunt, ſerius perueniãt

ad finem

ad finem, ut alludat ad Heſiodum iubentem, ut puſillum puſillo addamus. Dicti argutia eſt in Græcis uocibus, eaq́; latine reddi non poteſt.

Admonebat eſſe dandam operam geometriæ, donec quis 94
poßit menſura terram & accipere & tradere. Græca ſic *habent,* ἔφασκε δεῖν γεωμετρεῖν, μέχρι ἄν τις μέτρῳ δύνηται γῆν παραλαβεῖν τε καὶ παραδοῦναι. Opinor eũ *ſenſiſſe, moderatos agros eſſe parandos, quos & tibi commodum ſit à maioribus accipere, et hæredibus tuis tradere.* Nam im*modicæ poſſeßiones ut non ſine negotio parantur, ita non abſq; lite perueniunt ad hæredes.* Dicti *argutia eſt in uerbo* γεωμετρεῖν, *quod anceps eſt ad artem geometricam, & ad agrorum menſores.*

Cuidam moleſtè ferenti quod negligeretur, quo tempore 95
triginta tyranni rempub. occuparant, Nunquid *eſt, inquit, cuius te pœnitet? Sentiens non moleſtè ferendum, ſi quis contemnatur ab improbis, nec hoc homine ſibi quenquam oportere diſplicere, ſed ſi quid commiſit ob quod meritò & ſibi & alijs bonis diſpliceat.* Malis *enim diſplicere, laudis eſt.*

Q*uum in ſomnis quidam ipſi uiſus eſſet dicere,* 96
Ἤματί κε τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.
Ad Phthiam *uenias ſimul ac lux tertia ſurget:*
A*eſchini dixit, tertio die moriar: uerſum* Homericum *pro oraculo interpretans: idq́; euenit.* Phthia *erat patria* Achil*lis, & amici conati ſunt perſuadere Socrati ut in* Theſſa*liam fugeret, quòd illic haberet bonos amicos.*

Dicebat *uiros oportere ciuitatis parere legibus, uxores* 97
autem maritorũ quibuſcũ uiuunt moribus. Norma *coniugis uir eſt, quæ rectè uiuit, ſi ille publicis legibus obtemperet.*

Admonebat *uoluptates nõ aliter quàm Sirenas eſſe præ-* 98
tereundas ei qui properat ut uirtutẽ ueluti patriã cõſpiciat.

Alluſit ad Vlyſſem, qui cera obturatis auribus prænauigauit Syrenas, ut Ithacæ fumum ſubſilientem cerneret.

99 *Quum audiret recitare Lyſidem Platonis, Deum, inquit, immortalem, quàm multa de me mentitur adoleſcens: ſiue quòd ob modeſtiam non agnoſceret laudes quas ipſi tribuebat Plato, ſiue quòd in dialogo multa de Socrate fingeret.*

100 *Aeſchinem qui premebatur inopia ſolet admonere, ut à ſeipſo ſumeret mutuum ſiue uſuram,* παρ' ἑαυτοῦ δανείζεσθ, *& addidit modum, ſibiipſi ſubtrahendo cibaria, iuxta illud, Magnum uectigal parſimonia. Expeditiſſima ratio eſt augendi cenſus, detrahere ſumptibus.*

101 *Interrogatus de Archelao Perdicæ filio, qui tum fortiſſimus habebatur, num eum beatum iudicaret, Neſcio, inquit, nunquam cum eo collocutus ſum. Subijciēti, eadem opera de rege Perſarum dubitare potes an ſit beatus, Quid ni, inquit, quum neſciam quàm ſit doctus: aut quàm uir bonus. Socrates hominis beatitudinem ueris animi bonis metiebatur. Refertur à Cicerone libro Tuſc. quæſt. 5. ex Gorgia Platonis.*

ARISTIPPVS.

Arbitror conuenire ut diſcipulum & ætate & autoritate primum præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philoſophos uel ingenij dexterioris, & ad omnem uitæ habitum accommodatioris, uel in dictis urbanior aut feſtiuior, tametſi non præſtitiſſe uidetur eam morum ſanctimoniam, quam in Socrate mirantur omnes.

1 *Inter hunc & Diogenem Cynicum nonnulla fuit æmulatio ob diuerſum uitæ inſtitutum.* (Libertas) *Diogenes Ariſtippum appellabat canem regium, quòd Dionyſium Siciliæ tyrannum coleret. In quem uiciſſim Ariſtippus, Si Diogenes ſciret uti regibus, non ueſceretur crudis holeribus. Contrà Diogenes, Si Ariſtippus didiciſſet eſſe contentus crudis holeribus, non eſſet*

eſſet canis regius.

Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iuſſiſſet emi, cuidam deteſtanti luxum in philoſopho, Et tu, inquit Ariſtippus, ſi obolo uenalis eſſet, non emeres? Quum is reſpondiſſet ſe empturum, Et mihi, inquit, tanti ſunt quinquaginta drachmæ. Quod ille luxus nomine damnabat, hic detorſit ad laudem contemptæ pecuniæ. Siquidem qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, ſed pluris facit pecuniam. At philoſopho nihilo pluris æſtimabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus. Ariſtippus itaq; obſonij cupiditate par, ſuperior erat deſpectu nummorum. 2 Argutè

Quum Dionyſius illi tres uenuſtas meretrices obtuliſſet admonens, ut ex his quam uellet eligeret, omnes apprehendit dicẽs, Ne Paridi quidem fuiſſe tutum, unam cæteris prætuliſſe: ac puellas deduxit ad aulæ ueſtibulum, dimiſitq;, non minus in contemnendo facilis, quàm in amplectendo. 3 Lepidè

Strato, ſiue ut alij tradunt, Plato, dixit Ariſtippo, Tibi uni & chlamydem & pannum ferre datum eſt. Chlamys ueſtis eſt ſatraparum, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quum ait, Omnis Ariſtippum decuit color. Apud Dionyſium ſaltauit in purpura: interdum uili pallio utebatur, ſemper tamen decori memor. 4

Conſputus à Dionyſio, æquo animo tulit: ob eam contumeliam indignãtibus, Piſcatores, inquit, ut gobionẽ capiant, aqua marina ſe patiũtur aſpergi, ego ut balenã capiam, non patiar me aſpergi ſaliua? Balenæ uocabulo regem ſignans, quem ſua patientia conabatur ad philoſophiæ ſtudiũ allicere. Plurimũ autem utilitatis ex principum ſapiẽtia naſcitur. 5

Rogatus quid fructus cepiſſet ex philoſophiæ ſtudio, Quòd cumquibus libet, inquit, liberè loqui poßim. Nec enim 6 Libertas

metuebat potentes, nec faſtidiebat humiles. Quoniam animum habebat ſpe pariter ac metu liberum, nemini ſeruiebat, neq; cuiquam aſſentabatur præter animi ſententiam.

7 *Quum quidam illi probro darent, quòd ſplendidè exquiſiteq; uiueret philoſophus:* Id, *inquit, ſi uitium eſſet, in celebritatibus deorũ nequaquam fieret.* In *bis enim & magnificè ueſtiri, & lautiſſimo ciborum apparatu ſolent uti. Porrò quum dij ſint infenſi uitijs, non placarentur, ſed irritarentur huiuſmodi magnificentia, ſi ea cum uitio eſſet coniuncta. Sic ille quidem eluſit conuiciũ, non oſtendit quid eſſet optimum.*

Argutè

8 *Percontanti* Dionyſio, *quid eximium haberent philoſophi præ cæteris hominibus,* Vt, *inquit, etiam ſi omnes leges aboleantur, tamen æquabiliter uicturi ſimus.* Vulgus *legum præſcriptis arcetur à peccando, philoſophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum eſt faciens quia lex iuſſit, nec à ſcelere temperans quia lex uetuit: ſed quia nouit illud per ſe rectum eſſe, hoc per ſe turpe.*

Philoſophiæ fructus

9 *Vterq;* Dionyſium *coluit* Ariſtippus *&* Plato, *ſed* Ariſtippus *à delicijs aulicis quum adeſſent non abſtinebat,* Plato *etiam inter regalem luxum frugalitatem ſeruare nitebatur.* Itaq; *cum* Plato *reprehenderet* Ariſtippum, *quòd adeo lautitijs indulgeret: rogauit quid ſentiret de* Dionyſio, *num uir bonus uideretur: quum reſpondiſſet, uideri bonum,* Atqui *ille, inquit, me multò uiuit lautius.* Proinde *nihil uetat eundem & lautè uiuere & bene uiuere.*

Lepidè

10 *Percontanti* Dionyſio *qui fieret, ut philoſophi diuitum limina tererent, non contrà,* Quoniam, *inquit, philoſophi norunt quibus egeãt, illi neſciunt.* Philoſophi *ſciunt abſq; pecunia uiui non poſſe: itaq; petunt eos qui quod opus eſt dare poſſunt.* Quòd *ſi diuites æquè intelligerent ſe egere ſapientia, multo magis tererent philoſophorum limina.* Miſerior

Philoſophia neceſſaria

enim

enim eſt egeſtas animi quàm corporis: atque hoc miſerius egeni ſunt diuites, quòd nõ intelligãt, quàm pretioſa quamq; neceſſaria re careant.

Rogatus quo differrent docti ab indoctis, Quo, inquit, equi domiti ab indomitis. Quemadmodum equus indomitus ad omnem uſum incommodus eſt ob inſitiam ac ferociam: ita qui rapitur affectibus, quos ſola domat philoſophia, ad omnem uitæ conſuetudinem inutilis eſt. 11 Philoſophiæ fructus

Quum aliquãdo adiret ſcortum, ſenſit quendam ex adoleſcentulis qui aderant erubeſcere, quaſi turpe eſſet philoſophum ingredi fornicem: ad hunc uerſus, Huc, inquit, ingredi turpe non eſt adoleſcens, ſed egredi non poſſe turpe. Senſit ignoſcendum ſi quis moderatè utatur licita uenere, nõ gnoſcendum ſi quis addictus uoluptati ſeruiat. Hoc dictum illo ſeculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cũ ſcorto congredi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile. 12 Venus moderata

Cuidam qui propoſuerat ænigma, uehementer inſtanti ut ſolueret, Quid ô ſt[illegible], inquit, uis ſoluam, quod nob[illegible] ligatum [illegible]et negotiũ? Luſit ex amb[illegible]. Soluitur enim q[illegible]ſtio, & ſoluitur homo [illegible]ctus uincla. Stultũ autẽ ſit, furioſum hominẽ aut noxiã beſtiã ſoluere, magis nocituram. 13

Dicebat, ſatius eſſe fieri mendicum quàm indoctum, quòd ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo eſt, cui deeſt pecunia: at homo non eſt, cui deeſt eruditio. Et tamen cui deeſt pecunia, petit ab obuijs: cui deeſt ſapientia, nullum ſollicitat ut accipiat. 14 Eruditio utilis

Quum à quodam conuicijs inceſſeretur, tacitus abijt: at quum maledicus inſequeretur abeuntem dicens, quur fugis? Quoniam, inquit, tibi quidem poteſtas eſt male loquendi, mihi uerò nõ audiendi. Salſiſſimè notauit hominis impudentiam, qui quum ſibi ius ſumeret male loquendi, non ſaltem 15 Maledico cedendum

hoc

hoc iuris concederet alteri, ut ſubduceret ſeſe, deſineretq́; male audire. Nam uox hæc, Cur fugis? erat uelut expoſtulantis de iniuria.

16 *Quidam multa deſtomachans in philoſophos, etiam hoc adiecit, quòd cōſpiceret illos ſemper obſidere fores diuitum: cui Ariſtippus, Et medici, inquit, ægrotantiū domos frequētant, nemo tamen ægrotus eſſe mallet quàm medicus. Scitè retorſit in diuerſum cōuicium. Philoſophi prædicant felicitatem, quam uni ſapienti uindicant, & tamen aſſiduè uerſantur apud diuites aliquid uenantes ab illis: unde colligebat diuites eſſe beatiores quàm philoſophos. Sed ille interpretatus eſt philoſophos ideo potiſſimum colere diuites, quòd ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & ſtultiores & corruptiores, magis egerent præceptis ſapientiæ: philoſophus autem animorum male habentium medicus eſt. Porrò beatius eſt eſſe medicum quàm ægrotum.*

Philoſophia medicina animorum

17 *Quum aliquando Corinthum nauigaſſet, & orta tempeſtas immenſa exitium minaretur, expalluit Ariſtippus: id animaduertens è uectoribus quiſpiam militaris philoſophorum oſor, ſedata tempeſtate cœpit inſultare: quur inquiens uos philoſophi qui prædicatis mortem non eſſe formidandam, expalleſcitis in diſcrimine, nos indocti non timemus? Quoniam, inquit Ariſtippus, nō de pari anima tibi mihiq́; cura ac metus eſt. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Ariſtippi, tu nō times animæ nebulonis: quod tamē amarulentius dictum eſt, quàm ut Ariſtippo cōueniat, cuius urbanitas non tantum habet nigri ſalis. Rebus uiliſſimis minime timemus, unde prouerbium, Hydria in foribus. Hinc luſit Ariſtippus, illum non expalluiſſe, non quòd eſſet fortior, ſed quòd quū eſſet homo nihili, haberetq́; animū omni uirtute uacuum, minimū erat detrimenti ſi periſſet. Vir eruditus*

Mortis metus

ac ſap

ac ſapientia præditus non perit niſi graui Reipu.diſpendio.

Cuidam iactanti ſe quòd eſſet πολυμαθὴς, hoc eſt, multiplicis eruditionis, quaſi nihil non didiciſſet, Quemadmodum,inquit,non hi qui plurimum edunt excernuntq́;,melius ualent his qui ſumunt quãtum opus eſt : ita nõ qui plurima, ſed qui utilia legerunt,ſtudioſi & eruditi ſunt habẽdi. Grauiter taxauit eos qui tumultuaria immodicaq́; lectione ſemet ingurgitant,nec ea quæ legunt traijciunt in animum,ſed tantum reponunt in memoria, quare nec doctiores euadunt nec meliores. 18 Varia lectio

Orator quidam Ariſtippum reum defendit in iudicio,uicitq́; litem.Is quum uelut artẽ ſuam præferens philoſophiæ, diceret,quid tibi profuit Socrates Ariſtippe? Hoc, inquit, quòd oratio quam pro me dixiſti, uera fuit.Defenderat ut uirum bonum & innocentem.Vt autem talis eſſet,qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præſtiterat,à quo philoſophiam didicit.Orator nõ hoc efficit ut quis ſit uir bonus,ſed ut talis uideatur iudicibus, etiam ſi non ſit. Præſtantius igitur eſt quod præſtat philoſophus,quàm quod orator. 19 Philoſophia oratoria præſtantior

Aretam filiam ſalubribus præceptis inſtituebat, conſuefaciens ut ubiq; quod immodicum eſſet, contemneret,quòd mediocritas in omni re ſit optima, & in fœmina maximæ uirtutis ſit temperare cupiditatibus. 20 Modus

Cuidam percontanti, qua re eſſet melior euaſurus filius, ſi eum curaret literis erudiendum, Vt nihil aliud, inquit, certe in theatro nõ ſedebit lapis ſuper lapidem.Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus ſedens populus ſpectabat. Lapidem autem uulgò dicebant hominem indoctum & elinguem. 21 Eruditio utilis

Quidam cum Ariſtippo agebat ut filium ſuum ſuſciperet erudiendum: ſed quũ philoſophus pro mercede peteret 22 Inſtitutio recta

quingentas

quingentas drachmas, alter deterritus magnitudine pretij, minoris, inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Senſit eadem pecunia illum ſibi paraturũ, & philoſophum utilem, & filium obſequentem. Lepide taxauit uulgi iudicium qui nuſquam parcior eſt quàm in rectè inſtituẽdis liberis, pluſq; ſumptus impendit curandis equis quàm filijs.

23 Diuitiarum uſus *Reprehenſus quòd pecunias acciperet ab amicis, ait, ſe nõ ideò accipere ut uteretur ipſe, ſed ut illi diſcerẽt ad quas res utendum ſit pecunijs. Vulgus enim diuitiũ, aut in equos aut in operoſas ſtructuras, aut in luxum perdit pecuniam, quum ea bonis uiris ſi egeant ſit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit. Ariſtippus non niſi ad uitæ neceſſaria pecunijs utebatur, ideoq; à diuitibus accipiebat, ut eis demonſtraret bene utendi rationem: id non poterat, niſi illi materiam ſubminiſtraſſent. Veluti qui cupit artem ſcribendi diſcere, chartam & calamum porrigit docturo.*

24 Philoſophus oratore præſtantior *Cuidam exprobrãti quòd in propria cauſa oratore cõductitio fuiſſet uſus, Nil mirũ, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco. Alter uideri uolebat ob hoc oratorẽ præſtantiorẽ philoſopho, quòd eius operã conduceret: ille retorſit in diuerſum, innuens inferiorẽ eſſe qui cõducitur. Oratoris enim munus inferius eſt quàm ut philoſopho conueniat.*

25 Libere *Iuſſus eſt aliquando è ſua philoſophia nonnihil dicere, quumq; detrectantẽ urgeret Dionyſius, Ridiculum, inquit, ſi quidẽ me ut de philoſophia loquar rogas, & quãdo oporteat loqui ipſe me doces. Sẽſit hoc ipſum eſſe philoſophi, ſcire quando loquendũ ſit, quando tacendum: at qui petit ut audiat aliquid ex philoſophia, declarat ſe philoſopiã à philoſopho uelle diſcere: rurſus qui cogit ad loquendũ, is uidetur ipſo philoſopho doctior, ut qui melius norit loquẽdi tempus quàm philoſophus ipſe. Ob hoc Ariſtippi reſponſum indignatus*

gnatus rex, iuſſit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Ariſtippus *nihil offenſus,* Hunc, *inquit, locum ô rex illuſtrare uis ac honorificum reddere: ſignificans non locum reddere hominem uiliorem, ſed ex dignitate hominis honorem addi loco.* Locum ornat homo

Quendam ſibi uehementer placentem de natandi peritia non tulit Ariſtippus, Et *non te pudet, inquit, tam inſolenter his de rebus iactare te, quæ* Delphinum *ſunt propria?* Lepidius *erat ſi dixiſſet, ranarum.* Decet *hominem gloriari ſuper his quæ ſunt hominis propria.* Nihil *autem magis conuenit homini, quàm ratione pollere.* Nullus *tam peritus natator eſt, quin hic à* Delphinis *ſuperetur.* 26

Percontanti qua re differret ſapiens ab indocto, Mitte, *inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & uidebis.* Significauit *ſapientem ſecum in pectore circunferre, quo ſe commendet quibuslibet.* Proinde *ſi doctũ & indoctũ pariter nudos mittas in regionẽ peregrinã ubi ambo ſint æque ignoti, ſapiens proferẽs opes ſuas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro inſano ridebitur, et fame periclitabitur.* 27 Eruditio utilis

Iactanti cuidam quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, *inquit, magni narras, quum idem faciat mulus?* 28 Bibacitas

Quidam Ariſtippo *uitio dabat, quòd cum meretrice haberet conſuetudinem.* Hunc Socratica Iſagoge *ſic cõfutauit:* Age *dic mihi, num referre putas, utrum quis accipiat domum quam multi inhabitarint, aut quam nemo?* Quum *negaſſet referre,* Quid, *inquit, refert'ne utrum ueharis naui quæ multos uexerit, an quæ nullos?* Quum *negaſſet & hoc,* Quid *igitur intereſt, inquit, utrum conſuetudinem habeas cum muliere, quæ multis ſui fecerit copiam, an quæ nulli?* Et *hoc dictum ut feſtiuum probari poteſt apud illos, apud quos ſimplex ſtuprum non habetur pro crimine.* 29

Repre

30 *Reprehenſus à quodam, quòd Socratis diſcipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet, Merito, inquit, hoc facio, nam Socrati plurimi diuites amici mittebãt triticum & uinum, è quibus pauca in uſus neceſſarios reſeruans remittebat reliquum. Nimirum habebat ille diſpenſatores Athenienſium primores, ego uerò Euthychidem ſeruum meum emptitium. Significabat ſe nihilominus contẽnere pecuniam quàm Socratem, ſed illi fuiſſe largiores amicos. Hoc colore ſe poſſent & hodie quidam excuſare profitentes ſummum pecuniæ contemptum, quũ apud amicos habeant depoſitam pecuniã, quòd olim habebant benignos peni curatores, nunc eſurituros ſatis, ſi nihil ſit alicubi repoſitum nummorum.*

Prouiſio neceſſariorum

31 *Habuiſſe dicitur cõſuetudinẽ cũ Laide nobili ſcorto. Quo nomine quum uulgo male audiret, cuidam obijcienti quòd philoſophus haberetur à Laide, Imo Lais, inquit, habetur à me, non ego à Laide: ſignificans nõ eſſe turpe uti cõceſſa uoluptate, ſed ei ſeruire deditumq́; eſſe, in turpibus habendum.*

32 *Rurſum obijcienti quòd cibis lautioribus uteretur, hac ratione occluſit os, Tu, inquit, hos cibos triobolo non emeres? cumq́; is qui uolebat lautitiarum uideri contemptor annuiſſet, Ergo, inquit, non tam ego uoluptati ſtudeo quàm tu auaritiæ. Siquidem uſurus erat & ille lautitijs, ſi gratis aut minimo contigiſſent. Sic nationes quædam Germanis obijciunt bibacitem, Anglis edacitatem, quum ipſis nihil ſit uoracius, ſi quando gratis datur indulgere gulæ. Auariores igitur illæ ſunt, non temperantiores. Huic ſimillimum quod antè retuli de perdice.*

Lautitiæ

33 *Dionyſij quæſtor, nomine Simus, natione Phryx, oſtendit Ariſtippo ſuas ædes undiquaque ſplendidas, etiam pauimento pretioſis teſſellis conſtrato: omnibus circunſpectis Ariſtippus ſputum oris reiecit in barbam Simi: & ob id indi-*

Liberè

gnanti

gnanti hoc colore ſe excuſauit, quòd in tota domo nihil uideret ad excipiendum oris recrementum opportunius: innuens, in tota domo nihil eſſe fœdius aut immundius barbari facie, quum eam hominis partem oportuerit eſſe mundißimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem quàm in Ariſtippum, utcunque illi aſcribitur.

Delectatus aliquando inſigni unguento, Male ſit, inquit, 34
malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt: ſentiens multa per ſe bona reijci culpa utentium male.

Interrogatus quomodo Socrates obiſſet diem, Vt ego, in= 35
quit, optarim: ſignificans talem mortem quauis uita optabiliorem, nec potuit breuius felicem obitum deſcribere. Dicti tamen argutia in hoc eſt, quòd philoſophus aliud reſpõderit, quàm expectabat percontator. Ille quærebat de genere mortis, morbo periſſet, gladio, ueneno, an præcipitio: ille putans id nihil referre, reſpondit, illum feliciter eſſe mortuum.

Sophiſta Polyenus ingreſſus ædes Ariſtippi, quum uide= 36
ret illic mulieres pulchrè ornatas, ac magnificè inſtructum conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philoſopho luxum. Ariſtippus dißimulata obiurgatione, aliquantò pòſt, Poteſne, inquit, hodie nobiſcum eſſe? Cum ille non recuſaſſet, Quid igitur, inquit, incuſas? Videris enim nõ lautiorem men= Arguté
ſam reprehendere, ſed impendium. Nam ſi cõuiuium ob hoc ipſum diſplicuiſſet quòd eſſet lautius, recuſaſſet eſſe cõuiua. Porrò probare quidem apparatum, ſed offendi ſumptu, non frugalis ſed auari hominis eſſe uidetur.

Vix credibile eſt quod de illo refert Bion, quum famulus 37
in itinere geſtans pecuniam onere premeretur, Abijce, in= Philoſophiæ
quit, quod nimium eſt, & fer quod potes. ſtudium

Quodam tempore nauigans, ut intellexit nauim eſſe pi= 38
raticam, deprompſit aurum ac numerare cœpit, moxq; ab- Ingenioſè

n iecit

iecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens ſibi imprudenti & inuito excidiſſe. Hoc *ingenio uitæ ſuæ conſuluit, adempta piratis occidendi uinciendiue materia. Sunt qui narrent illum & hæc dixiſſe, Satius eſt ut hæc per* Ariſtippum, *quàm propter hæc pereat* Ariſtippus.

39 Percontanti Dionyſio *quur* Ariſtippus *ueniſſet in Siciliam relicto Socrate,* Vt, *inquit, quæ habeo impartiam, quæ non habeo accipiam. Sunt qui narrent illum ſic reſpondiſſe,* Quum *egerem ſapientia, adij Socratem: nunc quoniam egeo pecunia, ad te ueni.*

Liberè

40 Ariſtippus Platoni *obiurganti quòd multos piſces emiſſet, reſpondit ſe illos emiſſe obolo, quumq́;* Plato *dixiſſet, tanti & ipſe empturus eram,* Vides, *inquit, igitur ô* Plato, *me non eſſe obſoniorum auidum, ſed te pecuniæ amantem. Similia quædam antè commemorata ſunt.*

Argutè

41 *Idem* Aeginæ *in* Neptunalibus *conſuetudinem habuit cum* Phryne: *quumq́; illi quiſpiam obieciſſet, quòd tantum pecuniæ impenderet mulieri, quæ* Diogenem Cynicum *gratis admitteret,* Ego, *inquit, illi multa ſuppedito, ut ipſe ea fruar, non ne quis alius.* Traditum *eſt hoc de* Phryne, *quòd quum eſſet formoſiſſima, quibuslibet tamen ſui copiam facere ſoleat, nullo delectu perſonarum, ſeu diuites eſſent, ſeu pauperes, in neminem faſtidioſa. Itaque turbam amatorum habuit.* Huc *reſpexit* Horatius, Me *libertina, nec uno* Contenta Phryne *macerat.*

Candidè

42 Ariſtippum *cum* Phryne *conſuetudinem habētem ſi[illegible]c obiurgauit* Diogenes, Cum *publica, inquit, muliere tibi [illegible] res eſt* Ariſtippe: *aut igitur canem agas quemadmodum [illegible]ego, aut deſinas.* Hunc inductione ſic repulit Ariſtippus. N[illegible]um *abſurdum tibi uidetur* Diogenes *inhabitare domum, in q[illegible] A[illegible]u prius habitarunt alij?* Quum *negaſſet ille,* Quid, *inquit, nu[illegible] m[illegible]chi nauí,*

Candidè

Suprà ap. 29.

naui,quæ multos antea uexerit? Quum hoc quoq; negaſſet abſurdum eſſe,Quur igitur,inquit,abſurdum putas congredi cum muliere,qua plures ſunt uſi? Hoc antè *commemoratum eſt,niſi quòd* Athenæus *hunc in modum retulit.*

Quum prædium amœniſſimum perdidiſſet, cuidam de- 45
ploranti tam miſerabilem illius caſum, Quid, inquit, an ne- Relictis gau-
ſcis tibi unicum eſſe prædiolum, mihi uerò tres agros ſu- dendum
pereſſe? Quum annuiſſet alter, Quin igitur tuam potius uicem deploramus? ſentiens inſipientis eſſe, dolere amiſſis potius quàm gaudere relictis.

Cuidam interroganti, num tu es ubiq;? ridens, Naulum, 44
*inquit,nõ perdo,ſi ſum ubiq;.*Eluſit Ariſtippus *ſophiſticam* Lepidè
*quæſtionem, an idem corpus poſſit eſſe diuerſis locis, dum reſpondit non eſſe periculum,ne perdat naulum.*Perdit *enim naulum,qui dato pretio non peruehitur eò quò uult.*Poteſt *& ſic accipi,*Ergo *naulum perdidi.*

Conſutatus in diſputatione à quodam homine audaci, ſed 45
*eodem furioſo ac ſtolido,quum illum uideret geſtientem inflatumq; uictoria,*Ego *quidem,inquit, redargutus ab eo, ſed* Moderatè
ſuauius dormiturus te,qui redarguiſti.

Helicon Cyzicen*us unus ex* Platon*is æqualibus ſolis de-* 46
fectum prædixerat: qui poſteaquã accidit quemadmodũ ille prædixerat,à Dionyſi*o argenti talento donatus eſt.*Tũ Ariſtipp*us ad reliquos philoſophos,* Et *ego rem miram habeo quam poſſim prædicere:orantibus ut proferret,*Prædico,*inquit,breui inter* Platonem *ac* Dionyſium *futurã ſimultatem.* Senſerat *enim regem animum ſuum iamdudum diſſimulare.*

Illud cum primis damnabat in hominum moribus,quòd in 47
auctionibus uaſa diligenter inſpicerent priuſquam emerent, Amicus deli-
uitam eorum non inſpicerent quos ſibi in amicitiam adiun- gendus
gerent. At *maior utilitas eſt à fidis amicis quàm à uaſis, &*

plus damni eſt niſi deligas.

48 *Quum* Dionyſius *in conuiuio iuſſiſſet, ut ſinguli in ueſte purpurea ſaltarent; purpura uerò tum regum erat geſtamen, nunc ſutoribus etiam communis; id* Plato *facere recuſauit his trimetris è fabula quapiam:*

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν
Ἄῤῥην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος. Id *eſt,*
Muliebri *ego haudquaquam indui queam ſtola,*
Vir *natus ipſe, & ex uirili germine.*

Comiter — Ariſtippus *uerò non recuſauit, ſed indutus purpura ſaltaturus, hos uerſus recitauit ex tempore.*

Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
Ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθερήσεται. Id *eſt,*
Nam *in liberi patris ſacris*
Mens *quæ pudica eſt, neſciet corrumpier.*

49 Preces abiectæ — Dum *aliquando* Dionyſium *interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, proſtratus cœpit amplecti pedes regis, & impetrauit.* Id *factum quum quidam uelut abiectius quàm ut philoſophum deceret reprehenderent,* Non *ego, inquit, ſum in culpa ſed* Dionyſius, *qui aures habet in pedibus.* Ingenium *iuxtà promptum & ad faciendum & ad excuſandum quidlibet.*

50 Animus metu liber — In *Aſia comprehenſus eſt ab* Artapherne *ſatrapa.* Id *temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet ſolitam animi fiduciam:* Inepte, *inquit, quaſi unquam fuerim fidentiori animo quàm nunc, alloquuturus* Artaphernem. Nimirum *hoc illi præſtabat philoſophia, ne quem hominem metueret, ſed cum omnibus liberè ageret.*

51 Philoſophia regina — Eos *qui liberalibus imbuti diſciplinis, philoſophiam negligerent, dicebat eſſe ſimiles procis* Penelopes, *quòd hi cum* Melanthone *&* Polydora *ancillis rem habuerint, & omnia*

potius

potius ſe habituros ſperauerint quàm dominæ nuptias. Senſit liberales diſciplinas eſſe uelut pediſſequas philoſophiæ moralis, quæ cum primis ſit adhibenda, & cuius gratia reliqua diſcuntur omnia. Simile quiddam dixiſſe fertur & Ariſto de Vlyſſe, qui quum deſcendiſſet ad inferos, ait illum cum omnibus ferè manibus fuiſſe colloquutum, quum ipſam reginam ne uidere quidem potuerit.

Percontanti quæ potiſſimum adoleſcentibus eſſent diſcenda, Quæ uiris, inquit, uſui futura ſunt. Hoc dictum & alijs aſcribitur. Optima ſtatim diſcenda ſunt, nec rudis ætas, quæ maximè docilis eſt, ſuperuacaneis eſt occupanda. 52 Optima primum

Poſteaquam Ariſtippus magnam pecuniarum uim ſibi comparaſſet, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus admirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philoſophus, & qui tantos haberet amicos, pauper eſſet, quā quòd ipſe diues. 53 Philoſophus diues

Scorto cuidam dicenti, ſum ex te grauida Ariſtippe, Iſtuc, inquit, nihilo magis ſcire poſſis, quàm per denſiſſimas ſpinas ambulans dicere, hæc me ſpina pupugit. 54 Lepidè

Incuſante quodam quòd filium ſic abijceret negligeretq́;, quaſi ex ipſo natus non eſſet, An non, inquit, & pituitam & pediculos è nobis natos uelut inutiles procul à nobis abijcimus? Senſit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo ſe parentum affectui commendent, niſi quòd ab ipſis progeniti ſint. Ita ſenex in comœdia, Tantiſper te uolo meum, dum id quod te dignum eſt facis. 55 Liberi degeneres

Quū Ariſtippus à Dionyſio pecunia donatus eſſet, Plato libris: atque ob id à quodam carperetur, quaſi ad rem attentior eſſet quàm Plato, Quid refert? inquit. mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: ſentiens neutrum accuſandum. 56 Auaritia non pecuniæ tantum eſt

Interrogatus quam ob cauſam ſic ipſum argueret Diony- 57

Veritas odioſa ſius, Ob eandem, inquit, ob quam cæteri: ſignificans philoſophi libertatem omnibus eſſe moleſtam, non igitur mirandum ſi regi: ſimul illud innuens, regis iudicium nihil à uulgari differre, quòd fortuna non addat ſapientiam.

58 Quondam petijt talentum à Dionyſio, quumq́; rex redarguendi nactus occaſionem, diceret, Non'ne tu prædicabas, philoſophum non egere? Da, inquit, & poſtea de hoc diſputabimus. Quum accepiſſet pecuniam, An non, inquit, rectè dixi, philoſophum non egere? Non eget qui quum opus eſt, habet unde accipiat. — *Philoſophus nullius eget*

59 Dionyſio recitanti uerſiculum ex Sophoclis tragœdia,

Πρὸς τὸν τύραννον ὅϛις ἐμπορεύεται,
Κείνȣ ϛὶ δȣ͂λος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.
Quiſquis tyranni ad tecta ſeſe contulit,
Fit ſeruus illi, liber etſi uenerit.

Ariſtippus correcto poſteriore uerſiculo reſpondit,

Οὐκ ἔϛι δȣ͂λος, ἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id eſt,
Haud ſeruus eſt ſi liber illuc uenerit.

Libertas uera Significans non eſſe uerè liberū, niſi cuius animū ſpe metuq́; liberauit philoſophia. Neq; enim uerè liber eſt quiſquis ingenuus natus eſt. Quidam hoc dictum aſcribunt Platoni.

60 Quum inter Ariſtippum & Aeſchinē incidiſſet ſimultas, quidam autem diceret, ubi nunc illa ueſtra amicitia? Dormit, inquit, ſed eam excitabo. Itaque ſimultatem Ariſtippus commoda liberaq́; appellatione facilè ſuſtulit. Ne ſilētio malum, ut ſolet, īcrudeſceret, ultro adijt Aeſchinem, Non, inquit, quam primum redibimus in gratiam, ac nugari deſinemus? an potius expectabimus, ut ſcurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cui quum Aeſchines reſpondiſſet, ſe lubenti animo rediturū in gratiam, Memento igitur, inquit Ariſtippus, quòd cum eſſem natu maior, prior — *Reconciliatio*

ad

ad te uenerim. Tum Aeſchines, *Næ tu profectò uir me longe melior es. Siquidem à me ſimultatis, abs te ſarciendæ gratiæ, fuit initiũ.* Hoc pacto redintegrata eſt inter illos amicitia.

61 *Quodam tẽpore cum ciuibus aliquot ſuis nauigans naufragio eiectus eſt. Quum in littore uidiſſet figuras mathematicas in arena depictas: Salua, inquit, res eſt amici, hominum ueſtigia conſpicio: & ingreſſus ciuitatem proximam, inueſtigauit quinam eſſent illic diſciplinarum ſtudioſi: cum his ubi congreſſus eſt, ſumma cum humanitate tractarunt non ipſum modò, uerùm & comites illius, atq; etiam uiaticum ad reditum ſubminiſtrarunt.* Tandem *quum hi qui cum* Ariſtippo *uenerant, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum ecquid uellet ſuis ciuibus renuntiari, Vt, inquit, ſtudeant ſibi huiuſmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, ſed ſimul cum poßidente enatant.* Refert *idem* Vitruuius *de architectura lib. 6. addens* Ariſtippum *tunc ueniſſe* Rhodum. Vera bona animi

62 *Quum Socrates taxaret unguentis delibutos, &* Charondas, *ſiue ut alijs placet,* Phædon, *percontaretur, quis eſſet ille unguẽtis delibutus,* Ego, *inquit, infelix, & me infelicior* Perſarum rex. *At uide, inquit, ut quemadmodum hac parte nullo cæterorum animalium eſt ſuperior, ita nec hominum ullo præſtantior. Senſit externis bonis hominem nihilo fieri meliorem: & equus ſanſucino oblitus idem oleret quod rex, & mendicus unguento ſimili delibutus, non minus bene olet quàm ſummus pontifex.* Liberè

DIOGENES CYNICVS.

Non inconcinnus, ut arbitror, ordo uidebitur, ſi poſt facetam Socratis *ſanctimoniam, poſt hilarem* Ariſtippi *libertatẽ,* Diogenem Sinopenſem *commemoremus, qui dictorũ omnigi gratia longè ſuperauit cæteros: quanquã omnes hos tres diuerſis quidem uirtutibus, ex æquo tamen ſuſpiciẽdos iudi-*

metuebat potentes, nec faſtidiebat humiles. Quoniam animum habebat ſpe pariter ac metu liberum, nemini ſeruiebat, neq; cuiquam aſſentabatur præter animi ſententiam.

7 *Quum quidam illi probro darent, quòd ſplendidè exquiſiteq; uiueret philoſophus: Id, inquit, ſi uitium eſſet, in celebritatibus deorũ nequaquam fieret. In his enim & magnificè ueſtiri, & lautiſſimo ciborum apparatu ſolent uti. Porrò quum dij ſint infenſi uitijs, non placarentur, ſed irritarentur huiuſmodi magnificentia, ſi ea cum uitio eſſet coniuncta. Sic ille quidem eluſit conuiciũ, non oſtendit quid eſſet optimum.*

Argutè

8 *Percontanti Dionyſio, quid eximium haberent philoſophi præ cæteris hominibus, Vt, inquit, etiam ſi omnes leges aboleantur, tamen æquabiliter uicturi ſimus. Vulgus legum præſcriptis arcetur à peccando, philoſophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum eſt faciens quia lex iuſſit, nec à ſcelere temperans quia lex uetuit: ſed quia nouit illud per ſe rectum eſſe, hoc per ſe turpe.*

Philoſophiæ fructus

9 *Vterq; Dionyſium coluit Ariſtippus & Plato, ſed Ariſtippus à delicijs aulicis quum adeſſent non abſtinebat, Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem ſeruare nitebatur. Itaq; cum Plato reprehenderet Ariſtippum, quòd adeo lautitijs indulgeret: rogauit quid ſentiret de Dionyſio, num uir bonus uideretur: quum reſpondiſſet, uideri bonum, Atqui ille, inquit, me multò uiuit lautius. Proinde nihil uetat eundem & lautè uiuere & bene uiuere.*

Lepidè

10 *Percontanti Dionyſio qui fieret, ut philoſophi diuitum limina tererent, non contrà, Quoniam, inquit, philoſophi norunt quibus egeãt, illi neſciunt. Philoſophi ſciunt abſq; pecunia uiui non poſſe: itaq; petunt eos qui quod opus eſt dare poſſunt. Quòd ſi diuites æquè intelligerent ſe egere ſapientia, multo magis tererent philoſophorum limina. Miſerior*

Philoſophia neceſſaria

enim

enim eſt egeſtas animi quàm corporis; atque hoc miſerius egeni ſunt diuites, quòd nõ intelligãt, quàm pretioſa quamq; neceſſaria re careant.

Rogatus quo differrent docti ab indoctis, Quo, inquit, 11
equi domiti ab indomitis. Quemadmodum equus indomitus Philoſophiæ
ad omnem uſum incommodus eſt ob inſcitiam ac ferociam: fructus
ita qui rapitur affectibus, quos ſola domat philoſophia, ad omnem uitæ conſuetudinem inutilis eſt.

Quum aliquãdo adiret ſcortum, ſenſit quendam ex ado- 12
leſcentulis qui aderant erubeſcere, quaſi turpe eſſet philoſophum ingredi fornicem: ad hunc uerſus, Huc, inquit, *ingredi*
turpe non eſt adoleſcens, ſed egredi non poſſe turpe. Senſit Venus mode
ignoſcendum ſi quis moderatè utatur licita uenere, nõ gno- rata
ſcendum ſi quis addictus uoluptati ſeruiat. Hoc *dictum illo ſeculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cũ ſcorto congredi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile.*

Cuidam qui propoſuerat ænigma, uehementer inſtanti ut 13
ſolueret, Quid ô ſtulte, inquit, uis ſoluam, quod nobis [illegible] ligatum [illegible] negotiũ? Luſit ex ambiguo. Soluitur enim quæſtio, & ſoluitur homo aut belua uincta. Stultũ autẽ ſit, furioſum hominẽ aut noxiã beſtiã ſoluere, magis nocituram.

Dicebat, *ſatius eſſe fieri mendicum quàm indoctum, quòd* 14
ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nibilominus *ho-* Eruditio utilis
mo eſt, cui deeſt pecunia: at homo non eſt, cui deeſt eruditio. Et tamen cui deeſt pecunia, petit ab obuijs: cui deeſt ſapientia, nullum ſollicitat ut accipiat.

Quum à quodam conuicijs inceſſeretur, tacitus abijt: at 15
quum maledicus inſequeretur abeuntem dicens, quur fugis? Maledico ce-
Quoniam, inquit, tibi quidem poteſtas eſt male loquendi, dendum
mihi uerò nõ audiendi. Salſiſſimè notauit hominis impudentiam, qui quum ſibi ius ſumeret male loquendi, non ſaltem

hoc

hoc iuris concederet alteri, ut ſubduceret ſeſe, deſineretq́; male audire. Nam uox hæc, Quur fugis? erat uelut expoſtulantis de iniuria.

16 *Quidam multa deſtomachans in philoſophos, etiam hoc adiecit, quòd cõſpiceret illos ſemper obſidere fores diuitum: cui* Ariſtippus, *Et medici, inquit, ægrotantiũ domos frequẽtant, nemo tamen ægrotus eſſe mallet quàm medicus. Scitè retorſit in diuerſum cõuicium. Philoſophi prædicant felicitatem, quam uni ſapienti uindicant, & tamen aſſiduè uerſantur apud diuites aliquid uenantes ab illis: unde colligebat diuites eſſe beatiores quàm philoſophos. Sed ille interpretatus eſt philoſophos ideo potiſſimum colere diuites, quòd ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & ſtultiores & corruptores, magis egerent præceptis ſapientiæ: philoſophus autem animorum male habentium medicus eſt. Porrò beatius eſt eſſe medicum quàm ægrotum.*

Philoſophia medicina animorum

17 *Quum aliquando* Corinthum *nauigaſſet, & orta tempeſtas naufragium minaretur, expalluit* Ariſtippus: *id animaduertens è uectoribus quiſpiam militaris philoſophorum oſor, ſedata tempeſtate cœpit inſultare: quur inquiens uos philoſophi qui prædicatis mortem nõn eſſe formidandam, expalleſcitis in diſcrimine, nos indocti nõn timemus? Quoniam, inquit* Ariſtippus, *nõ de pari anima tibi mihiq́; cura ac metus eſt.* A. Gellius *hoc addit,* Ego *timeo animæ* Ariſtippi, *tu nõ times animæ nebulonis: quod tamẽ amarulentius dictum eſt, quàm ut* Ariſtippo *cõueniat, cuius urbanitas non tantum habet nigri ſalis.* Rebus *uiliſſimis minime timemus, unde prouerbium,* Hydria *in foribus. Hinc luſit* Ariſtippus, *illum non expalluiſſe, non quòd eſſet fortior, ſed quòd quũ eſſet homo nihili, haberetq́; animũ omni uirtute uacuum, minimũ erat detrimenti ſi periſſet. Vir eruditus*

Mortis metus

ac ſap

ac ſapientia præditus non perit niſi graui Reipu. diſpendio.

Cuidam iactanti ſe quòd eſſet πολυμαθὴς, *hoc eſt, multiplicis eruditionis, quaſi nihil non didiciſſet, Quemadmodum, inquit, non hi qui plurimum edunt excernuntq́;, melius ualent his qui ſumunt quãtum opus eſt: ita nõ qui plurima, ſed qui utilia legerunt, ſtudioſi & eruditi ſunt habẽdi. Grauiter taxauit eos qui tumultuaria immodicaq́; lectione ſemet ingurgitant, nec ea quæ legunt traijciunt in animum, ſed tantum reponunt in memoria, quare nec doctiores euadunt nec meliores.* 18 Varia lectio

Orator quidam Ariſtippum reum defendit in iudicio, uicitq́; litem. Is quum uelut artẽ ſuam præferens philoſophiæ, diceret, quid tibi profuit Socrates Ariſtippe? Hoc, inquit, quòd oratio quam pro me dixiſti, uera fuit. Defenderat ut uirum bonum & innocentem. Vt autem talis eſſet, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præſtiterat, à quo philoſophiam didicit. Orator nõ hoc efficit ut quis ſit uir bonus, ſed ut talis uideatur iudicibus, etiam ſi non ſit. Præſtantius igitur eſt quod præſtat philoſophus, quàm quod orator. 19 Philoſophia oratoria præſtantior

Aretam filiam ſalubribus præceptis inſtituebat, conſuefaciens ut ubiq; quod immodicum eſſet, contemneret, quòd mediocritas in omni re ſit optima, & in fœmina maximæ uirtutis ſit temperare cupiditatibus. 20 Modus

Cuidam percontanti, qua re eſſet melior euaſurus filius, ſi eum curaret literis erudiendum, Vt nihil aliud, inquit, certe in theatro nõ ſedebit lapis ſuper lapidem. Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus ſedens populus ſpectabat. Lapidem autem uulgò dicebant hominem indoctum & elinguem. 21 Eruditio utilis

Quidam cum Ariſtippo agebat ut filium ſuum ſuſciperet erudiendum: ſed quũ philoſophus pro mercede peteret 22 Inſtitutio recta

quingentas drachmas, alter deterritus magnitudine pretij, minoris, inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Senſit eadem pecunia illum ſibi paraturũ, & philoſophum utilem, & filium obſequentem. Lepidè taxauit uulgi iudicium qui nuſquam parcior eſt quàm in rectè inſtituẽdis liberis, pluſq; ſumptus impendit curandis equis quàm filijs.

23 *Reprehenſus quòd pecunias acciperet ab amicis, ait, ſe nõ ideò accipere ut uteretur ipſe, ſed ut illi diſcerẽt ad quas res utendum ſit pecunijs. Vulgus enim diuitũ, aut in equos aut in operoſas ſtructuras, aut in luxum perdit pecuniam, quum ea bonis uiris ſi egeant ſit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit. Ariſtippus non niſi ad uitæ neceſſaria pecunijs utebatur, ideoq; à diuitibus accipiebat, ut eis demonſtraret bene utendi rationem: id non poterat, niſi illi materiam ſubminiſtraſſent. Veluti qui cupit artem ſcribendi diſcere, chartam & calamum porrigit docturo.*

Diuitiarum uſus

24 *Cuidam exprobrãti quòd in propria cauſa oratore cõducticio fuiſſet uſus, Nil mirũ, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco. Alter uideri uolebat ob hoc oratorẽ præſtantiorẽ philoſopho, quòd eius operã conduceret: ille retorſit in diuerſum, innuens inferiorẽ eſſe qui cõducitur. Oratoris enim munus inferius eſt quàm ut philoſopho conueniat.*

Philoſophus oratore præſtantior

25 *Iuſſus eſt aliquando è ſua philoſophia nonnihil dicere, quumq; detrectantẽ urgeret Dionyſius, Ridiculum, inquit, ſi quidẽ me ut de philoſophia loquar rogas, & quãdo oporteat loqui ipſe me doces. Sẽſit hoc ipſum eſſe philoſophi, ſcire quando loquendũ ſit, quando tacendum: at qui petit ut audiat aliquid ex philoſophia, declarat ſe philoſophiã à philoſopho uelle diſcere: rurſus qui cogit ad loquendũ, is uidetur ipſo philoſopho doctior, ut qui melius norit loquẽdi tempus quàm philoſophus ipſe. Ob hoc Ariſtippi reſponſum indignatus*

Libere

gnatus

gnatus rex, iuſsit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Ariſtippus nihil offenſus, Hunc, inquit, locum ô rex *illuſtrare uis ac honorificum reddere: ſignificans non locum reddere hominem uiliorem, ſed ex dignitate hominis honorem addi loco.* Locum ornat homo

Quendam ſibi uehementer placentem de natandi peritia non tulit Ariſtippus, Et *non te pudet, inquit, tam inſolenter his de rebus iactare te, quæ* Delphinum *ſunt propria?* Lepidius *erat ſi dixiſſet, ranarum.* Decet *hominem gloriari ſuper his quæ ſunt hominis propria.* Nihil *autem magis conuenit homini, quàm ratione pollere.* Nullus *tam peritus natator eſt, quin hic à* Delphinis *ſuperetur.* 26

Percontanti qua re differret ſapiens ab indocto, Mitte, *inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & uidebis. Significauit ſapientem ſecum in pectore circunferre, quo ſe commendet quibuslibet. Proinde ſi doctũ & indoctũ pariter nudos mittas in regionẽ peregrinã ubi ambo ſint æque ignoti, ſapiens proferẽs opes ſuas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro inſano ridebitur, et fame periclitabitur.* 27 Eruditio utilis

Iactanti cuidam quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, inquit, magni narras, quum idem faciat mulus? 28 Bibacitas

Quidam Ariſtippo *uitio dabat, quòd cum meretrice haberet conſuetudinem. Hunc Socratica Iſagoge ſic cõfutauit: Age dic mihi, num referre putas, utrum quis accipiat domum quam multi inhabitarint, aut quam nemo? Quum negaſſet referre, Quid, inquit, refert'ne utrum ueharis naui quæ multos uexerit, an quæ nullos? Quum negaſſet & hoc, Quid igitur intereſt, inquit, utrum conſuetudinem habeas cum muliere, quæ multis ſui fecerit copiam, an quæ nulli? Et hoc dictum ut feſtiuum probari poteſt apud illos, apud quos ſimplex ſtuprum non habetur pro crimine.* 29

Repre

30 Reprehenſus à quodam, quòd Socratis diſcipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet, Merito, inquit, hoc facio, nam Socrati plurimi diuites amici mittebāt triticum & uinum, è quibus pauca in uſus neceſſarios reſeruans remittebat reliquum. Nimirum habebat ille diſpenſatores Athenienſium primores, ego uerò Euthychidem ſeruum meum emptitium. Significabat ſe nihilominus contēnere pecuniam quàm Socratem, ſed illi fuiſſe largiores amicos. Hoc colore ſe poſſent & hodie quidam excuſare profitentes ſummum pecuniæ contemptum, quū apud amicos habeant depoſitam pecuniā, quòd olim habebant benignos peni curatores, nunc eſurituros ſatis, ſi nihil ſit alicubi repoſitum nummorum.

Prouiſio neceſſariorum

31 Habuiſſe dicitur cōſuetudinē cū Laide nobili ſcorto. Quo nomine quum uulgo male audiret, cuidam obijcienti quòd philoſophus haberetur à Laide, Imo Lais, inquit, habetur à me, non ego à Laide: ſignificans nō eſſe turpe uti cōceſſa uoluptate, ſed ei ſeruire deditumq́; eſſe, in turpibus habendum.

32 Rurſum obijcienti quòd cibis lautioribus uteretur, hac ratione occluſit os, Tu, inquit, hos cibos triobolo non emeres? cumq́; is qui uolebat lautitiarum uideri contemptor annuiſſet, Ergo, inquit, non tam ego uoluptati ſtudeo quàm tu auaritiæ. Siquidem uſurus erat & ille lautitijs, ſi gratis aut minimo contigiſſent. Sic nationes quædam Germanis obijciunt bibacitem, Anglis edacitatem, quum ipſis nihil ſit uoracius, ſi quando gratis datur indulgere gulæ. Auariores igitur illæ ſunt, non temperantiores. Huic ſimillimum quod ante retuli de perdice.

Lautitiæ

33 Dionyſij quæſtor, nomine Simus, natione Phryx, oſtendit Ariſtippo ſuas ædes undiquaque ſplendidas, etiam pauimento pretioſis teſſellis conſtrato: omnibus circunſpectis Ariſtippus ſputum oris reiecit in barbam Simi: & ob id indignanti

Liberè

gnanti

gnanti hoc colore ſe excuſauit, quòd in tota domo nihil uideret ad excipiendum oris recrementum opportunius: innuens, in tota domo nihil eſſe fœdius aut immundius barbari facie, quum eam hominis partem oportuerit eſſe mundiſsimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem quàm in Ariſtippum, utcunque illi aſcribitur.

Delectatus aliquando inſigni unguento, Male ſit, inquit, malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt: ſentiens multa per ſe bona reijci culpa utentium male. 34

Interrogatus quomodo Socrates obiſſet diem, Vt ego, inquit, optarim: ſignificans talem mortem quauis uita optabiliorem, nec potuit breuius felicem obitum deſcribere. Dicti tamen argutia in hoc eſt, quòd philoſophus aliud reſpõderit, quàm expectabat percontator. Ille quærebat de genere mortis, morbo periſſet, gladio, ueneno, an præcipitio: ille putans id nihil referre, reſpondit, illum feliciter eſſe mortuum. 35

Sophiſta Polyenus ingreſſus ædes Ariſtippi, quum uideret illic mulieres pulchrè ornatas, ac magnificè inſtructum conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philoſopho luxum. Ariſtippus diſsimulata obiurgatione, aliquantò pòſt, Poteſne, inquit, hodie nobiſcum eſſe? Cum ille non recuſaſſet, Quid igitur, inquit, incuſas? Videris enim nõ lautiorem menſam reprehendere, ſed impendium. Nam ſi cõuiuium ob hoc ipſum diſplicuiſſet quòd eſſet lautius, recuſaſſet eſſe cõuiua. Porrò probare quidem apparatum, ſed offendi ſumptu, non frugalis ſed auari hominis eſſe uidetur. 36 Argutè

Vix credibile eſt quod de illo refert Bion, quum famulus in itinere geſtans pecuniam onere premeretur, Abijce, inquit, quod nimium eſt, & fer quod potes. 37 Philoſophiæ ſtudium

Quodam tempore nauigans, ut intellexit nauim eſſe piraticam, deprompſit aurum ac numerare cœpit, moxq; ab- 38 Ingenioſè

iecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens ſibi imprudenti
& inuito excidiſſe. Hoc *ingenio uitæ ſuæ conſuluit, adempta*
piratis occidendi uinciendiue materia. Sunt qui narrent il-
lum & hæc dixiſſe, Satius eſt ut hæc per Ariſtippum, *quàm*
propter hæc pereat Ariſtippus.

39 Percontanti Dionyſio quur Ariſtippus ueniſſet in Sici-
Liberè *liam relicto Socrate, Vt, inquit, quæ habeo impartiam, quæ*
non habeo accipiam. Sunt qui narrent illum ſic reſpondiſſe,
Quum egerem ſapientia, adij Socratem: nunc quoniam egeo
pecunia, ad te ueni.

40 Ariſtippus Platoni *obiurganti quòd multos piſces emiſ-*
Argutè *ſet, reſpondit ſe illos emiſſe obolo, quumq́; Plato dixiſſet, tan*
ti & ipſe empturus eram, Vides, *inquit, igitur ô* Plato, *me*
non eſſe obſoniorum auidum, ſed te pecuniæ amantem. Simi-
lia quædam antè commemorata ſunt.

41 Idem Aeginæ *in Neptunalibus conſuetudinem habuit cum*
Phryne: quumq́; illi quiſpiam obieciſſet, quòd tantum pecu-
niæ impenderet mulieri, quæ Diogenem *Cynicum gratis*
Candidè *admitteret,* Ego, *inquit, illi multa ſuppedito, ut ipſe ea fruar,*
non ne quis alius. Traditum *eſt hoc de Phryne, quòd quum*
eſſet formoſiſſima, quibuslibet tamen ſui copiam facere ſo-
leat, nullo delectu perſonarum, ſeu diuites eſſent, ſeu paupe-
res, in neminem faſtidioſa. Itaque *turbam amatorum habuit.*
Huc reſpexit Horatius, *Me libertina, nec uno* Contenta
Phryne macerat.

42 *Ariſtippum cum Phryne conſuetudinem habētem ſic ob-*
iurgauit Diogenes, Cum *publica, inquit, muliere tibi res eſt*
Ariſtippe: aut igitur canem agas quemadmodum ego, aut
deſinas. Hunc inductione ſic repulit Ariſtippus. Num abſur
Candidè *dum tibi uidetur* Diogenes *inhabitare domum, in qua prius*
Suprà ap. 29. *habitarunt alij? Quum negaſſet ille,* Quid, *inquit, num ubi*
naui,

naui,quæ multos antea uexerit? Quum hoc quoq; negaſſet abſurdum eſſe,Quur igitur,inquit,abſurdum putas congre-di cum muliere,qua plures ſunt uſi? Hoc antè *commemora-tum eſt,niſi quòd* Athenæus *hunc in modum retulit.*

Quum prædium amœniſſimum perdidiſſet, cuidam de- 45
ploranti tam miſerabilem illius caſum, Quid, inquit, an ne- Relictis gau-
ſcis tibi unicum eſſe prædiolum, mihi uerò tres agros ſu- dendum
pereſſe? Quum annuiſſet alter,Quin igitur tuam potius ui-cem deploramus? ſentiens inſipientis eſſe, dolere amiſſis po-tius quàm gaudere relictis.

Cuidam interroganti, num tu es ubiq;? ridens, Naulum, 44
inquit,nō perdo,ſi ſum ubiq;. Eluſit Ariſtippus *ſophiſticam* Lepidè
quæſtionem, an idem corpus poſſit eſſe diuerſis locis, dum reſpondit non eſſe periculum,ne perdat naulum. Perdit *enim naulum,qui dato pretio non uehebitur eò quò uult.* Poteſt *& ſic accipi,* Ergo *naulum perdidi.*

Confutatus in diſputatione à quodam homine audaci, ſed 45
eodem furioſo ac ſtolido,quum illum uideret geſtientem in-
flatumq; uictoria, Ego *quidem,inquit, redargutus ab eo, ſed* Moderatè
ſuauius dormiturus te,qui redarguiſti.

Helicon Cyzicen*us unus ex* Platonis *æqualibus ſolis de-* 46
fectum prædixerat: qui poſteaquā accidit quemadmodū ille prædixerat,à Dionyſio *argenti talento donatus eſt.* Tū Ari-*ſtippus ad reliquos philoſophos,* Et eg*o rem miram habeo quam poſſim prædicere:orantibus ut proferret,*Prædico,*in-quit,breui inter* Platonem *ac* Dionyſium *futurā ſimultatem.* Senſerat *enim regem animum ſuum iamdudum diſſimulare.*

Illud cum primis damnabat in hominum moribus,quòd in 47
auctionibus uaſa diligenter inſpicerent priuſquam emerent, Amicus deli-
uitam eorum non inſpicerent quos ſibi in amicitiam adiun- gendus
gerent. At *maior utilitas eſt à fidis amicis quàm à uaſis, &*

plus damni eſt niſi deligas.

48 *Quum* Dionyſius *in conuiuio iuſsiſſet, ut ſinguli in ueſte purpurea ſaltarent; purpura uerò tum regum erat geſtamen, nunc ſutoribus etiam communis: id* Plato *facere recuſauit his trimetris è fabula quapiam:*

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν
Ἄῤῥην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος. Id eſt,
Muliebri ego haudquaquam indui queam ſtola,
Vir natus ipſe, & ex uirili germine.

Comiter *Ariſtippus uerò non recuſauit, ſed indutus purpura ſaltaturus, hos uerſus recitauit ex tempore,*

Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
Ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθερήσεται. Id eſt,
Nam in liberi patris ſacris
Mens quæ pudica eſt, neſciet corrumpier.

49 *Dum aliquando* Dionyſium *interpellaret pro amico, nec* Preces abiectæ *ille preces admitteret, proſtratus cœpit amplecti pedes regis, & impetrauit. Id factum quum quidam uelut abiectius quàm ut philoſophum deceret reprehenderent,* Non ego, *inquit, ſum in culpa ſed* Dionyſius, *qui aures habet in pedibus.* Ingenium *iuxtà promptum & ad faciendum & ad excuſandum quidlibet.*

50 *In Aſia comprehenſus eſt ab Artapherne ſatrapa.* Id tem- Animus metu liber *poris quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet ſolitam animi fiduciam:* Inepte, *inquit, quaſi unquam fuerim fidentiori animo quàm nunc, alloquuturus* Artaphernem. *Nimirum hoc illi præſtabat philoſophia, ne quem hominem metueret, ſed cum omnibus liberè ageret.*

51 Eos *qui liberalibus imbuti diſciplinis, philoſophiam ne-* Philoſophia regina *gligerent, dicebat eſſe ſimiles procis* Penelopes, *quòd hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius*

potius ſe habituros ſperauerint quàm dominæ nuptias. Senſit liberales diſciplinas eſſe uelut pediſſequas philoſophiæ moralis, quæ cum primis ſit adhibenda, & cuius gratia reliqua diſcuntur omnia. Simile quiddam dixiſſe fertur & Ariſto de Vlyſſe, qui quum deſcendiſſet ad inferos, ait illum cum omnibus ferè manibus fuiſſe colloquutum, quum ipſam reginam ne uidere quidem potuerit.

Percontanti quæ potiſſimum adoleſcentibus eſſent diſcenda, Quæ uiris, inquit, uſui futura ſunt. Hoc dictum & *alijs aſcribitur.* Optima *ſtatim diſcenda ſunt, nec rudis ætas, quæ maximè docilis eſt, ſuperuacaneis eſt occupanda.* 52 Optima primum

Poſteaquam Ariſtippus magnam pecuniarum uim ſibi comparaſſet, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim *minus admirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philoſophus, & qui tantos haberet amicos, pauper eſſet, quã quòd ipſe diues.* 53 Philoſophus diues

Scorto cuidam dicenti, ſum ex te grauida Ariſtippe, Iſtuc, inquit, nihilo magis ſcire poſſis, quàm per denſiſſimas ſpinas ambulans dicere, hæc me ſpina pupugit. 54 Lepidè

Incuſante quodam quòd filium ſic abijceret negligeretq́; quaſi ex ipſo natus non eſſet, An non, inquit, & pituitam & pediculos è nobis natos uelut inutiles procul à nobis abijcimus? Senſit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo ſe parentum affectui commendent, niſi quòd ab ipſis progeniti ſint. Ita ſenex in comœdia, Tantiſper te uolo meum, dum id quod te dignum eſt facis. 55 Liberi degeneres

Quũ Ariſtippus à Dionyſio pecunia donatus eſſet, Plato libris: atque ob id à quodam carperetur, quaſi ad rem attentior eſſet quàm Plato, Quid refert? inquit. mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: ſentiens neutrum accuſandum. 56 Auaritia non pecuniæ tantum eſt

Interrogatus quam ob cauſam ſic ipſum argueret Diony- 57

Veritas odioſa *ſius, Ob eandem, inquit, ob quam cæteri: ſignificans philoſophi libertatem omnibus eſſe moleſtam, non igitur mirandam ſi regi: ſimul illud innuens, regis iudicium nihil à uulgari differre, quòd fortuna non addat ſapientiam.*

58 Philoſophus nullius eget *Quondam petijt talentum à* Dionyſio, *quumq́; rex redarguendi nactus occaſionem, diceret,* Non'ne *tu prædicabas, philoſophum non egere? Da, inquit, & poſtea de hoc diſputabimus.* Q*uum accepiſſet pecuniam,* An non, *inquit, rectè dixi, philoſophum non egere?* Non *eget qui quum opus eſt, habet unde accipiat.*

59 Dionyſio *recitanti uerſiculum ex* Sophoclis *tragœdia,*

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται,
Κείνου ᾽στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

Q*uiſquis tyranni ad tecta ſeſe contulit,*
Fit *ſeruus illi, liber etſi uenerit.*

Ariſtippus *correcto poſteriore uerſiculo reſpondit,*

Οὐκ ἔστι δοῦλος, ἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id *eſt,*
Haud *ſeruus eſt ſi liber illuc uenerit.*

Libertas uera *Significans non eſſe uerè liberũ, niſi cuius animũ ſpe metuq́; liberauit philoſophia.* Neq; *enim uerè liber eſt quiſquis ingenuus natus eſt.* Q*uidam hoc dictum aſcribunt* Platoni.

60 Q*uum inter* Ariſtippum *&* Aeſchinẽ *incidiſſet ſimultas, quidam autem diceret, ubi nunc illa ueſtra amicitia?* Dormit, *inquit, ſed eam excitabo.* Itaque *ſimultatem* Ariſtippus *commoda liberáq; appellatione facilè ſuſtulit.* Ne *ſilẽtio malum, ut ſolet, increſceret, ultro adijt* Aeſchinem, Non, *inquit, quam primum redibimus in gratiam, ac nugari deſinemus? an potius expectabimus, ut ſcurris inter pocula de nobis* Reconciliatio *loquendi materiam præbeamus?* Cui *quum* Aeſchines *reſpondiſſet, ſe lubenti animo reditur ũ in gratiam,* Memento *igitur, inquit* Ariſtippus, *quòd cum eſſem natu maior, prior*

ad

ad te uenerim. Tum Aeſchines, *Næ tu profecto uir me longe melior es. Siquidem à me ſimultatis, abs te ſarciendæ gratiæ, fuit initiũ.* Hoc pacto redintegrata eſt inter illos amicitia.

Quodam tẽpore cum ciuibus aliquot ſuis nauigans naufragio eiectus eſt. Quum in littore uidiſſet figuras mathematicas in arena depictas: *Salua, inquit, res eſt amici, hominum ueſtigia conſpicio: & ingreſſus ciuitatem proximam, inueſtigauit quinam eſſent illic diſciplinarum ſtudioſi: cum his ubi congreſſus eſt, ſumma cum humanitate tractarunt non ipſum modò, uerùm & comites illius, atq; etiam uiaticum ad reditum ſubminiſtrarunt.* Tandem quum hi qui cum Ariſtippo uenerant, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum ecquid uellet ſuis ciuibus renuntiari, Vt, inquit, *ſtudeant ſibi huiuſmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, ſed ſimul cum poſsidente enatant.* Refert idem Vitruuius de architectura lib. 6. addens Ariſtippum tunc ueniſſe Rhodum. 61 Vera bona animi

Quum Socrates taxaret unguentis delibutos, & Charondas, ſiue ut alijs placet, Phædon, percontaretur, quis eſſet ille unguẽtis delibutus, Ego, inquit, *infelix, & me infelicior* Perſarum rex. At uide, inquit, *ut quemadmodum hac parte nullo cæterorum animalium eſt ſuperior, ita nec hominum ullo præſtantior.* Senſit externis bonis hominem nihilo fieri meliorem: & equus ſanſucino oblitus idem oleret quod rex, & mendicus unguento ſimili delibutus, non minus bene olet quàm ſummus pontifex. 62 Liberè

DIOGENES CYNICVS.

Non inconcinnus, ut arbitror, ordo uidebitur, ſi poſt facetam Socratis ſanctimoniam, poſt hilarem Ariſtippi libertatẽ, Diogenem Sinopenſem commemoremus, qui dictorũ omniiugi gratia longè ſuperauit cæteros: quanquã omnes hos tres diuerſis quidem uirtutibus, ex æquo tamen ſuſpiciẽdos iudi-

co,ut licet diſsimillimi fuerint,æquales tamen fuiſſe dicas.

1 Studium ſapientiæ *Primum Athenas profectus ad Antiſthenem ſe contulit, à quo ſæpe repulſus (nullum enim diſcipulum recipiebat Antiſthenes)non deſtitit tamen hærere : adeo ut quum aliquando baculum intentaret Antiſthenes, ultro baculo caput ſubiecerit, dicens, Cæde ſi uis,at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas dum aliquid dixeris. Inſigne exemplum adamatæ ſapientiæ.*

2 Libertas *Quum murem forte conſpiceret in Megarico diſcurrentem,qui neque cauum quæreret,neque turbis terreretur,neque cibum appeteret, Bellum,inquit,libertatis exemplum: moxq́; contemptis omnibus cœpit in dolio habitare.*

3 Facetè *Demirantibus quòd nullas haberet ædiculas ubi cibum capere poſſet, oſtendit Iouis porticum, aitq́;, Athenienſes ipſi magnificam extruxiſſe aulam ubi ueſceretur. Quod publicum erat, ſibi quoque paratum interpretabatur. Neque potuit optare cœnationem ſplendidiorem.*

4 Artes ſuperuacaneæ *Euclidis ſcholam,quòd arguta quidem,ſed ad rectè uiuendum inutilia docere uideretur, χολὴν,id eſt,bilem ac moleſtiam appellabat, quum ſchola Græcis ſonet otium. & Platonis διατριβὴν,id eſt,exercitationem,κατατριβὴν, id eſt, contritionem uoce deprauata uocabat,quòd à communi uita ſemotus diſputationibus inſeneſceret,quum Diogenes in publico uiuens mallet philoſophice uiuere quàm diſputare.*

5 Pompa inepta *Dionyſiaca certamina quæ Athenis in honorem Bacchi magnis impendijs pompáq́; celebrabãtur,appellabat magna ſtultorũ miracula,quòd in his nihil non ridiculum ageretur.*

6 Oratores *Oratores qui ſummo in pretio habebantur Athenis,dicebat turbæ miniſtros, quòd ad gratiam loqui cogerentur, ac ſeruiliter adulari ſtolidæ multitudini. Coronas autem dicebat eſſe gloriæ puſtulas,ἐξανθήματα,qualia nonnullis progermi*

germinant in naſo uultuq́; ex bile.

Quoties conſiderabat in hominum uita ciuitatum gubernatores, medicos ac philoſophos, dicebat nullum animal homine ſapientius. Idem contemplans ſomniorum interpretes, coniectores, diuinos, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitijsq́; ſeruirẽt, aiebat ſibi nihil homine uideri ſtultius: indicãs hominis ingeniũ ad res optimas accommodũ ſi exerceatur: ſin ad uitia degeneret, lõge eſſe infra mutas pecudes. 7 Homo animal ſtultiſsimum

Dicere ſolitus eſt, ſæpius in uita parandũ λόγον ἢ βρόχον, *id eſt, ſermonẽ quàm laqueum. Qui deſpõderunt animum, ad laqueum confugiũt, quum ad conſolatorium ſermonẽ potius ſit confugiendum.* Nam *animo ægrotanti medicus eſt oratio.* Nec *abſurdus fuerit ſenſus, ſi* λόγον *accipias pro ratione.* 8 Ratio

Quum in opiparo conuiuio uideret Platonem *nihil attingentem lautitiarum, ſed oleis duntaxat ueſcentem. Quid accidit, inquit, uir ſapientiſsime, ut quum ob huiuſmodi menſas in Siciliam profectus ſis, hic à paratis abſtineas?* Ad hæc Plato, At Hercle, Diogenes, *& in Sicilia huiuſmodi ferè cibo contentus eram. Quid igitur, inquit* Diogenes, *neceſſe erat Syracuſas nauigare? An tum Attica non ferebat oleas?* Hoc *dictum quidam aſcribunt* Ariſtippo. 9 Philoſophus aulicus

Diogenes *aliquando* Platoni *occurrit caricas edens, eiq́; offerens dixit, Licet participem eſſe: quum acceptas ediſſet,* Participem *eſſe dixi, inquit, non deuorare,* μεταςχεῖν εἶπον, οὐ καταφαγεῖν. Hic *iocus ad rem ſeriam poteſt accommodari, uidelicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentum permiſſu abutuntur ad inconceſſa. Veluti ſi quis admonitus, non eſſe inutile deguſtare dialecticam, totam uitam ei impendat ſtudio.* Dictum *ita refertur à* Laërtio, *ut dubites uter alteri obtulerit caricas.* 10 Conceßis abuti

Plato frugalis quidem erat, ſed tamen amans munditiei, 11

contrà Diogenes *ſordidus.* Itaque *calcans Platonis culcitram præſentibus aliquot* Dionyſij *amicis quos* Plato *inuitarat ad*
Gloria tecta *conuiuium,dixit,*Calco *Platonis ambitionem.*Mox *Plato,*At *quanta ſuperbia tumes ipſe* Diogenes*, dum alienam ſuperbiam te calcare putas?*Hoc *ipſum ab alijs narratur lepidius.* Diogeni *dicenti,*Calco *faſtum* Platonis*,* Calcas*,inquit* Plato*, ſed alio faſtu.*Nam *hoc ipſum faſtus erat quòd iactabat mundiciei contemptum: & qui ſordibus gloriantur, non minus ambitioſi ſunt quàm qui ſplendidè ueſtiuntur,ſed aliter.*Tur*pior eſt autem ambitio ex fuco uirtutis laudem captans.* So*tion tamen hoc non aſcribit* Diogeni*,ſed* Platoni *Cynico.*

12 Diogenes *à* Platone *petierat uini paululum, tunc & caricas.*Plato *miſit lagænam:cui Cynicus hunc in modum gra-*
Liberalitas nimia *tias egit,* Quum *interrogaris quot ſint duo & duo,reſpondes,uiginti: ita nec ſecundum ea quæ rogaris das, nec ad ea quæ interrogaris reſpondes.*Notauit *Platonem ut immodice loquacem,quod idem in illius ſcriptis notauit* Ariſtoteles.

13 *Percontanti in qua parte Græciæ uidiſſet bonos uiros,*Vi
Pauci boni *ros,ait, nuſquam,ſed* Lacedæmone *uidi pueros.* Notans *totius* Græciæ *corruptiſſimos mores,adeo ut apud* Lacedæmo*nios, gentem incorruptiſſimam, tantum in pueris reſideret priſca integritas. Simul illud innuit, in reliqua* Græcia *ne pueros quidē eſſe bonos:tū & illud, uiros eſſe pueris deteriores,quum ab his oporteat pueros ad probitatem inſtitui.*

14 Quum *aliquando de re ſeria diſſerens, nullum haberet*
τερετίζειν *auſcultatorem attendentem,cœpit ineptam cantionem canere*
Ridicula præferuntur ſalutar.bus *re ueluti ſaltaturis.*Vbi *iam plurimi concurriſſent obiurgauit illos, quòd ad ſtulta & inepta frequentes & alacres accurrerent,ad ſeria uerò & ad bene uiuendum utilia, nec alacriter conuenirent,nec diligenter auſcultarent.* Huic *ſimillimum eſt,quod* Demoſtheni *quidam aſcribūt de umbra aſini.*

15 *Reprehendebat homines quòd lucta, calcitrando, aliјsq́; his ſimilibus ſemet exercerent,ut periti euadant: nullos autem in hoc incumbere,ut probi & honeſti euaderent.*

Cura præpoſtera

16 *A nullo deniq; hominum genere linguæ dicacitatem temperabat. Grãmaticos aiebat ſe demirari,qui tanto ſtudio mala* Vlyſsis *perquirerent,ſua ipſorum mala ignorarent.* Olim *Grammatici potiſsimum uerſabãtur in* Homeri *rhapſodijs, at is in* Odyſſea *cõmemorat uarios* Vlyſsis *errores. Muſicos item accuſabat, quòd in cithara diligenter aptarent chordas ad concentum, mores haberent inconcinnos.* Reprehendebat *& mathematicos,quòd ſolem, lunam ac ſtellas intuerentur, non uidentes ea quæ eſſent ante pedes.* Oratores *carpebat, quòd ſtuderent iuſta dicere, ſed eadem facere negligerent.* Auaros *obiurgabat, quod pecuniam uerbis uituperarent, quum eam animo plurimi facerent.* Eſt *enim hoc auaris peculiare,quod nulli magis deteſtantur auaritiam quàm ipſi.*

Præpoſtera ſtudia

17 *Taxabat hominum uulgus, quòd bonos uiros hoc nomine laudarent,quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur quod laudibus extollerent uehementer, ſed pecunioſos magis ſequerentur,quos uituperabant.* Deſtomachabatur *in eos qui pro bona ualetudine ſacrificarent, & in ipſo ſacro epulis immodicis ſemet ingurgitantes, facerent bonæ ualetudini contraria.* Dicebat *ſe mirari ſeruos, qui quum uiderent dominos plus æquo uoraces, non illis eriperent cibos.* Nam *hoc eſſe dominorum ualetudini conſulere, & ſeruis magis conuenit edacitas.*

18 *Hactenus dictũ eſt, quos quibus nominibus reprehenderit,nũc audi quos laudarit.* Probabat *eos qui uxores ducturi non ducerent, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros alturi non alerent, qui ad* Remp. *acceſſuri non accederent, qui ſe ad conuiuendum præpotẽtibus cõponerent,nec tamen accede*

Quæ in uita fugienda

accederent: ſignificans ab his omnibus abſtinendū, eosq́; prudentes uideri qui ad ea ſolicitati, tempeſtiuè uertiſſent ſententiam, quòd ſemel aggreſsis non ſit integrum mutare conſilium, etiamſi pœniteat inſtituti. Qui duxit uxorem, iam ſui iuris non eſt: qui ſe mari cōmiſit, uentorum arbitrio feratur oportet: qui ſemel acceſsit ad rempu. ſcenæ ſeruiat oportet, & ut cupiat, tutum non eſt ad priuatam redire uitam.

Benignitas

19 *Illi tribuitur & hoc ænigma, manus non eſſe porrigendas amicis complicatis digitis: innuens non ſatis eſſe ſi comes nos præbeamus amicis, ſed comitati comitem adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos, dicuntur δεξιοῦς, quaſi dicas dextrare.*

Educatio frugalis

20 *Quum captus uenderetur in Creta, præconi roganti quid ſciret, & quo titulo eum commendaret emptori,* Dic, *inquit, te uendere hominem qui ſciat imperare liberis. Quidam* Xeniades Corinthius *admiratus præconij nouitatem, adijt* Diogenem, *percontans num ſciret quod profiteretur: ubi ex ſermone hominis comperit eſſe ſapiētem ac doctum, mercatus duxit domum, eiq́; ſuos liberos erudiendos tradidit: quos ille ſuſceptos liberaliter inſtituit, primum'que tradidit artes liberales, mox docuit equitare, arcum tendere, fundam rotare, iaculari telum.* In *palæſtra uerò non permittebat, ut pædotribæ, illos grauioribus laboribus, in morem athletarum exerceret, ſed hactenus quantum ad ruborem bonamq́; corporis ualetudinem conduceret.* Cu*rauit ut ex poëtis alijsq́; ſcriptoribus optima quæq́; ediſcerent, quòd ea modo uerè ſcimus quæ memoria tenemus: breuiter totius doctrinæ ſummam illis redegit in compendium, quò & citius perciperent, & fidelius memoria complecterentur.* Eo*ſdem inſtituit, domi miniſtrare parentibus, cibo leui, uiliq́;, & aquæ potu contentos eſſe: quumq́; cæteri*

cæſa

cæſariem alant ad formæ commendationem, ille iuſsit illos radere comam: & ſi quando prodeundum eſſet in publicum, incomptos producebat abſque tunicis, incalceatos ac tacitos. Quin & ad uenatum illos inſtituebat, Lacedæmonios imitatus. His rebus factum eſt, ut à pueris obſeruaretur, perq́; illos parenti commendaretur. Alij narrant præconem Diogenis *iuſſu ita prædicaſſe, Eſt ne quiſpiam qui uelit emere dominum?*

Quum ſederet in auctione, uetitus eſt ſedere ac iuſſus eſt ſtare, ob id opinor, ut facilius inſpiceret emptor quid emeret. At Diogenes, *Quid, inquit, refert quando piſces quocunque modo iaceant emuntur: notans uulgi ſtultitiam, qui empturi ſeruum cauent ne quod corporis uitium fallat, nec ſimili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.* 21 Sermo index animi

Aiebat ſibi uideri mirū, quòd quum ollam aut operculum non emerent homines niſi pulſu ac tinnitu exploratum, in emendo homine ſolo aſpectu eſſent cōtenti: ſignificans hominem nulla ex re melius cognoſci quā ex oratione. Vt igitur qui uas fictile teruntio parant emere, digito pulſant, atq; ex tinnitu reddito dignoſcūt, ſit'ne integrum, probæ argillæ, ac bene coctū: ita priuſquā minis aliquot emāt hominē, oportebat ad dicendū prouocare, atque ex oratione deprehendere qualis ſit. Eōdē pertinet dictū ſuperius: piſcis mutus eſt, nec refert quomodo iaceat, quū nihil aliud ſit quā piſcis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, ſi ſilentem emas. 22

Xeniadæ à quo fuerat emptus dicebat, Mihi licet ſeruo obtemperes neceſſe eſt, propterea quòd qui nauclerum aut medicum habet ſeruum, ei tamen parere cogitur, ſi uelit ex eo capere utilitatem. 23 Seruo prudenti obtēperandum

Apud hunc Xeniadē fertur conſenuiſſe, & à ſuis diſcipu- 24

lis

lis ſepultus eſſe. Rogatus à Xeniade, quomodo ſepeliri uellet, In faciē, inquit. Percontanti cauſam, Quoniā, inquit, paulò pòſt futurū eſt ut inferiora fiant ſuperiora: huc alludens, quòd id temporis Macedones rerum potirentur, atq; ex humilibus fierent excelſi: quòd ſi inuerterentur omnia, fore ut Sepultura *cadauer etiam ex prono fieret ſupinum. Fortaßis illud ſenſit, nihil referre quo ſtatu corpus exanime ſepeliatur, quia in re magna erat uulgi ſuperſtitio, porrectis in portam pedibus efferebantur, ſtantes cremabantur: & hodie ſtantes ut audio ſepeliuntur Iudæi, certè ſupini ſepeliūtur omnes Chriſtiani.*

25 *In foro quondam ſtans clamabat, Adeſte homines, ueluti cōcionaturus apud populū: quumq; iā frequētes cōueniſſent, nec ille deſineret clamare, Adeſte homines: quidā indignati, En adſumus, dic aliquid. Tū Diogenes baculo illos abigens, homines, inquit, adeſſe iußi, non ſterquilinia. Nō putauit hominis cognomen competere in eos qui non uiuerent iuxta rationem, ſed brutorum in morem agerentur affectibus.*

26 *Alexander Magnus quum eſſet Corinthi, adijt Diogenem* Homines pecudū ſimiles *pro dolio ſedentem, cumq; eo multa collocutus eſt, à quo digreſſus indignantibus amicis quòd rex illi cani tantum habuiſſet honoris, qui tanto principi nec aſſurgere dignaretur, Imò, inquit, ni Alexander eſſem, Diogenes eſſe uellem. Adeo demiratus eſt animum illum liberum, ac rebus humanis omnibus ſuperiorem, ut nihil regno ſimilius eſſe iudicaret. Præcipua regum felicitas eſt, quòd nulli ſeruiunt, ſed quicquid uolunt facilè efficiunt, tum quòd nullius egeant: atqui hoc ipſum homini præſtat philoſophia multo uerius, quàm regnum monarchis. Quanquam Alexandrum eſſe, Alexander maius quiddam exiſtimabat quàm regem eſſe.*

27 *Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui ſurdi* Philoſophia *eſſent aut cæci, ſed qui peram non haberent. Luſit autem affi-*

nitate

nitate uocum. Nam ἀνάπηρος Græcis dicitur mancus aut mutilus, ἄπηρος qui pera caret: innuens opinor hominem ad omnem uitæ functionem inutilem eſſe qui expers ſit philoſophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

Ingreſſus aliquando iuuenum conuiuiū, capite ſemitonſo, non ſolum non comiter exceptus eſt, ſed multis plagis onuſtus dimiſſus eſt. Quos ille hac ratione eſt ultus: Nomina *iuuenum à quibus fuerat cæſus albo inſcripſit, itaq; obambulabat ſoluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid eſſet paſſus, & album prodebat autores.* Hoc *pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos expoſuit.* 28 Vindicta ciuilis

Quoniam Cynicus erat, canis dictus eſt, & hoc uitæ genus multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. Itaque dicere ſolitus eſt, ſe canem eſſe laudantium, ſed laudatorum neminem cum laudato cane audere uenatum ire. 29 Virtus laudata tantum

Iactante ſe quopiam ac dicente, Viros *ſupero in* Pythijs, 30 Serui ueri
Equidem, *inquit, uiros, tu uerò mancipia. Luſit rurſus affinitate uocum, quæ eſt inter* ἄνδρας *&* ἀνδράποδα. *Mancipia autem appellabat quicunque ſeruirent cupiditatibus: has philoſophia uincere pulchrius eſt, quàm in* Pythijs *ludis uincere uiros.*

Cuidam admonenti, ut iam ſenex quieſceret à laboribus, 31 Honeſti ſtudium intendendum
Quid, inquit, ſi in ſtadio currerem, utrū oporteret iam metæ uicinum curſum remittere, an magis intendere? Rectè ſenſit, uirtutis ſtudium hoc magis intendendum quo minus ſupereſt uitæ, quòd turpe ſit tum ab honeſto inſtituto refrigeſcere.

Aliquando uocatus ad cœnam, negauit ſe uenturum. Ro*ganti cauſam,* Quoniam, *inquit, heri mihi non ſunt actæ gratiæ. uulgus hominum poſtulat ſibi ueluti pro magno beneficio gratias agi, ſi quē admiſerint ad conuiuiū. At* Diogenes *licet pauper, exiſtimabat ſibi deberi gratiam, quòd nō grauare* 32

uaretur intereſſe conuiuio, quia nuſquam iret aſymbolos, ſed lautius philoſophiæ ſermonibus paſceret conuiuatoris & conuiuarum animos, quàm ille corpus epulis.

33 *Demoſthenem adoleſcentem aliquando in publico diuerſorio prandentem deprehendit, quum ille conſpecto* Diogene *ſeſe ſubduceret introrſum,* Tantò *magis, inquit, in diuerſorio futurus es: ſignificans hoc illum magis fore conuiuarum fabulam, quòd non ſolum ibi uerſaretur, ſed etiam tanquam in re nefaria deprehenſus ſeſe ſubduxiſſet.* Hoc enim *memorabilius, quàm quòd illic potaret.* Alij *narrant hoc cuidam adoleſcenti dictum,* Is *potuit &* Demoſthenes *eſſe: ſimplicior autem ſenſus eſt, ut accipiamus adoleſcentulum admonitum, ne intrò fugeret, ſed foras.* Nam *quò interius ſeſe abdebat in popinam, hoc magis erat in popina.*

34 *Hoſpitibus quibuſdam celebrem illum* Demoſthenem *uidere cupientibus, porrecto medio digito,* Hic *eſt, inquit, ille* Demoſthenes Athenienſium *orator.* Digitus *pollici proximus index dicitur, quòd hunc intendentes ſolemus aliquid commonſtrare.* Digitus *autem medius apud priſcos infamis habebatur ob cauſam hic non referẽdam.* Porrò Demoſthenes *uulgò malè audiebat, quaſi parum uir eſſet.* Id *ſignificans* Diogenes, *maluit illum medio quàm indice demonſtrare.*

Hic eſt ille

35 *Cuidam exciderat panis, eumq́; reliquit, quòd puderet recipere.* Hunc *caſtigare uolens* Diogenes *iniecto fune collo traxit urceum per ceramicum, hoc faciens in poculo, quod ille in pane facere erubeſcebat.*

Pudor inutilis

36 *Cum multis uideretur immodice philoſophus, reſpondit, ſeſe imitari chori magiſtros, qui tonũ legitimũ excedere ſolent, ut alij congruum arriperent.* Quod *enim excedit modum, tametſi uitioſum eſt, tamen ad excitandã aliorum ſocordiam conducibile eſt.* Ita *palliũ ac dolium* Diogenis, *diuitibus*

Exempla inſignia

ſuas

ſuas delicias exprobrabant.

Dicebat plurimos inſanire præter digitum. Nam *ſi quis* 37
aſſiduè medium digitum intendat uice indicis, uulgò habetur Inſaniæ genera
inſanus:ſi quis indicem,ſanus uidetur. At *plurimi ſunt homines qui grauius inſaniunt in rebus ſerijs, quàm ſi digitum pro digito porrigant, & tamen hi uulgò non habentur inſani.* Q*uemadmodum & hodie parentes in liberis pro graui peccato caſtigant,ſi læua pro dextra utantur : atqui non itidem caſtigant eos,quum turpia pro honeſtis eligunt.*

T*axabat & in hoc hominum inſaniam, quòd res pretioſas minimo emerēt,uenderentq́; uiliſsimas plurimo.Statuam* 38
enim tribus nummûm millibus emi, quum farinæ chœnix Aeſtimatio præpoſtera
duobus æreis ueniret. At *ſtatua nihil opus ad uitam, ſine farina uiuere non licet.* Conueniebat *igitur farinam multò ſtatuis eſſe cariorem.* Philoſophus *pretia rerum æſtimabat uſu naturali,uulgus æſtimat ſtulta perſuaſione.*

Q*uod ſuprà retulimus de* Xeniade, *quidam ita narrant:* 39
Q*uum eſſet emptus* Diogenes, *perinde quaſi ipſe* Xeniadem *emiſſet, dixit illi,* Vide *ut iuſsis meis pareas.* Q*uumq́;* Seruus prudētior hero
ille diceret ἄνω ποταμῶν, *ſignificans rem præpoſterè agi, ſi ſeruus imperet hero,*Si *medicum,inquit* Diogenes,*emiſſes æger, non illi præſcribenti obtemperares, an diceres,* ἄνω ποταμῶν; Si *herus corpore male affectus auſcultat ſeruo rei medicæ perito,multo magis decet animo ægrum auſcultare ſeruo philoſophiæ perito : quod enim ars medica præſtat corpori,hoc philoſophia præſtat animo:illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus.* Q*uanto autem animus præſtat corpori, hoc illius morbi ſunt quàm huius grauiores.* L*aërtius addit, quum à præcone rogaretur,quo titulo uellet prædicari, isq́; reſpondiſſet,ſe ſcire imperare liberis:ubi uidiſſet prætereuntem quendam bene cultum,* H*uic,inquit,me*

uende, nam is eget domino.

40 *Cuidam ambienti à* Diogene *in* Philoſophiæ *diſciplinam recipi, admiſſo explorãdi gratia pernam in uia ferendã dedit, ſeq; iuſsit ſequi.* Ille *præ pudore, abiecto quod geſtabat, furtim ſe ſubduxit.* Aliquanto *pòſt forte fortuna illi factus*

Pudor inutilis *obuius, ridens,* Tuam, *inquit, ac meam amicitiam perna diremit: indicans illum non eſſe idoneum philoſophiæ diſcipulum, qui ſtultum pudorem non poſſet cõtemnere.* Neq; *enim turpe eſt geſtare pernam, ſed ab honeſto recedere turpe eſt.* Diocles *hoc ipſum paulò ſecus narrat.* Quum *quidam ambiens eſſe* Diogenis *diſcipulus dixiſſet illi,* Impera *mihi* Diogenes, *admiſſo in famulitium caſei fruſtum portandum dedit.* Id *quum ille ob pudorem recuſaret,* Noſtram, *inquit* Diogenes, *amicitiam paululum caſei diremit.*

41 Quum *aliquando uidiſſet puerum caua manu bibentem,*

Frugalitas Hic *puer, inquit, me frugalitate ſuperat, qui ſupellectilem ſuperfluam mecum circunferam: & eductum è pera poculum ligneum abiecit,* Neſciebam, *inquiens, & in hoc nobis prouidiſſe naturam.* Quum *alterum puerum uidiſſet uaſculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiecit & catinum ligneum, ut ſuperuacaneum.* Hæc *patiar uideri ridicula, modo fateamur, immodicum ſimplicitatis exemplum in hoc utile: ut nos noſtri luxus pudeat.*

42 *Sapienti nihil deeſſe colligebat hoc ſyllogiſmo,* Deorum

Sapiens diues *omnia ſunt, deorum autem amici ſunt ſapientes, & amicorum communia ſunt omnia, ſapientum igitur ſunt omnia.* Sed *eodem ſyllogiſmo reijci poterat petens aliquid,* Quur *petis habens omnia?*

43 Quum *uidiſſet fœminam dijs procumbentem, ita curuato*

Decorũ ubiq; *to corpore, ut à tergo quædam apparerent quæ nudari non decet oculis hominum, adijt illam dicens,* Non *uereris mulier*

lier ne ſtante poſt tergum tuum deo (nam illius plena ſunt omnia) parum decenter te geras? Aeſculapio percuſſorem conſecraſſe dicitur, qui accurrens procidentes in faciem conţereret, hoc figmento deterrens homines à ſuperſtitione, qui credunt deos non audituros, niſi ipſis indecoro corporis geſtu ſupplicent.

Solitus eſt ioco dicere, ſibi tragicas execrationes occurriſſe, quòd eſſet ἀνέστιος, ἄπολις, ἄπατρις, πτωχὸς, ἀλήτης, καὶ ἡμερόβιος, *id eſt, domo, ciuitate patriaq́; carens, pauper & erro, Alludens ad locum aliquem è tragœdijs.* De Oedipi *execrationibus nobis dictum in Chiliadibus.* 44 Paupertas tragica

Quin & illud dixiſſe fertur, quòd fortunæ opponeret animi fiduciam, legi naturam, affectibus rationem, eo quòd his tribus paratur ac ſeruatur hominum trãquillitas. Aduerſus *fortunæ procellas tuetur ſapientem animus impauidus: naturam pro lege ſequitur, cui ſi repugnet lex, contemnit eam: porrò cupiditatum tumultus ratione compeſcit.* 45 Philoſophi uita

Quum Alexander Magnus inuiſeret Diogenem, *reperit eum in cranio ſedentem pro dolio, ac laceras ſchedas glutino committẽtem. poſteaquàm rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq́;,* Cogita Diogenes quid à me ue*lis petere, nã quicquid optaris feres.* Mox, inquit, de alijs, in*terim ſecede pauliſper.* Cum rex ſeceſſiſſet, *putãs illum uelle deliberare, diutius ſilenti repetijt,* Pete quod uis Diogenes. Hoc, *inquit, uolebam, nam prius arcebas mihi ſolem ad id quod ago neceſſarium. Alij narrant illum dixiſſe,* Ne mihi *feceris umbram, quòd uellet apricari.* 46

Memoratur & illud: Alexandrum ita fuiſſe loquutum, 47 Philoſophus paucis eget
Adſum ô Diogenes *tibi ſubuẽturus, quandoquidem uideo te multis egentem: cui* Diogenes, *Vter noſtrum pluribus eget: ego qui ultra peram & palliũ nihil deſidero: an tu qui non*

contentus patrio regno, tot periculis temet obijcis ut latius imperes: adeo ut uix totus orbis tuæ cupiditati uideatur ſatis futurus?

48 *Quodam tempore cum diutiſſimè legens tandē eò ueniſſet ut uideret chartā uacuā,*Bono,*inquit, animo eſtote uiri, terram uideo. Alludens ad longā nauigatione feſſos, qui recreantur animo quum ipſis procul apparet portus.* Lepide

49 *Cuidam ſophiſticis argutationibus colligenti, quòd* Diogenes *haberet cornua: frontem ac tempora manu contrectans,*Atqui,*inquit,ego non uideo:irridere maluit friuolum enthymema quàm ſoluere.* Argutiæ friuolæ

50 *Quum* Zenon *in ſcholis diſſerens, acutiſſimis rationibus probaret nullum eſſe motum, nec eſſe poſſe,* Diogenes *ſurgens cœpit inambulare.* Id *admiratus* Zenon, *Quid inquit, agis* Diogenes? *Confuto,inquit,tuas rationes.*T*axans interim inanem ingenij oſtentationem.*

51 *Sophiſta quidam uolens apud* Diogenem *oſtentare acumen ingenij,hunc in modū ratiocinatus eſt: Quod ego ſum, tu non es.*C*um annuiſſet* Diogenes, Ego,*inquit,ſum homo, igitur tu non es homo.*T*um* Diogenes,A *me,inquit,incipe, & rectè collegeris.*Non *dignatus eſt aperire, quid haberet uitij ratiocinatio, ſed maluit irridere de tam friuolis nugis ſibi placentem.*Si *ſic ſumpſiſſet, tu es homo, ſequebatur ſophiſtam non eſſe hominem.* Argutiæ friuolæ

52 *Cuidam ad oſtentationem ingenij multa de rebus cœleſtibus diſſerenti,Quā nuper,inquit,de cœlo ueniſti?* Socratē *in hoc retulit,cuius eſt illud:Quæ ſupra nos,nihil ad nos.* Ignota loqui

53 *Eunuchus quiſpiam contaminatæ famæ inſcripſerat ædibus ſuis,*μηδ᾽ἐν εἰσείτω κακὸν,*ne quid ingrediatur mali.* Id *uidens* Diogenes, Aedium,*inquit, dominus quà ingreditur? Eunuchus boni ominis gratia poſuerat titulum,ne quid infe* Mala uera

licitatis

licitatis attingeret domum,id Diogenes *detorſit ad mala animi,quæ ſola uere mala ſunt.*

Nactus *unguentũ eo pedes inunxit præter morem publicum.*Id *demirantibus dixit,*Quoniã *unguentum capiti infuſum exhalatur in aërem,à pedibus autem aſcendit ad nares. Similiter alius reprehẽdit publicam conſuetudinẽ,qua coronas capiti imponunt, quũ magis cõueniat infra nares ponere,quòd fragrantiæ uapor nõ tam deſcendat quàm aſcendat.* 54 Ridiculum

Athenienſes *hortabantur* Diogenem *, ut myſterijs initiaretur , addentes quòd initiati apud inferos principatũ tenerẽt.*Ad *quæ* Diogenes,*Perquàm ridiculũ eſt,inquit, ſi* Ageſilaus *&* Epaminondas *in cœno degunt, &* Patecion *fur ac uiliſsimi quiq; homines,quòd initiati ſint, in beatorum inſulis erunt,*Grauiter *taxauit ſacerdotum mores , qui quæſtus gratia blandiebantur hominum imperitorum ſuperſtitioni perſuadentes initiationem conferre felicitatem poſt hanc uitam, quum ea parata ſit his , qui pijs & egregijs factis eam promeruerint,ſiue ſint initiati,ſiue non ſint.* 55 Initiari non eſt ſatis

Quum *primũ cœpiſſet philoſophari , quum in dolio,ſicco mucidoq; pane ueſcens ſolus, audiret totam urbem lætitia perſtrepentem,erat enim dies feſtus,ſenſit animo nonnihil tædij , diuq́; ſecum de relinquendo uitæ inſtituto cogitauit.*Sed *quum tandem mures uideret adrepentes,paniſq; micas edere,*Quid *tibi diſplices,inquit,ô* Diogenes? *ſat magnificus es,ecce etiam paraſitos alis.* 56 Lepide

Platoni *ipſum ob uitæ ſordes canem appellanti,* Sane, *inquit,nam ad eos qui me uendiderant recurri:*Solẽt *enim canes ſi uendantur,ad ueteres dominos recurrere.*Non *offenſus eſt cõuicio,ſed commode interpretatus eſt.*Quum Aeginam *nauigaret, interceptus eſt à piratis, atq; in* Cretã *perductus,ibiq́; uenditus.* Eos *piratas puto fuiſſe* Corinthios, 57 Canis conuicium

aut Athenienſes, aut certe Aeginetas.

58 *Quum è balneis redeuntem quidam rogaſſent, num illic*
Homines nō homines *eſſet multum hominum, negauit eſſe. Rurſus percontatus,*
an illic eſſet multa turba, annuit: ſignificans hominis uoca-
bulum in paucos competere.

59 *Narratur & illud uix credibile: Plato ſic definierat ho-*
Ridiculum *minē, homo eſt animal bipes abſq; pennis. Ei definitioni quū*
diſcipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallina-
ceum pēnis ac plumis nudatum produxit in ſcholam, En, in-
quiens, hic eſt homo Platonis. Itaq; definitioni adiectum eſt,
latis unguibus, quòd aues eiuſmodi non habent.

60 *Percontanti qua quis hora prandere debeat, Si diues eſt,*
Feſtiuum *inquit, quum uult: ſi pauper, quum poteſt.*

61 *Apud Megarenſes quum uideret arietes pellibus tectos*
Educatio *aduerſus frigoris iniuriam, ipſorum autem filios nudos, Sa-*
tius eſt, inquit, Megarenſis eſſe arietē quàm filium. Tradi-
tum eſt de Megarenſibus, quòd indiligēter habēt filios ſuos.

62 *Quidā in publico geſtans lōgam trabē, per imprudentiā*
Sera monitio *percuſſerat Diogenē, moxq; ex more dixit, Caue. At Dioge-*
nes, Nū, inquit, me uis iterū percutere? Alij ſic narrāt: dicen-
ti caue, baculū impegit in caput, & poſt ictum, adiecit caue,
par pari referens. Nam ante læſionem dicendum erat caue.

63 *Quodam tempore lucernam accenſam geſtans obambula-*
Homo rarus inuentu *bat in foro clariſſima luce, quærēti ſimilis. Rogantibus quid*
ageret, Hominem, inquit, quæro: notans publicos ciuitatis
mores uix homine dignos.

64 *Quum aliquando perfuſus eſſet aqua, ſtaretq; toto diſtil-*
lans corpore, circunſtantes aliquot, ut fit, commiſerabantur
Gloria tecta *hominem indigna paſſum. Quibus Plato, nam & is fortè*
tum aderat, Si uultis, inquit, commiſerari Diogenem, abite:
notans in philoſopho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur ſpecta-
culo

culo quoniā delectabatur, fœlix erat potius quàm miſerādus: at ſi nullo teſte perfuſus fuiſſet, tum uerè fuiſſet miſerabilis.

Colaphum impingenti, *Profectò, inquit, neſciebam me ca pite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeam di xit. Nec aliter ultus eſt percuſſorem. Niſi fortè legendum eſt, neſciebam capite galea tecto incedendum eſſe.* 65 Moderatè

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi co lapho dixerat, Tria millia tibi in menſa ſunt poſita: per ludi brium illi gratulans, quòd pro colapho tantum nummorum ex mulcta ad ipſum eſſet rediturum ſi lege ageret. At Dio genes poſtridie ſumpto pugilum loro, eoq́; impacto Midiæ totidem uerbis dixit; Tria milia tibi in menſa ſunt poſita. A. Gellius narrat de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmare homines, moxq́; è crumena quam in hoc circunferebat, iuſsit numerari mulctam. At Diogenes decla rauit, non omnes eſſe ea patientia, ut mulcta contenti ſint. 66 Par pari

Philoſophi uulgò hoc nomine male audiebant, quod deos aut non crederent eſſe, aut contemnerent. Hoc innuens Ly ſias interrogabat Diogenem, crederet'ne eſſe deos. Cui Dio genes; Qui conuenit, inquit, ut nō credam, quum perſuaſum habeam, te dijs inuiſum eſſe? Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro. Non reſpondit ad quæſtionem, ſed in contume liosè interrogantem retorſit ſermonem. 67 Salsè

Conſpicatus quendam ſe religionis cauſa aſpergentem aquis fluuialibus: Nam hoc ritu priſci ſolent purificari, ſi quid piaculi commiſſum crederent. Infœlix, inquit, quum er ras in Grammatica, non abſolueris aſperſus: multo minus aſperſio te liberabit à uitæ criminibus. Rectè notabat ho minum ſuperſtitionem, qui crederent ſenſibili elemento pur gari maculas animi, niſi prauas cupiditates amputaſſent. 68 Superſtitio

Eos ſummopere reprehendebat, qui ſi quid ſecus eueniſ 69

Vota ſtulta *ſet, fortunã incuſarent, id quod uulgus hominum ſolet: dicens ipſos homines potius incuſandos, qui poſtularent à fortuna, non quæ uerè bona eſſent, ſed quæ ipſis bona uiderẽtur.* Nam *ſi permitterẽt dijs, quæ ipſi iudicãt optima, dare, darẽt: nunc acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incuſant deos.*

70 *Superſtitionem hominum qui in ſomnijs terrerentur, hæc pacto deridebat,* Quæ *uigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ uerò dormientes ſomniatis, ſolicitè perquiritis.* Ad fæ*licitatem enim aut infelicitatem hominis non tam refert quid patiatur in ſomnijs, quàm quid agat uigilans. Ibi quoties aliquid turpe committit, oportebat metuere deorum iram ac triſtem euentum, non ſi quid dormientibus ſit uiſum.*

71 *In* Olympijs *præconem ita pronuntiantem,* Doxippus *uiros uicit, correxit* Diogenes, Hic, *inquiens, mancipia, ſed ego uiros: ſignificans eos qui certarent* Olympia, *non eſſe uiros ſed gloriæ mancipia. Solus philoſophus uincit uiros. Simile huic eſt quod ſuprà retulimus.*

Victoria pulchra

72 Quum *Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, uenit eò* Diogenes, *& comprehẽſus à militibus deductus eſt ad regem: qui conſpecto* Diogene *ignoto iratus exclamauit,* Explorator. Cui Diogenes, *Prorſus, inquit, explorator, nam huc ueni inſpecturus inſaniam tuam, qui non contentus regno* Macedonum, *aliena captans temet in diſcrimen conijcis, ne & regno & uita priueris.* Rex *admiratus hominis libertatem, iuſſit illum abire liberum.*

Ambitio

73 A*lexander* Macedonum *rex miſerat epiſtolam ad Antipatrum, per quendam nomine Athliam: quum id temporis fortè adeſſet* Diogenes, *qui* Cynico *more dixit, Athlius ab Athlio per Athliam ad Athlium.* Porrò *athlius Græcè miſerum ſonat multiſq; laboribus afflictum, unde & athletis nomen. Senſit philoſophus, principes ob ambitionem aßiduis*

bellis

bellis tumultuantes uerè miſeros eſſe:æque miſeros qui illorum cupiditatibus inſeruirent.

Inuitatus ut ad Alexãdrum *ueniret,recuſauit:at* Perdiccæ 74
præfecto minitanti necem ni ueniret, Nil, *inquit, magni feceris, ſiquidem & cantharis & phalangium idem poſſunt.* Liberè
Cantharis puſillum eſt inſectum non diſsimile ſcarabeo, ſed præſentaneum habens uenenum: phalangium aranei genus eſt nocentiſsimum. Nec *dubitauit uiciſsim minitari* Perdiccæ *ſe feliciter uicturum, ſi ſine illo uiueret: indicans infelices eſſe qui cum* Perdicca *uiuerent.*

Aiebat faciles eſſe deos ad donandam hominibus uitam, 75
cæterũ hanc ignorari ab his,qui quærunt dulciaria,unguenta,aliaſq; hoc genus delicias.His enim qui fruuntur,credunt Voluptas
ſe uiuere,quũ ueram uitam, tranquillam ac ſuauẽ ſola præſtet ſapientia. Non *igitur dij ſunt incuſandi,ſed homines,qui per ſtultitiam non poſtulant ab illis uitam,ſed uoluptates.*

*Conſpiciens delicatũ quẽdam à ſeruo calceari,*Nondũ,*inquit,ſat beatus es,niſi te etiam abſtergeat: id erit, ſi mancus* 76
fueris. Deliciæ
Viſum eſt Diogeni *non multo minus abſurdum in calceatu abuti opera famuli, ſi quis ipſe ſibi hoc præſtare ualeat,quàm ſi poſt exoneratam aluum adhibeat famulum abſtergendo podici.* Q*uanquam intelligi poteſt & de abſtergendo naſo.Philoſopho ethnico prodigioſæ deliciæ uidebantur,ethnicũ calceari à famulo:at ego noui* Chriſtianũ,*ſacerdotem,ac* Theologum, *cui quum nullum eſſet membrũ mancum, tamen aditurus latrinam famulos accerſebat qui ſoluerent ligulas,item reuerſus qui alligarent.*Id *ego uidens,ſic mecum cogitabam,*V*tinam hic adeſſet ſpectator* Diogenes.

Conſpicatus duci quendam, qui phialam ex ærario furatus ſuſtulerat: Ducebatur *autem à magiſtratibus quos illi* 77 Salsè
ἱερομνήμονας *appellant:* Magni, *inquit* Diogenes, *fures*

paruum ducunt. Vtinam hoc non poſsit uerè dici in magi=
ſtratus aliquot Chriſtianos, à quibus ad laqueum adigitur
interdum, qui x.drachmas ſuſtulit, ipſi impunè magnis fur=
tis,uel peculatu potius diteſcunt.

78 Videns adoleſcentem lapides iacientem in crucem,Euge,
inquit, ſcopum attinges. Innuens fore, ut aliquando in cru=
cem ageretur.

79 Quum adoleſceutuli circumſtantes Diogenem acclamaſ=
Salsè ſent, Canis, canis: ac mox territi fugere cœpiſſent, rogatiq́;
quur fugerent, dixiſſent, ne mordeas nos canis: Bono, in=
quit, animo ſitis filioli, canis non edit betulam. Tecte illis
exprobrans mollitiem.

80 Cuidam ſibi placeti, quòd leonis exuuio tectus incederet,
Hypocriſis Non tu deſines, inquit, uirtutis ſtragulas pudefacere? Inde=
corum eſſe cenſuit,quòd homo mollis Herculis amictum ſibi
uindicaret.Idem dici poteſt ijs qui prodigioſo amictu profi=
tentur ſanctimoniam,uita non reſpondente.

81 Prædicantibus beatum Calliſthenem philoſophum, quòd
apud Alexandrũ apparatu ſplendido exciperetur. Imò, in=
quit,infelix eſt,quòd illi prandendum cœnandumq́; ſit,quum
Alexandro uiſum fuerit:ſentiens nihil eſſe beatum ſi abſit li=
bertas.Hic eſt Calliſthenes Ariſtotelis diſcipulus, quem Ale
xander tandem coniecit in carcerẽ,ubi & perijt.Quidã pro
Calliſthene ſupponũt ipſum Ariſtotelẽ,cuius felicitatẽ præ=
dicãtibus quòd cũ regis filio uiueret: Ariſtoteles,inquit,prã
det quum uult Alexander, Diogenes quum uult Diogenes.

82 Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at
Benignitas ſuggillantibus eum, quòd præter philoſophi dignitatem pe=
teret,quod eſſet mendicorum: Imò,inquit,non peto,ſed re=
peto, οὐκ αἰτῶ, ἀλλ᾽ ἀπαιτῶ. Repetimus enim mutuum
aut depoſitum. Amicus autem egenti amico dans non donat,
ſed

ſed reddit quod debebat. Quiſquis enim in tali caſu pecuniam ſeruat, rem alienam detinet.

Quum adoleſcens quidã comptior Diogeni propoſuiſſet 83
quæſtiunculam, Non tibi prius, inquit, reſpõſurus ſum, quàm Mollities
ſublatis ueſtibus oſtenderis utrum maſculus ſis an fœmina.
Ex cultu parum uirili notauit illius mollitiem.

Alteri cuidam adoleſcenti, luſum quẽdam amatorium ele- 84
ganter in balneis exhibẽti, quod Græci uocant κοτταβίζειν, Ars inhoneſta
Diogenes, Quo melius, inquit, hoc deterius: damnans improbatam artem qualis eſt & alea, cuius quo quiſq; eſt artifex melior, hoc uir eſt deterior.

Quum Diogenes adeſſet conuiuio, qui accumbebant ap- 85
pellantes illum canem, oſſa illi proijciebant, quòd id canibus Canini mores
fieri conſueuit: at ille diſcedens à tergo cõmingebat accumbentes: ſignificans & hoc eſſe canum.

Oratores ac cæteros omnia ad gloriam facientes, appel- 86
labat τρισανθρώπους, id eſt, ter homines ancipiti dicto. Nam Ter homines
ut uulgus hominem eſſe negat, qui nec doctus eſt nec humanus: ita philoſophus hominem uocabat miſerum, qui nihil haberet ſupra hominem. Siquidem iuxta Homerum, nullum animal homine miſerius. Proinde ter homines dixit, ter miſeros, qui ſua ſtudia omnia conferrent ad rem inaniſſimam, ac populari multitudini, multorum capitum beluæ ſeruirent ſeruitutem.

Diuitem quendam indoctum, ſed ſplendide ueſtitum, 87
χρυσόμηλον appellabat, hoc eſt, ouem aureo uellere. Nam tales fuiſſe proditum eſt à poëtis, qui minimum ualerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

Præteriens prodigi cuiuſdã ædes inſcriptionẽ habentes, 88
uenales, Facile, inquit, diuinabam fore, ut præ immodica cra- Profuſio
pula domũ euomeret. Iã enim domũ abſumpſerat antequam

uenalem

uenalem proſcriberet. Vomitus igitur erat ille uerius quàm uenditio.

89 *Adoleſcenti conquerenti quòd à multis perturbaretur, Deſine, inquit, & tu perturbationis indicia præ te ferre: ſignificans nulla re melius improbitatem lædentium finiri, quàm ſi qui læditur dolorẽ diſsimulet.* Etenim *qui ob id inceſſunt hominem, ut illum diſcruciẽt, deſinent ſi uiderint illum nihil commoueri,* Et Græcis *ſuſpicor alium eſſe ſenſum.* Q*uum enim adoleſcens quereretur ſibi turbam eſſe moleſtam,* παῦσαι γοῦν, *inquit,* καὶ σὺ τὰ δείγματα τοῦ πασχητιῶντος περιφέρειν, *id eſt,* At *deſine tu quoq; ſigna mollis & effœminati circunferre.*

Dolor diſsimulatus

90 *Citharœdum imperitum obeſoq́; corpore & ab omnibus uituperatum, ſolus* Diogenes *laudabat.* De*mirantibus quam ob rem id faceret,* L*audo, inquit, quòd quum talis ſit, maluerit ſe cithara quàm latrocinijs exercere: ſignificans illum corpore ualidum, ingenio rudem, latrocinijs aptiorem eſſe quàm muſicæ.* Locus *eſt ab inexpectato.*

Salsè

91 *Alterum citharœdum, qui quoties caneret, ab auditoribus deſerebatur, obuium ita ſalutabat, Salue galle.* Q*uum ille offenſus ſalutationis nouitate diceret,* Q*uid ita?* Q*uoniam, inquit, cãtu tuo excitas omnes.* Locum *captauit ex ambiguitate uerbi* Græci: ἀναγείρειν *enim dicitur & qui excitat dormientem, quod ſolent galli gallinacei male canentes: & qui ſedentem excitat ut ſurgat, quod ille ſolet.*

Salsè

92 Q*uum adoleſcentem quendam inſigni forma plurimi intuerentur,* Diogenes *incuruato corpore ſinũ lupinis implebat.* Ad *hoc ſpectaculum conuerſis omnium oculis, aiebat, mirari ſe, quur adoleſcentulo dimiſſo, ſeſe intuerẽtur: obiter notans illorum intemperantiam.*

93 *Cuidam uehemẽter ſuperſtitioſo, ac lemurũ laruarumq́; terror*

Superſtitio

terroribus obnoxio, necem ipſi minanti, dicentiq́; unico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit, ſi id feceris, tibi ſiniſter aſtans, ut contremiſcas efficiam. Significans ſe mortuum etiam illũ terrere poſſe, à quo uiuus contẽnebatur. Hic tamẽ affectus & hodie plurimos habet, qui quum ſint aduerſus uiuos feroces, aduerſus umbras ſunt formidoloſiſſimi.

94 Ab Hegeſia rogatus, ut ipſi libros aliquot cõmodato daret, Non ſapis, inquit, Hegeſia, qui quũ caricas nõ pictas ſed ueras eligas, uera exercitatione neglecta ad ſcriptã te conferas. *Hoc dicto notauit eos, qui per omnẽ uitam nihil aliud quàm legũt philoſophorũ libros, rectè uiuẽdi præcepta continentes, quũ uirtus magis uſu diſcatur quàm lectione.* γράφειν *Græcis anceps uox eſt ad ſcribere & ad pingere. Itaq; uirtus libris expreſſa, quodãmodo picta uirtus eſt. Abſurdũ autem uideretur, in caricis habere delectũ, in uirtute nõ itẽ.* Lectio mortua

95 Cuidam illi probro obijcienti quòd exularet à patria, Miſer, inquit, iſtius rei cauſa philoſophatus ſum: *ſiue quòd exilium compuliſſet* Diogenem *ad philoſophandum, ſiue quòd ideo didiciſſet philoſophiam, ut exilium ſimilesq́; caſus æquo animo perpeti poſſet.* Exilium utile

96 Alteri cuipiam per conuicium dicenti, Sinopenſes te exilio damnãt, At ego, inquit, illos manſione: *ſignificans ſe quòd ſolum uertere iuberetur, nihilo infeliciorem eſſe his, qui in patria manerent, nec exiliũ æquo animo pati poſſent.* Tam *enim miſerum eſt manere coactum, quàm exulare coactum. Philoſophus cui quæuis terra patria eſt, ſi iubeatur ire exulatum, unius tantum ciuitatis exul eſt.* At *qui nuſquam poteſt uiuere niſi in patria, plurimarum regionum exul eſt.* Diogenes *autem ob adulteratam, ut putant, monetam ſolum uertere iuſſus eſt.* Erat *autem* Sinopenſis. *Hoc ita refert* Plutarchus *in libello de exilio,* Te Sinopenſes Ponto exulẽ

eſſe

eſſe iuſſerunt, At ego,inquit, illos hac damno pœna, ut in Ponto extremiſq; Euxini littoribus incluſi perpetuò maneant.Diogenes mutarat patriam, ſed in melius: exulabant potius,qui infelici regioni erant aſſcripti.

97 Facetè *Quum Olympionicen, hoc eſt, in Olympijs certare ſolitum offendiſſet paſcentem oues, Quàm celeriter, inquit, ô præclare ab Olympijs ad Nemea te contuliſti,ludens affinitate uocum. Nam νέμεα certamina dicuntur à loco, quemadmodum Olympia. Νέμω uerò Græcis paſco ſonat, & νομὸς paſcua.*

98 ἀνῳκοδόμηνται Stupor animi *Interrogatus quamobrem athletæ nihil ſentirent, Quoniam, inquit, ſuillis ac bubulis carnibus educati ſunt. Nam athletæ craßioribus cibis enutriuntur,qui corpori quidē robur conferunt,ſed mentis acumen hebetant. Vocis autē ambiguitas dedit ioco locum.Nam ut Græcis αἰσθάνεσθαι,ita Latinis ſentire, tam ad animum quàm ad corpus pertinet. At percontator ille quærebat quid eſſet cauſæ,quur athletæ ueluti ſenſu carentes non offenderentur plagis.Diogenes animorum ſtuporem notare maluit.*

99 Vſus lenit moleſtiam *Solitus eſt interdum adire ſtatuas, & aliquid ab illis petere.Demirantibus quur id faceret,Vt conſueſcā,inquit, nō cōmoueri,ſi quando ab hominibus non impetro quod peto.*

100 Mendicitas *Poſteaquam inopia compulſus cœpiſſet mendicare, his uerbis ſolet aggredi, Si cui alteri dediſti,da & mihi:ſin nemini, à me incipe. Significabat ſe non inferiorem cæteris mendicis: itaque par eſſe ut qui daret quibuslibet,daret & Diogeni:qui uerò tam parcus eſſet ut nemini quicquam daret,huic tempus eſſe ut aliquando dare incipiat.*

1 Libere *Interrogatus aliquando à tyranno è cuiuſmodi ære potiſſimum oporteret fieri ſtatuas,Ex eo,inquit,ex quo fuſi ſunt Harmodius & Ariſtogiton: innuens illum eſſe tollendum,*

quòd

quòd illi tyrannicidæ fuerint.

Percontanti quo pacto Dionyſius *uteretur amicis,* Vt *utri-* 2
bus, inquit, plenos ſuſpendit, inanes abijcit: ſignificans à ty- Salsè
ranno diuites occidi, pauperes negligi.

Quidam glorioſum titulum inſcripſerat ædibus ſuis, Io- 3
uis filius Callinicus Hercules *hic habitat, ne quid introeat* Sero
mali. Diogenes *ex inſcriptione ſtultitiam hominis deprehen*
dens, adiecit, μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, *id eſt, Poſt bellum*
auxilium: indicans ſeram eſſe malorum omnium deprecatio-
nem, poſteaquam talis immigraſſet. Colebatur enim Hercu-
les ἀλεξίκακος, *malorum depulſor.* E*um oportuit in ædes*
immigrare priuſquam immigraſſet dominus ædium, qui
ipſe erat magnum malum.

Luxurioſum quempiam in diuerſorio conſpiciens ueſcen 4
tem oleis, Si ſic prandiſſes, inquit, non ita cœnares: ſentiens Luxus
non eſſe frugalitatis quòd cœnaret oleas, ſed quòd ſtoma-
chus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna.
Nam tenue prandium optimè condit cœnam.

Dicere ſolebat, cupiditatem eſſe malorum omnium arcem 5
μητρόπολιν, *nō procul abludens à ſententia Salomonis, qui* Auaritia
dixit, cupiditatem radicem malorum omnium.

Bonos uiros dicebat eſſe deorum ſimulacra. Deorū, *quum* 6
ſint optimi natura, proprium eſt bene facere omnibus, noce- Boni ſimiles
re nemini. H*æc imago melius relucet in ſapientibus ac bonis* diis
uiris quàm in ſtatuis, quum dij ſint incorporei.

Amorem dixit otioſorum negotium, quòd hic affectus po 7
tiſſimum occupet otio deditos. Ita fit ut dum otio uacant, in Amor turpis
rem negotioſiſſimam incidant, nec interim tamen quicquam
bonæ rei agunt.

Percontanti quid eſſet in uita miſerrimum, Senex, inquit, 8
egenus. Siquidem ubi naturæ præſidia deſtituunt hominem, Senectus
extra

extrarijs rebus fulcienda eſt ætatis imbecillitas. Verùm inter egenos habendus non eſt, qui bonas artes ac probos amicos ſibi parauit certiſsimum ſenectutis uiaticum: ille infeliciſsime egenus eſt, qui nulla uirtute præditus eſt.

9 Interrogatus quæ beſtia morſum haberet nocentiſsimum, Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator, ſi de cicuribus, adulator. Nam obtrectator præ ſe fert odium, adulator ſub amici perſona multò etiam lædit grauius.

10 Salsè Conſpiciens duos centauros pugnantes in tabula peſsimè pictos, Vter, inquit, horum deterior eſt? Notans pictoris imperitiam, quaſi dubitaret uter eſſet deterius pictus. Vſus eſt autem uoce ambigua, nam χείρων & peior dicitur, & in pugna inferior.

11 Blandiloquiũ Orationem blandam non ex animo proficiſcentem, ſed ad gratiam compoſitam, dicere ſolet, melleum laqueum, quòd blandè amplectens hominem iugulet.

12 Vẽter omnia deuorans Luxurioſorum uentrem uitæ charybdim appellabat, quòd omnia deuoraret, nec ſatiaretur unquam. Charybdis tantum ea ſorbet quæ mari uehuntur, & reuomit tandem quod abſorbuit: at lurconum uentribus nec aër, nec terra, nec flumina, nec maria ſufficiunt, quin & domos & agros totos abſorbent, nec reuomunt.

13 Adulterium Quum quidam Diogeni referrent, Didymonem mœchum comprehenſum, Dignus eſt, inquit, ex ipſo nomine ſuſpendi. Porrò Didymi Græcis teſticuli dicuntur: ab his igitur unde nomen habebat, & quibus peccauerat, uult eum ſuſpendi.

14 Auri amor Phyſicus quidam interrogauit Diogenem, quam ob cauſam aurum palleret, Quoniam, inquit, plurimos habet ſibi inſidiantes. Pallent autem qui metuunt.

15 Quum uideret mulierem in lectica, dixit: Caueã non conuenire feræ: notans tam efferũ ac noxium animal ferrea ca-

uea

uea coërcendum. Lectica uerò ſellæ genus eſt cancellatæ, ut aliquam caueæ ſpeciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ ſedere, atq; etiam geſtari ſolent.

Seruum fugitiuum uidens ad puteum ſedentem, Vide, inquit, adoleſcens ne excidas: ambiguo uerbo ludens. Nam excidit, qui in puteum decidit, ἐκπίπτει, id eſt, excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem puteos olim fuiſſe ſacros, & ab his non fuiſſe fas quenquam ui detrahere, quemadmodum è templis aut à ſtatua principis. 16 Ambiguè

Quum in balneis uidiſſet λωποδύτην, id eſt, furem ueſtiū, dixit illi, Num ad unctiunculā, an ad aliud ueſtimentum? Rurſum luſit affinitate uocum, quæ Latinè reddi non poteſt, Græcè eſt, ἐπ' ἀλειμμάτιον, ἢ ἐπ' ἄλλ' ἱμάτιον; dictiones minimo diſcrimine ſoni inter ſe differunt. ἄλειμμα ab ἀλείφω, unguentū eſt, unde & aliptæ dicti. Inde ἀλειμμάτιον diminutiuum: ἄλλ' ἱμάτιον duæ dictiones, ſed ob συναλοιφὴν propemodum una uidetur, quam ſi remoueas, eſt ἄλλο ἱμάτιον, id eſt, aliam ueſticulam. In balneis enim olim ungebantur, & ibidem fures ſuum agebant negotium, quòd poſitis ueſtibus lauare mos eſt. Notabat itaq; furem, quòd alibi furatus ueſtem, eò ueniſſet alteram furaturus. 17 Ambiguè

Ingreſſus aliquando ſordidum balneum, dicebat, Qui hîc lauant, ubi lauantur? Significabat illic homines puros ſordidari, & ibi lotis opus eſſe alio balneo quo mundentur. 18 Sordes

Quum aliquando uidiſſet mulieres ex oliua pendere laqueo præfocatas, Vtinam, inquit, & cæteræ arbores ſimilem ferrent fructum. Erat enim Diogenes μισογύνης, id eſt, mulierum oſor, eoq; cupiebat omnes uidere penſiles. 19 Oſor fœminarum

Cernens quendam male audientem, quaſi monumenta ſpoliaret, Homeri carmine compellauit, 20

Τίπτε σὺ ὧδε φέριστε,

Ἦ τινὰ συλήσων νεκύων κατατεθνηώτων; Id eſt,

Sacrilegium Quid tu huc ueniſti uir præſtantiſsime, num fors,
Vt ſpolies aliquem horum quos mors occupat atra?

21 Interrogatus num ſeruum ancillam'ue haberet, negauit.
Sepultura Quumq; percontator adieciſſet, Quis igitur te efferet ſi moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi ſuperſtitioſè ſoliciti ſunt quomodo & per quos efferantur. Hac cura prorſus uacabat Diogenes, non dubitans quin futurus eſſet aliquis, qui cadauer eijceret, uel ob id, quò domum faceret uacuam. Quanquam illi contigit honorifica ſepultura.

22 Conſpiciens adoleſcẽtem quendam neglectius dormiẽtem, baculo pungens illum, dixit carmen Homeri, ἔγειρεο,
Μήτις σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. Id eſt, Surge,
Ne quis dum dormis, à tergo infixerit haſtam.

23 Ad eum qui obſonijs ac luxui plus æquo indulgebat, illud
Luxus Homericum accommodabat:
Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι. Id eſt,
Nate mihi fueris breuis æui: ſignificans illum ſibi luxu mortem acceleraturum.

24 Platonis Ideas, id eſt, formas riſit & Ariſtoteles. Quodam
Argutiæ nugatoriæ igitur tempore quum Plato multa de Ideis diſſereret, & rem confictam confictis uocabulis explicare conaretur, ſubinde in ore habens menſeitates, & cyathitates, per quas uoces intelligebat ſpecies menſæ & cyathi: Diogenes irridens ſubtiles nugas, Menſam, inquit, ac cyathum uideo, menſeitatem & cyathitatem non uideo. Tametſi ſunt & hodie qui Sorteitatibus & ecceitatibus ſibi uidẽtur acuti. At Plato regeſsit dictum: Nec mirum, inquit, nam oculos habes quibus cernuntur cyathi ac menſæ, ac mentem non habes qua cernuntur menſeitates ac cyathitates.

25 Interroganti quando ducenda eſſet uxor, Iuueni, inquit, nondum

nondum, ſeni nunquam. Græcè iucũdius μηδέποτε, & μηδέπώποτε: ſubindicãs prorſus abſtinendum à matrimonio. At percõtator ille diſcere cupiebat, quo ætatis anno, aut qua anni parte expediret aſciſcere coniugem: quemadmodum Ariſtoteles præſcripſit puellæ decimum octauum, uiro trigeſimumquintum: & Romani Aprilem & Iunium exiſtimabant auſpicatum nuptijs, Maium inauſpicatum. Matrimoniũ uitandum

26 *Percontanti quidnam uellet ut colaphum acciperet, Galeam, inquit. Et hic iocus eſt ab inexpectato. Nam ille expectabat, quid mercedis peteret pro colapho.* Iocus ab inexpectato

27 *Quum uideret adoleſcentem quempiam ſeſe ornantẽ, Si ad uiros, inquit, fruſtrà: ſi ad fœminas, iniuſtè. Hoc dictum feſtiuius eſt Græcis ob uocum affinitatem ἀτυχεῖς & ἀδικεῖς. Nam fruſtra ſe mas parat maſculo, inter quos non poteſt eſſe coniugium: & iniquè facit adoleſcens, ſi cultura formæ inſidiatur infirmo ſexui, quum uxor non lenocinio, ſed honeſtis moribus concilianda ſit.* Mollities

28 *Adoleſcenti cuidã erubeſcenti, atq; ob id perturbato, Bono animo es, inquit, fili, iſtiuſmodi eſt uirtutis tinctura.* Pudor

29 *Quum audiſſet duos legum peritos inter ſe cõtendentes, damnauit ambos, quòd alter furtum cõmiſiſſet, alter nõ perdidiſſet: ſignificans utrunq; dignum exitio. Argutia dicti in hoc eſt: qui furatur, lucrifacit aliquid: is uerò cui res furto tollitur, damno afficitur. At hic abſurdum quiddã acciderat, alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtũ eſt factũ perdidit, quòd hoc ipſe furatus eſſet, quod alter ſuſtulit.* Furacitas

30 *Percontanti quod uinũ libentius biberet, Alienum, inquit: & hic τὸ ἀπροσδόκητον addit gratiam dicto. Aliud enim expectabat percontator, uidelicet de genere uini ſentiens.* Aliena dulciora

31 *Cuidam ipſi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, non derideor. Id autem uidetur ἀδιανόητον, ut aliquis te* Neglectus iniuriarum

percutiat, tu tamen non percutiaris: ſed Diogenes *negauit ſe derideri,ſiue quòd nō eſſet deridiculus, ſiue quòd exiſtimaret hominum irriſionem nihil ad ſe pertinere.*

32 *Dicenti miſerum eſſe uiuere,Non,inquit,uiuere miſerum* Vita miſera *eſt, ſed male uiuere miſerum eſt. Vulgus miſeram appellat uitam,laboribus,doloribus,morbis, damnis,exilijs, multisq; hoc genus incommodis obnoxiam.* At *philoſophus nihil malum aut miſerum eſſe ducebat, niſi quod cum turpitudine coniunctum eſſet.*

33 *Erat* Diogeni *ſeruus nomine* Manes:*is quum profugiſſet* Frugalitas *à domino,admonuerunt amici ut fugitiuum inueſtigaret.* At *ridiculum, inquit* Diogenes, *ſi* Manes *abſq;* Diogene *uiuat,* Diogenes *abſq;* Mane *uiuere nō poſſit.*At *multi ſeruos inſequuntur ut ulciſcantur,*Diogenes *ſpectabat uſum.* Melior *autem philoſophus eſt qui paucioribus eget. Nolebat itaq; hic ſeruo uideri deterior.*

34 *Quodam tempore prandebat oleas, mox inductam pla-* Deliciæ ſpretæ *centam abiecit accinens illud è tragœdia.*

ὦ ξένε τυράννοις ἐκποδὼν καθίστασο. Id *eſt,*

Procul à tyrannis temet hoſpes auferas.

Item illud Homericum ἄλλοτε μάστιξιν δ' ἐλάαν. Id *eſt,* *Interdum ſcuticis agitabat. Se tyrannum appellans,deliciarum contemptorem,quas procul abigi uolebat.*

35 *Diogenes uulgò canis dicebatur. Sunt autem canum mul-* Canis Diogenes *ta genera,ſunt enim uenatorij,ſunt aucupatorij, ſunt cuſtodes ouiū & ædium,ſunt qui habentur in delicijs.*Ergo *percontanti qualis ipſe canis eſſet, lepidè reſpondit, Eſuriens, inquiens,* Melitæus, *ſatur* Moloſſæus: *quòd cibi appetens blandiretur,ſaturatus morderet.*

36 *Interrogatus an philoſophi placētis ueſcerētur,*Omnibus, *inquit,ut cæteri homines.* *Rurſus hic aliud reſpondit quàm*

interrogabatur. Quærebat percontator an conueniret philoſophis frugalitatem profitentibus ueſci placentis cibis delicatorum, Diogenes εἰρωνικῶς *ita reſpondit, quaſi philoſophi non eſſent homines, & tamen ueſcerentur cibis humanis. Siquidem animalia bruta non ueſcuntur quibuslibet, bos comedit fœnum, leo nequaquã: oues amant frondes ſalicum, equi auenam. Quædam aues paſcũtur granis iuniperi, quædam carniuoræ ſunt, quædam ueſcuntur piſcibus.* Huc alluſit Diogenes. Philoſophus homo

37 Quum aliquando Diogenes in conuiuio placentã ederet, diceretq; cõuiuarum quiſpiã, quid comedis Diogenes: ſuſpicans Cynicũ philoſophũ neſcire quid ſit placẽta, Panem, inquit, bene piſtũ: diſsimulans ſe ſcire quid eſſet. *Alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat uoluptatis gratia.* Diſsimulatio

38 Percontanti cur cæteris mendicis benigne largirentur homines, philoſophis non item, Quoniam, inquit, ſperant citius futurum ut claudi cæciue fiant, quàm philoſophi. *Qui miſerentur afflictorum, quales ferè ſunt mendici, faciunt hoc contemplatione communis hominum ſortis: ita cæco opitulantur cogitantes, hoc ipſum mihi poterit accidere, de philoſopho non item cogitant. Dictum feſtiuius eſt, ob abuſum uerbi, ſperant: ut philoſophus fias ſperari põteſt, cæcitatem aut claudicationem nemo ſperat.* Salſè

39 Diogenes poſcebat aliquid ab homine auaro: quem ubi uideret contantem ac negaturo ſimilem, ô homo, inquit, ad cibum te poſtulo, non ad cyppum, ut quà licet Græcarum uocum affinitatem reddam: Græcis enim & τροφὴ cibus eſt, & ταφὴ ſepultura. Contanter dare

40 Cuidam obijcienti, quòd aliquando falsò ſignaſſet monetam, Nam hanc ob rem ut dictum eſt, iuſſus eſt exulare, Fateor, inquit, fuiſſe tempus, quo talis eram qualis tu nunc es: Error correctus

qualis autem ego nunc ſum, tu nunquam futurus es. Notabat *eos qui iuuentutis errores in alijs reprehendunt, quum ipſi ne in ſenectute quidem corrigant ſuos.*

41 *Alteri cuidam hoc ipſum opprobranti, crimen iuuentutis obtentu defendit, dicens:* Tum *celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilē ætatem, quæ facilius reddit humorem ueſicæ, quum ſenibus moleſta ſit dyſuria.*

Error iuuenilis

42 *Myndum aliquando profectus quum uideret portas amplas ac magnificè extructas, quum oppidum eſſet exiguum,* Viri, *inquit,* Myndij, *claudite portas ne ciuitas ueſtra egrediatur: notans oppidū tam eſſe puſillum, ut per portas egredi poſſet.*

Ridiculum

43 *Conſpiciēs furem purpuræ comprehenſum,* Homericum *carmen in eum detorſit,* ἔλλαβε, *inquit, te*

Πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. *Id eſt,*

Te mors purpurea apprehendit, uiolentaq́; Parca.

Facetè

44 *Craterus Alexandri Magni præfectus homo prædiues, inuitarat Diogenem ut ad ſe commigraret: cui reſpondit,* Malo Athenis *ſalem lingere, quàm apud* Craterum *opipara frui menſa: ſentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delicijs præferendam, ubi minuitur libertas.*

Libertas

45 Anaximenes *rhetor obeſo aqualiculo erat onuſtus: hunc adiens* Diogenes *ita loquutus eſt: Impartire nobis tenuibus, & uentrē. Nā & ipſe leuaberis onere, et nobis cōmodabis.*

Obeſitas

46 *Cum oraret aliquando* Anaximenes, Diogenes *prætendens pernam, auditores in ſe cōuertit: ob id indignatus* Anaximenes *obticuit, ab auditorio deſtitutus.* Tum Diogenes, Anaximenis, *inquit, diſputationem oboli pretium diſſoluit: ſignificans de rebus friuolis diſſeruiſſe, quæ non admodum attentos haberent auditores.*

Ridiculum

Quib

Quibuſdam obijcientibus, quòd in foro cibum caperet: Quid mirum, inquit? in foro eſurio: ratiocinatus à relatiuè oppoſitis. Si fames non urgeret hominem in foro, fortaßis abſurdum eſſet in foro ueſci. Sed eodem colore ſe tueri potuerat in foro deijciens aluum aut urinam reddens. 47 Veſci in publico

Sunt qui & illud aſcribant Diogeni. *Plato offendens illum lauantem olera, dixit illi ad aurem, Si* Dionyſio *morem geßiſſes, profectò non lauares olera.* Diogenes *uiciſſim* Platoni *in aurem dixit, Si tu lauares olera,* Dionyſio *non inſeruires. Verùm hoc uidetur effictum ad ſimilitudinem illius quod antè retulimus de* Ariſtippo, *quemadmodum & hoc quod ſubijciam.* 48 Libertas

Cuidam dicenti, Multi te derident ô Diogenes; *Et illos, inquit, fortaßis aſini. Altero ſubijciente, Sed illi non curant aſinos, Nihilo magis, inquit, ego ipſos. Aſinis irriſionem tribuit, quòd ſubinde nudatis dentibus irriſionis ſpeciem præbeant. Quin & deridentes quempiam, mota ab aure manu imitantur aſininas auriculas. Videtur igitur & aſinus motis auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur.* 49 Irriſio contempta

Conſpicatus adoleſcentulum philoſophiæ dantem operam, Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi pulchritudinem auocas. Sentiens illum hoc agentem, ut animum uirtutibus & honeſtis diſciplinis exornaret, hoc conſequuturum, ut longe meliores amicos ſit habiturus. Nihil enim ſapientia pulchrius, nihil uirtute amabilius. 50 Animi cultus

Solent olim à periculis ſeruati, in templis ſuſpendere donaria, uelut incolumitatem ſuam dijs acceptam ferentes. Proinde quum Samothracen profectò oſtenderentur illi donaria, quæ è bello, morbo, nauigatione alio'ue diſcrimine ſeruati dicarant, Atqui, inquit Diogenes, multo plura eſſent, ſi qui ſeruati nō ſunt, iſta dedicaſſent. Senſit opinor eos qui ſeruarent 51 Anathemata

uarentur caſu ſeruari, non deorum beneficio. Quod ſi dijs imputandum eſt ſi quis ſeruatur, iiſdem imputandũ eſt quòd plures pereunt quàm ſeruantur. Sunt qui hoc tribuunt Diagoræ Melio, *impio. Samothraces autem magna in hiſce rebus ſuperſtitione laborabant.*

52 Conuictus improbus *Adoleſcenti formoſo ad conuiuium eunti,* Deterior, *inquit, redibis.* Reuerſus *à conuiuio adoleſcens quum* Diogeni *dixiſſet,* Iui, *nec redij deterior: inquit,* χείρων μὲν οὖν, *id eſt, deterior igitur: indicans fieri non poſſe, quin adoleſcens è luxurioſo temulentoq́; conuiuio redeat deterior.*

53 Liberè *Diogenes ab* Eurytio *petijt quiddã magni: qui quum ex more his uerbis negaret, faciam ſi mihi perſuadere poſſis, Si poſſim, inquit* Diogenes, *Iam pridẽ tibi ſuaſiſſem, ut te ſuſpẽderes. Hic præter* Cynicam *libertatẽ nihil eſt quod mireris.*

54 Deliciæ *Inuiſerat* Lacedæmonem: *inde* Athenas *reuerſum percontabantur, ut fit, quò iret & unde ueniret, A uiris, inquit, ad fœminas: notans* Athenienſium *delicijs effœminatos mores, quum* Lacedæmonij *durè inſtituerentur.*

55 Homines pauci *Redeuntem ex* Olympijs *quidã interrogabãt, uidiſſet'ne illic multam turbam, Turbam, inquit, plurimam, ſed homines perpaucos. Et hoc imitatum apparet ex eo quod ſupra dictum de balneo.*

56 Profuſio *Eos qui per luxum in coquos, nepotes, ſcorta & adulatores facultates ſuas profunderent, ſimiles dicebat arboribus per præcipitia naſcentibus, quarum fructus homo non guſtaret, ſed à coruis & uulturibus ederentur: ſentiens eos qui gulæ uentriq́; ſeruiunt non eſſe homines.*

57 Adulatio *Græci ſi cui precantur exitium, iubent abire ad coruos,* ἐς κόρακας. *At* Diogenes *dicere ſolet, multo periculoſius eſſe incidere in aſſentatores quàm in coruos. Dicti iucũditas perit nobis, quæ eſt in* Græcarum *uocum affinitate. Nam*

illi

illi κόρακας appellant coruos, & unica literula mutatâ κόλακας dicunt adulatores. Hoc dictũ tribuitur & Antiſtheni.

Phryne meretrix Delphis Venerem auream dicauit, eam 58
uidens Diogenes, aſſcripſit elogium, Ex Græcorum intemperantia. Arguebat enim Græcos ſupra modum libidini deditos eſſe, quòd ſcortũ è turpi quæſtu tantũ auri collegiſſet.

Sunt qui & illud illi attribuãt: Cum Alexander Magnus 59
ad Diogenem ueniſſet eumq́; ſalutaſſet, percontatus eſt Diogenes quis eſſet: quumq́; ille reſpondiſſet, Ego ſum Alexan- Libertas
der ille rex, At ego, inquit, ſum Diogenes ille canis: non minus ſuperbiens ſua libertate quàm Alexander ſuo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen uulgò ſortitus eſſet: Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo.

E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti 60
cuſtos dixiſſet, ex iſta arbore ante paucos dies homo quidam ſe ſuſpendit. At ego, inquit, illam purgabo. Arbitraba- Superſtitio
tur ille fore, ut Diogenes admonitus abſtineret à funeſta ar- nulla
bore, quæ geſtaſſet cadauer. At ille liber ab omni ſuperſtitione, nihilo impuriores fructus arbitrabatur.

Animaduertens Olympionicẽ quendam oculos defigere 61
in ſcortum, adeò ut præteritum capite reflexo intueretur, Ecce ut, inquit, aries Martius à puella publica, obtortò collò Voluptas
uinctus abducitur. Ridiculũ exiſtimabat, certare cum electis uiris, & à uili puella ueluti captiuum trahi ſine funibus.

Formoſa ſcorta ſimulia dicebat mulſo letalibus uenenis 62
temperato, quòd adferrent quidem initio uoluptatem, ſed Scortum
quam perpetuus dolor conſequeretur.

Quum in publica uia pranderet, multiq́; cingerent illum 63
ob ſpectaculi nouitatem, ac ſubinde acclamarent, Canis, canis, Imò, inquit, uos potius eſtis canes qui prandentem cir- Liberè

cumſtatis.Nam id canibus cum primis familiare.

64 *Quum mentio fieret de puero ſtuprato,* Diogenes *inter*rogatus *cuiâs eſſet,luſit ex ambiguo dicens,* Tegeates. Nam *Tegea ciuitas eſt* Arcadiæ.*Tegos autem interdũ id quod lu*panar,*undeTegeatem dixit philoſophus ſcortum publicum.*

Ambiguẽ

65 *Videns quendam iam artem medendi profitentẽ,qui prius fuerat palæſtrites,ſed ignauus,dixit illi,An eos qui te hacte*nus *deiecerunt nunc uiciſſim deijcies?* Deijcit *luctator quem ſuperat,& deijcit medicus,quos in lectum cõijcit,aut etiam in ſepulchrum.Senſit autem* Diogenes,*illum tam malum eſſe medicum,quàm fuerat ignauus palæſtrites. Similis iocus eſt apud* Martialem, *de eo qui ex medico factus hoplomachus, non aliud faceret hoplomachus,quàm quod fecerat medicus.*

Medicus malus

66 *Ad puerum ſpurium ex meretrice natum,lapillos iacientem in populum, Caue,inquit,ne patrem ferias.* Erat *enim è ſcorto natus,atq; ob id incerto patre.*

67 *Quibuſdam prædicantibus eius benignitatem,qui* Diogeni *quiddam donarat,* Quin *& me,inquit, laudatis qui accipere merui? Plus enim eſt meruiſſe beneficium quàm dediſſe, iuxta illud* Publij Mimi,

Beneficium meritum

Beneficium dando accepit,qui digno dedit.

68 *Ei qui pallium à* Diogene *repetebat, lepidiſſimè reſpondit,Si donaſti,habeo: ſi commodaſti,utor:ſignificans ſibi non in animo reddere, ſiue dono, ſiue commodato accepiſſet. Turpe eſt repoſcere quod dono dederis, & inhumanum eſt eripere quo utenti eſt opus.*

69 *Quum ſuppoſititius quidam de* Diogene *dixiſſet,* Aurum *habet in pallio : rectè regeſſit in illum conuicium,* Ideo, *inquiens,ſuppoſito indormio.Suppoſititij partus dicuntur,qui ſimulantur eſſe nati ex utero unde non prodierunt.* Indormimus *theſauro ſeruãdi gratia, & indormimus ei quod negli-*

gimus

gimus. Diogenes autem palliũ habebat noctu pro culcitra.

Percontanti quid lucri caperet ex philoſophia, Vt nihil, inquit, aliud, certe hoc, quòd ad omnem fortunam paratus ſum. Hoc dictũ uix ſapit Diogenẽ, quanquam illi aſcribitur. 70 Philoſophus

Interrogatus à quopiam, cuiâs eſſet, reſpondit, κοσμοπολίτης, id eſt, ciuis mundi: ſignificans philoſophum ubicunq; locorum agat, in ſua patria uiuere. 71 Omne ſolum forti patria

Cum aliquando ſtipem poſceret, ita ἐρανάρχην, id eſt, qui ſtipitibus erogandis erat præfectus, Homerico carmine compellauit, 72 Facetè

Τὺς ἄλλυς ἐνάριζ᾽, ἀπὸ δ᾽ ἕκτορος ἴσχεο χεῖρας. Id eſt,

Deſpolia reliquos, teneas ſed ab Hectore dextram.

Dicti feſtiuitas in hoc eſt, quòd pro ἐράνιζε dixit ἐνάριζε, quorum prius eſt, da ſtipem, alterum armis ſpolia: ſe Hectoris nomine ſignificans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et ſolet hoc hominum genus eſſe ſurax.

Scorta dicebat eſſe regum reginas, quòd ab his quicquid collibuiſſet peterent & impetrarent. Nam ideo regum reginas appellabat; non quòd eſſent pares uxoribus, ſed quod in ipſos reges regnum exercerent. Reges à populo nõ ſemper obtinent quod exigunt, at ſcorto nihil negatur. Tales opinor olim fuiſſe reges barbaros. 73 Scortum imperioſum

Athenienſes per adulationem decreuerunt, ut Alexander pro libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorem irridens Diogenes, Et me, inquit, Serapin facite. Vt enim Bacchus inter Satyros eſt, ita Serapis ab Aegyptijs ſpecie bouis colitur. 74

Obiurgatus quòd intraret loca ſpurca ac parum honeſta, Et ſol, inquit, ſubit latrinas, nec tamẽ inquinatur. Senſit probum uirum non fieri deteriorem ob loci infamiam. 75 Locus nõ contaminat

Cum in phano cœnaret, eiq; panes ſordidi eſſent appoſiti 76 Pura ſacra

ſiti;abiecit illos è phano dicens, in templum nihil oportere ingredi ſordidum.

77 Cuidam procaciter interroganti,quur quum nihil ſciret, ſe philoſophum profiteretur,Si philoſophum,inquit,ſimulo,hoc ipſum eſt philoſophari. Subnotans philoſophiã rem eſſe uſq; adeo difficilem, ut eam uel ſimulare magna ſit philoſophiæ pars. Quemadmodum multum regis habet, qui ſcite regis perſonam poßit gerere.Et qui ſimulat,imitatur: at imitari philoſophos,eſt philoſophari,hoc eſt philoſophiæ ſtudioſum eſſe.

Philoſophiæ ſimulatio

78 Quidam adduxit puerum ad Diogenem, ut illius doctrinæ fieret particeps:ut autem illum philoſopho commendaret,dixit eum excellẽti ingenio optimiſq; moribus præditũ eſſe. Hic Diogenes,Quid igitur eget mei? Notauit immodicum laudatorem,qui hoc tribueret adoleſcenti,cuius adipiſcendi gratia ſolent pueri tradi philoſophis.Satis erat probam indolem bonamq; ſpem in puero prædicare.

Laus immodica

79 Qui de uirtute loquerentur,nec rectè uiuerent,eos dicebat citharæ ſimiles,quæ ſono prodeſſet alijs,ipſa nec ſentiret,nec audiret quicquam. Hoc dictum non multum abludit à dicto beati Pauli de cymbalo tinniente.

Doctrina ſine moribus

80 Quodam die quum populus theatrum egrederetur, ipſe aduerſus populum nitens ingrediebatur:interrogatus quur id faceret,Hoc,inquit,in omni uita facere ſtudeo:ſentiẽs hoc eſſe philoſophari, in omnibus actionibus quàm maxime à multitudine diſsidere,propterea quòd uulgus hominum cupiditatibus agitur non ratione.

Vulgo nihil rectè placet

81 Conſpecto adoleſcẽtulo, cultu geſtuq; parum uirili,Non te pudet,inquit,qui peius tibi uelis quàm ipſa natura uoluit? Siquidem illa te uirum fecit, tu teipſum refingis in fœminã. Id in pleroſq; dici poteſt, quos quum natura crearit homi-

Degeneratio

nes

nes,ipſi ſua ſponte degenerant in pecudes.

Quum uideret cantorem quendam uecordem, ac moribus incompoſitis aptare pſalterium, Non te tui pudet, inquit, qui ſonos ligno aptare noris, uitam ad rectam rationem componere neſcias? Et hoc apophthegma ex ſuperioribus uidetur effictum. 82 Optima negligimus

Dicenti cuidam, *quem ad ſapientiæ ſtudium hortabatur, non ſum idoneus philoſophiæ,* Quid igitur uiuis, inquit, ſi tibi nulla rectè uiuendi cura eſt? Non enim in hoc uiuit homo,ut uiuat tantum,ſed ut diſcat rectè uiuere.Natura dat uiuere,philoſophia dat rectè uiuere. Natura gignit ad uirtutem dociles,doctos non gignit. 83 Vita ſine literis mors

Ad eum qui patrẽ deſpiciebat, Non te pudet,inquit, eum cõtemnere,cui debes hoc ipſum quòd tibi places? Dicti gratia ſita eſt in alluſione contrariorum. Pugnant inter ſeſe,deſpectui eſſe,& ſibi placere. 84 Impietas

Audiens adoleſcentem honeſta ſpecie, uerbis parum honeſtis utentem,Non te pudet,inquit, qui ex eburnea uagina plumbeum educas gladium? Ebur olim in ſummo erat pretio.Animus corpore tegitur,is in oratione relucet. 85 Turpiloquiũ

Quũ illi quiſpiã probri uice obieciſſet, quòd in caupona biberet,Et in tonſtrina,inquit,tondeor:ſignificans nihilominus honeſtũ bibere quàm tonderi aut radi.Quẽadmodũ nemo reprehẽdit in tonſtrina radi,quòd is locus ei rei paratus ſit,ita turpe uideri non debet ſi quis bibat in caupona,modo bibat modice.Nam immodice bibere quouis loco turpe eſt. 86 Veſci quouis loco

Opprobranti quòd à Philippo rege pallium accepiſſet, Homerico uerſiculo reſpondit, 87

Οὔτοι ἀπόβλητ᾽ ἐςὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα: Id eſt,
Non ſunt reijcienda inſignia munera diuũm. Quod Homerus de forma corporis, quæ deorum munus eſt, ſcripſit, Munera regũ

hoc

hoc Diogenes detorſit ad pallium à rege datum. Idem carmen & ipſe poſſem occinere calumniãtibus, quòd interdum à principibus, aut epiſcopis accipio quæ dãtur honoris gratia. Nullus eſt horum à quo quicquam unquam petij, nec apertè, nec obliquè: quæ uerò uolentes deferunt, libenter accipio, non tam ut munera, quàm ut teſtimonia, præſertim quum illorum facultates abundãtiores ſint, quàm ut hoc damni ſentiant.

88 Diogeni de non iraſcendo accuratè diſſerenti, adoleſcens quidam proteruus, ueluti periculum faciens, an re præſtaret

Lenitas

ea quæ docebat, inſpuit illi in faciem. Tulit hoc leniter ac ſapienter. Non quidem, inquit, iraſcor, ſed dubito tamen an iraſci oporteat.

89 Conſpiciens quendam meretrici ſupplicem ut impetra-

Scortator

ret quod petebat, Quid, inquit, tibi uis miſer? præſtat non impetrare quod rogas. A ſcorto reijci felicius eſt quàm admitti. Et tamen plerique malum ſuum & ambiunt inſtanter, & magno emunt.

90 Cuidam habenti capillos unguento delibutos, Caue, in-

Vnguenta

quit, ne capitis ſuauecolẽtia, uitæ maleolentiam adducat: nam Græcarum uocum iucundam affinitatem utcunque reddere ſtuduimus, εὐωδίαν & δυσωδίαν. Vnguentum enim in uiro arguit uitæ mollitiem. Fama porrò uelut odor eſt hominis. Simile quiddam dixit Martialis,

Neuole non bene olet, qui bene ſemper olet.

91 Dicebat inter ſeruos ac dominos malos præter uocabula

Seruitus uitiorum

nihil aliud intereſſe, niſi quòd mancipia ſeruirent dominis, domini cupiditatibus: ſignificans utroſque eſſe ſeruos, miſeriorem tamen ſeruire ſeruitutem dominos quàm mãcipia, ſi ſint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, & multos habet dominos & turpes & inclementes.

Græci mancipia, præcipuè fugitiua, uocant ἀνδράποδα, quæ dictio uidetur compoſita ex uiro & pede, quum Grammatici uariam reddant etymologiam. Quum igitur quidam improbus Diogenem interrogaſſet, quare mancipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα, Quoniam, inquit, pedes habent uirorum, animum autem qualem tu nunc habes qui hoc percontaris: ſentiens illi eſſe mentem non hominis, ſed pecudis. 92 Salsè

A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam poſtulationē rogabat, quur quum ab alijs obolum petere ſoleas, à me minam petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturū ſpero, à te uerò an unquā poſthac accepturus ſim, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται, *id eſt, in deorū genibus ſitum eſt. Attexuit enim hoc Homeri hemiſtichium. Significauit autem homini profuſo periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam inopiam, ut ne obolū quidem haberet reliquum.* 93 Profuſio

Quibuſdam Diogeni probro uertentibus quòd peteret, quum id Plato non faceret, Imò, inquit, petit & ille, ſed Ἀγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ᾽ οἱ ἄλλοι. *Id eſt, Admoto capite, ut ne quiſquā exaudiat alter. Abuſus eſt Homerico carmine, quod eſt Odyſſeæ α. quo ſignificauit Platonē nō minus eſſe petacē, niſi quòd ille clàm peteret, ipſe palàm.* 94 Mendicitas occulta

Animaduertens quendam imperitè iaculantem, proximè ſcopum conſedit: quur id faceret interrogantibus, Ne fortè, inquit, me feriat: ſignificans illum quiduis percuſſurū citius quàm ſcopum. At alij ſpectatores quàm poſſunt longiſſimè ſeſe à ſcopo ſemouent, ne feriantur. 95 Ridiculum

Qui ſcopum non attingunt, hi uulgò ἀτυχεῖν, id eſt fruſtrari dicuntur. At Diogenes negauit illos fruſtrari, qui aberrarent à ſcopo, ſed eos qui curas ſuas ad uoluptatem uelut ad ſcopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in ſummam miſeriam. 96 Voluptas

Interro

Mors an mala

97 *Interrogatus num quid mali eſſet mors, Quo, inquit, pacto malum, quum præſentem non ſentiamus? Quod autem abeſt, nulli malum eſt.* Dum *ſentit homo, uiuit, nõdum igitur adeſt mors: quæ ſi adſit, abeſt ſenſus. Malum autem non eſt, quod non ſentitur.* Hanc *ratiocinationem quidam tribuunt* Epicuro. *Mors quidem mala non eſt, ſed iter ad mortem miſerum eſt.* Id *ſi metuimus, tota hominis uita quid aliud eſt quàm iter ad mortem?*

Argutè

98 *Narrant* Alexandrum *Magnum adſtantem* Diogeni, *quæſiſſe ab eo, num ipſum metueret.* At *ille, Quid es? bonum an malum?* Alexander *reſpondit, bonum. Quis, inquit, timet bonum?* Conuicit *regem non eſſe metuendum, niſi ſe malum eſſe profiteretur.* Sed *eodem enthymemate colligeret,* Deum *non eſſe timendum.*

Eruditio

99 *Eruditionem omnibus hoc ſermone commendabat, quòd diceret eam iuuenibus adferre ſobrietatẽ, ſenibus ſolatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum: propterea quod ætatem ſuapte ſponte lubricam coërceat ab intemperantia, ſenectutis incõmoda honeſto ſolatio mitiget, pauperibus ſit pro uiatico: non enim egẽt eruditi.* Diuitum *fortunas ornet.*

Iocus ab ambiguo

100 Didymon *qui uulgò audiebat adulter, curabat oculum uirginis.* Ei Diogenes *dixit,* Vide *ne corrumpas pupillam.* Hoc *dictum apud nos perdit ſuam gratiam.* Apud Græcos *autem* κόρη *&* uirginem *ſonat & oculi pupillam.* Luſit *igitur ex ambiguo* Diogenes.

Amicis fidendum

1 Admonitus *à quodam, ab amicis illi tendi inſidias, ut caueret,* Quid *facias, inquit, ſi ſimiliter & cum amicis & cum inimicis habebimus conſuetudinem?* Ab *inimicis nobis cauemus, amicis fidimus.* Quod *ſi pariter ab utriſque nobis cauebimus, non eſt ſuaue uiuere.*

2 *Interrogatus quid eſſet in uita optimum,* Libertas, *inquit.*

At

At uerè liber non eſt, qui ſeruit uitijs: nec liber eſſe poteſt, qui multis eget: plurimis autem eget auarus, ambitioſus ac delicijs deditus. Libertas

3 *Olim in ſcholis pingi ſolent Muſæ ceu ſtudiorũ præſides. Ingreſſus igitur ſcholam, quum uideret multas Muſas, diſcipulos admodum paucos, dixit præceptori, Cum dijs multos habes diſcipulos. Ludens ex ambiguo ſermonis. Nam Græci, cum dijs, dicunt, pro eo quod nos dicimus, fauentibus dijs. Interdum σὺν, id eſt cum, ſignificat comitem: cum multis te defendi, id eſt, multi mecum te defenderunt.*

4 *Quicquid per ſe turpe non eſſet, id ne in publico quidem dicebat eſſe turpe. Hunc igitur in morem ratiocinabatur, Si prandere malum non eſt, nec in foro prandere malum eſt: ſed prandere nihil mali eſt, ergo nec in foro prandere malum eſt. Hactenus tolerari poterat Cynicus ſyllogiſmus. uerùm quis ferat ſimiliter colligentem, Exonerare uentrem, aut reddere lotium, aut habere rem cum uxore, aut exuere ueſtes, malum non eſt: ergo nec in publico malum eſt. Probis uiris ubique placet uerecundia.* Turpe ubiq; turpe

5 *Dicebat uſum atque exercitationem quemadmodum in actionibus extrarijs, ita & in actionibus uirtutis & animi tum celeritatem quandam tum facilitatem parere.*

6 *Dicebat, nec legem eſſe ſine ciuitate, nec ciuitatẽ ſine lege.*

7 *Nobilitatem atque hoc genus alia fortunæ decora, dicebat nihil alud eſſe quàm uelamenta malitiæ. Diuites enim quum alijs nihilo ſint meliores, tamen peccant licentius, iuxta illud Flacci de diuite, Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute peractum, Sperauit magnæ laudi fore. Nobiles autem pleriq; & hodie ſibi nihil non permittunt.* Bona fortunę

8 *Quum Xeniadæ ſeruiret, amici agebant de illo redimendo. At ille, Nequaquam, inquit, an neſcitis leones non ijs ſer-* Libertas

uire à quibus aluntur, ſed altores potius ſeruire leonibus. Nam leo ubicunq; eſt, ſemper leo eſt.

9 *Quum à letali ſomno eſſet experrectus, medicusq; rogaret quid ageretur,* Rectè, *inquit: nam frater fratrem amplectitur.* Alludens ad Homerum, *qui* θάνατον *&* ὕπνον *germanos finxit, quòd ſomnus mortis ſit imago.*

Iocus in morte

10 Rogatus *quomodo ſe uellet ſepeliri, iuſſit cadauer abijci inhumatum,* Tum *amici, uolucribus'ne & feris?* Minime *uerò, inquit, ſed bacillum prope me quo illos abigam ponite.* Rurſus *illi,* Quî *poteris? non enim ſenties.* Quid *igitur, inquit, mihi ferarum laniatus oberit nihil ſentienti?*

Sepultura

11 *Quum* Plato *laudaret quendam hoc nomine, quòd erga omnes eſſet humaniſsimus,* Quid, *inquit* Diogenes, *illi tribuendum eſt, qui tot annos in philoſophia uerſatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philoſophi munus eſſe mederi uitijs hominum: id autem fieri non poſſe, niſi metu ac dolore: metu probri, dolore præſentis ignominiæ.*

Lenitas mala

12 Idem *in* Lacedæmone *peregrinum quendam conſpiciens ſeſe ſtudioſe ad feſtum diem componentem,* Quid *facis? inquit.* An *non quilibet dies uiro bono feſtus eſt?* Senſit *hunc mundum eſſe phanum deo dignum, in quo conſtitutus homo ſemper honeſtè uelut in conſpectu numinis omnia cernentis uerſari deberet.* Detorſit *huc prouerbium, quo dicitur, pigris ſemper eſſe feſtum.*

Feſtum ſemper ſapienti

13 Dicere *ſolet adoleſcentibus,* Meretricum *domos ingredere, ut perſpicias quàm uiles res, quanto emātur pretio.* Huc *alluſit* Terentius, Hæc *omnia noſſe ſalus eſt adoleſcentulis.*

Scorta

14 Ad *ſalutem opus eſſe dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eo quòd illi monent, hi redarguunt, utrique diuerſis quidē modis, ſed pariter proſunt, dū per eos uitia noſtra diſcimus.* Hoc *Laërtius tribuit* Antiſtheni, Plutarchus *Diogeni.*

Obiurgatio

Inter

15 *Interrogatus à quodam, quo pacto maxime poſſet ulciſci inimicum, Si teipſum, inquit, probum & honeſtum uirum præſtiteris.* Hoc *qui facit, & ſibi prodeſt maxime, & inimicum maxime diſcruciat.* Nam *ſi fundum conſpiciens bene cultum diſcruciatur inimicus, quid fiet ſi teipſum uiderit ueris ornatum bonis?*

Vindicta optima

16 *Cum* Antiſthenem *morbo decumbentem inuiſeret, dixit:* Nunquid *amico eſt opus? Significans in rebus afflictis potiſſimum fidis amicis utendum, qui uel re opitulentur, uel conſolando moleſtiam mitigent.*

Amicus conſolator

17 *Ad eundem aliàs, quoniam acceperat illum amore uitæ morbum ferre moleſtius, cum ſica ingreſſus eſt: ad quem cum* Antiſthenes *dixiſſet, Quis me hiſce doloribus liberabit?* Diogenes *prolata ſica, Hæc, inquit. contrà* Antiſthenes, *doloribus, inquit, dixi, non uita.*

Mors liberat à cruciatu

18 *Corinthum profectus ludum ingreſſus eſt, quem ibi* Dionyſius *regno pulſus aperuerat, audiuitq́; pueros male canentes. Interim ingreſſus* Dionyſius, *quoniam putabat* Diogenem *conſolandi gratia ueniſſe,* Humaniter, *inquit, facis* Diogenes. *hæc eſt rerum humanarum uolubilitas. Imò, inquit* Diogenes, *miror te etiamnum uiuere, qui tantum malorum in regno patraris: & uideo nihilo meliorem eſſe ludimagiſtrum, quàm fuiſti rex.*

Qui malus, ubiq; malus

19 *Idem dicebat cæteris mortalibus quibus res ſunt proſperæ, uita iucunda eſt, mors odioſior: rurſus infelicibus uita grauis eſt, mors optabilis.* At *horum utrunque tyrannis eſt moleſtius. Siquidem ut uiuunt inſuauius ijs qui mortem uehementer optant, ita mortem perinde metuunt quaſi uitam ſuauiſſime degant.*

20 *Cuidam oſtendenti horoſcopon,* Bellum, *inquit, hercle inſtrumentum, ne fruſtremur cœna: ſentiens inutiles eſſe artes*

geometricas cum cæteris.

21 Alteri cuidam iactanti muſices peritiam, reſpondit,

Γνώμαις γὰρ ἀνδρῶν εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις,
Εὖ δ' οἶκος οὐ ψαλμοῖσι καὶ τερετίσμασιν. Id eſt,
Prudentia urbes bene gubernat, at domus
Nec cantilenis, nec modis regitur probè.

22 Quum Speuſippus paralyſi reſolutus uehiculo deportaretur in academiam, ac Diogeni fortè obuio dixiſſet χαίρειν: reſpondit, At non tu ſanè, qui quum ad iſtum ſis affectus modum, ſuſtineas uiuere: ſentiens eſſe ueri philoſophi, ſponte mortem aſciſcere, poſteaquàm deſijt eſſe uſui ad uitam humanam. Idq; fecit poſtea Speuſippus.

23 Quum puerum conſpiceret indecorè ſe gerentem, pædagogum illius baculo percuſsit dicens, Qur ſic inſtituis? Indicans primæ ætatis formatoribus potiſsimum imputandum eſſe, ſi adoleſcentes euadant male morati, aut ſecus. Refert Aphthonius ac Priſcianus.

24 Paupertas Cuidam probri gratia obijcienti paupertatem, quum ipſe eſſet ſceleroſus, Ob paupertatem, inquit, neminem uidi torqueri, ob malitiam multos.

25 Paupertas Paupertatem appellabat uirtutem αὐτοδίδακτον, id eſt, quæ per ſe diſcitur. Diuitibus opus eſt multis præceptis ut frugaliter uiuant, ut corpus exerceant laboribus, ne corporis ambitioſo cultu delectentur, aliaq; innumera, quæ omnia ſeipſam docet paupertas.

Lacedæmonijs quibus meritò prima laus debetur in Apophthegmatibus, ſubiecimus tres philoſophos, ſed in hoc genere præcipuos, quibus addemus totidem reges, qui ciuilium dictorum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem turba rerum obruamus.

LIBER

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACEDO.

EX Græcorũ regibus, mea ſententia nullus fuit, quem cum Philippo rege Macedonum Alexandri Magni patre cõferamus, uel ingenij dexteritate, uel dictorum urbanitate.

Is dicere ſolet, Athenienſes ſibi magnopere beatos uideri, qui quotannis inuenirẽt decem quos belli duces crearent, quum ipſe multis annis unũ duntaxat belli ducem reperiſſet Parmenionẽ. Significans inutile reip. ſubinde mutare duces, ſed ſatius eſſe, quem idoneum ac fidum nactus ſis, eum non mutare. Tum in bello non referre quàm multi ſint duces, ſed quàm bello gerendo accommodi. 1 Bonũ nactus ne mutet

Cum illi nuntium eſſet allatum, uno die multas res feliciter ac proſperè geſtas eſſe: nam eodem tempore, Tethrippo uicerat in Olympijs, & Parmenio Dardanenſes prælio fuderat, & Olympias ipſi maſculum fœtum erat enixa: porrectis in cœlum manibus exclamauit: Et ô fortuna, inquit, pro tot tantisq; bonis leui quopiam malo me affice. Vir cordatiſſimus non inſolenter geſtijt ob rerum ſucceſſum, ſed fortunæ indulgentiam ſuſpectam habuit, cuius ingenium eſſe nouit, ut quibus exitium molitur, his prius noua rerum proſperitate blandiatur. Huc pertinet quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plinius. 2 Inuidia fortunæ

Quum ſubactis Græcis quidam ipſi autores eſſent ut ciuitates præſidijs contineret ne deficerent, Malo, inquit, diu bonus & commodus, quàm breui tempore dominus appella- 3 Metus, malus diuturnitatis cuſtos

ri: ſentiens regnum quod beneficijs ac beneuolentia teneretur, eſſe perpetuum: quod ui metuq́;, non eſſe diuturnum.

4 *Quidam petulantioris linguæ, maledicta conijcere ſolet in* Philippum*: hunc amici hortabātur ut eijceret in exilium. At ille negauit ſe hoc facturum. denūrantibus quid ita,* Ne, *inquit, oberrans inter plures male de me loquatur.* Q*uòd maledicum non egit in crucem, uel clementiæ erat quòd ignouit, uel magnanimitatis quòd contempſit: quòd noluit expellere, prudentiæ.* Plus *enim nocuiſſet.*

Maledicus cō temptus

5 *Smicythus* Nicanorem *deferebat apud regem, quòd ſine fine de ipſo malè loqueretur: quumq́; ſuaderent amici ut hominem accerſi iuberet, deq́; eo ſupplicium ſumeret,* Philippus *ita reſpondit,* Nicanor *non eſt* Macedonum *peſsimus, uidendum eſt igitur, necubi nos ceſſemus in officio.* Vt *igitur cognouit uehementer afflictum inopia, & tamen à rege neglectum fuiſſe, iuſsit donum aliquod ad illum deferri.* Hoc *facto quum rurſus* Smicythus *diceret regi,* Nicanorem *apud omnes ſine fine prædicare laudes ipſius,* Videtis *igitur, inquit, in nobis eſſe ſitum, ut bene aut male audiamus.* Immane *quantum abſunt ab huius principis ingenio, qui nūquàm ſibi uidentur ſatis laudari, quum nihil faciant laudandum: nec ſtudent beneficijs ſibi conciliare beneuolentiam hominum, ſed metui malunt quàm amari: cumq́; ſæpenumero faciant deteſtanda, idq́; palàm, tamen perijt quiſquis auſus eſt hiſcere.*

In nobis eſt ut bene audiamus

6 Aiebat *ſe his qui in republica* Athenienſium *adminiſtranda primores eſſent, plurimam habere gratiā, quòd ſuis conuitijs efficerent, ut ipſe tum oratione, tum moribus euaderet melior:* Dum *conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacij conuincere.* O *uerè philoſophicum principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere utilitatem, nec, quod uulgus ſolet, hoc tantū ſpectare, ut maledicos afficeret malo, ſed*

Conuitiator utilis

ut ipſe minus malus redderetur illorũ maledictis admonitus.

Quum Athenienſes quotquot apud Cheronæam capti fuerant gratis dimiſiſſet, illi uerò etiam ueſtes ſtragulasq; repoſcerent, atque hac de cauſa Macedones in ius uocarent, riſit Philippus, dicens, Quid? Non'ne uidentur Athenienſes arbitrari, ſe à nobis in talorum ludo uictos eſſe? Tam ciuiliter tulit uictor uictorum ingratitudinem, qui nõ ſolùm gratias non agerent, quòd ipſi & incolumes & gratis fuiſſent dimiſſi, uerùm etiam criminarentur quòd non ſimul & amictus & ſtragulas redderent, quaſi neſcirent quale eſſet ius belli, quaſiq; nihil aliud eſſet certare armis quàm certare talis, qui ludus eſt puerorum. 7 Ingratitudo tolerata

Quum eſſet illi clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in ſingulos omnino dies aliquid poſceret, Sume, inquit, quantum uoles, nam clauem habes: ludens ancipiti uoce: κλεὶς enim Græcè & clauem ſonat, qua aperitur ſcrinium aut oſtium, & commiſſuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore, & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum moroſior, nec improbitate poſtulantis offenſior. 8 Iocus in morbo

Duo erant fratres, quorum alteri nomen Amphoteros, quod Græcis ſonat ambo, alteri Hecateros, quod illis ſonat uterq;. Philippus itaq; animaduertẽs Hecateron eſſe cordatum ac gerendis rebus accommodum, contrà Amphoteron ineptum ac degenerem, inuertit illis nomina, dicens Hecateron eſſe Amphoteron, Amphoteron autem eſſe Vdeteron, id eſt, neutrum. Significans alterum fratrum, uidelicet Hecateron, duorum in ſe uirtutes complecti, alteri nihil relictum. Itaq; ei qui Amphoteros dicebatur, mutauit nomen in contrarium, ut οὐδέτερος diceretur, quaſi nullius pretij. 9 Iocus ex uocabulis

Quibuſdam illi conſulentibus ut cum Athenienſibus aſpe- 10

Clementer *rius ageret, reſpondit, illos abſurde facere, qui homini cuncta*
ad gloriam tum agenti, tum patienti ſuaderent, ut gloriæ ſuæ
theatrum abijceret: ſignificans ſeſe hoc agere, non ut Athe=
nas euerteret, ſed ut ciuitati celeberrimæ doctiſsimorum ui=
rorum copia florenti ſuas uirtutes probaret.

11 Duo pariter ſceleroſi ſeſe inuicem accuſabant, cognoſcēte
Facetum iudicium Philippo: *audita cauſa pronuntiauit, ut alter exularet* Ma=
cedonia, alter illum inſequeretur. Hoc Græce ſonat iucun=
dius, quod φεύγειν *& ad fugientem pertineat, & ad exu=*
lantem: fugientem autem inſequimur. Neutrum igitur abſol=
uit Philippus, *ſed utrunq; damnauit exilio.*

12 *Quum appararet in loco pulchro caſtra metari, & mo=*
Militia miſera *neretur, illic non eſſe pabulum pro iumentis,* Qualis, inquit,
eſt noſtra uita, ſi etiam ad aſinorum commoditatem uiuere
cogimur.

13 *Quum arcem quandam ac præſidium capere deſtinaſſet,*
Auro nihil inexpugnabile *ualde munitam, atque exploratores retuliſſent, prorſus eſſe*
difficile, atque adeò etiam impoſsibile: percontatus eſt, num
uſque adeò difficile eſſet, ut nec aſinus auro onuſtus poſſet
accedere: ſignificans, nihil eſſe tam munitum, quod auro non
expugnetur. Quod ipſum poëtæ ſignificarunt fabula Da=
naës à Ioue ſtupratæ, ſed deo in aurum uerſo. Vnde Flaccus,
Aurum per medios ire ſatellites, & perrumpere amat ca=
ſtra potentius ferro.

14 *Quum hi qui apud* Laſthenem *erant quererentur, indi=*
Veritas *gneq; ferrent, quòd quidam ex* Philippi *comitatu dicerent*
ipſos proditores, Philippus *reſpondit,* Macedones *eſſe inge=*
nio parum dextro, ſed planè ruſticanos, qui ligonem nihil
aliud noſſent uocare quàm ligonem. Alludens ad illud pro=
uerbium celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην
λέγων. *Innuit autem illos reuera eſſe proditores. Ruſticana*

ueritas

ueritas quanq; rem ſuis nominibus appellat.

15 Regum humanitas

Filium Alexandrum *admonere ſolet, ut cum* Macedonibus *comiter haberet conſuetudinem, uulgò interim cōciliata beneuolentiæ uires ac robur ſibi parans, dum liceret alio regnante eſſe humanum: prudenter intelligens, ut nulla re melius conſtabiliri imperiū, quàm ciuiū beneuolentia: ita difficilimum eſſe tam regnū adminiſtranti erga quoslibet eſſe humanum, non ſolùm quòd regia poteſtas oppoſita ſit inuidiæ, uerùm etiam quòd* Reſp. *nō poſſit eſſe incolumis, niſi ſcelera ſupplicijs coërceantur.* Regibus *enim hactenus temperanda eſt humanitas erga ciues, ut interim regiam tueantur autoritatem.* Nam *immodica bonitas ſæpe contemptum parit.*

16 Bonis uti, malis abuti

Eidem *ſuadebat, ut eos qui in* Rep. *pollerent autoritate tū bonos, tum malos ſibi conciliaret amicos, ac bonis quidem uteretur, malis uerò abuteretur. Præcipua regum ars eſt, nullum reijcere, ſed ad publicam utilitatem omnium operam accommodare.* Quemadmodum Deus *unicus totius mundi monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad utilitatem eccleſiæ: ita principes cordati norunt & probis & improbis uti: non quòd ipſi per malos mali quippiam faciūt, ſed quòd per malos puniunt malos.* At *multi ſunt principes, qui præpoſterè bonis abutuntur, malis utuntur.* Ad *tyrannica negotia uiros adhibent ſanctitatis opinione celebres, quò uulgus eſſe rectum ac pium quod agunt exiſtimet.*

17 Beneficentia

Idem Philippus *cum* Thebis *obſes eſſet,* Philonis Thebani *hoſpitio uſus eſt multisq; inſuper ab eo beneficijs affectus.* Is *quum uiciſſim à* Philippo *nihil muneris uellet accipere,* Ne *me, inquit* Philippus, *beneficentia ſuperatum hac laude ſpolies, quòd hactenus à nemine beneficijs uictus fuerim.* O *animum imperio dignum!* Pulchrius *exiſtimauit benefaciendo quàm potentia uincere.*

18 *Quum multi bello capti uenderentur,* Philippus *in auctione ſedebat ſublata ueſte parum decorè. Quidam igitur eorum qui uendebantur exclamauit,* Parce mihi Philippe, *paternus enim tibi ſum amicus.*Philippo *uerò interrogante,*

Admonitio grata

quo pacto & unde ô homo conflata eſt hæc amicitia? Tum *ille,* Volo, *inquit, propius accedens dicere: quum admiſſus eſſet: quaſi arcani quippiam dicturus,*Demitte, *inquit, chlamydem aliquantulum, nam ad iſtum modum indecenter ſedes.*Mox Philippus,Hunc,*inquit, ſinite abire liberum.* Ne*ſciebam enim illum mihi uerè beneuolum & amicū eſſe.* Nō *offenſus eſt rex tamus, nec ſimulatione, nec admonitione ignoti hominis, ſed ſimul & ſimulatione mutua ſimulationē texit, & tantillum officiū magno libertatis præmio penſauit.*

19 *Quodam tempore ab hoſpite quodā inuitatus ad cœnam,*

Vrbanū mendacium

inter eundum plures fortè obuios ſecū adduxit umbras. Vbi *ſenſit hoſpitem turbari, quòd tam multis non ſufficeret apparatus, præmiſſo ad ſingulos amicos puero, iuſſit ut placentæ ſeruarent locum: illi perſuaſi dum placentam expectant, paululum edebant, ita factum eſt ut cœna ſufficerit omnibus.* Faceto *ioco & eluſit amicos, & hoſpitis pudori ſubuenit.*

20 Hipparcho Euboico *uita defuncto,* Philippus *præ ſe ferebat*

Gratitudo

quàm illius mortem acerbè ferret. Itaque *cuidam uolenti dolorem ipſius mitigare dicentiq́;,* Attamen *ille tempeſtiuè deceſſit, iam natu grandis: ſibi quidem ipſi, inquit* Philippus, *tempeſtiuè deceſſit, ſed mihi præproperè.* Mors *enim illum anticipauit, priuſquàm à me beneficium acceperit, noſtra dignum amicitia.*Perquàm *rarum eſt principem ſentire gratiarum affectus, ſed amicis plerique non aliter quàm equis utuntur.*Dum *uſui ſunt curant, inutiles factos abijciunt, eosq́; ſpoliant citius quàm beneficio iuuant.*

21 Vbi *reſciuit* Alexandrū *filium queri, quòd pater ex pluribus*

ribus fœminis gigneret liberos, ſic illum hortatus eſt, Ergo *quum plures habeas regni competitores, da operam ut honeſtus ac probus euadas, ut non per me, ſed per teipſum regnum obtinuiſſe uidearis. Vir prudentia uerè regia præditus, non conſolatus eſt filium, ſed metum illius auxit quo magis extimularet ad uirtutem: indicans illi non aliter ſperandum paternum regnum, niſi ſe ſucceßione dignum præberet, nec tam magnum eſſe regnum adipiſci, quàm regnum promeruiſſe.* Regnũ uirtute ambiendũ

Eundem *hortabatur, ut auſcultaret Ariſtoteli cui traditus erat inſtituendus, daretq́; operam philoſophiæ,* Ne, *inquit, multa committas, quæ me feciſſe nunc pœnitet. Perſpexit egregius princeps, neminem philoſophiæ expertem regno idoneum eſſe, nec puduit fateri ſe multa per errorem feciſſe perperam, quòd à teneris unguiculis philoſophiæ præceptis non fuiſſet imbutus.* Nam *qui experimentis diſcunt adminiſtrare regnum, licet ingenio feliciſſimo nati ſint, tamen & ſero & magno reipub. malo tandem euadunt boni reges. At qui philoſophiæ præceptis præmunitus accedit, ſi adſit mens integra, uix poterit ab honeſto deflectere. Vbi ſunt interim qui literas ac philoſophiæ ſtudium clamant ad remp. adminiſtrandam prorſus inutile?* 22 Philoſophia regi neceſſaria

Ex *Antipatri amicis quendam in iudicum numerũ aſcripſerat.* Verùm *poſt ubi cognouit illum tingere barbam & capillos, ſubmouit eum dicens,* Qui *in capillis fidus nõ eſſet, eum in rebus gerendis non uideri dignum cui fideretur. Fuco utebatur in tingendis capillis, ubi non multum erat lucri: multo magis uſurus erat fuco in publicis negotijs, ubi dolus interdum ingens adfert emolumentum.* Et *hanc oportet regum præcipuam eſſe curam, ut cognoſcendis cauſis uiros præficiant incorruptos.* Id *quî fieri poteſt, ubi uẽduntur* 23 Fuco non credendum

iudic

iudicandi munia & is deſignatur iudex, non qui uir melior eſt, ſed qui ad dandum prior, aut largior. At apud Philippum nec Antipatri *tantum ualebat autoritas, quin ſuſpectum è iudicum ordine moueret.*

24 *Machetæ cuiuſdam pro tribunali ſedens cauſam cognouit, ſed dormitabundus, nec ſatis attentus ad iuris æquitatem, itaq; ſententiam tulit aduerſus Machetam. Verum quum is exclamaſſet, ſe ab ea ſentẽtia appellare, rex iratus, ad quem? inquit. Nam appellandi uerbum monarchis eſt inuiſum. Hic Machetes, Ad te ipſum ô rex, ſi expergiſcaris, & attentius*

Iudex attẽtus *audias cauſam. Ac tum quidem ſurrexit rex. Cæterũ poſteaquàm cauſam apud ſe melius perpendiſſet, intelligeretq; Machetæ factam iniuriam, iudicata quidem non reſcidit, ſed pecuniam qua damnatus fuerat Machetes, ipſe perſoluit. In uno facto quot regiæ uirtutis argumenta! Non perſeuerauit iraſci & prouocanti, & ſomnolentiam publicè obijcienti, ſed per otium rem ſuo cum animo accuratius conſiderauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud uerò prudentiæ, quòd ingenioſo commento ſic damnatum exemit damno, ut regiam tamen in iudicando autoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde quaſi ipſe damnatus eſſet, diſſoluit.*

25 *Indignantibus Philippi amicis quòd Pelopõneſij in Olympiacis ipſum ſibilis deriderent, præſertim beneficijs à rege affecti, hoc ſermone Philippum extimulantibus ad uindictã:*

Vrbanè *Quid igitur, inquit, futurum eſt, ſi quid illis faciamus mali? Vrbaniſſime amicorum argumentum uertit in diuerſum. Si tam prauo ingenio ſunt, ut eos irrideant, qui de ipſis bene meriti ſunt: grauius nocebunt, ſi quis illos male factis prouocet.* Hoc non ſolùm moderationis & clementiæ, uerumetiam eximiè cuiuſdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum

torum

torum ſibilos regem negligere.

Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari ſuo qui in-iuriarum poſtulabatur, petijt à Philippo ut reus mulctam quidem ſolueret, ſed à cauſa liberaretur, ne damnatus hominum maledictis exponeretur. Hic uerò Philippus, Præſtat, inquit, ut ipſe male audiat, quàm ut nos propter illum. Indulgebat amicis, ſed quatenus licebat integra iudicis opinione. 26 Iudex ſeuerus

In exercitu quum multo tempore dormiſſet, experrectus, Tutò, inquit, dormiui, uigilauit enim Antipater. Subindicans non eſſe regium indulgere ſomno, præſertim in bello: ſed tamen hoc interdum abſque periculo fieri, ſi rex habeat fidum ac uigilantem præfectum. Ita cum laude amici ſuam excuſauit ſomnolentiam. 27 Præfectus uigilans

Rurſus euenit, ut interdiu dormiente Philippo, Græci qui multi ſimul ad oſtium conuenerant, indignè ferrent, regemq́; incuſarent, quòd ob illius ſomnolentiam non ſtatim admitterentur ad colloquium: hic Parmenio ſic regi patrocinatus eſt, Ne miremini, inquit, ſi nunc dormit Philippus, nam quum uos dormiretis, hic uigilabat. Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuiſſe præſidio. 28 Somnus excuſatus

Quemadmodũ ipſe fuit urbanus, ita aliorũ ſalſe dictis delectabatur. Itaq; quum cantorẽ inter cœnandũ uellet reprehendere, deq́; pulſu chordarũ loqueretur, Dij, inquit cantor, prohibeãt ô rex, ne tu me melius hæc noris. Ciuiliter & ſibi uindicauit de arte iudiciũ, & regem non offendit, meliorem illum iudicans, quàm ut cum muſico de fidibus contenderet. 29 De arte iudicet artifex

Quin & aſperius dicta, modo tẽpeſtiuè, æquo ferebat animo. Nam quũ diſſidiũ haberet cũ Olympiade uxore, cumq́; Alexandro filio, Demaratũ Corinthiũ ad ſe uenientem percontatus eſt, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus, Scilicet, inquit, magnopere tibi curæ eſt Græcorum 30 Admonitio liberà

rum concordia,quum qui tibi ſunt coniunctiſſimi, huiuſmodi in te ſint animo. Quid hîc expectas, niſi ut rex offenſus Demarati *libertate, iubeat illum ab oculis ſuis abduci?* Imo *quoniam* Demarati *ſermo ab ira ad ſaniora conſilia uocabat,rex ſeſe ad eius obiurgationem compoſuit, poſitaq; ira rediit cum ſuis in gratiam.*

31 *Anui cuidam paupercula* Philippum *appellanti ut cauſam ipſius cognoſceret, quum hac flagitatione frequenter obſtreperet illi, reſpondit ſibi non eſſe otium: quumq; anus inclamaſſet,proinde ne rex quidem eſſe uelis:* Philippus *admiratus aniculæ liberam uocem, non illi ſolùm præbuit aures, uerumetiam alios audiuit.* Hoc idem Latini *tribuunt* Adriano *imperatori.*

Regũ eſt audire omnes

32 *Philippus cum audiſſet filium ſuum quodam in loco ſcitè ceciniſſe, ciuiliter obiurgauit,dicens,* Non te tui pudet, *qui noris tam belle canere? ſignificans alias artes eſſe rege digniores.*

Artes rege indignæ

33 *Idem in palæſtra prolapſus, cum ſurgens in puluere uidiſſet corporis ueſtigium,* Papæ, *inquit, ut minimam terræ partem natura ſortiti,orbem appetimus uniuerſum?* Vtinam *hoc dictum inhæſiſſet animo filij, cuius ambitioni orbis fuit anguſtus.*

Ambitio

34 *Philippus* Alexandrum *filium obiurgans, quòd largitionibus* Macedonum *beneuolentiam conſectaretur,* Quæ *te, malùm,inquit, ratio in iſtam ſpem induxit, ut eos tibi putes fore fideles,quos pecunia corruperis?* An *tu id agis, ut* Macedones *te non regem ſuum,ſed præbitorem putent?*

Beneuolentia uirtute paranda

35 *Athenienſes legationem ad* Philippum *miſerant.*Ea *benignè audita,ut humaniter dimitteret,iuſſit illos dicere,qua in re gratum facere poſſet* Athenienſibus.*hic* Demochares *excipiens,* Si *te ipſum,inquit, ſuſpendas.* Is Demochares *unus*

Lenitas

fuit

ſuit è legatorum numero ob linguæ procaciam dictus parrheſiaſtes. Ob tam inhumanum reſponſum indignantibus regijs amicis,Philippus compeſcuit eos,iuſsitq́; ut Therſiten illum incolumem dimitterent. Tum ad cæteros legatos conuerſus,Renunciate,inquit, Athenienſibus multo ſuperbiores eſſe, qui iſta dicunt, quàm qui impune dicta audiunt. Tales demum animi regno digni ſunt.

ALEXANDER MAGNVS.

1 *In Philippi dictis nihil erat, quod præter urbanitatem nõ etiam ad bonos mores conduceret:nec uideo quem Philippo iungamus congruentius quàm filium Alexandrum. Is puer etiamnum,quum Philippus pater multa præclarè feliciterq́; gereret,nequaquam eo gaudebat,ſed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat,Pater mihi nihil relicturus eſt.Illis contra dicentibus, Imò hæc omnia tibi parat. Quid profuerit, inquit Alexander, ſi multa poßidens agam nihil? Iam tum cognoſcas ſcintillam indolis ambitioſæ & irrequietæ.* Indoles agilis

2 *Idem quum leuitate corporis ac pedum celeritate polleret,patri hortanti ut in Olympijs ſtadium decurreret, Facerem, inquit, ſi reges habiturus eſſem concertatores. Et hic agnoſcas excelſum,nec cuiquam facile ceſſurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat rex, & tamen non dignabatur niſi cum regibus committi.* Regem regia decent

3 *Quum puella multa nocte ad Alexandrum eſſet deducta, cum eo dormitura,rogauit rex ubi fuiſſet tam diu: illa reſpõdente,ſe expectaſſe donec maritus iſſet cubitum: miniſtros accitos acriter obiurgauit,Reducite,inquit,hanc: parũ enim abfuit, quin ueſtra culpa fuerim factus adulter. Egregium caſtitatis exemplum,tum in iuuene,tum in rege. Nam apud illos ſimplex ſtuprũ pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuiſſe morem,qui adhuc durat in Italia,ut uxores* Adulterium

ſecub

ſecubarent à uiris,niſi ſi quando uocarentur.

4 Alexandro puero dijs largius facienti ſuffitum,ac ſubinde
Profuſio *ad tus accurrenti, Leonides illius pædagogus, qui tum ade-rat,Heus puer, inquit, tum large facies ſuffitũ,quum regionem deuiceris quæ tus gignit.Pòſt quum eam regionẽ obtinuiſſet,memor eius dicti,hac ſententia ſcripſit illi literas,Mitto tibi turis & caſiæ talẽta aliquot,ne poſthac parcus ſis erga deos,quũ nõ ignores nos potitos regione odores gignẽte.*

5 Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Mace-
Fiducia *dones ut affatim pranderent, ueluti poſtridie ex hoſtium commeatu cœnaturi. Præſens animus ac de belli euentu fidens ac ſecurus.*

6 Perillus unus ex amicorum Alexandri numero, filiabus
Liberalitas *ſuis ab Alexandro dotem petijt. Iuſsit rex illum capere talenta quinquaginta. quumq; is reſpondiſſet decem ſatis eſſe, Tibi quidem,inquit,ſatis eſt tantum accipere, mihi uerò non ſatis eſt tantum dare. Præclare dictum, niſi uirtutis indolem ambitio uitiaſſet.*

7 Anaxarcho philoſopho iuſſerat quæſtorem dare quantũ-
Liberalitas *cunq; ille poſtularet:cumq; quæſtor audita poſtulatione turbatus Alexandro indicaſſet,philoſophum petere centum talenta,Rectè,inquit,facit,ſciens ſe amicum habere,qui tantum dare & poſsit & uelit. Hic dubites utrum potius admirari oporteat,regiam'ne liberalitatẽ in donãdo,an philoſophi improbitatẽ in poſtulando,niſi malumus hanc uocari fiduciam.*

8 Mileti quum uidiſſet multas ſtatuas eorũ qui in Olympijs
Fortitudo intempeſtiua *ac Pythijs uicerant, easq; prægrandes, Et ubi,inquit, erant tam magna corpora, quum barbari ueſtram urbem obſiderent. Salsè taxauit illorũ ſtultam ambitionẽ, qui gloriarẽtur his, qui corporũ magnitudine uiribusq; præſtantes in ludicris certaminibus uictoriã reportaſſent,quum in tantis periculis*

culis nulli fuiſſent, qui aduerſus barbaros ſe tales præberent.

Quum regina Carum Adas illud haberet ſtudio, ut aſsi- 9
duò mitteret Alexandro obſonia bellariaq́;, per taliũ rerum Frugalitas
architectos coquosq́; magna arte parata, Alexander ait, ſe-
ipſum habere meliores opſoniorum artifices, ad prandium
quidem, nocturnum iter: ad cœnam uerò, tenue prandium.

Quodam tempore cum omnibus ad prælium apparatis 10
interrogaretur, nũquid aliud præter hæc fieri uellet, Nihil,
inquit, niſi ut Macedonũ barbæ radantur. Hoc dictum quid Barbæ bello
ſibi uellet admirante Parmenione, An neſcis, inquit, in præ- inutiles
lio nullam anſam meliorẽ eſſe quàm barbæ? Significabat co-
minus eſſe pugnandum, in quo genere certaminis barbæ of-
ficiunt, quòd his milites facillimè poſſunt apprehendi.

Darius obtulit has conditiones Alexandro, ut ab ipſo ac- 11
ciperet talentorũ decem millia, & inſuper Aſiam ſecum ex Monarchia
æquo partiretur. Id quum recuſaret Alexander, Ego, inquit
Parmenio, accepiſſem ſi Alexander eſſem, Et ego, inquit Ale
xander, ſi Parmenio eſſem. Dario uerò hunc in modum re-
ſpondit, Neq; terram duos ſoles, neq; Aſiam duos reges fer-
re poſſe. Et hic animi celſitudinem probare poſsis, niſi di-
ctum impotentiam quandam dominandi ſaperet.

Quum in Arbelis de rerum ſumma periclitaturus eſſet, 12
conflicturus cum mille hominum millibus ad pugnandum Interpretatio
inſtructis, adierunt illum milites aliquot ipſi bene uolentes, commoda
deferebantq́; cæteros, quòd in caſtris inter ſe miſcerent ſer-
mones, conſpirarentq; ne quid prædæ in regium tentorium
deportarent, ſed ipſi totum in ſuum uerterent lucrum. His
auditis ſubriſit Alexander, Fauſta, inquit, nuntiatis. Siqui- Prædæ con-
dem audio ſermones uirorum ad uincendum non ad fugien- temptus
dum animatorum. Nec illum feſellit diuinatio, plurimi nanq;
milites regem adiere dicentes, Bono animo eſto rex, neque

metus hoſtium multitudinem, ne pædorem quidem noſtrum ferre poterunt.

Serus apparatus

13 *Idem inſtructa iam ad prælium acie, quum cerneret militem quendam id temporis amentum telo adaptantem, ut inutilem ſubmouit ab exercitu, qui tum demum appararet arma, quum his utendi tempus adeſſet.* Hoc *inter ſtrategemata magis commemorandum erat, quàm inter apophthegmata, quemadmodum & hoc quod ſubijciam.*

Silentium

14 *Legebat* Alexander *epiſtolam à matre miſſam, quæ arcana quædam & calumnias aduerſus* Antipatrum *continebat, ſimulq́; ut ſolet, cum rege legebat* Hephæſtion, *nec eum rex uetuit legere, ſed perlecta epiſtola annulũ ſignatorium è digito detractum ori illius appreſsit: hoc geſtu admonens, ut arcana contineret.* Exemplum *inſignis de amico fiduciæ, tum etiam humanitatis egregiæ, qui calumnias latius ſpargi noluerit, licet inuiſum haberet Antipatrum.*

Filii deorum qui

15 In Ammonis *templo quum à uate dictus eſſet* Iouis *filius,* Nihil, *inquit, mirum: nam* Iuppiter *omnium quidem natura pater eſt, ſed ex his optimos quosq; peculiariter ſuos facit.* Modeſtiſsime *interpretatus eſt oraculum: nam uates per adulationem dixit illum filium* Iouis, *quaſi ſic è* Ioue *prognatus eſſet, quemadmodum* Hercules *creditus eſt eſſe* Iouis *filius.* Alexander *faſſus eſt,* Iouem *natura autorem ac parentem eſſe omnium, ſed eos demum peculiariter pro ſuis filijs agnoſcere, qui uirtute ac præclare geſtis proxime ad diuinam naturam accederent.* Ea *eſt omnibus benefacere.*

Modeſtè

16 Q*uum in bello crus eſſet illi ſagitta uulneratum, multiq́; accurrerent, qui ipſum frequenter deum appellare conſueuerant, exporrecta hilariq́; fronte ad* Homeri *carmẽ alludens, dixit:* Hic *ſanguis eſt quem uidetis, liquorq́; qualis diuis ſolet emanare beatis.* Nimirum *irridens adulatorum uanitatem,*

quum

quum ipſa res declararet ipſum nihil aliud eſſe quàm homi- nem. Alluſit autem ad locum Homeri Iliad. ε. *ubi narratur Venus à* Diomede *uulnerata.*

Nonnullis *Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd alie- nam ab omnibus delicijs auſteramq́; uitam ageret,* Foris, in- *quit, Antipater albo utitur pallio, intus uerò totus eſt purpu reus.* Notans *fictam illius parſimoniam, quum eſſet alioqui ambitioſiſsimus.* 17 Hypocriſis

Q*uum hyeme frigidoq́; cœlo apud amicũ quendam con- uiuio acciperetur, uideretq́; foculum exiguum & ignis pu- ſillum:* Aut *ligna, inquit, inſerte, aut tus. Subnotauit conuiua- torem lignis ſuis parcere, perinde quaſi tus eſſent, quũ in ri- gore tanto nec turi parcendum eſſet: ſimul ſatis eſſe ignis ad faciendum ſuffitum dijs, at parum ad depellendum frigus.* 18 Parſimonia

Q*uũ apud* Antipatridẽ *cœnaret, isq́; ad cœnã formoſam pſaltriã induxiſſet,* Alexander *aſpectu motus in illã exarſit: mox rogauit* Antipatridẽ, *nũquid ipſe mulieris amore tene- retur: illo cõfitẽte,* O *ſceleſte, inquit, nõ tu protinus abduces è conuiuio mulierẽ? Quantũ ille animus aberat à cõſtupran da aliena uxore, qui tãtopere ſibi metuit ab amica hoſpitis?* 19 Continentia

Rurſum *quum* Caſſander Pythonem Euij *tibicinis ama- ſium per uim oſculari uellet, idq́;* Euium *ægreferentem ſen ſiſſet* Alexander, *iratus exilijt in* Caſſandrum *clamans,* Ita *ne per nos, ne amare quidẽ quicquam licebit?* Non *ſatis erat regi, ſi ſeipſum præſtaret continentem, niſi & præfectos ha beret ſui ſimiles.* Q*uãdo autem paſſus fuiſſet à ſuis per uim cõſtuprari filiam aut uxorem honeſti ciuis, qui tibicini ſuos amores etiam ab oſculo uoluit eſſe inuiolatos?* Deniq́; *quòd duces peccarent, arbitratus eſt ad ſe pertinere.* 20 Continentia

Q*uum è* Macedonũ *numero ad mare remitteret ualetu- dinarios ac mutilos debilesq́;, proditus eſt quidam qui ſe in-* 21

ter ægrotos aſſcripſerat quum non ægrotaret. Is quum ad
Ciuiliter Alexandri conſpectum adductus eſſet, & examinatus fate=
retur, ſe morbum prætexuiſſe ob amorem Teleſippæ, quæ
ad mare fuerat profecta: percontatus eſt Alexander, cui ne=
gotium retrahendæ ad exercitum Teleſippæ delegaretur.
Cæterùm ut cognouit eam eſſe liberam, Perſuadeamus igi=
tur, inquit, ô Antigenes Teleſippæ, ut nobiſcũ maneat. Nam
uim admouere liberæ, non eſt noſtrum. Sic indulſit amori
ſtrenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat, ut inge=
nuam mulierem redire nollet niſi perſuaſam.

22 Quum Græci qui apud hoſtes ſtipendium faciebant ue=
Moderatio pœnæ niſſent in poteſtatem Alexandri, Athenienſes quidem iuſſit
in compedibus ſeruari, quòd quum ex publico ſtipẽdium ha
berent, tamen apud hoſtes meruiſſent: ſimiliter & Theſſa=
los, quòd regionem optimam nacti, nõ eam colerent: Theba
nos uerò dimiſit, dicens: His per nos nihil eſt reliquum, neq;
ciuitas, neq; agri. Ita moderatus eſt pœnam, ut mortem com
meritis non indiceret niſi uincula, et culpam eorum qui ne=
ceſſitatem excuſare poterant, in ſe tranſtulit.

23 Ex Indis quendam ſagittandi arte cum primis celebrem,
Gloria uita charior. adeo ut etiam per annulũ ſagittam mittere diceretur, quum
in bello cepiſſet, iuſſit artis ſuæ ſpecimen edere: recuſantem
iratus rex necari iuſſit. Quum duceretur homo, dixit his à
quibus ducebatur, ſe multis diebus nõ exercuiſſe artem, eóq;
timuiſſe ne aberraret. Id ubi renuntiatũ eſt Alexãdro, quod
non contumacia, ſed ignominiæ metu recuſaſſet, admiratus
ingenium gloriæ ſtudioſum, dimiſit illum donatum, eo quòd
mortem oppetere maluiſſet, quàm fama ſua uideri indignus.
Hic apparet nõ omnino uanum eſſe quod prouerbio iacta=
tum eſt, Simile ſimili eſſe amicum. Alexander gloriæ ſupra
modum appetens ſimilem affectum in alijs amabat.

Taxi

Taxiles unus è numero regum Indiæ, occurrens Alexandro, ſic illũ affatus eſt, Prouoco te, inquit, nõ ad pugnã neq; ad bellum, ſed ad aliud certaminis genus. Si inferior es, à nobis accipe beneficiũ: ſin ſuperior, nobis beneficito. Cui Alexander, Atqui, inquit, ob hoc ipſum inter nos certandũ eſt, uter bene faciendo ſuperet alterum. Et humaniſsime complexus illum, non ſolùm non ſpoliauit ditione, ſed auxit etiam. 24 Certamen uerè regium

Quum audiſſet de rupe quadam apud Indos, quæ ob ſublimitatem uelut auibus inaceſſa ἄορνος dicitur, quòd ipſe quidem locus expugnatu difficilis eſſet, ſed qui eum teneret formidoloſus, Nunc, inquit, locus captu facilis eſt: ſignificãs nihil prodeſſe munimẽta, niſi uir fortis ea tueatur. Arx enim non tam foſsis ac muris tuta eſt quàm uiris. 25

Quum alius quidam rupem teneret inexpugnabilem ut putabatur, ſemet Alexandro dedidit: At Alexander non ſolùm eius ditionis principem eſſe iuſsit, uerùm etiam addidit, dicens, Hic homo mihi uidetur ſapere, qui ſe maluit bono uiro, quàm loco munito concredere. 26 Viri fortis fiducia

Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs geſtis Herculem ſuperaſſe, At ego, inquit, meas res geſtas in imperio, ne uerbo quidem cum his quæ geſsit Hercules, arbitror conferendas. Adulabantur illi, ſed huius animo nulla ſatisfaciebat adulatio. 27 Herculẽ contẽpſit Alexander

Quoſdã ex amicis mulctauit, quòd in ludo aleæ ſenſiſſet eos nõ ludere. Siquidem multi ſunt qui in hoc ludo uelut in re maximè ſeria uerſantur. Non enim ludunt, qui fortunas ſuas omnes, interdum & liberos aleæ permittunt arbitrio. 28 Amicus

Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentiſsimos, omnium maxime uidebatur honorare Craterũ, ſed omnium maxime diligere Hephæſtionẽ. Craterus enim, inquit, amat regem, Hephæſtion amat Alexandrum. Id Græce iucundius 29

dicitur, φιλοβασιλεὺς & φιλαλέξανδρος, Sentiens Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præſtare fidum amicum, Hephæſtionem priuato quodam affectu diligere Alexandrum. Pariter itaq; licet diſsimiliter amātibus, diuerſa ratione perſoluit premium. Craterū ornauit dignitate, Hephæſtionem ad intimam admiſit familiaritatem.

Liberalitas

30 *Xenocrati philoſopho quinquaginta talenta dono miſit: ea quum ille recuſaſſet accipere, dicēs ſibi non eſſe opus, interrogauit, an ne amicū quidem ullū haberet cui eſſet opus. Nam mihi, inquit, uix Darij opes in amicos ſuffecerunt. Hic utrius animum magis admirari conueniat, nōdum ſtatui, regisne tam ad liberalitatē propenſum, an philoſophi qui tantum munus à tanto rege ultro delatum remiſerit.*

Regaliter

31 *Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo poſt pugnam rogaretur dicente, Quomodo te tractabo? Regaliter, ait: rurſus ſubijcienti Alexandro, Num quid etiam aliud? Omnia, inquit Porus, complectitur hoc uerbum, regaliter. Alexander & prudentiam, & fortitudinem uiri admiratus latiorem ditionē illi addidit ea quam prius obtinuerat: Supplici & ad pedes abiecto minus conceſsiſſet. Adeò diligebat animoſus iuuenis impauidos animos. Qu. Curtius aliquanto ſecus narrat. Interrogatus Porus quid ipſe uictorem ſtatuere debere cenſeret, Quòd hic, inquit, dies tibi ſuadet, quo expertus es quàm eſſet caduca felicitas. Submonuit regē ut modeſtè ſua fortuna uteretur, memor ipſi poſſe accidere, quod acciderat Poro.*

Animus uere regius

32 *Quum accepiſſet eſſe quendā qui cōuicijs ipſum impeteret, Regium eſt, inquit, quum facias bene, audire male. Nihil hoc dicto generoſius, quanquam idem & alijs adſcribitur.*

33 *Morti proximus ad amicos reſpiciens dixit, Magnū epitaphium uideo futurū: præſentiēs res ab ipſo geſtas multo-*

rum eloquentia celebrandus. Nec eum ſua feſellit diuinatio.

34 *Cum Darij filias haberet captiuas, demiſsis oculis eas ſalutabat, idq́; raro, ſibi metuens ab illarum inſigni forma. Apud familiares autem dicere ſolet, Dolores oculorum ſunt Perſicæ puellæ.*

35 *Edicto uetuit, ne à quoquam pingeretur præterquam ab Apelle, aut à quoquam ære ſculperetur præterquam à Lyſippo, artificibus illius ætatis præſtantiſsimis. Nam hoc quoque iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Chœrylo poëta pactus erat, ut pro unoquoq; bono uerſu Philippicum acciperet aureum, pro malo colaphum.* Artes

36 *Idem interrogatus ubi ſuos reconderet theſauros, Apud amicos, inquit: ſignificans facultates nuſquam reponi tutius: Cum enim res poſtulat, redeunt ad te cum fœnore.* Liberalitas

37 *Cum nuntius quidam gaudio geſtiens, porrectaq́; manu accurreret, rem proſperè geſtam narraturus, Quid mihi bone uir magni nuntiabis, niſi nunties Homerum reuixiſſe? ſignificans omnium præclarè geſtorum gloriam abolendam, niſi contingeret talis præco qualis fuit Homerus.* Præco rerum geſtarum.

38 *Ciuitas quædam ut ab armis Alexandri quietem haberet, obtulit illi partem agrorũ & præterea rerũ omnium dimidium. Cui ſic reſpondit, Hoc animo ueni in Aſiam, nõ ut acciperẽ quod dediſſetis, ſed ut uos haberetis quod reliquiſſem.* Imperioſè

39 *Alexander habebat Eudæmonicum philoſophũ, ſed quouis paraſito adulantiorem. Hic quum aliquando tonaret uehementer, adeo ut omnes expaueſcerent, dixit Alexandro, Quin tu tale quippiam facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tam abiecti philoſophi uocem, ridens ait, Nolo enim formidabilis eſſe, quemadmodum tu me doces, qui Satraparũ ac regum capita me iubes ſuper cœnam apponere. Sic Athenæus. Plutarchus in uita ſecus aliquanto, Quid mihi* Adulatio

ſuccenſes, quòd piſces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

40 Ciuiliter *Alexander quum hyeme duceret exercitum aßidēs igni, recognoſcere prætereunteis copias cœpit: quumq; uideret ſenem quendā horrentem frigore, & ad ignem ſtantem, con ſidere loco ſuo iußit, dicens, Si in Perſide natus eſſes, in regia ſella ſedere tibi capitale foret: in Macedonia nato cōceditur.*

41 Indoles excelſa *Alexander etiamnum adoleſcens uidens patrem Philippum equum præferocem, nec ullum ſeſſorem tergo patientem, uelut inutilem abiectum ire. Qualem, inquit, equum iſti perdunt, dum illo per imperitiam ac mollitiem uti neſciunt. Cumq; mira arte ſine uerberibus tractaſſet equum, tandem conſcenſum ad curſum admiſiſſet, tum calcibus uſus eſt: ac molliter flexis habenis quum equum reduxiſſet, deſcendentis caput exoſculatus pater, Aliud, inquit, ô fili tibi par regnum quære, quando iam te non capit Macedonia. Præſagijt uir prudens tam excelſæ indoli non ſuffecturam paternam ditionem. Sed equus ille nos admonet, multa bene nata ingenia perire uitio inſtituentium, qui ferè neſciunt imperare, niſi ex equis generoſis reddiderint aſinos.*

42 Pietas in præceptorem *Idem Ariſtotelem, cui puer formandus fuerat traditus, ſumma ueneratione proſequebatur, dicens, ſe illi non minus quàm patri debere, quòd à patre uiuendi, à præceptore bene uiuendi initium accepiſſet.*

43 Animosè *Quum pirata captus ad ipſum deductus eſſet, rogatus qua re fretus auderet infeſtare maria, compendio reſpondit, Ego, inquit, quoniam id unico nauigiolo facio, pirata nominor: tu quum idem facias magna claſſe, rex appellaris. Alexander admiratus intrepidum animum, donauit illi uitam.*

44 Oraculum *Idem Delphos profectus quum ſacerdos negaret ſe cōſulturam deū, quòd dies eſſent nefaſti, quibus ne oraculis quidē loqui*

loqui phas eſſet: ui pertracta ſecum ſacerdote templum aſcendit: quumq; illa importunitate uicta diceret: Inuictus es ô fili, Satis, inquit Alexander, *oraculi eſt: mulieris uocem reſponſi loco ducens.*

Poſteaquam in expeditionem profectus regias opes pene omnes in milites ac duces diſtribuiſſet, roganti Perdiccæ, *Quid tibi nūc rex ſupereſt? Spes, inquit.* Hic Perdicca, *Hæc, inquit, nobis commilitonibus tuis futura communis eſt: & prædium quod ipſi deſignarat* Alexander, *recuſauit. Tanta erat fiducia bene ſucceſſuram expeditionem.* 45 Fiducia euentus

Idem initio quum in cauſis capitalibus ſederet iudex, accuſatori alteram aurem occludebat: rogatus quur id faceret, Alteram, *inquit, integram ſeruo reo.* 46 Iudex incorruptus

Quum Philoxenus *claſſis præfectus* Alexandro *ſcripſiſſet,* Tarentinum *quendam* Theodorum *eſſe apud ſe, pueros habentem inſigni forma uenales, ſi uellet emere: indignè tulit, apud æquales ſubinde clamitans, Quid in me* Philoxenus *tam obſcœnū animaduertit, ut mihi tantū probri cōciliaret?* 47 Integritas

In Calliſthenem *nequaquam ſeſe accommodantem aulæ regiæ moribus, ſed & dictis & geſtu præ ſe ferentem nihil ibi placere, dixit hunc uerſiculum.* 48 Seruire tempori

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. *Id eſt,*

Sapientem ego odi, qui ſibi ſapit nihil.

Niſam expugnaturus cum uideret milites deterreri fluminis quod ciuitatem præterlabitur, profunditate, exiliijt, ô me omnium deterrimum exclamans, qui natare non didicerim: moxq; clypeo pro ſubere innixus primus tranauit. 49 Exemplum ducis

Ilium profectus Achillis *ſtatuam coronans, O te felicem, inquit,* Achilles, *cui uiuo talis amicus, mortuo talis contigerit præco.* De Patroclo *loquens &* Homero, *quorū ille fidiſſimus* Achilli *fuit amicus, hic defunctum* Iliade *tota celebrauit.* 50 Præcipua bona

51 *Duabus potiſsimum rebus, quum Deus à multis prædicaretur, ſe quòd mortalis eſſet deprehendere dicebat, ſomno et coitu, quòd hæc præcipuè proderent humani corporis imbecillitatem, ad cætera inuictus erat. Somnus enim mortis imago eſt, & coitus ſpecies eſt morbi comitialis.*

Quæ nos admonent mortalitatis

52 *Darij regiam ingreſſus quum uidiſſet ſublime cubiculum, & in eo ſtratum, menſas cæteraq; omnia mirifico ornatu inſtructa,* Hoccine, inquit, erat imperare? *Sentiens non eſſe regium huiuſmodi delicijs indulgere.*

Deliciæ indignæ principe

53 *Idem lectum ingreſſus excuſsis accuratè pallijs dicere ſolet,* Nunquid hic *delicatum aut ſuperfluum mater addidit? Adeo abhorrebat à muliebribus delicijs.*

54 *Quum delato ad ipſum ſcriniolo, quo nihil inter opes Darij pretioſius pulchriusue repertum eſt, quæreretur in quem uſum deſtinandum eſſet: alijs aliud ſuadentibus, dixit,* Huic *optimè ſeruandus d.bitur* Homerus: *ſentiens nullum eſſe theſaurum illo pretioſiorem. Ita uiſum eſt iuueni, qui ſe totum ad exemplar* Achillis *componebat.*

Literarum amor

55 *Idem hortante* Parmenione, *ut noctu hoſtem adoriretur, alioqui ſummum fore diſcrimen, ſi palàm cum tanta multitudine* Martem *experiretur. Siquidem ex fragore procul uelut è pelago reſonante, coniectabant immenſum eſſe numerum:* Non furor, inquit, uictoriam: *recuſans tenebrarum præſidio uincere.*

Ingenue

56 *Quum legiſſet prolixam epiſtolam ab* Antipatro *ſcriptam, in qua multæ inerant aduerſus* Olympiadē *calumniæ,* Ignorare *uidetur, inquit,* Antipater, *quòd una matris lacryma multas delebit epiſtolas.*

Matris lacrymæ

57 *Quum ſenſiſſet ſororem ſuam cum iuuene quodam eleganti forma conſuetudinem agere, nihil offenſus eſt, ſed dixit,* Concedendum *eſſe, ut illa quoq; aliqua ex parte regno*

Candidè

frue

frueretur: Multũ *diſſentiens ab animo* Cæſaris Augusti, *qui nihil acerbius tulit, quàm filiæ neptiumq́; laſciuiam.*

Quum audiſſet Anaxagoram *diſſerentem, innumerabiles eſſe mundos, illacrymaſſe dicitur.* Rogantibus nunquid *accidiſſet lachrymis dignum,* An non uideor, inquit, *merito flere, qui quum mundi ſint innumerabiles, nos nõdum unius domini facti ſumus?* 58 Ambitio inſatiabilis

Philippus *à* Triballis *in prælio uulneratus eſt femore lancea traiecto: opera chirurgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatem contractã manere.* Cui Alexander, *Ne uerearis, inquit, in publicũ prodire, ſed gradum moués uirtutis tuæ potius memineris.* Hoc et *alijs aſcribitur.* 59

Si quando in colloquijs aut conuiuijs incidiſſet contentio de carminibus Homeri, *alijs alia præferentibus, hoc unice probauit* Alexander, 60 Comparatio carminũ Homericorum Iliad. γ.

Ἀμφότερον βασιλεύς τ᾽ ἀγαθὸς, κρατερός τ᾽ αἰχμητής, Id *eſt,*

Dux bonus atq́; idem ualidus pugnator in armis.

Addebat Homerum *hoc uerſu uirtutẽ* Agamemnonis *prædicaſſe,* Alexandri *uaticinatum eſſe.*

Quum tranſmiſſo Helleſponto Troiam *inuiſeret, ueterũ heroum res geſtas animo reuoluens, quidam ſi uellet, pollicitus eſt ſe* Paridis *lyrã daturum.* Hic Alexander, Minime, *inquit, illa mihi eſt opus, quũ* Achillis *lyram habeã.* Hac *uir ſtrenuus fortium uirorum laudes canere cõſueuit, quum* Paris *ſua lyra molles ac laſciuos modulos incineret.* 61 Muſica digna duce

Quodam tempore Darij *mulieres inuiſit unà cum* Hephæſtione. *Hunc quum eſſet eodem ornatu quo rex, corpore etiã maior:* Syngambris *Darij mater pro rege adorauit.* Eadem *quum ex nutibus adſtantium intellexiſſet errorem ſuum, perturbata denuo ſalutauit* Alexandrũ. Tum Alexander, *Nibil eſt ô mater quòd turberis.* Nam & *hic* Alexãder 62 Humaniter

eſt

eſt. Sentiens amicum eſſe alterum Alexandrum.

63 *Q*uum *in Hãmonis templũ ueniſſet, ſacerdos grandæuus* Adulatio *illum ſalutauit, Salue fili, & hanc appellationẽ à deo habeas.* Tum Alexander, *Accipio eam ô pater, & poſthac patiar tuus dici, ſi mihi totius orbis dominium cõceſſeris. Sacerdos recepit ſe intrò, & quaſi conſulto deo reſpõdit,* Iouem *certò promittere quod peteret.* Hic Alexander, *Scire cupio num quis ſuperſit inultus eorum qui patrem meum interfecerũt.* Ad *hæc ſacerdos,* Philippi, *inquit, interfectores omnes dede=re pœnas, ſed patri tuo nemo mortaliũ poteſt tendere inſi=dias: ſignificans illum eſſe* Iouis *non* Philippi *filium.*

64 *Q*uum Darius *numeroſiſſimum exercitum inſtruxiſſet,* Animoſe Alexander *profundiſſimo ſomno correptus eſt, adeò ut nec interdiu potuerit expergiſci: tandẽ imminẽte periculo amici ingreßi regem excitarunt, qui quũ dicerent, ſe mirari in eo rerũ ſtatu tantam regis ſecuritatem,* Magna, *inquit* Alexan-der, *animi moleſtia me* Darius *liberauit, qui uires ſuas oẽs in unũ cõtraxit, ut liceat uno die de ſumma rerũ decernere.*

65 Alexandro Magno Corinthij *per legatos ius ſuæ ciuita=tis detulerunt.* Hoc *officij genus cum riſiſſet* Alexãder, *qui=dam è legatis,* Nulli, *inquit, ciuitatẽ unquã donauimus præ=terquàm tibi &* Herculi. Hoc *audito lubens accepit oblatũ honorem, quem illi commendabat partim raritas, partim cum* Hercule *laudatiſſimo uiro ſocietas.*

66 *Dum in obſidione cuiuſdam urbis infirmiſſima mœnium quærit, ſagitta ictus eſt, nec tamen ab inſtituto deſtitit: mox quũ repreſſo ſanguine ſicci uulneris dolor creſceret, et crus equo ſuſpẽſum paulatim obtorpuiſſet, coactus quod cœperat omittere, ac chirurgũ accerſere,* Omnes, *inquit, me prædicãt* Iouis *eſſe filium, ſed uulnus hoc hominem eſſe me clamat.*

67 *Zenophantus certis modis* Alexandrum *ad arma ſolet*

conci

concitare. Eam muſices uim admirantibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex eſt, incinat modulos quibus illum à bellis reuocet. Sentiens non eſſe magnæ artis hominem eò perpellere, quò ſuapte natura pronus eſt.

ANTIGONVS rex Macedonum.

Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat ac rigidus. 1
Cuidam itaq; dicenti, At non talis fuit Alexander : Merito, Feſtiuiter
inquit, nam ille metebat Aſiam, ego culmos lego. Sentiens opulentiſſimam Aſiam prius ab illo ſpoliatam, ſibi à ſpoliatis corradendum quod poſſet.

Milites quoſdã uidens thoracibus & galeis indutos ſphæ- 2
ra ludere, delectatus eſt hoc ſpectaculo, ac duces illorum ac- Seuere
cerſi iubet, ut eos coram illis laudaret: uerùm ubi nuntiatum eſſet duces bibere, præfecturas illorum militibus dedit, qui ſphæra luſerant armati, ſimul & ducum ignauiam puniens, & militum ſtrenuitatem honorans.

Quũ omnes admirarentur quod cùm initio regni durior 3
fuiſſet, ſenex factus clementer ac placidè regnũ gubernaret, Regni ſtabilitas
Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia: ſentiens regnum armis & auſteritate frequenter parari, ſed non niſi honeſta opinione ciuiumq; beneuolentia retineri.

Idem filio Philippo multis præſentibus percontanti ac di- 4
centi, quando caſtra mouebimus? Quid? inquit, num metuis Silentium in bello
ne ſolus tubam non audias? Notans adoleſcentis imperitiam, qui hoc patrem multis audientibus percontaretur, quum in bello celanda ſint conſilia principum: ſed quoties caſtra mouenda ſunt, tum omnibus tuba dat ſignum.

Quum adoleſcens inſtitiſſet, ut hoſpitium nanciſceretur 5
apud uiduam treis habẽtem forma decente filias, accito ho- Caſte
ſpitijs deſignandis præfecto, Non expelles, inquit, filium meum ex loci anguſtia? Non prodidit adoleſcẽtis affectum,

qui

qui ſciebat illum captare quod amaret, ſed excuſauit ædium anguſtiam in quibus uidua cum tribus filiabus ageret.

6 *A graui morbo poſteaquam cõualuerat,* Nihilo peius eſt, *inquit:ſiquidem hic morbus ſubmonuit nos,ne animo efferæmur,quum ſimus mortales. Quis docuerat ethnicum regem philoſophiam Chriſtiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnũ malum, quòd tam grauiter ægrotaſſet, ille interpretatus eſt ex morbo plus acceßiſſe boni quàm mali. Corpus extenuarat,ſed animum reddidit modeſtiorẽ: corporis robori nonnihil detraxerat,ſed animo detraxit inſolentiam, morbum longe periculoſißimum. Proinde non peßimè res habet,quum leuior morbus arcet peſtilitue maiorem.*

Morbus utilis

7 Hermodotus *Antigonum in carmine ſcripſerat* Iouis *filium.* Is *hoc legens,* Iſtius, *inquit,rei nequaquam mihi conſcius fuit Laſanophorus ille:perquàm ſacete ridẽs poëticam adulationem,pariq́; modeſtia ſui generis humilitatem agnoſcens. Laſanum autem matula fictilis eſt. Quòd ſi* Iouis *erat filius,ea res hactenus fefellerat & ſeruum matulam in cubiculo ferre ſolitum,&* Antigonum *filium.*

Modeſtè

8 *Quodam dicente,omnia regibus honeſta iuſtaq́; eſſe:Sunt per Iouem, inquit, barbarorum duntaxat regibus: at nobis ea duntaxat honeſta ſunt, quæ honeſta ſunt, & ea tantum iuſta,quæ iuſta ſunt. Grauiter retudit adulatricem uocem, uolentis omnia licere regibus.* Non *enim rex eſt honeſti iuſtiq́; regula,ſed honeſti iuſtiq́; miniſter eſt.* Atq́; *utinam ſimiles uoces non audiant* Chriſtianorum *aures, aut ſi audiant, ſimili ſeueritate reijciant. Quid enim aliud dicunt, qui occinunt, Quod principi placuit,legis uigorem habet: qui negant principẽ teneri legibus,qui tribuunt illi geminã poteſtatem,ordinatam & abſolutam:quarum altera poßit quod leges,pacta, & fœdera poſtulant: altera quodcunq; libuit.*

Regibus honeſta tantum licent

Fra

9 Seuerè

Frater Antigoni Marſyas litem habebat, ſed à rege poſtulabat ut cauſa domi cognoſceretur. Cui Antigonus, Si *nihil, inquit, præter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisq; audientib.* Non *impetrauit hoc à rege fraternus affectus, ut uel tantillum de iure concederet. Ipſum autem hoc dilemmate conſtrinxit: ſi iniuſtam cauſam habere te ſcis, quur litigas? Sin iuſtam, quur fugis hominum conſcientiam, & ad domeſticas latebras rem fori pertrahis, non cariturus ſiniſtra ciuium ſuſpicione, etiam ſi bonam cauſam uiceris?*

10 Lenitas

Quum aliquando tempore hyberno compuliſſet caſtra transferri in locum ubi non erat rerum neceſſariarum copia, atque hac de cauſa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipſum eſſe in proximo, uirga tentorij uela diduxit: Flebitis, *inquit, ni longius ſemoti de me male loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat ſe non indignari quòd male de ipſo loquerentur, ſed quòd tam uicini, ut exaudiri poſſent ab eo cui maledicebant.*

11 Liberalitas Regum

Ariſtodemo qui unus ex amicorum regiorum numero fuit, è coquo ut putabatur, prognatus, ſuadenti ut impendijs ac largitionibus aliquid detraheret, Verba *tua, inquit,* Ari*ſtodeme ius olent. Subindicans coquorum eſſe parſimoniam, non regum: proinde illum tali conſilio non meminiſſe cuius eſſet amicus, ſed quo eſſet patre natus.*

12 Seuerè

Quum Athenienſes *ſeruum* Antigoni *honoris gratia perinde ut ingenuum in ciuium numerum aſcripſiſſent,* Nequa*quam, inquit, uelim unum* Athenienſem *à me loris cædi: ſignificans per illos factum, ut unum ciuem* Athenienſem *poſſet loris cædere, quippe ſeruum: ſed* Athenis *eſſe plures uno commeritos, ut à rege loris cæderentur, qui ſeruum alienum quod in ipſis fuit, manumitterent.*

13 *Adoleſcens quidam Anaximenis rhetoris diſcipulus, ora=*
Oratio aliena *tionem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam ſub=ornatus, coram Antigono habebat: quumq́; is inter audien=dum quiddam ſcire cupiens ſciſcitaretur, moxq́; adoleſcens reticuiſſet. Quid ais, inquit Antigonus, num iſta tibi ſunt in tabulis deſcripta? Quod ille in adoleſcente iudicauit abſur=dum, hoc hodie magnificum habetur, ut ſenes etiam apud principes orationem à rhetore quopiam conducto ſex men ſibus elaboratam ediſcant, eamq́; pſittacorum more reddant. Nec rarò fit, ut nemine etiam interpellante ſibi excidant, cunctisq́; ridiculi ſint.*

14 *Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentem, Ho=*
Verba affe-ctata *ra niuium iaculatrix adueniens, regionem herbis defectam reddidit: Non deſines, inquit, mecum ut cum turba agere? Offenſus eſt rex oratione nimis elaborata, cuiuſmodi uerbo=rum apparatu ſolent ſe uenditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectata ſermonis ſtructura, La=tinè non perinde poteſt exprimi, Græca ponam,* χιονοβόλος ἡ ὥρα γενομένη, λεπτοβολανεῖν ἐποίησε τὴν χώραν. *pro* χιονοβόλος ἡ ὥρα *dicere poterat hyems, &* λεπτοβοτανεῖν *uerbum eſt affectatum, uixq́; poëtæ concedendum.*

15 *Thraſyllo Cynico petenti drachmam, Non eſt, inquit,*
Facetè *munus regium. Cynico ſubijciente, Talentum igitur da: At non eſt, inquit, Cynicum, tale munus accipere. Vtroq; cornu repulit poſtulatoris improbitatem, quem exiſtimabat nullo dignum beneficio.*

16 *Quum mitteret filium ſuum Demetrium cum numeroſa*
Gloriæ ſtimu lus *claſſe, magnaq́; militum ui ad Græcos liberandos, dicebat, Gloriam à Græcia uelut à ſpecula in orbem terrarū accen=di: iuuenem gloriæ ſtudio extimulans, uti ſtrenue rem ge=rerct*

reret, quòd eius laudis rumor non intra Græciæ fines eſſet continendus, ſed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mundi plagas dimanaturus.

Antagoram poëtam in tentorio congrum coquentem, atq; ipſum patellam uerſantem deprehendit Antigonus à tergo ſtans, eiq; dixit. Putás ne ò Antagora, Homerum quum Agamemnonis res geſtas ſcriberet, coxiſſe congrum? Contra hæc Antagoras, Et tu rex, putásne Agamemnonem cùm illas res gereret, fuiſſe curioſum, ſi quis in exercitu congrum coqueret? æquo animo rex tulit ioci talionem, quaſi inter pares res ageretur. 17 Vrbanitas

In ſomnis Antigonus aliquando uiderat Mithridatem auream metentem meſſem, eoq; ſtruebat illi inſidias, ut tolleret è medio. Idq; quum indicaſſet Demetrio filio, iureiurando adegit ut ſileret: Is uerò iuncto ſibi Mithridate deambulabat in littore maris, & infima haſtæ parte inſcripſit arenæ, Fuge Mithridates. Is intellecta re profugit in pontum, atque illic perpetuo regnauit. Hoc quum non ſit Apophthegma, uidetur ab aliquo adiectum. 18 Fides amici

Antigonus amicis ſuadentibus, ut ſi Athenas caperet, ualidis illam præſidijs communiret, ne quando deficeret, ſummaq; cura ut totius Græciæ baſim cuſtodiret; reſpondit, ſe ſemper in hac fuiſſe ſententia, ut crederet nullum eſſe regni præſidium firmius, quàm ciuium beneuolentiam. 19 Clementer

Idem ubi audiuit reges in ipſius exitium conſpiraſſe, inſolentiſſime reſpondit, ſe illos omnes uelut aues ſemina legentes uno lapide unoq; clamore diſturbaturum. 20 Inſolenter

Quum Antigonus in arduis ac præruptis locis planitiei imminentibus exercitum haberet, Pyrrhus poſitis circa Napliam caſtris, poſtridie per caduceatorem, ut in campum deſcendens Martem experiretur prouocauit. Antigonus 21 Non ſemper pugnandum

uerò reſpondit, ſuam militiam non magis armorum quàm temporum eſſe: Pyrrho, ſi illum ſuæ uitæ tædium cepiſſet, ſatis multas ad interitum uias patere.

22 *Antigonus interrogatus, quem è ſuæ ætatis ducibus præſtantiſſimum iudicaret, reſpondit, Pyrrhum ſi ſeneſceret.* Non *pronuntiauit optimum, ſed optimum fore, ſi rerum experientiam ætas adiungeret.*

23 *Idem uidens militem quendam alioqui ſtrenuum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret: illo confeſſo morbum occultum, iuſſit medicis ut ſi qua fieri poſſet, adhiberent remedia.* At *miles iam morbo liber cœpit detrectare pugnam, minusq́; promptè ſemet obijcere periculis.* Rex *admiratus interrogauit illum quænam eſſet mutati animi cauſa?* Tum *miles,* Tu *ipſe, inquit, in cauſa fuiſti: cum afflictè uiuerem, non magnopere metuebam tali uitæ: nunc quum tua opera mihi uita facta eſt charior, magis caueo ne pereat.*

Felicitas timidos facit

24 *Antigonus ſenior ſophiſtæ cuidam librum de iuſtitia conſcriptum porrigenti,* D*eſipis, inquit, qui quũ me uideas alienas urbes armis uexantem, tamen apud me de iuſtitia diſſeris.* S*enſit eos qui ditionis ampliandæ, gloriæ'ue cauſa bellum inferunt alienis ciuitatibus, non poſſe tueri iuſtitiæ leges.*

Bellum iniuſtum

25 *Antigonus ſenior quum frequenter* Biantem *moleſtè flagitantem tuliſſet, tandem uictus tædio,* Date, *inquit,* Bianti *talentum, uel ui. Sentiens beneficium non impetratum, ſed improbitate extortum.*

26 *Antigonus quum nocte quadam quoſdam è militibus ſuis exaudiſſet omnia mala imprecãtes regi qui ipſos in illud iter & inextricabile lutum induxiſſet, acceſſit ad eos qui maxime laborabant: eos quum ignorantes à quo adiuuarentur explicuiſſet,* N*unc, inquit, maledicite* Antigono, *cuius uitio in has*

has miſerias incidiſtis:ſed ei bene optate,qui uos ex hac uoragine eduxit. Hac uindicta contetus erat regis uere excelſus animus.

Idem quum in paruulo quodam caſtello Græci obſiderētur,ac fiducia loci contemnētes hoſtem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc ſtaturam humilem,nunc colliſum naſum deriderent: Gaudeo,inquit,& aliquid boni ſpero,quando in caſtris meis Silenum habeo. Cum hos dicaces fame domuiſſet,quod captis facere mos eſt, uidelicet ut qui bello ſunt utiles,in cohortes deſcribantur,cæteri præconio ſubijciātur,negauit ſe uel id facturum fuiſſe,niſi expediret his dominum habere,qui tam malam haberent linguam. Hoc idem arbitror eſſe cum eo quod refert Plutarchus, niſi quòd aliter commemoratur à Seneca. 27

Idem quum accepiſſet inſtrumentum prægrandibus literis deſcriptū,Hæ,inquit,uel cæco perſpicuæ ſunt: iocans in uitium oculorum.Erat enim luſcus.Idem alias magno capitis ſui periculo dixiſſet,quod uſu uenit Theocrito Chio, de quo poſtea dicetur. 28 Iocari in ſeipſum

Antigonus rex quum renuntiatum eſſet,filiū Alcyoneum in acie cecidiſſe, demiſſo uultu pauliſper apud ſe cogitauit, mox erupit in hanc uocem,O Alcyonee,ſerius quàm oportuit uitam morte commutaſti,qui tam audacter in hoſtes inſilieris,neq; tuæ ſalutis,neq; meorum monitorum ullam habens rationem.Putauit non eſſe deflendū qui ſua culpa periiſſet,ſibiq; calamitatem accerſiſſet.Refertur ex Plutarcho. 29

Idem conſpiciens filium ſuum eos,in quos habebat imperium,ferocius tractantē atq; inſolentius,An ignoras, inquit, fili,regnum noſtrum eſſe ſplendidam ſeruitutem? Nihil dici potuit cordatius.Nam princeps nō minus obſeruire cogitur populo, quàm populus principi,niſi quòd princeps id facit 30 Regnum ſeruitus

cum dignitate, alioqui re uera mutua ſeruitus eſt.

Iã ut cũ Græcis utcunq; paria faciamus, Alexandro Iuliũ Cæſarẽ, Philippo Auguſtũ, Antigono M. Tulliũ obijciemus.

OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

Proditio grata

1 *Quum in conuiuio Rhœmitalces Thracum rex, qui ab Antonio ad Auguſtũ deſciuerat, inſolentius iactaret ſua erga Cæſarem merita, ac ſine fine exprobrãs belli ſocietatem, moleſtus eſſet, Cæſar diſsimulata illius petulantia, alteri cuidam regum propinans dixit,* Proditionem amo, proditores non laudo. *Significans his qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officiũ quod præſtant pro tempore gratum eſt, ipſi tamen habentur pro malis ac fœdifragis.*

Clementer

2 *Quum* Alexandrini *poſt urbẽ ui captam extrema ſe paſſuros exiſtimarent,* Auguſtus *ſuggeſtum cõſcendit, adiuncto ſibi* Ario Alexãdrino, *dixit ſe ciuitati parcere, primũ propter ipſius magnitudin em ac pulchritudinem, dein* propter Alexandrum Magnum *eius urbis* conditorem, *poſtremò* in gratiam Arij *amici. Raræ cuiuſdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem quæ pertinaciſsimè rebellarat: ſed non minus laudis merebatur illa ciuitas, quòd huius beneficij gratiam non ſibi uindicauit, ſed unam præcipuamq; partem ipſi conceſsit urbi, alteram tribuit* Alexandro, *cuius memoriam ſciebat apud* Alexãdrinos *eſſe gratioſiſsimã: tertiã tranſtulit in Ariũ, eius ciuitatis ciuẽ, amicũ tanto titulo ſuis cõmendãs.*

Seuerè

3 *Quum ad Auguſtum delatum eſſet,* Erotẽ Aegypti *procuratorem emiſſe coturnicem, in pugna ſuperantem omnes, prorſus inuictam, eamq; aſſam deuoraſſe: iuſsit acciri hominem, & diſcuſſa cauſa confeſſum malo nauis affigi iuſsit: uita iudicans indignum, qui ob tantillam gulæ uoluptatem nõ pepercisſet aui, quæ pugnando diu multisq; potuiſſet eſſe uo-*

luptati:prætereà quæ læto quodã omine Cæſari perpetuam in bellis proſperitatem portenderet.

4 *In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum inſtituit, ſed quum Cæſari quidam libellum porrexiſſet, in quo ſcriptum erat, Caluus Theodorus Tarſenſis fur erat, quid tibi uidetur? lecto eo nihil aliud ſubſcripſit, quàm, Videtur.* Lepidè

5 *Athenodoro philoſopho cauſatione ſenectutis flagitanti ut ſibi liceret redire domum, Auguſtus conceſſit. At quum ille Cæſari dixiſſet, uale, uolens aliquod philoſopho dignum monumentũ apud illum deponere, adiecit, Cæſar quum fueris iratus, ne quid dixeris feceriſue, priuſquam Græcarũ literarũ XXIIII. nomina apud te recẽſueris. Cæſar autẽ philoſophi dexterã amplexus, Adhuc, inquit, te præſente mihi opus eſt: totumq́; etiã annũ apud ſe detinuit, dicẽs illud Græcorũ prouerbiũ, Silẽtij ſunt tuta fidi præmia: ſiue approbãs philoſophi dictum, quòd tutũ eſſet irã premere ne prorumpat in uerba, ſiue ſentiens philoſopho profuturum fuiſſe, ſi hoc dictum non addidiſſet iam abiturus. Quanquam tam ſalubris admonitio magnificũ aliquod præmium merebatur.* Iræ remediũ

6 *Quum audiſſet, quòd Alexãder natus annos triginta duos poſteaquam pleraſq; mundi regiones peragrarat, dubitaſſet quid in reliquum uitæ tempus eſſet facturus, demirabatur ſi Alexander non iudicaſſet maius opus, bene gubernare partum imperium, quàm amplam ditionem comparaſſe. Rectè notauit inexplebilem Alexandri ambitionem, qui nullam aliam functionem rege dignam exiſtimaſſet, quàm proferre ditionis terminos: quum multo tum pulchrius tum difficilius ſit, regnum quod contigit, rectis legibus, ſanctiſq; moribus exornare, quàm armis regno regnum addere.* Parta tueri maximum

7 *Auguſtus legẽ tulerat de adulteris, quomodo iudicãdi eſſent de hoc crimine delati, et quomodo puniẽdi cõuicti: poſt* Princeps legũ obſeruator

iræ impotētia irruit in adoleſcentē delatum, quòd cum Iulia Auguſti filia commerciū habuiſſet, eumq́; manibus uerberauit. At quum adoleſcens exclamaſſet, Legē tuliſti ô Cæſar: adeo facti pœnituit Cæſarē, ut eo die recuſaret cœnā capere. Crimen per ſe graue erat, tum admiſſum in Cæſaris filiam. Quis princeps ibi dolori ſuo tēperaret? Aut quis ibi legum iudiciorumq́; moras expectaret? At tātus princeps ſibi adeo diſplicuit, ut à ſeipſo pœnas ſumeret, quòd legi quam alijs prodiderat, non per omnia paruiſſet.

Votum

8 Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret, optabat à dijs, ut illum Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, ipſius autem fortuna comitaretur. Quod in ſingulis erat præcipuum, id optabat uni contingere. Illud autem ſingularis cuiuſdam erat modeſtiæ, quòd uir ingenio, doctrina, conſilioq́; præſtans, ſua præclara geſta fortunæ adſcribebat.

Præſens conſilium

9 Dicebat ſe Romanis eum imperij ſucceſſorem relicturū, qui nunquā eadē de re bis conſultaſſet: de Tyberio ſentiens.

Autoritas

10 Quum iuuenes nobiles ac dignitate claros inter ſe tumultuantes uellet compeſcere, nec auſcultarēt illi, ſed tumultuari pergerent, Audite, inquit, iuuenes ſenem, quem iuuenem ſenes audierunt. Auguſtus enim adoleſcens ad rempublicam admotus eſt, ſummaq́; fuit autoritate: hac ſola uoce illos coercuit, nec aliud ſupplicium ob concitatum tumultum exegit.

Clementer

11 Quum populus Athenienſium uideretur deliquiſſe quiddam, ſcripſit ex urbe Aegina, Non arbitror uos latere quòd uobis iraſcor. Neque enim Aeginæ ſum hybernaturus. Nec aliud illis neq́; dixit, neq́; fecit, ſatis habēs illis comminatum eſſe, ni deſiſterent.

Clementer

12 Quum quiſpiam ex Euclidis accuſatoribus, affatim & ad ſatietatem uſq́; dicendi libertate utēs, eò tandē prouectus eſſet, ut tale quiddā diceret, Hæc ſi tibi non uidētur magna, iube ut

be ut mihi reddat ſeptimum Thucydidis *librum.* His *offenſus* Cæſar *iuſsit illum duci.* Cæterùm *ut audiuit illum ex* Braſidæ *poſteris reliquum eſſe, ad ſe uenire iuſsit, ac moderatè correptum dimiſit.*

13 Piſoni *domum à fundamentis uſq; ad extremam contignationem accuratè ædificanti,* Vt *bono, inquit, ſim animo facis ô* Piſo, *qui ſic ædificas, quaſi* Roma *futura ſit perennis.* Non *offenſus eſt immodico ſtructuræ apparatu, ſed quod alius fuiſſet ſuſpicatus ad tyrannidem ſpectare, ille uertit in lætum* Romani *imperij auſpicium.* Hactenus Plutarchus.

Cōmoda interpretatio

14 *Scripſerat* Auguſtus *tragœdiã cui titulus erat* Aiax, *eam pòſt, quoniã diſplicebat, ſpongia deleuit.* Itaq; *quũ* Lucius *trãgœdiarũ ſcriptor interrogaret, quid ageret ipſius* Aiax, Cæſar *admodũ feſtiuiter,* In *ſpongiã, inquit, incubuit: alludẽs ad argumentũ fabulæ, in quo* Aiax *quum reſciuiſſet quæ dixiſſet feciſſetq; per inſaniã, gladio incũbens ſibi necem cõſciuit.*

Lepidè

15 *Cuidam ipſi libellum trepidè porrigenti, qui manũ nunc proferret, nunc retraheret,* Quid? *inquit,* An *putas te aſſem dare elephanto?* Solent *enim pueri minimos nummos elephanto porrigere, quos ille non ſine ſpectatorũ admiratione proboſcide ſic corripit, ut pueri manum non lædat.* Sic *uidemus pueros & in urſorum rictum manum inſerere, non ſine metu.* Moleſtum *erat optimo principi quòd timeretur.*

Princeps aditu facilis

16 Quum *ab eo* Pacinnius Taurus *munus peteret, diceretq; populari rumore ſparſum, pecuniam haud paruam ipſi à* Cæſare *datam,* Sed *tu, inquit, noli credere: lepido ioco ſignificans ſe non daturum.* Alter *expectabat futurum ut* Cæſar *ipſius pudori ſuccurreret, ne ſi compertum eſſet rumorem eſſe uanum, ipſe ludibrio haberetur.* Cæſar *aliud indicauit remedium, ſineret homines loqui quæ uellent, modo ne ipſi quod erat falſum perſuaderent.*

Lepidè

17 *Alter præfectura equitum ſubmotus,inſuper & ſalarium*
Lepidè negare *ab Auguſto poſtulare eſt auſus,hoc colore,ut diceret ſe non lucri cauſa ſalarium petere, ſed ut tuo,inquit,iudicio uidear impetraſſe munus,& ita credar,non ab officio ſubmotus,ſed officium depoſuiſſe.* Tu,inquit Auguſtus,apud omnes *prædica te accepiſſe,ego nõ negabo. Si nihil mouebat petitorẽ, niſi metus ignominiæ,uia commonſtrata eſt,qua nihilominus honori ſuo conſulere poſſet,quàm ſi pecuniam accepiſſet.*

18 *Herennium adoleſcentem uitijs corruptum Cæſar caſtris*
Iocosè *excedere iuſſerat:quumq́; ille dimiſſus ſupplex ac plorabundus apud Auguſtum hac deprecatione uteretur,quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo?* Dic, *inquit,me tibi diſplicuiſſe.* Quoniam *pudebat adoleſcentem fateri quod ipſe Cæſari diſplicuiſſet, Cæſar permiſit ut ſermonem inuerteret & culpam in ipſum conferret.*

19 *Miles quidam in expeditione ſaxo percuſſus, notabiliq́;*
Salsè *in fronte cicatrice deformatus, quoniã honeſto uulnere erat inſignis,immodice ſua facta iactabat:eius inſolentiam Auguſtus leniter caſtigauit,* At tu, *inquit,caue ne quando fugiens poſt te reſpexeris. Subindicans fieri poſſe,ut uulnus de quo nimium ſe uenditabat, non in prælio, ſed in fuga accepiſſet.*

20 *Galba corpus habẽs gibbo deforme, de quo uulgo iacta-*
Salsè *tum eſt,* Ingenium *Galbæ male habitare, quum apud* C*æſarem cauſam agens ſubinde diceret,* Corrige *me Cæſar , ſi quid in me reprehendendum uideris.*Ego,*inquit,*Galba *monere te poſſum,corrigere non poſſum.*Corrigitur *quod reprehenditur,corrigitur quod ex diſtorto fit rectum.*

21 Q*uum plerique rei, quos Seuerus Caſsius accuſabat, abſoluerentur,& is cui Cæſar forum extruendum locarat,diu traheret illum operis expectatione,* Vellem, *inquit, Caſsius & forum meum accuſaſſet.* Iocatus *eſt ambiguo uerbo.*

Nam

Nam abſoluitur quod perficitur, & abſoluitur qui à cauſa liberatur: abſoluit opus architectus, et reum iudex abſoluit.

Olim erat magna *ſepulcrorum religio, eaq́; pars agri* 22
quæ ſepulcro erat dicata, non proſcindebatur aratro. Ve- Lepidè
ctius itaq; quum nihil hac religione deterritus, patris monumẽtum exaraſſet, Auguſtus facetè iocatus eſt, Hoc, inquiens, *eſt uerè patris monumentum colere.* Rurſus *luſit ancipiti uerbo,* Colimus *ea quæ ueneramur, et colitur ager aut aliud ſimile. Gemina fuiſſet amphibolia, ſi pro monumento dixiſſet memoriam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidem eorum memoria nobis ſacroſancta dicitur, quos uita defunctos ueneramur, & memorias ad Græcorum imitationem uocamus defunctorum monumenta.*

Quum Herodianæ *crudelitatis rumor ad* Auguſtũ *perue-* 23
niſſet, quòd in Syria pueros omnes qui bimatum non exceſ- Iocus ex am-
ſiſſent iuſsiſſet interfici, & in his etiam ipſius periſſe filium, biguo
Præſtat, *inquit,* Herodis *eſſe porcum quàm filium.* Herodes *Iudæus erat, &* Iudæi *mira religione abſtinent ab eſu ſuillæ.*

Mecœnas *uir aliàs laudatus in ſtilo laſciuiebat, uerbis af-* 24
fectatis & compoſitioni inſolenti frequenter indulgens: Au- Crudelitas
guſtus contra uerbum inſolens quaſi ſcopulum fugiendum eſſe dicebat. Ad alios itaque ſcribens ſtylo ſimplici conſueuit uti, Mecœnati *uerò quem familiariter amabat ſcribens* Mecœnatem *imitari ſolet, adeo ut in quadam epiſtola, multa liberius ac diſſolutius iocatus, hanc adiecerit clauſulam,* Vale *mel gentium, metuelle, ebur ex* Etruria, *laſer* Aretinum, *adamas Supernas,* Tyberinum *margaritum,* Cilneorum *ſmaragde, iaſpis figulorum,* Berille Porſennæ, *carbunculum habeas,* ἵνα συνελὼν πάντα, μάλαγμα *mœcharum. Sic irriſit parum uiriles amici in ſcribendo delicias.* Eiuſdem μυροβρέχεις *cincinnos iocis exagitare conſueuit, uoces*

ac ſentētias ineptas fœtores appellare conſueuit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui ſententiam quàm apertiſſimè declararet. Nec Tyberio pepercit, interdum reconditas & exoletas uoces aucupanti. M. Antonium increpabat uelut ea ſcribentem quæ homines mirentur potius quàm intelligant. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adijcit, Sed opus eſt dare te operā, ne moleſte loquaris.

25 Potitus Alexandria multis uitam donarat in gratiam Arij Philoſophi, Soſtratū tamē promptiſſimæ quidē linguæ uirū, ſed qui Cæſari diſpliceret, quòd temerè Academicus haberi uellet, reiecit. At is ſqualidus promiſſaq; cana barba cœpit Arium quocunq; iret inſequi, uerſiculū illum in ore habens: Σοφοὶ σοφοὺς σώζουσιν, ἂν ὦσιν σοφοί. Id eſt, Sapientes ſapientes ſeruant, ſi fuerint ſapientes. Hac arte coëgit Cæſarem ignoſcere.

Extorta venia

Clementer

26 Quum iam quadrageſimum exceſſiſſet annum, ageretq; in Gallia, delatum eſt ad illum, L. Cinnam adoleſcentem nobilem ac Pompeij nepotem inſidias illi ſtruere: dictum eſt ubi, quando, & quomodo aggredi uellent. Decreuerāt enim ſacrificantem interficere. Dictabatur proſcriptionis ſententia, ſed Auguſto interim uarias edente uoces, ingreſſa Liuia uxor, Fac, inquit, quod medici ſolent, qui ubi uſitata remedia non procedunt, tentant cōtraria: ſeueritate adhuc nihil profeciſti, ignoſce. Cinna deprehenſus uitæ tuæ nocere non poteſt, famæ tuæ prodeſſe poteſt. Protinus iuſſit accerſi Cinnam ſolum ad colloquium, uenienti alteram cathedram poni iuſſit. Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quòd ſeruaſſet repertum in caſtris hoſtium, quòd patrimonium omne conceſſiſſet, quòd inſuper ornaſſet ſacerdotio, rogauit quare putarit

ipſum

ipſum occidendum: perturbato Cinna ſic finijt obiurgationem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hoſti, nunc inſidiatori ac parricidæ. Ex *hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus utrum ego meliore fide uitam tibi dederim, an tu mihi debeas.* Et *conſulatum obtulit.* Vis *exitum? Cinnam habuit perpetuo amiciſſimum, ſolus illi fuit hæres. Nullis amplius inſidijs ab illo petitus eſt.*

Auguſtus nulli ferè ad conuiuium uocanti negare ſolitus eſt. Exceptus *igitur à quodam cœna perparca, ac penè quotidiana, quum à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum inſuſurrauit,* Non *putabam me tibi tam familiarem.* Alius *tam ieiunum apparatum contumeliam fuiſſet interpretatus, ille etiam pudori conſuluit inuitatoris, familiaritati tribuẽs, idq; in aurẽ, ne cæteri putarent exprobratam parſimoniam.* Quid *hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc uix triginta reges æquent?* 27 Ciuiliter

Purpuram Tyriam *empturus, de obſcuritate querebatur: quumq; uenditor diceret,* Erige *altius & ſuſpice:* Ergóne *inquit, ut me populus* Romanus *dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum?* 28

Habebat *Auguſtus nomenclatorem obliuioſum, quum hoc genus hominum oporteat in primis ualere memoria.* Is *ad forum iturus rogat Cæſarem, nunquid eò mandaret,* Accipe, *inquit, commendatitias, nam illic neminem noſti.* Atqui *hoc eſt proprium nomenclatorum munus, omnium nomina, cognomina, titulosq; dignitatum tenere, quo heris quum opus eſt ſuggerant.* Vnde *illis etiam nomen eſt inditum, è* Græco Latinoq; *conflatum.* 29 Obliuioſus nomenclator

Auguſtus *etiamnum adoleſcens lepide tetigit* Vatinium: *ſiquidem is podagræ obnoxius, uideri ſtudebat diſcuſſiſſe uitium, ac iam mille paſſus ambulare ſe gloriabatur:* Non 30 Lepidè

miror, inquit Cæſar, dies aliquanto ſunt longiores: ſignificans illum nihilo magis liberum eſſe à podagra, ſed dies eſſe longiores factos.

31 Culcitra obæratiEquite Romano quodam defuncto compertum eſt, illum tantũ habuiſſe æris alieni, ut ſumma ducẽties nummûm excederet, idq; dum uiueret celauerat. Quum igitur res illius auctioni ſubijcerẽtur, ut ex pecunia creditoribus ſatisfieret, Auguſtus iuſsit ſibi emi culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum, Habenda eſt, inquit, ad ſomnum mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obſtrictus ſomnum capere potuit. Nam Auguſtus ob ingẽtes curas ſæpe maximam noctis partem ducebat inſomnem.*

32 Grauiter Quodam die forte uenit in ædes, in quibus habitarat Cato Vticenſis. hic quum Strabo quò Cæſari adularetur, Catonis peruicaciam accuſaret, quòd ſibi manus adferre quàm Iulium uictorem agnoſcere maluiſſet: Quiſquis, inquit Auguſtus, præſentem reip. ſtatum mutari non uult, is & ciuis & uir bonus eſt. Vnico dicto & Catonis memoriã tutatus eſt, & ſibi conſuluit, deterrens ne quis in poſterum affectaret res nouas. Nam præſens ſtatus non is tantum dicitur, qui tũ erat quum hæc loqueretur Auguſtus, ſed is quoq; qui fuerat tempore conſpirationis in Iulium. Siquidem hæc dictio præſens apud Latine loquentes, ad tria tempora pertinet, præteritum, præſens & futurum, ut Præſentibus non erat contentus: & præſens uita quæ nunc agitur: & præſens in tempus omittat, id eſt, in futuram opportunitatem.*

33 Iocus in principẽ retortus Quemadmodum Auguſtus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in ſe iactos aut retortos interdum liberius, patientiſsimè tulit. Adoleſcens quidam prouincialis Romam uenerat, oris ſimilitudine tam mirificè referens Auguſtum, ut in ſe populi totius oculos conuerteret. Cæſar hoc audito

iuſsit

*iuſsit ad ſe perduci, eumq́; cōtemplatus, hūc in modum per=
contatus eſt,* Dic *mihi adoleſcens, fuítne aliquādo mater tua*
Romæ? Negauit *ille, ac ſentiens iocum retorſit, adijciens, ſed
pater meus ſæpe. Auguſtus ludens ſuſpicionem intendebat
in matrem adoleſcentis, uelut ab ipſo ſtupratam: at adoleſ=
cens protinus eam ſuſpicionem retorſit in matrem Cæſaris,
aut in ſororem.* Nam *oris ſimilitudo non magis arguebat il=
lum eſſe Cæſaris filium quàm fratrem aut nepotem.*

Temporibus triumuiralibus quum Octauius, Lepidus & 34
Antonius *rerum potirentur, Auguſtus in* Pollionem *ſcripſe* Libere
rat Feſcenninos, *ludibrij cauſa.* Tum Pollio, At ego, inquit,
taceo: Non *eſt enim facile in eum ſcribere, qui poteſt pro=
ſcribere: notans Auguſti tyrannicā potentiam, nec ea liber=
tate offenſus eſt Auguſtus.*

Curtius eques Romanus *delicijs diffluens, quū apud Cæ=* 35 Libere
*ſarem cœnaret, macrū turdum ſuſtulit è patina, eūq́; tenens
interrogauit Cæſarem, liceretne mittere: quumq́; is reſpon=
diſſet, quid ni liceat? ille protinus auem miſit per feneſtram,
iocum arripiens ex ambiguitate uerbi.* Nam *cibus è cōuiuio
dono mittitur amicis, quod apud* Romanos *erat ſolenne: &
mittitur quod abijcitur.* Nec *hoc ioco Cæſar offenſus eſt.*

Idem æs alienum cuiuſdam ſenatoris, quem charum habe= 36 Ingratitudo
*bat, non rogatus diſſoluerat, ac pro eo numerarat quadra=
gies nummûm. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum
actione nihil aliud ſcripſit Cæſari, quàm* Mihi *nihil: ioco ue
lut expoſtulans etiam, quòd quum numeraſſet omnibus cre
ditoribus, ipſi nihil numeraſſet. Hunc iocum moroſior ali=
quis ingratitudinem fuiſſet interpretatus, Cæſar familiari=
tatis fiducia delectatus eſt.*

Licinius Cæſaris libertus ſolet patrono nouum aliquod 37 Faceta expro
opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morē ſe= bratio
quutus

quutus Licinius nouũ opus aggreſſuro centies promiſit per libellum,in quo poſt expreſſam pecuniæ ſummam,quæ uirgula ſuperducta ſignabatur ſpatium erat uacuũ. Hac occaſione Cæſar uſus priori ſummæ quam ſcripſerat libertus, alterum centies adiecit,ſua quidem manu ſpatio quod uacabat diligenter expleto, ſed affectata literarum ſimilitudine: Itaq; duplum accepit pecuniæ,diſſimulante liberto. Cæterũ ubi Cæſar rurſus nouum opus inchoaret, libertus hoc factũ illi leuiter obiecit, dato tali libello, Confero tibi domine ad noui operis impenſam,quod uidebitur. Non expreſſit ſummæ modum, ut illi liberum eſſet ſcribere quantum uellet, quandoquidem priorem ſummam duplicaſſet.

38 Libertas innocentiæ — Quum cenſoris munus gereret Auguſtus, eques quidam Romanus apud illum delatus eſt, quaſi facultates ſuas imminuiſſet. At ille citatus probauit ſeſe auxiſſe. Mox eidẽ obiectum eſt,quòd legibus contrahere matrimonium iubentibus non paruiſſet. Ille docuit ſe ex uxore trium liberorum eſſe patrem. Nec ſatis erat equiti dimitti,ſed Cæſari credulitatẽ exprobrãs addebat,poſthac Cæſar in honeſtos uiros inquirens, honeſtis mandato. Satis apertè pronuntians, eos non fuiſſe uiros bonos, qui manifeſtò falſa ad ipſum detuliſſent, obiter & ipſum criminans, qui uices ſuas mandaret ſycophantis.Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæſar.

39 Lenitas principis — In uilla quadam inquietas nocteis agebat, interrumpente ſomnos ipſius noctuæ cantu. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam,ſpeq; ingentis præmij ad Auguſtum pertulit:laudato imperator mille nummûm dari iuſſit. Ille auſus eſt dicere,malo uiuat,auemq; dimiſit.Quis nõ miretur hanc contumaciam impunè ceſſiſſe militi?

40 Gratitudo principis — Veteranus quidam quum uocatus in ius periclitaretur, adijt in publico Cæſarem, rogans ut ſibi uellet adeſſe:Cæſar

è comitatu ſuo ſelectum ilico dedit, eiq́; litigatorem commendauit. Hic miles uociferans, At non ego Cæſar periclitante te Actiaco bello uicarium quæſiui, ſed pro te ipſe pugnaui, ſimulq́; detexit cicatrices. Erubuit Cæſar, atq; ipſe deſcendit in aduocationem, ueritus ne non modo ſuperbus, uerumetiam ingratus uideretur.

41 *Delectatus inter cœnam fuerat Symphoniacis Turonij Flacci mangonis, eosq́; frumento donarat, quum alios auditos ſoleret largiter donare nummis. Eoſdem quum poſtea Cæſar inter cœnam requireret, Turonius ſic excuſauit, Ad molas, inquit, ſunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impunè tulit, quod dixerat non miles, ſed mango.*

42 Lenitas *Quum ſublimis ex Actiaca uictoria reuerteretur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenens doctum hæc uerba ſonare, Aue Cæſar uictor. Hac ſalutatione delectatus Auguſtus, auem ſex millibus nummûm emit. Socius opificis ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæſari, eundem & alium habere coruum, quem ut afferre cogeretur rogauit: allatus uerba quæ didicerat expreßit, Aue uictor Imperator Antoni. Auguſtus nihil exaſperatus, tantum iußit, ut munus cum delatore partiretur.*

43 Solerter *Salutatus ſimiliter à pſittaco, & hunc emi iußit. Idem miratus in pica, & hanc mercatus eſt. Hoc exemplum tenuem quendam ſutorem ſolicitauit, ut coruum inſtitueret ad huiuſmodi ſalutationem. Qui quum impendio exhauriretur, ſubinde ad auem non reſpondentem dicere ſolet, Opera & impenſa perijt. Tandem peruicit aßiduitate, ut coruus ſonaret dictatam ſalutationem. Ea quum Auguſtum prætereuntem ſalutaſſet, Cæſar, Satis, inquit, iſtiuſmodi ſalutatorũ habeo domi. Tum coruus memor & illorum uerborũ quæ toties audierat, ſubtexuit, Opera & impenſa perijt. Ad hoc arridens*

Auguſt

cepiſſet imperium, uel fortunæ fuit, uel prematuræ uirtutis:
quòd maturè depoſuit, animi moderati erat, non ad tyranni=
dem ſpectantis, ſed ad Reip.*commodum.*

Poſt prælium in Pharſalicis *campis habitũ, in* Aegyptum 16
profugit: quumq́; è triremi deſcenſurus eſſet in ſcalmum pi=
ſcatorium ab Aegypti *rege miſſum, conuerſus ad uxorem*
ac filium, nihil aliud dixit quàm illud Sophocleum:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται,
Κείνου 'στὶ δοῦλος κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

Quiſquis tyranni ad tecta demigrauerit,
Fit ſeruus illi, liber etſi uenerit.

Præſagiſſe uidetur imminens exitium. Vbi deſcenderat in
ſcapham ictus gladio, ſemel tantum emiſit ſuſpirium, & ob=
uoluto capite præbuit ſe occidendum.

Pompeius *impatiens* Tullianæ *dicacitatis, inter amicos* 17
dicere ſolet, Cupio ad hoſtes tranſeat Cicero, *ut nos timeat.* Moleſta dica
Notauit illius ingenium, quo dicitur hoſtibus fuiſſe ſupplex, citas
in amicos contumax. Hoc Pompeij *dictum ita refert* Quin=
tilianus, Tranſi *ad* Cæſarem, *& me timebis.*

Idem rebus infeliciter geſtis aduerſus Cæſarem, *& ad* 18
ſummam deſperationem redactus, in tentorium uenit attoni= Deſperatio
to ſimilis, nec aliam uocem emiſit quàm hanc, οὐκοῦν ἐς παρεμβολήν, *ergo in caſtra: ſumptaq́; ueſte præſenti fortunæ*
accommoda, clàm profugit.

Compoſito Siciliæ *tumultu, ac ciuitatibus quæ defecerant* 19
placidè receptis, ſoli Mamertini *poſtulabant audiri, recitan=*
tes leges quaſdam ipſis olim à Romanis *conceſſas,* Non de= Armatæ pre-
ſinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Signifi= ces
cans iure agere uolentibus non eſſe opus armis.

Idem quum ex literis ſenatus intellexiſſet, omnia quæ Syl 20
la *armis obtinuerat, in ipſius poteſtatem eſſe tradita populi* Tædium glo
riæ

u *ſuffra*

ſuffragijs centuriatis, percuſſo femore dixit, Proh nunquam finienda pericula, quanto ſatius erat obſcurum naſci, ſi à militaribus curis nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum uxore ruri uitam degere. Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus: ſed deponere tutum non eſt.

21 *Quibuſdam ſe uidere negantibus quomodo poſſet Cæſaris impetum ſuſtinere, hilari uultu uetuit illos hac de re eſſe ſolicitos. Nam ſimul ac, inquit, ſolum Italiæ pede pulſauero, exilient affatim equeſtres pedeſtresq́; copiæ. Præſens quidem animus, ſi fortuna reſpondiſſet.*

Fiducia fallax

Iam ſi nondum te cepit huius conuiuij ſatietas, addemus ex oratorum numero aliquot eximios.

PHOCION Athenienſis.

1 *Primum igitur accipe Phocionem Athenienſem genere, ſed Lacedæmonium & morum integritate, & orationis breuiloquentia. Socratem in hoc referebat, quòd nunquam uiſus eſt cuiquam neque flere, neque ridere, tanta erat animi conſtantia. Huic in concione ſedenti quidam dixit, Videre cogitabundus ô Phocion. Rectè, inquit, coniectas. Cogito enim ſi quid queam detrahere his quæ dicturus ſum apud Athenienſes. Alij ſoliciti ſunt ut quàm plurima dicant, quo uideantur diſerti: illi diuerſa erat cura, nimirum ut quæ ad rem faciebant, uerbis quàm pauciſsimis complecteretur.*

Sententioſa breuiloquētia

2 *Quum oraculum proditum eſſet Athenienſibus, in ea ciuitate unum eſſe uirum qui cunctorum ſententijs aduerſaretur, ac populus uociferans iuberet illum inquiri, Phocion ſemet prodidit, dicens: Ego ſum ille, quem deſignat oraculum. Nam mihi nihil placet omnium quæ uulgus uel facit uel dicit. Quid hic primum admireris, impauidum ne uiri animum, an clementiam, qui nō paſſus ſit ſuſpicionem ad innocentem*

Vulgi nihil ſanum

aliquem

aliquem deuolui: an ſingularem ſapientiā, qua perſpexit inconditam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil ſani nec agere nec loqui.

Quodam die orationem habens apud Athenienſem populum, placebat omnibus: quumq; uideret ab omnibus pariter ſermonem approbari, conuerſus ad amicos, Quid? inquit, Num mali quippiā dixi imprudens? Adeo perſuaſum habebat, nihil placere uulgo, quod à recto iudicio proficiſcitur. 3

Quum Athenienſes ad ſacrificium quod apparabant, ex more peterent à ciuibus ut cōferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequenter eſſet appellatus Phocion: Puderet, inquit, ſi uobis adderem, & huic nihil redderē, oſtenſo creditore. Pleriq; ſunt qui putent optime collocatū, quod impenditur templis ac ſacrificijs epuliſue diuorū: at uir ille perſpicax ſenſit, multo ſanctius eſſe, reddere quibus debeas: quid ſenſurus de his, qui fraudata coniuge ac liberis extruunt ſacrificis ſtructuras regias, & horum otio alendo magnam facultatum partem impendunt? 4

Quod ſuper-eſt, ſacris impendendum

Demoſtheni rhetori dicenti, Occident te, Phocion, Athenienſes, ſi quando cœperint inſanire, hunc in modū reſpondit, Me quidem, ſi inſanire occœperint, at te ſi ad ſanā mentem redierint. Demoſthenes enim pleraq; ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quàm ſalubria.. 5

Pulchre retortum

Quum Ariſtogiton calumniator iam condēnatus in carcere moriturus eſſet, rogaretq; Phocionem ut ſe inuiſeret, amicis non ſinētibus ut ad hominem iret, Et ubi quis, inquit, libentius Ariſtogitoni loquatur? Amicorūm argumentum argutiſſime torſit in diuerſum: ſignificās ſe nō ire ut ſceleroſo patrocinaretur, ſed ut eius merita calamitate frueretur. 6

Malos inuiſere in carcere iucundum

Quum Byzantijs iraſcerentur Athenienſes, quòd Charetem, qui cum exercitu in ſubſidium ſuæ ciuitatis miſſus eſſet 7

aduerſus Philippũ, noluiſſent recipere: ac Phocion dixiſſet, non eſſe iraſcendũ ſocijs diffidentibus, ſed ducibus quibus fides non haberetur: ipſe dux electus eſt: atq; ipſi fidentibus Byzãtijs effecit, ut Philippus re infecta diſcederet. Diffidentiam Byzantiorum in Charetem ducẽ reiecit, qui talis erat, ut non uideretur tutum ſeſe illius fidei committere. Prudentiæ eſt in fido diffidere: at Phocioni probatæ opinionis uiro non dubitarunt ſeſe credere.

Fides in duce

8 *Alexander Macedonum rex centum talenta dono miſerat Phocioni: is uerò percontatus eſt eos qui pecuniam adferebant, Quid ita, quum eſſent Athenienſes permulti, ſibi uni illa mitteret Alexander. Illis reſpondentibus, Quoniã unum te iudicat uirum & honeſtum & bonum. Ergo ſinat, inquit, me talem & haberi & eſſe. Vt ſcitè arreptum ab illis argumentum torſit ad occaſionem recuſandi muneris! Iam quis hic non admiretur incorrupti pectoris ſynceritatẽ? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos qui quum remp. adminiſtrent, tamen à capiundis muneribus non temperant, nec bonos eſſe uiros, nec tales haberi debere.*

Corruptela munerum

9 *Quum Alexander ab Athenienſibus poſceret ſibi triremes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret adeſſe Phocionem, ut quid conſuleret proferret, ſurgẽs inquit, Conſulo igitur, ut aut armis ſuperetis eos, aut ſuperantium amici ſitis. Compendio ſuaſit nihil Alexandro negandum, niſi conſiderent ſe iratum poſſe armis opprimere. Quibus ſi ille uideretur ſuperior, non eſſe prouocandum animoſum iuuenem, & repulſæ impatientiſſimum.*

Idem faciendum erat de Turcis

10 *Rumor incerto autore obortus erat de morte Alexãdri, moxq; rhetores proſilierunt, hortantes ne contarentur, ſed ilico bellũ ſuſciperent. Phocion expectare iuſſit, donec certius*

Præcipitatũ conſilium

tius aliquid cognoſceretur. Nã ſi, inquit, hodie mortuus eſt, & cras & perendie mortuus erit. Grauiter oratorum præcipitem temeritatem coërcuit.

Quum *Leoſthenes ciuitatem* Athenienſium *ad bellum perpuliſſet, magnificis ſpebus ad nomen libertatis ac principatus erectam,* Phocion *illius uerba dicebat eſſe cupreßis ſimilia, quæ ſublimes quum ſint ac pulchræ, fructum non habent.* Nihil *potuit dici accõmodatius in ſermonem ſplendide magnificeq́; pollicentem, ſed infrugiferum: quemadmodum cupreſſus arbor ſublimi compoſitoq́; in conum uertice procul egregium quiddã polliceri uidetur, at uix ulla ſterilior.* 11

Magnifica promiſſa, ſed inania

Cæterùm quum initia belli ceßiſſent feliciter, ac ciuitas ob ſecundum nuntium dijs ſacrificans grataretur: rogatus Phocion, *an hæc ita geſta nollet:* Hæc *quidem, inquit, geſta uellem: ſed illa decreta.* Sentiens *etiã inconſulta conſilia non nunquam feliciter cedere: id quoties accidit, gratulandũ quidem eſſe reipub. non tamen ideo non ſemper utendum optimis conſilijs.* Fortaßis *& illud ſenſit* Phocion, *non eſſe protinus fidendũ primis ſucceßibus; ſed totius negotij euentum declaraturum, quale fuiſſet ipſius conſilium.* 12

Optima decernenda

Quum Macedones *irrupiſſent in* Atticam, *ac maritima illius depopularentur,* Phocion *eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipſum concurrentibus, hortantibusq́; ut colle quodam occupato ibi collocaret exercitum,* O Hercules, *inquit, quàm multos uideo duces, milites uerò perpaucos: notans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur: quum militis ſit, non dare conſilium, ſed ubi res poſtulat bonã nauare operã.* Attamen *cõmiſſo prælio uicit, &* Nicionem Macedonũ *ducem ſuperauit.* At *non multo pòſt tẽpore bello deuicti* Atheniẽſes *ab* Antipatro, *accepere præſidium.* 13

Militis officium

Quum *uerò* Menillus *præſidij dux,* Phocioni *pecunias* 14

Incorruptus animus

dare uellet, indignatus Phocion dixit, Nec illum Alexandro meliorem eſſe, & cauſam deteriorē ob quam nunc accepturus eſſet, quum tunc non accepiſſet. O nullis muneribus expugnabilem animum.

15 *Antipater dicere ſolet, quum duos haberet Athenis amicos, neq; Phociōn unquã perſuaſiſſe, ut acciperet, neq; Demadem unquã dando expleuiſſe. Hic erat Demades, qui ualebat extemporali dictione, quum Demoſthenes non niſi de ſcripto diceret.*

16 *Phocion Antipatro petenti, ut in gratiam ſuam faceret quiddam pugnãs cum iuſtitia, Non potes, inquit, ô Antipater, Phocione ſimul & amico & adulatore uti. Amicus obſecundat quouſque patitur æquum & honeſtum. Nec enim amicus ab amico quod iniuſtum eſt petere debet. Adulator autem ad quiduis obſequitur.*

17 *Quum populus Athenienſis flagitaret ut Phocion copias in Bœotiam educeret, eamq; rem Phocion non fore è repub. iudicaret, edixit ut quotquot eſſent in ciuitate ab ephebis uſq; ad ſexagenarios ſe ſequerentur. Hic reclamantibus ſenioribus, & ætatem excuſantibus, Nihil, inquit, abſurdi meo edicto continetur, quum ipſe natus annos octoginta unà cum ipſis dux profecturus ſim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit.*

18 *Poſt Antipatri obitum, quum Athenienſium reſpub. ad gubernationem popularem rediſſet, Phocion in concione capitis dãnatus eſt. Atq; huius quidem amici cæteri qui ſimul cum illo damnati fuerant flentes ducebãtur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quiſpiam factus obuius, poſt conuicia in faciē expuit. Tum Phocion ad magiſtratus reſpiciēs,*

Patientia

Non hunc, inquit, compeſcet aliquis indecore ſe gerentem? Vir ſanctiſsimus etiam moriturus publicæ diſciplinæ curam

habebat

habebat. De tam atroci contumelia queſtus non eſt, nec flagitauit uindictam aduerſus eum qui præter leges ſæuiret in hominem damnatum, tantum cohiberi iuſsit exemplum bonis moribus aduerſum, & immane facinus non aliud quàm indecentes mores appellauit.

Ex his qui cum Phocione erant morituri, quidam indignans complorabat ſortem ſuam. Quem ita conſolatus eſt Phocion, Non tibi,inquit,Euippe,ſiue ut quidã legunt Thudippe,ſatis eſt cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens,uerumetiam preclarè de Repub.meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque ſolatium oportebat eſſe cum Phocione innocente mori innocentem. 19 Solatium mortis

Denique cum illi poculum cicutæ temperatum porrigeretur, percontatus eſt quiſpiam, ſi quid filio uellet dicere. Nam is aderat. Ego,inquit,tibi fili præcipio,atq; etiam obſecro, ne quid ob huius rei memoriam Athenienſibus male uelis. Cæteris morientibus præcipuum ſolatium eſſe ſolet ſpes uindictæ, huic illud curæ fuit, ne filius patris iniuſtam necem ulciſceretur, maluitq; illum in patriam quàm in patrem ſeruare pietatem. 20

Nicocli petenti,ut ſibi ante Phocionem uenenum haurire liceret,Tametſi durum hoc,inquit Phocion,tamen concedendum eſt ei cui nihil unquã in uita negaui. Phocion Nicoclem inter amicos fidiſsimum unicè adamarat, eoq; moleſtum erat uidere illum morientẽ,Eam moleſtiã ut uitaret Nicocles,petebat ut ipſe prior biberet.Et hac in re commodauit amico. 21 Amicitia

Quum bibiſſent omnes, ſolusq; Phocion ſupereſſet, conſumpto ab alijs ueneno, carnifex negabat ſe daturum niſi numerarentur duodecim drachmæ:tanti enim uenire cicutæ unciam. Phocion itaq; ne per illius contentionem mora fieret morti,accito ad ſe cuidam ex amicis, Quãdoquidem,in- 22 Empta mors

quit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæſo dato huic pretium.

23 *Quum Demoſthenes multa maledicta faceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem,* Homerico *uerſu ex* Odyſſeæ α. *illum corripuit,*

Σχέτλιε τίπτ᾽ ἐθέλῃς ἐρεθίζεμεν ἄγριον ἄνδρα; Id eſt

Quur libet irritare uirum miſerande ferocem?

M. TVLLIVS CICERO.

1 *M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dicterijs inceſſeretur, ab amicis admonitus ut aliud ſibi cognomen aſciſceret, reſpōdit, ſe Ciceronis nomen illuſtrius effecturum, quàm eſſet Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familiæ cum primis illuſtres erant apud* Romanos, *quum* Tullius *eſſet nouus homo. Cognomen autem ideo patebat cauillis, quòd à cicere uiliſſimo legumine dictum uideretur. Quaſi uerò non & Fabij à fabis, &* Lentuli *à lente cognomen habuiſſe uiderentur. Parum illuſtris eſt, qui præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis genus eſt, quam ſibi quiſque proprijs uirtutibus conciliat. Nec fefellit* M. Tullius. *Ciceronis enim nomen hodie decantatius eſt, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum ſuis ſtemmatis, ſtatuis & imaginibus.*

Nobilitas uirtute parta

2 *Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen ac nomen literis ſignauit, ſed pro Cicerone, ciceris figuram inſculpſit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem.*

Cicer pro Cicerone

3 *Oratores qui inter dicendum uociferātur, dicebat claudis eſſe ſimiles, qui ſic ad clamorem, ut illi ad equos cōfugerent. Hoc genus homines & hodie uidere eſt, qui quum ſentiūt ſe cauſa inferiores, ad furioſa iurgia cōfugiāt, ut quoniā rationibus perſuadere nō poſſunt, improbitate metuq́; extorqueāt.*

Clamoſus orator

4 *Quum Verres, qui filium habebat parum pudice flore ætatis*

ætatis utentē, Ciceronē ut parum uirū ac cinædum inceſſeret cōuicijs, Ignoras, inquit, quòd liberis intra fores conuiciandū ſit. Significās hoc cōuiciū nō in ipſum cōpetere: ſed in cōuiciatoris filiū. Parentū autē eſt obiurgare liberos, ſed intra domeſticos parietes, nec ea cōuicia ſunt eliminādā. Elimınat autem, qui alijs impingit, quod ipſius domu committunt liberi. Salsè retortum.

5 Metello nepoti obijcienti quòd Cicero teſtimonio ſuo plures occidiſſet, quàm patrocinio ſeruaſſet, Plus enim, inquit, mihi fidei eſt quàm eloquentiæ. Mira ſolertia conuicium retorſit in laudem. Siquidem in teſte ſpectatur fides, in patrono ualet eloquentia. Retortum in laudem conuicium

6 Rurſum Metello percontanti Ciceronem, quis ipſius eſſet pater, nimirum ignobilitatem exprobrans, ad iſtam, inquit, percontationem ut reſpondere ſit difficiliūs, mater effecit tua. Nam Metelli mater audiebat parum pudica. Quin & ipſe Metellus matrem referens, leuior erat & inconſtans, & affectibus ſeruiens. Cicero conuicium à patre ad matrem tranſtulit. Tum enim incertus eſt pater, quum mater non cum uno conſuetudinem habet. Salsè retortū

7 Idem Metellus cum Diodoro, quo rhetorices magiſtro fuerat uſus, defuncto ſepulchro eius coruum lapideum impoſuiſſet, Iuſtum, inquit Cicero, præmium retulit. Nam uolare ipſum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem & inconſtantiam. Coruus auis eſt ἄμουσος. Salsè

8 Vatinium inimicum, & alioqui ſceleratum M. Tullius audierat obijſſe diem: pòſt quum audiſſet illum uiuere, Male pereat, inquit, qui malè mentitus eſt: ſignificans Vatinium indignum qui diutius uiueret. Omne quidem mendacium malum, ſed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos uiros in falſum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambiguum, quod dici poterat & de illo quem mori nolles.

9 *Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret, non audio: hoc ſermone negans ſe probare quod dicebatur, Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, unde ſuſpenderet annulos ac gemmas, quæ nunc collo digitisq́; geſtamus. Ea foramina quomodo fiant docet Celſus.*

10 *C. Popilius qui iuriſperitus uideri uolebat, quum indoctus eſſet ac ſtupidus, citatus in controuerſia quadam teſtis reſpondit, ſe nihil ſcire. Tum Cicero, Putas, inquit, fortaßis te de iure interrogari.*

Nihil ſcire

11 *Hortenſius orator defenſionis mercedem à Verre acceperat Sphingem argenteam. is quum M. Tullio obliquius quiddam & inuolutius loquuto dixiſſet, Non didici ſoluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota eſt fabula de monſtro Sphinge, quæ præmijs propoſitis edebat ænigmata, non ſoluentibus mors erat premium.*

Sphinx domi

12 *Quum Voconium forte obuium haberet cum filiabus tribus inſigniter deformibus, tacitè ad amicos dixit uerſiculum Græcum,* φοίβȣ ποτ' ὐκ ἐῶντος ἔσπειρεν τέκνα.

Deformitas exprobrata

Phœbo haud ſinente hic ſeminauit liberos.

ſentiens illum inuito Apolline liberis operam dediſſe, ſiue quòd Apollo pulcher à poëtis fingitur, ſiue quòd oriente ſole fetus exiſtiment concipi feliciores.

13 *Quum Fauſtus Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem ſupellectilem ſuam proſcripſiſſet, Hanc, inquit, proſcriptionem magis approbo, quàm paternam. Luſit ambiguo uerbi. Proſcribuntur res, quæ in auctione uenum exponuntur, & proſcribuntur homines, à quouis iugulandi: quo crudeliſsimo genere Sylla quàm plurimos ciues proſcripſerat.*

Iocus ex ambiguo uerbi

14 *Pompeio ac Cæſare inter ſe diſsidentibus, Cicero, Quem fugiam, inquit, ſcio: quem ſequar, neſcio: ſentiens ambos non*

Neutra pars placet

pro

pro reipublicæ libertate,ſed pro principatu dimicare.

Pompeio uitio dabat,quòd ciuitate deſerta Themiſtoclem 15
potius quàm Periclem fuiſſet imitatus,quum illis res nequa-quam pares eſſent, his eſſent. Themiſtocles enim fugit ad Perſas,Pericles manſit Athenis.

Quum ad Pompeium ueniſſet,ac ueniſſe pœniteret,roga- 16
tus ubi Piſonem generum reliquiſſet, Apud tuum, inquit,
ſocerum,Cæſarem deſignans. Perinde quaſi *notatus eſſet Ci-* Salsè
cero,quòd à genero ſuo diſiūctus eſſet,retaxauit illum quòd ipſe cum ſuo ſocero bellum gereret.

Quum quidam à Cæſare ad Pompeiū transfugiens, dice- 17
ret ſe feſtinandi ſtudio equum reliquiſſe, Cicero dixit,illum Argutè
melius de equo quàm de ſe ſtatuiſſe: ſentiens longè rectius facturum fuiſſe,ſi & ipſe manſiſſet apud Cæſarem.

Cuidam nuntianti, Cæſaris amicos eſſe triſteis, Hoc di- 18
cis,inquit,illos Cæſari male cogitare. Irriſit adulantem nun- Interpretatio
tium, quaſi Cæſariani rebus ſuis diffiderent, metuerentq́; Pompeium.

Poſt Pharſalicum cōflictum quum fugiſſet Pompeius, No- 19
nius quidam dicebat,ſeptē adhuc aquilas ſupereſſe, proinde Bellum cum
bono animo eſſent hortabatur,Rectè,inquit Cicero, *horta-* graculis
reris,ſi nobis cum graculis bellum eſſet. At ille aquilas dixit, uela Romana *aquilis inſignita.*

Quum Cæſar rerum potitus Pompeij *ſtatuas deiectas ho-* 20
norifice repoſuiſſet, Cæſar,inquit Cicero,dum Pompeij *ſta-* Clemētia ſi-
tuas reponit, ſuas ſtabilit:ſentiens illum hoc non in Pompeij mulata
gratiā facere,ſed ut ſibi clementiæ ſimulatione fauorē apud ciues conciliaret,atq; hoc pacto ſuum regnum conſtabiliret.

Adeo uerò ſolicitus erat M. Tullius *bene dicendi, tamq́;* 21
anxium huic rei ſtudiū impendit, ut quum cauſam oraturus Benedicendi
eſſet apud centumuiros,iamq́; dies inſtaret,Erota ſeruū ma- ſtudium

numiſe

*numiſerit, eo quòd nuntiaſſet cognitionē in poſterum diem fuiſſe prorogatam.*Et *hoc aliquis inter apophthegmata adiecit,quum non ſit.*

22 *Quum Cicero in Pōpeij caſtra ueniſſet, dicentibus,Sero*
Nihil parati *ueniſti:Minime,inquit,ſero,nā nihil hic adhuc parati uideo.* A*lluſit ad eos qui ſero ueniunt ad conuiuiū.*Iocus *eſt ex ambiguo.*Sero *uenit qui tarde uenit,& ſero qui poſt tempus.*

23 *Quum* Pompeius *Gallum quendā quòd ad ipſum à Cæ-*
Apertum con uicium *ſare transfugerat, ciuitate* Romana *donaſſet,* Hominem,*inquit, bellum qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum noſtram nobis non poſſit reddere.*

24 *Poſt Cæſaris uictoriam interrogatus Cicero, quur in ele-*
Male præcinctus *ctione partium erraſſet,*Præ*cinctura,inquit, me fefellit:ſentiens ſe non ſperaſſe, uictoriam à molli & effœminato ſtaturam.*Cæſar *enim ita toga præcingebatur,ut laciniam trahens mollium in morem incederet: unde Sylla Pompeiū admonere ſolet,caueret à puero male præcincto.*

25 *Idem apud* Damaſippū *cœnans,quum cōuiuator medio-*
Vinum uetus *cre uinū appoſuiſſet,idq; conuiuis à uetuſtate cupiēs cōmendare diceret,*Bibite *Phalernum hoc, quadraginta annorum eſt.*Bene,*inquit,fert ætatem.*Hoc *modo de homine loqui ſolemus,cuius formæ uiribusq; non multum detrahit ætas.* At *ridiculum erat uinum ab immodica uetuſtate commendare.*

26 *Quum* Lentulum *generum ſuum, exiguæ ſtaturæ homi-*
Nulla proportio *nem prælongo gladio uideret accinctum,* Quis, *inquit,alligauit generum meum gladio?* Videbatur *homo gladio alligatus,non gladius homini.*

27 *Quum Quinti fratris clypeatam imaginem in prouincia*
In puſillum *quam is rexerat ingentibus lineamentis,à capite uſq; ad pectus,ex more uidiſſet,* Frater, *inquit,meus dimidius maior eſt quàm totus.*Erat *enim Quintus puſillæ ſtaturæ.*

Quum

Quum Tullia Ciceronis filia concitatius incederet quàm decerct fœminam, contrà Piſo gener lentius quàm deceret uirum, ambos eodem dicto taxauit, filiæ præſente genero dicens, Ambula ut uir. 28 Inceſſus decorus

In Vatinium qui paucis diebus conſul fuit, ita iocatus eſt: Vatinij anno magnum oſtentum fuit, quòd eo conſule nec bruma, nec uer, nec æſtas, nec autumnus fuiſſet. Nam bis horis annus totus diſtinguitur, quarum unaquæq; tres menſes occupat. Neſcio an hoc ipſum ſit quod aliter refert Pollio in Marino tyranno. Conſul qui ſex pomeridianis horis conſul fuerat, ioco Ciceronis aſperſus eſt. Conſulem habuimus tam ſeuerum tamq; cenſorium, ut in eius magiſtratu nemo pranſus ſit, nemo cœnauerit, nemo dormierit. niſi forte uidetur hoc magis ad Caninium Reuilum pertinere. 29

Rurſus expoſtulanti Vatinio, quòd Cicero grauatus eſſet ipſum languentem inuiſere, Volebam, inquit, in tuo conſulatu uenire, ſed me nox occupauit. Hæc talio uideri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriātem, quòd ipſum reſp. ſuis humeris reportaſſet, ita taxarat, Vnde ergo tibi uarices? Varices enim non ſedentium, ſed ſtantium aut ambulantium crura ſolent occupare. 30 Vatinius in Ciceronem

Caninius Reuilus unico tantum die conſul fuit: is roſtra quum aſcendiſſet, pariter & honorem inijt conſulatus & peierauit: in quem fertur illud Ciceronis, λογοθεώρητος eſt Caninius conſul. In eundem iecit illud, Hoc conſequutus eſt Reuilus, ut quæreretur quibus conſulibus cōſul fuerit. Solet enim annorum numerus conſulum nominibus deſignari. Reuilus autē & conſul fuit, nec ullum habebat annum. Rurſus illud, Vigilantem habemus conſulem, qui toto conſulatu ſuo ſomnum non uidit. 31 Conſulatus breuis

C. Cæſar multos in ſenatum legerat eo ordine indignos, 32

& in

Duabus ſedere ſellis

& in his Laberium ex equite Romano mimum. Hic quum in ſenatu M. Tullium præteriret, ſedem quærens, Recepiſſem, inquit Cicero, te, niſi anguſte ſederem. Simul & illum reſpuens, & in nouum ſenatum iocatus, cuius numerũ Cæſar ſupra quàm fas erat auxerat. Nec hoc dicteriũ inultum tulit Laberius, Demuror, inquit, ſi ſedes anguſte, qui ſoleas duabus ſedere ſellis: obijciens illi leuitatem, quòd lubricæ fidei nunc his nunc illis partibus adhæreret.

Obliquus iocus

33 *Idem quum ab hoſpite ſuo P. Manlio rogaretur, ut decurionatum priuigno ipſius expediret: aſsiſtente frequentia ciuium dixit, Si ius habebit Pompeius, difficile eſt: Cæſaris in legendo ſenatum notans facilitatem.*

Libertas oppreſſa

34 *Ab Androne quodam Laodiceno ſalutatus, quum aduentus cauſam percontatus intellexiſſet illum pro patriæ libertate legatum ad Cæſarẽ ueniſſe, Græcis uerbis expreſsit publicam ſeruitutem: ἐὰν ἐπιτύχῃς, καὶ περὶ ἡμῶν πρέσβευσον, id eſt, Si impetras, etiam pro nobis legatus eſto, ſiue pro nobis orato.*

Schema male affectatum

35 Quum M. Lepidus in ſenatu dixiſſet, patribus conſcriptis, ne dicam circumſcriptis, Ego, inquit Cicero, non tanti feciſſem ὁμοιόπτωτον. Affectauit Lepidus ſchema uocum ſimiliter deſinentium, quod rhetores ὁμοιόπτωτον uocant. At ſatius erat ſchema perdere, quàm ſenatum offendere. Quanquam in his uerbis non tantum eſt ὁμοιόπτωτον, uerumetiã προσονομασία ſchemã priore iucundius.

Iocus ex ſimilitudine uocis

36 Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone ſuffragiũ ab illo peteret, Ego quoq;, inquit, tibi faueo. Ex quo colligitur, coce à coco & quoq; coniunctionem, aut eodem, aut ſimilimo fuiſſe ſono.

Sero

37 Quum accuſator Milonis ex argumento temporis colligens, Clodio à Milone ſtructas inſidias, ſubinde rogaret, quo temp

tempore occiſus eſſet Clodius, Cicero reſpondit, Sero: uoce ancipiti ſignificans, è Rep. fuiſſe futurum, ſi Clodius multo ante fuiſſet interſectus.

Cicero nuntiata morte Vatinij, quum eius rumoris parum certus eſſet autor, Interim, inquit, uſura fruar: ſentiens ſe temporario gaudio de morte Vatinij fruiturum, quemadmodum qui pecuniam mutuo accepit, ad tempus ea perinde ac ſua fruitur. 38 Gaudiũ temporarium

M. Cælium melius obijcientem crimina quàm defendentem, bonam dextram, malam ſiniſtram habere dixit: huc alludens, quòd in pugna dextra gladium tenemus, ſiniſtra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus. 39 Melior dextra

Iubium Curtium, quo iunior uideretur, multa de annis ætatis ſuæ mentientem, ita redarguit, Ergo, inquit, quum unà declamabamus, non eras natus. 40

Fabiæ Dolabellæ dicẽti, ſe triginta annos habere, Verum eſt, inquit. Nam hoc iam uiginti annos audio. Volebat illa iunior uideri, quàm erat. Itaq; Cicero eluſit illam ſimulata aſſenſione, ſignificans interim illam eſſe quinquagenariam. 41 Aſſenſio ſimulata

Obiurgantibus quòd homo ſexagenarius puellam uirginem duxiſſet, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc probrum mox eluendum. Nam poſtridie non poterat obijci quòd uirginis eſſet ſponſus. 42 Virgo mulier

Idem in Curionem ſemper ab ætate ſumentem orationis exordium ita luſit, ut diceret, illum quotidie facilius habere proœmium, uidelicet ætate in dies magis ingraueſcente. 43 Exordium ab ætate

Rurſus in Vatinium qui quum pedibus æger eſſet, uolebat tamen uideri commodioris ualetudinis factus, dicebatq; iam ſe bina milia paſſuum ambulare, Dies enim, inquit, longiores ſunt. Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Auguſto. Narratur & hodie quiddam non minus facetum, 44 Podagra

ſi modo

ſi modo accederet uetuſtatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat ſibi baliſtam eſſe, quæ iaculum excuteret ad ſpatium nulli credibile. Reclamantibus cõuiuis omnibus, affirmabat famulum ſuum id uidiſſe factum. Accerſito famulo percontatus eſt illum, an non ipſe uidiſſet quod narraret. Tum famulus, Verum, inquit, narras here, ſed tum uento ſecundo miſeras ſagittam.

45 In Vatinium *Cicero audito falſo rumore de Vatinij morte, quum Ouinium libertum eius interrogaſſet, Rectè ne omnia, atque ille reſpondiſſet, rectè, Mortuus eſt, inquit. Significans non omnia rectè habere ſi ille uiueret.*

46 Ab inexpectato *Idem quum teſtis, Sexti Annalis reum legiſſet, & inſtaret identidem accuſator rei, Dic Marce Tulli ſi quid potes de Sexto Annali: protinus recitare cœpit uerſus ex Ennij ſexto Annalium libro, Qui potes ingentis cauſas euoluere belli. Scripſit enim Ennius Annales, & accuſator dicebatur Sextus Annalis.*

47 Verſus detortus *Rurſus in Accium hominem callidum & uerſutum, quum is in cauſa quadam ſuſpectus eſſet, ſenarium ex uetuſto quopiam poëta torſit, niſi qua Vlyſſes rate euaſit Laërtius. Vlyſſes uafer naui & Charybdim & Scyllam euaſit, ſic Accius aſtutia ſua è iudicij periculo elapſus erat.*

48 *Similiter luſit in quendam, qui quum prius habitus eſſet ſtultiſſimus, poſt adeptam hæreditatem primus rogabatur ſententiam, Cuius, inquit, hæreditas, quam uocant ſapiẽtiam. In uerſu pro facilitas mutauit hæreditas. Apud poëtam enim uerſus ſic habet, Cuius facilitas quam uocant ſapientiam. Significauit autem hæreditatem illi pro ſapientia contigiſſe, & ob hæreditatem iam habitum ſapientem.*

49 Tertia dicta *Quum mater M. Bruti Seruilia pretioſum ære paruo fundum abſtuliſſet à Cæſare, qui bona ciuium ſubijciebat haſtæ*

haſtæ, ita iocatus eſt Cicero, Et quidem, inquit, quo melius emptum ſciatis, emit hunc fundum Seruilia tertia deducta. Seruiliæ autem filia dicebatur Iunia Tertia, eademq́; C. Con ſidij uxor, laſciuiente dictatore tam in matrẽ quàm in filiã. Ex ambiguo iocatus eſt Cicero : potuit enim intelligi tertia pars pretij detracta. Deducitur autem uxor aut ſcortum.

Idem ænigmate luſit in matrem Pletorij, qui Fonteium ac= cuſabat, dicens eam dum uiueret, ludum, mortuam magiſtros habuiſſe : notans quòd dum uiueret, infames ad eam fœminæ commeare ſolent, poſt mortem eius bona uenibant. Sermo uidetur & abſurdus, & præpoſterus. Nam qui ludos ha= bent, ipſi magiſtri ſunt, & diſcipulos habẽt. Magiſtri autem dicuntur non ſolùm qui docent, uerumetiam qui regunt. 50 Salsè

In nomen Verris iocatus eſt, quaſi ſic dictus eſſet, quòd omnia uerreret, hoc eſt, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tollium di= xit: nec defuerunt qui pro Tiberio dixere Biberium. 51 Iocus ex nomine

De C. Cæſare dicere ſolet, Quoties huius aſtutiam & ambitionem uideo ſub humanitatis ſpecie latitantem, metuo Reip. tyrannum : rurſum quum comas molliter fluentes, & ipſum uno digito ſcalpentem caput intueor, uix animum in= ducere poſſum, ut tantum facinus animo concipiat. 52 Ingenium uarium

Idem obijcientibus quòd à reo pecuniam accepiſſet, qua magnificas quaſdam ædes eſſet empturus, Fatebor, inquit, accepiſſe me, ſi emero. Eas quum eſſet mercatus, exprobran tibus uanitatem, An neſcitis, inquit, boni patrisfamiliâs eſſe, diſsimulare ſi quid conſtituerit emere? 53 Mendacium eluſum

Ciceroni cum Craſſo ſimultas erat. Quum igitur alter è Craſsi filijs non diſsimilis cuidam nomine Digno, atque hinc populi ſuſpicio in Craſsi uxorem, quaſi cum Digno rem ha buiſſet, in ſenatu præclaram habuiſſet orationẽ, rogatus Ci= 54 Iocus ex nomine

cero, qualis ei uideretur, Dignus, inquit, Craſſo: tectè alludens ad nomen Digni: iocus lepidior eſt, ſi more Græcorum dicas, dignus Craſſi, ut intelligas duos eſſe Craſſos, alterum adulterum, alterum illi ſimilem Craſſi filium.

55 *Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atq; ille abſolutus: Pòſt quum Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret, iratus Cicero exprobrauit illi beneficium, An tu inquit, Munati illud iudicium tua opera effugiſti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?*

Eloquentia uictor nō cauſa

56 *Quum Marcum Craſſum pro roſtris laudaſſet magno populi applauſu, & eundem pòſt ex eodem loco acribus conuicijs inceſſeret, Quid, inquit, Craſſus, an non me nuper ex hoc ipſo loco laudaſti? Laudaui, inquit, ſed exercendi gratia argumētum infame declamans. Solent enim rhetores tractare materias ἀδόξυς, uelut quum laudant Buſyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudinem.*

Ex eodē ore frigidum & calidum

57 *Idem quum Craſſus dixiſſet, Neminem Craſſorum Romæ uixiſſe diutius annis LX. deinde pœnitens eius ſermonis diceret, Quid mihi accidit ut hoc dicerem? M. Tullius, Sciebas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & iſta uia ueniſti ad Remp. gubernandam: duo ſignificans, & Craſſorum nomen inuiſum eſſe Romanis, & illum non uirtute, ſed blandiendo prouectum ad honores.*

Acerbè

58 *Craſſo dicente, Stoicorum eſſe dogma, uirum bonum eſſe diuitem. Vide, inquit Cicero, ne magis hoc ſentiant, ſapientis eſſe omnia. Tectè notans Craſſi auaritiā, cui nihil eſſet ſatis.*

Auaritia

59 *Craſſus in Syriā profecturus, malens Ciceronē amicū quā inimicū relinquere, officioſe ſalutato dixit, ſe apud illū uelle cœnare, quē Cicero alacriter excepit. Poſt aliquot dies quidam amicorū egerunt apud Ciceronē, ut cum Vatinio quoq; rediret in gratiam, Num, inquit, & Vatinius mecum cœnare uult*

Reditus in gratiam

uult? Significans illũ cœnam ambire potius quàm amicitiam.
Rurſus in Vatiniũ qui ſcrophas habebat in ceruice, id eſt 60
morbi genus, quum cauſam quandam ageret, Tumidum, in- Morbus ex-
quit, habemus oratorem. Aſiatici dicti ſunt tumidi. probratus.
Cæſar ſtatuerat agros Campanos militibus diuidere, id 61
quum complures in curia moleſtè ferebant, tum L. Gellius,
homo extremæ ſenectutis, dixit hoc non futurum ſe uiuo.
Expectemus, inquit Cicero, non enim poſtulat longam di- In ſenem
lationem: ſignificans illum eſſe morti proximum.
Adoleſcens quidam accuſatus quòd patrem placenta ue- 62
nenata ſuſtuliſſet, quum ſtomachabundus minaretur ſe pro-
bris laceraturum Ciceronem, Hoc, inquit Cicero, malim Tectum cri-
quàm placentam: ancipiti dicto parricidium illi obijciens. men
P. Sextius Ciceronem cum alijs aliquot ad cauſæ patro- 63
cinium adhibuerat: cumq; ipſe uellet omnia dicere, nec cui-
quam dicendi locum daret, ubi iam conſtaret illum à iudici-
bus abſoluendum, ferreturq; ſentẽtia, Vtere, inquit Tullius, Loquacitas
hodie tempore, nam cras priuatus eris: notans hominem
quòd in cauſa ſuo arbitratu ſolus egiſſet omnia.
Quum M. Appius in proœmio diceret, ſe magnopere ro- 64
gatum ab amico, ut in cauſa clientis adhiberet curam, elo-
quentiam & fidem: hic Cicero, Adeóne ferreus homo es, ut Irriſio
ex tam multis quæ rogauit amicus, nihil præſtes?
M. Aquilium duos habentem generos, ſed ambos exules, 65
Adraſtum appellauit, quòd ſolus locum tueretur: alludens
ad Græci nominis etymologiam.
L. Cotta cenſore, qui uini auidiſsimus habebatur, quũ Ci- 66
cero conſulatum petens ſitiſſet, bibiſſetq; ſeptus undiq; ami- Cenſor bibu-
cis, Rectè, inquit, timetis ne cenſorẽ habeam infenſum, quòd lus
aquam bibo. Simulauit Cicero ſe credere, ob id circunſtare
frequentes amicos, ne cenſor uideret illum bibentem aquam.

Simile enim ſimili amicum.

67 *Quum* M. *Cælius, qui credebatur è parentibus non liberis natus, epiſtolam apud ſenatum clara firmaq; uoce recitaſſet,* Ne *muremini, inquit* Cicero, *nam hic unus ex his eſt, qui proclamarunt: ſignificans illum fuiſſe præconem, & hoc uſu contigiſſe ut eſſet uocalis. Solent autem ſerui uenales uoce præconis commendari.*

Vocalitas

68 *Memmio cuidam uituperanti* Catonem *Vticenſem, dicentiq; quòd totas noctes ebrius eſſet, At illud, inquit* Cicero, *non addis, eum totos dies aleam ludere: ciuiliter excuſans* Catonem, *qui totum diem* Reipu. *negotijs dabat, nocturnas aliquot horas ſumebat laxando animo.*

Iocus ex d iadto

69 C. *Cæſari in ſenatu enixè defendenti cauſam filiæ* Nicomedis *beneficiaq; regis in ſe commemoranti,* Remoue, *inquit, iſthæc oro, quoniam notum eſt quid ille tibi, quid tu illi dederis.* Iocus *eſt ex ambiguo uerbi.* Nam *dat qui confert beneficium, & dat mulier quæ ſui facit copiam.* Vnde *illud* Martialis, *Vis dare, nec dare uis.*

Scomma ex ambiguo

Male audiebat Cæſar, *quòd in* Bithynia Nicomedi *regi fuiſſet obſequentior, quàm pudicitiæ leges poſtulant.*

70 M. *Callidius* Gallum *accuſauit*, M. Tullio *defendente: quumq; accuſator affirmaret, ſe teſtibus, chirographis, quæſtionibus probaturũ, ſibi à reo fuiſſe præparatum uenenũ: ſed interim rem tam atrocem, remiſſo uultu, languida uoce, ac reliquo geſtu parum concitato pronuntiaret,* M. Tullius, Tu, *inquit, niſi fingeres* M. *Callidi, ſic ageres?* Ex *actione ſic colligens, illum non ex animo loqui.*

71 *Idem in Iſauricũ ita luſit,* Miror *quid ſit, quòd pater tuus homo conſtantiſſimus te nobis uarium reliquerit.* Iocus *ex ambiguo uocis. nam uarius dicitur parum animo conſtans: uarius item qui ueſtigijs plagarum notatus eſt.* Vulgatum *autem*

Scomma ex ambiguo

autem erat, hunc Iſauricum aliquando à patre cæſum loris. inde illud M. Cælij prætoris non dictum, ſed factum, cuius cum ſellam curulē conſul Iſauricus fregiſſet, alteram poſuit loris intentam, tacitè minitans illi atque exprobrans, quòd à patre loris cæſus eſſet.

DEMOSTHENES Orator.

Pytheas Demoſtheni *obiecit, quòd ipſius enthymemata lu*cernam olerent : ſignificans illum non niſi de ſcripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorſit *De*moſthenes, ut diceret, non eodem pretio ſibi & illi conſtare lucernam : notans quòd ille nocturnis conuiuijs indulgeret, plus impendens luxui quàm ipſe ſtudio.* 1 Lucernā olet

*Alijs immodicum eloquentiæ ſtudiū obijcientibus, ita re*ſpondit, *Eloquentiæ ſtudiū declarare hominem popularem: contrà negligere ſtudium eloquentiæ, eſſe eorum qui domunari populo quærerent, ut qui hoc agerent non ut perſuaderent dicendo, ſed ut ui cogerent.* 2 Eloquentia popularis

De Phocione quoties in concione dicturus aſſurgeret, ad amicos proprios dicere ſolet Demoſthenes, *rationum ipſius ſecurim ſurgere.* Nam *Phociō erat in dicēdo breuis, ſed acutus. Solet autem ferè à* Demoſthene *diſſentire.* 3 Sermobreuis

Populus Athenienſium *à* Demoſthene *flagitabat ut quendam accuſaret: id quum recuſaret, cœpit populus in illum, ut ſolet, uociferari.* Tum *ſurgens,* Vos *me uiri* Athenienſes, *con ſultorem habetis uel inuiti, calumniatorem autem nō habebitis etiamſi uelitis.* 4 Cōſultor non calumniator

Demoſthenes unus fuerat ex decem quos Athenienſes *legatos ad* Philippum Macedonē *miſerant. Itaq; poſteaquàm* Aeſchines & Philocrates, *quos præcipuè fuerat complexus* Philippus, *à legatione reuerſi, quum alijs multis nominibus prædicarent regem, tum his præcipuè, quòd eſſet formoſus,* 5 Laudes deprauatæ

fœcundus, & ad bibendum ſtrenuus, Demoſthenes ita cauillatus eſt, ut diceret, in his laudibus nihil eſſe dignum rege. Nam primam eſſe fœminarum, alteram ſophiſtarũ, tertiam ſpongiarum.

6 *Demoſthenes clypeo ſuo literis aureis inſcripſerat, ἀγαθῇ τύχῃ, id eſt, bona fortuna. At tamen quũ ad pugnam uentum eſſet, illico proiecto clypeo aufugit. Id quũ illi probro daretur, quod ῥίψασπις eſſet, eluſit uulgato uerſiculo,*

Fuga excuſata

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. Id eſt,

Vir qui fugit, rurſum integrabit prælium.

Indicans utilius eſſe patriæ, fugere quàm in prælio mori. Mortuus enim non pugnat, at qui fuga quæſiuit ſalutem, poteſt in multis prælijs patriæ uſui eſſe.

7 *Quum Alexander pacem hac lege deferret Athenienſibus, ſi ciues octo ſibi dederent, inter quos erat Demoſthenes: Demoſthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacẽ obtulit ouibus, ſi canes dederent: lupi nomine ſignans Alexandrum: canum, eos qui tum populi rem curabant: ouium, plebem Athenienſium. Addidit & illud, Ut mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropſide ſpecimen deferunt, per hoc ingentes aceruos uendere cupientes: ita uos ſi traditis ciues octo qui depoſcuntur, populum uniuerſum traditis.*

Pauci pro omnibus

8 *Quum ab Areopagitis damnatus, elapſus è carcere fugeret, & haud procul ab urbe obuios habuiſſet aliquot diuerſæ factionis homines, primum abdere ſeſe uoluit: ſed quũ illi nominatim Demoſthenem appellantes iuberent eſſe bono animo, & uiaticum inſuper offerrent, grauiter ingemuit, dicens, Quî poſſum hãc urbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia ſum inuenturus?*

Patriæ deſiderium

9 *Inter fugiendum fertur ſubinde reſpiciens ad arcẽ Palladis, ſublatis manibus dixiſſe, O Pallas urbium domina, quur*

tribus infauſtiſsimis beſtijs delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quū ſit auium inauſpicatiſsima, tamē Palladi ſacra eſt: quemadmodum & draconem habet pro geſtamine: populus autem bellua multorum capitum, peſsimam gratiam referre ſolita optime de ſe meritis, uelut Socrati, Phocioni, Scipioni, & alijs compluribus.

Populus nocentiſsima beſtia

Ad iuuenes quos habebat familiares, dicere ſolet, Sibi gnaro iam quantum inuidiæ, metus, calumniæ ac diſcriminis ſit expectandum ad Rempub. accedenti, ſi ex duobus alterum ſit eligendum, citius in exitium iturum, quàm ad ſuggeſtum aut tribunal. 10

Remp. fuge

Quum exularet in Arcadia, Pytheaſq; pro Macedonibus dixiſſet, Vt domum in quam lac uenale importatur aliquid habere mali ſuſpicamur, ita ciuitatem eſſe morbidam, ad quam mitteretur Athenienſium legatio: Demoſthenes eam ſententiam ita retorſit: ut lac pro ſanitate ægrotantium importatur, ita Athenienſes pro ſalute ciuitatum adeſſe dicens. Id ubi reſciuit populus Athenienſium, protinus illum ab exilio reuocarunt. 11

Exul in patriam pius

Quum redeunti ab exilio nauis eſſet miſſa, multiq; magiſtratus ac ciues obuiam iſſent, ſublatis in cœlum manibus dixit, ſibi in patriā reditum honorificētiorem contigiſſe quàm Alcibiadi, quòd ille coactis ciuibus rediſſet, ipſe perſuaſis. 12

Spontanea grata

Poſteaquam Demoſthenes metu Antipatri profugiſſet in Calauriam inſulam, ſeq; in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragœdiarū hiſtrione potens, illi blandis ſermonibus perſuadere conaretur, ut ſeſe in Antipatri fidem cōmitteret, non modo nihil paſſurum mali, uerumetiam ampliſsimis muneribus honorandum, In ſcena, inquit, mihi nunquam placuiſti hiſtrio, neq; nunc perſuadebis orator. At ubi commotus Archias minaretur, ſe detracturum illum è templo. 13

Acerbè

Tandem, inquit, oracula Macedonica aperuiſti. Nam prius hiſtrionum more ſimulabas.

14 Magno empta uoluptas *Fertur aliquando Corinthum nauigaſſe Demoſthenem illectum fama nobiliſsimi ſcorti* Laidis, *ut & ipſe famoſo amore potiretur. At quum illa pro nocte ſtipularetur drachmarum decem millia, deterritus magnitudine pretij, mutauit ſententiam, dicens :* οὐκ ἀγοράζω τοσούτου μετανοῆσαι, *id eſt, non emo tanti pœnitere : ſignificans inhoneſtè uoluptati paratam eſſe comitem pœnitentiam.*

15 Salsè *Celebre eſt* Pytheæ *dictum, orationes* Demoſthenis *olere lucernam, quòd noctu ſcriberet meditareturq́; quæ dicturus eſſet. In id quum alius quiſpiam, qui ob furti ſuſpicionem uulgò male audiebat, petulantius inueheretur, Scio, inquit* Demoſthenes, *nos tibi moleſtos eſſe, qui noctu lucernam accendimus.* Fures *enim amant tenebras.*

16 Acerbè *Idem aduerſus* Demadem *clamantē,* Demoſthenes *me corrigere uult, ſus* Mineruam: *At iſta (inquit* Demoſthenes) *Mineruа anno ſuperiore in adulterio deprehēſa fuit.* Adulteriū *obiecit* Demadi, *quum* Mineruam *poëtæ faciant uirginem.*

17 Fortiter *Idem* Athenienſibus *flagitantibus ut conſuleret, obſtitit dicens,* οὐ συντέταγμαι, *id eſt, non ſum coactus in ordinem. Significans ſe non ſeruire populi affectibus, ſed ſuo arbitratu facere quod faciendum iudicaſſet.*

18 Callidè *Ancilla quædam depoſiti nomine pecuniam acceperat à duobus hoſpitibus, hac conditione, ut eam utriſq; ſimul redderet.* Horum *alter poſt tempus aliquod lugubri ueſte & ſquallidus ſocij mortem ſimulans, decepta muliere nummos abſtulit.* Eo *facto ſuperuenit alter, & depoſitum repetere cœpit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret,* Demoſthenes *ei patronus adfuit, qui ut in aduocationem uenit, ſic aggreſſus eſt petitorem, Mulier, inquit, parata eſt depoſiti fidem*

fidem ſoluere, ſed niſi ſocium adduxeris, facere id nō poteſt: quoniam ut ipſe prædicas, hæc dicta lex eſt, ne pecunia alteri ſine altero numeretur. Hoc ingenio *ſeruauit miſeram, eluſitq́; nebulonum conſpirationem, qui hoc egerant, ut eandem pecuniam bis acciperent.*

Cuidam percontanti, quid eſſet in eloquentia præcipuum, reſpondit hypocriſis, hoc eſt, actio. Roganti *quid proximum, reſpondit actio.* Roganti *quid tertium, nihil aliud reſpondit quàm actio: tantum tribuens pronuntiationi, ut in ea totum ſitum exiſtimaret. Actio autem multa complectitur, uocis moderationem, oculorum uigorem, uultus habitum, et totius corporis geſtum.* 19 Actio totum

Quum Athenienſes *geſtirent* Harpalo *ferre ſuppetias, iamq́; in* Alexandrum *armarentur, derepente apparuit* Philoxenus, *quem* Alexander *maritimis negotijs præfecerat: hic quum populus metu attonitus conſileſceret,* Quid *facerent, inquit* Demoſthenes, *ſi ſolē uideant, qui nō poſſunt obtueri lucernam? Ita populo temerarios motus exprobrauit.* 20 Temeritas

Quibuſdam arbitrantibus Demadem *iam deſijſſe malum eſſe:* Iam *enim, inquit, ſaturum uidetis, ueluti leones.* Erat *pecuniarum auidus* Demades, *leones autē mitiores ſunt ſaturi.* 21

Quum à quodam conuicijs inceſſeretur, Committor, *inquit, in certamen, in quo qui ſuperior euaſerit, inferior eſt: & qui uicerit, uictus eſt.* 22 Grauiter

Idem *quum audiret oratorem quendam immodicè uociferantem,* Non, *inquit, quod magnum eſt, bene eſt: ſed quod bene eſt, magnum eſt.* Hoc *& alijs aſcribitur. Sunt qui & conuiuia prolixa, ac plurimis inſtructa miſsibus exiſtiment lauta.* 23

LIBER QVINTVS.

EQVIDEM *ſtatueram aliquot ſelectis, quos ſuperioribus libris retuli, eſſe contentus: ſed quoniam inuitabat arridens undiq; dictorū memorabilium copia, ſimulq; ueniebat in mentem, quàm auidum ac famelicum huiuſmodi deliciarū conuiuam accepiſſem, uiſum eſt quintū miſſum addere, repetito ordine, quē* Plutarchus *ſequutus eſt.*

CYRVS Maior.

Perſæ amant homines adunco naſo, quos Græci grypos appellāt, eoſq; pulcherrimos eſſe putant, eo quòd Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiuſmodi ſpecie naſum habuerit. Eſt autem duplex gryporū genus, unum cui ſtatim à fronte naſus inſurgit, quod Ariſtoteles *putat eſſe ſignū impudētis animi, & ad coruos refert: alterū cui curuatura naſi à fronte ſeparata eſt, ſed circa medium intumeſcit, & ad extremum tendens unci ſpeciem præbet: id* Ariſtoteles *putat eſſe notam magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.*

1 *Cyrus autem dicebat, Qui ſibi nollent prodeſſe, cogi ut alijs ſint uſui: ſignificans ſeruili animo natos, ſibiq; inutiles eo imperio adigendos, ut aliorū commodis inſeruiant. Vulgus autē putat homines aquilino naſo, & ad ſuum cōmodum cum primis attētos, & imperio magis quàm ſeruituti natos: unde & poëtæ ueteres aquilæ regnū in omne auium genus tribuunt. Sed idem dicebat, Neminē debere ſuſcipere principatum, niſi melior his in quos ſuſciperet. Sentiens hoc eſſe principis unicū munus, alijs proſpicere, & publicis conſulere cōmodis: id autē non poteſt, niſi qui ſapientia, uigilantia*

Princeps qui uirtute præcellit

*animiq; integritate cæteris antecellit. Hoc uerò non præſtat
natiuitas, ſed inſtitutio recta & rerum uſus.*

Quum Perſæ, quoniã regionẽ habebant montuoſam aſpe 2
*ramq;, cuperent eam campeſtri ac molliore commutare, nõ
paſſus eſt Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac ſemina,
ſic hominum mores ad regionis habitum immutari. Sentiens
ſe uelle duros homines et laboribus accõmodos. Nam mollis
& fertilis regio molles & ignauos gignit homines.*

Deliciæ emolliunt

Cyrus abſtinebat à conſpectu Pantheæ: & Araſpo dicen- 3
*ti mulierem eſſe inſigni forma, dignã regis oculis, Ob iſthuc
ipſum, inquit, magis eſt ab illa abſtinendũ. Etenim ſi nũc tuo
obtemperans conſilio illã adiero quũ uacat, fortaßis illa mi-
hi perſuaſura eſt ut ad ipſam frequenter commeem, etiam
quum non uacabit, eiq; aßideam neglectis ſerijs negotijs.
Scitè retorſit argumentum, regiæ functionis memor.*

Caſte

DARIVS.

Darius Xerxis pater, in ſui laudem dicere ſolet, ſeſe præ- 4
*lijs ac rebus aſperis reddi prudentiorem. Atqui talis pruden
tia nimio cõſtat Reip. Præſtat principẽ è philoſophiæ præ-
ceptis haurire ſapientiam potius, quàm experimentis miſe-
ram, ut uocant, colligere prudentiam.*

Fortuna aduerſa prudentes facit

Idem quum tributũ indixiſſet ſubditis, accerſitos prouin- 5
*ciarum præfectos percontatus eſt, quũ alijs de rebus, tum de
tributis, eßentne grauia: quum illi reſpondiſſent eſſe medio-
cria, iußit ut ſinguli dimidiũ exigerent. Quod præfectis mo-
deratum uidebatur, regis æquitati uiſum eſt dimidio plus ſa
tis. Maluit enim ſuos beneficio ſibi cõciliare, quàm exarma-
tos ſubigere. Strategematis autẽ gratia in hoc ſita eſt, quòd
duplum imperauit eius quod deſtinarat accipere. Si dimi-
dium imperaſſet, nec quicquã remiſiſſet, latuiſſet benignitas:
nunc exacta dimidians, effecit ut omnes ſentirẽt beneficium.*

Fauor arte captatus

Quũ aperuiſſet prægrande malũ punicum, & quidã ab 6

eo ſciſcitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic ineſſet granorum, reſpondit, Zopyrorum. Is erat uir bonus ac Dario fidus amicus. Significans regi nihil prius aut charius eſſe debere probis ac fidis amicis. Tametſi *Herodotus lib.quarto refert hoc fuiſſe dictū de Megabyze.*

Amico fido nihil pretioſius

7 Is Zopyrus *ſibi nares & aures præcidit, itaq; diſſimulans quis eſſet ad Babylonios transfugit; fingens ſe à Dario crudeliſſimè tractatum. Babylonij perſuaſi commiſerunt illi præfecturam. Ille nactus occaſionem Dario ciuitatem tradidit. Poſtea Darius ſæpenumero dicere ſolet, Se malle unum Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere. Erat opulentiſſima ciuitas Babylon, tamen unum amicum centum Babylonibus antepoſuit. Ab hoc animo quantū abſunt principes quidam, qui ſannionem, aut equū, aut canem pluris faciunt, quàm probum, fidelem, ac doctum amicum? Huius factum damnans rex dicebat, quòd turpiſſimo facto pulcherrimum nomen impoſuiſſet. Videbatur enim mira fides in regem, quum illū ſumma afficeret tum iactura, tum moleſtia.*

Fidus amicus

SEMIRAMIS.

8 *Semiramis regina, quæ Babylonem cōdidiſſe dicitur, monumento quod ſibi pararat inſcripſit, Quiſquis rex pecunijs eguerit, aperto monumento quantum uoluerit capiat. Darius potitus ea ciuitate, titulo credens ſaxū ingens quo claudebatur monumētum, uix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, ſed ex altero ſaxi latere hoc inſcriptum reperit, Ni uir malus eſſes, & pecunia inexplebilis, haudquaquam mortuorum loculos moueres. Quanquam hoc aptius inter ſtrategemata, ſiue inter* γελοῖα *commemorandum erat.*

Auaritia deluſa

XERXES Alter.

9 *Inter Xerxen Darij filium & Arimenem fratrē de regno erat cōtentio. Itaq; quum Xerxes intellexiſſet fratrem ex*

Humanitas plusualet quā uis

ex Bactrianorum regione deſcendere,miſit illi munera, &
ijs quibus ea mandarat perferenda,iuſſit ut ipſius uerbis illi
dicerent, His in præſentia te honorat frater tuus Xerxes:
quòd ſi rex fuerit declaratus,eris apud ipſum omnium pri-
mus. Hac humanitate delinitus Arimenes contentionem re-
miſit, ac fratri regnum adepto protinus adorationis hono-
rem exhibuit,eiq; diadema impoſuit. Xerxes autẽ illi pro-
ximum ab ſe locum dedit.Nec hoc uideo quur inter apophthe-
gmata debeat recenſeri,quum Plutarchus recenſeat. Si-
mile quiddam de Iacob & Eſau legitur in Hebræorum lite-
ris. Ira contentioq; melius ſoluitur blandis uerbis & beni-
gnitate,quàm repugnando.

Idem iratus Babylonijs,quòd à ſe defeciſſent, poſteaquam 10
illos in poteſtatem ſuam redegerat,interdixit ne ferrent ar- Deliciæ
ma,ſed pſalterijs tibijsq; canerẽt,ſcorta alerẽt, cauponas ha
berẽt, ac ſinuoſis tunicis uterẽtur, quo uoluptatibus euirati
non molirentur denuo defectionẽ.Nec hoc inter apophthe-
gmata commemoraturus eram,ni Plutarchus recenſuiſſet.

Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ uenales, 11
negauit ſe illas eſurum,donec regione potitus eſſet quæ illas Fiducia ſui
ferret.Tam ingens erat excelſi pectoris fiducia ſui.

Quum uidiſſet uniuerſum Helleſpontũ nauibus ſuis con- 12
ſtratum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus
referta,iactauit ſe beatum,moxq; fudit lacrymas. Tam ſubi-
tam mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui
diſſuaſerat eam expeditionẽ,auſus eſt rogare cauſam. Tum
Xerxes, Subijt, inquit,animũ meum cogitatio, quàm breuis
ſit hominum uita, quãdo ex tam numeroſa multitudine poſt
annum centeſimum nemo ſuperfuturus eſt.

Idem Græciæ bellũ indicturus, conuocatis omnibus Aſiæ 13
principibus dixit, Ne uiderer meo tantum conſilio hoc ag-
greſſus

greſſus contraxi uos: cæterùm mementote mihi parendum magis quàm ſuadendum. Vox bis tyrannica, & quòd principum contemptu pro fuco abuteretur, & quòd negotium multo periculoſiſſimum ſua unius cupiditate uerius quàm conſilio ſuſciperet.

Turba inutilis

14 *Idem quū à trecentis* Lacedæmonijs *ad* Thermopylas *uexatus eſſet, tantam militum ducens multitudinem, hoc ſe deceptum aiebat, quòd multos quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non perinde referre quàm multos educas, ſed quàm exercitatos.*

Fiducia

15 *Græcorum exploratores in exercitu comprehēſos nullo affecit malo, quin potius iuſſos omnem luſtrare exercitum illæſos dimiſit. Sit & hoc ſingularis fiduciæ exemplū, quur apophthegma dici debeat non uideo.*

ARTOXERXES.

Liberalitas regum

16 *Artoxerxes Xerxis filius, cognomento* Longimanus, *quòd alteram manum haberet longiorem, dicere ſolet,* Re*galius eſſe addere quàm adimere. Sentiens principe dignius eſſe, honorem & opes eorum quibus imperant augere potius quàm imminuere.*

Comitas in uenatu

17 *Idem permiſit, ut ex his qui ſecum uenabantur, qui poſſent ac uellēt, ante regem iaculum emitterent. Sit hoc comitatis exemplū, quid ad apophthegmata pertineat non uideo.*

Clementer

18 *At is quàm in uenatu fuit comis, tam erat nimis in diſciplina militari. Nam ducibus qui deliquiſſent, pro eo quòd ſolēt flagris cædi corpora, iuſſit ut pro corporibus ueſtes illis detractæ cæderentur, utq; pro eo quod ſolet illis uelli caput, tiara depoſita uelleretur. Nec hoc quidē ad apophthegmatum ſodalitatem pertinet.*

19 Quum *Satibarzanes Artoxerxis à cubiculis, quiddam minus iuſtum ab ipſo peteret, ſentiretq; rex illum hoc facere*

ſolici

ſolicitatum triginta Daricorum milibus, quæſtori ærarij ſui mandauit,ut Daricorum triginta milia ad ſe deferret,ea dedit Satibarzani dicens,Accipe,inquit,ô Satibarzanes.Nam hæc tibi cum dedero non ero pauperior , iniuſtior futurus, ſi illa quæ petebas feciſſem. Commentus eſt rex egregius,ut nec amicum contriſtaret,nec à iuſto deflecteret. Iuſtè & comiter

CYRVS Iunior.

20 *Cyrus Iunior Lacedæmonijs ut ſecum ſocietatem inirent potius quàm cum fratre,hac oratione ſeſe cõmendauit,Aiebat ſibi cor lõge grauius eſſe quàm fratri, plus illo meri bibere , meliusq; ferre quàm illum. Nam illum uix in uenatu poſſe in equo ſedere,ut non excutiatur in rebus acerbis, ne in ſella quidem.Sciebat enim Lacedæmonijs inuiſos eſſe molles ac timidos. Hortabatur inſuper ut uiros ad ſe mitterent, pollicens ſe peditibus daturum equos,equitib.currus,agrum poßidentibus ſe daturum uicos,uicos qui haberent eos,ſe facturum urbium dominos : cæterùm auri argentiq; uim tantam,ut non poſſent numerare,ſed pendere cogerẽtur.Nimirum hoc erat quod dixit Artoxerxes , regalius eſſe addere quàm adimere.Si quis princeps nunc talia polliceretur, uereor ne totam Germaniam breui uiſuri ſimus uacuam.*

21 *Cyro conflicturo cũ hoſte loco qui dicitur Cunax, Clearchus ſuaſit,ut ſe poſt Macedones contineret,nec ſeſe in belli diſcrimen conijceret. Quid ais,inquit,Clearche ? iubéſne ut quum regnum appetam,regno me indignum oſtendam?* Animosè

22 *Phocais ex Ionia,parentibus honeſtis orta,ingenueq; educata , ad regis cœnam cum alijs mulieribus admiſſa , cæteris regios iocos ac luſus hilariter excipientibus,nec refugientibus ab illo tangi,ſola tacitè ingreſſa ad lectum conſtitit , nec uocãti Cyro paruit.Cubicularijs autem tentantibus illã adducere,Flebit,inquit,quiſquis horũ mihi manus admouerit.* Pudicè

Ob

Ob hæc quum à cæteris agreſtis & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum riſu uerſus ad illum qui mulieres adduxerat, Non intelligis, inquit, te hanc unam ingenuam & incorruptam adduxiſſe? Poſtea ad hanc in primis adiecit animum, uniceq; adamauit, ſapientem appellans. Apud barbaros, mulieres attigiſſe conſtupraſſe erat.

ARTOXERXES Alter.

23 *Artoxerxes huius Cyri frater, cognomento Memor, non ſolùm ſeipſum affatim præbuit adire uolẽtibus, uerùm uxorem legitimã iuſſit ſublatis currus aulæis uehi, ut ijs qui eam conuẽtam uellent, etiã in itinere pateret aditus. Laudo quidẽ affabilitatis exemplum, ſed quid hæc ad apophthegmata?*

Affabilitas

24 *Idem quum pauper quiſpiam inſigni magnitudine malum obtuliſſet, hilariter accipiens, Per Mithram, inquit, (ſic enim Perſæ ſolem appellant) hic mihi talis uidetur eſſe, ut ſi quis ei committat ciuitatem, poßit eam ex parua magnam reddere,*

25 *Ruſticus quidam uidens ad regem uaria deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, utraque caua manu hauſtam è proximo flumine aquam illi obtulit uultu alacri. Rex lætatus, iuſsit illi dari phialam auream, ac mille Daricis donauit hominem.*

Munus in tẽpore datum

26 *In fuga quadam quum direpto illius commeatu, aridis ficis & hordeaceo pane ueſceretur, Dij boni, inquit, cuiuſmodi uoluptatis hactenus inexpertus fui?*

Fames condimentum

27 *Quum Aclides Iapſon multa in regem licenter & contumelioſè diceret, hactenus tum ultus eſt maledicũ, ut per tribunum militum denũtiaret, ei licere in regem quæ uellet dicere, ſibi uerò in illum licere quæ uellet et dicere & facere.*

Maledicere regi, non tutum

28 *Teribazus in uenatu Perſicam ueſtem dilaceratam oſtendit, conſulens quid faciendum eſſet: reſpondente rege, aliam*

Fatuis omnia licent

induend

induendam, Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex *ſuam tradidit, dicens,* Dono do tibi hanc ueſtem, *ſed geſtare prohibeo.*Teribazus *uir minime quidē malus,ſed leuis præcipitisq́; conſilij, neglecta regis monitione ueſtē induit, muliebribus etiam ex auro donis quæ à rege acceperat exornatam.* Hoc *cæteris omnibus indignè ſtrentibus, nam ridere nefas erat, rex effuſè ridens,*Tibi,*inquit,ut mulieri aurum, ut inſano regium amictum ius poteſtatemq́; concedimus.*

Artoxerxi *iam ſiti deficienti,* Peribarzanes *eunuchus quum aliud non liceret, à ruſtico quopiam ſordidum utrem detulit,putris aquæ cotylas octo continentē.*E*am aquā quum rex totam ebibiſſet,rogatus, ecquid illi placuiſſet ille potus: deos teſtatus eſt, ſe nunquam uinum potaſſe iucundius, nec ullam aquam quamuis puriſsimam ſibi uiſam ſuauiorem.* Ac *pòſt nactus eum hominem qui eunucho aquā dederat,è paupere diuitem fecit.*Tanti *refert in tempore dare munus.* 29 Munus in tēpore datum

Paryſatis Cyri & Artaxerxis *mater præcipere ſolet, ut rex palam ac liberè loquuturus, uerbis byſsinis uteretur, hoc eſt, magnificis ac mollibus, quo ſermonis blanditijs rei mitigaret aſperitatem.*Reges *byſſo ueſtiuntur, ſed talem decet eſſe regis orationem,qualis eſt amictus.* 30 Diſsident interpretes Seueritas uerbis temperata

ORONTES.

Orontes Artoxerxis *regis gener,quum ab irato rege reiectus & condemnatus eſſet,*Quemadmodum,*inquit,ſupputatorum digiti nunc infinitum numerum,nunc unum tantum poſſunt ponere: ſic regum amici nunc quiduis pollent, nunc quàm minimum.* Olim *digitis ſubducebatur ratio, quemadmodum nunc calculis.* 31 Fauor regum temporarius

MEMNON Dux.

Memnon *quo tempore bellum gerebat aduerſus* Alexandrum *pro* Dario *rege,militem quendam mercenarium mul=* 32 Maledicentia

ta conuitia petulanter iacientem in Alexandrum haſta percuſſit, Ego, inquiens, te alo ut pugnes cum Alexandro, non ut illi maledicas.

AEGYPTII.

33 Iudices incorrupti *Aegyptiorum reges, iuxta regionis illius conſuetudinem, iudices ad iuſiurandum adigebant, ut etiam ſi quid rex iuberet eos iudicare, quod iuſtum non eſſet, ne iudicarent. Tanti referre putabant, ut populus iuſtos haberet iudices. Porrò potentiæ ferocieq; regiæ oppoſita eſt iuriſiurandi religio: quod adactum uideri non poterat, quum ab ipſis regibus exigeretur.* At qui fieri poteſt, ut ciuitas iudices habeat incorruptos, ubi iudicandi poteſtatem magno uēdit princeps?

POLTYS.

34 Amor inſanus *Poltys Thraciæ rex Troiani belli tempore, quum Troiani pariter & Græci legationem ad ipſum miſiſſent, auditis utriſq; pronuntiauit, ut Alexander redderet Helenam, & à ſe pro una duas formoſas abduceret uxores. Sapuiſſet Paris ſi hoc feciſſet. Nam una ſatis fruitus habuiſſet duas nouas, & patriæ conſuluiſſet. Quis autem non miretur Græcorum humanitatem, quibus ſat erat futurum, ſi tantum redderetur quæ cum adultero tam diu dormierat?*

TERES.

35 Belli ſtudium *Teres Sitalci pater dicere conſueuit, Quotiēs eſſet in otio, nec militia exerceretur, ſe nihilo meliorem eſſe equiſonibus. Hæc uox quid aliud ſonat, quàm barbaricam immanitatem, quaſi pacis tempore deſit quod agat bonus princeps?*

COTYS Thraciæ rex.

36 Par pari *Cotys ei qui dono miſerat pardalim, uiciſſim dono miſit leonem, malam beſtiam æquè mala repenſans.*

37 Iræ ſubducenda occaſio *Quum eſſet natura celer ad iram, ſæuuſq; caſtigator eorum qui in miniſterio deliquiſſent, hoſpes quidam ad illum*

detulit

detulit uaſcula fragilia tenuiaq́;, ſed ſcitè curioſeq́; celata tornoq́; elaborata. At is hoſpiti quidem dedit munera, cæterum uaſcula omnia confregit. demirantibus cur id faceret, Ne, inquit, ſæuiam in eos qui fracturi erant. Prudentis eſt, naturæ ſuæ morbum agnoſcere, & uitio materiam præripere.

38 Idem ubi cognouit quòd Athenienſes honoris gratia, ciuem ipſum ſuæ ciuitatis declaraſſent, pro auxilio quod illis aduerſus Dorienſes impenderat, gratiam reponere ſtudentes, Per Iouem, inquit, & ego illis uiciſſim meæ gentis ius dabo. Sentiens nihilominus honorificum eſſe Thracem, quàm Athenienſem appellari.

IDATHYRSVS Scytha.

39 Idathyrſus Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, ſuaſit Ionum regibus, ut Hiſtrici pontis iunctura ſoluta fugientes ſeſe in libertatem uindicarent: qui quum id facere recuſarent, ne uiolarent fidem qua Dario erant obſtricti, uocauit illos frugi mancipia, & ἄδρασα, hoc eſt, qui fugere nollent. Nam hæc non minima laus eſt ſeruorum, nolle fugere ſi liceat: at nolle tyrannicam ſeruitutem commutare libertate ſi detur opportunitas, animi ſeruilis eſt.

Seruitus grata

ATEAS Scytha.

40 Ateas hunc in modum ſcripſit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & cum fame & cum ſiti pugnare ualeant. Significans hac parte Scythas ad bellum eſſe magis idoneos.

Miles durus

41 Idem quum fricaret equum ſuum præſentibus Philippi legatis, percontatus eſt illos, num idem faceret Philippus. Sentiens ſe tanto meliorem bello quàm eſſet Philippus.

Rex equum fricans

42 Idem quum Iſmeniam tibicinem optimum in bello cepiſſet, iuſſit illum canere, ac cæteris admirãtibus ipſe iurauit per uentum & Acinacen, ſibi iucũdius eſſe, audire hinnitũ equi.

Scytha ἄμουσος.

SCILVRVS Scytha.

43 Concordia fratrum — *Scilurus octoginta liberos maſculos habens, quum eſſet moriturus faſciculum iaculorum ſingulis porrexit, iuſſitq; rumpere.* Id *quum ſinguli recuſaſſent eo quòd uideretur impoßibile, ipſe ſingula iacula exemit, atq; ita facile confregit omnia, filios admonens his uerbis, Si concordes eritis, ualidi inuictiq; manebitis: contrà, ſi dißidijs & ſeditione diſtrahemini, imbecilles eritis et expugnatu faciles.* Non potuit *Scytha magis Scythice rem ob oculos ponere.*

GELO Syracuſanus.

44 Pietas — *Gelo Siciliæ tyrannus, debellatis apud* Imeram Carthagi*nienſibus, in pacis fœdere cōpulit illos & hoc acceptis conditionibus adſcribere, ne poſthac filios ſuos Saturno immolarent.* Solet *enim ea gens infantes ſuos æneæ* Saturni *ſtatuæ cauæ, & intus incenſæ, in ſinum ponere, qui uelut in dei complexu enecabantur.* Id *ut* Saturno *gratum putarent effecit fabula, quæ narrat illum omnes uxoris filios deuorare ſolitam.* Nam *&* Iouem *deuoraturus erat, niſi pro puero ſaxum ſuppoſuiſſent.*

45 Agricultura militaris — Idem *Syracuſanos frequenter ad agriculturam educere ſolet, ſed non aliter inſtructos, quàm ſi ad bellum irent, quo ſimul & agri meliores redderentur cultura, nec ipſi deteriores fierent otio.* Et *hoc ſtrategema dici meretur potius quàm apophthegma.*

46 Solerter — Exigebat *pecuniam à ſuis ciuibus, quos ubi uideret tumultuantes, ait ſe petere mutuo, quippe redditurum.* Ita *uolentes dederunt, atq; ille peracto bello reddidit.* Hoc *artificio perfecit, ut pecunia non deeſſet ad bellum neceſſaria, nec ciues haberet minus beneuolos.*

47 Artes regiæ — In *conuiuio quum lyra circunferretur, cæteriq; ordine canerent: nam id apud* Græcos *honeſtum habebatur, ipſe equum*

equum iuſsit induci in conuiuiũ, facileq́; ac leuiter in illum inſilijt: ſignificans hoc eſſe regalius quam lyra canere.

Quum Athenienſes conditiones pacis à Gelone delatas *recuſarent, multaq́; de ſuæ gentis antiquitate præſtantiaq́; iactarent,* Gelo *reſpondit oratori,* Hoſpes Athenienſis, *apud uos qui præſint habetis, qui ſubſint nõ habetis. Proinde quando totum retinere mauultis quàm partem cedere, quàm ocyſſime hinc abite, renũtiaturi* Græciæ, *uer illi ex anno interiiſſe: ſignificans optimam ac florentiſsimam copiarum partem illis defuturam. Suum enim exercitum ueris nomine ſignauit.* 48

HIERON.

Hieron *qui Geloni ſucceſsit in regnum, neminem qui libere apud ſe loqueretur, importunum aut moleſtum eſſe dicebat: cæterùm qui arcanum efferrent, eos exiſtimabat etiam illos lædere, apud quos effutirent, eo quòd odimus non ſolum illos qui efferunt, uerumetiam eos qui audierunt quæ nollemus illis audita eſſe.* 1 Garruli

Quidam exprobrabat illi oris graueolentiam. At ille cũ uxore expoſtulauit, quòd id ſibi nũquam indicaſſet. Tum illa, *Putabam, inquit, uiros omnes ad eundem olere modum.* Eximium *pudicitiæ argumentum, quæ nulli uiro tam uicina fuerit, ut oris halitũ ſentire poſſet, præterquam uni marito.* 2 Pudicitia

Xenophani Colophonio de paupertate ſua quere͂ti, quòd ægrè duos aleret famulos, At Homerus, *inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit pluſquam decem hominum millia, & tu qui uis illo uideri doctior, unus non alis duos?* Erant *illis quoque temporibus qui carpendis illuſtrium uirorum operibus gloriam aucuparentur.* 3 Carptores alienæ famæ

Idem Epicharmo *comico poetæ, quod præſente ipſius uxore dixiſſet quiddam inhoneſtum, multam dixit.* Epicharmus *Siculus erat, iuxta regionis naturam plurimi ioci. At* 4 Caſtè

rex tantum iudicauit eſſe tribuendum reuerentiæ coniugio, ut crimen exiſtimaret, audiente uxore iocari laſciuius.

5 *Idem quum aliquot è familiaribus occidiſſet, paucis pòſt diebus* Epicharmum *uocauit ad cœnam. cui ille nimium libere,* At nuper, *inquit, quum immolares amicos, non me uocabas. Solent qui ſacrificant ſplendidum epulum apparare, adq; id rogare amicos. Periculoſa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti.*

Libertas ſtulta

DIONYSIVS.

1 *Dionyſius quum magiſtratus per literas ſorte crearētur, & ipſi contigiſſet litera* M, *dicenti cuidam per iocum* μωρολογεῖς, *id eſt,* Morio es Dionyſi? *Imò, inquit,* μοναρχίσω, *monarcha ero. Et adeptus magiſtratum protinus* Imperator *electus eſt à Syracuſanis. Magni erat animi, quòd illo ioco non offenderetur, contentus omen literæ ſecus interpretari.*

Omen commode interpretatum

2 *Quum autem in initio regni regia ipſius obſideretur, coniuratis in illum ciuibus, & amici autores eſſent ut imperium deponeret, ni mallet captus interfici: ille conſpiciens bouem à coquo mactatum illico concidere, dixit, Quum mors adeo breuis ſit, an non abſurdum ſit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putarit?*

Regnandi dulcedo

3 *Quum intellexiſſet filium cui principatũ relicturus erat, ingenui uiri coniugem adulteraſſe, iratus interrogauit, an unquam tale quicquam in patre compériſſet.* Hic *adoleſcens, Tu enim, inquit, non habebas patrem regem. Nec tu, inquit Dionyſius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare deſinas.* Tyrannus *in filio dignum exhæredatione crimen iudicabat adulterium, qui hodie magnatum ludus eſt.*

Adulteriũ in regis filio

4 *Rurſus quum ad filium ingreſſus conſpexiſſet uaſculorum aureorum & argenteorum magnam uim, exclamans,*

Non

Non eſt,inquit,in te regius animus,qui his poculis quæ à me tam multa accepiſti,neminē tibi amicū feceris. Sentiēs abſq; ciuiū beneuolētia regnū nec parari,nec teneri.Beneuolentiā uerò maximè cōciliat benignitas.At iuuenis rerū imperitus, putabat eſſe felicius habere argentū & aurū quàm amicos. Liberalitas regia

5 *Exegerat pecunias à Syracuſanis, deinde quum uideret illos lamentantes, obſecrantes, ac negantes ſe habere quod darent,indixit alteram exactionem, idq; iterum ac tertio fecit.At poſteaquam ubi maiorem ſummam imperaſſet, audiret illos in foro obambulantes ridere, & ſcommata in regem iacere, iuſſit præfectos ab exigendo quieſcere. Nunc enim,inquit, nihil habent, poſteaquam contemnunt nos.* Nudus non metuit

6 *Matri ſuæ præter ætatem nubere cupienti,Ciuilia,inquit, ò mater iura uiolari poſſunt,naturæ ius nequaquam.Significans contra naturam eſſe, ſi uetula quæ iam parere non poteſt,nubat.At hodie nubunt ſeptuagenariæ.* Nuptiæ intēpeſtiuæ

7 *Quum in aliorum ſcelerum patratores ſeuerè animaduerteret,ueſtium furibus parcere ſolet, ut Syracuſij cœnare inter ſe & inebriari deſinerent.Solent enim lopodytæ, id eſt, ueſtium fures in balneis frequentibusq; conuiuijs uenari. Quemadmodum autem in balneis ueſtes deponuntur, ita in conuiuijs ſummæ ueſtes abijci ſolent,ut togæ palliaq;.* Temulentia caſtigata

8 *Hoſpes quidā aiebat ſe uelle cum Dionyſio priuatim colloqui:demonſtraturum enim quomodo poſſet præſcire quinam ipſi mollirentur inſidias. Rex admiſit hominem, iuſſitq; dicere ſemotis arbitris.At ille, Da mihi,inquit, talentum, ut exiſtimeris à me audiſſe inſidiatorum indicia. Dedit,ac ſimulauit ſeſe audiſſe,admiratus hominis commentū. Nam fucus ille uehemēter utilis erat ad deterrēdas inſidias.Sunt qui narrent Maximilianū Cæſarē ſimili arte ſimulaſſe magicas artes,induſia, gladiosq; fortunatos, genios annulis incluſos,* Fucus utilis

quo facinoroſis & hoſtibus eſſet formidabilior.

9 *Cuidam percontanti num eſſet otioſus, Abſit, inquit, ut hoc mihi unquam accidat. Senſit turpiſſimum eſſe regi uacare unquam à* Reipub. *negotijs. Vbi ſunt igitur qui bonam diei partem alea nugisq́; tranſigunt?*

Otium rege indignum

10 *Quum ad eum delatum eſſet, duos adoleſcentes inter pocula multa conuicia tum in ipſum, tum in eius tyrannidem dixiſſe, ambos uocauit ad cœnam, & animaduertit alterum largius potum multa nugari, alterum raro cauteq́; bibere: illum dimiſit, ut qui natura uinolentus per temulentiam maledicus fuiſſet: hunc interfecit, ut qui ſtudio maleuolus & hoſtis eſſet. Præclarum exemplum prudentiſſimi principis, ſed quid hoc ad apophthegmata?*

Ebrietati condonatur

11 *Expoſtulantibus quibuſdam, quòd honore dignaretur, cæterisq́; præferret hominem improbum ac ciuibus inuiſum,* Volo, *inquit, eſſe, quem me magis oderint. Agnouit ingeniũ multitudinis, ſi ſit in quem inuidiã odiumq́; deriuet, mitiores ſunt in principẽ. Eoq́; uideas nõnullos monarchas quibuſdã, quos tamen ex animo non ament, plurimũ dignitatis & autoritatis permittere, ut ipſi tutiores ſint à furore multitudinis: qui ſi extiterit, habent uictimam qua ciuium iram mitigent.*

Inuidia in alium deriuata

12 *Corinthiorum legatis ad ſe miſſis donaria prout mos eſt obtulit: quæ quum illi negarent ſe accepturos, eo quòd lex eſſet apud ipſos uetans, ne legatione fungentes munera acciperent à principe,* Rem, *inquit, abſurdam facitis, qui quod unum bonum habet tyrannis, hoc tollitis, dum docetis etiam beneficiũ à tyrannis accipere periculoſum eſſe.* Ille *grauem contumeliam iudicabat oblata recuſare munera, quũ hac una re tyrãni ſe poſſint alijs cõmendare.* Tyrãnidẽ *enim adeptis ſupereſt ut potentiæ inuidiã munificentia comitateq́; leniant.*

Tyrannidem mitigat liberalitas

13 *Quum audiſſet quendam è ciuibus aurum habere domi defoſſum*

Auro bene uti

deſoſſum,id ad ſe deferri iuſsit. Verùm poſteaquam is ſuſſuratus auri paululum in aliam urbem commigraſſet, ibiq; mercatus eſſet agrum, reuocato Dionyſius totum aurum reddidit, ut qui iam diuitijs uti cœpiſſet, deſijtq; rem utilem inutilem reddere. Satis declarauit, ſe non aurum alienum appetiſſe, ſed hominis morbum ſanare uoluiſſe: ſimul uſum auri legitimum demonſtrauit, ſi in agriculationem impendas potius quàm in uſuram.

Dionyſius dicere ſolet,ſe à ſapientibus amicis ſibi cauere, quando certum haberet, ne ex his quidem eſſe quenquam, quin imperare mallet quàm ſeruire. 14 Sapientes inuiſi tyrannis

Idem quum intra regiam ſacrum ex more peragеretur, præcoq;,ſicut conſueuit precaretur,ut per multa tẽpora inconcuſſum duraret imperium,Non tu deſines,inquit,abominanda nobis imprecari? Sentiens potius à dijs optandã bonã mentem,quàm ea quæ nihil cõferunt ad hominis felicitatem. 15 Quid optandum à Deo

Teſcha Dionyſij ſoror nupta Polyxeno,poſteaquam maritus metu tyranni profugerat, & rex ſororem accuſaret, quòd conſcia fugæ mariti nõ indicaſſet,Adeóne,inquit, Dionyſi me uilem abiectiq; animi fœminam iudicas, ut ſi ſenſiſſem illum moliri fugam,non me illi nauigationis & omnium fortunarum comitem additura fuerim? 16 Vxor caſta

Egregium quendam citharœdum magnificis promiſsis ad ſe pellexit,iubens ut quàm optime caneret. Nam quo ſcitius caneret, hoc plus laturum præmij. Quum ille per dies aliquot accuratè cecinisſet, nec quicquam daret rex, cœpit flagitare mercedem. Tum Dionyſius aſſeuerat, ſe mercedem quam pollicitus fuerat,bona fide ſoluiſſe. Quî,inquit ille,ne nummus quidem mihi datus eſt. At dedi, inquit Dionyſius, uoluptatem pro uoluptate.Neq; enim ego te minus delectauiſſe,quàm tu me cantu. 17 Par pari

18 Amicorum fides — Idem admiratus egregiam fidem Damonis & Pythiæ, Rogo, inquit, ut me quoque in ueſtram amicitiam recipiatis. Alteri tyrannus deſtinarat diem necis, quumq́; is pauculos dies petijſſet rerum domeſticarum ordinandarum gratia, hac lege impetrauit, ut alter uas amici fieret ea conditione, ut ſi ille non rediſſet ad diem præſcriptum, hic plecteretur. Redijt autem ad diem, mori malens quàm amicum fallere. Ita ſeruatus eſt uterque, ac regis amicitia decoratus. Tantum ualet egregia uirtus etiam apud tyrannos.

19 Impietas felix — Sacrilegia ſua ſolet facetis dictis obtegere. Locris Proſerpinæ templum ſpoliarat: mox quum claſsis illius ſecundo uento nauigaret, Videtis, inquit, quàm proſpera nauigatio à dijs immortalibus detur ſacrilegis? Ex hoc colligens, aut non eſſe deos, aut illis non eſſe moleſta ſacrilegia.

20 Faceta rapacitas — Ioui Olympio detraxit magni ponderis aureum amiculum, quo eum Hieron è manubijs Carthaginienſium ornauerat, proq́; detracto aureo laneum illi pallium iniecit, ita cauillans, Aureum amiculum æſtate graue eſt, hyeme frigidum, laneum ad utrunque anni tempus accommodatius eſſe.

21 Barbati medici — Epidauri Aeſculapio barbam aureã detraxit, quòd negaret decorũ, patrem Apollinem imberbẽ, ipſum uerò barbatum conſpici. Aeſculapius fingitur Apollinis filius, Apollinem autẽ ſemper imberbẽ facit theologia poëtica, Aeſculapium barbatũ: ſignificans in medico multarum rerum uſum.

22 Anathemata — Menſas aureas atque æreas dijs dicatas è phanis ſuſtulit. Has inſcriptio ex more Græcorũ teſtabatur eſſe bonorũ deorũ, ne quis manũ admoliretur. At ille cauillatus eſt, ſe deorũ bonitate uti. Nã boni dij dicũtur, quòd omnibus bene faciant.

23 Ludibrium ſacrilegio additum — Idem uictorias aureas, pateras, & coronas: quæ ſimulacra porrectis manibus ſuſtinebant, uelut offerentia, tollebat dicens, ſe oblata accipere, non eripere: addens, perabſurdum

eſſe,

eſſe,à quibus quotidie bona flagitamus, ab his ultro porrigentibus nolle accipere.

DIONYSIVS Iunior.

*Dionyſius Iunior dicere ſolet,ſe multos alere ſophiſtas, non quòd illos admiraretur, ſed quòd per illos admirabilis eſſe ſtuderet. Sciebat populum de illis tanquam de uiris doctis magnificè ſentire, hac perſuaſione callide abutebatur ad conciliandum ſibi multitudinis fauorem.*Eadem arte *fortaſſe principes quidam alunt in palatijs ſuis uiros eruditionis & ſanctitatis opinione uenerabiles, ut populus arbitretur horum conſilijs geri pleraq;.* 1

Quum Polyxenus dialecticus Dionyſio diceret, Ego te *conuinco, Nimirum uerbis,inquit:at ego te reipſa conuinco, qui tuis relictis me meaq; colas. Significans illum à ſchola ad aulam, à philoſophis ad tyrannum tranſiſſe, non facturum niſi hanc uitam illa iudicaſſet beatiorem.* 2 Res uerbis efficacior

Poſteaquam regno fuit expulſus cuidam dicenti, Quid tibi Plato & Philoſophia profuit? Vt tantam,inquit, fortunæ mutationem facilè feram. Neque *enim ſibi manus admouit, quod alij ſolent,ſed Corinthi ludum literarium aperuit.* 3 Philoſophia in aduerſis.

Percontanti qui factum eſſet, ut quum pater ipſius tenui fortuna ac priuatus ſibi Syracuſanæ ciuitatis principatum parauerit,ipſe regis filius, & regnum hæreditate acceptum amiſerit, Quoniam,inquit,pater rerũ potitus eſt,quum iam in odium ueniſſet popularis gubernatio: ego quum inuidia laboraret tyrannis, principatum ſuſcepi. 4 Prudenter

*Alteri cuidam hoc ipſum percontanti, compendio reſpondit,*Pater,*inquit, mihi regnum ſuum reliquit, non fortunam.* Non *omnia omnibus æquè feliciter cedunt.* 5

AGATHOCLES.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is uerò quum Siciliæ 1

potitus

Dignitas induſtria parta *potitus eſſet, rexq́; declaratus, ſolitus eſt in menſa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaq́; iuuenibus oſtendens dicere, quum antea talia fecerim, commonſtratis fictilibus, nunc per uigilantiam ac fortitudinem talia facio, commonſtrans aurea.* Non *puduit priſtinæ fortunæ, ſed glorioſius exiſtimauit regnum uirtute partum, quàm ſi hæreditate obueniſſet.* Nam *regem naſci nihil magni eſt, at regno dignum ſe præſtitiſſe maximum eſt.*

2 *Quum obſideret urbem quandam, quibuſdam è muro conuitia in ipſum iaculãtibus, dicentibusq́;*, Figule, *unde militibus tuis perſolues ſtipendium.* Ille *placidus ac ridens reſpondit*, Quum *hanc cepero.* At *quum urbe ui potitus eſſet, uenderetq́; captiuos*, Si *me, inquit, denuo conuicijs affeceritis, apud heros ueſtros querar de uobis: ciuiliter illis exprobrans & intempeſtiuam maledicentiam, & ſeruitutem maledicentiæ præmium.* Maledicentia

3 Ithacenſibus *nautas ipſius apud eum deferentibus, quòd ad inſulam appellentes pecora quædam abegiſſent*, At, *ueſter, inquit, rex quum ueniſſet ad nos, non modo pecudibus abreptis, uerum ipſo etiam paſtore exoculato receſsit.* Alludens *ad fabulam de* Vlyſſe, *qui* Cyclopem Polyphemũ *excæcauit.* Lepidè

DION.

1 Dion *qui* Dionyſium *regno expulit, quum accepiſſet* Calippum, *cui & inter hoſpites & amicos ſuos fidebat maxime, ſibi moliri inſidias, non potuit inducere animum ut illum conuinceret, dicens*, Mori *ſatius eſſe quàm uiuere, ſi non ab hoſtibus tantum, uerumetiam ab amicis cauendum eſſet.* Dignus *erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quàm amico diffidere.*

2 Idem *exul quum* Pteodoti Megarenſis *opera opus haberet, & ad ædes illius ueniens uideret illum ob negotiorum* Modeſtè

magni

magnitudinem ægrè quenquam admittere, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incuſamus? Nónne *& ipſi cùm Syracuſis eſſemus eadem faciebamus?*

ARCHELAVS.

1 *Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, ſed parum humanus, petijt ſibi dari poculum. Archelaus autem illico mandauit puero, ut hoc poculum daret* Euripidi. *Id factum admiranti poſtulatori,* Tu *quidem, inquit, dignus eras qui peteres, nec acciperes: at hic dignus erat qui acciperet uel non petens. Significans alteri hoc tribuiſſe regiam familiaritatem ut auderet quiduis petere: at* Euripidis *boni uiri pudorem hoc mereri, ut ultro donaretur aliquid.*

Ab altero petitum, alteri datum

2 *Idem tonſori garrulo ſubinde roganti, quomodo te rado, ò rex? Silendo, inquit. Alter aliud reſponſum expectabat, & hinc dicti lepos. Quidam ſunt in curatione moroſi, Archelao ſatis erat ſi ſileret. Nobis autem interdum etiam cum ebrijs pariterq; loquacibus res eſt.*

Garrulitas

3 *Quum* Euripides *in conuiuio formoſum illum Agathonem amplecteretur deoſculareturq́;, cui iam barba prouenire cœperat, Archelaus amicis dixit,* Ne *miremini: nam pulchrorum etiam autumnus pulcher eſt. Ciuiliter excuſauit amicum apud amicos.*

Ciuiliter

4 *Timotheus citharœdus quum ingẽs præmium ab Archelao ſperaſſet, ac minus ſperatis accepiſſet, palàm illum incuſabat: proinde aliquando canens hanc particulam,* Tu *uerò terræ filium argentum laudas: nutu regem denotauit. at Archelaus ſuccinuit,* Tu *uerò petis. In Græcis uerbis plus eſt gratiæ ob uocum affinitatem,* αἰνεῖς αἰτεῖς. *id eſt, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit.*

Aptè retortũ

5 *Quum à quodam aqua conſperſus eſſet, amicis illum aduerſus eum qui hoc fecerat inflammantibus,* Imò, *inquit, non me con*

Leniter *me conſperſit,ſed eum quem me eſſe putauit. Quid hac moderatione ciuilius?* Hoc exemplo *facilè decet ignoſcere, qui licet in præpotentem, tamen imprudentes delinquunt.*

PTOLEMAEVS, Lagi filius.

1 *Ptolemæus Lagi filius plerunque apud amicos & cœnare ſolet & dormire. Quòd ſi quando illos uiciſsim acciperet cœna, amicorum rebus utebatur, commodato ſumens ab illis pocula, aulea & menſas. Ipſe uerò ſibi non parabat plura quàm exigeret neceſsitas, ſed regalius eſſe dicebat ditare, quàm diuitem eſſe.*

Frugalitas regia

2 *Idem quum peragranti* Aegyptum, *comitibus non conſequutis, cibarius in caſa panis datus eſſet, negauit ullum cibum unquam ſibi uiſum ſuauiorem. Adcrat enim optimum condimentum fames.*

Fames condimentum

3 *Quum grammaticũ notaſſet inſcitiæ, quærens ab eo quis eſſet* Pelei *pater, uiciſsimq; audiſſet, dic tu prius quis ſit* Lagi *pater: amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis uindictam, Si regium eſt, inquit, nõ pati ut à quoquam dicto attingatur, nec illud regium eſt, quenquam dicto laceſſere. Iniquè petit uindictam qui prior laceſsiuit, cuiuſcunque dignitatis fuerit. Nec ſuæ dignitatis meminiſſe debet qui referitur, quum eius prærogatiuam laceſſendo depoſuerit.*

Lenitas regia

XENOPHANES.

1 *Xenophanes Lagi filius, quum ipſi* Hermoneus *timiditatem obijceret, quòd nollet ſecum teſſeris ludere,* Fateor, *inquit, me non ſolùm meticuloſum, uerumetiam uehementer meticuloſum, ſed aduerſus inhoneſta.* Honeſta *formidoloſitas eſt, quæ deterret à turpibus.*

Timiditas laudata

DEMETRIVS, Antigoni filius.

1 *Quum* Rhodũ *obſideret* Demetrius, *& in ſuburbio cepiſſet tabulam quandam* Protogenis *clariſsimi pictoris opus,*

in qua

in qua pinxerat Ialyſin, id eſt, Bacchum, Rhodijs per caduceatores obſecrantibus ut tabulæ parceret, reſpondit, Se citius patris imagines quàm eam picturam aboliturum. Tantum honoris habuit arti rex. Honos artibus

2 *Idem fœdere cum Rhodijs icto, helepolim, id eſt, machinam quandam à capiendis urbibus ita dictam, apud illos reliquit, quæ ſimul & regis magnificentiam, & illorum fortitudinem teſtaretur. Nec hoc inter apophthegmata recenſendum erat. Cæterùm monumentum illud admonebat, Rhodum à Demetrio magnificè oppugnatam, ac Rhodios fortiter patriam defendiſſe.* Helepolis

3 *Athenienſium qui defecerant urbem quum cepiſſet, eaq́; grauiter rei frumentariæ penuria laboraret, protinus conuocata concione dilargitus eſt illis frumentū gratis. Quumq́; his de rebus loquens apud populum barbariſmum commiſiſſet, uocem quampiam ſecus quàm oportuit pronuntians, & quidam è conſeſſu quomodo ſonanda fuiſſet dictio loquentem interpellans admonuiſſet, Pro hac, inquit, correptione altera quinquaginta medimnorum millia uobis addo. Vtrum in hoc potius miremur benignitatem in eos qui modò fuerant hoſtes: an ciuilitatem, qui corrigentis officium non tantum boni conſuluit, uerumetiam tanta mercede dignum exiſtimauit?* Victor benignus

4 *Demetrius quum Megaram occupaſſet, Stilbontem philoſophum accerſitum rogauit, num quis militum aliquid rerum abſtuliſſet, Nullus, inquit. Neminem enim uidi qui ſcientiam raperet. Sentiens ſola animi bona non eſſe bellorum uiolentiæ obnoxia.* Philoſopho honos habitus

5 *Rurſus quū Demetrius abductis omniū ciuiū ſeruis Stilbonti diceret, Ciuitatem ueſtrā liberam uobis relinquo, Rectè, inquit Stilbon, nullum enim in ciuitate ſeruum relinquis.* Salsè

Lyſimacho

6 *Lyſimacho Demetrium impetente conuitijs, dicenteq́;,*
Lamia meretrix *Lamiam ſibi uiſam meretricem de ſcena tragica prodeuntē. hæc erat amica Demetrij magnificè culta.* Demetrius reſpondit, meretricem Lamiam eſſe modeſtiorem meliusq́; moratam, quàm ipſius Penelopen: coniugem illius notans.

7 *Quum legatis à Demetrio ad Lyſimachum miſsis, Lyſimachus per otium narraret aliquando, quomodo coactus ab*
Lamia regis *Alexandro cum ferociſsimo leone colluctatus fuiſſet, & cicatrices oſtenderet in cruribus ac brachijs è feræ ungulis relictas, legati dixerunt, & noſter rex graues feræ Lamiæ morſus in collo geſtat: notantes ſuauiorum amatoriorum ueſtigia, ſimul alludentes ad Lamiam beluam.*

8 Nemo Demetrio fuit utraque fortuna exercitatior. Itaque
Fortunæ uicisſitudo *ſolet in fortunam illud Aeſchyli dicere:*

Σύ τοι μ' ἔφυσας, σύ με καταθεῖν μοι δοκεῖς. Id eſt,

Tu me extuliſti, tu ipſa rurſus deijcis.

9 *Quum Eraſiſtratus Demetrio Antiochi filij mentem qua mori deſtinarat, indicaſſet, ſimulq́; faſſus eſſet, huius affectionis cauſam eſſe amorem:* Demetrius qui adoleſcentem unicè adamabat, per omnia multis cum lacrymis cœpit obteſtari, ut illius incolumitati conſuleretur. Quum Eraſiſtratus addidiſſet, inmedicabile malum eſſe, quòd in ipſius
Pietas mira in filium *uxorem deperiret: hoc audito Demetrius multo uehementius cœpit obteſtari, ut ob ſalutem filij cederet illi ſuã coniugem. Iſta, inquit, ò pater, tibi facile dicuntur, ſed aliud diceres, ſi tuam coniugem Stratonicem adamaret. Hic quum rex deos comprecaretur, ut liceret amorem filij commutare, et à medici coniuge in ſuam transferre, nihil ſe non facturum, ſi modo liceret ſeruare filium: Eraſiſtratus patris dextram amplexus, Nihil eſt, inquit, ò rex, in quo iam Eraſiſtrato indigeas. Etenim quum & pater ſis & maritus & rex, optimus*

mus eris tuæ familiæ medicus. Non enim in coniugem meam, *ſed in Stratonicen tuam Antiochus deperit. Poſt hæc demetrius edixit, ut Antiochus rex, Stratonice quam filio ceſſit, regina nominaretur.*

10 *In machinis bellicis in tantum ingenio arteq́; præcelluit, ut merito de illo iactatum ſit, Demetrij machinas magnitudine ſua etiam amicis ſtuporem, pulchritudine uerò etiam hoſtibus adferre uoluptatem.*

ANTIGONVS Secundus.

1 *Antigonus ſecundus, quum Demetrius pater eſſet captus, ipſiq́; per amicum in hoc miſſum mandaſſet ne curaret, ſi quid ſcriberet à Seleuco compulſus, neq; ciuitates illi cederet, ultrò ſcripſit ad Seleucum, cedens illi totam ditionem, ſeq́; obſidem offerens, ſi Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater ſui negligens, uolebat parci filio filijq́; regno: filius contrà, patris libertatem & regno & ſeipſo priorem habuit.*

Pietas in patriam

2 *Quum pugnaturus eſſet aduerſus Ptolemæi milites, gubernatorq́; admoneret plures eſſe naues hoſtiũ, Pro quot, inquit, nauibus ſupputas quòd ego hîc præſto ſum? Sentiens ad uictoriam plurimum habere momenti, ſi ſtrenuus imperator præſens regat exercitũ. Ptolemæus autẽ tum ſuis nõ aderat.*

Oculus domini

3 *Quum aliquando cederet hoſtibus imminentibus, aiebat ſe non fugere, ſed utilitatem à tergo ſitam perſequi. Sentiens non eſſe turpe fugere, quoties magis expedit hoſti dare locũ quàm conſerere manus. Dicti gratia in hoc eſt, quod quum fugere & perſequi ſint contraria, ille fugiens interpretabatur ſe perſequi magis quàm fugere. Perſequimur enim hoſtem, & perſequimur id quod ſtudioſè expetimus.*

Fuga excuſata

4 *Adoleſcenti cuidam qui patrem habuerat fortem, quanquam ipſe non admodum ut uidebatur, bonus erat miles, po=*

ſtulanti ut patris ſtipendia caperet, At ego, *inquit, ô adoleſcentule, nō ob patrias, ſed ob proprias cuiuſq; uiri uirtutes mercedem ac munera dare ſoleo.* Hoc ſermone iuuenem ex*timulans, ut patris fortitudinem æquaret, ſi quantum ille capere ſolet, uellet accipere.* Apud Græcos maior eſt *dicti gratia ob uocum affinitatem,* ἀνδραγαθίας πατραγαθίας, *quæ uox poſterior ad prioris imitationem efficta eſt.*

Sua quiſq; uirtute commendetur

5 Zenone defuncto, quem unum ex philoſophis maximè ſuſpiciebat, dicere ſolet, geſtorum ſuorū theatrum eſſe ſublatum, quòd ad illius uiri iudicium potiſſimè componeret ſuas actiones, quem unum pro multis hominum milibus habebat.

Placere bonis

LYSIMACHVS.

6 *Lyſimachus in Thracia ſuperatus à Dromacheta, quum ob ſitis impatientiā tum ſe tum exercitum dedidiſſet, poſteaquam bibit iam factus captiuus, O dij, inquit, quàm breuis uoluptatis gratia me ex rege feci ſeruum.*

De Philippo quod hic habebatur, refertur ſuo loco: neq; enim hoc eſt apophthegma Lyſimachi, ſed Philippi.

7 *Idem offenſus libertate Theodori, dixit illi, Quoniam iſtis eras moribus, patria te eiecit. Sanè, inquit, quòd me ut Semele Bacchum ferre non poſſet. Sentiens ſe maiorem eſſe quàm ut à malis ferri poſſet, à quibus tamen non tam ſuo quàm ipſorum malo pulſus eſſet. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante, quumq; fœtum igneum ferre non poſſet, infans exectus eſt, & Iouis femori inſutus.*

Exilium excuſatum

8 *Antipater quum didiciſſet Parmenionem ab Alexandro interfectum, dixit, Si Parmenio ſtruxit inſidias Alexandro, cui fidendum eſt? Si non ſtruxit, quid agendum? Erat Parmenio uelut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus fefellit, non eſt tutum cuiquam amico fidere: ſi Alexander nihil cōmeritum ſuſtulit, præſtat à regum negotijs abſtinere.*

Amicitiæ regum

De

De Demade oratore iam grandæuo dicere ſolet, Demadis 9
ut immolatæ uictimæ, nihil ſupereſſe præter linguã & uen= Venter & lin-
trem. nam uenter ex hoſtia abijciebatur, & lingua dabatur gua
præconi. Ita ſenex orator tantum loquebatur. Loquacitas
enim creſcit cum ætate. Tradunt autẽ Demadem luxui gulæ
fuiſſe deditum, unde et Phocionis reprehendit frugalitatem.

ANTIOCHVS Tertius.

Antiochus tertius ſcripſerat ciuitatibus, ut ſi quid per li= 10
teras iuberet, quod aduerſaretur legibus ne curarent, perin= Iuſtè
de quaſi ipſo neſcio ſcriptum eſſet. Interdum enim principes
dum metuunt quoſdam offendere, ſcribunt quæ fieri nollẽt.
Quicquid autẽ pugnat cum legibus, hoc uelut inſciẽte prin=
cipe tentatum haberi decet, quum ipſe nihil aliud ſit quàm
legum miniſter.

Idem quũ Dianæ ſacerdotem uidiſſet ſupra modũ elegan 11
ti forma, cõtinuo ſoluit Epheſo, ueritus ne uis amoris aliquid Pudicè
ipſum facere cõpelleret, quod phas non eſſet. Immane quã=
tum abſunt ab huius ethnici principis religione Chriſtiani
milites, qui deo dicatas uirgines cõſtuprare pro ludo ducũt.

ANTIOCHVS Quartus.

Antiochus cognomẽto Accipiter, cum fratre Seleuco pro 12
regno bellũ gerebat. At ubi Seleucus à Galatis uictus, nuſ= Pietas in fra-
quam appareret: ſed interfectus in prælio crederetur, depo= trem
ſita Antiochus purpura, pullam ueſtem induit: rurſus paulò
pòſt quum audiſſet illum eſſe incolumem, pro læto nuntio
dijs immolauit, fecitq; ut ciuitates ipſi ſubditæ coronas ge=
ſtarent. Solent fratrum iræ ſi quando inciderint, eſſe acerri=
mæ, ſolet regni cupiditas nihil impium aut nephàrium du=
cere. At hic hac moderatione regnũ ambijt, ut fratrem uellet
incolumem. Quanquam non uideo quur debeat hoc inter
apophthegmata recenſeri.

EVMENES.

13 *Eumenes inſidijs petitus à* Perſeo, *credebatur extinctus.*
Humanitas fratrum *Is rumor quum* Pergamum *eſſet perlatus,* Attalus *eius frater impoſito ſibi diademate, ductaq; fratris uxore, regnum occupauit. Cæterùm quum audiſſet illum uiuũ, ut ſolet, profectus eſt illi obuiam unà cum ſatellitibus haſtam geſtans.* Eumenes *autem amanter illum amplexus dixit in aurem,* Ne *feſtines ducere priuſquam me mortuũ uideris: nec præterea per omnem uitam ullam offenſi animi ſignificationem uel dicto uel facto dedit: quin etiam moriens fratri & uxorem et regnum reliquit. Cuius animi memor* Attalus, *quum multos ex ſe liberos haberet, nullum tamen regno educauit, ſed* Eumenis *filio poſteaquam adoleuiſſet, adhuc uiuẽs principatum tradidit.*

PYRRHVS.

14 *Pyrrhus* Epirotarum *rex quum à filijs etiamnum pueris*
Virtus ſuccedit *interrogaretur, Cui noſtrum relinques regnum? Quicunq;, inquit, ueſtrum acutiorem habuerit enſem: ſignificans ſe non ætati daturum principatus ſucceſsionem, ſed uirtuti.* Hoc *ſtimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.*

15 Interrogatus *uter melior tibicen uideretur,* Pythónne *an*
Ars imbellis *Chariſius,* Polyſperches, *inquit.* Is *erat egregius dux exercitus. Contempſit artem imbellem, & utriq; prætulit ſtrenuum ducem.*

16 *Bis commiſſo cum* Romanis *prælio uicerat, ſed deſideratis*
Victoria magno empta *cõpluribus amicis ac ducibus: hic* Pyrrhus, Si *uno, inquit, adhuc prælio* Romanos *uicerimus, actum fuerit de nobis.* Quod *uicti ſolent dicere, hoc dicebat uictor, declarãs uictoriam magno emptam non eſſe uictoriam, ſed calamitatem.*

17 Quum *è* Sicilia *ſolueret, fruſtratus eius uidelicet potiũdæ*
Magno paranda *ſpe, conuerſus ad amicos,* Cuiuſmodi, *inquit, palæſtram reliquimus*

quimus Romanis *& Carthaginienſibus? ſignificans ſe certa=*
men hoc cruentum & operoſum libẽter alijs cedere. Inter=
dũ felicius eſt non aſſequi, quàm nimio mercari quod ambis.

Pyrrhus ei cui delectum militum commiſerat, dixiſſe fer= 18
tur, Tu grandes elige, ego eos fortes reddam. Significans Inſtitutio
inſtitutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus di=
ſciplinæ militaris optimus fuiſſe magiſter.

Idem dicere ſolet, plures urbes Cineã oratione ſubegiſſe, 19
quàm ipſe cepiſſet armis. Erat autem Cineas Theſſalus, uir Eloquentiæ
magni ingenij, qui audito Demoſthene ad illius æmulatio= uis
nem ſe contulerat, ſed uim præcipuè exprimens. Confirma=
tum eſt itaq; quod dicit Euripides: πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος, ὃ καὶ
σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν. *id eſt, Cuncta ſermo conficit,*

Quæcunq; ferrum efficere poßit hoſtium.

Quũ rebus feliciter geſtis domũ rediſſet, & à ſuis aqui= 20
la diceretur, Per uos, inquit, aquila ſum. Quur enim non eſ= Aquila in nubibus
ſem, quum ueſtris armis ueluti pennis ſubleuer? Modeſtißi=
mè glorioſi cognominis laudem in ſuos milites, transferens,
uitauit inuidiam.

In Ambracia quum amici ſuaderent, ut quendam male= 21
dicum multa in ipſum blaterantem expelleret, Satius eſt, in= Moderatè
quit, ut hic apud paucos nobis maledicat quàm apud omnes
obambulans.

Quum Athenas ueniſſet, & ingreſſus arcem Palladis 22
rem diuinam feciſſet, eodem die deſcendens ex arce, collau= Reges non
dauit quidam Athenienſium erga ſe fiduciam, cæterum ad= admittendi
monuit, ſi ſaperent, ne poſthac cuiquam regum portas ape=
rirent. Significans omnibus regibus natura inuiſam populi
libertatem.

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent 23
de bello ſuſcipiendo, deq; Pyrrho aſciſcendo, ſumpta corona

Sapiens ſub ſtulti perſona & lucerna, præcedente tibicine uelut ebrius comeſſabūdus uenit in forum, atq; ut fit, alijs applaudentibus, alijs ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominē inuitantibus, proceſſit in cōcionem, ac tanquam cantaturus aſtitit. Silēte uerò turba dixit, Rectè facitis uiri Tarentini, qui iocari ludereq; dum licet, qui uelint, permittitis. Atqui ſi ſapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini priuſquā Pyrrhus adueniat. Nam tum non noſtro, ſed illius arbitrio uiuendum erit.

24 Cineas ut Pyrrhum à bellandi ſtudio reuocaret, ſic per otium cum illo colloquutus eſt, Romani ferūtur bellaciſſimi, ſed his ſuperatis quid dein agemus Pyrrhe? Tum Italiam, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, quid Italia ſubacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima eſt. Tum Cineas, Num hic erit militiæ finis? Nequaquā, inquit Pyrrhus, ſed hæc tantum præludia ſunt ad res maiores. Supereſt Lybia & Carthago. Rectè, inquit Cineas: nā his potitus facilè & Macedoniam recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus, quid tandem faciemus? Hic arridens Pyrrhus, Tum, inquit, otium agemus ô beate, & quotidie Cothō erit, mutuisq; ſermonibus nos inuicem delectabimus. Tum Cineas, At quid uetat, ô rex, quo minus nunc iam iſto otio, iſto Cothone & mutuis ſermonibus perfruamur? Nunc enim citra negotium ſuppetit nobis ea facultas, quam per ſanguinem, per moleſtias, per pericula tum noſtra tum aliorū ſequimur, incerti an aſſecuturi.

Conſilium prudens

25 Quum Pyrrhus rex falſas aduentus ſui cauſas prætexens Laconicam inuaſiſſet diripuiſſetq;, Lacedæmoniorum legatis expoſtulantibus quòd non indicto bello Laconicam inuaſiſſet, Nec uos, inquit, Spartani, quod facturi eſtis, prius alijs denuntiatis.

Inexpectato

26 In uictoria Tarentina Romanorum militum uirtutem ac ducum

ducum prudentiam admiratus exclamauit, ô quàm facile erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis. Ita Florus in epitomis lib. 1.

ANTIOCHVS.

Antiochus ille qui bis exercitum duxit aduerſus Perſas, quum in uenatu quodam feram inſequitur, aberrans ab amicis ac famulis in caſam pauperum quorundam, quibus ignotus erat introijt: atq; inter cœnam iniecta mentione regis, audiuit quòd cætera quidem probus eſſet, ſed pleraſq; functiones mandaret amicis improbis, ipſe ad eorum facta conniuens: tum quòd immodico uenandi ſtudio frequenter neceſſaria negligeret. Ad hæc tum temporis nihil reſpõdit, nec quis eſſet prodidit: uerùm ubi diluculo ſatellites ueniſſent ad caſam, iamq; agnoſceretur, allata purpura ſimul cum diademate, Age, inquit, ex quo uos indui, heri primũ uera de meipſo audiui. Nam ferè hoc ſtudio eſt his qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiant niſi blandum auribus. 27

Reges rarò uerum audiunt

Idem quum urbem obſideret Hieroſolymam, Iudæis ad maximum illud feſtum celebrandum ſeptem dies petentibus, non ſolùm eos conceſſit, uerum etiam tauros auratis cornibus adornatos magnamq; thymiamatum & aromatum uim uſq; ad portas urbis cum pompa ſolemni deduci iuſſit, traditaq; illorum ſacerdotibus hoſtia ipſe in caſtra redijt. Iudæi uerò regis benignitatem admirati, protinus à feſto peracto in fidem illius ſeſe dederunt. Hoc ut bellum eſt ſtrategema, ita nihil habet apophthegmatis, unde probabile eſt à ſtudioſo quopiam adiectum in Plutarcho. 28

Benignitas in hoſtes

Antiochus quum à L. Scipione ultra Taurum mõtem ſubmotis imperij finibus, Aſiam prouinciam, uicinaſq; ei gentes amiſiſſet, gratias egit populo Romano, quòd magna parte curarum per eos liberatus eſſet. Intellexit uir prudẽs, unius 29

hominis animum quamuis uigilantem, non poſſe tot nego-tijs parem eſſe.

GRAECORVM DVCVM

APOPHTHEGMATA.

THEMISTOCLES.

1 *Themiſtocles quum eſſet adoleſcens, in compotationibus ac mulierum amoribus uolutabatur. At poſteaquàm Miltiades factus imperator apud Marathonem deuiciſſet barbaros, iam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorum. Percontantibus autem unde ſic eſſet repentè mutatus, Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire neq; ceſſare. Gloriæ ſtudium excußit amorem uoluptatum; clauum, ut aiunt, clauo.*

Gloriæ ſtudium

2 *Interrogatus utrum Achilles eſſe mallet an Homerus. Dic ipſe prius, inquit, utrum malles eſſe uictor in Olympijs an præco, qui uictores pronuntiat: ſentiens multo præſtantius eſſe res egregias gerere, quàm geſtas celebrare, Homerum præconi conferens.*

Præcones poëtæ

3 *Quum Xerxes ingenti illa claſſe deſcenderet in Græciam, Themiſtocles metuens ne Epicydes Demagogus, homo turpiter lucri auidus, ac formidoloſus, ſi nactus eſſet imperium perderet ciuitatem, pecunia data illi perſuaſit, ut à militari præfectura abſtineret. Nec hoc quidem uideo quur inter apophthegmata debeat commemorari.*

Corruptela munerum

4 *Adimantus abhorrens à pugna nauali, ad Themiſtoclem qui Græcos huc hortaretur incitaretq;, ita loquutus eſt, ô Themiſtocles, qui in certaminibus ante alios proſiliunt, mos eſt flagris cædere. Cui Themiſtocles, Sic eſt Adimante, ut dicis, ſed nec eos qui ſe ſubducunt coronat quiſquam. Adimantus notauit in Themiſtocle præcipitem audaciam, ille uiciſſim*

Retortum crimen

*ciſsim illum inſimulauit formidoloſitatis, qui cum opportu-
nitas inuitaret, detrectaret pugnam.*

Quum Eurybiades baculum ſuſtuliſſet in Themiſtoclem 5
obſtrepentem, Percute, inquit, ſed tamen audi. præſens ani- Fiducia
mus & ſuo fidens conſilio.

Idem quum Eurybiadi non perſuaderet, ut in anguſtijs 6
*committeret nauale prælium, clàm ad barbarum miſit qui
illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugam adornantes.
Perſuaſus rex prælio ſuperatus eſt, nimirum pugna com-
miſſa loco Græcis commodiſsimo. Poſt hæc denuo miſit ad* Exul in pa-
illum qui monerent ut quàm poſſet ocyſsime fugeret ad Hel triam pius
*leſpontum, Græcos enim de ſoluendo ponte cogitare: hæc
callidè, quò quum hoc ageret ut Græcos ſeruaret, regis in-
columitati proſpicere uideretur. Hoc ingenio Græciam à
barbaris liberauit non minore gloria, quàm Miltiades re-
tulerat ex Marathonia uictoria.*

Seriphio cuidam obijcienti, quòd non ex ſeſe, ſed ob urbis 7
nobilitatem celebris eſſet, Vera, inquit, prædicas. Neq; enim Obſcuritas
*ego ſi Seriphius eſſem, clarus eſſem, neq; tu ſi Athenienſis:
non inficiatus eſt, urbis celebritatem nonnihil facere ad illu-
ſtre nomen, ſed illum eſſe tam ignauum, ut etiam ſi fuiſſet
natus Athenis, nihilominus fuiſſet obſcurus futurus.*

Antiphates adoleſcens qui prius Themiſtoclem amantem 8
fugerat ac faſtidierat, ubi uidit illum gloria celebrem poten Occaſio ne-
tiaq; magna pollentem, ultrò adijt illum blandiens: cui The- glecta
*miſtocles, ô adoleſcens, ſero quidem ambo, ſed tamen ſapere
cœpimus: ſentiens illum non arripuiſſe occaſionem ſeſe offe-
rentem, ſibi uerò nunc non uacare per negotia talibus affe-
ctibus indulgere.*

Simonidi petenti ut in negotio quodam ſententiã iniuſtam 9
pronuntiaret, Neque tu, inquit, bonus poëta fueris ſi præ- Iuſtè

ter muſicæ modulos caneres, neque ego princeps bonus, ſi contra leges pronuntiem.

Affectus priuati

10 *Filium quem mater adamabat atque in delicijs habebat, plurimum omnium Græcorum poſſe colligebat hunc in modum, Athenienſes, inquit, dominantur Græcis, ego Athenienſibus, mihi mater, matri filius.*

Vir pecunia potior

11 *Quum ex procis filiæ uirum probum diuiti prætuliſſet, quibuſdam hoc admirantibus, Malo, inquit, uirum abſq; pecunia, quàm pecuniam abſq; uiro. Vir ſtrenuus facilè parabit pecuniam, ignauo pecunia inutilis eſt.*

Vicinus bonus

12 *Quum prædium uenderet, iuſſit præconem hoc addere, quòd bonum haberet uicinum: ſentiens iuxta Heſiodum, ex bono uicino plurimum eſſe utilitatis, ut contrà, ex malo noxæ plurimum.*

Ingratitudo

13 *Athenienſibus ipſum contumelia afficientibus, Quid tumultuamini, inquit, aduerſus eos, à quibus ſæpenumero fuiſtis affecti commodis? Aiebat autem ſe ſimilem platanis, ſub quarum umbra accurrunt homines afflicti tempeſtate, & eaſdem ſimul ut rediit ſerenitas uellunt, conuicijsq; petunt: ſentiens hũc eſſe populi morẽ, ut in belli periculis implorẽt opem fortium uirorũ, in pace contemnant ac uexent eoſdem.*

Armata timiditas

14 *In Eretrienſes ita cauillari ſolet, ut diceret eos ſimiles piſcium, qui gladioli uocantur, quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent: notans illorum ignauiam, quòd armatis non adeſſet animus.*

15 *Poſteaquam Themiſtocles primum Athenis, mox tota Græcia depulſus, ad Perſarum regem confugiſſet, admiſſus iuſſus eſt dicere: at ille reſpondit, orationem ſimilem eſſe picturatis ſtragulis. Nam quemadmodum, inquit, illa dum extenduntur oſtendunt imagines, dum contrahuntur, celant eaſdem & abolent: itidem fit in oratione. Petijt autem anni*

ſpatium

ſpatium, ut interim Perſicā linguā ſuo arbitrio perdiſceret,
ne regi per interpretē cogeretur ea quæ ſentiret explicare.
Diffiſus eſt interpreti,qui dum quædā omittit, quædam ad-
dit,quædā aliter narrat,perdit orationis gratiam. Vbi uerò Exilium felix
multis muneribus à rege eſt honoratus, citoq́; factus diues,
dixit ſuis,ô pueri,perieramus,niſi periſſemus. Perire uide-
tur qui cogitur exulare,at Themiſtocli feliciter ceßit exiliū.

Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter tra- 16
ctaſſet Aſtum, & hac fama perterriti claßiarij cogitarent Coniunctæ
de repetenda domo,idq́; pleriq́; ſuaderent,ſolus Themiſto- uires
cles obſtitit,dicens eos uniuerſos hoſtibus fore pares,diſper
ſos uerò perituros.Ita Probus Aemylius.

Themiſtoclis pædagogus dicere ſolet, Nihil, inquit, me- 17
diocre futurus es ò puer. Nam aut magnū bonum eris Rei- Nil medium
publicæ, aut magnum malum. Generoſa indoles ſi accedat
recta inſtitutio, magno bono eſt patriæ:ſin ad uitia degene-
ret,ingens adfert malum.

Quoniam adoleſcens feroci mutabiliq́; ingenio uidebatur 18
mirantibus mutatos mores dicere ſolet,Aſperos & indomi- Inſtitutio
tos pullos in optimos equos euadere, ſi quis illis adhibeat di
ſciplinam rectamq́; inſtitutionem.

Ad Olympiæ celebritatem profectus quum in ſtadiū pro- 19
ceßiſſet,omnes neglectis certaminibus oculos in ipſum intē-
derunt,in eoq́;contemplando diem totum conſumpſerunt,ac Gloria ducis
Themiſtoclem,illum cum plauſu et admiratione peregrinis
oſtenderunt. Ea re lætus uir gloriæ cupidißimus dixit ami-
cis,ſe eo die laborum quos pro Græcia ſuſcepiſſet,omnium
fructum amplißimum reportaſſe.

Idem facilitate morum multos ciuiū ſibi conciliarat, atq́; 20
hinc popularem potentiam adeptus.Itaq́; cuidam ipſum ad- Aequalitas
monenti, bene principatum geres Athenis,ſi cunctis æqua-

lis &

*lis & communis eſſe uoles:reſpondit,*Nunquàm *ei ſellæ inſederim,unde nihilo plus à me ferrent amici quàm alieni.*

21 Idem *ludum præteriēs in quo diceretur eſſe profeßio, rogauit quid is profiteretur:quum reſponſum eſſet,artem memoriæ:contempſit,dicens,*At *ego malim artem obliuiſcendi.*

Memoria *Vox hæc digna fuit eo qui linguam Perſicam intra annum potuit ediſcere.* Et *ſunt quorum obliuio nobis gratior ſit quàm memoria.*Facile *meminimus quæ uolumus,at nō licet obliuiſci quæ uolumus.*

22 Q*uum aliquando theatrum peteret,interroganti cuidam cuius uocem eſſet libentißimè auditurus,* Eius, *inquit,à quo artes meæ quàm optime canerentur.* Ingenue *faſſus,ſe magno gloriæ ſtudio teneri.* Solēt *autem olim muſici in publico utrorum illuſtrium laudes canere.*

23 Q*uum aliquando ad mare uiſendi cadauera gratia acceſſiſſet,ac torques armillasq; paßim diſiectas uideret,ipſe quidem præterijt,ſed amico qui ſequebatur dixit,*Collige *tu tibi,nam tu* Themiſtocles *non es.*Ne *tam obuia quidem præda cōmoueri potuit, ut quicquam ageret indignum egregio duce,cui gloria debet eſſe ſatis magnum uirtutis præmium.*

Præda contempta

24 Q*uum apud* Andrum *argentum peteret ,* Duos , *inquit, ad uos adduco deos:*Vim *ac* Suaſionem : *Significans ſi munus impetraret ſuadendo,ſe ui erepturum.*At *illi reſponderunt apud ſe quoq; duas magnas eſſe deas,*Inopiam *&* Impoßibilitatem,*per quas non liceret dare quæ petebat.*

Dii Vis, & Suaſio

25 Ab Artabano *regis* Perſarum *ſatrapa rogatus,quē* Græcorum *diceret aduenisſe,*Hoc,*inquit,ante regem nemo ſciet* Artabane.Senſerat Artabanus *è colloquio nō eſſe uulgarem hominem:* Themiſtocles *autem ignotus eſſe ſtuduit,donec ſe regi ſuapte oratione commēdaret.*Rex *audito* Themiſtocle *precatus eſt deum ſuum* Arimenium,*eam mētem immittere*

Optimi eiiciuntur

perge

pergeret hoſtibus ſuis,ut eiuſmodi uiros à ſe expellerent.

ARISTIDES.

Ariſtides cognomento iuſtus, ſemper ſuo unius præſidio 1 *fretus* Rempublicã *adminiſtrabat, à ſodalitatibus abhorrebat,uelut ab amicorum potentia,quæ ad iniuriam alijs inferendam adderet animum.*Quantum ille uir abhorruit ab omni *factione,qui non ob aliud uitabat amicitias, quã ne per illas adigeretur ad aliquid faciẽdum quod iuſtum non eſſet, aut cogeretur abſtinere ab eo quod iudicaſſet* Reip. cõducere. Nunc *mundus undiq; plenus eſt ſodalitatibus, ſed titulis plauſibilibus ac religionis lenocinio cõmendatis.*Nec *his fortaſſe dediſſe nomen expedit uiris inſigni uirtute præditis,eo quòd maior pars, quæ ferè deterior eſt, ſæpe cogit facere quod nollent, aut abſiſtere ab eo quod erat factu optimum.*

Factiones & ſodalitates

Quum Athenienſes *eò concitati eſſent, ut* Ariſtidẽ *oſtraciſmo,id erat damnationis genus quod teſtulis peragebatur,* 2 *in exilium agerent, ac ruſticus quidam illiteratus teſtulam ad eũ deferens iuſsiſſet ut* Ariſtidis *nomen inſcriberet,*Noſtine,*inquit* Ariſtides,Ariſtidem? Quum *ille negaſſet ſe noſſe, moleſtè tamen ferre,quòd iuſtus cognomine diceretur:ſiluit* Ariſtides,*& nomẽ ſuum inſcripſit teſtulæ ac reddidit.* Tam *leni animo ferebat iniuſtam damnationem.* Grauiſsimum *autem uitæ innocenter actæ teſtimonium, è tanta multitudine neminem extitiſſe qui aliud obijceret quàm* Iuſti *cognomẽ, quod ipſe tamen ſibi non impoſuerat.*

Lenitas

Erat *illi ſimultas cũ* Themiſtocle.Huic *quũ delectus eſſet* 3 *collega ad peragẽdã legationẽ,* Vis,*inquit,* Themiſtocles *ut in his montibus ſimultatẽ deponamus?* Nã *ſi uidebitur,reuerſi illã reſumemus.*Priuatos *affectus publicæ poſthabuit utilitati.*Ex *his enim ferè omnis humanæ uitæ pernicies naſcitur.*

Quum *Græcis tributa indixiſſet, tanto pauperior redijt,* 4 *quan*

Integritas

quantum abſumpſerat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis ſolent alij meſſem opimam metere. Eo magis ille cauit, ne quid ſuſpicionis eiuſmodi cõſlaret ſibi, proinde ſuis impendijs rem geſsit.

5 *Quum hi uerſus, quos de Amphiarao ſcripſit Aeſchylus, in theatro recitarentur,*

Sanctitas non ficta

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. *Id eſt,*
Neq; enim uideri, at eſſe ſtudet uir optimus,
Segetem profundam mente ſtudioſa colens,
Conſilia quando hinc germinant ſalubria.

Totus populus in Ariſtidem uertit oculos, agnoſcens hoc laudis in eum competere.

6 *E concione quũdã, in qua fruſtrà Themiſtocli obſtiterat, diſcedens clara uoce teſtatus eſt, res Athenienſium incolumes eſſe non poſſe, niſi & ipſum & Themiſtoclem in barathrum conijcerent: prius habens in carcerem ire, quàm ob duorum ſimultatem minus rectè conſuli publicis commodis.*

Simultas magiſtratuum

7 *Quendam reum egerat: at quum iudices poſt Ariſtidis accuſationem nollent audire reum, ſed protinus ad ſuffragia quibus eum damnarent properarent, Ariſtides ſupplex pro reo interceſsit apud iudices, ut eum iuxta legum præſcripta diligẽter audirẽt. Tanta erat in uiro legũ æquiq; obſeruatio.*

Aequitas

8 *Quum inter duos priuatos cauſam cognoſceret, & alter quo Ariſtidem irritaret in aduerſariũ, extra cauſam multa cõmemoraret, quibus ille læſiſſet eum, Ariſtides interpellans hominẽ, Iſta nunc, inquit, miſſa fac bone uir, & ſi quid te læſit eloquere: tibi enim in præſentia, non mihi iudex ſedeo.*

Extra cauſam

9 *Fuit & procurator fiſci, quod munus quum ſanctiſsimè geſsiſſet, tamen à Themiſtocle delatus eſt, ac repetundarum*

damna

damnatus. Sed optimatum fauore non ſolùm illi mulcta remiſſa eſt, uerumetiam eidem redditus eſt muneri: quod per ſimulationem ſic adminiſtrauit, ut omiſſa priſtina ſeueritate, lenem ſe facilemq́; præberet ijs qui publico malo gaudent ditefcere. Horum opera factum eſt, ut populus tertio munus ſummis fauoribus idem deferret Ariſtidi. Tum ille, Ob integre geſtũ munus damnaſtis, nunc quoniam præter æquum multa conceſſi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quàm damnato ac mulctato irrogaſtis. Norat quibus artibus poſſet fieri gratioſus apud populum, niſi maluiſſet iuſtus eſſe quàm plauſibilis. Simile quiddam apud Terentium facit Demea. Damnata integritas

10 *Quum iret exulatum ſublatis in cœlum manibus deos comprecatus eſt, ſic proſperarent res Athenienſium, ut illis Ariſtides nunquam ueniret in mentem. In rebus enim afflictis ſolet populus ad egregios uiros confugere, id quod euenit. Siquidem tertio poſt anno quum Xerxes Atticam adoriri ſtatuiſſet, Ariſtides ab exilio reuocatus eſt.* Vindictæ neglectus

11 *Themiſtocles in concione dixit, ſe reperiſſe conſiliũ quod ſummopere pertineret ad dignitatem Athenienſium, ſed id eius eſſe generis, ut proferri non expediret: populus cenſuit ut uni Ariſtidi indicaret, ſi is probaret probaturos, omnes. Quum igitur Themiſtocles indicaſſet Ariſtidi, ſe de incendenda Græcorum nauali ſtatione cogitare: ſic enim fore, ut Athenienſes toti Græciæ dominarentur. Ariſtides ad populum prodiens dixit, Themiſtoclis conſilio nihil eſſe utilius, ſed eodem nihil inhoneſtius. Hac audita uoce, populus uetuit ne ſuper ea re in poſterum uerba faceret Themiſtocles. Hic certè populus quiddam philoſophicum præſtitit, repudians utilitatem cum turpitudine coniunctam: ſimulq́; declarauit* Autoritas

quanta

quanta ſit ſpectatæ uirtutis autoritas,qui non dubitarit Rei-*pub.fortunam unius iudicio committere.*

12 *Quum* Themiſtocles *irrideret* Ariſtidis *conſilium, hoc agentis ut cenſus eſſet in tuto, dicens eã laudem nõ eſſe uiri, ſed ſcrinij tuto ſeruantis aurum: deinde ſummam boni ducis laudẽ definiret,ſcire ac præſentire hoſtiũ conſilia.*Et *iſthuc, inquit, ô* Themiſtocles *faciendum eſt, ſed in primis oportet habere manus abſtinentes, atq; hæc egregij ducis præcipua laus eſt.*Hoc *ſermone taxauit* Themiſtoclis *rapacitatem.*

13 *Quum* Ariſtides *duceretur ad ſupplicium, quidam inimicus expuit illi in faciem: ille nihil aliud quàm abſterſit faciem,& ſubridens ait magiſtratui comitanti,*Admone *iſtum, ne poſtea tam improbè oſcitet.* Huic *ſimilimum eſt quod adſcribunt* Phocioni.

14 Marcus *imperator triduum cõmoratus Smyrnæ,quoniam nondum uiderat* Ariſtidem, *miſit* Quintilios *qui illum ſtipatum adducerent.* Quur, *inquit* Cæſar, *te ſero uidemus?* Quoniam,*inquit,cõſideratio quædam me impediebat.* Tum Cæſar *hominis ſimplicitate delectatus,* Quando, *inquit, audiam te?*Hodie,*inquit,propone,& cras audi.*Non *enim ſumus de numero uomentium, ſed exactè loquentium, licet'ne ô imperator adeſſe familiares dictioni?* Licebit, *inquit* Cæſar, *eſt enim negotium publicum.* Rurſus Ariſtides,Conce*datur,inquit,illis tum acclamare, tum applaudere quantum poſſunt.*Hic *arridens* Cæſar,Iſtuc,*inquit,in te ſitum eſt.*

15 *Idem dixit,* Arimaſpas *eſſe cognatos* Philippi, *quòd ea gens gignat unoculos.*

MYRONIDES.

16 *Myronides creatus dux exercitus aduerſus* Bœotos, *edixit ut* Athenienſes *exirent.* Quum *autem adeſſet cõgredien di tempus,ducesq; monerent nondum omnes adeſſe,* Adſunt, *inquit*

Ignaui non expectandi

inquit,qui pugnaturi ſunt. Hos *itaq; quum uideret promptos,hoſtē aggreſſus uicit:ſic interpretans eos qui ob ignauiam non ſtuduiſſent tempeſtiuè adeſſe,ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.*

PERICLES.

*Pericles quotieſcunq; belli dux creatus eſſet, chlamydem induens apud ſe dicere cōſueuit,*Attende Pericles,*quod geſturus es imperium in liberos,in* Græcos *&* in Athenienſes. *His dictis ſe uir cordatiſſimus hortabatur ut moderatè gereret principatum. Magni ingenij eſt imperare liberis: at* Græci *pluſquam liberi tum erant: poſtremò inter* Græcos *liberrimi* Athenienſes. 17 Imperium in liberos

Suadebat Athenienſibus *ut* Aeginam *tollerent,ueluti* Pyrei *pituitam ; quòd inde ſuſpicaretur bellum oriturum. E corpore malos humores tollere medicorum eſt.* 18 Noxia tollenda

Amico roganti ut pro ſe falſum diceret teſtimonium, cui adiunctum erat iuſiurandum,hoc eſt,periurium, reſpondit, ſe quidem amicum eſſe,ſed uſq; ad aram:ſentiens aliquouſq; gratificandum amicis,ſed citra uiolationem religionis. 19 Vſque ad aras

Moriturus hoc nonunc ſibi gratulabatur , quòd ipſius cauſa nullus Athenienſium *pullam ueſtem induiſſet: ſignificans ſe nulli cauſam mortis fuiſſe, nec ulli diem ab ipſo capitis dictum.* Pullati *ſunt qui mortuum lugent : & olim capitis reum amici pullati pullatum comitabantur.* 20 Potentia innoxia

Prætor collegam ſortitus eſt Sophoclem *poëtam:quumq; ſimul nauigarent,ac* Sophocles *cōſpecto formoſo puero dixiſſet ,* En quàm ſpecioſus puer,*Decet,inquit, ô* Sophocles *pretorē nō modo manus,ſed & linguā habere continentē.* 21 Pudicè

Quum Thucydides *uociferaretur apud populum aduerſus* Periclem*, quòd in picturas ac ſtatuas ſummorū artificū profunderet* Reip.*cenſus,ipſe aſſurgens rogauit populum,* 22 Gloriæ ſtimulus

A Vider

Videreturne multum impendiſſe: quo reſpondente plurimum, Age, inquit, ſint igitur hæc mihi impenſa non uobis, atq; ipſis donarijs deorum meum tantum nomen inſcribam. Hæc uox ſubitò mutauit animum populi, iuſsitq; ut publicis impendijs pergeret, nec ullis parceret ſumptibus. Tantum ualuit animus præſens, & ſermo aculeatus.

23 Quum deuictis Samijs Athenas reuerſus pro concione

Aliena curare laudaſſet eos qui in bello ceciderant, cæteræ matronæ redeuntem è cõcione coronis ac uittis decorarũt. Elpinice Cimonis ſoror propius accedens dixit illi, Præclara ſunt iſta quæ geſsiſti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus uiris ſpoliaſti. Ad hæc aliaq; conuicia nihil cõmotus Pericles, tantum arriſit, nec aliud reſpõdit quàm uerſiculum Archilochi:

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἀλείφεο. Id eſt,

Vnguento anus quum ſis caueto inungier.

Significans publica negotia non eſſe curanda uetulæ. Tam enim hoc indecorum quàm turpe foret eam unguentis uti. Aut ſenſit indecorum eſſe iam anui mariti deſiderio teneri.

24 Subito oborto ſolis defectu quum Pericles uideret alios

Animosè multos, ſed præcipuè claſsis gubernatorem, uehemẽter perturbatos, chlamyde ſua texit gubernatoris faciem, interrogauitq;, Nunquid hoc horrendum oſtentum exiſtimaret: illo negante, Quid intereſt, inquit, igitur, niſi quòd chlamyde maius eſt id quod nunc tenebras inducit. Senſit uir prudens interuentu lunæ nobis abſcondi ſolem, quemadmodum oppoſita chlamys impediebat aliorum aſpectum: nullum autem eſſe oſtentum, quod natura fit.

25 Pericles Ariphroni uolenti publico præconio quæri Al-

Ciuiliter cibiadem, qui adoleſcens clàm domo egreſſus ad amicũ Democratem ſe contulerat, obſtitit dicens, Si fortè nobis inſcijs perijt, præconio nihil aliud agetur quàm ut uno tantum die

citius

citius manifeſtum fiat illum interiſſe: ſin ſaluus, ne per omnẽ quidem uitam ſaluus eſſe poterit. Ciuiliter excluſit Pericles *adoleſcentis infamiam, quàm nunquam potuiſſet eluere.*

Pericles quum à populo uocaretur frequẽter, nõ auſcultauit dicens, ἀσυνέταχλός εἰμι. Sentiens ſe non eſſe cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habẽdum. 26 Autoritas

ALCIBIADES.

Alcibiades etiamnum puer, quum in palæſtra nexu quodam conſtrictus eſſet, unde ſe non poſſet explicare, manum collictatoris mordicus arripuit: illo dicẽte, mordes Alcibiades *ut fœminæ ſolent:* Imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone *quodam antè commemoratũ eſt, ſed in diuerſam ſententiam: Iam tum agnoſcere erat animum cedere neſcium.* 1 Vtcunq; uincere

Habebat *canem quendam inſigni pulchritudine, emptum drachmarum ſeptem millibus: huic amputauit caudam, ac per urbem obambulare paſſus eſt.* Demirantibus *cur id facere*t, Vt hoc, *inquit, de me loquãtur* Athenienſes, *nec alterius rei ſint curioſi.* Norat *ingeniũ populi: de claris uiris libẽter loquimur male, illi morbo ſuppeditauit materiam leuiorẽ.* 2 Fabulæ populi

Puer *ludum literarium ingreſſus popoſcit* Iliadem Homeri, *quumq; ludimagiſter negaſſet ſibi eſſe quicquam* Homeri, *impegit illi pugnum & abijt: declarans impudenter eum docere literas, qui non ſemper* Homerum *haberet in ſinu.* Quid *ille facturus erat, ſi pro* Homero *quis porrexiſſet illi* Michaëlem Modiſtam *aut* Floriſtam? 3 Ludimagiſter

Quum *aliquando* Periclem *inuiſeret, & acceptſſet illi tum non eſſe otium, propterea quòd perpẽderet quo pacto poſſet* Athenienſibus *reddere rationẽ,* Nónne *ſatius fuerit, inquit, cogitare quì fieri poſſit ut non reddat rationem?* Notans *ita rem geſtã, ut nõ facilè poſſit reddi ratio: potiuius autem eſſe in totũ effugere rationem, quàm bene reddere.* 4 Ratio reddita populo

5 *Accitus ab Athenienſibus e Sicilia ut diceret cauſam ca=*
Periculum ui *pitis, abdidit ſeſe, dicens, eum eſſe fatuum, qui uocatus in ius*
tare ſatius *quærat elabi quum liceat uitare ne eat. Sentiens conſultius*
eſſe non committere ſe periculo, quàm dare operam ut in=
greſſus periculum temet expedias. Dictum Græcis ſonat iu=
cundius ob uocum affinitatem, φυγεῖν & ἀποφυγεῖν. Græ=
cis autem ἀποφυγεῖν δίκην dicitur, qui iudicum ſententijs
abſoluitur: φυγεῖν, qui uitat aut fugit.

6 *Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaturæ?*
Diffidentia *Ego ſane, inquit, ne matri quidem: uererer enim ne inſciens*
pro albo calculo nigrum immutteret.

7 *Nuntianti quòd ipſe cum comitibus morte damnatus eſ=*
Vindicta *ſet Athenis, At nos, inquit, demonſtrabimus illis Alcibiadem*
uiuere: ſimulq; ſeſe ad Lacedæmonios cõtulit, ac bellũ Dece
licũ ab urbe Decelia cognominatũ, excitauit in Atheniẽſes.

8 *Imbutus philoſophiæ præceptis uoluptates ac artes inde=*
Muſica con- *cors aſpernatus eſt, diſciplinas liberales ſemper amplecte=*
tempta *batur. Lyram hoc argumento reijciebat, quòd uocem homi=*
nis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebãt,
ſimul & uoce cecinisse: plectrum, quòd habitum formamq;
liberalem immutaret in illiberalem: tibiam duplici nomine
damnabat, & quòd ſic mutaret oris habitum, ut uix à fami=
liariſſimis agnoſceretur qui caneret, & quòd homini pro=
priam adimeret uocem, loquendiq; facultatem eriperet. Ne=
mo eim poteſt ſimul & inflare tibiã & loqui. Cantent igi
tur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere neſciunt: nobis au=
tem Athenienſibus, ut à maioribus accepimus, gentis prin=
ceps eſt Pallas & Apollo, quorum illa fiſtulam confregit,
hic tibicinem excoriauit. Proditum eſt priſcorum fabulis,
Palladem ad ſpeculum tibia canentem, offenſam oris defor=
mitate proiectam comminuiſſe tibiam, Apollo Marſyam
canen

canendo uictum excoriauit.

TIMON Athenienſis.

Timon Athenienſis, quem μισάνθρωπον *appellat Lucianus, quum erga cæteros eſſet inhumaniſſimis moribus, fugeretq́; conſuetudinem hominum, ſolum Alcibiadem adamabat exoſculabaturq́;. Id admiranti Apemanto cauſamq́; roganti, reſpondit, ideo ſibi charũ eſſe adoleſcentẽ, quòd perſpiceret illum aliquando magno malo fore Athenienſibus.* 9

Amor ob malum

Apud hunc quum cœnaret Apemantus, nam & ipſum ob morum ſimilitudinem admittebat, diceretq́; pulcherrimum ô Timon, hoc noſtrum conuiuium: reſpondit Timon, Ita ſane ſi tu non adeſſes. 10

Inhumaniter

Idem aliquando prodijt in concionẽ, factoq́; ſilentio quum omnes magnum quiddam expectarent, quòd inſolens eſſet Timonem cõcionari, dixit, Viri Athenienſes, poſt ædes meas hortulus eſt, in eoq́; ficus, unde multi iam ſeſe ſuſpenderunt. Eo in loco conſtitui ſtructuram ponere: proinde uiſum eſt hoc publicitus denũtiare, ut ſi qui etiam uelint ſe ſuſpendere, maturent priuſquam arbor excidatur. 11

Inhumaniter

LAMACHVS.

Lamachus caſtigauit quendam è ducibus, qui deliquerat neſcio quid: & quum ille dixiſſet: Non iterum iſthuc committam, Ne poſsis quidem, inquit, in bello peccare bis. Error enim in bello mors eſt. 12

IPHICRATES.

Iphicrates quòd ſutore patre natus exiſtimaretur, erat contemptui, ac tum primum opinionem ſibi parauit, poſtea quàm ipſe ſaucius, hoſtem unà cum armis correptum uiuum in triremem ſuam deportauit. Is quum in amicorũ ac ſociorum agris haberet exercitum, ac nihilominus & uallum iaceret, & foſſam foderet accuratè, cuidam dicenti, Quid me- 13

Cautio aduerſus omnia

tuimus? ait. Peßimã eſſe ducis uocem, haudquaquã putaram. Significans in trãquillißimis rebus interdum exiſtere periculum, quod nullus expectaſſet. Aduerſus inopinatos igitur caſus proſpexit ſuis copijs, ne ſi quid accidiſſet, dicere cogeretur, non putaram. Hoc Latini transferunt ad Scipionem.

14 Nomẽ habet momentum

Quum inſtrueret aciẽ aduerſus barbaros, dicebat ſe uereri ne hoſtes nõ noſſent Iphicratem, quo nomine ſolet alios hoſtes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.

15 Intempeſtiua

Capitis poſtulatus dixit calumniatori qui litem intendebat, Quale eſt quod facis homo, quum inſtet bellum, Reip. perſuades ut de me cõſultet, ac nõ potius mecũ? Sentiens id tẽporis maxime opus eſſe ciuitati cõſilio operaq́; Iphicratis.

16 Nobilitas uera

Harmodio priſci illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuiciũ obijcienti, Meum, inquit, genus à me habet originẽ, tuum uerò in te deſijt. Hoc imitatus eſt Cicero.

17 Dux bonus

Oratori cuidam in cõcione hunc in modum ipſum interroganti. Quis es ut tam ſublimes geras ſpiritus? num eques, aut ſagittarius, aut ſcutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, ſed qui his omnibus imperare didici. Sentiens pulchrius eſſe bonum præſtare ducem quàm quemuis militem.

18 Miles diues

Idem cenſebat, militem & diuitiarũ & uoluptatum auidum eſſe oportere, dicens illum audacius pericula ſubiturum, quo ſuis cupiditatibus ſuppeditaret.

19 Eloquentia uictrix

Idem in cauſa obrutus eloquentia patroni, qui Ariſtophontem defendebat, Aduerſariorum, inquit, melior eſt hiſtrio, ſed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploditur uitio hiſtrionis, ita ſæpe melior cauſa uincitur à peiore patroni infantia ſtultitiáue.

XENAENETVS.

20 Probrum commune

Xenænetus dux ciuibus exprobrantibus ſibi quòd imperator exercitus fugiſſet in bello, At uobiſcũ, inquit, ô chara capita

capita: probrum cum exprobrantibus communicans. neque enim dux perſiſtere poteſt abſq; militibus. Et turpiter obijcit alteri uitium, à quo ipſe non eſt immunis.

TIMOTHEVS.

Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli pinxerãt ciuitates ultro ſe reti implicare ipſo dormiente. Hac contumelia nihil offenſus Timotheus ciuiliter reſpõdit, Si tantas urbes capio dormiẽs, quid faciẽ uigilans? 21 Scomma contemptum

Audace quodam milite uulnus Athenienſibus oſtentante, Et me, inquit, puduit, quòd quum ego in Samo dux ueſter eſſem, catapultæ telum prope me ceciderat. Significans hoc uulnus illi non factum in prælio cominus pugnanti, ſed procul. At bono duci adeo cauendum, ut ne prope quidem iaculum ullum poßit accidere. Vulnus gladio factum fortitudinẽ arguit, telo factum catapultæ, indiligentiæ ſignum eſt. 22 Cautio

Quum oratores Charetem commendarent, cenſentes, talem creari debere Athenienſium ducem, Non ducem, inquit Timotheus, ſed qui duci ſuas ſtragulas portet. 23 Magnus non fortis

CHABRIAS Dux.

Chabrias dicere ſolet eos optime ducis munere fungi, qui res hoſtium quàm maxime cognitas haberent. 24

Idem proditionis accuſatus eſt unà cum Iphicrate. Quum autẽ ab Iphicrate obiurgaretur, quòd quum eſſet in periculo, tamen ad gymnaſium itaret, ſolitaq; pranderet hora, Ergo, inquit, ſi quid ſecus de nobis ſtatuerint Athenienſes, te ſqualidum ac famelicum, me uerò pranſum & unctum occidet. 25 Miſer ante tempus

Quin & illud dicere ſolet, Formidabiliorem eſſe ceruorum exercitũ duce leone, quàm leonũ duce ceruo. Sentiens totam belli fortunam pendere à uirtute prudentiaq; ducis. 26 Dux egregius.

HEGESIPPVS.

Quum Hegeſippus cognomẽto Crobelus, Athenienſes in 27

Libertas magnò emenda *Philippũ irritaret, quidã è concione ſucclamauit, Itáne bellũ nobis inuehis Hegeſippe? Næ per Iouẽ, inquit, & pullas ueſtes, & publicas exequias, & orationes funebres, ſi uicturi ſumus liberi, nec imperatis Macedonũ parebimus. Significãs libertatẽ bene emi magno, nec ſine negotio poſſe ſeruari.*

28 *Pytheas quum adhuc eſſet adoleſcens, acceſſit in concionẽ contradicturus decretis quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixiſſet, Tu quum ſis iuuenis audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem uos ſuffragijs ueſtris deum facitis, me iunior eſt.*

PISISTRATVS.

29 Solerter *Piſiſtratus Athenienſium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipſo defecerãt Phylen occupaſſent, uenit ad illos ſtragulas in ſarcinam colligatas ipſe portans. Cæterùm illis quid ſibi uellet percontantibus, Vt, inquit, ſi perſuaſero, reducam uos: ſi non perſuaſero, maneam uobiſcum: ob hoc enim ueni cum ſarcinis. Egregius animus, qui nollet ſine amicis nec regnare nec uiuere.*

30 Ciuiliter *Quum mater apud ipſum eſſet delata, quòd adoleſcentem quendã deamaret, furtimq; cũ eo cõgrederetur, et quidẽ frequẽter præ metu Piſiſtrati negãte ſui copiã, adoleſcentẽ uocauit ad cœnã: peracta cœna rogauit quomodo habitus eſſet, quũ ille reſpõdiſſet, ſuauiter, Hæc, inquit, tibi cõtingẽt quotidie, ſi matri meæ placueris. Admodũ ciuiliter & maternis indulſit affectibus, & adoleſcentem omni terrore liberauit.*

31 Ciuiliter *Thraſybulus Piſiſtrati filiam amabat, eamq; quum haberet obuiam, in publico oſculatus eſt: ob id uxori maritum in Thraſybulum irritanti, Si illos, inquit, Piſiſtratus, qui nos amant habemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderunt? Ac uirginem adamatam Thraſybulo dedit uxorem.*

32 *Comeſſatores quidam in Piſiſtrati uxorem inciderant,*

multaq; laſciue in illam tum fecerant, tum dixerant. Poſtero *uerò die iam decocta temulentia Piſiſtratum adierunt cum lacrymis orantes ueniam. Tum Piſiſtratus, Vos quidem in poſterum date operam ut ſitis ſobrij. Vxor uerò mea heri nequaquam uſquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat, quod ignouit adoleſcentibus: pietatis, quòd uxoris honori conſuluit, negans tale quicquam in illam factum eſſe.* Ciuilitas prudens

Quum alterā uxorē ducere ſtatuiſſet, liberis ipſum percontātibus nunquid in ipſis haberet de quo quereretur, Nequaquam, inquit, imò ob id potius alterā duco, quòd collaudem uos, cupiamq; mihi & alios iſtiuſmodi liberos naſci. 33 Retortum mirè

Demetrius *Phalereus Ptolemæum regem adhortari ſolet, ſibi pararet libros, de regno, deq; militari imperio gerendo tractantes, eosq; euolueret, propterea quòd ea de quibus amici nō audent admonere reges, in libris ſcripta habeātur.* 34

Quum exularet, ac Thebis inglorius humilisq; uiueret, audiſſetq; Cratetem philoſophum, qui ipſum inuiſeret, multa placidè prudenterq; de moderatè ferendo exilio diſſerentem, Male ſit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas hactenus talem uirum non licuit cognoſcere. 35

NICOSTRATVS Dux.

Nicoſtratus Argiuus, quum ab Archidamo ſolicitaretur, tum ingenti promiſſa pecunia, tum cuiuſcūq; uellet Lacænæ coniugio, ut Cromnum traderet, reſpondit, Archidamū non ducere genus ab Hercule, quòd Hercules obiens orbem ſoleat improbos afficere ſupplicio, ipſe contrà ex probis faceret improbos. Lacedæmonij *uerò hoc nomine potiſſimum gloriantur, quòd originem ducunt ab* Hercule. 36 Degeneres

EPAMINONDAS.

Sub Epaminonda *Thebano duce nunquā euenit, ut exercitum inuaderet tumultus* Panicus, *qui ſubitò præter cau*- 1 Prouidentia

ſam interdum oboriri ſolet: eum quoniam à Pane *deo cre-dunt immitti,*Panicum *appellarunt.*

2 Dicere *ſolebat,pulcherrimum eſſe genus mortis in bello*
Mors in bello *mori, quòd hæc mors primum cum laude fortitudinis con-iuncta ſit, modo bellum geratur pro patria: deinde breuis non diu crucians hominem,aut paulatim extabefaciens.*

3 Idem *dicere ſolet,militum quibus arma gerenda ſunt cor-*
Obeſus miles *pus exercitatum eſſe oportere,non ſolùm athleticè, uerum etiam militariter.* Nam *athletæ tantũ hoc agunt, ut corpore ſint robuſto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile.*Vnde *& uehementer obeſis infenſus erat, adeò ut huiuſmodi quendam expulerit ab exercitu,dicens,quòd uix clypei tres quatuor'ue tegerent ipſius uentrem, per quem nunquam uidiſſet ſua pudenda.*

4 Ipſe *tam tenui uictu utebatur, ut aliquando uocatus ad*
Frugalitas *cœnam à uicino,quum reperiſſet bellariorum, opſoniorum & unguentorum apparatum,confeſtim abierit,dicens,* Ego *te ſacrificare putabam,non deliciari & illudere.*

5 Quum *coquus collegis* Epaminondæ *de impendijs ali-*
Frugalitas *quot dierum rationem redderet, non alia de re indignaba-tur quàm tantum fuiſſe conſumptum olei:demirantibus au-tem collegis,negauit ſe offendi ſumptu, ſed moleſtè ferre tantum olei exceptum intra corpus hominum.* Sentiens *oleum eſſe natum foris ungendo corpori, non intus explen-do.*Inunctum *reddit corpus firmius & iniuriæ patientius, infuſum in uiſcera,reddit delicatius ac ſegnius.*

6 Quum *feſtum diem celebraret ciuitas,omnesq́; compota-*
Sobrius princeps *tionibus & libidini indulgerent,* Epaminondas *cuidam è fa-miliaribus factus eſt obuiam ſqualidus & cogitabundus.*Ad-*mirante illo roganteq́; quid tandem eſſet rei, quòd ſolus ad eum affectus modũ obambularet,*Vt *uobis,inquit, omnibus,*

ebrios

ebrios ac ſocordes eſſe liceat. O uocem principe dignam. Tum maxime uigilandum eſt principi, quum populus maxime indulget genio. At non oportet ipſi unquam uacare genialiter uiuere.

Homini contempto qui leue quiddam admiſerat Pelopida pro eo deprecante, non ignouit, ſed amica pro illo rogante dedit ueniam: dicens eiuſmodi munera à ſcortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoſcẽdum, ſed quemadmodum non quæuis damus omnibus, ita ſpectandum eſt cui in qua cauſa gratificemur. 7

Perſonæ reſpectus

Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, uariaq; Thebanis ferrentur oracula, quorũ alia uictoriam illis pollicebantur, alia diuerſa prædicebant, iuſsit bene promittentia ad dextram tribunalis poni, contraria ad læuam. Atq; omnibus hunc in modum diſpoſitis, ſurrexit, dixitq;, Si uolueritis parere ducibus, & cõglomerati in hoſtem tendere, hæc uobis ſunt oracula, oſtenſis melioribus: quòd ſi ad conflictum ſegnes timidiq; fueritis, hæc oracula uobis reddita ſunt, oſtenſis deteriora pollicẽtibus. Mire nec oraculorum contempſit autoritatem, nec animos militum his deijci paſſus eſt: ſed interpretatus eſt deum proſpera polliceri ſtrenuis, infauſta timidis, quaſi à nobis pendeat rerum euentus. 8

Oracula à nobis pendent

Rurſum quum copias admoueret caſtris hoſtium, tonitru facto, militibus percõtantibus quid putaret portendere deũ, Attonitos, inquit, eſſe hoſtes, quòd quum tales agros haberent in propinquo, in talibus caſtra metarẽtur. Solertia ducis nõ ſolum terrorem exemit animis militum, uerumetiam commoda interpretatione addidit alacritatem. 9

Oſtentũ commodè interpretatum

Ex omnibus quæ præclarè & honeſtè geſsiſſet in uita, illud ſibi dicebat eſſe iucundiſsimum, quòd utroq; parente uiuo Leuctrica pugna uiciſſet Lacedæmonios. Vir pius non 10

Pietas

tam

tam ſibi gratulatus eſt eã obtigiſſe gloriã,quã hãc uoluptatem ex ſe contigiſſe his,quibus uitã ſuam acceptam ferebat.

11 *Quum aliàs ſolitus eſſet uncto corpore hilariq; uultu prodire in publicum, poſtridie eius diei, quo feliciter pugnatum eſt in Leuctris, proceſſit ſqualidus ac ſummiſſus. Amicis autẽ ſciſcitantibus,ecquid illi moleſti accidiſſet, Nihil,inquit, ſed heri ſenſi me plus æquo mihi placuiſſe, eius gaudij intemperantiam hodie caſtigo. Adeo metuit arrogantiam uir Bœotus ac militaris, & nos non idem faciemus, quoties ſecunda fortunæ aura res nobis ſuccedunt?*

Secundis moderatè gaudendum

12 *Quum uideret hoc agere Lacedæmonios,ut eam calamitatem tegerent,Epaminondas ut palàm faceret quanta fuiſſet illius cladis magnitudo,non quibuslibet permiſit cadauera tollere,ſed ut quæq; ciuitas ſua auferret. Ita factum eſt ut appareret pluſquam millenos Lacedæmonios interiſſe. Hoc ſtrategema pro apophthegmate forſitan adiecit aliquis.*

Gloria

13 *Iaſon Theſſalorum rex uenerat Thebas, belli ſocius futurus. Is quum Epaminondæ uehementer egenti aureorum duo millia miſiſſet, aurum non recepit, ſed ipſum Iaſonem intuitus, Iniuſtis, inquit, imperas ipſe deterior. Ipſe uerò quinquaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo, pro uiatico exercitus,inuaſit Peloponneſum. Sentiebat iniquas eſſe diuitias, quæ poſſeſſorem reddunt deteriorem: at uiri fortes gloria uirtutis præmio contenti ſunt.*

Gloria potior pecunia

14 *Rurſus quum Artoxerxes Perſarum rex ipſi tria Daricorum millia miſiſſet, Diomedontem Cyzicenum aſperius increpuit, ſi tantam nauigationem ſuſcepiſſet corrupturus Epaminondam, cumq; iuſsit hæc uerba ad regem referre: ſi fauet commodis Thebanorum, habiturus eſt Epaminondam amicum gratis: ſin minus, hoſtem. Quid hoc animo incorruptius,non alio ſpectante quàm ad patriæ commoda?*

Integre

Quum

Quum Argiui Thebanorum eſſent ſocij, Athenienſium 15
oratores in Arcadiam miſſi uituperarunt utranq; gentẽ, & Calliſtratus rhetor Oreſtem & Oedipodem ciuitatibus exprobrabat. Nam Oreſtes Argiuus fuit, Oedipus Thebanus. Interim ſurgens Epaminondas, Fatemur, inquit, apud nos fuiſſe qui patrẽ occiderit, apud Argiuos qui matrẽ necarit, ſed eos qui hæc patrarunt nos expulimus, Athenięſes receperunt. Tanto compendio conuicium retorſit in autores.

In Spartanos qui multa magnaq́; crimina Thebanis obijciebant, Hi nimirum fecerunt, inquit, ut breuiloquentia uti deſiſterent. Solent Lacedæmonij de breuiloquẽtia gloriari, ſed à Thebanis multis affecti calamitatibus multa dicere coacti ſunt, de illis conquerentes. 16

Miſeria multiloqua

Poſteaquam Alexandrum Pheræorum tyrannum Thebanis infenſum, Athenienſes ſibi feciſſent amicum ac ſocium, isq́; polliceretur illis ſe perfecturum ut minã carnium emerent ſemiobolo: uidelicet ſignificans ſe tantum pecudum ac iumentorũ adducturum è præda: Epaminondas ſubiecit, At nos, inquit, Athenienſibus ad coquendas iſtas carnes ligna gratis ſuppeditabimus. Nam ſyluas ipſorum ſuccidemus, ſi ſe plus ſatis admiſceant noſtris negotijs. 17

Minæ

Quum ſtuderet Bœotos, otio diſſolutiores, continenter in armis habere, ſimul ut Bœotiæ creatus eſt imperator, his uerbis illos adhortatus eſt: Poſt hac conſultate uiri, nam ſi ego militiæ præfectum agam, uobis militandum eſt: adimens illis ſpem otij ſub tali imperatore. 18

Militia laborioſa

Regionem quandam ſupinam & campeſtrẽ belli orcheſtram appellabat, ueluti theatrum unde latè pateret proſpectus. Eam dicebat obtineri non poſſe, niſi manum ſemper ſcuti loro inſertam haberent. Nam quæ montibus cincta ſunt, minore negotio tuemur. Campeſtris regio quoniam 19

Vigilantia

patet

patet omnium incurſionibus, armis tuenda eſt.

20 *Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos ſub* Trophæum ridiculum *mœnibus auidius pugnantes proſtrauiſſet, atq; ob id tro-phæum erexiſſet, Epaminondas deridens hominẽ dixit: Hic ſanè decebat non trophæũ, ſed Hecatæũ erectũ eſſe. Veteres enim ante portas in triuijs cõgruenter Hecates imaginẽ ſta tuere ſolẽt, uel ad indicandã uiam, uel in gratiã ſepultorum.*

21 *Cuidã nũtianti, quòd Atheniẽſes exercitũ nouis inſtructũ armis in Pelopõneſum miſiſſent, Quid, inquit, num igitur ge* Arma indiga uiri *mit Antigenidas, ſi Tellis nouas habet tibias? Tellis autẽ erat tibicen peßimus, Antigenidas optimus. Significabat Athe-nienſes fruſtra nouis armis inſtructos, quũ his neſcirent uti.*

22 *Scutatum militem ſenſerat à captiuo quodã magnam pe-* Miles ditatus *cuniarũ uim accepiſſe. Huic Epaminõdas, Mihi, inquit, redde clypeum, tibi uerò cauponam emitto, in qua uitam degas. Poſthac enim noles eodem modo ſubire periculum, quippe iam unus de numero diuitum ac beatorum. Rectè iudicauit, timidum, ut eſt in prouerbijs, eſſe Plutum. Magis enim me-tuit mortem, qui domi habet unde poßit ſuauiter uiuere.*

23 *Interrogatus quem arbitraretur ducem præſtantißimũ,* Finis uitæ ſpectandus *ſeipſum'ne an Chabriam an Iphicratem, Id, inquit, iudicatu perdifficile eſt donec uiuimus. Alludens ad illud Solonis, ne-minem dicendum beatũ ante obitũ. Quãdiu uiuit homo, po teſt & ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.*

24 *Quum è Lacedæmone reuerſus, cum ſuis collegis capi-tis poſtularetur, ut qui præter legem, Bœoticæ præfecturæ menſes quatuor adiecißet, iußit, ut duces in ipſum reijcerẽt crimen tanquam ui compulſi. Ipſe autem pro ſe dixit, ſe non habere ſermones factis meliores: ſentiẽs ipſas res geſtas reo patrocinari debere. Quòd ſi, inquit, omnino dicendum eſt aliquid apud iudices, peto ut quum me occiderint, columnæ*

damna

damnationis titulum inſcribant, quo Græci uideant, quòd Epaminondas Thebanos nolentes coëgerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non poterat, ac Meſſenam incoluerat annis CCXXX. *igni ferroq́; populari, tum Arcades inter ſe cōciliare, resq́; illorum componere, deniq́; Græcos libertati reſtituere. Nam hæc illo tum imperio geſta ſunt. His auditis iudices diſceſſerunt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere uoluerūt. Quòd totius cauſæ periculum à ducibus in ſe unū recepit, dubites humanius ne factum ſit an animoſius: ſimul autem docuit quantam fiduciam homini præſtet egregiorum meritorum conſcientia.* Fiducia meritorum

In ſuprema pugna apud Matineā ſauciatus, delatusq́; in tentorium, uocauit ad ſe Daiphantum, poſt illum Iollidam. ubi audiuit eos uiros interiſſe, iuſsit omitti bellū cum hoſtibus, quandoquidem iam exercitus duces nō habebat: ac uerbis ipſa res teſtimoniū præbuit, quòd Epaminondas optimè noſſet ciues ſuos. Et hoc uidetur apophthegmatibus adiectū. 25 Duces præcipua uictoriæ ſpes

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, ſuaſit populo ut pacem haberent bello potiorem. Cui Epaminondas, Fallis, inquit, ciues tuos, qui otij nomine eos ad ſeruitutem uocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, niſi ciues ſint ad bellum inſtructi. 26 Pax bello parta

Eidem exprobrāti quòd non duxiſſet uxorē, Nullius, inquit, conſilio ô Meneclida, hac in re minus uti uelim quàm tuo. Notans illum quòd uxorē haberet parū ſecundæ famæ. 27 Morſus tectus

Rurſus eidem obijcienti quòd Agamemnonis gloriam æmularetur, Falleris, inquit: nam ille totius Græciæ præſidijs uſus decem annis uix unam cepit urbem, ego unius huius urbis præſidijs, uno die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui. 28 Agamemnone maior

Ciuium ſuorum iniurias patientiſsimè ferebat, dicens, eſſe 29

neſas

Pie *nefas iraſci patriæ:quemadmodum parentum iniurias ulciſci pietas uetat.*

30 *Pelopidæ increpanti quòd nullos tolleret liberos,male in* Benefacta pro liberis *hoc conſulens patriæ,*Vide,inquit,ne tu peius conſulas, qui *talem patriæ filium relicturus ſis.* Habebat enim Pelopidas *filium improbum & infamem.* Mihi,inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit,nunquam interitura. In hoc enim ſuſcipiuntur liberi, ne pereat noſtri memoria. At hoc melius præſtant egregia facinora,nam liberi frequenter offuſcant parentum gloriam.

31 *Quum ſentiret uulnus eſſe letale,non prius ferrũ eduxit,* Mors generoſa *quàm audiſſet* Thebanos uiciſſe,Tum ſatis,inquit,uixi, inuictus enim morior:& educto ferro protinus efflauit animã.

32 *Valerius narrat illum quæſiſſe, an ipſius clypeus eſſet ſaluus: ut audiuit ſaluum, rogaſſe an hoſtes eſſent deuicti. Quum audiſſet penes* Thebanos *eſſe uictoriam, ita loquutum militibus,*Non finis commilitones uitæ meæ, ſed melius & altius initium aduenit. Nunc enim ueſter Epaminondas naſcitur,quia ſic moritur.

33 *Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia ſordidus* Vir magiſtratum ornat *quidam & contemptus magiſtratus delegatus eſſet à populo* Thebano,*non aſpernatus eſt dicens,*non ſolum magiſtratum oſtendere uirum, ſed uirum uiciſſim oſtendere magiſtratum: *itaq; geſſit,ut deinceps tanquam honeſtum munus à multis ambiretur,quum antea nihil aliud fuerit, quàm cura ſordes & ſtercora ex angiportis eijciendi.*

34 *Idem cuidã egeno mandauit,ut à quodam ex amicis ipſius talentum peteret,petijt & accepit.* Amico percõtanti quur Benigniter *id iußiſſet,*Quoniam,inquit,ille quum uir ſit probus,inopia premitur: tu uerò diues es, multa de publico depeculatus. Epaminondas ipſe pauper hac ratione ſubuenit egenti. Bonorum

norum enim probrum eſt, uirum probum egere neceſſarijs.

Tempore belli Leuctrici quum accepiſſet quendam ſtre= 35
nuum uirum periſſe morbo, per iocum dixiſſe fertur, Vnde
fuit illi moriendi otium in tantis negotijs? Frequenter autem Otium
non minima morbi pars eſt imaginatio metus'ue morbi.
Hunc languorem ſolet excutere negotiorum ardor.

PELOPIDAS.

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ *colle=* 1
ga, quum amici dicerent illi rei neceſſariæ, uidelicet colligen Pecunia con-
di pecunias, nullam eſſe curam, Ita per Iouem, inquit, neceſſa tempta
riæ, ſed huic Nicomedi: oſtendens hominem claudum ac man=
cum. Senſit fortibus uiris nihil eſſe opus pecunia.

Vxori quæ ipſum ad bellum proficiſcentem rogabat mu= 2
liebriter ut ſeruaret ſeipſum, Alij, inquit, ut iſthuc faciant Dux aliorum
monendi ſunt. Nam princeps ac dux hortandus eſt potius ut ſeruator
ſeruet ciues. Vox imperatore digna, cuius eſt ciuium mul=
torum ſalutem ſuæ unius incolumitati anteponere.

Quum è militibus quiſpiã qui uiderat Lacedæmonios per 3
anguſtias montium aduentare, dixiſſet Pelopidæ, Incidimus Animosè
in hoſtes, Quî potius nos in illos, inquit, quàm in nos illi?

Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera ca= 4
ptus ac uinctus Pelopidas, cõuicia congeſſit in fœdifragum:
ut autem iratus ille dixit, mori properas, Admodum, inquit, Libertas
quò magis in te exaſperentur Thebani, tuq; citius des pœ=
nas uiolati fœderis, dijs pariter atq; hominibus inuiſus.

Thebe tyranni uxor adijt Pelopidam, dixitq; ſe mirari, 5
quòd uinctus eſſet tam hilaris, At ego, inquit, magis te mi= Liberè
ror, quòd non alligata feras Alexandrum.

Poſteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxiſ= 6
ſet, aiebat ſe gratiam habere Alexandro, per quem experi=
mento comperiſſet, ſe non tantum ad bellum, ſed etiam ad

mortem bene animatum eſſe.

7 *Quum Pharſali congreſſurus eſſet cum* Alexandro Phe*ræorum tyranno, milites admonuerunt, duplo plus* Theſſa*lorum eſſe cum* Alexandro *, quàm ipſe* Thebanos *haberet, Tanto,inquit,melius nobis erit,plures enim uincemus.* Hoc *& alteri cuidam adſcribitur.*

Mortis contemptus

8 De eo Plutarchus Sympoſiacôn lib.2. *refert quiddam perquàm feſtiuũ. Conuiuium agitans cũ collegis ducibus,in fine conuiuij bibit acetũ.*Percontantibus *num id conduceret ad ſanitatem,* Neſcio,*inquit:illud ſcio,bonum eſſe ad hoc,uti quis meminerit domeſticæ diætæ, ſiue domeſticorũ negotiorum, ſentiens conducere aduerſus crapulam, & conferre ſobrietati : ſimul indicans ſe domi parciſsimo uictu agere ſolitum.*

Frugalitas

MANIVS CVRIVS.

9 *Manius Curius nonnullis arguentibus quòd ex agris bello partis partem exiguam unicuiq; militum diſtribuiſſet,magnam uerò* Reip.*optâuit à dijs, nequãdo exiſteret quiſquam* Romanus, *cui ager exiguus uideretur, qui poſſet alere dominum.* Sentiens *eum non eſſe* Romano *dignum nomine,qui plus appeteret quàm quod ad uictum frugalem ſatis eſt.*

Agri modus

10 *Samnites poſteaquam ab illo fuerant deuicti,uenerunt ad Manium Curium, ac magnam auri uim offerebant,atque id temporis fortè rapula coquebat ollis fictilibus.*Reſpondit *autem Samnitium legatis hunc in modum,*Nihil *opus eſt auro talem cœnanti cœnam:ſibi uerò potius eſſe aurum poßidentibus imperare,quàm aurum habere.*

Aurũ ſpretum

C. FABRITIVS.

11 C.Fabritius *quum audiſſet* Romanos *à* Pyrrho *deuictos, ad Labienum uerſus,* Pyrrhus,*inquit,non* Epirotæ *uicerunt* Romanos.Sentiens *unius ducis ingenio uictoriam acceptam ferri oportere,non uirtuti militum.* Hoc *pacto* Romani *nominis*

Dux egregius

minis ignominiam eleuauit,qui quum Epirotis eſſent uirtu=
te ſuperiores,hoc ſolo erant inferiores, quòd non haberent
ducem Pyrrho ſimilem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri 12
miſiſſet,aurum quidem nō accepit Fabritius. Poſtridie uerò
Pyrrhus maximum elephantum emiſit, qui ignaro Fabritio
à tergo ſubito barriens appareret. Id ubi factum eſt, reſpi=
ciens Fabritius ac ridens,Me,inquit,nec aurum heri,nec ho
die belua fecit attonitum. Senſit Pyrrhum hoc de induſtria Animus inex
egiſſe,ut quoniam auro boniſq; uerbis deliniri non poterat, pugnabilis
immani uoce beluæ terreretur. Sed expertus eſt Pyrrhus
animum undiquaq; inexpugnabilem.

Pyrrho uerò hortanti ut Fabritius apud ſe ageret,impe= 13
rij ſocius futurus, Ne tibi quidem iſthuc expedierit, inquit. Fiducia ſui
Nam ſi Epirotæ noſtrum utrūq; pernorint,mihi regi quàm
tibi parere mallent.

Fabritio iam conſuli miſit epiſtolam Pyrrhi medicus,qua 14
promittebat ſe regem ueneno necaturum ſi iuberet. At eam Fides in ho-
epiſtolam autore non prodito ad Pyrrhum remiſit, iubens ſtem
illum ſibi cauere, qui peſſimus eſſet iudex, tum amicorum,
tum hoſtium. Sentiens eum eos habere pro hoſtibus quos
amplecti debebat ſi ſatis nouiſſet,& hos pro amicis ducere,
qui peius illi uellent quàm hoſtes.

Cæterùm ubi cōpertis inſidijs Pyrrhus medicū egiſſet in 15
crucē,Fabritio captiuos gratis remiſit. At Fabritius noluit Nihil gratis
eos gratis recipere, ſed parē captiuorū numerū remiſit, ne
à Pyrrho proditi ueneficij mercedē accepiſſe uideretur,ne=
gās ſe hoc indiciū feciſſe Pyrrhi cauſa,ſed ne Romani uiderē=
tur dolis hoſtē occidere,ut qui uiribus ſuperare nō poſſent.

FABIVS MAXIMVS.

Fabius Maximus quoniam cum Annibale confligere de= 16

trectabat,ſed mora copias illius & pecuniarum & cõmeatus egentes attenuabat,ſequẽs illum per aſpera montuoſaq́;, ac ſubinde obiter ſeſe opponens, à nonnullis per ludibrium dicebatur, Annibalis pædagogus: hoc cõuicio nihil commotus pergebat ſuum inſtitutũ ſequi, dicens apud amicos, Qui dicteria conuiciaq́; metuat, eum ſibi uideri timidiorẽ his qui fugiunt hoſtes. Senſit hoc turpius eſſe timiditatis uitium, quo leuius eſt periculum. Nihil autem leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo ſuſtinebit impetum hoſtium?

Conuicia contempta

17 *Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos hoſtes deiecerat, multus eſſet ortus rumor, tanquam de uiro nomine* Romano *digno, ait, ſe magis ſecundam Minutij fortunam, quàm aduerſam pertimeſcere. Sentiens illius temeritatem periculoſiſſimam eſſe* Reip. *quàm ſi rerũ ſucceſſus attolleret, in extremum diſcrimen adducturum uniuerſum populum* Romanum, *ſed aduerſis caſibus futuram moderatiorem.*

Temeritas

18 *Paulò pòſt quũ* Minutius *hoſtium inſidijs ſeptus in ſummo eſſet periculo, ne cum ſuis copijs periret,* Fabius *è mõte mouens exercitum uenit illi auxilio, multisq́; trucidatis hoſtibus ipſum eripuit.* Hoc *facto* Annibal *ad ſuos dixit,* Nónne *uobis ſæpenumero prædixi fore, ut illa montana nubes nobis aliquando tempeſtatẽ immitteret?* Hoc Annibalis non Fabij *dictum huc aliunde ſuſpicor adſcriptum.*

Facetè

19 *Poſt calamitatẽ quam* Romani *acceperant apud* Cannas, *creatus Imperator cum* Claudio Marcello *uiro audaci, ſemperq́; geſtienti cũ* Annibale *confligere,* Fabius *potius ſperabat futurum, ut ſi pugna abſtineret,* Annibalis *exercitus ductu tẽporis deficeret.* Id *ſentiens* Annibal, *dixit, ſe magis formidare* Fabium *à pugna quieſcentem, quàm* Marcellum *pugnantem.* Nec *hoc eſt* Fabij *apophthegma, ſed* Annibalis.

Contatio

20 *Miles quidam* Lucanus *delatus erat* Fabio, *quòd noctu fre*

frequenter è caſtris clàm excederet, amore cuiuſdam fœminæ. Fabius quum audiſſet illum alioqui in rebus belli præclarum eſſe uirum, iuſſit clàm apprehenſam mulierem quā amabat miles, ad ſe perduci, quæ ſimul ut adducta eſt, iuſſit accerſi uirum, ad quem ita locutus eſt, Haud clàm nobis fuit, te præter legem militarem abnoctare à caſtris: at ne id quidem prius nos latuerat te probum eſſe militem: proinde errata antè bene geſtis condonamus, cæterùm poſthac eris nobiſcum: nam habeo fideiuſſorem, & productam mierculam illi commendauit. Error meritis condonatus

Tarentinos Annibal præſidio impoſito tenebat arce excepta: Fabius itaq; dolo quàm longiſſime exercitū ſuum abduxit ab urbe, quàm ubi cepiſſet diripuiſſetq;, ſcribæ percontanti, quid de templorum ſimulacris ſtatuiſſet, Relinquamus, inquit, Tarentinis deos iratos. 21 Facetè

Quum M. Liuius ſibi poſtularet acceptum ferri, quòd Fabius cepiſſet urbem Tarentinam; uidelicet quòd in arce præſidium habuiſſet: cæteris iactantiam hominis deridentibus, Vera, inquit Fabius, narras: nam niſi tu ciuitatem amiſiſſes, nequaquam ego recepiſſem. 22 Iactātia eluſā

Fabio iam ſene filius illius conſul factus eſt, qui quum publicitus multis audientibus habuiſſet orationem, Fabius conſcenſo equo præcedebat. Quum autem iuuenis lictorem miſiſſet, qui patrem iuberet equo deſcendere, alij quidē factum hoc auerſati ſunt: at Fabius ab equo deſiliens, nō habita ætatis ratione accurrit, ac filium complexus, Euge, inquit, fili, ſapis qui intelligas quibus imperes, & quàm magnum magiſtratum ſuſceperis. 23 Conſulatus maieſtas

Quum Minutius gloriaretur, ipſius opera multum maieſtati Fabianæ dignitatis deceßiſſe, Si ſaperes, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Annibale certamen eſſe potius 24 Grauiter

quàm cum Fabio.

25 *Dicebat abſurdum uideri, ſi cum equos & canes uenaticos familiaritate ciboq́; cicuremus potiuſquã catenis ac uerberibus: homines feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis cõciliemus, ſed aſperiores in illos ſimus quã agricolæ ſunt in caprificos ac malos ſylueſtres & oleaſtros, qui has non protinus excidunt, ſed inſitione docent miteſcere.*

Humanitas ci curat optimè

26 *Fabius Maximus cõgiariorum exiguitatem notans, dixit non eſſe congiaria, ſed heminaria. Congiaria dicuntur dona quæ dantur populo. Congius autem menſuræ genus eſt, quà multo minor eſt hemina. Ad menſuram igitur alludens, negauit eſſe congiarium, ſed heminarium.*

ANNIBAL.

Victor & uictus

27 *Annibal à Minutio quem inſidijs obſederat, per Fabij copias depulſus, ubi rediſſet in caſtra, dixiſſe fertur, Eo prælio uictum à ſe Minutium; ſe autem à Fabio fuiſſe ſuperatum: uidelicet ex eadẽ pugna uictus & uictor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius ſuccurriſſet.*

Pertinacia uincit

28 *Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Anniбale conflixiſſet uario Marte, dixit Annibal, ſibi rem eſſe cum hoſte, qui nec uictus nec uictor noſſet quieſcere.*

Dolus dolum uincit

29 *Quũ Fabius ſimili arte recepiſſet Tarentum, quali Annibal ceperat: Et Roma, inquit Annibal, ſuũ habet Annibalem.*

Militaris ferocia

30 *Quum Romanorum legati conditiones pacis retuliſſent apud Carthaginienſes, & Giſco quidam auſus eſſet ſuadere bellum cum Romanis redintegrandum, Annibal indignè ferens, hominẽ imbellem de rebus arduis loqui, adhuc dicentẽ è ſuggeſto deturbauit. Hoc factũ tam uiolentũ in libera ciuitate demirãte & indignante multitudine, Annibal cõſcenſo ſuggeſto dixit, nemunẽ mirari debere, ſi qui à primis ſtatim annis Carthaginẽ reliquiſſet, interim ætatem omnem in bellis*

lis & armis tranſegiſſet, minus noſſet urbanas conſuetudines: hoc præfatus pacem ſuadere cœpit & perſuaſit.

31 *Quum adeſſet dies quo primam penſionem exigebant à Pœnis* Romani,*totus populus ad tributi mentionẽ ingemuit, at* Annibal *interim effuſè riſit.* Ea *de re increpatus ab* Aſdrubale Hedo,*negauit eum riſum fuiſſe gaudentis, ſed aliorum feras & inanes lacrymas deridẽtis, quæ nunc in leuiore malo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tempore* Romani *claſſes, arma & ampliſſimarum uictoriarum ſpolia* Pœnis *detraherent, ac leges uictis imponerent.* Lacrymæ feræ

32 *Quum* Annibal *apud* Cannas *feliciſſimè pugnaſſet, amicis ſuadẽtibus ut fugientẽ hoſtem inſequens in urbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem* Barcha Carthaginienſis *adeo indignè tulit, ut exclamarit,* Vincere *ſcis* Annibal, *uictoria uti neſcis.* Hoc *dictum* T. Liuius *tribuit* Maharbali. Vti uictoriã

33 *Annibal* Giſconi *nuntianti ſibi admirabilem uideri* Romanorum *inſtructorum ad pugnam numerum:* Imò *aliud, inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc eſſet ſciſcitanti* Giſconi, *Quòd ex tam numeroſa, inquit, hominum multitudine nullus appellatur* Giſco. Is *ducis iocus multum timoris detraxit, multumq́; alacritatis addidit militibus.* Ridiculè

34 *Idem profugiens apud* Antiochum *regem agebat. Is oſtendit illi ſuum exercitũ barbarico apparatu magnificè inſtructum, ſed ad prædã magis quàm ab bellũ. Hæc omnia quum diligenter eſſet contemplatus* Annibal, *rogauit* Antiochus, *num hæc omnia ſatis eſſent futura* Romanis. Tum Annibal, Planè *ſatis arbitror, etiamſi auariſſimi ſint* Romani. *Luſit* Pœnus *ab inexpectato: rex de prælio ſciſcitabatur, iſte reſpõdit de præda. Quid enim aliud eſt miles imbellis, auro, argento, cæteriſq́; rebus ad prædam inuitantibus inſtructus?* Exercitus prædæ aptus

35 *Idem adhuc puer, quum quæreretur de finiẽdo odio inter*

Odium pertinax — Romam & Carthaginem, pedem inflixit ſolo, ac puluere ſuſcitato tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris eſſet redacta. Agnoſcas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

36 Præſtantia — Inter Scipionem Aphricanum & Annibalem ortus eſt ſermo de præſtantia ducum. Quumq; Scipio rogaſſet quem primum eſſe cenſeret, reſpondit, Alexandrum Magnum: quem ſecundum, Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, ſeipſum nominauit. At quid, inquit Scipio, ſi me uiciſſes? Tum, inquit, me neq; ſecundum, neq; tertium, ſed omnium primum cenſuiſſem.

37 Odium pertinax. — Annibal bibiturus uenenum quod in eum uſum paratum habebat, dixit, Soluamus ingenti cura populum Romanum. Aut ut Liuius refert, Soluamus diutina cura populum Romanum, quando mortem ſenis expectare longum cenſet. Id poſtremò male habebat hominem, quòd Romanis iam non poſſet aliquo pacto moleſtus eſſe.

38 Voluptas emollit indomitos — Poſt uictoriam Cannenſem, ſi Annibal rectâ petiſſet Romam, poterat in Capitolio prandere: ſed frui quàm uti uictoria maluit, Campaniam ac Tarētum peragrans: ubi mox & ipſe & exercitus ardor adeo elanguit, ut ueriſſimè dictum ſit, Capuam Annibali fuiſſe Cannas. Siquidem inuictum alpibus, indomitum armis, Campania ſole, & Baiæ fontibus calidis tepentes ſubegerunt. Refert Florus.

SCIPIO MAIOR.

1 Otiū ſapientis — Scipio ſenior ſi quando uacans à negotijs bellicis in literis uerſaretur, dicere ſolet, ſe nūquam minus eſſe otioſum, quàm quum eſſet in otio. Senſit ſe id temporis non dare animum otio aut uoluptatibus, ſed de reip. commodis multa ſuo cum animo tractare.

2 Poſteaquam Carthaginem Nouā quæ erat Hiſpanorum, armis

armis ceperat, milites quidam uirginem eleganti forma captam adduxerunt, eiq́; tradiderunt. Hic ille, *Libenter acciperem, inquit, ſi priuatus eſſem, non imperator.* Iuuenis inſigni *puellæ forma corrumpi non potuit, quò minus meminiſſet quid deceret imperatorem.* At multi *ſunt hodie, qui ob hoc ipſum ſibi credunt tum licere, tum decora eſſe omnia, quòd ſunt imperatores.* Imperator caſtus

3 *Rurſus quum obſideret oppidum humili loco ſitum, prominente illic* Veneris *templo, iuſsit illuc profiteri uadimonia, tanquam tertio pòſt die ius ibi redditurus.* Et quod *ſe facturum prædixit, fecit urbe capta: tanta erat fiducia uictoriæ.* Fiducia euentus

4 *In Sicilia percontanti cuidam, qua re fretus claſſem educere pararet in* Africam, *oſtendit uiros armatos trecentos ſeſe exercentes, præterea turrim excelſam mari imminentem, & ait,* Nullus *horum eſt qui non conſcenſa turri ſemet in mare præcipitaturus ſit, ſi iuſſero: ſentiens nõ perinde referre quàm numeroſam educas multitudinem, modo fortis dux educat exercitatos & dicto audientes.* Miles dicto audiens

5 *Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hoſtium caſtra concremaſſet,* Carthaginienſes *miſsis legatis fœdus cum* Scipione *pepigere, pollicentes ſe & elephantos camelosq́;, & naues, & pecunias daturos.* Cæterùm *poſteaquam* Annibal *abnauigaſſet ex* Italia *Carthaginem, cœpit illos conuentorum pœnitere, eò quòd iam animum recepiſſent.* Id *audiens* Scipio, *negauit ſe etiam ſi ipſi uellent, pacta ſeruaturum, niſi prius imperatis adderent talentorum quinq; milia, hoc nomine quod* Annibalem *accerſiſſent.* Animus præſens

6 At *poſteaquam* Carthaginienſes *ui adacti legatos de fœdere ac pace ad* Scipionem *miſiſſent, iuſsit eos qui uenerant protinus abire, tanquam non auditurus eos priuſquam* Humaniter & gratè

L. Terentium ad ſe perduxiſſent. Erat autem Terentius Romanus, uir probus & humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur. Quem ut adduxerant, Scipio pro tribunali ſedens hominem apud ſe collocauit : moxq́; auditis legatis bellum diſſoluit. Porrò Terentius tanti beneficij memor triumphantem Scipionem ſequebatur pileatus, uelut illius libertus: quin & Scipione mortuo ad exequias mulſum exhibuit, aliaq́; ad funeris celebritatem pertinentia ſtudioſè procurauit. Sed de his poſterius. Hîc in Scipione quidem habes exemplum beneficij candidè ſimul & honorificè collati, in Terentio uerò memoris animi ſpecimen.

7 Poſteaquam Romani traiecerant in Aſiam aduerſus Antiochum regem, isq́; legatos ad Scipionem de pace miſiſſet, Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum & frænum et ſeſſorem recepiſti. Alluſit ad Apologum de equo & ſeſſore, notiorem quàm ut hîc ſit commemorandus.

Frænum receptum

8 Senatus decreuerat ut pecunias ſumeret ex ærario : at quum quæſtores ærarij negarent ſe eo die aperturos, Ipſe, inquit, aperiam, quando mea cauſa clauditur, qui tanta pecuniarum ui repleuerim ærarium. Vacua non clauduntur, eo Scipio per iocum dicebat, ſibi hoc laboris ſuſcipiendum ut aperiret, qui fuiſſet in cauſa ut tam diligenter clauderetur, ut quæſtores diei ſpatium quærerent ad recludendum. Exemplum ingentis fiduciæ meritis quæſitæ.

Fiducia meritorum

9 Quum à Petilijs tribunis plebis, multis nominibus accuſaretur apud populum Romanū, nihil ad crimina reſpondit, tantum hoc dixit, Hoc die Quirites Annibalem & Carthaginem deuici: proin ipſe ſumpta corona in Capitolium aſcendo, Ioui Optim. Max. ſacrificaturus : ſi quis de me ſuffragium ferre uelit, ferat. Hæc locutus aſcendebat ad Capitolium relictis accuſatoribus, nondum perorata cauſa. Tantum ualet

Fiducia meritorum

ualet egregiorum in Rempub.meritorum fiducia,ut repen-
te iudicij rigor uerſus ſit in ouationē, & reus pro ſupplice
egerit triumphantem.

Scipio Africanus quibuſdam calumniantibus, quòd pa- 10
rum ſtrenuus pugnator eſſet, Imperatorem, inquit,me ma- Generosè
ter non bellatorem genuit. Significans in Imperatore plus
habere momenti ſolertiam ac prudentiam in conſilijs,quàm
uires in prælijs.

Idem dicere ſolebat, hoſti non ſolùm eſſe dandam uiam 11
fugiendi, uerùm etiam muniendam: docens moderandam Clementer
eſſe uictoriam,nec ſæuiendum in eos qui contra ferre arma
deſtitiſſent.

Idem militi cui ſcutum erat elegātius ornatum, Non mi- 12
ror,inquit, quòd ſcutum tanta cura ornaris,in quo plus ha- Ignauia
beas præſidij quàm in gladio:ſignificans illum ignauum mi-
litem. Clypeus tuetur,ſed gladius fortitudinis organum eſt.
Quanquam hoc idem de altero Scipione narratur inferius.

Idem dicere ſolet, ij quibus ſunt equi ferociores tradunt 13
eos domitoribus, ut his facilioribus poßint uti.Sic homines Grauiter
ſecundis rebus effrænatos, ſibiq́; præſidētes tanquam in gy-
rum rationis ac doctrinæ duci oportere,ut perſpecta rerum
humanarum imbecillitate, uarietateq́; fortunæ, reddantur
moderatiores.

Dicere ſolet,in re militari turpe uerbum eſſe,Non puta- 14
ram: quòd alijs in rebus interdū locus datur male inſtituta Prouidentia
poſterioribus conſilijs melioribus corrigere: cæterum quæ
ferro peraguntur,ea non oportet temere aggredi,quòd hic
error ferè eſt inemendabilis. Idem dictum locum habet &
in his, quæ ſemel facta mutari non poſſunt,ut in ducenda
uxore,in ſacris ordinibus.

Cum hoſte dicebat non eſſe confligendum, niſi aut inui- 15
taret

Quando bellandum *taret occaſio, aut urgeret neceßitas: quòd incogitantis ſit, opportunitatem oblatam negligere: & extremæ ignauiæ ſit, tum nõ præſtare fortem animum, quum audacia ſpem præbet incolumitatis, formidoloſitas nihil aliud quàm certum promittit exitium.*

T. QVINTIVS.

1 T. *Quintius ab ipſo protinus initio clarus fuit, ut prius* Liberè *quàm eſſet ædilis, aut tribunus militum, aut prætor, conſul factus ſit.* Porrò *miſſus* Imperator *aduerſus* Philippum, *ſuaſit ut ueniretur in colloquium.* At *quum* Philippus *poſceret obſides, eo quòd ille multis* Romanis *comitatus eſſet, ipſe uerò ſolus: ut ſolus ſis, inquit* Quintius, *ipſe feciſti, qui amicos & cognatos tuos occideris.*

2 Clemens uictor *Vbi Philippum bello uicerat, in Iſthmijs præconio iußit euulgari, ſe Græcos ſuæ libertati ſuoq; iuri permittere. Quotquot autem* Romani *temporibus* Annibalis *capti ſeruiebant apud Græcos, quum horum ſingulos Græci quingentis drachmis emiſſent, gratis* Quintio *donarunt: qui & ipſi* Romæ *triumphantẽ* Quintium *ſecuti ſunt pileati, quod facere ſolent è ſeruitute manumißi. Et hoc miror à* Plutarcho *inter apophthegmata commemorari.*

3 Tutum conſilium *Achæos meditantes expeditionem aduerſus inſulam Zacynthiorum, monuit ut cauerent, ne more teſtudinum caput extra* Peloponneſum *proferentes, uenirent in periculum.* Teſtudo *enim intra teſtam tutißima eſt.*

4 Oſtentatio inanis *Quũ* Antiochus *rex cum numeroſo exercitu ueniſſet in Græciam, omnesq; reddidiſſet attonitos & militum numerus & armaturæ uarietas,* Quintius *hoc ſermone metum ademit* Achæis: *Quum, inquit, eſſem in Chalcide cœnans apud hoſpitẽ meum, mirabar carnium copiam, quũ eſſent omnia tecta niue: at hoſpes reſpõdit, ea omnia nihil aliud eſſe*

quam

quàm ſuis domeſticæ carnes, tantum apparatu & conditu-
ra diuerſa. Ne uos igitur, inquit, admiremini regis copias,
quũ auditis haſtatos,cataphractos,pedites,equites & ſagit-
tarios.Nã hi omnes Syri ſunt,armatura inter ſe differentes.

In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos habe- 5
ret equites & armatos,ſed pecuniarum indigus,ita ludebat, Salsè
Philopœmen,inquiens,manus habet & crura,uentrem non
habet. Ac tali quidem ſpecie corporis erat Philopœmen.
Quintius autem equites ac pedites armatos,manus et crura
ducis appellabat,ſed quoniam non haberet quo aleret mili-
tem,negabat illum habere uentrem.

C. DOMITIVS.

C.Domitius,ſiue ut Liuius lib.7.decad.4.Cn. Domitius, 6
quẽ Scipio maior pro ſe Lucio fratri in bello aduerſus An- Fiducia euentus
tiochum legatum dederat, ubi contemplatus eſſet hoſtium
phalangem,exercitus præfectis hortantibus ut cõfeſtim ag-
grederetur, negauit tempus ſufficere ad hoc,ut tot millibus
trucidatis ac direptis impedimentis,in caſtra reuerſi ſua cu-
rarent corpora. Sed hoc ipſum poſtridie ſe tempeſtiuè fa-
cturum dixit.Ac poſtero die congreſſus quinquaginta milia
trucidauit. Vir ſtrenuus non dubitauit de uictoria, ſpatium
modo temporis gerendæ rei par eligebat.

P. LICINIVS.

P. Licinius conſul,Imperator equeſtri pugna ſuperatus à 7
Perſeo Macedonum rege, bis mille & octingentos milites
amiſit,partim interfectos,partim captos. Vbi uerò poſt pu-
gnam Perſeus mitteret oratores acturos de fœdere ac pace, Animosè
Licinius qui uictus erat,uictori præſcripſit,ut ſi pacem uel-
let,quæ haberet in ſua poteſtate daret in fidem Romanorũ.
Ne calamitas quidẽ fortiſsimi uiri ſpiritus potuit immunue-
re. Nec ignorauit Perſeus quibus cum uiris ipſi res eſſet,

eoq;

eoq́; fecit uictor quod uicti ſolent facere.

PAVLVS AEMYLIVS.

8 *Paulus Aemylius quum iterum peteret conſulatum, repulſam tulit: cæterũ quum bellum aduerſus Perſeum ac Macedones, imperitia ſegnitieq́; ducũ in longum duceretur, eidemq́; conſulatũ detuliſſent, negauit ſe illis habere gratiam: non enim ſe ob id tum deſignatum imperatorem, quòd ipſe deſideraret imperium, ſed quòd ipſi imperatorem.*

Neceſsitate delatus honor

9 *E foro domum reuerſus quum filiam puellam nomine Tertiam reperiſſet lacrymantem, rogauit quid haberet, Illa reſpondente, Perſeus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs: Sit felix, inquit, ò filia, omen accipio: moxq́; in bellum profectus pulcherrimum de hoſte triumphum egit.*

10 *In exercitu uerò quum multam confidentiam ac loquacitatem comperiſſet militum officia ducum ſibi uindicantium, resq́; non neceſſarias curantium, iuſsit illos quieſcere, nec aliud quicquam agere, quàm ut enſes ſuos acuerent, cætera ſibi fore curæ. Nocturnas autem excubias iuſsit illos ſine lanceis & gladijs agere, quo nimirum adempta ſpe depellendi hoſtem, tanto acrius pugnarent cum ſomno.*

Diſciplina militaris

11 *Quum per loca prærupta irrupiſſet in Macedoniam, uidiſſetq́; inſtructam hoſtiũ aciem, exhortante Naſica ut protinus inuaderet hoſtem, Facerem, inquit, ſi tuæ eſſem ætatis, ſed multarũ rerum experientia probibet, ne ex itinere ſtatim cum inſtructa acie congrediar.*

Dux uſu rerũ callidus

12 *Deuicto Perſeo, quum epulum exhiberet uictoriale, dicebat, eiuſdem eſſe artis & aciem bene inſtruere, & conuiuium exhibere: illam ut hoſtibus ſit quàm maxime formidabilis, hoc ut amicis ſit iucundiſsimum.*

Ars conuiuii

13 *Quum Perſeus captiuus deprecaretur, ne in triumpho*

duceretur, Iſthuc, inquit, in te ſitum erat: ſignificans illi licuiſſe in bello perire, aut certè uincere. Seuerè

14 *Ex pecuniarum infinita ui reperta in caſtris hoſtium, ipſe quidem nihil ſibi ſumpſit, Tuberoni tamen genero phialam pondere quinq; drachmarum, fortiter geſtæ rei præmium dedit. Atq; hoc primum aiunt argenteum uaſculum in Aeliorum domum fuiſſe ingreſſum. Meminit huius Plinius libro 33. cap. 11. Quanquam ait fuiſſe duo pocula, nec Tuberonem nominat, ſed Caium Aelium.* Frugalitas

15 *Ex quatuor liberis maſculis quos ſuſceperat, duos antea dederat in adoptionem. Ex duobus autem qui remanſerãt in familia, alter quinq; ante triumphum diebus interijt, annos natus quatuordecim: alter quinto poſt actum triumphum die, annos natus duodecim. Ob id populo luctum ac mœrorem cum illo iungente, ipſe prodiens ad multitudinem, dixit ſe poſt tam continuos rerum ſucceſſus aliquid magni mali à fortuna expectaſſe: ſe uerò nunc de patriæ incolumitate ſecurum eſſe factum, nihilq; timere periculi poſteaquàm fortuna proſperè geſtarum rerum inuidiam in ſuam domum impingente, ipſe pro omnibus dependiſſet.* Patriæ charitas

16 *Vxor erat illi Papyria, Maſonis uiri cõſularis filia, quam quum longo tempore domi habuiſſet, exq; ea pulcherrimam ſobolem ſuſtuliſſet inclytum illum ac maximum Scipionem Aemylianum, repudiauit: & amicis diuortium uehementer diſſuadentibus porrexit calceum, dicens, Hic calceus non'ne nouus eſt, non'ne pulcher eſt? at nemo ueſtrum nouit quà pedem meum torqueat.* Calceus quà torqueat

17 *Perſeo ſeſe ad uictoris pedes abijcienti, uocesq; degeneres emittenti, Qur, inquit Paulus, fortunam crimine liberas, ſic te gerẽs, ut ſuperiore etiã fortuna uidearis indignus? Qur meam dedecoras uictoriam ac rerum à me geſtarum* Temeritas

glor

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

gloriam obſcuras, tam abiectum te demonſtrans, ut indignus appareas, quem populus Romanus *haberet hoſtem?*

18 *Idem dicebat, imperatorem, ſi minus ætate, certe moribus ſenem eſſe oportere: ſentiens non eſſe præcipitanda conſilia, quod ſolent iuuenes, ſed moribus utendum eſſe ſenilibus.*

Generosè

CATO SENIOR.

1 *Cato Senior in concione ſuaſurus de frumento uiritim diuidendo, ita præfatus eſt, perdifficile eſſe ad uentrem auribus carentem uerba facere: uentrem dixit, quòd ageretur de populi uictu.*

Vėter ſurdus

2 *Aiebat ſe mirari, quomodo ſeruari poßit ea ciuitas, in qua pluris ueniret piſcis quàm bos. Præcipuus luxus olim erat in piſcibus, unde legimus mullum ſex millibus emptum.*

Luxus

3 *Obiurgans aliquando ſummam uxorum impotentiam, Omnes, inquit, homines uxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem uxores: hoc modo colligens, mulieres eſſe rerum omnium dominas.*

Vxorum imperium

4 *Dicere ſolet, ſe malle pro collato beneficio nullam reportare gratiam, quàm pro maleficio perpetrato non dare pœnam. Significans nihil eſſe periculoſius impunitate, quæ ſemper ad deteriora inuitat.*

Impunitas mala

5 *Idem dicebat, ſe omnibus peccantibus ignoſcere, præterquàm ſibiipſi.* Multum *dißimilis illi Meuio, qui carpens alios, ſibi condonabat omnia. Sibi ignoſcit, quem non pœnitet admißi: de ſe pœnas ſumit, qui cura penſat quod incogitantia commiſſum eſt.*

Seuerus in ſeipſum

6 *Exhortans autē magiſtratus ad ſumēdas pœnas de his qui delinquerēt, dicebat eos qui maleficos prohibere poſſent nec facerēt, lapidandos eſſe: ſentiēs illos de uniuerſo populo peßime mereri, quòd ad ſcelerū licentiam inuitarent improbos.*

7 *Aiebat ſibi magis placere iuuenes qui rubeſcerent quàm qui*

qui palleſcerent, quòd rubor arguat probam indolem, pallor non item. Pudor

Dicebat ſibi inuiſum eſſe militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, clariusq; ſterteret quàm inclamaret: peßimum autem imperatorem, qui ſibi non poſſet imperare. 8 Miles bonus

Maximè exiſtimabat oportere unumquenque ſeipſum reuereri, quòd nullus unquam à ſeipſo diſcedat. Ita fieret, ut quicquid alijs teſtibus non auderemus facere, idem ſolos facere puderet. 9 Sibi quiſque teſtis

Conſpiciens multorum erigi ſtatuas, Malim, inquit, ut de me quærant homines, quamobrem Catoni non ſit poſita ſtatua, quàm quare ſit poſita: ſentiens ſe malle res præclaras gerere, ut olim ſcientes illum promeruiſſe ſtatuam, mirentur non eſſe poſitam. 10 Statuarum gloria

Admonebat ut qui potentes eſſent, parcè uterentur ſua poteſtate, quo ſemper uti poſſent: ſentiens potentiam clementia comitateq; fieri diuturnam, ferocia breuem. 11 Poteſtas moderata

Qui uirtutem honore ſuo fraudarent, eos dicebat ipſam uirtutem à iuuentute auferre: ſentiēs præmijs animos iuuenū ad uirtutem accendi, quæ ſi detrahas, ipſa uirtus elangueſcit. 12 Honos uirtutis

Magiſtratum aut iudicem dicebat nec pro iuſtis orandum, nec pro iniuſtis exorandum. Senſit culpam eſſe iudicum, ſi ut iuſtis æqui ſint orandi ſunt, quum oporteat ultro fauere bonis: pro iniuſtis orare fortaßis humanitatis eſt, at exorari, eſt à iuſtitia deflectentis. 13 Iuſtitia

Iniuriam ètiam ſi facienti nihil adferat periculi, uniuerſis tamen periculoſam eſſe dicebat: ſentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Etenim ſi liceat impune lædere, nullus erit tutus ab improborum uiolentia. 14 Impunitas

Senectuti quum multa adſint probra, dicebat non eſſe ad- 15

Senectus dendum malitiæ dedecus: ſentiens ſenectutem multis nominibus uulgò male audire. ueluti quum audit deformis, edentula, luſcioſa, imbecillis, obliuioſa, indocilis. Hæc ferre ſatis eſt, ut non accedat crimen improbæ uitæ, quod omnibus quidem fœdum, ſed ſeni fœdiſsimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in ſenem obuium uitæ contaminatæ, Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem.

16 Iratum ab inſano nulla alia re differre dicebat, quàm mora temporis: ſentiens iram eſſe breuem inſaniam.

Ira

17 Eos qui fortuna moderatè ſobrieq; uterentur, dicebat minime peti inuidia. Non enim, inquit, nobis, ſed bonis quæ nos circunſtant inuident homines. Externa bona extra hominem ſunt, at inſolenter utendi uitium intra hominem eſt: qui eo ſibi conflant inuidiam, uere ſunt inuidioſi.

Inuidia quomodo uitetur

18 Qui in rebus ridiculis ſeriam operam ponerent, eos dicebat in ſerijs fore ridiculos: ſignificans aſſuetos ridiculis, ob habitum collectum, in ſerijs negotijs ita ſe gerere, ut non ſolum rideantur, ſed etiam derideantur.

Ridiculis aſſueſcere

19 Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius eſt quod uertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar ſequutus. Honeſtas actiones honeſtis actionibus occupandas, hoc eſt, benefacta benefactis addenda, ne ſi deſinamus benefacere, obſoleſcat priorum benefactorum memoria.

20 Ciues incuſabat, quòd ſemper iiſdem committerent magiſtratum, Videmini enim, inquit, aut uilem habere magiſtratum, aut iudicare paucos eſſe dignos magiſtratu. Quorum alterum erat male ſentire de publica poteſtate, alterum erat male ſentire de ciuibus.

Honos non ſemper iiſdē

21 Quendā qui agros mari uicinos ob luxū uendere coactus eſt, aiebat ſe mirari, quaſi plus poſſet quàm ipſum mare: quod

Lurco

quod enim illud uix paulatim alluebat, ille facilè deuorarat.

22 *Cenſuram petens, quum cæteros competitores uideret ſupplices populoq́; blandientes, ipſe clamabat, populo opus eſſe medico auſtero ualidisq́; remedijs: proin eligendum, non qui iucundiſſimus eſſet, ſed qui inexorabilis.* Atque *hæc dicens ante omnes cenſor creatus eſt. Agnouit populus morbum ſuum, eoq́; Cato plus ualuit obiurgando, quàm cæteri blandiendo.* Seueritas

23 *Quando docebat iuuenes intrepidè pugnare, ſæpenumero dicebat, uerba pluſquàm gladium, & uoces pluſquàm manum hoſtes in fugam uertere, attonitosq́; reddere.* Nolebat *militem in prælio mutum eſſe, ſed atrocibus dictis, clamore, uultusq́; truculentia terrere hoſtem.* Vox in bello

24 Bellum *gerens cum his qui* Bætim *fluuium accolunt, quum in diſcrimen adductus eſſet propter hoſtiũ multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent ſuppetias, ſi darentur talenta ducenta:* Romani *uerò nõ ſinerent illum mercede paciſci cum barbaris: dixit errare* Romanos, *eo quòd ſi uiciſſent, reddituri fuerint non de ſuo, ſed de bonis hoſtiũ: ſin uicti fuiſſent, iam nõ fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterẽt.* Argutè

25 *Quamuis autem cõplures urbes cepiſſet, tamen aiebat ſe hiſce diebus quos inter hoſtes egit, nihilo plus ſumpſiſſe quàm quæ ex hoſtium agris comediſſet bibiſſetq́;.* Abſtinentia ducis

26 *Quum cuique militum argenti libram diſtribuiſſet, ait, Satius eſſe multos habentes argentum, quàm paucos habentes aurum è militia domum redire.* Nam *duces non alia re quàm gloria auctos è prouincijs redire oportere. Senſit rem ſat feliciter geſtam, ſi tanta militum multitudo redeat incolumis, ut ex diſtributis manubijs exigua portio ad ſingulos redeat, potius quàm ſi multis deſideratis pauci redeant ex præda locupletiores.* Quoniam *autem rerũ proſperè geſtarum* Reditus è bello

rum gloria redit ad duces,hac portione par eſt illos eſſe contentos,ſiue multum ſit prædæ,ſiue parum.

27 Seueritas *In militia quinq; ſeruos habebat,quorum unus tria captiua corpora emit. Quod ubi ſenſit reſciſſe Catonem, priuſquàm in eius conſpectum ueniret, ſeipſum laqueo præfocauit.Adeo quæſtum oderat in milite, adeo ueniam deſperabat qui peccauerat.*Nec hoc *uidetur apophthegma.*

28 Senes neglecti Hortante Scipione Africano, *ut Achæorum exulibus opitularetur,quò illis in ſuam patriam redire liceret: ſimulabat eius rei ſibi nullam eſſe curam.Cæterum in ſenatu quum hac de re multa uerba fierent,aſſurgens ait:* Perinde *quaſi nihil habeamus quod agamus,ſedemus de ſeniculis aliquot Græcis diſputantes, utrum à noſtris an illius regionis ueſpillonibus efferantur.*

29 Latinus Græcè *Quum Poſthumius* Albinus *hiſtoriam Græcè conſcripſiſſet, & ob id ueniam peteret ab auditoribus,* Cato *irridens,* Danda, *inquit, erat uenia, ſi* Amphictyonum *decreto coactus Græcè ſcripſiſſet.*Hoc *aliquanto ſecus narrant* Gellius *&* Macrobius.

30 Populus qualis Populum Romanum *gregi pecudum conferre ſolebat, quæ ſingulæ nemini obtemperant, uniuerſæ autem gregis ducem ſequuntur.Sic & uos,inquit,quos nemo ueſtrum priuatim in conſilium adhibere uellet, ab his hic congregati uos agi duciq; ſinitis.*Notans *populum,quòd deterrimis committeret magiſtratus.*

31 Honos alit uirtutem Aiebat *populum* Romanum *non tantum purpuræ, uerumetiam uirtuti plurimum conducere. Quemadmodum enim tinctores eum potiſſimum colorem inducunt, quo uident homines maximè delectari:ita iuuentus ad ea ſtudia potiſsimum incumbit, quibus populus defert honores.* Honos *enim non ſolùm alit artes,uerumetiam uirtutem.* Hoc *pacto*

monebat

monebat populum,ut magiſtratus his demum committerent, qui de ſe uirtutis ſpecimen dediſſent : ita fore ut quàm pluri-mi ſeſe ad egregia ſtudia conferrent.

32 *Hortabatur iuuenes ut qui uirtute & æquitate ad dignitatem perueniſſent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: ſin ambitu ac uiolentia,ad meliorem frugem ſe referrent:ita futurum,ut & illi gloriam augerent,& hi bene factis maculam abolerent.* Conſilium optimum

33 *Qui magiſtratum eundem frequenter ambirent,eos dicebat uelut ignaros uiæ, ne aberrarent lictores qui præcederent ſemper quærere.Solent enim lictores præire magiſtratum,non ut uiam oſtenderent,ſed honoris gratia.* Modus in honoribus

34 *In inimicum quendam probroſæ uitæ,*Huius,*inquit,*mater *quum deos orat ut ſibi filius ſit ſuperſtes, non precatur, ſed imprecatur:ſentiēs illā et ſibi & reip. precari magnū malū.* Filius improbus

35 *Quum* Eumenes rex Romam *ueniſſet, & à ſenatu honorifice exceptus,clariſſimorum ciuium frequentia ſtiparetur,* Cato *non diſſimulabat tantum* Romanorum *erga illum ſtudium ſibi ſuſpectum eſſe,ipſe uitans regis conſuetudinē.* Hoc *quibuſdam admirantibus ac dicentibus,*Eumenem *uirum eſſe probum, ac amico in populum* Romanum *animo, Sint iſta uera, inquit, attamen illa belua, natura ferox canis eſt: ſentiens omnes reges,utcunq; pro tempore ſimulent,natura tyrannos eſſe,ac* Democratiæ *infenſos.*Romæ *autem regis nomen erat inuiſiſſimum.* Rex infenſus Democratię

36 D*icebat ideo ſibi ab inimicis conflari inuidiam,quòd quotidie noctu ſurgens rei familiaris rationibus neglectis* Reip. *conſuleret:notans ingratitudinem populi.* Pietas in patriam

37 *Quum tres eſſent deſignati qui legati proficiſcerentur in* Bithyniam, *quorum unus podagra teneretur, alter caput haberet uulneribus confoſſum,tertius uæcordia laborare ui-*

deretur, Cato ridens dixit, Populi Rom. legationem nec pedes habere, nec caput, nec cor.

38 Pusilla curare cum periculo *Quum impetratũ eſſet de reſtituendis Achæorum exulibus, Polybius & hoc ad ſenatum retulit, ut reſtitutis apud ſuos priſtini honores ac magiſtratus redderentur. Hic Cato rogatus ſententiam dixit, Polybius idem facere uidetur quod fecit Vlyſſes, qui Cyclopis ſpeluncam repetere uoluit, quo pileum & cingulum quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: ſignificans abunde multum eſſe, quòd exulibus datus eſſet in patriam reditus, eſſeq; periculum ne dum priſtinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.*

39 Nota ſententia *Aiebat ſtultos prudentibus plus adferre utilitatis quàm prudentes ſtultis. Prudentes enim dum facile uident errata ſtultorum, eaq; uitant, fieri cautiores: at ſtultos nõ item quæ à prudentibus rectè fiunt, quia non uident, poſſe imitari.*

40 Obeſus *Videns quendam uehementer obeſum, mirabatur cui uſui tale corpus eſſe poſſet Reipu. cuius inter guttur & inguen omnia uenter occuparet.*

41 Palato ſapere *Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens, ſe cum eo non poſſe uiuere, qui plus ſaperet palato quàm corde.*

42 Amor *Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere: quod hodie quoque celebratur, animam illic potius eſſe ubi amat, quàm ubi animat.*

43 Pœnitenda *Tria per omnem uitam accidiſſe dixit, quorum pœnituiſſet: primum, ſi quid arcani fœminæ credidiſſet: ſecundum, ſi quopiam nauigio uectus eſſet quò pedeſtri itinere peruenire licuiſſet: tertium, ſi quis dies ipſi per negligentiam abſque fructu effluxiſſet.*

44 Salſè *Ad tribunum plebis qui ueneficij infamia laborabat, iniquam ferentem legem, Adoleſcens, inquit, nondũ ſcio utrum*

haurire

haurire quod temperas, an approbare quod ſcribis deterius ſit:ſentiens & legem quam parabat, exitioſam eſſe Reipu.

45 *A quodam multis nominibus infami uexatus, Impar mihi, inquit, tecum certamen eſt. Nam ut tibi & male audire & maledicere facillimum ac promptiſsimum eſt, ita mihi maledicere inſuaue, male audire inſolitum.* Maledicentia

46 *Apud Athenienſes quum quæcunque Cato breuiſsimo ſermone expedierat, ea uix longo uerborum ambitu redderet interpres, dictum eſt, Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficiſci.*

47 *Adoleſcens quidam patris uita defuncti inimicum mox in ius uocauit ultusq; eſt, quem Cato obuiū comiter amplexus, Sic oportet, inquit, non agnis hœdis'ue, ſed è malorum lacrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.* Pietas in patrem

48 *Quum quidam Catoni dixiſſet, Eamus deambulatum: & adoleſcens quidam interpellaſſet dicens, Quid opus erat te? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? Vna literula mutata, ſignificauit ipſum potius eſſe ſuperuacaneum in uita, quàm de, in uerbo.* Curare friuola

49 *Cato percuſſus ab eo qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, caue, rogauit nunquid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, ſerum erat dicere, caue. Simulauit itaque ſe moneri de alio quopiam onere quàm de arca, unde cauendum eſſet. Simile eſt quod de Diogene trabe icto retulimus.* Admonitio ſera

50 *Cato ſenior quibuſdam efferentibus hominem inconſulte audacem, & in rebus bellicis ſtrenuum, ait plurimum referre, utrum quis uirtutem magno æſtimet, an uitam non magni faciat: ſentiens non eos ſtatim eſſe fortes, qui quouis modo uitam contemnunt, ſed qui tanti faciunt uirtutem, ut huius gratia uitam alioqui charam negligāt. Nam ſemet in uitæ di-* Fortitudo uera

ſcrimen conijcere, aut infelicium eſt, & quos uitæ iam tædet, aut immanium & beluis ſimilium.

51 *Cato in* Albidium *qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouiſſimè conſequutum incẽdium, quod reliquum erat abſumpſit, ita iocatus eſt, ut diceret eum feciſſe proteruiam.* Id *erat priſcum ſacrificij genus, in quo ſi quid ſuperfuiſſet, ſeruari religio erat, ſed igni cremabatur.*

Profuſio

52 *Catulus Cenſor Catonem ſibi arctiſſima iunctum neceſſitudine rogauit, ut quendam ipſius iudicio obnoxium, erat enim quæſtor, miſſum faceret.* Ille *hunc in modum reſpondit,* Turpe *eſt nos qui iuuentuti rectè inſtituendæ autores eſſe debemus, à lictoribus irrideri noſtris.* Negauit *aſperius quod iniuſtè petebatur.*

Seuerè

53 De *ſpe ſic prædicaſſe narratur autore* Plutarcho, *quòd quæ magna eſſent, puſilla faceret, quæ puſilla, prorſus nulla: ſentiens, opinor, de periculis.* Victoriæ *ſpes extenuat omnia quæ ſolent à bello deterrere.*

Spes fallax

54 *Commemorantur eiuſdem quædã uelut oracula de re ruſtica.* Dicebat *fortiſſimos uiros ac ſtrenuiſſimos milites, ex agricolis gigni, minimeq́; male cogitantes.* Prædium *ne cupide emas.* In *re ruſtica operæ parcas, in agro emendo minime.* Quod *male emptum eſt, ſemper pœnitet.* Agrum *paraturos ante omnia intueri oportet aquarum uim & uicinum.* Aeſtimare *oportet quomodo niteant contermina.* Malus *eſt ager cum quo dominus luctatur.* De *bono domino melius emitur fundus.* Agro *ut homini quamuis ſit quæſtuoſus, ſi idem ſumptuoſus ſit, non multum ſupereſſe.* Idem *interrogatus quis eſſet certiſſimus quæſtus, reſpondit, Si bene paſcat: quis proximus, ſi mediocriter paſcat: quid tertium, ſi bene ueſtiat: quid quartum, reſpondit arare.* Cuidam *autem ſubijcienti quid fœnerare: quid, inquit, hominẽ occidere? Dixit*

agricol

agricolam oportere uendacem eſſe non emacem. Fundum in adoleſcentia ſine contatione conſerendum, non niſi conſito agro ædificandum, ac tum quoque contanter: optimum eſſe aliena inſania frui. Eum qui bene habitet, ſæpius uentitare in agrum, frontemq́; domini plus prodeſſe quàm occipitium. Hunc agri modum ſeruandum, ut neq; fundus uillam quærat, neq; uilla fundum. Satius eſſe minus ſerere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quàm proximũ domino cordi eſſe debere, & tamen ſibimetipſi nõ uideri. Coli rura ergaſtulis peßimum eſſe, ut quicquid agitur à deſperatis. Nihil minus expedire, quàm agrum optime colere.

Quum Catoni cauſam in foro agenti, Lentulus attracta pingui ſaliua in mediam frontem quãtum poterat expuiſſet, abſterſit Cato faciem ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule, falli eos qui te negent os habere. Os habere negantur quos nihil pudet: id quum eo facto maximè declaraſſet Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi eſſe os, nõ quòd erubeſceret, ſed quòd ore multam purulentiam eiacularetur. 55 Patienter

Quidam mane ſurgens reperit caligas à ſoricibus arroſas: hoc oſtento turbatus, conſuluit Catonem quid mali portenderetur. Ille uerò, Non eſt, inquit, oſtentum, quòd ſorices arroſerunt caligas, ſed ſi caligæ arroſiſſent ſorices, id demũ fuiſſet oſtentum. 56 Superſtitio irriſa

Dicere ſolet, pecuniam pedibus compenſari: ſentiens, ni fallor, ſumptuoſum eſſe ad uillã procul diſßitam crebro proficiſci, ſed hoc impendij pedibus penſari, ſi dominus impiger pedes inuiſat fundum ſuum. Refert M. Tullius in oratione pro L. Flacco. 57

CATO VTICENSIS.

Quum Catoni qui pòſt dictus eſt Vticenſis, etiamnum puero uitio daretur taciturnitas: nec enim cũ pueris exerce- 1 Taciturnitas

 batur,

batur,nec à quoquam audiri uolebat,ait, Carpant taciturnitatē,modò uitā probēt. Et addidit, Tum demū abrumpā hoc meū ſilentiū,quū ea loqui potero, quæ ſunt indigna ſilentio.

2 Iuſtè *Quum partes in cōuiuijs ſortirentur,nec illi fauiſſet ſors, amicis hortantibus ut primus omnium caperet, οὐ καλῶς, inquit, ἔχει ἀκούσης ἀφροδίτης,id eſt,non decet inuita Venere. Tam natura iuſtus erat,ut præter ſortem amicorum fauore noluerit uti. Veneris iactus fœlix erat in talis.*

3 Conſul ridiculus *Quum M. Tullius Murenam defendens, multa ſalsè diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus cæteris tandem & Cato exhilaratus,proximis dixit, Dij boni,quàm ridiculum habemus conſulem. Stoicorum philoſophiam Cato præcipuè ſequebatur,puer nactus huius ſectæ præceptorem.*

4 Leniter *Quum in ſenatu de Catilinæ coniuratione tractaretur, redditæ ſunt Cæſari literæ. Id ubi ſenſit Cato, ſuſpicans à coniuratis uenire, clamare cœpit ut palàm recitarentur. Id ne fieret,Cæſar Catoni literas tradidit. Erant autem ab Seruilia Catonis ſorore,amatoriæ parumq́; pudicæ. Eas ubi legit Cato,reiecit in Cæſarem dicens,Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad ſermonem intermiſſum.*

5 Prolis amor *Hortenſius à Catone petijt,ut Portiam filiam ſuam Bibulo nuptam ſibi traderet in matrimonium,pollicens ſe marito redditurum ſimul atque ex ea prolem ſuſcepiſſet. Id quum multis rationibus illi perſuaſiſſet, Cato reſpondit, ſe quod ad ipſum attineret, libenter gratificaturum amico, uerùm hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortenſius nudans animum ſuum, petijt Martiam ipſius Catonis uxorem. Iam enim ſibi Cato ademerat mariti prætextum. Aſſenſus eſt Cato,ut id fieret uolente patre coniugis. Ipſoq́; Catone præſente facta ſunt ſponſalia.*

6 Autoritas *In forum ueniens cum Thermo conſpicatus Caſtoris templum*

plum armatis occupatum, omneſq; fori aditus à gladiatoribus obſideri, ipſumq; Metellum unà cum Cæſare, O timidum, inquit, hominem, qui aduerſus unum tantam armauit multitudinem.

Pompeius quo ſuam factionem redderet firmiorem, per Munatium petijt, ut Cato neptium duarum alteram ſibi, alteram filio ſuo daret. Cato iuſsit reuerſum Munatium Pompeio renuntiare, Se quidem per mulieres capi non poſſe, beneuolentiam tamen illius ſibi gratam eſſe: amicitiã etiam, quæ quauis affinitate firmior eſſet, polliceri, ſi quæ Reipub. conducerent ſequeretur. Cæterùm aduerſus Rempub. nunquam daturum obſides. Neptes in matrimonium datas, obſidum nomine ſignans. Sunt qui narrent non neptes, ſed filias in matrimonium à Pompeio petitas. 7 Factio uitata

Munatio querenti quòd in Cypro Catonem adire cupiens, parum ciuiliter repulſus eſſet, quum nihil eſſet negotij, ſed intus cum Canidio fabularetur, ſic ſe purgauit, ut diceret ſe uereri, ne iuxta Theophraſti ſententiam nimia amicitia cauſam aliquando daret odio. 8 Nimia familiaritas

Laudatus à ſenatu quòd populi tumultum oratione ſua prorſus ſedaſſet, At ego, inquit, uos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deſeruiſtis. 9

Cato ipſo die comitiorum quẽdam è ſponſoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium tranſtulit. At populus admiratus Catonis iuſtitiam, damnato pœnam remiſit, dicens ſatis dediſſe pœnarum, quòd à Catone damnatus eſſet. 10 Graue dãnari à prob s

Multis P. Sulpitij ingratitudinem incuſantibus, quòd Catoni de ſe optime merito oppoſuiſſet cõpetitorem, Cato ſic excuſauit, dicens minime mirandum, ſi quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere. 11 Ciuiliter

Quum Cæſar Ariminũ occupaſſet, & ad Pompeiũ ſumma 12

ma

eoq́; fecit uictor quod uicti ſolent facere.

PAVLVS AEMYLIVS.

8 *Paulus Aemylius quum iterum peteret conſulatum, repulſam tulit: cæterū quum bellum aduerſus Perſeum ac Macedones, imperitia ſegnitieq́; ducū in longum duceretur, eidemq́; conſulatū detuliſſent, negauit ſe illis habere gratiam: non enim ſe ob id tum deſignatum imperatorem, quòd ipſe deſideraret imperium, ſed quòd ipſi imperatorem.*

Neceſsitate delatus honor

9 *E foro domum reuerſus quum filiam puellam nomine Tertiam reperiſſet lacrymantem, rogauit quid haberet, illa reſpondente, Perſeus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs: Sit felix, inquit, ò filia, omen accipio: moxq́; in bellum profectus pulcherrimum de hoſte triumphum egit.*

10 *In exercitu uerò quum multam confidentiam ac loquacitatem comperiſſet militum officia ducum ſibi uindicantium, resq́; non neceſſarias curantium, iuſsit illos quieſcere, nec aliud quicquam agere, quàm ut enſes ſuos acuerent, cætera ſibi fore curæ. Nocturnas autem excubias iuſsit illos ſine lanceis & gladijs agere, quo nimirum adempta ſpe depellendi hoſtem, tanto acrius pugnarent cum ſomno.*

Diſciplina militaris

11 *Quum per loca prærupta irrupiſſet in Macedoniam, uidiſſetq́; inſtructam hoſtiū aciem, exhortante Naſica ut protinus inuaderet hoſtem, Facerem, inquit, ſi tuæ eſſem ætatis, ſed multarū rerum experientia prohibet, ne ex itinere ſtatim cum inſtructa acie congrediar.*

Dux uſu rerū callidus

12 *Deuicto Perſeo, quum epulum exhiberet uictoriale, dicebat, eiuſdem eſſe artis & aciem bene inſtruere, & conuiuium exhibere: illam ut hoſtibus ſit quàm maxime formidabilis, hoc ut amicis ſit iucundiſsimum.*

Ars conuiuii

13 *Quum Perſeus captiuus deprecaretur, ne in triumpho ducere*

duceretur, Iſthuc, inquit,in te ſitum erat : ſignificans illi li- Seuerè
cuiſſe in bello perire,aut certè uincere.

Ex *pecuniarum infinita ui reperta in caſtris hoſtium,ipſe* 14
quidem nihil ſibi ſumpſit, Tuberoni *tamen genero phialam* Frugalitas
pondere quinq; drachmarum, fortiter geſtæ rei præmium dedit. Atq; hoc primum aiunt argenteum uaſculum in Aeliorum domum fuiſſe ingreſſum. Meminit *huius* Plinius *libro 33. cap.* 11. *Quanquam ait fuiſſe duo pocula,nec* Tuberonem *nominat,ſed* Caium Aelium.

Ex *quatuor liberis maſculis quos ſuſceperat, duos antea* 15
dederat in adoptionem.Ex duobus autem qui remanſerãt in Patriæ charitas
familia, alter quinq; ante triumphum diebus interijt, annos natus quatuordecim : alter quinto poſt actum triumphum die,annos natus duodecim. Ob id populo luctum ac mœrorem cum illo iungente,ipſe prodiens ad multitudinem, dixit ſe poſt tam continuos rerum ſucceſſus aliquid magni mali à fortuna expectaſſe:ſe uerò nunc de patriæ incolumitate ſecurum eſſe factum,nihilq; timere periculi poſteaquàm fortuna proſperè geſtarum rerum inuidiam in ſuam domum impingente,ipſe pro omnibus dependiſſet.

Vxor *erat illi* Papyria, *Maſonis uiri cõſularis filia,quam* 16
quum longo tempore domi habuiſſet,exq; ea pulcherrimam ſobolem ſuſtuliſſet inclytum illum ac maximum Scipionem Aemylianum,*repudiauit : & amicis diuortium uehementer*
*diſſuadentibus porrexit calceum,dicens,*Hic *calceus non'ne* Calceus quà
nouus eſt, non'ne pulcher eſt ? at nemo ueſtrum nouit quà torqueat
pedem meum torqueat.

Perſeo *ſeſe ad uictoris pedes abijcienti, uocesq; degene-* 17
res emittenti, Quur, *inquit* Paulus, *fortunam crimine libe-* Temeritas
ras,ſic te geres, ut ſuperiore etiã fortuna uidearis indignus? Quur meam dedecoras uictoriam ac rerum à me geſtarum

glor

ROMA VITTORIO EMANUELE

gloriam obſcuras, tam abiectum te demonſtrans, ut indi=gnus appareas, quem populus Romanus haberet hoſtem?

18 *Idem dicebat, imperatorem, ſi minus ætate, certe moribus* Generosè *ſenem eſſe oportere: ſentiens non eſſe præcipitanda conſilia, quod ſolent iuuenes, ſed moribus utendum eſſe ſenilibus.*

CATO SENIOR.

1 *Cato Senior in concione ſuaſurus de frumento uiritim di* Vẽter ſurdus *uidendo, ita præfatus eſt, perdifficile eſſe ad uentrem auri=bus carentem uerba facere: uentrem dixit, quòd ageretur de populi uictu.*

2 *Aiebat ſe mirari, quomodo ſeruari poßit ea ciuitas, in qua* Luxus *pluris ueniret piſcis quàm bos. Præcipuus luxus olim erat in piſcibus, unde legimus mullum ſex millibus emptum.*

3 *Obiurgans aliquando ſummam uxorum impotentiam,* Vxorum imperium *Omnes, inquit, homines uxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem uxores: hoc modo colligens, mulie=res eſſe rerum omnium dominas.*

4 *Dicere ſolet, ſe malle pro collato beneficio nullam repor* Impunitas mala *tare gratiam, quàm pro maleficio perpetrato non dare pœ=nam. Significans nihil eſſe periculoſius impunitate, quæ ſem=per ad deteriora inuitat.*

5 *Idem dicebat, ſe omnibus peccantibus ignoſcere, præter-* Seuerus in ſeipſum *quàm ſibiipſi. Multum dißimilis illi Meuio, qui carpens alios, ſibi condonabat omnia. Sibi ignoſcit, quem non pœni=tet admißi: de ſe pœnas ſumit, qui cura penſat quod incogi=tantia commiſſum eſt.*

6 *Exhortans autẽ magiſtratus ad ſumẽdas pœnas de his qui delinquerẽt, dicebat eos qui maleficos prohibere poſſent nec facerẽt, lapidandos eſſe: ſentiẽs illos de uniuerſo populo peßi me mereri, quòd ad ſcelerũ licentiam inuitarent improbos.*

7 *Aiebat ſibi magis placere iuuenes qui rubeſcerent quàm qui*

qui palleſcerent, quòd rubor arguat probam indolem, pallor non item. Pudor

8 *Dicebat ſibi inuiſum eſſe militem, qui ambulàns moueret manus, pugnans moueret pedes, clariusq; ſterteret quàm inclamaret: peßimum autem imperatorem, qui ſibi non poſſet imperare.* Miles bonus

9 *Maximè exiſtimabat oportere unumquenque ſeipſum reuereri, quòd nullus unquam à ſeipſo diſcedat. Ita fieret, ut quicquid alijs teſtibus non auderemus facere, idem ſolos facere puderet.* Sibi quiſque teſtis

10 *Conſpiciens multorum erigi ſtatuas, Malim, inquit, ut de me quærant homines, quamobrem* Catoni *non ſit poſita ſtatua, quàm quare ſit poſita: ſentiens ſe malle res præclaras gerere, ut olim ſcientes illum promeruiſſe ſtatuam, mirentur non eſſe poſitam.* Statuarum gloria

11 *Admonebat ut qui potentes eſſent, parcè uterentur ſua poteſtate, quo ſemper uti poſſent: ſentiens potentiam clementia comitateq; fieri diuturnam, ferocia breuem.* Poteſtas moderata

12 *Qui uirtutem honore ſuo fraudarent, eos dicebat ipſam uirtutem à iuuentute auferre: ſentiẽs præmijs animos iuuenũ ad uirtutem accendi, quæ ſi detrahas, ipſa uirtus elangueſcit.* Honos uirtutis

13 *Magiſtratum aut iudicem dicebat nec pro iuſtis orandum, nec pro iniuſtis exorandum. Senſit culpam eſſe iudicum, ſi ut iuſtis æqui ſint orandi ſunt, quum oporteat ultro fauere bonis: pro iniuſtis orare fortaßis humanitatis eſt, at exorari, eſt à iuſtitia deflectentis.* Iuſtitia

14 *Iniuriam ètiam ſi facienti nihil adferat periculi, uniuerſis tamen periculoſam eſſe dicebat: ſentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Etenim ſi liceat impune lædere, nullus erit tutus ab improborum uiolentia.* Impunitas

15 *Senectuti quum multa adſint probra, dicebat non eſſe ad=*

Senectus

dendum malitiæ dedecus: ſentiens ſenectutem multis nominibus uulgò male audire. ueluti quum audit deformis, edentula, luſcioſa, imbecillis, obliuioſa, indocilis. Hæc ferre ſatis eſt, ut non accedat crimen improbæ uitæ, quod omnibus quidem fœdum, ſed ſeni fœdiſſimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in ſenem obuium uitæ contaminatæ, Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem.

Ira

16 Iratum ab inſano nulla alia re differre dicebat, quàm mora temporis: ſentiens iram eſſe breuem inſaniam.

Inuidia quomodo uitetur

17 Eos qui fortuna moderatè ſobrieq́; uterentur, dicebat minime peti inuidia. Non enim, inquit, nobis, ſed bonis quæ nos circunſtant inuident homines. Externa bona extra hominem ſunt, at inſolenter utendi uitium intra hominem eſt: qui eo ſibi conflant inuidiam, uere ſunt inuidioſi.

Ridiculis aſſueſcere

18 Qui in rebus ridiculis ſeriam operam ponerent, eos dicebat in ſerijs fore ridiculos: ſignificans aſſuetos ridiculis, ob habitum collectum, in ſerijs negotijs ita ſe gerere, ut non ſolum rideantur, ſed etiam derideantur.

19 Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius eſt quod uertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar ſequutus. Honeſtas actiones honeſtis actionibus occupandas, hoc eſt, benefacta benefactis addenda, ne ſi deſinamus benefacere, obſoleſcat priorum beneſactorum memoria.

Honos non ſemper iiſdē

20 Ciues incuſabat, quòd ſemper iiſdem committerent magiſtratum, Videmini enim, inquit, aut uilem habere magiſtratum, aut iudicare paucos eſſe dignos magiſtratu. Quorum alterum erat male ſentire de publica poteſtate, alterum erat male ſentire de ciuibus.

Lurco

21 Quendā qui agros mari uicinos ob luxū uendere coactus eſt, aiebat ſe mirari, quaſi plus poſſet quàm ipſum mare: quod

quod enim illud uix paulatim alluebat, ille facilè deuorarat.

Cenſuram petens, quum cæteros competitores uideret ſupplices populoq́; blandientes, ipſe clamabat, populo opus eſſe medico auſtero ualidiſq́; remedijs: proin eligendum, non qui iucundiſſimus eſſet, ſed qui inexorabilis. Atque hæc dicens ante omnes cenſor creatus eſt. Agnouit populus morbum ſuum, eoq́; Cato plus ualuit obiurgando, quàm cæteri blandiendo. 22 Seueritas

Quando docebat iuuenes intrepidè pugnare, ſæpenumero dicebat, uerba pluſquàm gladium, & uoces pluſquàm manum hoſtes in fugam uertere, attonitosq́; reddere. Nolebat militem in prælio mutum eſſe, ſed atrocibus dictis, clamore, uultusq́; truculentia terrere hoſtem. 23 Vox in bello

Bellum gerens cum his qui Bætim fluuium accolunt, quum in diſcrimen adductus eſſet propter hoſtiū multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent ſuppetias, ſi darentur talenta ducenta: Romani uerò nō ſinerent illum mercede paciſci cum barbaris: dixit errare Romanos, eo quòd ſi uiciſſent, reddituri fuerint non de ſuo, ſed de bonis hoſtiū: ſin uicti fuiſſent, iam nō fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterēt. 24 Arguté

Quamuis autem cōplures urbes cepiſſet, tamen aiebat ſe hiſce diebus quos inter hoſtes egit, nihilo plus ſumpſiſſe quàm quæ ex hoſtium agris comediſſet bibiſſetq́;. 25 Abſtinentia ducis

Quum cuique militum argenti libram diſtribuiſſet, ait, Satius eſſe multos habentes argentum, quàm paucos habentes aurum è militia domum redire. Nam duces non alia re quàm gloria auctos è prouincijs redire oportere. Senſit rem ſat feliciter geſtam, ſi tanta militum multitudo redeat incolumis, ut ex diſtributis manubijs exigua portio ad ſingulos redeat, potius quàm ſi multis deſideratis pauci redeant ex præda locupletiores. Quoniam autem rerū proſperè geſta- 26 Reditus è bello

rum gloria redit ad duces, hac portione par eſt illos eſſe contentos, ſiue multum ſit prædæ, ſiue parum.

27 Seueritas *In militia quinq; ſeruos habebat, quorum unus tria captiua corpora emit. Quod ubi ſenſit reſciſſe* Catonem, *priuſquàm in eius conſpectum ueniret, ſeipſum laqueo præfocauit.* Adeo *quæſtum oderat in milite, adeo ueniam deſperabat qui peccauerat.* Nec *hoc uidetur apophthegma.*

28 Senes neglecti Hortante Scipione Africano, *ut* Achæorum exulibus *opitularetur, quò illis in ſuam patriam redire liceret: ſimulabat eius rei ſibi nullam eſſe curam.* Cæterum *in ſenatu quum hac de re multa uerba fierent, aſſurgens ait:* Perinde *quaſi nihil habeamus quod agamus, ſedemus de ſeniculis aliquot Græcis diſputantes, utrum à noſtris an illius regionis ueſpillonibus efferantur.*

29 Latinus Græcè *Quum* Poſthumius *Albinus hiſtoriam Græcè conſcripſiſſet, & ob id ueniam peteret ab auditoribus,* Cato *irridens,* Danda, *inquit, erat uenia, ſi* Amphictyonum *decreto coactus Græcè ſcripſiſſet.* Hoc *aliquanto ſecus narrant* Gellius *&* Macrobius.

30 Populus qualis *Populum* Romanum *gregi pecudum conferre ſolebat, quæ ſingulæ nemini obtemperant, uniuerſæ autem gregis ducem ſequuntur.* Sic *& uos, inquit, quos nemo ueſtrum priuatim in conſilium adhibere uellet, ab his hic congregati uos agi duciq; ſinitis.* Notans *populum, quòd deterrimis committeret magiſtratus.*

31 Honos alit uirtutem *Aiebat populum* Romanum *non tantum purpuræ, uerumetiam uirtuti plurimum conducere.* Quemadmodum *enim tinctores eum potiſſimum colorem inducunt, quo uident homines maximè delectari: ita iuuentus ad ea ſtudia potiſſimum incumbit, quibus populus defert honores.* Honos *enim non ſolùm alit artes, uerumetiam uirtutem.* Hoc *pacto*

monebat

monebat populum, ut magiſtratus his demum committerent, qui de ſe uirtutis ſpecimen dediſſent: ita fore ut quàm pluri-mi ſeſe ad egregia ſtudia conferrent.

32 *Hortabatur iuuenes ut qui uirtute & æquitate ad digni-tatem perueniſſent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: ſin ambitu ac uiolentia, ad meliorem frugem ſe referrent: ita futurum, ut & illi gloriam augerent, & hi bene factis macu lam abolerent.* Conſilium optimum

33 *Qui magiſtratum eundem frequenter ambirent, eos dice-bat uelut ignaros uiæ, ne aberrarent lictores qui præcede-rent ſemper quærere. Solent enim lictores præire magiſtra-tum, non ut uiam oſtenderent, ſed honoris gratia.* Modus in honoribus

34 *In inimicum quendam probroſæ uitæ, Huius, inquit, mater quum deos orat ut ſibi filius ſit ſuperſtes, non precatur, ſed imprecatur: ſentiēs illā et ſibi & reip. precari magnū malū.* Filius improbus

35 *Quum Eumenes rex Romam ueniſſet, & à ſenatu hono-rifice exceptus, clariſſimorum ciuium frequentia ſtiparetur, Cato non diſſimulabat tantum Romanorum erga illum ſtu-dium ſibi ſuſpectum eſſe, ipſe uitans regis conſuetudinē. Hoc quibuſdam admirantibus ac dicentibus, Eumenem uirum eſſe probum, ac amico in populum Romanum animo, Sint iſta uera, inquit, attamen illa belua, natura ferox canis eſt: ſen-tiens omnes reges, utcunq; pro tempore ſimulent, natura ty-rannos eſſe, ac Democratiæ infenſos. Romæ autem regis no-men erat inuiſiſſimum.* Rex infenſus Democratiæ

36 *Dicebat ideo ſibi ab inimicis conflari inuidiam, quòd quo-tidie noctu ſurgens rei familiaris rationibus neglectis Reip. conſuleret: notans ingratitudinem populi.* Pietas [illegible] :riam

37 *Quum tres eſſent deſignati qui legati proficiſcerentur in Bithyniam, quorum unus podagra teneretur, alter caput haberet uulneribus confoſſum, tertius uecordia laborare ui-*

deretur, Cato ridens dixit, Populi Rom. legationem nec pedes habere, nec caput, nec cor.

38 *Puſilla curare cum periculo* — *Quum impetratū eſſet de reſtituendis Achæorum exulibus, Polybius & hoc ad ſenatum retulit, ut reſtitutis apud ſuos priſtini honores ac magiſtratus redderentur. Hic Cato rogatus ſententiam dixit, Polybius idem facere uidetur quod fecit Vlyſſes, qui Cyclopis ſpeluncam repetere uoluit, quo pileum & cingulum quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: ſignificans abunde multum eſſe, quòd exulibus datus eſſet in patriam reditus, eſſeq; periculum ne dum priſtinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.*

39 *Nota ſententia* — *Aiebat ſtultos prudentibus plus adferre utilitatis quàm prudentes ſtultis. Prudentes enim dum facile uident errata ſtultorum, eaq; uitant, fieri cautiores: at ſtultos nō item quæ à prudentibus rectè fiunt, quia non uident, poſſe imitari.*

40 *Obeſus* — *Videns quendam uehementer obeſum, mirabatur cui uſui tale corpus eſſe poſſet Reipu. cuius inter guttur & inguen omnia uenter occuparet.*

41 *Palato ſapere* — *Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens, ſe cum eo non poſſe uiuere, qui plus ſaperet palato quàm corde.*

42 *Amor* — *Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere: quod hodie quoque celebratur, animam illic potius eſſe ubi amat, quàm ubi animat.*

43 *Pœnitenda* — *Tria per omnem uitam accidiſſe dixit, quorum pœnituiſſet: primum, ſi quid arcani fœminæ credidiſſet: ſecundum, ſi quopiam nauigio uectus eſſet quò pedeſtri itinere peruenire licuiſſet: tertium, ſi quis dies ipſi per negligentiam abſque fructu effluxiſſet.*

44 *Salſe* — *Ad tribunum plebis qui ueneficij infamia laborabat, iniquam ferentem legem, Adoleſcens, inquit, nondū ſcio utrum*

haurire

haurire quod temperas, an approbare quod ſcribis deterius ſit: ſentiens & legem quam parabat, exitioſam eſſe Reipu.

A quodam multis nominibus infami uexatus, Impar mihi, inquit, tecum certamen eſt. Nam ut tibi & male audire & maledicere facillimum ac promptiſſimum eſt, ita mihi maledicere inſuaue, male audire inſolitum. 45 Maledicentia

Apud Athenienſes quum quæcunque Cato breuiſſimo ſermone expedierat, ea uix longo uerborum ambitu redderet interpres, dictum eſt, Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficiſci. 46

Adoleſcens quidam patris uita defuncti inimicum mox in ius uocauit ultusq́; eſt, quem Cato obuiũ comiter amplexus, Sic oportet, inquit, non agnis hœdis'ue, ſed è malorum lacrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare. 47 Pietas in patrem

Quum quidam Catoni dixiſſet, Eamus deambulatum: & adoleſcens quidam interpellaſſet dicens, Quid opus erat de? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? Vna literula mutata, ſignificauit ipſum potius eſſe ſuperuacaneum in uita, quàm de, in uerbo. 48 Curare friuola

Cato percuſſus ab eo qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, caue, rogauit nunquid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, ſerum erat dicere, caue. Simulauit itaque ſe moneri de alio quopiam onere quam de arca, unde cauendum eſſet. Simile eſt quod de Diogene trabe icto retulimus. 49 Admonitio ſera

Cato ſenior quibuſdam efferentibus hominem inconſulte audacem, & in rebus bellicis ſtrenuum, ait plurimum referre, utrum quis uirtutem magno æſtimet, an uitam non magni faciat: ſentiens non eos ſtatim eſſe fortes, qui quouis modo uitam contemnunt, ſed qui tanti faciunt uirtutem, ut huius gratia uitam alioqui charam negligãt. Nam ſemet in uitæ di- 50 Fortitudo uera

ſcrimen conijcere, aut infelicium eſt, & quos uitæ iam tædet, aut immanium & beluis ſimilium.

51 Profuſio *Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouiſsimè conſequutum incēdium, quod reliquum erat abſumpſit, ita iocatus eſt, ut diceret eum feciſſe proteruiam. Id erat priſcum ſacrificij genus, in quo ſi quid ſuperfuiſſet, ſeruari religio erat, ſed igni cremabatur.*

52 Seuerè *Catulus Cenſor Catonem ſibi arctiſsima iunctum neceſsitudine rogauit, ut quendam ipſius iudicio obnoxium, erat enim quæſtor, miſſum faceret. Ille hunc in modum reſpondit, Turpe eſt nos qui iuuentuti rectè inſtituendæ autores eſſe debemus, à lictoribus irrideri noſtris. Negauit aſperius quod iniuſtè petebatur.*

53 Spes fallax *De ſpe ſic prædicaſſe narratur autore Plutarcho, quòd quæ magna eſſent, puſilla faceret, quæ puſilla, prorſus nulla: ſentiens, opinor, de periculis. Victoriæ ſpes extenuat omnia quæ ſolent à bello deterrere.*

54 *Commemorantur eiuſdem quædā uelut oracula de re ruſtica. Dicebat fortiſsimos uiros ac ſtrenuiſsimos milites, ex agricolis gigni, minimeq; male cogitantes. Prædium ne cupide emas. In re ruſtica operæ parcas, in agro emendo minime. Quod male emptum eſt, ſemper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum uim & uicinum. Aeſtimare oportet quomodo niteant contermina. Malus eſt ager cum quo dominus luctatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro ut homini quamuis ſit quæſtuoſus, ſi idem ſumptuoſus ſit, non multum ſupereſſe. Idem interrogatus quis eſſet certiſsimus quæſtus, reſpondit, Si bene paſcat: quis proximus, ſi mediocriter paſcat: quid tertium, ſi bene ueſtiat: quid quartum, reſpondit arare. Cuidam autem ſubijcienti quid fœnerare: quid, inquit, hominē occidere? Dixit*

agricol

agricolam oportere uendacem eſſe non emacem. Fundum in adoleſcentia ſine contatione conſerendum, non niſi conſito agro ædificandum, ac tum quoque contanter: optimum eſſe aliena inſania frui. Eum qui bene habitet, ſæpius uentitare in agrum, frontemq́; domini plus prodeſſe quàm occipitium. Hunc agri modum ſeruandum, ut neq; fundus uillam quærat, neq; uilla fundum. Satius eſſe minus ſerere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quàm proximũ domino cordi eſſe debere, & tamen ſibimetipſi nõ uideri. Coli rura ergaſtulis peſſimum eſſe, ut quicquid agitur à deſperatis. Nihil minus expedire, quàm agrum optime colere.

Quum Catoni cauſam in foro agenti, Lentulus attracta pingui ſaliua in mediam frontem quãtum poterat expuiſſet, abſterſit Cato faciem ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule, falli eos qui te negent os habere. Os habere negantur quos nihil pudet: id quum eo facto maximè declaraſſet Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi eſſe os, nõ quòd erubeſceret, ſed quòd ore multam purulentiam eiacularetur. 55 Patienter

Quidam mane ſurgens reperit caligas à ſoricibus arroſas: hoc oſtento turbatus, conſuluit Catonem quid mali portenderetur. Ille uerò, Non eſt, inquit, oſtentum, quòd ſorices arroſerunt caligas, ſed ſi caligæ arroſiſſent ſorices, id demũ fuiſſet oſtentum. 56 Superſtitio irriſa

Dicere ſolet, pecuniam pedibus compenſari: ſentiens, ni fallor, ſumptuoſum eſſe ad uillã procul diſſitam crebro proficiſci, ſed hoc impendij pedibus penſari, ſi dominus impiger pedes inuiſat fundum ſuum. Refert M. Tullius in oratione pro L. Flacco. 57

CATO VTICENSIS.

Quum Catoni qui pòſt dictus eſt Vticenſis, etiamnum puero uitio daretur taciturnitas: nec enim cũ pueris exercebatur, 1 Taciturnitas

batur,nec à quoquam audiri uolebat,ait, Carpant taciturni-tatē,modò uitā probēt. Et addidit, Tum demū abrumpā hoc meū ſilentiū,quū ea loqui potero, quæ ſunt indigna ſilentio.

2 Iuſtè *Quum partes in cōuiuijs ſortirentur,nec illi fauiſſet ſors, amicis hortantibus ut primus omnium caperet, οὐ καλῶς, inquit, ἔχει ἀκούσης ἀφροδίτης,id eſt,non decet inuita Venere. Tam natura iuſtus erat,ut præter ſortem amicorum fauore noluerit uti.Veneris iactus felix erat in talis.*

3 Conſul ridiculus *Quum M.Tullius Murenam defendens, multa ſalsè diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus cæteris tandem & Cato exhilaratus,proximis dixit, Dij boni,quàm ridiculum habemus conſulem.Stoicorum philoſophiam Cato præcipuè ſequebatur,puer nactus huius ſectæ præceptorem.*

4 Leniter *Quum in ſenatu de Catilinæ coniuratione tractaretur, redditæ ſunt Cæſari literæ. Id ubi ſenſit Cato, ſuſpicans à coniuratis uenire, clamare cœpit ut palàm recitarentur. Id ne fieret,Cæſar Catoni literas tradidit.Erant autem ab Seruilia Catonis ſorore,amatoriæ parumq́; pudicæ. Eas ubi legit Cato,reiecit in Cæſarem dicens,Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad ſermonem intermiſſum.*

5 Prolis amor *Hortenſius à Catone petijt,ut Portiam filiam ſuam Bibulo nuptam ſibi traderet in matrimonium,pollicens ſe marito redditurum ſimul atque ex ea prolem ſuſcepiſſet. Id quum multis rationibus illi perſuaſiſſet, Cato reſpondit, ſe quod ad ipſum attineret, libenter gratificaturum amico, uerùm hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortenſius nudans animum ſuum, petijt Martiam ipſius Catonis uxorem. Iam enim ſibi Cato ademerat mariti prætextum. Aſſenſus eſt Cato,ut id fieret uolente patre coniugis.Ipſoq́; Catone præſente facta ſunt ſponſalia.*

6 Autoritas *In forum ueniens cum Thermo conſpicatus Caſtoris templum*

plum armatis occupatum, omneſq; fori aditus à gladiatoribus obſideri, ipſumq; Metellum unà cum Cæſare, O timidum, inquit, hominem, qui aduerſus unum tantam armauit multitudinem.

Pompeius quo ſuam factionem redderet firmiorem, per Munatium petijt, ut Cato neptium duarum alteram ſibi, alteram filio ſuo daret. Cato iuſſit reuerſum Munatium Pompeio renunciare, Se quidem per mulieres capi non poſſe, beneuolentiam tamen illius ſibi gratam eſſe: amicitiã etiam, quæ quauis affinitate firmior eſſet, polliceri, ſi quæ Reipub. conducerent ſequeretur. Cæterùm aduerſus Rempub. nunquam daturum obſides. Neptes in matrimonium datas, obſidum nomine ſignans. Sunt qui narrent non neptes, ſed filias in matrimonium à Pompeio petitas. 7 Factio uitata

Munatio querenti quòd in Cypro Catonem adire cupiens, parum ciuiliter repulſus eſſet, quum nihil eſſet negotij, ſed intus cum Canidio fabularetur, ſic ſe purgauit, ut diceret ſe uereri, ne iuxta Theophraſti ſententiam nimia amicitia cauſam aliquando daret odio. 8 Nimia familiaritas

Laudatus à ſenatu quòd populi tumultum oratione ſua prorſus ſedaſſet, At ego, inquit, uos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deſeruiſtis. 9

Cato ipſo die comitiorum quẽdam è ſponſoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium tranſtulit. At populus admiratus Catonis iuſtitiam, damnato pœnam remiſit, dicens ſatis dediſſe pœnarum, quòd à Catone damnatus eſſet. 10 Graue dãnari à prob s

Multis P. Sulpitij ingratitudinem incuſantibus, quòd Catoni de ſe optime merito oppoſuiſſet cõpetitorem, Cato ſic excuſauit, dicens minime mirandum, ſi quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere. 11 Ciuiliter

Quum Cæſar Ariminũ occupaſſet, & ad Pompeiũ ſumma 12

Prouidentia *ma rerum in urbe translata eſſet,* Cato dixit, *Si mihi iſta præ= dicenti credidiſſetis* P. C. *nec unum nunc timeremus, nec ab uno ſpes noſtræ penderent.*

13 Dei conſilia arcana *Quum* Pompeio *res infeliciter cederent, & ad Cæſarem inclinaret uictoria,* Cato *dicebat in rebus diuinis multum eſ= ſe caliginis, quod* Pompeio *præter ius agenti fuiſſent omnia proſpera, cauſam* Reipublicæ *tuenti nihil ſuccederet.*

14 Animosè *Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Cæſaris clementiam confugeret, reſpondit uictorum eſſe, & eorum qui deliquiſſent ſupplicare, Catonem nec uictum nec captum eſſe, qui ſe per omnem uitam inuictum præſti= tiſſet, ac Cæſarem honeſtate iuſtitiaq; longe ſuperaſſet: Cæ= ſarem potius uictum captumq; eſſe, qui bellum quod diu ne= gaſſet ſe moliri aduerſus patriam, nunc id egiſſe conuictus eſſet. Proinde pro ſe Cæſarem orarent qui uellent, pro Ca= tone neminem orare debere.*

15 Ambitio *Quum* M. *Octauius duas habens legiones haud procul ab Vtica, à Catone poſtularet ut inter ipſos de imperio ſta= tueretur,* Cato *legatis nihil reſpondit: uerùm ad amicos con uerſus, Quis iam miretur, inquit, rem malè geſtam eſſe, quũ in ipſa morte in noſtris uideatis dominandi cupiditatem? Si= gnificans ambitione ducum bellum infeliciter ceßiſſe.*

16 Liberè *Quum in ſenatu pro uictoria quam Cæſar ex Vſipetis Tencteriſq; Germanis retulerat, de ſupplicatione decer= nenda ageretur, ſententiam dixit, Cæſarem hoſtibus eſſe de= dendum, quò* Romana *ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem uerterent.*

17 Prudenter *Rurſus quum in ſenatu* Pompeio, *cui parum alioqui faue= bat, decerneret imperium, dixit, talium uirorum eſſe, ingen= tia* Reip. *inferre mala, eademq; depellere: tempori conſilium accommodans.*

Scipi

SCIPIO MINOR.

Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus uixit, nihil emiſſe, nihil uendidiſſe, nihil ædificaſſe, libras autem argenti trigintatreis, auri duas in ampla domo reliquiſſe, idq́; quum potitus eſſet Carthagine, militesq́; ditaſſet, plus cæteris ducibus omnibus. 1 Frugalitas

Polybij ſequens præcepta, dabat operam ne quando è foro rediret domum, priuſquam ſibi quocunque modo quempiam eorum in quos incidiſſet, familiarem & amicum reddidiſſet: ſentiens, nullam eſſe homini poſſeßionem meliorem. 2 Amici

Iuuenis etiamnum tantam habebat opinionem fortitudinis & prudentiæ, ut Cato ſenior interrogatus de his qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat & Scipio iunior, Homerico uerſu reſponderit, 3 Catonis teſtimonium

Ille ſapit ſolus, uolitant alij uelut umbræ.

De Tireſia dictum eſt apud Homerum Odiſſeæ κ.

Quum Romam ueniſſet, reuocatus eſt ab exercitu, non ut ipſi gratificarentur, ſed quòd per illum cito Carthaginem ſe capturos eſſe crederent. 4 Vtilitas

Poſteaquam ſeſe intra muros urbis receperat, Carthaginienſibus ex arce ſeſe defendentibus, ac Polybius ſuaderet ut in mari, quod interiacebat non ualde profundum, murices ſpargeret ferreos, aut tabulas aculeatas inijceret, ne tranſmiſſo mari hoſtes pro aggeribus pugnarent: aiebat eſſe ridiculum, quum mœnia tenerent, & intra urbem eſſent, dare operam ne cum hoſtibus confligerent. 5 Fortiter

Vbi ciuitatem comperit ſtatuis deorum Græcanicis, ac monumentis è Sicilia deportatis differtam, per præconē edixit, ut qui illarū eſſent urbium agnoſcerent illa ac referrent domum. De pecunijs uerò nec ſeruum nec libertum paſſus eſt quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui 6 Honos arti habitus

quilibet

quilibet paßim ferrent agerentq;.

7 C. Lælio, *quem inter amicos maxime charū habebat, conſulatum ambienti quum faueret percontatus eſt.* Qu. Pompeium *nepotem, an & ipſe conſulatū peteret: Credebatur autem is* Pompeius *tibicinis eſſe filius: quum* Pompeius *negaſſet ſe petere, quin etiam polliceretur ſe* Lælium *ambientem deducturū ac ſimul cū illo ambiturū ſuffragia: dum credunt promittenti, & hunc expectant, decepti ſunt.* Renuntiatum *eſt enim ipſum in foro circumire candidatum, ac ciuiū prehenſare dextras.* Ob id *cæteris indignantibus,* Scipio *ridens:* Ne, *inquit, nos egregiè ſtulti ſumus, qui perinde quaſi deos precaturi ſimus non homines, iandudum tempus terimus, tibicinem expectantes. Solet enim in ſacris tibicen dare ſignum comprecandi deum, quaſi iam adeſſet.*

Facetè

8 Ap. *Claudio qui* Scipioni *in ambiēda cenſura competitor erat, iactante ſe quòd ipſe citra nomenclatorem ciues omnes nominatim ſalutaret, quum* Scipio *propemodum noſſet neminem.* Vera *narras, inquit* Scipio, *nam mihi ſtudio fuit, non ut noſſem multos, ſed ne cuiquā eſſem ignotus.* Nomenclato*rum laus eſt, quàm plurimos noſſe: at egregij ducis eſt ob egregia in* Rempu. *merita, nulli ciuium ignotum eſſe, iußitq; ciues quum bellum eſſet cum* Celtiberis, *à quibus ambo fuerant in bellum miſſi, uel legatos, uel tribunos militum teſtes ac iudices utriuſq; uirtutis ſtatuerēt, qui ei bello interfuißet.*

Nobilitas uera

9 *Cenſor creatus adoleſcenti cuidam equum ademit, quòd eo tempore quo* Carthago *oppugnabatur, ſplendidè cœnatus libum in urbis ſimilitudinem figuratum, cui* Carthagini *nomen indiderat, conuiuis diripiendum propoſuiſſet.* Iuuene *uerò cauſam ſciſcitante, cur equo priuatus eſſet,* Quoniam, *inquit* Scipio *me prior* Carthaginem *diripuiſti.*

Gloria

10 C. Licinium *prætereuntem quum uidiſſet,* Hunc, *inquit,*

uirum

uirum ſcio peieraſſe, uerum quoniam nullus illum deſert, non poſſum ſimul & accuſator eſſe & iudex. Sit hoc in cenſore moderationis & iuſtitiæ exemplum. Iudex non accuſat

11 Rex ſegnis *Quum iam tertium à ſenatu fuiſſet emiſſus, quo, ut tradit Clitomachus, Vrbes atq; homines cernat bene legibus actas, utq; gentium, ciuitatum, ac regum inſpector eſſet: poſteaquam peruenit* Alexandriam, *nauiq; egreſſus capite pallio tectus incederet,* Alexandrini *undiq; accurrentes flagitabāt, ut caput nudaret, faciemq; id deſiderantibus oſtenderet. Quum ſe nudaſſet, clamore, & plauſu teſtati ſunt gaudium ſuum: quumq; rex* Alexandriæ *uix interim ob delicias ac mollitiem corporis æquaret* Romanos *incedentes,* Scipio *uoce ſubmiſſa* Panætio *inſuſurrauit in aurem. Iam, inquit,* Alexandrini, *nonnihil ex noſtra peregrinatione fructus ceperunt, quibus per nos contigit uidere regem ambulantem. Nam* Athenæus *ex autoritate* Poſidonij *ſcribit,* Ptolemæum *perquàm obeſo corpore, nunquam antea pedibus ambulaſſe.*

12 Frugalitas *Erat illi peregrinationis comes unus amicus* Panætius *philoſophus, famuli quinque, quorum uno peregre defuncto, quoniam alium nolebat emere, è* Roma *accerſijt qui defuncti locum impleret.*

13 *Quum* Numantini *uiderentur inexpugnabiles, ut qui multos* Romanorum *duces ſuperaſſent, populus* Scipionem *iterum conſulem fecit ad ſuſcipiendum hoc bellum. Cæterùm quū multi geſtirent exire in militiā, idq; ſenatus fieri uetuiſſet, quaſi* Italia *futura eſſet deſerta, ac ne pecunias quidem ex ærario ſumere paſſus eſt, ſed uectigales prouentus quorum tempus nondū exceſſerat aſsignauit. At* Scipio *pecunijs quidem ſeſe negauit egere, ſuas enim & amicorū ſatis futuras. De militibus negatis queſtus eſt, bellum enim eſſe difficile. Quòd ſi priores, inquit, ob hoſtium fortitudinem toties uicti fuerunt* Pecunia contempta

fuerunt, difficile bellum eſt, quia cum talibus pugnandũ erit: ſin ob ciuium noſtrorum ignauiam, æquè difficile eſt, quia talium opera in bello ſumus uſuri.

14 *Poſteaquam uenit in caſtra, multamq́; illic licentiam, laſciuiam, ſuperſtitionem ac luxum offendiſſet, diuinos ac ſacrificos cum lenonibus protinus eiecit: quin & uaſa omnia iuſſit amoliri excepta olla, ueru & poculo fictili.* Ex argenteis *poculum librarum non amplius duarum permiſit, ſi quis habere uellet: balneis uti uetuit.* Qui *ungerentur, iuſſit ut ipſi ſeſe fricarent.* Iumentis *enim, quia manibus carent, opus eſſe alio à quo fricentur.* Edixit *ut milites ſtantes pranderent obſonium non igni coctum, cœnarent autem diſcumbentes, panem, aut pultem ſolam, & carnes aſſas ſiue elixas.* Ipſe *uerò ſago circuntectus obambulabat per exercitum, dicens, ſe lugere exercitus dedecora.*

Diſciplina militaris

15 Quum Memmij *cuiuſdam tribuni militum iumenta intercepiſſet, uaſculis lapideis refrigerando uino paratis, ac poculis* Tericleis, *hoc eſt, operoſe factis onuſta,* Mihi *quidem, inquit, ac patriæ dies triginta, tibi ipſi uerò per omnem uitam, quum talis ſis, teipſum inutilem reddidiſti. Significans bellum quod pro patria gerebatur, menſem fortaſſe duraturum.* Parum *autem eſſe quòd tum militem præſtaret inutilem, ſed multo grauius, quòd ſi pergeret eſſe talibus moribus, perpetuò ciuis inutilis eſſet futurus.*

Luxus damnatus

16 *Alteri cuidam ſcutum pulchrè ornatum oſtentanti, Scutum quidem, inquit, ò iuuenis, bellum eſt: at decet uirum* Romanum *in dextra potius quàm læua ſpem collocare.* Clypeus *ſiniſtra geritur, gladius dextra.*

Spes in clypeo.

17 *Cuidam uallum geſtanti, qui ſe dicebat onere uehementer premi,* Nibil *mirũ, inquit, quando iſti ligno magis quàm gladio fidis. Significans ideo uallum plus habere ponderis,* *quia*

Valli fiducia

quia plus apud illum ualeret. Quòd ſi gladijs fiderent milites; nihil eſſet opus uallis.

Quum uideret hoſtes deſpondere animum, aiebat ſeſe ut tutò uinceret, mora temporis emiſſe, addens bonum ducem perinde ut medicum, non niſi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilominus per occaſionem adortus Numantinos, terga illos dare compulit. 18 Vincere ſine cæde

Quum ſeniores Numantini uictis ſuis ignauiam exprobrarent, qui nunc eos fugiſſent, quos toties in fugam uerterant, Numantinus quidã reſpondiſſe fertur: Nunc quidẽ oues eædem ſunt; ſed alius paſtor: Significans Scipionem ducem eſſe cauſam mutatæ fortunæ bellicæ, licet ijdem eſſent milites. 19 Dux omnia facit

Numantia capta, quum iterum triumphaſſet Scipio, incidit illi controuerſia cum Caio Graccho, tum pro ſenatu, tum pro belli ſocijs. Id moleſtè ferens populus, tumultuabatur: Scipio uerò conſcenſo ſuggeſto, Me, inquit, nec caſtrorũ uociferatio unquã terruit, nec tumultus hominũ terrebit, quibus Italiam ſcio non matrem eſſe, ſed nouercam: Significans eos qui publicis patriæ commodis obſtreperent, non eſſe uerè Italos, ſed alienigenas. Valerius refert illum dixiſſe, Nunquam eos metuam ſolutos, quos huc alligatos adduxi. Denotans eos adductos fuiſſe captiuos, qui in uictorem ferocirēt. 20 Liberè

Iis uerò qui Graccho aderant uociferantibus occidendum eſſe tyrannũ, Meritò, inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius uolunt è medio ſublatum. Neq; enim Romam poſſe cadere ſtante Scipione, neq; Scipionem uiuere, collapſa Roma. In hoc catalogo multa admixta ſunt, quæ non ſunt apophthegmata. 21

Scipio Aphricanus cõſulatum appetebat: uerùm ubi ſenſit Pompeium amicum alijs fauere candidatis, ipſe à petitione deſtitit, dicens eum conſulatum ſibi non tam gloriæ futu- 22 Moderatè

rum ſi adipiſceretur, quam moleſtum & inauſpicatum; ſi refragante Põpeio conſequeretur. Maluit conſulatum cedere, quàm amicum perdere. Vide num hoc dictum ſit de Scipione Africano, Metello, & Cn. Pompeio.

23 *Quum in Africa Pompeij partes ſequutus res parũ proſperè geßiſſet, & Hiſpaniam petens intellexiſſet nauim quà uehebatur ab hoſtibus captam, gladio præcordia ſua tranſuerberauit. Deinde Cæſarianis militibus quærentibus ubi eſt Imperator? Imperator, inquit, bene habet. Suprema uox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.* Et hoc *dictum uidetur de Scipione ultimo, cognomento Metello.*

CAECILIVS METELLVS.

1 *Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret admonere exercitum, ac centurio dixiſſet ipſi, Si decem modo hominum iacturam facere uelis, capies locum.* Interrogauit *eum, num ipſe de numero decem unus eſſe uellet.* Hoc & *alteri tribuitur.*

Arguté

2 *Tribuno militum cuidam è iunioribus percontanti Metellum quid eſſet facturus, Si eius rei, inquit, ſcirem mihi tunicam eſſe conſciam, exutam in ignem conieciſſem.*

Silentiũ ducis

3 *Quum Scipioni uiuenti fuiſſet inimicus, mortem tamen illius grauiter tulit, iußitq; filios ut ſubeuntes pheretrum funus Scipionis efferrent, addens, ſe* Romanæ *ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quòd Scipio apud alios non eſſet natus. Sentiens* Romam *non futuram fuiſſe incolumem, ſi talem ducem habuiſſent hoſtes. Simultatem oportet morte finiri, amicitiam non item.*

Simultas à rogo deponẽda

C. MARIVS.

4 *C. Marius obſcuro genere natus, facinorũ militarium commendatione ad remp. acceßit. Ac primũ maiorem petijt ædilitatem. Vbi ſenſit ea ſpe fruſtrari ſeſe, eodem die minorem*

Improba cura

ambijt:

ambijt: & hac fruſtratus, haud tamen deſperauit, ſe Romæ ciuitatis primatem fore: docens quantum in rebus humanis ualeat improbitas.

5 *Quum in utroq; crure uarices haberet, nullis uinculis alligatus præbuit ſeſe medico ſecādum, ac nec ſuſpirio emiſſo nec adductis ſupercilijs, chirurgi curationem pertulit. Cæterùm quum medicus ad alterū crus tranſiret ſecandum, uetuit dicens, curationem non eſſe tanto dignam cruciatu.* Curatio morbo grauior

6 *Luſius Mario ex ſorore nepos, quum Marius iterū conſul eſſet, uim admouit militi cuidam adoleſcēti, nomine Trebonio: at is Luſium interfecit. Id factum multis incuſantibus, non inficiatus eſt adoleſcens ſe ducem ſuum interfeciſſe, ſed cauſam addidit ac probauit. Marius itaq; quum iuſſiſſet adferri coronam, pro facinore in bello præclarè geſto dari ſolitam, Trebonio impoſuit: graui exemplo monēs cæteros, ne ſimili modo tentarent adoleſcentium pudicitiam, quādo non ſolum abſoluit, uerumetiam coronauit eum, qui & imperatoris cognatum, & ducem ſuum ferro necaſſet.* Seuerè & pudicè

7 *Quum caſtrametatus eſſet aduerſus Teutonas, in loco qui minimum habebat aquæ, militibus dicentibus ſe ſitire, oſtendit illis flumen proxime hoſtium uallum labens, Illinc, inquit, uobis potus ſanguine uenalis eſt. At illi iuſſerunt, ut ſe quò uellet duceret, donec liquidum haberent ſanguinem, nec totus adhuc præ ſiti diriguiſſet.* Sitis

8 *Mille Camerinos, qui ſe in bello aduerſus Cimbros, ſtrenuos uiros præſtitiſſent, honore Romanis æquauit, idq; præter omne ius. Ad eos uerò qui factum hoc reprehendebant, reſpondit, ſe ob armorum ſtrepitum legum uocem exaudire non potuiſſe.* Arma non audiunt leges

9 *In bello ciuili cùm foſſa cinctus obſideretur ab hoſtibus, continuit ſeſe, tempus expectans opportunum. Popedio au-*

tem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ô Mari, deſcēde
Retortum *in conflictum: Imò tu, inquit, ſi magnus es Imperator, coge me nolentem ad certamen uenire.*

CATVLVS LVCTATIVS.

10 Callidè *Catulo Luctatio in bello Cimbrico iuxta flumen Atheſim. exercitum habente, quum Romani uiderent barbaros tranſire conantes, retroceſſerunt, quandoquidem illorū impetum ſuſtinere non poterant: ipſe celeriter ſeſe ad fugientium primos contulit, ut non hoſtes fugere, ſed ducem ſequi uiderentur.* Hoc ſtrategema eſt, non apophthegma.

C. POPILIVS.

11 Animosè C. *Popilius miſſus erat ad Antiochum regem, epiſtolam ferens à ſenatu, qua iubebatur exercitum ex Aegypto abduceret, nec Ptolemæi filios orphanos regno ſpoliaret. Quum uerò rex illum per medium exercitum ad ſe accedentem procul humaniter ſalutaſſet, non reſalutato rege literas reddidit: quibus lectis quū Antiochus diceret ſe conſultaturum, daturumq; reſponſum, Popilius uirga quam tenebat, ducta linea cinxit regem, dicens, Hîc igitur ſtans conſulta & reſponde. Omnibus uiri ſpiritum admirantibus, poſteaquā Antiochus ſpopondiſſet ſe facturum quæ Romanis uiderentur, ita demum ſalutauit illum & amplexus eſt Popilius.*

LVCVLLVS.

12 *Lucullus quum in Armenia cum decem millibus armatorum, & mille equitibus aduerſus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu, pridie nonas Octobres, quo die prius Scipionis copiæ delete fuerant, quodā admonente, quòd Romani diem illum ut* Superſtitionis contēptus *nefaſtum & inauſpicatum metuerent, Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, ut hūc quoq; diem ex nefaſto funeſtoq; Romanis hilarem & auſpicatum reddamus.*

At quum

At quum Romani *cataphractos præcipuè formidarent,* 13 *bono animo illos eſſe iuſſit:plus enim negotij futurũ in ſpoliandis illis quàm in uincendis. Significans plenã armaturam nihil profuturam hoſti in pugna, cùm eſſet ignauus, ſed uictori profuturam ad prædam. Quumq́; primus in collem aſcendiſſet, ſpeculatus hoſtium tumultus exclamauit,* Vicimus *commilitones:ſimulq́; impetu facto in hoſtes, quum nemo irruentis impetum ſuſtineret,quinq; tantũ*Romanos *qui ceciderant,amiſit,hoſtium uerò centum millia trucidauit.* Fortiter

Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus,dixit ſe 14 *malle unum militem* Romanum *ex hoſtium manibus eripere,quàm uniuerſas hoſtium fortunas ſibi uindicare.* Cura militis

Archelao qui iterum à Mithridate *defecerat,aſſeueranti,* 15 *ſi in* Ponto *Lucullus conſpiceretur,fore ut omnia ſubderentur imperio* Romano*:reſpondit Lucullus,* Non cedo Arche*lae uenatoribus audacia,ut relictis feris ad uacua illorum luſtra progrediar.* I*am enim* Mithridates Pontum *reliquerat.* Animosè

Romani *quum in pugna cum* Tigrane, *hoſtium peditum* 16 *centum millia trucidaſſent, paucis equitum fuga ſeruatis, quum ex ipſis non amplius centum eſſent uulnerati, interfecti quinq;,dicebant ſeſe erubeſcere, quòd in tam uilia mancipia ſtrinxiſſent ferrum.* Hoſtis pudẽdus

Quum œconomus Lucullo cœnam modicam apparaſſet, 17 *accerſitum obiurgauit:illo dicente, non putabam ſumptuoſo apparatu opus eſſe, quum ſolus eſſes cœnaturus, Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum?* Splendidè

Quum Græcos quoſdam per dies aliquot magnificè tra- 18 *ctaſſet,atque illi dicerent,ſe mirari,quòd tantum impendiorum ſua cauſa faceret,*Nonnihil,*ô hoſpites, ueſtra cauſa,ſed maxima pars Luculli gratia.* Splendidè

SYLLA.

19 *Sylla cognomento Felix, inter felicitates ſuas, duas præci-*
Felicitas *puas ducebat, alteram quòd Pium Metellum haberet ami-*
cum, alteram quòd urbem Athenarum non ſubuertiſſet.

20 *Quum Sylla defectus neceſſarijs cogeretur etiam dijs di-*
Oſtentū cōmodè interpretatum *cata tangere, Caphim amicum Delphos miſerat, ut pecunias ac donaria ad ſe perferret. Quibuſdam uerò dicētibus intra templum auditum citharæ ſonitum, quod oſtentū interpretabantur, quaſi Apollo citharœdus indignaretur, Caphis audita perſcripſit Syllæ. cui facetè reſcripſit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris iſtud eſſe ſignum gaudētis & exultantis dei, quàm indignantis? Itaque perinde ut deo hilariter tribuente, tu quoq; bono animo pecunias accipe.*

21 *Quū ad ſociale bellū magnis cum copijs miſſus eſſet cir-*
Fiducia ſui *ca Limernam, è uaſto terræ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma ad cœlū perueniens cōſtitit. Id uates interpretati ſunt, quòd uir bonus, aſpectu eximius & admirādus, principatum adeptus præſentibus turbis ciuitatem liberaturus eſſet. Hoc audito Sylla, Ille, inquit, ego ſum. Nam illi erat peculiare, comā habere aureā, igniq; cōcolorem: nec ſe ait ſuæ uirtutis pudere, qui res tā multas tamq; præclaras geſſiſſet.*

22 *Quum milites in bello ſociali Albinū uirum prætorium*
Scleroſis uti *fuſtibus mactaſſent, Sylla tam atrox facinus impunitum reliquit, dicēs ſe illis poſthac promptioribus uſurum in prælijs, dum peccatum fortiter gerendo rem ſtudebunt penſare.*

23 *Quum Athenienſes ad Syllam duos tréſue miſiſſent de*
Militariter *pace tractaturos, atq; illi nihil adferrent quod ad incolumitatem ciuitatis faceret, ſed Theſeum, Eumolpum, & res aduerſus Medos geſtas uerbis inanibus iactarent, Abite, inquit, ô beati, iſtaſq; orationes uobiſcum referte: non enim diſcendi cupidus huc miſſus ſum à populo Romano, ſed ut re-*
belles

belles ſubuertun.

Apud Orchomenum quum milites longius euagarentur, 24
ordinibusq; perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo deſi- Animosè
liens, arrepto uexillo in hoſtem conuolat, ita uociferans, Mi-
hi quidem, ô Romani milites, hic pulchrum eſt mori: uos in-
terrogati quo loco ducem ueſtrum amiſeritis, memineritis
dicere apud Orchomenum. Hac uoce ſuos reuocauit.

Quum Mithridates Syllæ proceſſiſſet obuiam, dextramq; 25
porrexiſſet, Sylla non reſalutauit, ſed percontatus eſt, num à
bello deſiſteret his cōditionibus, quas cum Archelao pactus Victor ferox
eſſet. Obticeſcente Mithridate, Quibus pace opus eſt, inquit
Sylla, eos priores loqui cōuenit, uictori ſilere ſatis eſt. Rurſus
quū Mithridates uarijs coloribus excuſaret quæ geſta fue-
rant, Olim, inquit, audiui, nūc experior te ſingulari eloquen-
tia præditū, qui tam nefarijs factis colorē inuenire potueris.

Lucius Sylla cognomento Felix, quum cogitaret de occi- 26
dendo C. Cæſare, amicis ne id faceret dehortantibus, indignū Prouidentia
enim eſſe talem necare puerū, Deſipitis, inquit, ſi in hoc pue-
ro non uidetis multos ineſſe Marios. Deprehendit in eo ex-
celſam indolem nullis honoribus ſatiandam, ut qui uixdum
pubeſcens ſacerdotium ambierit. Idem populum Romanum
ſubinde monere ſolet, cauerent puerum male præcinctum.

M. ANTONIVS.

M. Antonius filium habebat ex Fuluia. Is puer Philotæ 1
dederat ingentem uaſorum uim: quæ quum ille recuſaret Filius patri
accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatē non pro- ſimilis
baret, Quid times, inquit puer, accipere? An neſcis eum qui
dat, filium eſſe Antonij?

Ipſe Antonius cum eſſet prodigioſe profuſus, dicere ſo- 2
let, Amplitudinē imperij Romani non per ea quæ acciperet, Liberalitas
ſed per ea quæ daret illuſtrari. Ea uox excelſi animi uideri

poterat, niſi ab Antonio fuiſſet profecta.

3 *Geminius in Græciam profectus ad Antonium, quoniam ſuſpectus erat Cleopatræ, quòd eò ueniſſet Octauiæ cauſam acturus, diu repulſus ac uarijs modis deluſus, tandem in conuiuio iuſſus cauſam aduentus dicere, ita reſpondit, Cætera, inquit, Antoni, ſobriæ ſunt orationis, nec huius temporis, uerùm illud unum & ſobrius & ebrius ſcio; bene ſucceſſura omnia ſi Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxq́; Romam ſe recepit, metuens ſibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio gratias egit, quòd rem apertè dixiſſet, nulla uſus circuitione. At ſic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminius quàm eſſet illis inuiſa ueritas.*

Liberè

4 *Quum Antonius appararet claſſe cum Cæſare confligere, quidam tribunus militum uir fortis, & armis exercitatus Antonio prætereunti corpus ſuum multis cicatricibus inſignitum oſtendit, dicens, ô imperator, quur his uulneribus aut huic gladio parum fidis, in lignis fragilibus ſpem reponis? Sine Phœnices & Aegyptij claſſe pugnent, nobis Romanis terram da, in qua conſueuimus uel hoſtem uincere, uel mortem oppetere.*

In terreſtri prœlio appa ret uirtus

5 *Cleopatra metuens Antonij ſæuitiam confugit in monumentum demiſſis cataractis, miſitq́; qui dicerent, illam ſpontanea morte periſſe. Id credens Antonius, & ipſe ſibi parans adferre uim, dixit, ô Cleopatra, non doleo quòd te caream, nam mox unà futuri ſumus, ſed quòd ego tantus imperator fortitudine uictus ſum à fœmina. Victum ſe putabat, quod illa prior ſpontaneæ mortis gloriam occupaſſet.*

Mors ſpontanea

6 *Quum Auguſtus eam inuiſeret, exigeretq́; ab illa rationes, Seleucus unus è procuratoribus ipſius indicauit aliquid eſſe ſubtractum ab ipſa. Illa in procuratorem inſilijt, & arrepto hominis crine crebris ictibus pulſauit os. Hæc quum*

Auguſt

Auguſtus ridens conatus eſſet inhibere, illa, An non,*inquit, permoleſtum eſt,ô Cæſar,quum tu me digneris inuiſere,ſeruos meos heram incuſare,quòd nonnihil muliebrium ornamentorum ſubtraxerim,non ea quidem mihi,ſed ut Octauiæ & Liuiæ munuſcula dem?* Hoc commento *perſuaſit Cæſari ſe de uita cogitare,quum mori decreuiſſet.* Callidè

C A S S I V S.

Caßius etiamnũ puer, Fauſtum Syllæ filium,inter æquales de patris monarchia gloriantem non tulit, ſed colaphos impegit. Eius rei cognitionem *quũ Pompeius ad ſe recepiſſet,accitis ambobus pueris,Caßius auſus eſt dicere,*Eia *Fauſte,aude rurſus coram hoc ea uerba proferre,quibus irritatus in te fui,ut iterum tibi percellam os.* Inerat *Caßio natiuum quoddam odium tyrannidis,ut iam tum appareret illi non defuturum animum ad interficiendum Cæſarem.* 1 Indoles in puero mira

Idem quum Rhodum *inſulam ui cepiſſet, & in ingreſſu ſalutaretur rex atq; dominus,* Nec *rex ſum, inquit, nec dominus,ſed regis ac domini interfector.* 2 Tyrannidis oſor

M. C R A S S V S.

M. *Craſſus ille diues, magnam ſeruorum turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, diſcentibus adſtans, interdum & ipſe docens eos, dicens hanc oportere præcipuam eſſe patrisfamiliâs ſolicitudinem, quòd ſint rei familiaris animata inſtrumenta.* Idem *ſenſit* Ariſtoteles. 1 Seruorũ cura

Hæc uox probata eſt, ſed illa damnata, quòd negabat quenquam pro diuite habendum, qui non poſſet priuatis facultatibus legionem alere. 2 Diuitiæ immodicæ

Aegrè *ferens* Pompeio Magni *cognomen delatum, decretumq; triumphum,* Romano *cuipiam dicenti,*Iam *aderit* Pompeius *Magnus,* Quantus *tandem?inquit: ſentiens illum corpore ceteris parem,animo nihilo maiorem.* 3 Inuidia eleuat

4 *Quum Pompeius & Craſſus in conſulatu collegæ deceſſuri eſſent magiſtratu, Cneus Aurelius quidam ſubitò in forum procurrens clamauit ſibi uiſum in ſomnis Iouem iuſſiſſe, ne prius ſe magiſtratu abdicarent, quàm in gratiam rediſſent. Idem flagitante populo Pompeius nihil motus eſt, at Craſſus ſurgēs ultrò collegæ dextram porrexit, dicens: Nihil, ô Quirites, me indignum facturus mihi uideor, ſi prior cum Pompeio in gratiam rediero, quem uos etiamnum impuberem Magnum cognominaſtis, cuiq; prius triumphum decreuiſtis, quàm in ſenatum allectus eſſet.*

Reconciliatio

5 *In Parthos proficiſcens quum Deiotarum extremæ iam ſenectutis, nouam urbem condere uideret, Quid eſt, inquit, ô rex hoc rei, quòd quum hora diei iam adſit duodecima, nouam urbem extruere inſtitueris? Ad hæc arridēs Deiotarus, Imò quid tibi in mētem uenit imperator, ut quum haudquaquam ſis ut uidetur matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Craſſus ſexageſimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima eſt in meridie, olim erat extrema diei.*

Senex ædificator

6 *Quum Parthi per legatos denuntiaſſent, ut ſuæ ætati conſulens à bello abſtineret, inſolenter reſpondit, In Seleucia iſtis mandatis reſponſum dabimus. Hic Agiſsis legatorum unus ſublata manu mediam palmam oſtendens, Prius, inquit, in hac manu naſcentur ſetæ, quàm tibi Seleuciam conſpiciendi ſit futura poteſtas.*

Militaria

7 *Conflicturo cum Parthis exta è manibus ciderunt: hoc cæteris ut inauſpicatum oſtentum interpretantibus, ac prælium diſſuadentibus, Huiuſmodi, inquit, incommoda multa nobis ſenectus adfert. At arma mihi nunquam è manibus ceciderunt.*

Senex bellator

8 *Quum Publius Craſsi filius fortiſsimè in bello et pugnaſſet*

ſet & cecidiſſet, hoſtes caput iuuenis haſtæ impoſitum geſtantes proxime ad Romanos accedebant, inſultantes rogántesq́; quo genere iuuenis ille fuiſſet ortus, neque enim fieri poſſe, ut ex patre tam ignauo & imbelli talis filius naſci poſſet. Hoc tam triſti ſpectaculo nihil commotus Craſſus, per omnes ordines concionatus eſt clamans, Meus hic priuatus dolor eſt Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus, cæterùm publica ciuitatis ſalus & gloria in ueſtra incolumitate ueſtraq́; uirtute ſita eſt. Fortiter

Marcello ac Domitio Pompeium in ſenatu rogantibus, num proximis comitijs petiturus eſſet conſulatum, Forte, inquit, petam, forte non petam. Rurſus idem percontantibus, A bonis, inquit, ciuibus petam, à malis nequaquam. Quum hæc reſponſa ut ambigua ac ſuperba multos offenderent, Craſſus idem percontantibus reſpondit, Si è republica fore iudicauero, petam: ſin minus, à petendo abſtinebo. 9 Ingenuè

Sertorius quũ Pompeij milites uarie diſpulſos ſuperaſſet multis occiſis, audiuiſſetq́; aduētare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq́; ſuis dixit, Ego puerum hunc niſi ſuperueniſſet anus illa, uerberibus caſtigatum domum remiſiſſem: Pompeium pueri nomine ſignans, Metellum uetulum anus. 10 Vetulus dux

Idem ſæpe uictor ad Pompeium Metellumq́; miſit, offerens ſe paratum redire in urbem ſi ſibi permitteretur, dixitq́; malle ſe Romæ ignobiliſſimum ciuem, quàm exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorem nominari. 11 Patria dulcis

Admonere ſolet ſuos ne quid in conuiuio præter decorum uel fieret uel diceretur, præſertim à iurgijs & obſcœnitate temperare. Nec ipſe quicquam tale ſuſtinebat uel audire uel uidere. 12 Conuiuia pudica

M. BR

M. BRVTVS.

1 M.Brutus rebus in ſummam deſperationẽ adductis,quum
Vltio deorũ è ducibus atq; amicis paucos apud ſe haberet,ſublatis oculis in cœlum ſtellis plenum, dixit hunc uerſiculum Græcum è tragœdia quapiam,

Ζεῦ μὴ λάθοι σε,τῶνδ᾽ ὃς αἴτιος κακῶν. Id eſt,
Ne te latuerit,ô ſupreme Iuppiter,
Horum malorum quiſquis autor extitit.

Velut imprecans Cæſari uindictam à dijs. Volumnius narrat illum & alterũ dixiſſe carmen,ſed negat ſe meminiſſe.

2 Quodam ex his qui aderant præcipuo monente ut illinc
Mors deſtinata fugeret Brutus,Prorſus,inquit,fugiendum,ſed manibus non pedibus: ſignificans morte ſpontanea uitandam Cæſarianorum tyrannidem.

3 Quum inter cõiuratos deliberaretur, an unà cum Cæſa-
Clementer re occidendus eſſet Antonius,Brutus diſſuaſit,dicẽs,hoc negotium quod pro legibus ac iure ſuſciperetur,oportere omni carere iniuria.Noluit uir optimus cædẽ in plureis proferri.At hæc clementia malè ceſſit illis.

4 Vltimum prælium initurus, dehortantibus quibuſdam ne
Aut uincere aut mori ſe tanto diſcrimini committeret,Hodie,inquit,aut rectè erit, aut nihil curabo.Significans ſe aut uictorem fore,aut nõ uicturum.Mors autem adimit omnium malorum ſenſum.

5 Huius uxor Portia Catonis filia, poſteaquam ſenſit con-
Fides uxoria ſpiratum de Cæſare interficiendo , ea nocte quæ præceſſit diem in quo Cæſar occiſus eſt,egreſſo cubiculum Bruto,cultellum tonſorium uelut unguium reſecandorum gratia popoſcit, eoq; quaſi forte de manibus elapſo ſeipſam grauiter uulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus,obiurgare eam cœpit,quòd tonſoris præripuiſſet officium. Hîc illa clam marito,Non hoc,inquit, temere feci:

nam

nam experiri uolui, ſi quod conſtitutum eſt, parum ceſſerit ex ſententia, quàm æquo animo me ferro ſim peremptura.

Idem dixit, ſibi uideri eum ætatis florem male collocaſſe 6 *qui nihil negaret. Inutilis eſt uerecundia quæ obſtat quo minus negemus obſequium ad inhoneſta uocanti.*

APOPHTHEGMATUM VARIE MIXTORUM LIB. VI.

I N HIS *quæ ſequuntur, clariſſime adoleſcens, miraberis quædam dicta, nec Scythis nec Cyclopibus digna: ſed memento tū, exceptis aliquot, non homines, ſed mera portenta, rerum ſummam tenuiſſe: ſiue quòd tales multitum temeritas aſciſceret, ſiue quòd immodica poteſtas, niſi adſit animus philoſophiæ præſidijs diligenter præmunitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigioſe malis quædam dicta geſtaq; ſunt nõ indigna imitatione. Postremo turpitudinis alienæ ſpecies uelut in theatrum producta, deterret à uitijs, & ad uirtutis ſtudium extimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur poſtremum librum puta eſſe menſæ ſecundæ bellaria, in quibus quædam apponuntur ut tollas, quædam ut guſtes, nonnulla ut ſpectes tantum. Malo enim te ſuauiter affectum, quàm ſaturum onuſtumq; dimittere. Quòd ſi quædam apponentur leuia ridiculaq;, mimorum, coquorum, equiſonum, ſcurrarum ac meretricum, decet omne conuiuium hilaritas: ſed præcipuè menſas ſecundas. Quanquam & à leuiſſimis perſonis nonnunquam dicuntur, quæ nemo ſapiens contemnat. Nec ignoras, olim*

moriones,ſaltatriculas, & ſimios ſub conuiuij finem induci ſolere. Non laboro *ſi adſit hilaritas, modò abſit omnis obſcœnitas.* Fortaßis *exiſtet qui deſideret ordinem, & hoc & ſi quid aliud uidebitur reprehenſione dignum, excuſabit ſecundarum menſarum libertas.*

TIBERIVS CAESAR.

1 *Tiberio Cæſari contanter & ægrè ſuſcipienti delatũ imperium, quidam in os auſus eſt dicere, Cæteri quod pollicentur, tardè præſtant: tu quod præſtas, tardè polliceris.* Notata *eſt illius ſimulata contatio, detrectantis quod cupiebat.*

Liberè

2 *Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denuntiauit, ne ſe amplius cõtumeliæ cauſa nominaret.* Quanta *modeſtia in tanto principe?* Nunc *quidam nihil audire poſſunt, niſi ſacras maieſtates, gratioſas celſitudines, & reuerendißimas dominationes.*

Modeſtè

3 *Item dicentem, ſacras tuas occupationes interpellauit, iußitq́; non ſacras dicere, ſed laborioſas.* Rurſum *alterum dicentem, ſe ipſo autore adiſſe ſenatum, correxit, autore mutans in ſuaſorem.*

Modeſtè

4 *Quum iocis, conuicijs, famoſis carminibus ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad ultionem hortantibus reſpõdit, In ciuitate libera linguã mentéq; liberas eſſe debere.*

Leniter

5 *Quin & ſenatu de huiuſmodi criminibus ac reis flagitante,* Non *tantum, inquit, habemus otij, ut implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis.*

Leniter

6 *Diogenes grammaticus ſabbatis* Rhodi *diſputare ſolitus,* Tiberium *ad ſe uenientem ut ipſum extra ordinem audiret non admiſit, ſed per ſeruulum ſuum in ſeptimũ diſtulit diem.* Is *quum* Romam *ueniſſet, & pro Cæſaris foribus adſtaret, cupiens illum ſalutare,* Tiberius *iußit ut poſt ſeptimum annum*

Ciuilis ultio

annum rediret. Nec alia pœna tantum grammatici ſuperbiam ultus eſt.

Præſidibus onerandas tributo prouincias ſuadentibus ſcripſit, Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere: hoc eſt, lanam non pellem detrahere. 7 Exactio moderata

Quoniam tyro in caſtris auidius bibebat uinum, militari ioco pro Tiberio, Claudio, Nerone, dictus eſt, Biberius, Caldius, Mero. 8 Iocus ex deprauatione

Theodorus Gadareus Tiberij in rhetoricis præceptor, animaduertens in puero ſanguinarium ingeniũ ſub ſpecie lenitatis latitans, ſubinde inter obiurgandum appellauit illum πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, id eſt, lutum ſanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ ſe tulit, ſed progreſſu temporis ad immanem crudelitatem deuenit. 9 Crudelitas tecta

Quum audiſſet quendã è reis nomine Caruilium ſibi mortem conſciſſe priuſquam eſſet damnatus, exclamauit: Caruilius me euaſit. Adeo leue ſupplicium eſſe iudicabat mortem. 10 Crudeliter

Quum cuſtodias recognoſcẽtem quidã rogaret ut ſupplicium maturaret, reſpondit, Nondum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium ducens, ſi damnatum cito occidiſſet. 11 Crudeliter

Tiberius perſpecto Caligulæ ingenio, fero ac malefico, ſubinde prædicabat, ſe natricem reipublicæ & Phaëthontem orbi terrarum educare. Natrix ſerpentis genus eſt. 12 Indoles malefica

Tiberius Cæſar & illud dixiſſe fertur, eum hominem ſibi uideri ridiculum, qui ſexageſimũ prætergreſſus annum, manum porrigeret medico. Sentiens hominẽ tam grandẽ oportere iam ſcire quomodo ſibi mederi debeat. Porrigunt manũ medico, qui conſulunt illum, explorantem pulſus uenarum. 13 Medicina

C. CALIGVLA.

Commentarios ad matris fratrumq; ſuorũ calũnias pertinentes, ne cui poſtmodum delatori teſti'ue maneret ullus metus 1 Surdus delatori

metus,conuectos in forum, & ante clarè teſtatus deos, neq; legiſſe ſe,neq; attigiſſe quicquam,concremauit.Quin & libellum de ſua ſalute oblatum non recepit, contendens ſibi nihil admiſſum cur cuiquam inuiſus eſſet.Negauit ſe delatoribus aures habere. Hæc boni principis uideri poterant,niſi fingerentur.

Tyrannica uox

2 *Quum audiret, fortè reges qui officij cauſa in urbem aduenerant, inter ſe ſuper cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit* Caligula, *De Cœlo uenit nobis rex: & adiecit carmen Homericum,*

Εἷς κοίρανος ἔςω, εἷς βασιλεὺς· *Id eſt,*

Vnus dominus ſit, unus rex.

Nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemq; principatus in regni formam conuerteret.

Verſutia

3 *Liuiam Auguſtam proauiam ſuam appellare conſueuit, Vlyſſem ſtolatum, uafritiem ac fraudulentiam illius notans, hoc tantum intereſſe,quòd ut fœmina ſtolam geſtaret.*

Impudentia

4 *Dicebat ſe nihil magis in ſua natura probare, quàm* ἀδιατρεψίαν,*hoc eſt inuerecundiam. Pudor enim ut multis ad honeſtas actiones obſtat, ita nonnunquam improbæ mentis homines à turpibus reuocat. Vox carnifice quàm imperatore dignior.*

Vox tyrannica

5 *Antoniæ auiæ pro ſua autoritate monenti ut quædam ſecius ageret :* Memento,*ait,mihi omnia in omnes licere.Talia portenta tum principum titulo pertulit mundus : quæ non commemorarem,niſi ut ex his principibus prodigioſæ feritatis horror incutiatur.*

Crudeliter & impiè

6 *Quum deſtinaſſet interficere fratrem ſuum, eumq; ſuſpicaretur ſeſe medicamentis præmunire, ita locutus eſt, Antidotum aduerſus Cæſarem? Timebat ille uenenũ,quaſi Cæſar non poſſet alio quouis modo trucidare,quẽ uellet extinctũ.*

Vir

Vir quidam prætorius ualetudinis cauſa ſeceſſerat in An= 7
ticyram petito à Cæſare commeatu. Is quum ſæpius peteret Crudeliter
prorogari commeatum, mãdauit interfici, & adiecit, neceſ=
ſariam ſanguinis eſſe miſsionem, cui tam diu non profuiſſet
helleborum. Solent enim medici in morbis ualidioribus ue=
narum inciſione uti. Et in Anticyram nauigabant, quibus
opus erat purgatione.

Illud è tragœdia ſubinde iactabat, Oderint dum metuant. 8
Hanc ne quis miretur, eiuſdem uox fuit, Vtinam populus Hoſtis populi
Romanus unicã ceruicẽ haberet. Hanc emiſit infenſus turbæ
fauenti Venetæ aurigarũ factioni, quũ ipſe faueret Praſinæ.

Luxu prodigioſo utens, ut calidis frigidisq; unguentis la= 9
uaretur, pretioſiſsimas margaritas aceto liquefactas ſorbe= Profuſio
ret, conuiuis ex auro panes & obſonia apponeret, nummos
non mediocris ſummæ è faſtigio baſilicæ Iuliæ per aliquot
dies ſpargeret in plebem, Liburnicas naues gemmatis pup=
pibus, uerſicoloribus uelis fabricaretur, ſubinde dicebat,
Aut frugi hominem eſſe oportere, aut Cæſarem.

In auctione Apronius quidam uir prætorius dormitans 10
capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem Iocus inſanus
admonuit, ne illum ſibi nutantem præteriret: nec hoc mone=
re deſijt, donec ignoranti tredecim gladiatores ſeſtertiũm
nonagies addicerentur.

Aleam ludens, plus mendacio, atq; etiam periurio lucra= 11
batur: & quodam tempore proximo colluſori demandata Rapacitas
uice ſua, progreſſus in atrium domus, quum prætereuntes
duos equites Romanos locupletes, ſine mora corripi confi=
ſcariq; iuſsiſſet, exultabundus in domum redijt, glorians ſe
nunquam proſperiore alea uſum.

CLAVDIVS CAESAR.

Græculus quidam cauſam agens apud Claudium Cæſa= 12

Liberè rem, inter altercandum per calorem hanc uocem in illum emiſit, ϗ σὺ γέρων εἶ, ϗ μωρὸς. id eſt, & tu ſenex es & ſtultus. Vſq; eo ſumma poteſtas ob ſtultitiam & paßim, & propalàm euiluerat, ut hæc in os dixerit, non ſenator, ſed ignotus Græculus, & dixerit impunè.

13 Quum cenſor equites recognoſceret, & in his reperiſſet iuuenem probris coopertum, ſed quem pater probißimum affirmabat, ſine ignominia dimiſit. Id amicis mirantibus, Habet, inquit, cenſorem ſuum. Autoritatem ſuam in parentem tranſtulit.

Pater iudex

14 Alium corruptelis adulterijsq; famoſum nihil aliud quàm monuit, ut aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius, addiditq;: Quare enim ego ſcio quam habeas amicam? ô cenſorem grauem.

Lenitas praua

15 Narciſſum ab epiſtolis, & Pallantem à rationibus ſic adamauit, ut eos nõ ſolùm amplißimis præmijs, uerumetiam quæſtorijs prætorijsq; ornamentis decreto ſenatus ornari libenter paſſus ſit: ad hæc tantum rapere et acquirere, ut illi quærenti de fiſci exiguitate quidam non abſurdè dixerit, Abundaturum fiſcum, ſi à duobus libertis in conſortium reciperetur. Hos Plinius fatetur & Craſſo fuiſſe ditiores.

Peculatus diſſimulatus

16 Quum cuidam notam appoſitam deprecantibus familiaribus ademiſſet, Litura tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remiſſa culpa manere tamen infamiæ prioris ueſtigium. Alludens ad ſcripturã, quæ licet ſpongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ raſuræq; ueſtigium.

Infamia non deletur

17 Hic temulentus aliquando dixit, ſibi fatale eſſe ut coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terrorem non mediocrem iniecit Agrippinæ.

Ebrietas loquax

SEXTVS NERO.

1 In Cn. Domitium Sexti Neronis atauum, cui cognomen fuit

fuit Aenobarbo, L. Craſſus orator dicebat, non eſſe miran- Iocus ex nomine
dum quòd æneam haberet barbã, cui os ferreum, cor plum-
beum eſſet. Os ferreum obijciens propter ſummã impuden-
tiam, cor plumbeum ob ingenij ſtuporem. Quidam illũ pro
Nerone Aenobarbum appellarunt, atque hoc erat unum è
duobus conuitijs quæ indigniſſimè tulit: alterum erat, quòd
increpitus eſſet malus citharœdus.

Quum ex more cuiuſdam capite damnati cauſæ ſubſcri- 2
pturus eſſet Sextus Nero, Vtinam, inquit, literas neſcirem. Clementer
Vox parſimoniam humani ſanguinis promittens, ſi ex ani-
mo prodiſſet. Seneca lib. De clementia 2. refert fuiſſe Bur-
rum cohortium præfectum, qui quum eſſet animaduerſurus
in duos, petijt ut Nero ſubſcriberet, qui cum cunctaretur &
recraſtinaret, Burrus inſtans protulit chartam: tum Nero,
Vellem, inquit, neſcire literas. At hæc indoles clementiam
pollicens, in prodigioſam crudelitatem euaſit.

Puerum Sporum exectis teſtibus in muliebrem naturam 3
transfigurare conatus eſt. Addita dos, additum flammeum,
addita celeberrima nuptiarum ſolennitas. Quid multis? pa-
làm pro uxore habuit. Hinc fertur cuiuſdam nõ inſcitus io-
cus, Bene agi potuiſſe cum rebus humanis, ſi Domitius Ne-
ronis pater talem habuiſſet uxorem. Sentiens exitio totius
orbis natum Neronem. Is nunquam fuiſſet natus, ſi pater
Spori ſimilem habuiſſet uice coniugis.

Nunquam cuiquam officium delegauit, niſi hæc adijceret, 4
Scis quibus mihi eſt opus, & hoc agamus, ne quis quid ha- Rapacitas
beat. Vox prædone quàm principe dignior.

Quodam in colloquio proferente Græcum uerſiculum, 5
Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθείτω πυρὶ. *Id eſt,*
Me mortuo terra miſceatur incendio.
Subiecit, Imò ἐμοῦ καὶ ζῶντος*, id eſt, me etiam uiuo. Qui-* Crudeliter

 bus

bus portentis aliquando committitur reſpublica?

6 *Quum nihil flagitiorum ſibi non permitteret, elatus tanto rerum ſucceſſu, dicebat neminem principum ante ipſum ſciſſe quid ſibi liceret. Verùm qui hoc dixit, ſenſit tandem quid uiciſſim liceat populo in malum principem.* Licentia principis

7 *Quum incendiſſet urbem, ſpectabat, dicens ſe flammæ pulchritudine delectari, atq; interim ſuam canebat* Haloſin, *hoc eſt* Troianæ *urbis excidium, quod deſcripſerat.*

8 *Iſidorus Cynicus tranſeuntem in publico clara uoce corripuit, quòd* Naupli *mala bene cantaret, ſua bona male diſponeret.* Nauplus *erat* Palamedis *pater, qui filij præter meritum damnati necem magno Græcorum exitio eſt ultus. Solet autem* Nero *tragœdias cantare.* Liberè

9 Notatus *eſt & à* Dato Atellanarum *histrione, qui recitans canticum quoddam,* ὑγίαινε πάτερ, ὑγίαινε μῆτερ, *ita demonſtrauit, ut bibentem natantemq; faceret, exitium* C. Claudij *&* Agrippinæ *ſignificans.* Nam Nero C. Claudium *ueneno ſuſtulit,* Agrippinam *naufragio.* Et *in clauſula cantici recitans,* Orcus *uobis ducit pedes, geſtu ſenatum notauit histrio, ſubindicans illis à* Nerone *imminere perniciem.* Liberè

10 A *mathematicis audierat fore, ut aliquando deijceretur imperio, eoq;* Græcum Iambicum *dimetrum identidē uſurpabat.* Τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει. Id *eſt,* Terra *quæuis artem alit.* Putans *ſe tantum profeciſſe in arte canendi, ut etiam ſi exigeretur, in quauis regione ob muſices peritiam poſſet haberi in pretio.* Quumq; *imminentibus qui illum inſequebantur de ſalute deſperans, cogitaret ſibi uim adferre, ſubinde dicebat,* Quantus *artifex pereo.*

11 *Quondam theatro clàm illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eiq; nuntium miſit qui diceret, illum abuti Cæſaris occupationibus.* Scenicus princeps

Quoniam

Quoniam ex annonæ caritate quidam diteſcebant aulici, 12
multum & hinc inuidiæ Neroni *conflatum eſt: quum forte* Monopolia
accidiſſet, ut in publica fame diceretur Alexandrina *nauis* fœda
appuliſſe, iactatum eſt illam aduexiſſe puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto ſimul notatum eſt, in Cæſare rerum ſcenicarum ſtudium, & monopolia quorundam per Cæſaris fauorem publico damno lucrantium.

Statuæ eius à uertice currus appoſitus eſt cum inſcriptio- 13
ne Græca, Nunc *demũ agon eſt, trahe tandem. Notatum eſt* Princeps au-
in Cæſare aurigādi ſtudium, ſimulq; denuntiatũ periculum. riga

Alteri cuidam ſtatuæ & aſcopera alligata eſt cum hoc ti- 14
tulo, Ego *quid potui? Sed tu culleum meruiſti. Solent olim*
parricidæ culleo inſui, & Nero *matrem occiderat. Culleus* Parricidium
itaq; ſeſe excuſans dicit, Ego *quid potui? paratus ſi quis te* exprobratum
inſuat: ſed ſiue inſuaris, ſiue non, tu tamen culleum meruiſti. Poteſt *hoc & ad* Reipub. *perſonam accommodari.*

Columnis *ſtatuarum illud aſcriptum eſt,* Galli *te cantan-* 15
do excitarunt. Indigniſſime *tulerat* Galliarum *defectionem,* Salſè
proinde decreuerat Gallos *omnes* Romæ *agentes contrucidare, prouinciamq; exercitui diripiendam tradere.*

Noctu *quidam ſimulabant ſe ſæuire in ſeruos, petebantq;* 16
uindicem. Vindex *autem erat defectionis in* Neronem *dux.* Salſè
Et *hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæſaris tyrannis.*

Quum *ex oratione* Neronis *qua in* Vindicem *perorabat,* 17
recitaretur in ſenatu, daturos pœnas ſceleratos, ac breui di-
gnum exitium facturos, exclamatum eſt ab uniuerſis, Tu fa- Ambiguè di-
cies Auguſte. *Quæ uox bifariam poteſt accipi, Tu facies ut* ctum
dent pœnas, aut tu dabis pœnas.

In Oedipode *fabula, quam* Nero *nouiſſimam recitauit, in* 18
hoc uerſu decidiſſe legitur, Θανέειν μ' ἄνωγε σύγγαμος, Omen exitij
μητὴρ, πατήρ. *id eſt,* Iuſſit *mori me mater, uxor & pater.*

Nam & Oedipus patrem occiderat inſciens, matrem uxorem duxerat. Ita Nero *ſciens* Claudium *patrem occiderat, matrem conſtupratam interfecerat, &* Octauiam *uxorem indignis tractarat modis.*

19 *Deſperatis rebus noctu adijt hoſpitia ſingulorum de fuga conſulturus: quum fores omnium occluſas reperiſſet, reuerſus in cubiculũ comperit & cuſtodes diffugiſſe direptis etiam ſtragulis, & amota ueneni pyxide, quam in extremum caſum parauerat: mox* Mirmillonem *nomine* Spiculum *requiſiuit, uel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine*

Deſtitutus undiq; *reperto,* Ergo ego, *inquit,* nec *amicum habeo, nec inimicum?* Decretum *erat eam beluam publico orbis odio immolare.*

20 *In fuga quum* Phaon *libertus hortaretur, ut in ſpecũ egeſta harena conderetur, negauit ſe uiuum ſub terram iturum.*

Sepultura uiui

21 A*quam è lacuna uillæ cuidam ſubiecta potaturus manu hauſit,* Et *hic eſt, inquiẽs,* Neronis *decocta. Nã repererat ut aqua decocta gratiã haberet crudæ, immiſſa in poculũ niue.*

Deliciæ uerſę in amarorẽ

22 V*bi ſenſit equites appropinquare, quibus mandatum erat ut illum uiuum attraherent, uerſum* Homericum *protulit,*

Ἵππων ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.

Simulq; ferrum iugulo adegit.

23 *Ingreſſus* Centurio *quum ſemianimem reperiſſet, & penula ad uulnus appoſita ſimularet ſe ueniſſe in auxilium, nil aliud reſpondit quàm,* Sero, &, Hæc *eſt fides. Sermo ambiguus eſt: poteſt intelligi ſero ueniſſe, qui iam ad morientem uenerat: & ſerò uenit, qui in hoc uenit ut uiuũ attraheret.* Item *hæc eſt fides, poteſt eſſe expoſtulantis de fide amicorum.* At Nero *ſenſit, ſe nihil illius uerbis credere, eiusq; rei argumentum eſſe uulnus in iugulo letale.*

Neronis extremæ uoces

24 Q*uum genethliaci Chaldæi Agrippinæ matri Neronis reſpondiſſent, imperaturum quidem filium, ſed occiſurum matrem*

Ambitio

matrem, Occidat, inquit, modò imperet. Tam impotens erat in fœmina dominandi ſitis, & habuit quod optauit.

Eadem quum iuſſu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem deſtringeret, uentrem oſtendens clamabat, Hũc percute, hic eſt ferro fodiẽdus, qui portẽtũ illud genuit. 25 Fortiter

Nero in magna erat inuidia, quòd Burrum principem uirum crederetur occidiſſe, ueneno faucibus illito, quaſi remedium adhiberetur. Ad hunc quum Nero uiſendi gratia ueniſſet, auerſatus eſt illum Burrus cui ſcelus iam erat intellectum, multaq; percõtanti nihil aliud reſpondit quàm, Ego bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas. 26 Leniter

Idem in Claudij ſtultitiam ſubinde iocabatur productione ſyllabæ, quum diceret, poſteaquàm deſijt inter uiuos morari, prima ſyllaba producta. Moros enim Græcè fatuum ſonat, inde finxit morari pro ſtultum agere, quemadmodum nos à poëta poëtari, à iuuene iuuenari. 27 Iocus in mortuum

Sunt qui putent hoc clàm & inſcio etiam Seneca fuiſſe decretũ, ut occiſo Nerone occideretur & Piſo, mox imperium Senecæ deferretur. Interea uulgabantur uerba Flauij, qui dixerat, Ad dedecus nihil referre ſi citharœdus dimoueretur, & tragœdus ſuccederet. Nero cithara, Piſo tragico ornatu canebat. Senſit utrunq; pariter indignum imperio. 28 Salsè

Quum de coniuratis agerentur quæſtiones, Subrius Flauius tribunus interrogatus à Nerone, quibus cauſis adductus ad obliuionem ſacramenti proceſſiſſet, Oderam te, inquit, nec quiſquam tibi fidelior militum fuit dum amari meruiſti: odiſſe cœpi, poſtquam parricida matris & uxoris, auriga & hiſtrio & incendiarius extitiſti. Negant in ea coniuratione quicquã accidiſſe Neroni grauius, qui ut ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi quæ patraret inſolens. 29 Liberè

Eodem tempore Sulpitius Aſper Centurio percontanti 30

 Neroni

Liberè *Neroni cur in cædem ſuam conſpiraſſet*, Non aliter, *inquit, tot flagitijs tuis ſubueniri poterat.*

31 *Veſtinus conſul, quum eodem die omnia munia conſula- ria obiſſet, è conuiuio, repentè ad mortem raptus eſt.* Conui- *uæ nihil aliud quàm exitium expectabant.* Horum pauorem *irridens* Nero, *dixit illos ſatis ſupplicij luiſſe pro epulis cō- ſularibus.* Dicas *hoc à clemente dictum, ſi cætera* Neronis *facinora ſpectes.*

Iocus crude- lis

32 *Nero matrem occiderat, unde Africanus quidam ita con- ſolatus eſt hominem, Orant te Cæſar* Galliæ *tuæ, ut felicita- tem tuam fortiter feras.*

O T H O.

1 *Otho Saluius imperator, quum in augurando tempeſtas eſſet orta, atq; ipſe grauiter prolapſus, identidem obmur- muraſſe dicitur,* τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, *id eſt, quid mihi cum longis tibijs? ſentiens ſe fruſtra ſacrificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. Sed de hoc plura nobis dicta ſunt in Chiliadibus.*

Omen exitij

2 *Idem ubi iam mori deſtinaſſet, ſenſit eos qui ab ipſo defi- cere & abire cœptabāt, pro deſertoribus corripi ac detine- ri: uetuit ne cuiquā fieret iniuria dicens,* Adijciamus *uitæ & hanc noctem, & in profundam ueſperam uſq; patente cubi- culo, ſi quis adire uellet, poteſtatem ſui conueniendi fecit.*

Mors deſti- nata

3 *Multis Othonem rogantibus, ne depoſito imperio exer- citum ac* Rempub. *deſereret, quidam è gregarijs militibus ſublato enſe dixit, Scito Cæſar ſic pro te omnes animatos eſſe: moxq; ſeipſum iugulauit.*

Fides in mi- lite

4 *Otho iam deſtinata morte* Cocceium *fratris filium ad ſe uocatum ſic adhortatus eſt extremis uerbis, O fili, habuiſſe te patruum Cæſarem, nec prorſus obliuiſcaris, nec admodū memineris.* Noluit *illum prorſus obliuiſci, ne deſereret cu-*

Moderatè

ram

ram ſuorum: rurſum noluit ualde meminiſſe, ne mortem patrui ulciſceretur.

VESPASIANVS Pater.

1 *Flauio Veſpaſiano quum adoleſcens quidam gratias ageret pro impetrata præfectura, quoniam unguēto fragrabat, & nutu contemptus eſt, & grauiter increpitus, Mallem, inquit Veſpaſianus, allium oboluiſſes: mox & literas conceſſas reuocauit.* Vnguentum olere

2 *De iurgio quodam inter ſenatorem & equitem Romanum ita pronuntiauit, ut diceret non oportere maledici ſenatoribus, remaledici ciuile faſq; eſſe. Prærogatiuam enim dignitatis ipſe ſibi ademit qui laceſſiuit.* Venia laceſſito

3 *Idem de Licinio Mutiano notæ impudicitiæ uiro, clàm apud communem amicum conquerens, addidit clauſulæ, Ego tamen uir ſum. Notans obtrectatorem eſſe parum uirum. Simile eſt illud Maronis,* Leniter

Parcius iſta uiris tamen obijcienda memento.

4 *Saluius Liberalis, quum in defenſione diuitis rei oblique mordens dixiſſet, Quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus ſeſtertiûm milies poßidet? Notans Veſpaſianum uelut inhiantem rei facultatibus. Cæſar non modo non offenſus eſt, uerumetiam dictum approbauit, quaſi ſimpliciter prolatum.* Leniter

5 *Quoniam rapaciſſimum quenq; promouere ſolet, ut mox ditatos condemnaret, uulgò dictus eſt officiarios ſuos habere pro ſpongijs: quòd ueluti ſpongias & ſiccos madefaceret, & humentes exprimeret.* Rapacitas

6 *Ruſticus quidam quoniam gratuitam libertatem ſuppliciter petens à Cæſare, repulſus eſt, non ueritus eſt clare dicere, Vulpes pilos mutat non mores: exprobrans illi naturæ rapacitatem, quaſi mercede data conceſſurus fuiſſet, quod gratuito negabat.* Auaritia in principe

7 A conſulari uiro Menſtruo Floro monitus plauſtra po-
Lepidè tius, quam ploſtra dicenda, poſtridie illum pro Floro Flau-
rum ſalutauit: ciuiliter alludens ad illius curioſam admoni-
tionem. Veteres in quibuſdam pro diphthongo ſonabant o,
ut Clodius pro Claudius.

8 Mulier quædam dixerat ſe deperire amore Veſpaſiani, ei
Feſtiuè perductæ quum pro concubitu ſeſtertia quadraginta donaſ-
ſet, roganti diſpenſatori quo titulo uellet eam ſummam ra-
tionibus inferri, dixit, Veſpaſiano adamato.

9 In quendam proceræ ſtaturæ, ſed improbius natum, torſit
Iocus ex Homero illud carmen Homericum,
Μακρὰ βιβὰς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. Id eſt,
Longam haſtam quatiens, diductis paſsibus ibat.

10 In Cerylum libertum, ſed prædiuitem, qui ut aliquando
Lepidè ſubterfugeret ius fiſci imperialis, cœpit ſe pro ingenuo fer-
re, eoq; mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches, tor-
ſit uerſiculos ex fabula quapiam ut opinor,
-ὦ λάχης λάχης,
Επ᾽ ἂν ἀποθάνῃς, αὖθις ἔσῃ κήρυλος. Id eſt,
-O Laches Laches,
Vbi mortem obieris, rurſum eris tum Cerylus.
Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

11 Quidam è charis Veſpaſiani miniſtris apud ipſum pro
Auarè quodam, quem fratrem ſuum eſſe ſimulabat, intercedebat, ut
illi procuratio committeretur. Id ſentiens Cæſar, candida-
tum ſolum ad ſe uocauit, exegitq; pecuniam quam ille ſuffra
gatori ſuo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei
ignarus miniſter, rurſus interpellauit pro fratre. Cui Veſpa
ſianus, Alium, inquit, tibi fratrem quære, hic quem tuum pu-
tas meus eſt.

12 In itinere quodam mulio deſilijt, quaſi calceaturus mulas,
ſed

ſed re uera,ut adeundi litigatori ſpatium moramq́; præbe- ret. At Cæſar dolum ſuſpicatus, interrogauit mulionē quan- ti calceaſſet,pactusq́; eſt lucri partem. Hoc ſi fecit ut ſuos corrigeret,ciuilitas fuit:ſin ut eo emolumento fieret ditior, ſordidum erat. Sordidè

13 *Inſtituerat uectigal è lotio. Super hoc à filio monitus diſ- ſimulauit, donec prima penſio eſſet ſoluta. Eam pecuniam admouit ad filij nares, ſciſcitans num odore offenderetur. Negante illo, Atqui hæc,inquit,è lotio eſt.* Sordidè

14 *Legatis nuntiantibus, decretam illi publicè non medio- cris ſummæ ſtatuam,iuſsit ut eam continuo ponerent,& ca- uam oſtendens manum, Ecce,inquit,parata baſis. Significans ut eam pecuniam quam in ſtatuam decreuiſſent impendere mortuo,uiuo darent in manum.* Auarè

15 *Quum Cæſarum mauſoleum repentè patuiſſet, tum ſtel- la crinita apparuiſſet, alijs interpretantibus Cæſaris interi- tum portendi,ille facete interpretatus eſt,prius oſtentum ad Iuliam Caluinam pertinere,quòd ea eſſet de gente Auguſti: poſterius ad Parthorum, ſiue ut Aurelius Victor tradit, Perſarum regem,qui capillatus eſſet.* Oſtentorum interpretatio

16 *Quum morbus ingraueſceret,dixit,Puto deus fio: ſigni- ficans ſe moriturum. Solent enim extincti Cæſares publicis ceremonijs in deorum cœtum referri.* Iocus in morte

17 *Quum uehementer angeretur uitiatis inteſtinis, nihilo ſecius imperatorijs muneribus fungebatur,adeo ut lecto de- cumbens audiret legationes, & amicis hortantibus ut ſibi parceret,reſpondit,Imperatorem ſtantem mori oportere.* Stantē mori

TITVS, Veſpaſiani filius.

1 *Veſpaſianus filius quū admoneretur ab amicis, quòd plu- ra polliceretur interpellātibus quàm præſtare poſſet,reſpō- dit,Nō oportet quēquā à Cæſaris colloquio triſtē diſcedere.* Cæſaris affabilitas

Super

moriones,ſaltatriculas, & ſimios ſub conuiuij finem induci ſolere. Non laboro ſi adſit hilaritas, modò abſit omnis obſcœnitas. Fortaßis exiſtet qui deſideret ordinem, & hoc & ſi quid aliud uidebitur reprehenſione dignum, excuſabit ſecundarum menſarum libertas.*

TIBERIVS CAESAR.

1 *Tiberio Cæſari contanter & ægrè ſuſcipienti delatū imperium, quidam in os auſus eſt dicere, Cæteri quòd pollicentur, tardè præſtant: tu quod præſtas, tardè polliceris.* Notata *eſt illius ſimulata contatio, detrectantis quod cupiebat.*

Liberè

2 *Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denuntiauit, ne ſe amplius cōtumeliæ cauſa nominaret. Quanta modeſtia in tanto principe? Nunc quidam nihil audire poſſunt, niſi ſacras maieſtates, gratioſas celſitudines, & reuerendißimas dominationes.*

Modeſtè

3 *Item dicentem, ſacras tuas occupationes interpellauit, iußitq́; non ſacras dicere, ſed laborioſas.* Rurſum *alterum dicentem, ſe ipſo autore adiſſe ſenatum, correxit, autore mutans in ſuaſorem.*

Modeſtè

4 *Quum iocis, conuicijs, famoſis carminibus ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad ultionem hortantibus reſpōdit,* In *ciuitate libera linguā mentēq́; liberas eſſe debere.*

Leniter

5 *Quin & ſenatu de huiuſmodi criminibus ac reis flagitante,* Non *tantum, inquit, habemus otij, ut implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis.*

Leniter

6 *Diogenes grammaticus ſabbatis* Rhodi *diſputare ſolitus, Tiberium ad ſe uenientem ut ipſum extra ordinem audiret non admiſit, ſed per ſeruulum ſuum in ſeptimū diſtulit diem. Is quum* Romam *ueniſſet, & pro Cæſaris foribus adſtaret, cupiens illum ſalutare,* Tiberius *iußit ut poſt ſeptimum*

Ciuilis ultio

annum rediret. Nec alia pœna tantum grammatici ſuperbiam ultus eſt.

Præſidibus onerandas tributo prouincias ſuadentibus ſcripſit, Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere: hoc eſt, lanam non pellem detrahere. 7 Exactio moderata

Quoniam tyro in caſtris auidius bibebat uinum, militari ioco pro Tiberio, Claudio, Nerone, dictus eſt, Biberius, Caldius, Mero. 8 Iocus ex deprauatione

Theodorus Gadareus Tiberij in rhetoricis præceptor, animaduertens in puero ſanguinarium ingeniū ſub ſpecie lenitatis latitans, ſubinde inter obiurgandum appellauit illum πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, *id eſt, lutum ſanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ ſe tulit, ſed progreſſu temporis ad immanem crudelitatem deuenit.* 9 Crudelitas tecta

Quum audiſſet quendā è reis nomine Caruilium ſibi mortem conſciſſe priuſquam eſſet damnatus, exclamauit: Caruilius me euaſit. Adeo leue ſupplicium eſſe iudicabat mortem. 10 Crudeliter

Quum cuſtodias recognoſcētem quidā rogaret ut ſupplicium maturaret, reſpondit; Nondum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium ducens, ſi damnatum cito occidiſſet. 11 Crudeliter

Tiberius perſpecto Caligulæ ingenio, fero ac malefico, ſubinde prædicabat, ſe natricem reipublicæ & Phaëthontem orbi terrarum educare. Natrix ſerpentis genus eſt. 12 Indoles malefica

Tiberius Cæſar & illud dixiſſe fertur, eum hominem ſibi uideri ridiculum, qui ſexageſimū prætergreſſus annum, manum porrigeret medico. Sentiens hominē tam grandē oportere iam ſcire quomodo ſibi mederi debeat. Porrigunt manū medico, qui conſulunt illum, explorantem pulſus uenarum. 13 Medicina

C. CALIGVLA.

Commentarios ad matris fratrumq; ſuorū calūnias pertinentes, ne cui poſtmodum delatori teſti'ue maneret ullus metus 1 Surdus delatori

metus, conuectos in forum, & ante clarè teſtatus deos, neq; legiſſe ſe, neq; attigiſſe quicquam, concremauit. Quin & libellum de ſua ſalute oblatum non recepit, contendens ſibi nihil admiſſum cur cuiquam inuiſus eſſet. Negauit ſe delatoribus aures habere. Hæc boni principis uideri poterant, niſi fingerentur.*

Tyrannica uox

2 *Quum audiret, fortè reges qui officij cauſa in urbem aduenerant, inter ſe ſuper cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Caligula,* De Cœlo uenit nobis rex: *& adiecit carmen* Homericum,

Εἷς κοίρανος ἔςω, εἷς βασιλεύς. Id eſt,

Vnus dominus ſit, unus rex.

Nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemq; principatus in regni formam conuerteret.

Verſutia

3 Liuiam Auguſtam proauiam ſuam appellare conſueuit, Vlyſſem ſtolatum, uaſritiem ac fraudulentiam illius notans, hoc tantum intereſſe, quòd ut fœmina ſtolam geſtaret.*

Impudentia

4 *Dicebat ſe nihil magis in ſua natura probare, quàm* ἀδιατρεψίαν, *hoc eſt inuerecundiam. Pudor enim ut multis ad honeſtas actiones obſtat, ita nonnunquam improbæ mentis homines à turpibus reuocat. Vox carnifice quàm imperatore dignior.*

Vox tyrannica

5 *Antoniæ auiæ pro ſua autoritate monenti ut quædam ſecus ageret :* Memento, ait, mihi omnia in omnes licere. *Talia portenta tum principum titulo pertulit mundus : quæ non commemorarem, niſi ut ex his principibus prodigioſæ feritatis horror incutiatur.*

Crudeliter & impiè

6 *Quum deſtinaſſet interficere fratrem ſuum, eumq; ſuſpicaretur ſeſe medicamentis præmunire, ita locutus eſt,* Antidotum aduerſus Cæſarem? *Timebat ille uenenũ, quaſi Cæſar non poſſet alio quouis modo trucidare, quẽ uellet extinctũ.*

Vir

Vir quidam prætorius ualetudinis cauſa ſeceſſerat in Anticyram petito à Cæſare commeatu. Is quum ſæpius peteret prorogari commeatum, mãdauit interfici, & adiecit, neceſſariam ſanguinis eſſe miſsionem, cui tam diu non profuiſſet helleborum. Solent enim medici in morbis ualidioribus uenarum inciſione uti. Et in Anticyram nauigabant, quibus opus erat purgatione. 7 Crudeliter

Illud è tragœdia ſubinde iactabat, Oderint dum metuant. Hanc ne quis miretur, eiuſdem uox fuit, Vtinam populus Romanus unicã ceruicẽ haberet. Hanc emiſit infenſus turbæ fauenti Venetæ aurigarũ factioni, quũ ipſe faueret Praſinæ. 8 Hoſtis populi

Luxu prodigioſo utens, ut calidis frigidiſq; unguentis lauaretur, pretioſiſsimas margaritas aceto liquefactas ſorberet, conuiuis ex auro panes & obſonia apponeret, nummos non mediocris ſummæ è faſtigio baſilicæ Iuliæ per aliquot dies ſpargeret in plebem, Liburnicas naues gemmatis puppibus, uerſicoloribus uelis fabricaretur, ſubinde dicebat, Aut frugi hominem eſſe oportere, aut Cæſarem. 9 Profuſio

In auctione Apronius quidam uir prætorius dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum ſibi nutantem præteriret: nec hoc monere deſijt, donec ignoranti tredecim gladiatores ſeſtertiũm nonagies addicerentur. 10 Iocus inſanus

Aleam ludens, plus mendacio, atq; etiam periurio lucrabatur: & quodam tempore proximo colluſori demandata uice ſua, progreſſus in atrium domus, quum prætereuntes duos equites Romanos locupletes, ſine mora corripi confiſcariq; iuſsiſſet, exultabundus in domum redijt, glorians ſe nunquam proſperiore alea uſum. 11 Rapacitas

CLAVDIVS CAESAR.

Græculus quidam cauſam agens apud Claudium Cæſa- 12

Liberè *rem, inter altercandum per calorem hanc uocem in illum emiſit, ϗ σὺ γέρων εἶ, ϗ μωρὸς. id eſt, & tu ſenex es & ſtultus. Vſq; eò ſumma poteſtas ob ſtultitiam & paßim, & propalàm euiluerat, ut hæc in os dixerit, non ſenator, ſed ignotus Græculus, & dixerit impunè.*

13 *Quum cenſor equites recognoſceret, & in his reperiſſet iuuenem probris coopertum, ſed quem pater probißimum* Pater iudex *affirmabat, ſine ignominia dimiſit.* Id *amicis mirantibus, Habet, inquit, cenſorem ſuum. Autoritatem ſuam in parentem tranſtulit.*

14 *Alium corruptelis adulterijsq; famoſum nihil aliud quàm* Lenitas praua *monuit, ut aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius, addiditq;: Quare enim ego ſcio quam habeas amicam? ô cenſorem grauem.*

15 *Narciſſum ab epiſtolis, & Pallantem à rationibus ſic* Peculatus diſſimulatus *adamauit, ut eos nō ſolùm amplißimis præmijs, uerumetiam quæſtorijs prætorijsq; ornamentis decreto ſenatus ornari libenter paſſus ſit: ad hæc tantum rapere et acquirere, ut illi quærenti de fiſci exiguitate quidam non abſurdè dixerit, Abundaturum fiſcum, ſi à duobus libertis in conſortium reciperetur. Hos Plinius fatetur & Craſſo fuiſſe ditiores.*

16 *Quum cuidam notam appoſitam deprecantibus familiaribus* Infamia non deletur *ademiſſet, Litura tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remiſſa culpa manere tamen infamiæ prioris ueſtigium. Alludens ad ſcripturā, quæ licet ſpongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ raſuræq; ueſtigium.*

17 *Hic temulentus aliquando dixit, ſibi fatale eſſe ut coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terrorem non* Ebrietas loquax *mediocrem iniecit Agrippinæ.*

SEXTVS NERO.

1 In Cn. Domitium Sexti Neronis atauum, cui cognomen *fuit*

ſuit Aenobarbo,L.Craſſus orator dicebat, non eſſe miran-dum quòd æneam haberet barbã,cui os ferreum, cor plum-beum eſſet.Os ferreum obijciens propter ſummã impuden-tiam,cor plumbeum ob ingenij ſtuporem. Quidam illũ pro Nerone Aenobarbum appellarunt, atque hoc erat unum è duobus conuitijs quæ indigniſſimè tulit: alterum erat,quòd increpitus eſſet malus citharœdus. Iocus ex nomine

Quum ex more cuiuſdam capite damnati cauſæ ſubſcri-pturus eſſet Sextus Nero, Vtinam, inquit,literas neſcirem. Vox parſimoniam humani ſanguinis promittens, ſi ex ani-mo prodiſſet. Seneca lib.De clementia 2.refert fuiſſe Bur-rum cohortium præfectum, qui quum eſſet animaduerſurus in duos,petijt ut Nero ſubſcriberet,qui cum cunctaretur & recraſtinaret, Burrus inſtans protulit chartam: tum Nero, Vellem,inquit,neſcire literas. At hæc indoles clementiam pollicens,in prodigioſam crudelitatem euaſit. 2 Clementer

Puerum Sporum exectis teſtibus in muliebrem naturam transfigurare conatus eſt. Addita dos, additum flammeum, addita celeberrima nuptiarum ſolennitas. Quid multis? pa-lam pro uxore habuit.Hinc fertur cuiuſdam nõ inſcitus io-cus,Bene agi potuiſſe cum rebus humanis, ſi Domitius Ne-ronis pater talem habuiſſet uxorem. Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuiſſet natus, ſi pater Spori ſimilem habuiſſet uice coniugis. 3

Nunquam cuiquam officium delegauit,niſi hæc adijceret, Scis quibus mihi eſt opus,& hoc agamus, ne quis quid ha-beat.Vox prædone quàm principe dignior. 4 Rapacitas

Quodam in colloquio proferente Græcum uerſiculum, 5
Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθείτω πυρὶ. *Id eſt,*
Me mortuo terra miſceatur incendio.
Subiecit, Imò ἐμοῦ καὶ ζῶντος, *id eſt, me etiam uiuo. Qui-* Crudeliter

 bus

Quoniam ex annonæ caritate quidam diteſcebant aulici, 12
multum & hinc inuidiæ Neroni *conflatum eſt: quum fortè* Monopolia fœda
accidiſſet, ut in publica fame diceretur Alexandrina *nauis*
appuliſſe, iactatum eſt illam aduexiſſe puluerem luctatori-
bus aulicis. Quo dicto ſimul notatum eſt, in Cæſare rerum
ſcenicarum ſtudium, & monopolia quorundam per Cæſa-
ris fauorem publico damno lucrantium.

Statuæ eius à uertice currus appoſitus eſt cum inſcriptio- 13
ne Græca, Nunc demũ ágon eſt, trahe tandem. Notatum eſt Princeps auriga
in Cæſare aurigãdi ſtudium, ſimulq́; denuntiatũ periculum.

Alteri cuidam ſtatuæ & aſcopera alligata eſt cum hoc ti- 14
tulo, Ego *quid potui? Sed tu culleum meruiſti. Solent olim*
parricidæ culleo inſui, & Nero *matrem occiderat. Culleus* Parricidium exprobratum
itaq; ſeſe excuſans dicit, Ego *quid potui? paratus ſi quis te*
inſuat: ſed ſiue inſuaris, ſiue non, tu tamen culleum meruiſti.
Poteſt *hoc & ad* Reipub. *perſonam accommodari.*

Columnis ſtatuarum illud aſcriptum eſt, Galli *te cantan-* 15
do excitarunt. Indigniſſimè *tulerat Galliarum defectionem,* Salsè
proinde decreuerat Gallos *omnes* Romæ *agentes contruci-*
dare, prouinciamq́; exercitui diripiendam tradere.

Noctu quidam ſimulabant ſe ſæuire in ſeruos, petebantq́; 16
uindicem. Vindex autem erat defectionis in Neronem dux. Salsè
E*t hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæſaris tyrannis.*

Quum ex oratione Neronis *qua in* Vindicem *perorabat,* 17
recitaretur in ſenatu, daturos pœnas ſceleratos, ac breui di-
gnum exitium facturos, exclamatum eſt ab uniuerſis, Tu *fa-* Ambiguè dictum
cies Auguſte. *Quæ uox bifariam poteſt accipi, Tu facies ut*
dent pœnas, aut tu dabis pœnas.

In *Oedipode fabula, quam* Nero *nouiſſimam recitauit, in* 18
hoc uerſu decidiſſe legitur, Θανέειν μ' ἄνωγε σύγγαμος, Omen exitij
μήτηρ, πατήρ. *id eſt, Iuſſit mori me mater, uxor & pater.*

Nam & Oedipus patrem occiderat inſciens, matrem uxorem duxerat. Ita Nero ſciens Claudium patrem occiderat, matrem conſtupratam interfecerat, & Octauiam uxorem indignis tractarat modis.

19 *Deſperatis rebus noctu adijt hoſpitia ſingulorum de fuga conſulturus: quum fores omnium occluſas reperiſſet, reuerſus in cubiculū comperit & cuſtodes diffugiſſe direptis etiam ſtragulis, & amota ueneni pyxide, quam in extremum caſum parauerat: mox Mirmillonem nomine Spiculum requiſiuit, uel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto, Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare.*

Deſtitutus undiq;

20 *In fuga quum Phaon libertus hortaretur, ut in ſpecū egeſta harena conderetur, negauit ſe uiuum ſub terram iturum.*

Sepultura uiui

21 *Aquam è lacuna uillæ cuidam ſubiecta poturus manu hauſit, Et hic eſt, inquiēs, Neronis decocta. Nā repererat ut aqua decocta gratiā haberet crudæ, immiſſa in poculū niue.*

Deliciæ uerſę in amarorē

22 *Vbi ſenſit equites appropinquare, quibus mandatum erat ut illum uiuum attraherent, uerſum Homericum protulit,*
Ἵππων ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.
Simulq; ferrum iugulo adegit.

23 *Ingreſſus Centurio quum ſemianimem reperiſſet, & penula ad uulnus appoſita ſimularet ſe ueniſſe in auxilium, nil aliud reſpondit quàm, Sero, &, Hæc eſt fides. Sermo ambiguus eſt: poteſt intelligi ſero ueniſſe, qui iam ad morientem uenerat: & ſerò uenit, qui in hoc uenit ut uiuū attraheret. Item hæc eſt fides, poteſt eſſe expoſtulantis de fide amicorum. At Nero ſenſit, ſe nihil illius uerbis credere, eiusq; rei argumentum eſſe uulnus in iugulo letale.*

Neronis extremæ uoces

24 *Quum genethliaci Chaldæi Agrippinæ matri Neronis reſpondiſſent, imperaturum quidem filium, ſed occiſurum matrem*

Ambitio

matrem, Occidat, inquit, modò imperet. Tam impotens erat
in fœmina dominandi ſitis, & habuit quod optauit.

Eadem quum iuſſu Neronis occideretur, ac Centurio fer= 25
rum in mortem deſtringeret, uentrem oſtendens clamabat,
Hūc percute, hic eſt ferro fodiēdus, qui portētū illud genuit. Fortiter

Nero in magna erat inuidia, quòd Burrum principem 26
uirum crederetur occidiſſe, ueneno faucibus illito, quaſi re=
medium adhiberetur. Ad hunc quum Nero uiſendi gratia
ueniſſet, auerſatus eſt illum Burrus cui ſcelus iam erat intel=
lectum, multaq; percōtanti nihil aliud reſpondit quàm, Ego Leniter
bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

Idem in Claudij ſtultitiam ſubinde iocabatur productione 27 Iocus in mortuum
ſyllabæ, quum diceret, poſteaquàm deſijt inter uiuos mora=
ri, prima ſyllaba producta. Moros enim Græcè fatuum ſo=
nat, inde finxit morari pro ſtultum agere, quemadmodum
nos à poëta poëtari, à iuuene iuuenari.

Sunt qui putent hoc clàm & inſcio etiam Seneca fuiſſe 28
decretū, ut occiſo Nerone occideretur & Piſo, mox impe=
rium Senecæ deferretur. Interea uulgabantur uerba Flauij,
qui dixerat, Ad dedecus nihil referre ſi citharœdus dimoue= Salsè
retur, & tragœdus ſuccederet. Nero cithara, Piſo tragico
ornatu canebat. Senſit utrunq; pariter indignum imperio.

Quum de coniuratis agerentur quæſtiones, Subrius Fla= 29
uius tribunus interrogatus à Nerone, quibus cauſis adductus
ad obliuionem ſacramenti proceſſiſſet, Oderam te, inquit, Liberè
nec quiſquam tibi fidelior militum fuit dum amari meruiſti:
odiſſe cœpi, poſtquam parricida matris & uxoris, auriga
& hiſtrio & incendiarius extitiſti. Negant in ea coniura=
tione quicquā accidiſſe Neroni grauius, qui ut ad patranda
facinora promptus erat, ita audiendi quæ patraret inſolens.

Eodem tempore Sulpitius Aſper Centurio percontanti 30

Liberè *Neroni cur in cædem ſuam conſpiraſſet,* Non aliter, *inquit, tot flagitijs tuis ſubueniri poterat.*

31 *Veſtinus conſul, quum eodem die omnia munia conſularia obiſſet, è conuiuio, repentè ad mortem raptus eſt.* Conuiuæ *nihil aliud quàm exitium expectabant.* Horum *pauorem irridens* Nero, *dixit illos ſatis ſupplicij luiſſe pro epulis cõſularibus.* Dicas *hoc à clemente dictum, ſi cætera* Neronis *facinora ſpectes.*

Iocus crudelis

32 *Nero matrem occiderat, unde* Africanus *quidam ita conſolatus eſt hominem, Orant te Cæſar* Galliæ *tuæ, ut felicitatem tuam fortiter feras.*

O T H O.

1 *Otho Saluius imperator, quum in augurando tempeſtas eſſet orta, atq; ipſe grauiter prolapſus, identidem obmurmuraſſe dicitur,* τί μοι ϗ μακροῖς αὐλοῖς, *id eſt, quid mihi cum longis tibijs? ſentiens ſe fruſtra ſacrificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. Sed de hoc plura nobis dicta ſunt in Chiliadibus.*

Omen exitij

2 *Idem ubi iam mori deſtinaſſet, ſenſit eos qui ab ipſo deficere & abire cœptabãt, pro deſertoribus corripi ac detineri: uetuit ne cuiquã fieret iniuria dicens, Adijciamus uitæ & hanc noctem, & in profundam ueſperam uſq; patente cubiculo, ſi quis adire uellet, poteſtatem ſui conueniendi fecit.*

Mors deſtinata

3 *Multis Othonem rogantibus, ne depoſito imperio exercitum ac* Rempub. *deſereret, quidam è gregarijs militibus ſublato enſe dixit, Scito Cæſar ſic pro te omnes animatos eſſe: moxq; ſeipſum iugulauit.*

Fides in milite

4 *Otho iam deſtinata morte Cocceium fratris filium ad ſe uocatum ſic adhortatus eſt extremis uerbis, O fili, habuiſſe te patruum Cæſarem, nec prorſus obliuiſcaris, nec admodũ memineris.* Noluit *illum prorſus obliuiſci, ne deſereret cu-*

Moderatè

ram ſuorum: rurſum noluit ualde meminiſſe, ne mortem patrui ulciſceretur.

VESPASIANVS Pater.

1 *Flauio Veſpaſiano quum adoleſcens quidam gratias ageret pro impetrata præfectura, quoniam unguẽto fragrabat, & nutu contemptus eſt, & grauiter increpitus, Mallem, inquit Veſpaſianus, allium oboluiſſes: mox & literas conceſſas reuocauit.* Vnguentum olere

2 *De iurgio quodam inter ſenatorem & equitem Romanum ita pronuntiauit, ut diceret non oportere maledici ſenatoribus, remaledici ciuile faſq; eſſe. Prærogatiuam enim dignitatis ipſe ſibi ademit qui laceſſiuit.* Venia laceſſito

3 *Idem de Licinio Mutiano notæ impudicitiæ uiro, clàm apud communem amicum conquerens, addidit clauſulæ, Ego tamen uir ſum. Notans obtrectatorem eſſe parum uirum. Simile eſt illud Maronis,* Leniter

Parcius iſta uiris tamen obijcienda memento.

4 *Saluius Liberalis, quum in defenſione diuitis rei oblique mordens dixiſſet, Quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus ſeſtertiûm milies poßidet? Notans Veſpaſianum uelut inhiantem rei facultatibus. Cæſar non modo non offenſus eſt, uerumetiam dictum approbauit, quaſi ſimpliciter prolatum.* Leniter

5 *Quoniam rapacißimum quenq; promouere ſolet, ut mox ditatos condemnaret, uulgò dictus eſt officiarios ſuos habere pro ſpongijs: quòd ueluti ſpongias & ſiccos madefaceret, & humentes exprimeret.* Rapacitas

6 *Ruſticus quidam quoniam gratuitam libertatem ſuppliciter petens à Cæſare, repulſus eſt, non ueritus eſt clare dicere, Vulpes pilos mutat non mores: exprobrans illi naturæ rapacitatem, quaſi mercede data conceſſurus fuiſſet, quod gratuito negabat.* Auaritia in principe

7 A conſulari uiro Menſtruo Floro monitus plauſtra po-
Lepidè tius, quam ploſtra dicenda, poſtridie illum pro Floro Flau-
rum ſalutauit: ciuiliter alludens ad illius curioſam admoni-
tionem. Veteres in quibuſdam pro diphthongo ſonabant o,
ut Clodius pro Claudius.

8 Mulier quædam dixerat ſe deperire amore Veſpaſiani, ei
Feſtiuè perductæ quum pro concubitu ſeſtertia quadraginta donaſ-
ſet, roganti diſpenſatori quo titulo uellet eam ſummam ra-
tionibus inferri, dixit, Veſpaſiano adamato.

9 In quendam proceræ ſtaturæ, ſed improbius natum, torſit
Iocus ex Homero illud carmen Homericum,

Μακρὰ βιβὰς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. Id eſt,
Longam haſtam quatiens, diductis paſſibus ibat.

10 In Cerylum libertum, ſed prædiuitem, qui ut aliquando
Lepidè ſubterfugeret ius fiſci imperialis, cœpit ſe pro ingenuo ferre, eoq́; mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches, torſit uerſiculos ex fabula quapiam ut opinor,

-ὦ Λάχης Λάχης,
Ἐπ᾽ ἂν ἀποθάνῃς, αὖθις ἔσῃ Κήρυλος. Id eſt,
-O Laches Laches,
Vbi mortem obieris, rurſum eris tum Cerylus.
Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

11 Quidam è charis Veſpaſiani miniſtris apud ipſum pro
Auarè quodam, quem fratrem ſuum eſſe ſimulabat, intercedebat, ut illi procuratio committeretur. Id ſentiens Cæſar, candidatum ſolum ad ſe uocauit, exegitq́; pecuniam quam ille ſuffragatori ſuo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus miniſter, rurſus interpellauit pro fratre. Cui Veſpaſianus, Alium, inquit, tibi fratrem quære, hic quem tuum putas meus eſt.

12 In itinere quodam mulio deſilijt, quaſi calceaturus mulas,

ſed

ſed re uera,ut adeundi litigatori ſpatium moramq; præbe-ret.At Cæſar dolum ſuſpicatus, interrogauit mulionē quanti calceaſſet,pactusq; eſt lucri partem. Hoc ſi fecit ut ſuos corrigeret,ciuilitas fuit:ſin ut eo emolumento fieret ditior, ſordidum erat. Sordidè

Inſtituerat uectigal è lotio.Super hoc à filio monitus diſſimulauit, donec prima penſio eſſet ſoluta. Eam pecuniam admouit ad filij nares, ſciſcitans num odore offenderetur. Negante illo,Atqui hæc,inquit,è lotio eſt. 13 Sordidè

Legatis nunciantibus, decretam illi publicè non mediocris ſummæ ſtatuam,iuſsit ut eam continuo ponerent,& cauam oſtendens manum,Ecce,inquit,parata baſis.Significans ut eam pecuniam quam in ſtatuam decreuiſſent impendere mortuo,uiuo darent in manum. 14 Auarè

Quum Cæſarum mauſoleum repentè patuiſſet, tum ſtella crinita apparuiſſet, alijs interpretantibus Cæſaris interitum portendi,ille facete interpretatus eſt,prius oſtentum ad Iuliam Caluinam pertinere,quòd ea eſſet de gente Augusti: poſterius ad Parthorum, ſiue ut Aurelius Victor tradit, Perſarum regem,qui capillatus eſſet. 15 Oſtentorum interpretatio

Quum morbus ingraueſceret,dixit,Puto deus fio: ſignificans ſe moriturum. Solent enim extincti Cæſares publicis ceremonijs in deorum cœtum referri. 16 Iocus in morte

Quum uehementer angeretur uitiatis inteſtinis, nihilo ſecius imperatorijs muneribus fungebatur,adeo ut lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus ut ſibi parceret,reſpondit,Imperatorem ſtantem mori oportere. 17 Stantē mori

TITVS, Veſpaſiani filius.

Veſpaſianus filius quū admoneretur ab amicis, quòd plura polliceretur interpellãtibus quàm præſtare poſſet,reſpõdit,Nõ oportet quēquã à Cæſaris colloquio triſtē diſcedere. 1 Cæſaris affabilitas

Super

2 *Super cœnam aliquando recordatus, quòd eo die nemini*
Benignitas *quicquam præſtitiſſet, memorandam illam meritoq́; laudatam uocem edidit, Amici diem perdidi.*

3 *Idem dicere ſolet, ſe maximū falſarium eſſe potuiſſe, quòd*
Dexteritas *omnium chirographa quæ uidiſſet facilimè imitaretur.*

4 *Quum febre correptus lectica à loco in quo tum erat,*
Cæſar innocens *transferretur, dimotis plagulis cœlum ſuſpexit, queſtusq́; eſt ſibi immerenti uitam eripi, quum nullum per omnem uitam extaret factum cuius pœniteret, uno duntaxat excepto. Id cuiuſmodi fuerit, nec ipſe prodidit, nec quiſquam coniectare potuit. O Cæſarem longiſſima uita dignum!*

DOMITIANVS.

5 *Domitianus Cæſar initio principatus quotidie ſibi ſecretum horarium ſumere conſueuit, nec interim aliud quàm muſcas captare, eaſq́; ſtilo præacuto configere: ut cuidam*
Lepidè *interroganti, eſſet'ne quis intus cum Cæſare, Vibius Criſpus lepidè reſponderit, Ne muſca quidem.*

6 *Iuſſerat edicto excidi uineas, quòd ſtudio colendi uineta,*
Minæ in principem *negligerentur arua. Hoc edictum reuocauit ob ſparſos libellos, in quibus habebantur hi uerſiculi,*

Κἂν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω,
Ὅσον ἐπισπεῖσαι καίσαρι θυομένῳ.

Hoc epigramma fertur in hircum arrodentem uitem. Hircus autem Baccho immolabatur, quòd admorſu lædat uineam. Ad Cæſarem accommodarunt, pro σοὶ τράγε *mutantes* καίσαρι.

7 *Notans Metiū quendam ſibi immodice placentem, dicere*
Lepidè *ſolitus eſt, Vellē tam formoſus eſſe, quā Metius ſibi uidetur.*

NERVA COCCEIVS.

8 *Quoniam ſub Nerua Cocceio bono Cæſare multorum*
Princeps indulgens *nomina falsò deferebātur, Fronto conſul palàm dixiſſe fertur*

tur: malum eſſe eum imperare, ſub quo nemini quicquam conceſſum ſit: ſed longè peius ſub eo uiuere, ſub quo maxima ſit licentia quibuslibet, inhumanitatis eſt, ſi princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus, ſed pernicioſum eſt, illis licere quicquid libet.

TRAIANVS.

Traianus aliquando in conuiuio propoſuit amicis, ut de- 9
cem nominarent, quibus crederent rerum ſummam rectè Vnus eximius
delegari poſſe. Quum illi ſilerent, Decem, inquit, à uobis poſco, ego unicum habeo Seuerianum: ſolum illum imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CAESAR.

Moriens dixit illud uulgatum, Turba medicorum Cæſa- 1
rem perdidit. Arbitror illum huc detorſiſſe Græcum pro- Medicorum turba
uerbium, πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ᾽ ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. *Quanquam & hodie uerum eſt, turbam medicorum multis cauſam eſſe mortis.*

In ſenatu frequenter dicere ſolet, ſe ſic geſturum princi- 2
patum, ut ſciret rem populi eſſe non ſuam priuatam. Nimi- Princeps
rum attigit hoc, quod unum diſtinguit regem à tyranno.

Imperator creatus adeo cōtempſit inimicos, ut uni quem 3
habuerat capitalem, forte obuio dixerit, Euaſiſti. Principi- Clementia
bus in priuatis offenſis debet eſſe ſatis, potuiſſe ulciſci.

In colloquijs etiam humillimorum mire ciuilis erat, eosq; 4
deteſtari ſolet, qui hanc humanitatis uoluptatem ipſi inuide- Affabilitas
rent hoc prætextu, quòd dicerent, principis maieſtatem ubiq; ſeruandam.

Dionyſius Mileſius ſophiſta inſignis, in Heliodorum 5
quem Adrianus Cæſar unicè amabat, torſit hoc dictum, Cæ- Animi bona
ſar poteſt honorem ac pecunias largiri, rhetorem facere nō poteſt. Cæſar enim Heliodorum ſtudio uerius quàm iudicio

fecerat magiſtrum epiſtolarum.

6 *Romæ quum in ſpectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum eſſe iuberet, per tabellam reſpondit, iniquum eſſe quod peterent. Si enim ſeruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruiſſe ab omni uiolentia.*

Iuſtè

7 *Seuerianum & Fuſcum huius nepotem, eo quòd moleſtè ferre uiderentur Commodum Luciũ imperij ſucceſſorẽ deſignatum, iuſsit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem & octo. Senex autem quum eſſet iugulandus, popoſcit ignem, incenſoq; ture dixit, Vos dij teſtor me nihil ſceleris commiſiſſe, nec aliud imprecor Adriano, niſi ut quum uolet mori, non poßit. Idq; euenit, adeo ut barbarus conductus qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit.*

Vota morientis

8 *Quidam caneſcens ab eo quiddam petierat, & repulſus eſt. Is quum aliquanto pòſt idem peteret, ſed capillitio nigro (nam id tinctura fecerat) Cæſar agnoſcens faciẽ, Iam iſthuc, inquit, negaui patri tuo.*

Lepidè

9 *Quodam tempore quum ſeruum ſuum uideret inter duos ſenatores ambulantem, miſit qui illi colaphum impingeret diceretq;, Noli inter eos ambulare, quorũ adhuc potes eſſe ſeruus: ſimul ſenatoriæ dignitati conſulens, & ſerui caſtigans inſolentiam, quam de Cæſare hero ſumpſerat.*

Serui principum elati

10 *Commodum Aelium Verum iterum conſulem fecerat, eumq; imperio deſtinauerat: quem quum cerneret nec animo nec corpore ſatis ualidum, dicere ſolet, In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millies HS. quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præſenſit Commodum inutilem imperio, ſed ſero.*

Impar principatui

11 *Florus hos uerſiculos ſcripſerat in Cæſarem,*

Ego nolo Cæſar eſſe,

Honeſti labores

Ambul

Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.
Cui Cæſar reſpondit,
Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos. Sentiens ſe honeſtas occupationes præferre inutili turpiq; otio.

12 Princeps nulli moleſtus
Dicere ſolitus, ſibi moleſtum eſſe, ſi quem uideret triſtem, quum tamen omnes doctos uexaret quæſtiunculis, ſed uexatos donauit aliquo munere.

13 Curioſitas
Cuidam uxor ſua per literas exprobrarat, quòd lauacris ac uoluptatibus detentus ad ſe redire nollet. Id per frumentarios reſciuerat imperator. Imóq; commeatum petenti, exprobrauit & lauacra & uoluptates. Tum ille, Num & tibi ô Cæſar ſcripſit uxor mea quod mihi? Notans curioſitatem principe indignam.

14 Luſus in morte
Sub mortem his uerſibus luſiſſe dicitur,
Animula, uagula, blandula,
Hoſpes comesq; corporis,
Quæ nunc abibis in loca,
Pallidula, rigida, nudula,
Nec ut ſoles dabis iocos.

15 Præſcientia
Aiunt illum ex Matheſeos peritia præſciſſe futura, ac Verum non fore longæuum Vergiliano carmine prædixiſſe,
Oſtendent terris hunc tantum fata, neq; ultra
Eſſe ſinent.

16 Breuis æui
Cuidam illos Vergilij uerſus ad Verum accommodanti, *Manibus date lilia plenis, &c.* cum irriſione reſpondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, quòd imperatores referri ſoleant in numerum diuorum, ſed à rogo.

Ad

17 *Ad alterum ipſum conſolari uolentem hoc argumento, quòd diceret geneſim Veri non eſſe rectè collectam, eoq; ſpem eſſe illum diu uicturũ, Iſthuc, inquit, tu facile dicis, qui patrimonij tui non Reipublicæ quæris hæredem. Sentiens magni referre, ut bonus princeps quàm diutiſſimè uiuat.*

Principis delectus

18 *Tranſeuntem mulier quædam appellauit, Audi me Cæſar. Is quum reſpondiſſet, Non eſt otium: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc uocem reſtitit & audiuit mulierem. Hoc & alij tribuitur, neq; quicquam uetat, idem à pluribus uel dici uel fieri.*

Liberè

Hoc ſuperius tribuitur Philippo Macedoni pag. 254. apoph. 31.

COMMODVS AELIVS VERVS.

1 *Aelius quum eſſet peregrinis uoluptatibus deditus, uxori conquerenti dixit, Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor enim dignitatis nomen eſt, non uoluptatis.*

Vxoris reuerentia

2 *Quum morbo grauaretur, ſæpe dicere ſolet, Principem ſanum mori debere nõ debilem, quòd ſuperiores imperatores pleriq; uiolenta morte periſſent. Eamq; mortem ut breuem ſimul & inexpectatam C. Cæſar optauit & obtinuit.*

Mors principis

ANTONINVS PIVS.

3 *Aurelius Cõmodus M. Antonini filius quum in extremis à parente moneretur, ne barbaros iam attritos ſineret uires recipere, reſpondit, Ab incolumi quamuis paulatim negotia perfici poſſe, à mortuo nihil. Vera quidem ſententia, ſed uox impia erat parentis extrema monita contemnentis, ac morienti uelut inſultantis. Refert Sext. Aurelius Victor.*

4 *Adamabat illam Scipionis celebratiſſimam ſententiam, ſubinde dicens, Se malle unum ſeruare ciuem, quàm mille hoſtes occidere: pacem uidelicet bello præferens, & in ipſo bello ſentiens hanc oportere primam eſſe ducis curam, ut quàm minima ciuium iactura paretur uictoria.*

5 *Quum Apollonius rhetor è Chalcide accitus ad Tyberinam*

nam domum, in qua tum Cæſar habitabat, à Cæſare uocatus ut illi M.Antoninum traderet inſtituendum, dixiſſet, Non *magiſter ad diſcipulum, ſed diſcipulus ad magiſtrum uenire debet: riſit hominis magniloquentiam, dicens,* Facilius *fuit* Apollonio *è* Chalcide *uenire* Romam, *quàm ex ædibus ſuis in palatium.* Merces Apollonium *attraxerat* Romam, *non* Reipublicæ *ſtudium.* Magniloquẽtia irriſa

Quum M. Antoninus *fleret educatorem ſuum mortuum, & adoleſcens ab aulicis miniſtris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutricium,* Permittite, *inquit* Antoninus, *prius illi ut homo ſit, neq; enim uel philoſophia uel imperium tollit affectus.* 6 Humanè

Quondam quum Omuli *uiſens domum, ac miratus columnas porphyreticas, quæſiſſet unde eas haberet,* Omulus *ei reſpondit, Quũ in ædes alienas ueneris, & ſurdus & mutus eſto. Sentiens eum in alieno priuato non oportere eſſe curioſum.* Hoc *tam libero ioco non eſt offenſus imperator.* 7 Liberè

M.Antonini *uxor* Fauſtina *male audiebat uulgo. Itaque hortantibus amicis, ut eam repudiaret, ſi nollet occidere, reſpondit, Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus & dotem.* Dotis *nomine ſignans imperium, quod ab ſocero uolente* Adriano *adoptatus acceperat.* 8 Dos regnum

Nihil ſolitus eſt agere nec in bellicis negotijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus uiris, dicens, Aequius *eſt, ut ego tot talium amicorum conſilium ſequar, quàm ut tot tales amici meam unius ſequantur uoluntatem.* Multum *abhorrens à quorundam ingenio, qui conſulto pileo ſuo, dicunt,* Vos *ſedulo conſulitis, ſed aliud mihi ſuadet pileum meum.* 9 Conſilium multorum

Caßium *ſenatorium uirum occidi paſſus eſt, non iußit occidi: pòſt etiam extinctum doluit, dicens,* Voluiſſe *ſe ſine ſena* 10 Clementer

F torio

torio ſanguine Imperium tranſigere. Mira clementia in affe-ctatorem imperij.

11 *Biduo priuſquam moreretur, admiſsis amicis aperuit ſen-* Filius ſolatiū mortis *tentiam ſuam de filio, eandem quam Philippus de Alexandro dicens, Se æquo animo mori, quum filium relinqueret.*

12 *Alio quodam die dixit amicis, Quid me fletis, ac non ma-* Mors peregrinatio *gis de communi morte peſtilentiaq́; cogitatis? Philoſophia docuerat hominem & mortem contemnere, et res humanas ridere. Parantibus autem abire dixit, Si iam me dimittitis, uale uobis dico, uos præcedens. Facete petijt ab amicis diſce-dendi ueniam, ac ueluti peregrè profecturus iuſsit illos uale-re: ſubmonens interim fore, ut illi præcedentem ſequerentur.*

13 *Rogatus cui filium commendaret, Vobis, inquit, ſi prome-* Modeſtè *retur & dijs immortalibus. Fauorem noluit ſuæ autoritati tribui, ſed filij meritis.*

SEVERVS Imperator.

1 *De Seuero ſic iudicauit Senatus, illum aut naſci non de-* Natura uaria *buiſſe, aut non debuiſſe mori, quòd quum crudelis eſſet, ta-men reipublicæ uideretur admodum utilis ob alias uirtutes.*

2 *Quum milites Baßianum Seueri filium, qui pòſt Antoni-* Autoritas *nus Caracallus dictus eſt, Auguſtū conſalutaſſent, eo quòd pa-ter pedibus æger bellū moraretur, iuſsit ſe deferri ad tribu-nal, ſimulq́; adeſſe omnes tribunos, centuriones, duces & co-hortes, quibus autoribus hoc acciderat, ſiſti deinde et filium qui Auguſti nomen non recuſarat. Hic quum in omnes eius facti autores iuſsiſſet animaduerti, excepto filio, omnesq́; an-te tribunal proſtrati rogarēt ueniā, Seuerus manu caput con-tingens, Tandem, inquit, ſentitis caput imperare, non pedes.*

3 *Celebratur & hoc illius dictum, Omnia fui, ſed nihil ex-* Omnia expertus *pedit: ſentiens ſeſe ex humili per literarum ac militiæ offi-cia plurimis gradibus fauore fortunæ ad imperij faſtigium fuiſſe*

fuiſſe perductum, ſed nihil feliciter ceßiſſe, aut nulla in re ſibi placuiſſe.

Vltima uerba dicuntur hæc fuiſſe, Turbatum Rempub. *ubique accepi, pacatum etiam* Britannis *relinquo. Senex & pedibus æger, firmum imperium* Antoninis *meis relinquens ſi boni erunt, imbecillum ſi mali.* 4 Virtus principis

Symbolum tribuno dari iuſsit, Laboremus. Pertinax *ad imperium aſcitus dederat*, Militemus. *Illi placuit belli omen, huic pacis. Sublato namque bello reditur ad agricolationem & opificia.* Otium *in pace delicias alit & omne flagitiorum genus.* 5 Induſtria

Epigramma quod in laudē Peſcēnini Nigri *fuerat aſcriptū illius ſtatuæ ad uiuū effictæ, quū præfecti ſuaderent eradendū, Seuerus noluit, dicens, Si talis fuit, ſciant omnes qualē uicerimus: ſi talis non fuit, putent nos omnes talem uiciſſe.* 6 Moderatè

PESCENNINVS NIGER.

Peſcenninus Niger *conſiliarijs addidit ſalaria, ne grauarent eos quibus aßidebant, dicens iudicem nec dare debere, nec accipere. Vtinam hoc exemplum imitentur hi, qui uendentes officia ſpoliant iudicem, aſſeſſoribus interim rapto uiuendum eſt.* 1 Integrè

In Aegypto *quum limitanei milites uinum ab imperatore peterent:* Nilum, *inquit, habetis, & uinum quæritis? Aiunt enim aquam* Nili *tantæ eſſe dulcedinis, ut accolæ uina non deſiderent.* 2 Aqua pro uino

Quum milites qui à Saracenis *uicti fuerant, dicerent, Vinum non accepimus, pugnare non poſſumus, Erubeſcite, inquit* Cæſar, *illi qui uos uincunt, aquam bibunt. Nam* Saracenis *etiam hodie guſtare uinum nefas eſt.* 3 Seuerè

Palæſtinis *rogātibus ut ipſorū cenſitio leuaretur eo quòd regio eſſet grauata, ſatis inclemēter reſpōdit, Vos terras ue-* 4 Durè

 ſtras

ſtrâs leuare uultis, ego etiã aërem ueſtrum cēſere cuperem.

5 Imperatori creato, quū quidam ei panegyricum in ipſius laudem conſcriptum recitare uellet, dixit, Scribe Marij laudes uel Annibalis, aut alterius ducis egregij uita functi, ut eum nos imitemur. Nam uiuos laudare irriſio eſt, præſertim Imperatores, à quibus ſperatur, qui timentur, qui poſſunt necare, qui poſſunt proſcribere. Adiecit illud, Se uiuum placere uelle, mortuum etiam laudari.

Viui docendi non laudandi

6 Rogatus quid ſentiret de Scipionibus, reſpondit illos ſibi uideri felices magis quàm fortes, quòd uterq; domi iuuentutem parum ſanctè tranſegerat: ſentiens Imperatorem per omnem uitam in Reipublicæ negotijs uerſari debere, nec à domeſticis delicijs ad imperium accerſi.

Grauiter

ANTONINVS CARACALLVS.

7 Antonini Caracalli nouerca, quum eſſet pulcherrima, ueluti per imprudentiam corpus magna ex parte nudauit. Quumq; dixiſſet Caracallus, Vellem ſi liceret: Si libet, inquit illa, licet. An neſcis te Imperatorem eſſe, & leges dare, non accipere? Ea mulieris uox Caracallum ad deteſtabile facinus pertraxit.

Licentia principum

8 Quū Antoninus Caracallus ambitioſe ſibi multa cognomina aſſereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanici nomen aſcriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis belle iocatus fertur, Adde etiam, inquit, ſi placet, Geticus Maximus, quòd Getam fratrem occidiſſet.

Salsè

9 Baſſianus præfectus ſuadebat Caracallo, ut ad mitigandã inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum; Sit, inquit, diuus, dum non ſit uiuus, & fratrem in diuos retulit. Neſcit pietatis iura regnandi cupiditas.

Impiè

ANTONINVS GETA.

10 Quum Antonini Getæ pater Seuerus deſtinaſſet omnes

diuerſarum partiũ occidere,inter ſuos dicere ſolitus eſt,Hoſtes uobis eripio,adeo conſentiẽte Baßiano,ut liberos etiam illorũ ſuaderet necari. Geta puer interrogauit quãtus eſſet occidendorum numerus:eum quum pater edidiſſet, rogauit num iſti haberent parentes ac propinquos:quũ reſponſum eſſet,habere,& quidẽ multos.Plures ergo,inquit,in ciuitate triſtes futuri ſunt,quàm læti quòd uicimus.Valuiſſet cordatum pueri dictum,niſi quorundam crudelitas obſtitiſſet. Prudenter

Baßiano tum ioco tum ſerio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit, Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere.Id dictum tunc contemptum eſt,pòſt cognitum eſt fuiſſe uaticinium. Nam parricidium poſtea commiſit. 11 Liberè

ANTONINVS HELIOGABALVS.

Senatum adeo contempſit, ut eos interdum appellaret togata mancipia, ueluti qui priſtinæ dignitatis præter togas nihil retinerent. 12 Tyrannicè

Amabat ſibi pretia rerum quæ menſæ apparabantur maiora dici quàm eſſent,hanc eſſe dicẽs conuiuio orexim,quòd magis illa iuuant quæ pluris emuntur,ut ait Satyricus. 13 Cara

Huic priuato quum quidam luxum illius admirans diceret,Non times ne fias pauper? Quid,inquit,melius, quàm ut ipſe mihi hæres ſim & uxori meæ? 14 Profuſio

ALEXANDER SEVERVS.

Et urbem,& prouincias,& aulam ſuam purgauit hominibus non neceſſarijs,dicens,Malum pupillum eſſe imperatorem, qui ex uiſceribus prouincialium homines nõ neceſſarios,nec Reipub.utiles aleret. 1 Superuacua officia

In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem aut bracteolam poſuit, ſubinde repetens illud Perſianum, Dicite Pontifices,in ſanctis quid facit aurum? 2 Aurum in templis

3 *Negabat ſe paſſurũ,ut ipſius diſpoſitiones ab aulicis ſuis*
Conſtanter *uenderentur, id quod ſolent aliorum principum liberti & eunuchi.* Eoq; *nunquam illum feſellit quod propoſuerat.*

4 *Aſſeſſoribus deſignauit ſua ſalaria, quanquã dicebat illos*
Vicarii graues *potiſſimum promouendos,qui per ſe* Rempublicam *gerere poſſent,non per aſſeſſores.* Vnumquenq; *hoc agere debere quod noſſet.Prudentiſſimus iuuenis ſenſit,hoc eſſe præcipuũ hulcus omnium* Rerumpublicarum*, quòd omnia munia per uicarios adminiſtrantur,interdum alteros ac tertios.Præfectus urbis habet uicarium, & is uicarius rurſus alterum uicarium,& hic rurſus alium.* Ac *frequenter is qui & honore & ſalario fruitur,minime omnium idoneus eſt ad functionem obeundam.* Annotent *hoc principes,qui ſubinde coguntur exactionibus grauare populum.*

5 *Deſcriptum habebat, quid cui præſtitiſſet: qui nihil aut minimum petiſſent,eos appellabat,dicens,*Quid *eſt quur nihil petis?* An *me tibi uis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me querâris.*Agnoſcebat *principem debere rectè ſuo fungentibus officio: nec æquum iudicabat, ut probe ſuo defunctus officio,priuatus egeret.*

6 *Militibus diligenter proſpexit,de commeatu, dicens, ſe*
Militum cura *magis ſeruare milites quàm ſeipſum,quòd in his ſita publica ſalus eſſet.* Facilius *eſt enim inuenire nouum* Imperatorem*, quàm nouum & exercitatum militem.*

7 *Ouinius Camillus antiquæ familiæ ſenator, homo delicatiſſimus, rebellionem moliebatur tyrannidem affectans.* Id *quum* Alexandro *renuntiatum eſſet, ſtatimq; probatum, ad palatiũ eum rogauit,eiq; gratias egit,quòd* Reip. *curam quæ bonis uiris recuſantibus imponi ſolet,ſponte reciperet.* Mox *ad ſenatum proceſſit, ac tanti ſceleris conſcientia trepidum,conſortẽ imperij appellauit,in palatium recepit,ornamentis*

namentis imperialibus, & melioribus quàm utebatur ipſe, decorauit, profectionis comitem adhibuit. Quumq; imperator ipſe pedibus iter faceret, inuitauit & Ouinium delicijs aſſuetum ad laborem, quem poſt quinq; millia paſſuum cunctantem equo ſedere iuſſit. Quumq; poſt duas manſiones equo etiam fatigatus eſſet, carpento impoſuit. Hoc quoque reſpuentem, ac imperiū tædio laborum recuſantem, denique & mori paratum dimiſit, ac militibus à quibus Cæſar præcipuè diligebatur, commendatum ad uillas ſuas tutò abire iuſſit. Sic illi commonſtrauit, quid eſſet gerere imperium. Clementer

Honores iuris & gladij nunquam uendi paſſus eſt, dicens, Qui emit & uendat neceſſe eſt. Hoc ethnicus & iuuenis, quid iam decet principes Chriſtianos. 8 Sanctè

Quum Chriſtiani locum quendam qui publicus fuerat occupaſſent, contrà popinarij dicerent, cum ſibi deberi, reſcripſit, Melius eſſe, ut quomodocunq; illic Deus coleretur, quàm popinarijs dederetur. 9 Piè

In expeditionibus ſi quis de uia in alicuius poſſeßionem deflexiſſet, pro qualitate loci fuſtibus aut uirgis cædebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas perſonæ tales pœnas non recipiebat, grauißimis contumelijs afficiebatur, ſcum diceret, Vellés ne hoc in agro tuo fieri quod facis in alieno? Clamabat ſæpius quod à Chriſtianis audierat, idq; per præconem quoties aliquem emendabat, dici iubebat, Quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris. Quid nunc dicemus de militibus Chriſtianis, qui ſiue quò eant, ſiue redeant, furātur, rapiunt, conſtuprant, pulſant, abigunt pecora, pertuſis uaſis ſinunt effluere uinum? Quid multis? Crudelius tractant ſuos quàm hoſtes. Et hoc hodie, ſi ſuperis placet, appellatur ius militare, & ad hæc conniuent principes. 10 Mores innocuas

Vigilanter curabat ne tribuni duces'ue quicquā frauda-

Militum cura *rent de ſtipendijs militum, dicens, Miles non timet niſi ueſti-tus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in zonu-la: ſentiens militem cùm aliquid habet metuere ne perdat, ſed mendicitas ad omnem deſperationem uocat armatum.*

12 *Cùm Antiochiam ueniſſet, ac milites qui lauacris ac mu-liebribus delicijs uacauerāt, in uincula duci iußiſſet, orta ſe-ditione ab ea legione cuius ſocij erant in uinculis, tribunal aſcendit, ac uinctis omnibus ad tribunal adductis, circunſtan-tibus militibus & quidem armatis, grauiter illos admonuit ut meminiſſent* Romanæ *diſciplinæ.* Cùm *loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iußit ut tales uoces ederent aduerſus hoſtes, non aduerſus imperatorem, mina-*

Seuerè *tus exautorationem niſi quieſcerent.* Ad hæc *cùm uehemen-tius etiam fremerent, ac ferro quoque minarentur,* Deponi-*te, inquit, dextras; contra hoſtem erigendas ſi fortes eſtis, me iſta non terrent.* Cùm *non deſinerent fremere, exclamauit,* Quirites, *diſcedite atque arma deponite.* Mox *omnes non armis tantum; ſed & ſagulis militaribus depoſitis receſſe-runt, non in caſtra, ſed in uaria diuerſoria.* Pòſt *tamen eius legionis militibus fideliſſimis uſus eſt.*

13 Furi *ſuſpicione infames nec intueri ſuſtinebat, adeo ut*

Odiũ furum *cùm Septimius* Arabinus, *qui famoſus crimine furtorum ſub* Heliogabalo *fuerat liberatus, inter ſenatores principē ſalu-tatū ueniſſet, exclamarit,* O *numina, ô* Iupiter, *ô dij immor-tales:* Arabinus, *non ſolum uiuit, ſed etiam in Senatum uenit: fortaßis de me ſperat, tam fatuum, tam ſtultū me eſſe iudicat.*

14 Dicere *ſolet, ſolos fures de paupertate conqueri, dum ita*

Cruptela *ſtudent ſcelera uitæ ſuæ tegere.* Iactabat *& ſententiam no-tam furibus,* ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται. *id eſt,* Qui *multa tulerit, pauca de*[illegible]*it, effugit.* Notans *quoſdam, qui tantum furātur, ut ſit quo corrup*[illegible] *iudicē aut actorem.*

Quum

Quum Mammea mater uxorq́; Memmia obijceret quòd nimia ciuilitate redderet poteſtatem molliorem, reſpondit, ſed ſecuriorem, atq; diuturniorem: ſignificans malum diuturnitatis cuſtodem eſſe metum. 15 Regni ſtabilitas

Vetronium Thurinum familiarem, quòd his qui petebant aliquid à Cæſare uendidiſſet ſuum patrocinium, mētiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumq́; in ſtipite alligari iuſſit, ſuppoſito igni ex humida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos uendidit. 16 Fumi uēditor

Gemmas omnes quas reperit in palatio, uendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens, uiris gemmas uſui non eſſe, matronas autem regias contentas eſſe debere uno reticulo, atq; inauribus, & baccato monili, & corona in qua ſacrificarent, & unico pallio auro ſparſo, & cyclade, quæ plus ſex uncijs auri non haberet. Hic cultus hodie uix ſufficit negotiatorum uxoribus. 17 Cultus Auguſtarum

Curſore nunquā utebatur niſi ſeruo ſuo, dicens ingenuum currere niſi in ſacro certamine nō debere: cocos itē, piſcatores, fullones, & balneatores non habuit niſi ſeruos ſuos: nolens quenquam ingenuum ſordidis miniſterijs dehoneſtare. 18

Amicos & cognatos, ſi malos comperiſſet, puniebat. Id ſi uetus amicitia aut neceſſitudo non patiebatur, à ſe dimittebat, dicens, His charior eſt mihi tota reſpublica. Significans priuatos affectus utilitati publicæ poſthabendos. 19 Reip. prima cura

MAXIMINVS.

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere ſolet, dum milites exercet, eisq́; proſpicit. Quum autem tribuni quidam eum reprehenderent, dicerentq́;, Quid tantopere laboras, quum eius loci iam ſis ut ducatum poſſis accipere? Ego uerò, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo. 1 Induſtria

Exercebat lucta milites ſuos, multos ad terram proſter- 2

Robur corporis nens. Itaq; cunctis inuidentibus, tribunus quidam uaſti corporis notæq; uirtutis, atq; ob hoc ferocior, dixit: Quid magni facis, ſi tribunus tuos milites uincis? Tum Maximinus, Vis'ne congrediamur? Quum prodiſſet, palma pectori impacta ſupinũ reiecit, continuoq; dixit: Date aliũ, ſed tribunũ.

3 Liberè Quum nimium fideret corporis uiribus, quidam in theatro ipſo præſente Græcos uerſus recitauit, quorum hæc eſt ſententia:

Elephas grandis eſt, & occiditur,
Leo fortis eſt, & occiditur,
Tigris fortis eſt, & occiditur,
Caue multos, ſi ſingulos non times.
Qui ab uno non poteſt occidi, à multis occiditur.

4 Modeſtè Maximinus ſenior nunquam ad oſcula pedum quenquam admiſit, dicens, Dij prohibeant, ut quiſquam ingenuorum pedibus meis oſcula figat. Et ubi ſunt interim, qui non ſolùm ingenuos, uerùm etiam ſummos monarchas ad oſcula non pedum, ſed calceorum, non dicam admittunt, ſed inuitant & quodammodo cogunt?

GALIENVS.

1 Reipublicæ neglectus Galienus prouinciarum defectionem, quaſi leuiſſimarum rerum iacturam ioco ſolet eludere. Quum enim nuntiatum eſſet Aegyptum defeciſſe, Quid, inquit, ſine lino Aegyptio eſſe non poſſumus? Quum uaſtatam Aſiam Scytharum incurſionibus accepiſſet, Quid, inquit, ſine aphronitris eſſe non poſſumus? Perdita Gallia arriſit, dixitq;, Non ſine trabeatis ſagis tuta reſp. eſt? Peſſimi principis uoces, cui quicquam charius eſt republica. Aphronitrum autem eſt ſpuma nitri, quod in Aſia laudatiſſimum concreſcebat.

2 Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaq; quum rex Perſarum quaſi captiuus per pompam duceretur, quidam

ſcurræ miſcuerunt ſe Perſis,diligentiſſime ſcrutantes omnia, & cuiuſq; uultum mira inhiatione contemplantes. Qui interrogati quid agerent, Patrē,inquiūt,principis quærimus: notantes à Galieno neglectum fuiſſe. Id ubi delatum eſt ad principem,ſcurras uiuos exuri iuſsit.Exemplum impietatis in Cæſare,periculoſæ libertatis in ſcurris. Libertas exitiabilis

3 *Quum taurum ingentem in arenam miſiſſet, prodiſſetq; ad eum feriendum uenator, neq; productum decies potuiſſet occidere, Cæſar coronam uenatori miſit: muſsitantibus cunctis quid rei eſſet,quòd homo ignauiſsimus coronaretur, Galienus per curionem dici iuſsit,Taurum toties non ferire difficile eſt.Ludens ſignificauit, graue diſcrimen toties tauro occurrere,etiam ſi non ferias.* Lepidè

4 *Quidā huius uxori gemmas uitreas pro ueris uēdiderat, re comperta mulier flagitauit uindictam. Cæſar iuſsit hominem corripi,quaſi leoni obiecturus.Dein in caueā,dum impoſtor & populus expectat terribilem leonem,proſilijt capus. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iuſsit,Impoſturam fecit,& paſſus eſt. Eadem opera fefellit impoſtorem,& irriſit uxorem.* Pœna ridicula

5 *Quum patrem Valerianum audiſſet extinctum, uocem laudatiſsimam ſine laude uſurpauit,dicens, Sciebam patrem meum eſſe mortalem.* Impiè

MARIVS.

1 *De Mario tyrannorum ſeptimo dictum eſt,quòd uno die factus eſt Imperator,alio uiſus eſt imperare,tertio interemptus eſt à milite,qui percuſſurus illū dixerit,Hic eſt gladius quem ipſe feciſti.Fuerat enim opifex ferrarius.Alluſit autem interemptor ad illud prouerbium,Tuo te gladio iugulo.* Imperium breue

SATVRNINVS.

2 *Saturninus tyrannorū* XXI.*quum milites illi peplum imperiale* Ingenuè

periale impoſuiſſent, aduocata cõcione de ſeipſo dixit, Cõmilitones, bonum ducem perdidiſtis, & malum principem feciſtis. Antè fuerat dux egregius, *ſed quoniam in* Imperio *fuerat ſeuerior, ab iiſdem à quibus* Imperator *factus fuerat, interemptus eſt.* Non *quiuis ad quoduis munus idoneus eſt.*

ZENOBIA.

3 Zenobia XXVIII. *mulier uarijs nominibus merito laudata, quũ ab Aureliano capta in conſpectũ illius ducta fuiſſet, isq; dixiſſet,* Quid ô Zenobia, *auſa es nobis inſultare* Romanis imperatoribus? Imperatorem, *inquit, te agnoſco qui uiceris,* Galienũ, Aureolũ, *reliquosq; principes non putaui.*

Animosè

AVRELIANVS.

4 *Quum* Tyanam *ueniſſet, eamq; occluſam reperiſſet, iratus dixit, Canem in hoc oppido nõ relinquam.* Hac *uoce milites erecti ſunt in ſpem prædæ, &* Heradamon Tyanenſis, *metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem.* Qua *capta* Aurelianus Heradamonem *patriæ proditorẽ occidit.* Militibus *ex* Cæſaris *promiſſo direptionẽ oppidi flagitantibus reſpondit,* Agite, *canem me negaui relicturum, canes omnes occidite.* Hoc *pacto & proditori mercedem rependit, & militum auaritiam eluſit.* Videtur *autem hic ſermonis color ſumptus ab* Hebræis, *in quorũ literis reges qui minãtur internecionem, negant ſe quenquam relicturos, uſque ad mingentem ad parietem: canem hac periphraſi ſignificãtes.*

Clementer

DIOCLETIANVS.

5 Diocletianus *adhuc priuatus dicere ſolet, nihil eſſe difficilius quàm bene imperare.* Id Flauius Vopiſcus *in* Aureliano *tradit ſe audiuiſſe à patre ſuo, & addunt cauſam.* Colligunt, *inquit, ſe quatuor aut quinq;, ſimul conſiliũ ad decipiẽdum* Imperatorem *capiunt, dicunt quid probandum ſit.* Imperator *qui domu clauſus eſt, uera nõ nouit, cogitur hoc tantum*

Imperare difficile

tum ſcire quod illi loquuntur: facit iudices, quos fieri non oportet: amouet à Repu. *quos debebat retinere. Ita, ut dixit* Diocletianus, *bonus, cautus, optimus uenditur imperator. At uulgus ad* Imperatoris *titulum ſatis eſſe putat naſci, aut eligi: naſci, utcunque: eligi, emptis ſuffragijs, ac ſolennibus ceremonijs confirmari.*

TACITVS.

Tacitus Imperator *fratri petierat conſulatum, nec impetrauit. Ea repulſa adeo non fuit offenſus, ut uehementer etiã lætatus ſit, dicens,* Scit *ſenatus, quem principem fecerit.* 6 Leniter

PROBVS.

Probus *quum multa barbarorum loca purgaſſet latrocinijs, ubi perueniſſet ad Iſauros, dixit, ab illis locis facilius arceri latrocinia quàm tolli. Sentiens eſſe dandã operam ne latronibus illuc eſſet aditus, neue iuuenes latrocinari diſceret. Itaq; loca omnia quæ anguſtum haberent aditum ueteranis conceſſit, addens ut eorum filij ab anno decimooctauo ad militiam mitterentur, ne antè latrocinari diſcerent quàm militare. Hoc tum rectè* Probus, *quum multum intereſſet inter militiam & latrocinium, nunc friuolum eſt.* 7 Sanctè

Non patiebatur militẽ eſſe otioſum, ſed multa opera militari manu perfecit, dicens, Annonam *gratuitam militem comedere non debere.* 8 Miles otioſus

Idẽ dixiſſe fertur, breui milites neceſſarios nõ habebimus. Sperabat tantã pacẽ, ut nihil opus eſſet exercitu. Hanc *mentem utinã deus immittat omnibus noſtri ſeculi principibus.* 9

FIRMVS.

Firmus Imperator *uini patientiſsimus fuiſſe legitur, citra ebrietatem.* Quondam *à* Barbaro *uexillario prouocatus ad bibendum, duas uini ſitulas hauſit, & poſtea toto conuiuio ſobrius fuit.* Quũ *uerò* Barbarus *diceret,* Quur *non & fe-* 10 Vini patiens

cem

cem ebibiſti? Stulte,inquit,terra non bibitur.

BONOSVS.

11 *Bonoſus imperator prodigioſe bibax fuiſſe legitur,de quo Aurelianus ſæpe dicere ſolet,Non ut uiuat natus eſt,ſed ut bibat.Sobrietas in primis decet principem.*

APOPHTHEGMATA VARIE MIXTA.

1 *Milites aliquot Tarĕtini inter cœnandum multa liberius dixerant in Pyrrhū regem.Res ad eum delata eſt:acciti ſunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum nec negari*

Dextrè *poſſet nec defendi. Tum unus illorum dexterioris ingenij, Imò,inquit,rex,& iſta diximus,& longè acerbiora dicturi fueramus, niſi nos lagena defeciſſet:linguæ petulantiā in temulentiam reijcies,Ac mox ira principis in riſum uerſa dimiſſi ſunt.Quis neget hoc dictum fuiſſe bene collocatum?*

2 *Longius Sulpitius inſigniter ipſe fœdus, eū contra quē in*

Retortum *iudicio liberali aderat, dixit,ne faciē quidē habere liberi hominis.Cui reſpōdens Domitius Afer,Næ tu ex animi mei ſententiā Longe.Qui malā faciē habet,liber nō eſt. Si ideo liber nō erat cuius agebatur cauſa, quòd deformis eſſet: nec ipſe Sulpitius habendus erat pro libero, quum eſſet fœdiſsimus.*

3 *Iunium Baſſum hominem cum primis dicacem, uulgus*

Albus aſinus *aſinum album appellabat,quòd feliciter eſſet ſtupidus ac ridiculus.Alba enim ueteres felicia uocabant.*

4 *Philippus orator in male olentem, Video,inquit, me à te*

Maleolus *circumueniri? ſentiens ſe malo odore undiq; oppleri,quum circumuenire dicatur qui dolo fallit.*

5 *Ceſellius conſultori dicenti,nauim diuidere uolo,Perdes,*

Liberè *inquit.Ille de pretio nauis mercibusq; conſulebat,hic aliud*

reſpondit. Nam ipſam diuidere nauim eſt nauim perdere. Macrobius ita refert, Si diuidis, nec tu nec ſocius habebitis. Erat autem duorum negotiatorum communis nauis.

Vectius Valens *quũ à Claudio Cæſare immineret periculum; atq; interim Silius cũ Meſſalina domi uindemiæ ſimulacrum omnium laſciuiarum genere celebrarent, conſcendit prælatum arborẽ, & in ea proſpectantis ſpecie ſtabat: interrogantibus quid aſpiceret, reſpondit, Tempeſtatem ab Oſtia atrocem. Id ſiue ioco dixit, ſiue forte lapſa uox eſt, in præſagium uertit. Mox adſunt à Cæſare nuntij qui uindictam parant. Is Silius erat adulter, cui clàm nupſerat Meſſalina, quã Cæſar diſsimulanter confirmatis nuptijs ſupplicio affecit.* 6 Periculum præuiſum

Fauorinus philoſophus in adoleſcentem priſcarum etiam obſoletarum uocum affectatorem, Curius, inquit, & Fabricius dilucide cum ſuis fabulati ſunt, neq; Auruncorum, Sicanorum, aut Pelaſgorum, qui primi Italiam incoluiſſe leguntur, ſed ætatis ſuæ uerbis locuti ſunt: tu uerò perinde quaſi cum matre Euandri nunc loquaris, uerbis iam olim deſitis uteris. Quòd ſi intelligi non uis quæ loqueris, non hoc abundè conſequeris tacens? 7 Obſoletorum affectatio

Ficus Philemoni paratas, & in conſpectu eius poſitas aſellus comedebat, puer inclamatus ut aſinum abigeret, ſerò uenit. Itaq; conſumptis omnibus, Quoniam, inquit, tam tardus fuiſti, da nunc merum aſello. Interim riſus obortus hominem ſenem præfocauit. 8 Riſus interimens

C. Iulius Helio mancipi ſæpius obſtrepenti ſibi dixit, Etiã oſtendam qualis ſis: & Helio inſtanti ut oſtenderet qualis eſſet, Iulius digito demõſtrabat Gallũ in Mariano ſcuto cimbrico depictum, nodis diſtortum, electa lingua, buccis fluentibus, cui manceps tum ſimillimus eſt uiſus. Taberna autem erat apud forum, ac ſcutum illud ſigni gratia poſitum. 9

Ingens

Ingens omnium riſus conſequutus eſt. Expectarant enim *ut aliquid in mores illius obijceret.*

10 *Iuba querenti quòd ab illius equo eſſet aſperſus, Quid tu,*
Iocoſè *inquit, an me hippocentaurũ putas?* Deridens *eum qui quod equus commiſerat, domino ſeſſori imputaret, quaſi idem animal eſſet equus & ſeſſor, quales finguntur hippocentauri.*

11 C. *Craſſus militem uidens ſine gladio currentem,* Heus,
Miles ſine gladio *inquit, commilito, pugno bene uteris: feſtiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno ſit utendum.*

12 *Publius uidens* Publium *Mutium hominem maleuolum*
Inuidia *& inuidum, ſolito triſtiorem,* Aut Mutio, *inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cuipiam aliquid boni: ſentiens illum non minus alienis commodis, quàm ſuis incommodis uri.*

13 *Publius natione Syrus, quum herus ipſius ſeruum hydro-*
Hydropicus *picum in area iacentem increpans interrogaret quid illic ageret, lepidè pro ſeruo reſpondit,* Aquam calefacit.

14 *Idem quũ ſuper cœnã eſſet orta iocoſa quæſtio, quodnam*
Otium moleſtum *eſſet moleſtũ otium, & alius aliud opinaretur, reſpondit,* Podagrici pedes. Otium *ut rem ſuauiſſimam expetunt omnes, ſed otium podagrici cum ſummo cruciatu coniunctum eſt.*

15 Fauſtus *Syllæ filius, in ſororem quæ eodem tempore cum*
Iocus ex nomine *duobus adulteris haberet conſuetudinem,* Fuluio Fullonis *filio, et* Pompeio *cognomine* Macula, *facetiſſimè luſit,* Miror, *inquit, ſororem meam habere maculam, quũ fullonẽ habeat.*

16 *Seruilius Geminus cœnans apud* Luciũ Mallium *qui* Ro-
Pingere, fingere *mæ pictor inſignis habebatur, quum uideret filios illius deformes,* Haud *ſimiliter, inquit,* Malli *fingis ac pingis.* Et Mal*lius,* Non *mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.*

17 M. Votacillus *Pitholaus in* C. Seruilium, *qui uno tantum*
Breuis poteſtas *die conſul fuit, ita luſit,* Ante Flamines, *nunc conſules diales fiunt.* Abuſus *eſt uoce, diales, quaſi à die deducta ſit, ac non magis*

magis à Ioue,cui Flamines inſtituebantur.

Lapidatus à populo Vatinius gladiatorum munus editu=rus, impetrarat ab ædilibus edictum, ne quis quid in hare=nam mitteret,niſi pomũ. Per id tempus forte Caſcilius cõſul=tus à quodam num nux pinea pomum eſſet, Si in Vatinium, inquit,miſſurus es,pomum eſt. Nam ea nux & dura & gra uis pro lapide eſſe poterat. Martialis pineam nucem appel=lat pomum hoc diſticho, 18 Nux pinea

Poma ſumus Cybeles,procul hinc diſcede uiator,
Ne cadat in miſerum noſtra ruina caput.

Quum Publius Clodius diceretur iratus Decimo Vale=rio, quòd ipſi mutuum petenti non dediſſet, Quid, inquit, mihi amplius facturus es,niſi ut Dyrrhachium eam ac re=deam? Exprobrans illi Ciceronis exilium, ab ipſo procu=ratum,quod tamen populi ac bonorum uirorum ſtudio bre=uius fuit quàm uolebat Clodius. 19 Morſus tectus

Quum Brutus iunior fundos ædesq́; paternas luxu pro=degiſſet,& in his etiam balneas, & in ſermone quodam di=ceret ſe fruſtra ſudare, Non mirum, inquit Craſſus, nuper enim exiſti è balneis.Luſit ex ambiguo:exit è balneo qui la=uit,& exit qui uendidit alteriq́; cedit. 20 Profuſio

Iam Brutus quum in accuſatione C. Planci duos lectores excitaſſet, & alteri de Colonia Narbonenſi Lucij Craſsi, qui reo Bruti aderat,orationem legendam dediſſet, alteri de lege Seruilia,ex his demonſtrans, illum ſibi pugnantia ſcri=bere: Craſſus uiciſsim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit, in quorum primo erat, Forte euenit ut in Priuernate eſſemus. Hic Craſſus,Audis Brute,pater te=ſtificatur ſe tibi fundum Priuernatem reliquiſſe. In ſecundo libro ſcriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus fi=lius. Hic rurſus Craſſus,Norat hunc gurgitem, metuebat,ne 21

quum is nihil haberet, nihil eſſe ei relictum putaretur. Tum *ex tertio recitatum eſt, Quum in Tiburti aſſedimus ego & Marcus filius.* Tum *Craſſus, ubi ſunt hi fundi* Brute, *quos tibi pater publicis commentarijs conſignatos reliquit? Quòd niſi puberem te iam haberet, quartum librum compoſuiſſet, & ſe etiam in balneis lotum cum filio ſcriptum reliquiſſet. Ita Craſſus duos lectores aduerſum ſe à* Bruto *excitatos, tribus aduerſus ipſum productis ultus eſt.* Hoc *urbanitatis exemplum refert* M. Tullius, *quod non adſtringitur paucis uerbis, ſed per orationem fuſum eſt.*

22 *Philippus cauſam agens, quum puſillus teſtis prodiſſet, Licétne, inquit, rogare? Quum quæſtor properans dixiſſet, Licet, modo breuiter.* Hic Philippus, *non accuſabis, perpuſillum rogabo.* Primum *in teſtem riſus obortus eſt, ſed mox in iudicem Lucium aurificem conuerſus, qui ſedebat ipſo teſte breuior.*

Iocus ex ambiguo

23 *Vargula quum eum candidatus* A. Sempronius *cum Marco fratre ſuo complexus eſſet,* Puer, *inquit, abige muſcas: leuitatem ac moleſtiam complectentium ſignificans, ſed ridicule magis quàm urbane.*

Muſcas abige

24 *Nero quidam in ſeruum furacem ita iocatus eſt, ut diceret ſolum eſſe cui domi nihil ſit, nec ſignatum, nec occluſum* Id *ſi de frugi ſeruo dicas, laus eſt: ſi de furaci, iocus.* Intelligimus *enim illi nec ſeras nec ſigna obſtare quo minus furetur.* Scri*nia claudimus, olim & cadi lagenæq; ſolent obſignari.*

Furax

25 *Spurio Caruilio grauiter claudicanti ex uulnere ob rem publicam accepto, & ob claudicationis uitium in publicum prodire uerecundanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotieſcunque gradum facis, toties tibi tuarum uirtutum uenit in mentem.*

Claudicatio honeſta

26 *De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam,* Non *claudicat,*

dicat,ſed clodicat.Veteres Clodiū dixere pro Claudio. Hinc *iocus in eum qui Clōdio fauebat.* Clodicare

Publius Bleſſus *Iunium hominem nigrum,macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit ob colorem, duritiem,& incuruati corporis ſimilitudinem.* 27 Reſupini

Vatinius reus à Caluo accuſatore in inuidiam uocatus, quòd candido ſudario frontem tergeret,Quanquam,inquit, ſum reus, tamen & panem candidum edo:ita crimen diluens ut duplicaret.Solent autem rei prodire ſqualidi. 28 Delicatus reus

Quum in triumpho C. Cæſaris oppida eburnea fuiſſent circumlata, ac paucis pòſt diebus in triumpho Fabij *Maximi lignea deportarentur, Chryſippus ludens dixit eas eſſe thecas oppidorum Cæſaris.Solent enim rēs pretioſæ ligneis thecis muniri.* 29

Empedocles *quum in harena* Mirmillonem *retiarius ſequeretur,nec feriret,Viuum,inquit,capere uult.Sic in uenatu qui cupit animal uiuum,cauet ne uulneret.* 30

Auguſtus uidens equitem in ſpectaculis bibentem, miſit qui illi ſuis uerbis diceret, Ego *ſi prandere uolo domum eo.* Reſpondit *eques,*Tu *enim non times ne perdas locum.* Auguſtus *ſenſit indecorū eſſe illic in publico bibere.* Eques *per iocum ſic interpretatus eſt,Cæſarem ſine damno poſſe diſcedere è theatro,quòd locus ipſi ſeruetur,non item equiti.* 31 Liberè

*Manius Curius Campatium de theatro exeuntem interrogauit, num ſpectaſſet. Campatius ſtultitiam hominis ſic irriſit,*Non, *inquiens, ſed in orcheſtra pila luſi.* Quid *aliud feciſſet in theatro, niſi ut ſpectaret?* Quaſi *quis è balneo exiens rogetur an lauiſſet.Sed multo abſurdius eſt,in orcheſtra pila ludere.* 32 Iocus ab abſurdo

Iunius B*aſſus* Domitiæ P*aſſanij quærenti, quòd ei ſordes obijciens dixiſſet, illum ueteres calceos uendere,* Nunquàm 33 Conuitiū mutatū in peius

me Herculè, inquit, iſthuc dixi, ſed dixi emere ſolere. Atqui multo ſordidius eſt emere quàm uendere ueteres calceos. Sic irriſit mulierem, ut pro eo quod obijciebatur, ſubijceret aliud illo moleſtius.

34 Eques Romanus obijcienti Auguſto quòd patrimonium
Liberè deuoraſſet, Meum, inquit, putaui. Simulans errore factum quod criminabatur, ac ſentiens interim non eſſe crimen, ſi quis ſua ſuo profundat arbitrio.

35 Caßius Seuerus quum obiurgaretur à prætore, quòd eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cæſaris amico conuicium feciſſent, Neſcio, inquit, qui conuiciati ſint, & puto Stoicos fuiſſe: huc alludens, quòd inter Epicureos & Stoicos maximum dißidium eſt. Nam Epicurei felicitatem hominis uoluptate metiuntur. Stoici præter honeſtū nihil ducūt in bonis.

36 Idem cuidam obijcienti, quòd Proculeius ei domo interdi-
Salsè xiſſet, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Eluſit obiectionem: nam in ius uocari ſolent, qui contra prætoris interdictum adeunt locum, non is qui paret interdicto: ſimul innuens, ſe nequaquam teneri domus illius deſiderio.

37 Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti,
Irriſio Si hoc ita eſt, is in exilium: per iocū ſubiecit, Si nō eſt, redis.

38 Catulus Philippo oratori dicenti, quid latras, reſpondit,
Retortum dictum Furem uideo; conuicium latrandi in ipſum retorquens, notans hominis rapacitatem.

Catulus quum orator quidam malus, qui in epilogo ſe pu-
39 Deprauatum tabat mouiſſe miſericordiam, poſtquàm aſſedit, rogaret hūc, uideretur'ne mouiſſe miſericordiam, Ac magnam quidem, inquit. Neminem enim eſſe puto tam durum, cui non oratio tua miſeranda uiſa ſit.

40 Mortui non mordent Theodotus regis Aegypti præceptor, alijs cenſentibus eſſe recipiendum Pompeium, alijs non recipiendum: neutris aſſen

*aſſentiens dixit,recipiendū, ſed occidendum : addens iocum,
mortuos non mordere. Atque huius ſententia uicit, tuta ſuadens magis quàm honeſta.*

Scipio in Neuium quendam, Quid hoc, inquit, Neuio igna 41
uius? Luſit è contrario mutata literula.

M. *Scipio Maluginenſis ex ſua centuria renuntiarat Aci* 42
dinum conſulem, quumq; præco dixiſſet, dic de L. *Manlio,*
Ego, *inquit Scipio, uirum bonum egregiumq; ciuem eſſe ar*
bitror. Præco expectabat ſuffragium pro Manlio, Scipio re
ſpondit, quaſi de moribus illius interrogatus. Neſcio an hic
Acidinus, *nomine & prænomine dictus ſit* L. Manlius,
quumq; Scipio poſtremum adnomen tantum expreſſiſſet,
præco admonuit, & illa addenda. Hinc Scipio iocandi occa
ſionem arripuit.

Scipio maior Corinthijs pollicentibus ſe illi ſtatuam po 43
ſituros eo loco quo erant aliorum imperatorum, reſpondit Turmales
ſibi diſplicere turmales. Sentiens in turba occultari quod ad
ditur. Turma propriè equitum eſt in bello. Id tranſtulit ad
ſtatuas armatas.

Scipio Aemylianus apud Numantiam iratus C. Metello, 44
dixit, Si quintum pareret mater eius, aſinum fuiſſe paritu Cõtumelioſè
ram. Tarditatem mentis, ac deformitatem corporis illi fratri
busq; eius exprobrans.

Scipio quum ei M. *Flaccus multis probris obiectis* P. 45
Mutium iudicem tuliſſet, Eiero, inquit, iniquus eſt. Huic uo
ci quum eſſet admurmuratum, Ah, inquit, patres conſcripti, Excuſatum
non ego mihi illum iniquum eiero, ſed omnibus. Expectaba in peius
tur ut purgaret quod dixerat, ſed aggrauauit. Licet reijcere
iudicem reo inimicum ſeu iniquum, hoc eſt, male uolentem,
ſed multo magis eum qui nulli æquus eſt.

Quum Africano illi maiori corona ſæpius in conuiuio 46

Apta *impoſita rumperetur,* Licinius Varus *accommodanti dixit,* Noli *mirari ſi non conuenit, caput enim magnum eſt.* Sen*tiens hominem eſſe præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.*

47 Domitius Afer Manliũ Suram, *multum in agendo diſcurſantem, ſalientem, manus iactantem, togam deijcientem ac reponentem, non agere dixit, ſed ſatagere.* Actio *enim oratoris eſt. Satagit autem qui fruſtra miſereq; conatur.*

Agere, ſatagere

48 Afer Didio Gallo, *qui prouinciã ambitioſiſsime petierat, mox impetrata ea querebatur quaſi coactus eſſet,* Age, in*quit, aliquid & pro rep. elabora.* Iocus *eſt ab ironia, ſimulq; alluſum illuc eſt, quòd magiſtratum magno ſtudio ambiſſet.*

Ironia

49 Afer *orator egerat cauſam aduerſus libertũ* Claudij Cæ*ſaris.* Quidam *ex aduerſo conditionis eiuſdem, cuius erat litigator cui aduerſabatur* Afer, *exclamauit,* Itáne tu ſemper *in libertos Cæſaris dicis? uidelicet illi metum inijcere cupiens ex nomine Cæſaris: ſubiecit* Afer, Nec me Hercule *quicquam proficio.* Notans *illum poſt alios libertos exiſtere, contra quem dicere cogeretur.*

Salſè

50 Idem *in quendam patronum imperitum, ſed ſplendido ueſtitu ſe uenditantem litigatoribus, lepidè dixit,* Homo in agen*dis cauſis bene ueſtitus. Luſit ab inexpectato.* Nam auditor *pro ueſtitus expectabat, inſtructus aut exercitatus.*

Ab inexpectato

51 Idem *quum qui diuerſam partem agebant, ſubinde repeterent,* Celſinam *hoc dicere: quum probe nouiſſet fœminam præpotentem, tamen ſimulans ſe credere,* Celſinam *uirum eſſe, rogauit quis eſſet ille* Celſina: *obiter notans illorũ ineptiam, qui tantum autoritatis, opum gratia tribuerent fœminæ, ut illius dicta toties citarent pro teſtimonijs.*

Diſsimulãter

52 Domitius Afer *quum haberet ingratũ litigatorem, ipſius conſpectum uitanti, ne cogeretur agnoſcere patroni benefi-*

Ingratitudo

cium

cium, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amáſne me quòd te non uidi? Tectè exprobrans ingratitudinem, cui gratum eſſet nõ uideri à benemerito, ne cogeretur illi gratias agere.

Idem diſpenſatori qui quum ad reliqua non reſponderet, dicebat ſubinde: panem non comedi, & aquam bibo, Paſce, inquit, & redde quod debes. Non *agebatur quid ediſſet, aut bibiſſet, ſed quid deberet.* Per*miſit igitur ut ſe quomodo uellet, paſceret, modò ſolueret quod debebat.* 53 Aliena à cauſa

Idem candidato dicenti, ſemper domum tuam colui, Credo, inquit, & uerum eſt, quum poſſet palàm negare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat. 54 Confeſsio per ironiam

L. Galba Scurra cuidam pilam negligenter petenti, Petis, inquit, tanquam Cæſaris candidatus. Huius *competitores negligentius ambiebant, uel quia metuebant Cæſarem repulſæ impatientem, uel quia deſperabant ſe aſſequuturos tali competitore, uel quia ſic illi blandiebantur.* Iocus *eſt ex ambiguo, petitur pila quæ repercutitur, & petitur magiſtratus.* 55 Ex ambiguo

Idem cui cœnaculum perpluebat, cuidam commodato roganti penulam dixit, Non *poſſum cõmodare, nam domi maneo: Significans domi maximè opus eſſe penula. Solent alij ſecus excuſare, non poſſum commodare penulam, ipſe exeo.* 56 Ex abſurdo

Item alteri roganti uſum penulæ, Si non pluit, inquit, non eſt tibi opus: ſi pluit, ipſe utar. Dilemmate *excuſauit officiũ.* 57 Excuſatio

Idem Mecœnatem *acceperat conuiuio, quumq; ſentiret illum uelle ad ipſius uxorẽ ludere, ſimulauit ſe dormire, quo magis liceret Mecœnati quod libebat.* Interea *quũ acceßiſſet aliquis uolens quædam è menſa tollere, ibi Galba, Infilix, inquit, huic dormio, nõ tibi.* De *quo plura retulimus in Chiliad.* 58 Diſsimulatio

Galba quodam iactante quòd in Sicilia muręnam quinq; pedes longam emiſſet uictoriato, Nihil, *inquit, mirum: nam ibi tam longæ naſcuntur, ut his piſcatores pro reſtibus* 59 A mendacio manifeſto

utantur. Mendacium euidentiore mendacio deriſit.

60 *In Galbam oratorem eloquentia clarum, ſed gibbo deformem ita luſit M. Lelius, ut diceret ingenium Galbæ male habitare. Nam animi domicilium eſt corpus.*

Deformis ingenioſus

61 *In eundem acerbius etiam Orbilius grãmaticus, qui prodierat teſtis contra reum cui Galba aderat. Hunc ut Galba confunderet, finxit ſe neſcire quòd grammaticus eſſet, & conuitio locum captans interrogauit, Quid artium facis? In ſole, inquit Orbilius, fricare gibbos ſoleo.*

Retortum

62 *Manium Curium accuſator eius ad concitandam inuidiam in Sipario, id eſt, uelaminis genus, pinxerat omnibus locis, aut in neruo nudum, aut ab amicis redemptum ex alea, hoc agens ut omnibus perſuaderet quàm is eſſet perdite deditus aleæ. Hoc crimen ridicule inficiatus eſt Manius, Ergo, inquiens, nunquàm uici. Alter intelligi uolebat, Curium aſsiduè luſiſſe aleam. Curius eò torſit, quaſi infelicitas eſſet opprobrata. Non eſt ueriſsmile, qui frequenter ludit teſſeris, nunquam uincere. Refert Fabius.*

63 *Quidã humiliori liberius aduerſus ipſum multa loquenti, Colaphum, inquit, tibi dicam, & formulam ſcribo, quòd caput durum habeas. Pro diem tibi dicam, dixit colaphum tibi dicam: & in capite duro luſit amphibologia. Siquidem durum caput habet peruicax, & durum caput habet qui offendit manum percutientis. Alluſit autem ad morem eorum qui quempiam in ius uocant, quorum eſt & diem reo præſcribere, & quur in ius uocetur miſſo libello exprimere.*

Ridiculè

64 *Quidam interrogatus quid ſentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehẽſus, Tardus, inquit, mihi fuiſſe uidetur. Ludens ab inexpectato, ſignificãsq; quòd nõ fugiſſet in tẽpore.*

Ab inexpectato

65 *Quidam deploranti quòd uxor ſua ſe de ficu ſuſpendiſſet, Rogo, inquit, des mihi ſurculum ex illa arbore ut inſeram:*

Vxor moleſta

per

per ſuſpicionem ludens, quum uellet intelligi ſibi moleſtam eſſe uxorem.

Quidam mirantibus quòd humile candelabrum emiſſet, 66 Pranſorium erit, inquit: eludens iocoſo mendacio, ne parcus uideretur. In conuiuijs utimur humilioribus candelabris, ut exactius peruideamus quæ ſunt appoſita.

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato ueluti lau 67 dans dixit: Quid huic abeſt, niſi res & uirtus? Similis iocus Exceptio iocoſa hodie apud Gallos uulgatiſſimus fertur, quum aiunt, Sum totus tuus, excepto corpore & bonis.

Sybarita quiſpiam iter faciens per agros, quum uideret 68 quoſdam fodientes, dixit ſe ſpectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc uocem auditam quidam ita reſpondit, At mihi te audienti latus dolet. Tanta erat Sybaritarum mollities, ut nullum opificium in ciuitatem admitterent, quod cum ſtrepitu exerceretur, quod genus ſunt fabrorum ferrariorum & lignariorum. Atque adeò ne gallum quidem gallinaceum in ciuitate fas erat alere, ne quid eſſet quod illis ſomnum interrumperet. Iocus autem in hoc erat, quòd agricola probabilius dixit, ſibi ex tam ſtulta uoce dolere latera, quàm Sybarita dixerat, ſe ex foſſorum ligone ſentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam patitur grauiter laborans, non ſpectator. Commemorat hoc Athenæus in duodecimo.

Quum teſtis qui ſe dicebat à reo uulneratum, interroga- 69 retur an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem Salsè oſtendit: tum aduerſarius, Latus, inquit, erat opportunius: ſignificans illum uulnere letaliore dignum.

Siculo cuidam Scipio prætor patronum cauſæ dederat 70 hoſpitem ſuum, hominem nobilem, ſed egregiè ſtultum. Hic Patronus malus Siculus, Quæſo, inquit, prætor, aduerſario meo da hunc pa-

tronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiens illum tam inſigniter ſtultum, ut illo diuerſam partem adiuuante poſſet etiam nullo patrocinante uincere.

71 Obſequium humile *Quidam uidens* Fauonium, *quum nulli adeſſent famuli, Pompeio per omnia inſeruientem, uſq; ad pedum lotionem, pronuntiauit Græcum uerſiculum,*

Φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλὸν; Id eſt,

Claris uiris ut eſt decorum quidlibet?

72 Conſiliarius *Qui Scipionis gloriæ inuidebant, dicere ſolent, illum eſſe egregiorum facinorum hiſtrionem, Lælium uerò collegam illius geſtorem. Alludentes huc quòd alius eſt actor fabulæ, alius autor. Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, ſed Lælij conſilijs.*

73 Ardelio In Metiochum nimis in Repub. *ſedulum, nihilq; non agentem illa iactata ſunt,*

Μητίοχος μὲν στρατηγεῖ, μητίοχος δὲ τὰς ὁδούς,
Μητίοχος δ᾽ ἄρτους ἐποπτᾷ, μητίοχος δὲ τ᾽ ἄλφιτα,
Μητίοχος δὲ πάντα κεῖται, μητίοχος δ᾽ οἰμώξεται. Id eſt,
Metiochus dux eſt, at idem Metiochus curat uias,
Metiochus molit farinas, Metiochus panes coquit,
Metiochus fit cuncta ſolus, Metiochus plorauerit.

Eſt aliquid pauca bene agere. Notat Martialis *quendam ardelionem qui nihil non faciebat belle, quũ nihil faceret bene.*

74 Facere præſtantius quàm dicere Quidam Athenienſis *indiſertus, ſed factis ſtrenuus & artis peritior, quum alius oratione facunda meditataq; multa præclare pollicerėtur,* Viri, inquit, Athenienſes, *quæ iſte magnificè diſſeruit, ego re efficiam.*

75 Patriæ charitas *Sylla quum* Præneſte *oppidum armis cepiſſet, decreuiſſetq; quicquid erat ciuium trucidare, hoſpitem ſuũ iuſſit excipi, hoc beneficio penſare uolens hoſpitij communicati gratiam. At ille contrà liberè,* Nolo, inquit, *patriæ meæ extin-*

ctori,

ctori debere uitam: ſimulq; turbæ ciuium ſeſe admiſcuit, & cum illis trucidatus eſt.

Idem quum ipſi libellum malus poëta de populo ſubieciſ-ſet, quòd in eum epigramma feciſſet, tantummodo uerſibus alternis longiuſculis, ſtatim ex his rebus quas tum uendebat, iuſsit ei præmium tribui, ſub hac conditione, ne quid poſtea ſcriberet. Exiſtimabat *ille etiam mali poëtæ operam aliquo dignam præmio. Simul autem & ſilentium redemit ab eo qui ſcribere neſciret: quemadmodum facetus quidam apud nos ſi quando incidiſſet in malum tonſorem, dabat duplum pretium, hac lege ne rediret.* 76

Seruus quidã ab hero Chio negotiatore profugerat. Ro-*gatus quur fugiſſet, Quoniam, inquit, quũ adſint bona, mala quærit. Solet enim herus ille uinũ muſtũ primæq; ſuauitatis uendere, ipſe interim non bibens niſi ſubacidũ ac uapeſcens.* 77 Parſimonia ſordida

Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus, Expe-*ctat, inquit; donec uinũ fiat acidum.* Habebat *herum perpar-cum, qui non prius ſinebat bibi uinum quàm acuiſſet. Ita fie-bat, ut familia ſemper acidis ac uapidis uinis uteretur.* 78 Parſimonia ſordida

Quidam ſeruum fugitiuum inſequens, quum ille in piſtri-num ſe proripuiſſet, Vbi, inquit, alibi te reperire maluiſſem? Serui maxime oderunt piſtrinum, eoq; detruduntur ob gra-uiſsima peccata. 79

Theſſalus *quidam interrogatus, quinam eſſent* Theſſalo-*rum deterrimi, Qui, inquit, à bellicis negotijs otium agunt. Barbari neſciunt uti pace.* 80 Otium

Equiſo quidã interrogatus, quid maxime ſaginaret equũ, Oculus, inquit, regis. Sentiens equum optime curari ſi do-minus frequenter adſit. Idem uult illud celebre, Frons occi-pitio prior eſt. 81 Domini præſentia

Neſtor apud Sophoclem ad Aiacem ſe conuitijs inceſ-ſentem ita loquitur, 82 Vitia penſata

Οὐ μέμφομαί σε, δρῶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις.

De te queror nil,male loquens facis bene. Aliquid conceдendum eſt uiris fortibus,deq; Repu.bene meritis: & bene penſat linguæ uitium,qui factis egregius eſt.

83 Quum Aegyptij qui diu fuerant in præſidio,nec à quoquam dimittebantur,conſpiraſſent ut in Aethiopiam ſe conferrent,ac Pſammetichus rex eo cognito,conſecutus eos obteſtaretur,ne patrios deos,uxores ac liberos deſereret,quidam illorum oſtenſo membro genitali,reſpondit,Vbicunque hoc eſſet,ibi & liberos & uxores fore.

Craſſa ueritas

84 Olim in diuitum epulis apud Aegyptios unus quiſpiam cadauer ligneum, ſed quàm proxime ad uerum effictum oſtendit ſingulis dicens, In hunc intuens pota & oblecta te, talis poſt mortem futurus. Dubites quo animo id fecerint, utrum ut moderatius fruerentur uoluptatibus cõditionis ſuæ memores,an auidius,ut pote mox abituris.

Mortis memoria

85 Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex interuallo rediſſet,eumq; uidiſſet effuſius ridentem,admiratus dixit, Se tale nihil unquàm apud Platonem uidiſſe. Tanta res eſt,iam inde à teneris uirtuti aſſueſcere.

Aſſueſcendũ optimis

86 Rhodius quidam miniſtro Romani imperatoris multa uociferanti ferociter, Non curo, inquit, quid tu dicas,ſed quid ille taceat. Loquacitas caret effectu, taciturnitas habet certiora conſilia.

Minæ inanes

87 Aegyptius baiulus geſtans quiddam uelis opertum, cuidam ſciſcitanti quid portaret, Ideo, inquit, obuelatum eſt ne ſcires,tu uero cur curioſe ueſtigas quod occultatum eſt? Solent uectigalium redemptores explorare ſarcinas. Aegyptij autem dicti ſunt ἀχθοφόροι.

Curioſitas

88 Byzantius quidam quum mœchum in uxore deformi deprehẽdiſſet, Miſer,inquit, quid opus erat Sapragoræ dote?

Adulterium

Signi

Significans fœminæ tam deformi non futurum fuiſſe qui con=
cumberet,niſi dote conductum. Nunc quum nacta eſſet gra=
tis adulterum , quid opus erat Sapragoræ marito dare do=
tem,quum eſſet qui gratis hoc faceret?

Quidam ſomniarat ſe uidere ouum ex lecti cubicularis 89
faſcia pendens illigatum.Id ſomnium retulit ad coniectorem.
Is iuſsit ut eo loco foderet, defoſſum enim eſſe theſaurum.
Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit ad coniecto= Nihil de uitello
rem, de auro diſsimulans. Tum coniector, Quid? nihilne de
uitello? Somniator inuenerat aurum argento circundatum
in oui ſpeciem,nec id latuit coniectorem.

Philoſophus quidã Pythagoricus à ſutore emerat phæca= 90
ſia,calceamenti genus,non præſentibus nummis. Paucis poſt
diebus redit ad tabernam redditurus pretium, quumq; clau= Lucri auiditas
ſam diu pulſaret ianuam,fuit qui diceret, Quid perdis ope=
ram tuam?Sutor ille quem quæris,elatus combuſtus eſt : &
addidit iocum in Pythagoricum , Id nobis quidem moleſtum
eſt,qui in æternum noſtros amittimus : tibi minime, qui ſcis
futurum ut renaſcatur. His auditis Pythagoricus treis dena=
rios non inuita manu domũ retulit,ſubinde manu cõcutiens,
uelut de lucro geſtiens. Poſt quum hunc animi affectum re=
prehendiſſet,redit ad tabernam,& ait ſibi : Ille tibi uiuit, tu
redde quod debes : ſimulq; per cloſtrum qua ſe commiſſura
laxauerat, treis denarios in tabernã immiſit, pœnas à ſeipſo
exigens improbæ cupiditatis, ne aſſueſceret alieno. Pruden=
ter ille quidem qui morbo ſuppullulanti ſtatim occurrit.

Vopiſcus in diuo Aurelio refert apophthegma ſcurræ 91
cuiuſdam,qui dixerit,In uno annulo bonos principes omnes Bonorum paucitas
ſculpi poſſe.Sentiens,eſſe magnum imperatorum numerum,
ſed in his perpaucos bonos.

Rex quidam,cuius nomen ſupprimitur, nominari alioqui 92

Principatus ſollicita res dignißimus, quum ipſi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu,dixitq́;,O nobilem magis quàm fœlicem pannum,quem ſi quis penitus cognoſcat,quàm multis periculis, ſolicitudinibus ac miſerijs ſit refertus, ne humi quidem iacentem tollere dignetur.

93 Proconſul quidam Romanus in Sicilia conſpicatus quendam adoleſcentem admodum ſui ſimilem, rogauit ſimilitudinis cauſam, quum pater ſuus nunquam adiſſet Siciliam, At

Retortus iocus meus,inquit, Romam frequenter acceßit. Iocum retorſit Siculus,nihil ueritus ſecures ac uirgas proconſulis.Similimum huic dictum in Auguſto.

94 Largitio Quidam dixit eum qui primus populo Romano dedit epulum & congiarium,exitij cauſam illi fuiſſe. Vnde Cæſar Auguſtus cogitauit aliquando de tollendis huiuſmodi largitionibus. Inſyncerus fauor eſt, qui donis emitur, quæ ſi minuas, ingens murmur:ſi tollas,ſeditio grauis oritur.

95 Philippus Macedonum rex,quoniam pleraq; dando perfecit potius quàm bellando, iactatum eſt in illum, Non Phi-

Auro pugnare lippum,ſed Philippi aurum ſubegiſſe Græciam. Ita Plutarchus in uita P.Aemilij.

96 Romulus primus urbis Romanæ conditor, legitur uini fuiſſe parciſsimus. Is ad cœnam uocatus, quum ibi minimum bibiſſet, eo quòd poſtridie negotium haberet, dicunt illi familiares, Si ad iſtum modum bibant omnes homines, uinum

Sobrietas eſſet uilius.Ille reſpondit,Imò uerò carius,ſi quantum quiſq; uolet bibat,nam ego bibi quantum uolui.

97 Clementer Porſena demiratus egregium animum Mutij Scæuolæ, qui iratus dextræ ſuæ quòd in ſtringendo ferro errasſet, foculo impoſitam eam exuri paſſus eſt,dixit illi, Reuertere ad tuos Muti, eiſq́; refer,te quum uitam meam petieris, à me uita donatum.

Tarqui

Tarquinius Superbus iam exul factus dixiſſe fertur, Se tum denique cognouiſſe quos habuiſſet amicos fidos, quos infidos, cùm neutris gratiam referre poſſet. Qui commodi gratia ſunt amici, ſublata commodi ſpe deſerunt amicitiam. Sed amicos ſecundæ res parant, aduerſæ probant. 98

Horatius rediens ad ſuos, trium Curiatiorum fratrum quos occiderat, ſpolia geſtabat, quorum uni deſponſa fuerat Horatij *ſoror uirgo. Illa agnoſcens ſponſi paludamentum quod ipſa manibus ſuis confecerat, ſoluit crines, ac fletu ſponſum mortuum inclamat. Horatius ſororem gladio transfigit, dicens,* Abi *hinc cum tuo præpropero amore, oblita fratrum mortuorum uiuiq́, oblita patriæ. Tantum ualuit amor laudis & patriæ gloria.* 99 Amor gloriæ

Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam ueniſſet à Sexto Tarquinio ui ſtupratam, quærenti uiro ex more, ſatin ſaluæ? Minime, inquit Lucretia: quid enim ſalui mulieri amiſſa pudicitia? Veſtigia alieni uiri Collatine in lecto ſunt tuo. Sed corpus tantum uiolatum eſt, animus inſons eſt, mors teſtis erit: his dictis cultrum quem abditum habebat in corpore infixit, & collapſa eſt moribunda. 100 Pudicitia coniugalis

C. Plautius conſul de Priuernatibus qui à Romanis deſciuerant, ad ſenatum retulit: ac uariantibus ſententijs, quidam Priuernatum legatos percontatus eſt, quam pœnam uiderentur meruiſſe, Eam, inquit, è legatis unus, quam merentur qui ſe libertate dignos cenſent. Hic conſul, Quid, inquit, ſi uobis pœnam remittimus, qualem uobiſcũ pacem habituri ſumus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: ſi malam, haud diuturnam. 1 Liberè

A Papyrio Curſore uiro impigro equites auſi ſunt petere, ut pro re bene geſta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille, Ne nihil, inquit, remiſſum dicatis, remitto ne utique dor- 2 Seuerè

ſum

ſum demulceatis quum ex equis deſcenderitis. Hoc non erat remittere laborem, ſed equo curando aliquid adimere. Niſi forte ſenſit quoſdam milites delicatiores, poſt equitandi laborem iubere ſolitos ſibi defricari tergum. Hoc operæ Papyrius ſuis remiſit.

3 Romani dicebant prima Gallorum prælia pluſquàm uirorum eſſe, poſtrema minus quàm fœminarum: quòd primo impetu feroces eſſent, mox demitterent animos.

Prima coitio

4 Quum exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius conſul equo præuectus ad portam caſtrorum edixit, ut quicunque miles ad uallum tenderet, ſiue Samnis eſſet, ſiue Romanus, pro hoſte haberetur. *Quò pergis, inquit, miles? Hic arma & uiros inuenies, nec uiuo conſule tuo niſi uictor caſtra intrabis.* Proinde elige, cum ciue an cum hoſte pugnare malis.

Seuerè

5 Sagunto à Pœnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos miſere Carthaginem, in quibus erat Qu. Fabius, exploraturos an id publico conſilio factum eſſet. Ad id quum quidam Carthaginenſium princeps ferocius reſpondiſſet, Romanus ſinu ex toga facto, *En, inquit, uobis bellum & pacem apportamus, utrum placet ſumite:* quum Pœni ferocius reclamarent, daret utrum uellet, Romanus effuſo ſinu, *Bellum, inquit, damus.* Reſponderunt Pœni, ſe accipere, eoq; animo geſturos, quo ille daret.

Animosè

6 Martius Coriolanus in bello aduerſus Volſcos, quum rogaretur ut labore ac uulneribus æger ſeſe in caſtra reciperet, *Non eſt, inquit, uictoris laborare,* moxq; hoſtem fugientem inſectatus eſt. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem moleſtiæ ſenſum.

Victoria dulcis

7 Quum ob bene nauatam operam ante prædæ diuiſionem è ſingulis rebus, equis, & captiuis, denos ſibi eligere iuberetur,

tur, inſuper & equo pulcherrimo donatus à conſule, Lætor, inquit, à conſule laudari; equumq́; fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quàm mercedem non accipiam: fuitq́; communi reliquorum ſorte contentus. Nec *aliud extra ordinem petijt, quàm ut* Volſcus *quidam uir* Honor potior mercede
probus & æquus, quo hoſpite & amico fuerat uſus Corio*lanus, non uenderetur captiuus, ſed ſuæ libertati relinqueretur.* Huic *animo contemptori pecuniæ, & hoſpitis memori, magis applauſum eſt quàm uictoriæ.*

Q*uum* Coriolanus *merito iratus ingrato populo* Roma*no, exitium urbi moliretur, nec à legatis, nec à ſacerdotibus exorari poſſet,* Veturia *mater unà cum uxore filij ac liberis in caſtra uenit.* In *cuius complexum quum accurreret* Co*riolanus, Sine, inquit illa, prius ſciam, utrum ad hoſtem an ad filium uenerim, & utrum captiua an mater in caſtris tuis ſim.* Hæc *aliaq́; quum dixiſſet, matrem complexus,* Expu*gnaſti, inquit, & uiciſti iram meam.* Patria *te mihi quamuis merito inuiſam, huius precibus dono.* 8 Pietas

Attilius *regulus, qui fuit primo bello* Punico *bis conſul, aiebat,* Neq́; *fœcundiſſimis locis agrum inſalubrem parandum, neq́; effœtis ſaluberrimum.* Fruſtra *ſalubris eſt locus, ubi peritur fame.* Et *fruſtra fertilis eſt, ubi non licet uiuere.* 9 Salubritas iuncta fœcunditati

T.Manlius Torquatus *conſulatum magno conſenſu recuſauit, excuſans aduerſam ualetudinem oculorũ, ſed inſtantibus cunctis,* Alium, *inquit,* Quirites *quærite, cui mandetis iſtum honorem.* Nam *ſi me ſuſcipere coẽgeritis, nec ego mores ueſtros ferre, nec uos meũ imperium perpeti poteritis.* 10 Seuerè

C.Figulus *in petitione conſulatus repulſam paſſus eſt.* Id *eo grauius tulit, quòd patrem haberet bis conſulem.* Ad *hũc quum poſtridie comitiorum complures ueniſſent conſulendi gratia (nam erat iuris ciuilis peritiſſimus) omnes dimiſit, ita* 11 Ingratitudo

H *præ*

præfatus:omnes conſulere ſcitis,conſulem facere neſcitis.

12 *M.Druſus tribunus plebis, non contentus L. Philippum* Arrogantia felix *conſulem præcipitaſſe in carcerem,quòd ſe loquentem auſus eſſet interpellare,quum ſenatus ad eum miſiſſet ut ueniret in curiam,Quur non potius,inquit,ſenatus ad me uenit in Hoſtiliam roſtris propinquam? Quid conſecutum? Tribunus ſenatus autoritatem deſpexit, ſenatus tribuni uerbis paruit.*

13 *C.Fimbria procurarat ut Scæuola in funere C.Marij iugularetur,quem ut cognouit ex uulnere recreatũ,apud populum deferre inſtituit.* Crudeliter *Rogantibus quid optimo innocentiſsimoq; uiro eſſet obiecturus, Obijciã,inquit,quòd parcius corpore telũ recepit:quaſi hoc ipſum crimẽ eſſet nõ periſſe.*

14 *Quum M.Tullius in ſenatu dixiſſet incendium à Catilina* Improbitas *excitatum, Sentio,inquit Catilina,idq; ſi aqua non potuero, ruina extinguam.Vox non hominis,ſed furiæ.*

15 *Manlius Torquatus quum è Macedonia ueniſſent legati, graues querelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, à ſenatu petijt ne quid ea de re ſtatuerent,priuſquam ipſe cauſam cognouiſſet. Quum ſenatus illi cognitionem detuliſſet,domi ſedit,ſolusq; utriq; parti per totum biduum uacauit, tertio die pronuntiauit in hanc* Seueritas *formam, Quum Syllanum filium pecunias à ſocijs accepiſſe probatum ſit, & republica cum & domo mea indignum iudico,protinusq; è conſpectu meo abire iubeo.*

16 *Aulus Fuluius filium ingenio,literis & forma florentem, quoniam in Catilinæ caſtra properabat, ex itinere retractum occidit,dicens, Ego te non Catilinæ aduerſus patriam,* Seueritas patris *ſed patriæ aduerſus Catilinam genui.*

17 *M.Caſtritius Placentiæ magiſtratum gerens, Cn.Carboni conſuli iubenti decretum fieri,quo ſibi obſides à Placentinis redderentur,non paruit, atque adeo minitanti dicentiq;*

multos

multos habeo gladios, reſpondit, Et ego annos: declarans ſe ſenectutis præſidio fretum, non metuere gladios.

Fiducia ſenectutis

18 *Ceſelius quum nec triumuiris obtemperaret, & multa libere de C. Cæſaris tēporibus loqueretur, admonentibus amicis ut ſibi caueret, Duæ, inquit, res ſunt, quæ cæteros reddūt formidoloſos, mihi maximam ſuppeditant fiduciam, ſenectus & orbitas. Senex cito periturus eſt etiāſi nemo occidat. Et orbus nec habet quos curet, nec habet quibus timeat. Solet enim ultio in liberos propagari.*

Fiducia ætatis & orbitatis

19 *Quū nauis qua Granius prætorius quæſtor uehebatur in Scipionis Metelli poteſtatē ueniſſet, Scipioq; cæteris direptis quæſtori ſalutem polliceretur, quæſtor ita reſpōdit, Cæſaris milites ſalutem dare non accipere ſolent. Tantum loquutus pugione ſeſe confodit. Hos animos Cæſar ſuis inſpirauerat.*

Animosè

20 *Granius præco patrono malo quum dicendo uocē obtudiſſet, ſuaſit ut ſimul ac domum rediſſet, frigidum mulſum biberet: quū is reſpondiſſet, Perdam uocem ſi id fecero, Melius eſt, inquit Granius, perdere uocem quàm reum.*

Patronus malus

21 *Idem quum P. Naſica tum conſul, cuius iuſſu iuſtitium in medio foro edixerat præco Granius, rogaret eum domū deſcendentem, quid triſtis eſſet, an quòd auctiones eſſent, Imò uerò, inquit Granius, quòd legiones: notans eum quòd armis rem gereret. Libera ſanè uox præconis in conſulem, ſed eximiæ moderationis exemplum, hoc impune licuiſſe præconi.*

22 *Idē M. Druſo tribuno plebis homini potētiſſimo, ſed multa in Rempublicā molienti, quum ab eo, ut fit, ſalutaretur his uerbis, Quid agis Grani? Imò uerò, inquit, tu Druſe quid agis? Vtrūq; refertur à M. Tullio in oratione pro Cn. Plācio.*

23 *M. Lucullum quòd Bruti & Caſſij partes ſequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quùm Volumnius, qui uiuum familiariter coluerat, ſine fine deploraret, ad*

Amicè

Antonium pertractus ait, Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neq; enim illi extincto ſupereſſe debeo, quum ei infelicis militiæ autor extiterim.

24 C. Furius Creſinus è ſeruitute liberatus, quũ è paruo admodum agello largiores multo fructus perciperet quàm ex ampliſſimis uicini, in magna inuidia erat, quaſi fructus pelliceret ueneficijs. Quamobrem illi dicta dies eſt à Sp. Albino Curuli. Reus metuens damnationem, quum in ſuffragium oporteret ire tribus, omnia inſtrumẽta ruſtica in forum attulit, adduxit & filiam ualidam bene curatam ac ueſtitam, ferramẽta egregiè facta, graues ligones, uomeres ponderoſos, boues ſaturos, poſtea dixit, Veneficia mea, Quirites hæc ſunt, nec poſſum uobis oſtendere, aut in forum producere lucubrationes uigiliasq; & ſudores. Omnium ſententijs abſolutus eſt. Meminit huius & Plinius lib. 18. cap. 6.

Induſtria lucroſa

25 Qu. Flauius apud populum reus actus accuſante C. Valerio, quum quatuordecim tribuũ ſuffragijs damnatus eſſet, proclamauit ſe innocentem opprimi. cui Valerius æque clara uoce reſpondit, nihil ſua referre nocens an innocẽs periret. Ea uox tam uiolẽta reliquas tribus reo conciliauit, itaq; reus quem proſtratum credebat, abſolutus eſt.

Ira impotens

26 Pomponius Atticus in funere matris quam extulit nonagenariam, ipſe natus annos ſexagintaſeptem, gloriatus eſt, quòd nunquam cum matre in gratiam rediſſet, nunquã cum ſorore fuiſſet in ſimultate, quã prope æqualem habuit. Hanc uocem ſe ab ipſo audiſſe ſcripſit Cornelius Nepos. Plus autem eſt non rediſſe in gratiam, quàm non fuiſſe in ſimultate. Matrem nunquã offenderat, inter ipſum & ſororẽ etiamſi quid incidit offenſarum, nunquam exierunt in ſimultatem, quæ tamen inter fratres et ſorores frequenter acerrimè ſolent exiſtere.

Tranquillitas

Ami

Amiſſa claſſe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis *ineunda conſultabant. Amilcar negabat ſe audere ire ad con ſules, ne idem accideret ipſi à* Romanis, *quod Pœni fecerant* Cornelio *Aſinæ conſuli, cui legato catenæ ſunt iniectæ.* Hanno *melius ſentiens de fide* Romana, *profectus eſt. Cui liberius exponenti cauſam tribunus militum minitans dixit, Et illi poſſe accidere, quod accidiſſet* Cornelio *conſuli. Hic uterq; conſul tribuno ſilere iuſſo, Iſto, inquit, metu* Hanno *te, fides noſtræ ciuitatis liberat.* 27

Fides oſtium legatis ſeruata

Samnitibus conſultantibus quid de legionibus Romanis *apud furcas Caudinas incluſis fieri deberet, Herennius Pontius ſuaſit, ut inuiolatæ dimitterentur. Poſtero die eadem de re conſultus, reſpondit ad unum uſq; delendas. Sentiens aut clementer magno beneficio demerendos hoſtes, aut irreparabili iactura uires illorum communuendas. Neutrum ſequutus eſt exercitus, ſed ſub iugum miſſos contumelia magis illos in ſe prouocauit.* 28

Hoſtis aut perdẽdus aut demerendus

M. *Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amiſit à Gabinianis militibus Aegypti occiſos. Horum interfectores Cleopatra ad illum uinctos miſit, ut in eos pro arbitratu ſuo animaduerteret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram reduci iuſsit, dicens eius uindictæ poteſtatem non ſuam, ſed ſenatus eſſe debere.* 29

Moderatè

C. *Sulpitius Gallus uxorem repudiauit, quòd aperto capite fuiſſet foris, Lex, inquiens, tibi meos unius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his eſto ſpecioſa, alijs uelle uideri formoſam, in ſuſpicione & in crimine hæreat neceſſe eſt.* 30

Seueritas in uxorem

Tiberio *ſenatum ingrediente, ſurgens adulator quidam exclamauit, eſſe liberè loquendũ, nec reticẽda quæ ad Rempublicam attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipſo* 31

Adulans libertas

etiã Tiberio attēto, Audi, inquit Cæſar, in quo te reprehendimus omnes, licet nullus audeat palàm fateri. Impendis teipſum nobis, corpus tuum diurnis nocturniſq; laboribus & curis pro Repu. conficiens. Huiuſmodi multa quum diceret, ſub libertatis prætextu turpiter adulãs, C. Seuerus ſubieciſſe fertur, Iſta tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

Decorum perſonæ

32 Quum in ſenatu uariantibus ſentētijs, Cato cenſeret perpetuam dictaturam, ut tyrannicã potentiam è Republica tollendam, Bibulus quum eſſet Pompeio inimicus, primus in ſenatū rogationem tulit, ut unicus cõſul Pompeius decerneretur. Aut enim, inquit, Reſpublica ab imminēte procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus qui priuatam ſimultatem poſthabuit Reipublicæ commodis. Eam ſententiam Cato dixit ſe ab alio dictam cõprobare, licet ab ipſo non debuerit proficiſci.

33 Rutilius quum aliquando Romæ adiſſet Muſonium, rogauit, Dic mihi, Muſoni, Iupiter Seruator quem tu imitaris num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdum accipere mutuum. Ad hoc arridens Muſonius, At ne fœnerat quidem Rutili. Turpius eſt ad fœnus dare quàm accipere. At Rutilius, quum ipſe faceret quod grauius eſt, obiecit illi quod erat leuius.

Fortiter

34 Valerio Publicolæ Iouis ædem dicanti, iamq; ex more poſtem tenenti, Marcus illius frater, derepente funeſtum nuntium ingeſſit dicens: O conſul, filius tuus morbo perijt in caſtris. Ob eum nuntium mœſtis omnibus, Publicola nihil commotus, Cadauer, inquit, quolibet abijcite, ſimulq; dedicationem ſolenni ritu peregit. Nec tamē uerum erat periſſe filiū, ſed data opera factum eſt, ut à dedicatione reuocaretur, atq; is honos ad aliū tranſiret. Quanquam Liuius libro ab urbe condita ſecundo hoc aliquanto diuerſius narrat.

Ceſetius

Ceſetius eques Romanus, quum à Cæſare filium abdicare 35 Pietas in filiũ
iuberetur, quòd is tribunus pleb. cũ Marullo collega ei inui
diam mouiſſet regni affectati, Citius, inquit, Cæſar tu mihi
omnes filios meos accipies, quàm ex his unũ nota pellã mea.

Titus Labienus equiti ſtrenuo de præda Gallica aurum 36 Honor pretio
donauit. Id uidens Scipio dixit equiti, Habebis donum uiri prior
diuitis. Hac uoce audita, eques aurum ad pedes Labieni ab-
iecit. Idem quum audiret Scipionem dicentem, Imperator te
armillis argenteis donat, alacer gaudio abijt. Miles aurum
contempſit, honorem amplexus eſt.

Qu. Fabius Minutius, hortante filio ut locum idoneum 37 Vitam nemo contemnit
paucorum iactura caperet, Vis'ne, inquit, tu ex illis paucis
eſſe? Admonens non eſſe boni ducis, ullius militis incolumi-
tatem contemnere.

Fabricius Cineæ Epirotarum legato, magnam auri uim 38 Auri contemptus
dono offerenti, recuſauit accipere, dicens: Se malle imperare
aurum habentibus quàm habere aurum.

M. Liuius fuſo Haſdrubale, nonnullis ſuadentibus ut ho- 39 Clementer
ſtes ad internecionem inſequeretur, Aliqui, inquit, & ſu-
perſint, qui de uictoria noſtra nuntium hoſtibus perferant.

Varro Pauli collega, quoniã ex Cannenſi pugna quæ Ro- 40 Virtus infelix
manis fuit infeliciſſima, ſuperfuit, honores à populo delatos
recuſauit, dicens felicioribus magiſtratibus opus eſſe Reip.
Quum animũ gereret inculpatũ, fortunæ ſuæ reip. ultro pœ
nas dare uoluit, uir ob hoc ipſum ſummis dignus honoribus.

Curius deuictis Sabinis cum ex ſenatus cõſulto ei amplia- 41 Aequalitas
retur agri modus, quem conſummati milites accipere ſolet,
recuſauit, & gregalium portione contentus fuit, dicens, eſſe
malum ciuem, cui non eſſet ſatis id quod cæteris eſſet ſatis.

Hortenſius orator ob cultum mundiorẽ, ac geſticulatio- 42 Affabilitas
nes in dicẽdo molliores, crebro male audiebat in ipſis etiam

iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, homo ſubagreſtibus & infeſtius moribus, quum apud concilium de cauſa Syllæ quereretur, non iam hiſtrionem illum diceret, ſed geſticulatricem, Dionyſiamq́; notiſsimæ ſaltatriculæ nomine compellaret: tum uoce molli demiſſaq́; Hortenſius, Dionyſia, inquit, Dionyſia malim equidem eſſe, quàm quod tu Torquate ἄμουσος, ἀγροδίαιτος, ἀπρόσιτος, id eſt, inelegans, agreſtis, aditu difficilis. Periculoſè maledicit alteri, cui uel idem uel ſimile, uel diuerſum, ſed deterius uitium poteſt obijci.

43 Idem gloriari ſolet, quòd nunquam bello ciuili interfuiſſet. Refert M. Tullius epiſtola ad Cælium lib. 2.

44 Prælongi — L. Craſſus orator de Menenio homine prælongo dixit, quod quoties in forum deſcenderet, caput ad Fabij fornicem offenderet. Iocus eſt ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti ſunt, ut uix haſta poſsis contingere curuaturæ ſummum.

45 Retortum — Idem Cenſor Cn. Domitio collegæ exprobranti quòd ob murænam in uiuario mortuam lacrymaſſet, At tu, inquit, quùm uxores tres extuleris, nullam emiſiſti lacrymam. Scitè retorſit conuicium. Notauit illum quaſi curaſſet uxorum mortem. Et alioqui turpius eſt, in uxoris funere non flere, quàm ob murænam emittere lacrymas.

46 Idem Cn. Domitius L. Craſſo collegæ exprobrauit quòd cenſor tanti habitaret, eo quòd in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius milia nummûm identidem promittens. Craſſus ut erat præſenti ac feſtiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipſe domũ ſuam æſtimaret. Is reſpondit, Sexagies ſeſtertio. (Crimen retortum) Rurſum Craſſus, Quanto igitur, inquit, eam minoris æſtimas, ſi decem arbuſculas ſuccidero? Eæ fuerunt loti patula ramorum opacitate laſciuæ. quum Domitius reſpondiſſet, tricies ſeſtertio: Vter, inquit Craſſus, noſtrum luxurioſior, ego'ne, qui decem columnas centum milibus

libus nummûm emi, an tu qui decem arbuſcularum umbram tricies ſeſtertiûm æſtimas? Ita eſt ingenium hominum, ad aliena uitia perſpicax, ad ſua cæcum.

Lucius Philippus conſul L. Craſſo ſummæ dignitatis & eloquentiæ uiro, manum inijci iuſſerat, eo quòd uocem illius indignè ferret, qua dixerat, ſibi alio ſenatu opus eſſe. At Craſſus reiecto lictore, Non es, inquit, mihi tu Philippe conſul, quando ego tibi non ſum ſenator. 47 Poteſtas ſpreta

L. Craſſus Mummium cognomento Diuiſorem, dixit ita ſibi nomen inueniſſe in campo Martio, quemadmodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam. 48 Ex nomine iocus

L. Craſſus cuidam roganti num moleſtus eſſet illi futurus ſi benè mane ante lucem ad eum ueniret, cùm reſpondiſſet, non eris moleſtus, & ille ſubieciſſet, Iubebis igitur te ſuſcitari? Craſſus, at tu certè negaras te fore moleſtum. Venire non erat moleſtum, ſed ſuſcitari moleſtum. At percontator hoc ipſum quærebat, an ſi mane ueniret conſulturus, futurus eſſet moleſtus. Craſſus per iocum ſic interpretatus eſt, ut ſi ueniret mane, ne moleſtus eſſet. 49 Feſtiuiter

Idem apud Perpennam iudicē defendebat Aculeonē, quem accuſabat L. Aelius Lamia homo deformis. Is quū interpellaret odioſè, Audiamus, inquit Craſſus, pulchellum puerum. Huic dicto quum eſſet arriſum, Ingenium, inquit Aelius, ipſe mihi fingere potui, formam non potui. Tum Craſſus, Audiamus igitur, inquit, diſertum. Multò arriſum eſt uehemētius. 50 Irriſio

L. Porcius Naſica quum ex more conceptis uerbis à Catone cenſore rogaretur, habés ne uxorem ex animi tui ſententia? Habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui ſententia. Verùm ob eum iocum intempeſtiuum mulcta illi dicta eſt. 51 Iocus intempeſtiuus

Scipio Naſica quum ad poëtam Ennium ueniſſet, eiq; ab oſtio quærenti Ennium, ancilla dixiſſet eum domi non eſſe, 52 Lepidè

Naſica ſenſit illam hoc domini iuſſu dicere, & illum intus eſſe. Ac tum *quidem diſsimulans abijt.* At *paucis poſt diebus quum ad* Naſicam *ueniſſet* Ennius, *eumq; à ianua quæreret, exclamat ipſe* Naſica, *ſe domi non eſſe.* Tum Ennius, *Quid? Ego, inquit, non agnoſco uocem tuam?* Hic Naſica, *Ne tu homo es impudens, ego quum te quærerem, ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipſi?*

53 Idem Naſica *quibuſdam dicentibus, res* Romanas *iam in tuto eſſe, extinctis Carthaginienſibus, & Græcis in ſeruitutem redactis,* Immo, *inquit, nunc demum ſummo in periculo ſumus, poſteaquam nulli ſuperſunt, quos uel timeamus, uel reuereamur.* Senſit *inimicos per occaſionem utiles eſſe nobis per quos non licet impune ſecureq; negligentes eſſe.*

Otium inutile

54 *Idem cum ædilitatem curulem adoleſcens peteret, ac ut candidati ſolent, manum cuiuſdã opere duratam prenſaret, rogauit hominem, num manibus ambularet.* Hoc *dicto ruſticanæ tribus ſuſpicantes ſibi exprobratam paupertatem, effecerunt ut repulſam ferret.* Tantũ *obfuit iocus intẽpeſtiuus.*

Iocus intempeſtiuus

55 In Gallico *triumpho, milites hos uerſiculos iactabant in* Cæſarem,

Impudicitia

Vrbani ſeruate uxores, mœchum caluum adducimus.
Auro in Gallia ſtuprum emiſti, hic ſumpſiſti mutuum.

Notabant quòd in prouincia agens alienas uxores auro corruperit, Romæ *non emerit, ſed mutuũ ſumpſerit, quòd uxor ipſius male audiret de Clodio.* Niſi *forte quiddam obſcœnius intelligi uoluerit.* Nam Suetonius *aliquanto poſt commemorat, quòd Curio pater in oratione quadam appellat illum, omnium mulierum uirum, & omnium uirorum mulierem.*

56 C. *Gracchus ad quendam Corneliæ matri obtrectantem,* Tu, *inquit, Corneliam uituperare audes quæ Tiberium peperit?* Et adiecit, *Quã fronte te Corneliæ comparas, an tu*

Pietas in matrem

pepe

peperiſti ut illa? Atqui *nemo ciuis ignorat, diutius illam ſine uiro fuiſſe, quàm te uirum. Is in quem hæc dicebantur, male audiebat de mollitie.*

Populus Romanus *Carbone pollicente quippiam, & addente iuſiurandũ cum execratione, populus uiciſſim iurauit, ſe illi non credere.* Probis *uiris & iniuratis habenda fides, leuibus ne iuratis quidẽ.* Refertur *ad id uerſus* Menãdricus: Τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος. *Id eſt, Suadet loquentis uita non oratio.* 57

Diffidentia

Silenus ſenex, à Mida *captus, rogatus eſt quid eſſet homini optimum: diu ſilentium tenuit; tandem adactus ut diceret, reſpondit,* Optimum *eſſe nunquam naſci, proximum quàm ocyſſime aboleri, atque hoc pretio dimiſſus eſt. Huius dicti præter alios meminit* Ouidius *libro* Metamor. 11. 58

Vita miſera

Iulij Druſi ædes Publicolæ *pluribus ex partibus patebãt uicinorum proſpectui.* Hoc *incommodũ faber ſe quinq; talentis correcturum pollicebatur, effecturumq; ne pars aliqua eſſet obnoxia proſpectui.* Tum *Druſus,* Decem, *inquit, dabo; ſi talem reddas domum meam, ut undiquaque pateat omnium oculis, quo non uicini tantum, ſed omnes ciues perſpicere poſſint quomodo domi meæ uiuatur.* 59

Vita pura

M. *Seruilius diſſuaſurus legẽ quam ferebat* M. Pinarius, *dic mihi* M. Pinari, *inquit, ſi contra te dixero, num mihi maledicturus es, ut cæteris ſoles?* Vt *ſementem, inquit* Pinarius, *feceris, ita & metes: per allegoriam minitans illum male auditurum, ſi malediceret.* 60

Maledictus male audit

Libo cum Seruilio Galbæ dixiſſet, quando tandem Galba exibis de triclinio tuo? mox audijt, quum tu de cubiculo alieno. Libo *notauit Galbam, quòd* L. Scribonio *trib. plebis iudices ferret familiares ſuos, & conuiuijs corruptos.* Galba *uiciſſim illum notauit adulterij.* 61

Retortũ conuicium

Cele

62 *Celebratur & Glauciæ dictum in Metellum, Villam habes in Tiburte, cortē in palatio. At cors uillæ ſolet eſſe contigua.* Notauit autem illum, quòd multos ſibi cibo largitionibuſq; deuinciret, quòd idem alijs uerbis Libo obiecit Galbæ. *In corte aluntur animalia domeſtica.*

63 Quum Sextus Titius ſe Caſſandram eſſe diceret, ob coniecturam opinor, quòd illa eſſet fatidica, Multos, inquit Antonius, poſſes Aiaces tuos Oileos nominare: notans illius impudicitiam. Nam Aiax Caſſandram de templo Palladis raptam ui conſtuprauit.

Iocus è fabula

64 Quum Gallus qui teſtimoniū ferebat cōtra Piſonē, dixiſſet innumerabilē pecuniā Magio præfecto datam, idq; Scaurus tenuitate Magij redargueret, Erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conſeruaſſe dico, ſed tanquam nudus nuces legeret, in uentrem abſtuliſſe. Correxit ſermonem ſuum Gallus, ſed ita ut crimini corruptelæ crimen adderet luxus.

Correctum in peius

65 M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos ſimiles eſſe Syrorum uenalium, quorum ut quiſq; ſciret optime Græcè, ita eſſe nequiſſimū. Sentiēs unà cum literis Græcorū mores ad Latinos demigrare. Vnde q̄ M. Tullius fuit iniquior Græcæ nationi, propemodū uideri poſſit illi fuiſſe hæreditariū.

Græcorum mores

66 Teſtio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduerſarium urgeret, ut diceret ſi quid uellet, Dicam, inquit, ſi nucem fregeris.

Ridiculē

67 Huic ſimillimum eſt quod de Veſpaſiano patre narrat Suetonius, quū ſcurrā multa in alios iacientē, prouocaſſet ut in ſe quoq; diceret aliquid, Dicā, inquit, ubi uētrem exonerare deſieris: alludēs ad formam Cæſaris, qui faciē habebat nitentis. In cuiuſmodi hominem iocus extat Martialis,

Iocus ex ſpecie corporis

Vtere lactucis, ac mollibus utere maluis,
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

C. Fa

C. Fabritius P. Cornelium hominẽ ut putabatur auarum 68
& furacem, ſed egregie fortem ac bonum Imperatorem, ſuo
ſuffragio fecerat cõſulem. Huic quũ Cornelius ex more gra
tias ageret, quòd immemor ſimultatis ipſum feciſſet conſu-
lem, bello præſertim magno & graui, Nihil eſt, inquit, quòd
mihi gratias agas, ſi malui cõpilari quàm uenire. Cõpilamur Compilari
furto, ueneunt bello capti. Proinde inimico fauit, cuius dexte Venire
ritate ſperabat fore, ne Romani uenirent in manus hoſtium.

Scæuola Septumuleio Anagnino, cui pro capite C. Grac 69
chi, aurum erat repẽſum, roganti ut ſe in Aſiam præfectum Furax magi-
duceret, Quid tibi uis, inquit, inſane? tanta malorũ eſt multi- ſtratus
tudo ciuiũ, ut tibi hoc confirmem, ſi Romæ manſeris te pau
cis annis ad maximas pecunias eſſe peruenturũ. Notauit aua
ritiam hominis, præfecturam non ob aliud ambientis, niſi ut
ſpoliaret prouinciales, ac ludens finxit, id citius cõſequutu-
rum Romæ. hoc dictũ Fannius in Annalibus adſcribit Afri-
cano Aemiliano, qui dictus fuerit Iron.

Qu. Scæuola Publij filius, quum poſtulaſſet ut fundus cu- 70
ius emptor erat, ſibi ſemel indicaretur, idq́; feciſſet uẽditor, Iuſtè
dixit ſe pluris æſtimare, & adiecit pretio centum millia.
Exemplum integritatis uix hoc ſeculo credibile.

C. Publicius ſolitus eſt dicere P. Mummium, cuiuis tem- 71
pori hominem eſſe. Sentiens illum dexteritate facilitateq́; ad
omnem uitæ ſtatum eſſe accommodum. Eodem ſenſu Pollio-
nem Aſinium omnium horarum hominem legimus. Et Ti-
berius Cæſar duos familiarius ab ipſo dilectos omnium ho-
rarum amicos uocare ſolet.

Africanus cenſor tribu mouebat Centurionẽ, qui in Pauli 72
pugna non adfuerat: ille quum diceret ſe cuſtodiæ cauſa in
caſtris remãſiſſe, rogaretq́; quur ab eo notaretur, Non amo,
inquit Africanus, nimium diligẽtes. Diſsimulauit Centurio-

nis

nis ignauiam, & accuſauit nimium diligentem cuſtodiam.

73 *Liuius Salinator quum Tarentum amiſiſſet, arcem tamen retinuit, multaq́; ex ea prælia præclarè geßit. Quum autem poſt aliquot annos Fabius Maximus id oppidum recepiſſet, rogauit eum Salinator, ut meminiſſet ſe opera ipſius Tarentum recepiſſe. Quid ni, inquit Maximus, meminerim? Nunquã enim ego recepiſſem, niſi tu perdidiſſes. Iocus hinc eſt, quòd Maximus diuerſum ex alterius uerbis excepit, quàm ille uolebat. Refert M. Tullius lib. de Oratore 2. & Plutarchus in uita Fabij Max. tametſi hic M. Lucium appellat, nec addit Salinatoris cognomen.*

Ex uerbis aliter exceptis

74 *Idem quum bellum aduerſus Aſdrubalẽ geſturus urbem egrederetur, monitus eſt à Fabio Maximo ne prius cum hoſte cõſereret, quàm uires animumq́; illius cognoſceret. Is reſpondit ſe primã quanq; occaſionẽ pugnæ arrepturũ. Percontantibus, quid ita properaret, Vt quàm celerrime, inquit, aut gloriã ex hoſtibus uictis, aut ex ciuibus proſtratis gaudium capiam. Virtus & ira ſermonẽ hominis inter ſe partitæ ſunt, illa triũphi auida, hæc iniuſtæ damnationis memor.*

Vltio

75 *Mancia quum audiſſet Antonium cenſorem, cui male uolebat, à M. Duronio de ambitu poſtulatum, Aliquando, inquit, tibi tuum negotium agere licebit. Cenſores in aliorum mores inquirunt, at qui reus eſt, habet ex ſe quod agat.*

Salſè

76 *Qu. Opimius cõſularis quũ eſſet adoleſcentulus male audiuit. Is Aegilio homini feſtiuo, qui uidebatur mollior, nec erat, ſic exprobrauit mollitiem: Quid tu Aegilia mea, quando ad me uenies cum tua lana & colo? Lepidè retorſit Aegilius. Non pol, inquit, audeo, nam me ad famoſas uetuit mater accedere. Alter ſimulabat oratione uelut ad fœminam, alter accepta perſona ſimulationem uertit in irriſionem.*

Ab imitatione perſonæ

77 *Inter ſalſa commemorat & illud M. Tullius ex Neuio,*

apud

apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater? isq; reſpon Submoroſus
det, Mirum ni cantem, condemnatus ſum. Indignatur ſenex iocus
ſubmoroſus rogari quur ploret, quaſi damnatus magis can=
tare debuiſſet. Perinde quaſi ſi quis interroget ægrotum:
quur ſuſpiras, aut quur decumbis?

Scaurus accuſabat Rutiliũ ambitus quum ipſe conſul eſſet 78
factus, ille repulſam tuliſſet, & in tabulis eius oſtẽdebat lite= Literarum
ras A F P R, *eaſq; ſic interpretabatur, Actum fide* P. *Ruti=* interpretatio
lij. Contrà Rutilius dicebat illis ſignificari, antè factum, poſt
relatum. Tum C. *Caninius eques, qui Rutilio aderat excla=*
mabat, Neutrum illis literis declarari. Quũ Scaurus dixiſ=
ſet, quid igitur? feſtiuiter in ipſum torſit, Aemilius fecit, ple=
ctitur Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum com=
miſiſſe qui obtinuerat, quàm qui repulſus erat. Simile quid=
dam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic
Romam profecto quum oſtendiſſent has literas ſaxo inſcul=
ptas S.P.Q.R. *quibus ſignificari uolunt, Senatus populuſq;*
Romanus, ac uelut hoſpes rogaretur, quid ſibi uellent illæ
literæ, diſſimulans dixit, Stultus populus quærit Romam.

M. Scaurus quum pro roſtris accuſaretur, quòd à Rege 79
Mithridate ad prodendam Rempublicam pecuniam acce=
piſſet, ita cauſam ſuam egit, Iniquum eſt Quirites, quum in=
ter alios uixerim, apud alios me rationem uitæ reddere. Sed Autoritas
tamen audebo uos interrogare: Varius Sucronenſis ait M. perſonæ
Aemilium Scaurum mercede corruptum populum Roma=
num prodidiſſe, M. Aemilius Scaurus huic culpæ ſe affinem
eſſe negat; utri creditis? Nominato tantum actore & reo
populus accuſationem repulit.

C. Meminius quum accuſaret Beſtiam reum, cui patronus 80
erat Scaurus, ac forte funus quoddam duceretur, Vide, in= Hæredipeta
quit, Scaure, mortuus rapitur, ſi potes eſſe poſſeſſor: no=

tans

tans Scaurum, qui male audiebat quòd Phrygionis Pompeij bona ſine teſtamento poßideret.

81 *Quum Silus teſtis læſiſſet Piſonē reum, cui Craſſus aderat, prolato crimine, quod ſe in eum dictum audiſſe dicebat,* Poteſt *fieri Sile, inquit Craſſus, ut is unde te audiſſe dicis, iratus dixerit.* Annuit *Silus.* Poteſt *etiam, inquit, fieri, ut tu non rectè intellexeris. Quū id quoq; toto capite annuiſſet Silus, ut ſe Craſſo daret, ſubiecit Craſſus,* Poteſt *etiam fieri, ut omnino quod te audiſſe dicis, nunquam audieris.* Hoc *adeò præter expectationē, ut Silum teſtem omniū riſus obrueret.*

Ab inexpectato

82 C. *Lælius cuidam malo genere nato, obijcienti ſibi quòd indignus eſſet ſuis maioribus;* At *Hercule, inquit, tu tuis dignus es. Id ſi dicas bono uiro ex bonis prognato, laus eſt: ſin malo ex malis prognato, graue conuicium eſt.*

Ex iiſdem uerbis retortum

83 M. *Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit,* C. *Centoni prodeunti, ac ſatis contumelioſè interroganti, quid fers Cinciole?* Vt *emas, inquit, ſi uti uelis: notans illum quòd donatis & commodatitijs rebus uti gauderet.* Alluſit *autem ad illud decantatum in primis, emere malo quàm rogare.* Ad *hæc, amphibologia eſt in uerbo ferre: fert enim qui promulgat legem, & fert qui portat aliquid uenale.*

Irriſio retorta

84 M. *Lepidus quum in campo ſeſe exercentibus ipſe in herba recubuiſſet,* Vellem, *inquit, hoc eſſet laborare.* Huius *generis eſt* Terentianum *illud,* Quàm *uellem mos eſſet amicis etiam noctu operam dare.* Optat *enim adoleſcens quod fieri non poteſt.*

Ab impoſſibili

85 Quum M. *Lepidus cenſor* M. *Antiſtio Pyrgēnſi equum ignominiæ cauſa ademiſſet, & amici uociferantes quærerent, quid ille patri ſuo reſponſurus eſſet, quur ademptum ſibi equum diceret, quum optimus colonus, parcißimus, modeſtißimus ac frugalißimus eſſet,* Dicat, *inquit, me nihil horum crede*

credere. In ſimili argumento luſit Auguſtus, ſed ciuilius, dic me tibi diſplicuiſſe.

Pomponius uir inſignis multis uulneribus in bello acceptis, quum ad Mithridatem adductus ab eo quæreretur, an ſi curaret eum, uellet ſibi eſſe amicus. Si tu, inquit, Romanis amicus fueris, me quoq; amicum habebis. 86 Fides erga patriam

Spurina aruſpex admonuit C. Cæſarem, caueret diſcrimē ingens quod ultra Calendas Martias non proferretur. Eo die quum iret in ſenatum, Spurinæ forte obuio, Quid ais, inquit, nónne uenere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, ſed nondum præteriere. Nam eodem die cæſus eſt Cæſar. 87 Diuinatio

Spartaco in Craſſum omnes mouēti copias, quidā equum dono obtulit. At ille, Si uicero, inquit, plurimos ex hoſte equos habiturus ſum. Si uictus fuero, nec hic mihi futurus eſt uſui: ſimulq; cum dicto equū gladio trāſuerberatū interemit. 88 Barbaricè

Quum Pompeius graui laboraret inuidia propter immodicam potentiā, & ob uulnus faſcia linea tibiā uinctā haberet, dixit aliquis, quid refert ubi geſtet diadema, in capite an in crure? Nam candidum amiculū olim erat inſigne regum. 89 Potentia inuidioſa

Quoniam Fabius contando eludebat hoſtem, quum Marcellus uiribus urgeret Annibalem, ille dictus eſt clypeus Romanorum, hic enſis: quòd illi præcipuū ſtudium fuit, ne quid cladis acciperent Romani, alteri ut hoſtem perimeret. 90 Clypeus Ro. Fabius

---

DIVERSORVM GRAECORVM APOPHTHEGMATA.

Anitus amicorum Alcibiadis unus, cum ad cœnam rogarat: ille recuſauit, ſed domi bene potus cum famulis comeſſabundus irrupit, ſtansq; ad oſtium cœnaculi iuſſit famulos 91 Amicitiæ fiducia

uaſa diripere, & ad ſuas ædes deferre, qui ferè dimidium aſportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis uiolentam ſuperbiam criminantibus, Anytus dixit, illum humaniter egiſſe, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipſi reliquiſſet.

92 Inſtitutio *Hippomachus aliptes quum aliquando uideret adoleſcentes quos exercebat, è foro carnes efferentes, dicebat, ſe procul agnoſcere ſuos eſſe diſcipulos: quòd inſtitutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis.*

93 *Quibuſdam laude uehentibus procerum quempiam, ac prælongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamen idoneum, Sanè, inquit, ſi pendens in alto corona eſſet detrahenda.*

94 Turba ſine duce *Demades orator uita defuncto Alexandro dixit, ſe uidere exercitum Macedonum principe orbatum, Cyclopi ſimilem. Sentiens turbam militum, niſi adſit dux cordatus ac uigilans, nulli eſſe uſui. Quemadmodum Polyphemus adempto oculo, fruſtra uaſtum corpus ac uires habebat immanes.*

95 Arte tractata plebs *Idem quæſtor, populo huic perſuaſo ut ijs qui ab Alexandro deſciuerãt, triremes auxiliares mitterent, iubentiq; ut illico pecunias depromeret, Paratæ ſunt, inquit, pecuniæ, ô uiri Athenienſes, quas in congios depoſueram, ut ſinguli minæ dimidium acciperetis. Verùm ſi has mauultis in hunc uſum erogari, per me quidem ut ueſtris ſicuti libet utamini licet. Hoc ſermone fregit impetum populi, nolentis illa diſtributione ſpoliari. Sic interdum ut indomitæ beluæ, arte ad meliora conſilia auocandus eſt populus.*

96 Sobrietas *Prandens apud Phocionem, quum apparatum admodum tenuem uideret, Demiror, inquit, ô Phocion, te Rempublicã adminiſtrare, quum poßis ad iſtum prandere modum. Bis errans, & quòd lucri tantũ cauſa putaret adeundam Rempub. & quòd luxum probaret in eo, cui maximè conueniebat*

bat ſobrietas: Sed Demades *alios è ſuis moribus æſtimabat.*
Erat enim & pecuniarum auidus, & luxui deditus.

Quum uidiſſet Philippum *largius potum cum amicis* 97
ſaltaſſe per mediam captiuorum turbam, eisq́; petulanter
exprobraſſe ſuam calamitatem, libere dixit, Quum ô rex
fortuna tibi Agamemnonis *perſonam impoſuerit, non pudet* Libera monitio
te factis agere Therſiten? *Ea uox totum regem in diuerſum*
uitæ genus immutauit.

Quum Athenienſes *uellent* Alexandro *diuinos honores* 98
decernere, Videte, *inquit, ne dum cœlum cuſtoditis, terram* Liberè
amittatis. Alexãder *enim ambiebat monarchiã.* Abſurdũ *au-*
tẽ erat eos ſic aliũ donare cœlo, ut ipſi terra ſua pellerẽtur.

Iocari *ſolet in* Demoſthenẽ, *quòd cæteri quidem oratores* 99
dicerent ad aquam, ipſe uerò & ſcriberet: taxans eum quòd Lepidè
nunquam niſi de ſcripto diceret, tum eſſet ὑδροπότης. Con-
trà Demades *ut largius bibebat, ita ualebat extemporali di-*
ctione. Rhetores *olim dicebant ad clepſydram.*

Onomademus *Chius poſteaquam aduerſam factionem ſu-* 100
peraſſet, quibuſdã cenſentibus omnes diuerſæ factionis urbe Inimici utiles
pellendos, negauit expedire, dicẽs ſe uereri, ne omnibus ini-
micis ad unum eiectis, inter amicos exiſterent diſſidia. Sen-
tiens ſic eſſe multorum ingenium, ut ſi deſint inimici, in quos
naturæ malitiam exerceant, amicos impetant.

Simonides Pauſaniæ *Lacedæmoniorum regi ſubinde de* 1
rebus à ſe geſtis glorianti, tandem & Simonidem per irri-
ſionem hortanti, ut aliquid ſapienter ipſum admoneret, Mo- Libera admonitio
neo, inquit, ut te memineris hominem eſſe.

Idem reprehẽdentibus quòd ad quæſtum ſcriberet, iocari 2
ſolet, ſibi duas arcas eſſe domi, alterã pecuniæ, alteram gra- Mercedis amor
tiarum: priorem ſe reperire plenam, alterã ſemper uacuam.

Idẽ quũ cæteros laudando uenaretur, ut aliquid darent, 3

Stupidi *interrogatus quur non & Theſſalos captaret, Stupidiores ſunt, inquit, quàm ut à me falli poßint. Qui quærunt cui imponant, ad ſtupidos eunt. At qui tam erant ſtupidi, ut nõ ſentirent ingenium poëmatum illius, nec tangerentur amore nominis in poſteros tranſmittendi, non poterant ab illo falli.*

4 *Idem interrogatus quam ob rem, quum eſſet extremæ ſe-* Callidè *nectutis, tamen attentus eſſet ad rem, Quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quàm uiuus carere amicis: taxans inſtabiles hominum amicitias, qui conſequuti quod uolunt, negligunt amicum, iidem dum ſperant, obſeruiunt.*

5 *Lycurgus orator obijciente quodam, quòd ſe pecunia redemiſſet à calumnia, nõ eſt inficiatus, ſed clarißima uoce po-* Integritas *pulum appellans, Bene habet, inquit, uiri Athenienſes, quandoquidem tot annos in Republica uerſatum dediſſe me non accepiſſe pecuniam criminantur obtrectatores.*

6 *Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus, uter eſſet in palæstra ſuperior, ipſe an Pericles,* Eloquentiæ certamen *Poſteaquàm, inquit, ego hominem pugnando deieci, ille ſe negat cecidiſſe, itaq; uincit, & ſpectatores à ſua ſententia deijcit: ſentiens ſe bonis rationibus eſſe ſuperiorem, ſed Periclem eloquentia uincere, & quocunq; uellet agere multitudinem. Nam Thucydides uir præpotens diu in adminiſtranda republica aduerſatus eſt Pericli. Eam contentionem Archidamus palæstram appellauit.*

7 *Dario totius regni uiribus ſubinde impetum faciẽte, Scy-* Pietas in parentes *thæ paulatim cedentes, ad ultimas ſolitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo quem fugiendi finem eſſent facturi, reſponderunt ſe nec agros, nec uillas, nec urbes pro quibus dimicarent habere: cæterum quum ad parentum ſuorum monumenta peruentum eſſet, tum deniq; ſciturum Darium, quomodo Scythæ ſoleant præliari.*

Alexan

Alexander ſtatuerat Lampſacum diruere. Ad id tendenti quum Anaximenes Alexandri præceptor ueniret obuiam extra muros deprecaturus ſuæ ciuitatis perniciem, Alexander ſuſpicans quid eſſet petiturus, Iuro, inquit, me non facturum quod petit Anaximenes. Tum Anaximenes, Peto, inquit, ut Lampſacum diruas. Captus erat Alexander, & iure iurando compulſus eſt ſeruare, quos demoliri ſtatuerat. 8 Ingenioſè

Alexander conſulto oraculo monitus eſt, ut eum qui ſibi portã egreſſo primus occurriſſet interfici iuberet: occurrit agaſo, iuſſus eſt arripi. Roganti quid commeruiſſet, reſponſum eſt ita iuſſiſſe deum. Si ita eſt, inquit, ô rex, aliũ deſignauit oraculum. Nam aſinus tibi prior occurrit. Agaſo enim ſequitur aſinum ut impellat, alioqui non ſecuturum. Alexander delectatus hoc commento, aſinum pro homine occidit. 9 Solerter

Amaſis Aegypti rex ab amicis admonitus, quòd perfunctus negotijs forenſibus potaret, omniq; uoluptatum genere ſolueretur, reſpondit, Qui arcus habent, eos non intendere niſi quum opus eſt: quos ſi ſemper intendant, rumpendos eſſe, ac ne tum quidem fore uſui, quum exigit uſus. Ita qui nulla relaxatione curas ſuas ſoluunt, aut mente captos, aut corpore male affectos euadere. 10 Relaxandus animus

Conſpiciens quendam amiſſo filio lugentem, Si tunc, inquit, quum nondum eſſet, non dolebas: nec nunc quidem doleas quum non eſt. 11

Pſammenitus Aegyptiorum rex à Cambyſe regno pulſus eſt. Eius filiam ancillari ueſte indutam cum aliquot nobilium uirginibus Cambyſes mitti iuſſerat ad hauriendam aquam, ut hoc ſpectaculo parentum captiuorum animos diſcruciaret. Cæteris indignè ferentibus, ſolus Pſammenitus demiſit oculos. Mox iuſſit duci filium illius cum alijs plurimis eiuſdem ætatis, uinctis ceruicibus & ore frænato. Atq; hoc etiã 12

ſpectaculo ſolus Pſammenitus ad lacrymas commotus non eſt.Idem quum uidiſſet familiarem quendam exutum opibus mendicantem obambulare, hoc ſpectaculo adeo commotus eſt,ut ingenti fletu hominem amicum compellans, caput ſuũ barbarico more cæderet.Ea re cognita,quum Cambyſes per nuntium cauſam ſciſcitaretur,quur in liberorum calamitate tacitus,unius ſeniculi calamitatem tam impotenter ferret,reſpondit,Fili Cyri,domeſtica mala grauiora ſunt,quàm ut lacrymas recipiant: at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad ſummam inopiam redactus eſt, idq́; in extremo ſenectutis limine.

Fortiter Amanter

13 *Crœſus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit,quòd pacis tempore filij ſepelirent patres,in bello contrà,patres ſepelirent liberos.*

Pax bello potior

14 *Idem quum uideret Cyri milites per urbẽ captam diſcurrentes,percontatus eſt Cyrum,quid agerent. Quumq́; is reſpondiſſet,diripiunt urbem tuam, opesq́; tuas populantur. Nequaquam,inquit,ô rex,nihil tam hic meum eſt, tuum eſt quod diripiunt.Ea uox commouit Cyrum, ut ſuos à direptione reuocaret.*

Prudenter

15 *Quum Cambyſes ſe cum patre Cyro conferret, amicis illum patre præſtantiorem affirmantibus,Crœſus reſpondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquiſſet filium.Sentiens & hoc eſſe non infimum erga Rempub.meritum,ſi non ſolum ipſe te præſtiteris egregium uirum, ſed aliquem tui ſimilem gignas educesq́; patriæ.*

Proles debetur patriæ

16 *Megabyzes quum apud Helleſpontios agens audiſſet quòd Chalcedonij decem & ſeptem annis urbem condidiſſent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuiſſe cæcos, qui quum adeſſet locus urbi condendæ multo commodior,deteriorem elegiſſent.Hoc dicto ſcribit Herodotus*

Locus eligendus urbi

Mega

Megabyzen apud Helleſpõtios immortalẽ ſui memoriã reli
quiſſe. Quod ſi uerũ eſt, erat tũ tẽporis mira dictorũ caritas.

Simonides interrogatus utra res eſſet optabilior, diuitiæ 17
an ſapientia; Dubito, inquit, ut qui uideam ſapientes frequen Diuitiæ
tare diuitum fores: innuens philoſophos uerbis quidem con=
temnere diuitias, ſed re tamen eas captare.

Euripides, quum populus Athenienſis tumultuaretur, 18
offenſus ſententia quadam in illius tragœdia quæ tum age= Fiducia artis
batur, & autorem efflagitaret ut eam mutaret, progreſſus
in ſcenam dixit ſe ut populum doceret, non ut ab eo diſce=
ret, fabulas ſolere componere: Eruditio ſibi conſcia contem=
pſit multitudinis iudicium.

Idem apud Alceſtidem tragœdiarum ſcriptorem aliquan= 19
do queſtus eſt, quòd ſummo tridui labore adnixus non po=
tuiſſet niſi tres uerſus abſoluere. Contrà Alceſtidi glorianti Fiducia artis
quòd ipſe perfacile cẽtum abſoluiſſet uno die, At tui, inquit,
ad triduum modò, mei in omne æuum duraturi ſunt.

Euripides cuidam dicenti, Carmen condidiſti ex modis ad 20
tripudium accommodis, alio dictum hoc ridente, Ni ſtupidus
eſſet, inquit, non riſiſſet, quòd res ſerias Lydijs modis tem= Temperantia
perarim. Lydij modi laſciuiores ſunt. Porrò quæ per ſe tri=
ſtia ſunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus in
libello περὶ τοῦ ἀκούειν. *Quum Euripides choream agentibus*
ſuccinuiſſet cantionem quandam modulatam, unus illorum
riſit. Cui poëta, Ni ſtupidus eſſes & expers affectuum,
haudquaquam riſiſſes me canente Mixolydium.

Alexis poëta Callimedontem rhetorem, ut delicijs dedi= 21
tum taxauit his uerſibus:

Ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνήσκειν θέλει,
Ὑπὲρ δὲ μήτρας, Καλλιμέδων ὁ κάραβος.

Pro patria uel quilibet uelit mori, Luxus

At metræ amore, Callimedon ſolus cupit.

Perit Latinis ioci gratia, nam πάτρα patriam ſignificat, μήτρα non matrē, ſed uuluam aut piſcem ſonat. Piſces olim erant in delicijs.

22 *Cuidam uidenti ipſum iam ſenio feſſum ægrè lenteq́; incedere, ac roganti quid ageret, Paulatim, inquit, morior, ſiue pedetētim morior. Significās ſenes nō uiuere, ſed lēte mori.*

23 *Menander centum & quinq; fabulas ſcripſiſſe traditur, ex quibus tantum octo uicit. Itaq; quum à Philemone longe impari, fauore populi ſæpenumero uinceretur, forte illi factus obuiam dixit, Quæſo Philemon, bona uenia dic mihi, quum me uincis, non erubeſcis? Victi ſolent erubeſcere, at ſic uincere Menander iudicabat erubeſcendum.*

Populi iudicia

24 *Philoxenus poëta quum audiſſet ſuos uerſus à laterarijs perperam recitari, lateres ipſorum comminuit dicens, Vos mea corrumpitis, ego uiciſſim ueſtra.*

25 *Philippides poëta comicus Lyſimacho cum primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lyſimachus offerret liberalitatem ſuam, diceretq́;, Quid uis tibi impartiam rerū mearum? Quodcunq; uoles, inquit, modo ne arcani quippiam: ſignificans eſſe periculoſum noſſe magnatum arcana, quorum ſi quid effutias, actum eſt de capite: quanquam & alioqui ſolent odiſſe conſcios eorum quæ nolint efferri.*

Secreta regū

26 *Actius poëta interrogatus quur non ageret cauſas, quum in tragœdijs optimè tractaret argumenta. Quoniam, inquit, in tragœdijs ea dicuntur quæ ipſe uolo, in foro aduerſarij dicerent quæ minime uellem. Idem fit in dialogis, ubi qui ſcribit opus, unicuiq; tribuit orationem qualem putat eſſe commodam, in iudicijs ſecus fit.*

Poëtica fictio

27 *Antigenides Thebanus Iſmeniæ diſcipulo quum ſcite canens populo minus probaretur, Mihi, inquit, cane & Muſis:*

Fiducia artis

admonens

admonens prorſus eſſe contemnendum imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abundè magnum præmium ſit ipſa conſcientia.

Leo Byzantius *quum à ciuibus accuſaretur, adhortantibus nonnullis ut ad hoſtes confugeret, in cōcionem prodiens,* Ego, *inquit, à uobis ciues mei, quàm uobiſcū interfici malo.* 28 Pietas in patriam

Cuidam obijcienti oculorum infirmitatem, quum exprobrator eſſet gibbo deformatus, Humanum, *inquit, opprobraſti uitium, quum ipſe* Nemeſim *in tergo portes.* Nemeſim *appellauit uitium, quo uiciſsim ipſe poſsit redargui.* 29 Recriminatio

Aeſchylus poëta Tragicus *aliquādo ſpectans* Iſthmia *certamina, quum alter pugilum eſſet cæſus, totumq; theatrum exclamaret,* O Chium Iouem *ſudiſti,* Vide, *inquit, cuiuſmodi ſint hominum mores, cæſus ſilet, & ſpectatores uociferantur. Solent icti ob dolorem exclamare.* Hic *contrà, qui dolebat, ſilebat, qui læſi non erant clamabant.* 30 Præpoſteri mores

Pytho rhetor Byzantius *quum eſſet ſupra modum obeſo corpore, prodiſſetq; in concionem ſuaſurus concordiam* Byzantijs *ſeditione ciuili tumultuantibus, ſtatim populi riſus obortus eſt ex ipſo corporis habitu. At ille riſum uertit in rem ſeriam,* Ridetis, *inquit, ciues? Quum tale corpus habeā, uxorem habeo multo me obeſiorem, & tamen concordes quoduis grabatulum capit ambos; diſcordes ne tota quidem domus.* Hoc *procœmio uſus ingreſſus eſt orationem.* 31 Concordia

Pytho Athenienſibus *ob res feliciter geſtas ipſum admirantibus ac prædicantibus quòd* Cotyn *regem interemiſſet,* Dijs, *inquit, habenda eſt gratia, quibus autoribus hoc facinus preclarè geſtum eſt.* Nam *ipſe nihil aliud quàm manum & operam meam commodaui.* Euentus *rei in manu* Dei *eſt, & huic debetur gratia ſi quid feliciter ceſſerit.* Sed *interim uult noſtram operam accedere.* 32 Deo debetur gratia

33 *Lyſander Lacedæmonius militem qui de uia deflexerat* Integritas militis *caſtigauit.* Ei *dicenti ad nullius rei rapinam ſe ab agmine receſſiſſe,* Ne *ſpeciem quidem,inquit,rapturi præbeas uolo.*

34 *Thraſybulus quum moliretur exigua manu ciuitatē* Athe*nienſium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidam è conſcijs dicenti,quantas gratias tibi debebunt Athenæ per te libertatem conſequutæ?* Dij *faxint,inquit,ut quantas ipſe* Pietas in patriam *illis debeo,uidear retuliſſe.* Significans *neminem patriæ parem referre gratiam,etiam ſi uitam impendat.*

35 *Quum Gorgias ſophiſta recitaret in* Olympicis *ludis* Pax domeſtica *apud Græcos orationem de concordia,* Melanthus *quidam,* Hic, *inquit, de concordia totius Græciæ diſſerit, qui ſibi, uxori & ancillæ tribus duntaxat ut concorditer uiuant nondum perſuaſit.*

36 *Theodorus* Athenienſis, *cognomento* ἄθεος, *dicere ſolitus eſt,ſe doctrinam auditoribus dextra porrigere,ſed illos ſiniſtra accipere. Sentiens illos benedicta in malam accommodare partem.*

37 *Stratocles* Athenienſis *quum de parta uictoria nuntium accepiſſet,protinus ad populum retulit,utq; ſupplicatio dijs immortalibus decerneretur perſuaſit.* Aliquãto *pòſt quũ certior nuntius adferretur acceptæ cladis, populo indignante* Voluptas tēporaria *quòd deluſus eſſet,*Ecquis,*inquit,ueſtrũ quicquã damni accepit,quòd totũ hoc triduum mea opera hilares lætiq; fuiſtis?*

38 *Theramenes unus triginta tyrannorum, domo in qua multi accumbebant in cœnantes illapſa,ſolus incolumis euaſit.* Hanc *ob rem quum ab alijs fœlix prædicaretur, ille* Fortuna *magna exclamans uoce,*O *fortuna,inquit,cui me occaſioni ſeruas?* Senſit *uir prudens ſe non eſſe ſeruatum,ſed maiori malo reſeruatum.* Nam *aliquanto pòſt interfectus eſt.*

39 *Idem quum iuſſu tyrannorũ porrectam ueneni potionem*

fortiter

fortiter hauſiſſet,quod ex ea ſuperfuerat ſic illiſit ſolo,ut clarum ſonum æderet,reddensq́; ſeruo publico qui eam tradiderat,Critiæ,inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum continuo ad illum perferas. Erat is Critias è triginta tyrannis crudeliſſimus. Fortiter

Celebratur Iaſonis Theſſali dictum, quo ſe purgare ſolet ijs quibus moleſtiam aut uim attuliſſet. Qui magnis in rebus ſe iuſtitiæ cultorem habere uelit,eum in paruis interdum illam uiolare oportet. Velut in bello quo tuta ſit Reſpub. agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur. 40

Cleon poſteaquã reip. adminiſtrationẽ capeſſere deſtinaſſet,teſtatus eſt ſe iã omniũ amicitiarũ uincula uelle ſoluere: ꝙ amici plerũq; obſtant,ne liceat ubiq; rectũ tenere clauũ. 41 Priuatus affectus

Inter Neronem & Thraſeam graues intercedebant inimicitiæ, uerùm cuidam multa criminoſe iactanti de Thraſea,dicentiq́; cauſam ab illo perperam eſſe iudicatam, obſtitit Nero exclamans, Vtinam me tam Thraſea diligat, quàm eſt iudex rectus & æquus. Hoſtis hoſti teſtimonium perhibuit,de fama periclitanti. nullum autẽ grauius teſtimonium, quàm inimici de inimico. 42 Teſtimoniũ inimici

Nero ſibi cõpararat aulæum quoddam inſigne, tum pretio,tum pulchritudine. Id uidens Seneca,Declaraſti, inquit, te eſſe pauperem. Cauſam rogãte Nerone, Quoniã ſi iſthuc amiſeris,inquit,nõ poteris aliud parare ſimile. Euenit ut illud aulæum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio,ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummum habet unicum, quo amiſſo nõ queat alterum promere,pauper eſt. Tutiſſimum igitur eſt mediocribus ac parabilibus delectari. 43 Mediocritas

Seruus Dolabellæ quum interrogaretur an dominus eius auctionem propoſuiſſet, Domum,inquit, uendidit. Luxum 44

heri

heri notans,quum id falſum eſſet.Qui domum uendidit, non opus habet ut ſeruum exponat auctioni.

45 Arte retortũ conuicium *Plancus quum in cauſa quadam adeſſet amico, uelletq; teſtem moleſtum perturbare, interrogauit quo ſe artificio tueretur. Sciebat enim illum eſſe ſutorẽ. At ille lepidè retorquens in Plancũ, Gallam,inquit,ſubigo. Id quidem ſutorium habetur inſtrumentum, ſed tectè exprobrabat illi adulteriũ cum Meuia Galla,quo nomine Plancus male audiebat.*

46 Bibit & fugit *Poſt Mutinenſem fugam, percontantibus quid ageret Antonius, quidam è familiaribus eius reſpondiſſe fertur, Id quod canis in Nilo,bibit & fugit. Conſtat enim in Aegypto canes è Nilo currentes bibere:nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium.*

47 Lepidè *Lucius Cæcilius, quum C. Cæſar alijs qui ſecum pila luſitabant centum ſeſtertia daret,illi uni eius ſummæ dimidiũ: Quid,inquit,num ego una manu ludo ac nõ duabus? Si officium erat colludere,non minus præſtiterat ille quàm cæteri.*

48 Liberè *Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus ſexaginta,huc adigente Cæſare,in actione quadam induxit habitum Syri,qui ueluti flagris cæſus, ac proripienti ſe ſimilis exclamabat, Porrò Quirites libertatem perdidimus.*

49 *Ac paulo pòſt adiecit,Neceſſe eſt multos timeat quẽ multi timẽt. Ad has uoces populus uniuerſus oculos & ora cõuertit in Cæſarẽ,intelligens illius impotentiã his dictis lapidatam. Hoc modo quà licuit Laberius ultus eſt ſortem ſuam.*

50 Ex ambiguo tectè *Titius quidam ſtudioſè pila ludere ſolet, ſed idem noctu ſigna ſacra frangere putabatur. hunc quum gregales in campo deſiderarent, Veſpa Terentius hoc colore excuſauit, ut diceret illum fregiſſe brachium. Nam diuorũ imagines brachijs geſtabant donaria. Huc alluſit Veſpa.*

51 *Pylades hiſtrio Auguſti tẽporibus celebris, quum Hylas*

disci

diſcipulus, quem ad æqualitatis contentionem prouexerat, in ſcena canticum quoddam ſaltaret, cuius clauſula erat, τὸν *μέγαν ἀγαμέμνονα, id eſt, magnum illum Agamemnonem, ac ſublimem ueluti metiretur, è cauea proclamauit,* σὺ μακρὸν ὁ μέγαν ποιεῖς, *id eſt, tu longum facis non magnum. Tunc populus efflagitauit ut Pylades idem canticum ſaltaret iterum. Quumq; ad locum ueniſſet quem reprehẽderat, expreſſit Agamemnonem cogitabundum: nil magno duci magis conuenire ratus quàm pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.* Rex cogitabundus

Idem Hylam negligenter ſaltantem Oedipodem hac uoce caſtigauit, σὺ βλέπεις, *id eſt, tu uides: quum ille Oedipodem iam cæcum exprimere debuerit.* 52 Imitatio mala

Idem Pylades quum ſaltans Herculem furentem nonnullis inceſſum hiſtrioni conuenientem minus ſeruare uideretur, depoſita perſona ridẽtes increpuit, dicẽs, μωροὶ μαινόμενον ὀρχοῦμαι, *id eſt ſtulti furentem ſalto. Significans hoc ipſum quod uidebatur indecorum, maxime decorum eſſe.* 53 Decorum

Appius homo dicax uſq; ad ſcurrilitatẽ, Caio Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam uni locum eſſe uideo: notans illũ quòd luſcus eſſet. Cui Sextius ex tempore, Manus, inquit, laua, & cœna: tecte obijciens illi impudicitiã, aut certe rapacitatem. 54 Ab inexpectato

Appius maior quum in ſenatu ageretur de agris publicis, ac premeretur Lucilius ab his qui à pecore eius depaſci publicos agros dicerent, Non eſt, inquit, Lucilij pecus illud, erratis. Hactenus defendere uidebatur, ſed adiecit, ego liberum puto, qua lubet paſcitur. Iocus eſt ab inexpectato. Expectabatur enim ut probaret hoc pecus non eſſe Lucilij, ſed alterius cuiuſpiam, ac reum ſubleuaret, nunc irriſum grauabat. 55

Appius populo Romano exprobrabat, ſibi acceptum ferri debere quòd ex muto & elingui facundum haberet 56

conſulem

Facta dictis potiora

conſulem:de L. Volumnio collega ſentiẽs. Ibi L. Volumnius, Quàm mallem, inquit, tu à me ſtrenue facere, quàm ego abs te ſcite loqui didiciſſem.

Otiũ inutile

57 Appius Claudius dicere ſolitus eſt: Populo Romano longe melius committi negotium quàm otium. Sentiens multitudinem bellis excitari ad uirtutem, in pace defluere ad uoluptates ac luxum, ex quibus naſcitur rerum publicarum ac regionum exitium.

Ridiculè

58 Iſchomachus mimus cum primis celebris, medico percontante ruſticum qui ob ingurgitationem male habebat, num ad uomitum cœnaſſet, Nequaquam, inquit, ſed in uentrem. Iocus Græcis feſtiuior eſt, quòd εἰς ſonat pariter & in, & uſq; ad, εἰς ἔμετον, εἰς κοιλίαν.

Ab ambiguo

59 Item quum mendica quædam uentris tormina pateretur, ac medicus percontaretur, num haberet in uentre: Quî poteſt, inquit, quum triduo nihil comederit? Et huius dicti feſtiuitas iucundior eſt Græcis, quibus in uentre habere dicitur quæ fert uterum. Nam id medicus percontabatur, an eſſet grauida.

Nominis deprauatio

60 Antiocho cui cognomẽ erat ἐπιφανὴς, id eſt illuſtris, Polybius inuertit nomen, appellans illũ ἐπιμανῆ, id eſt, inſanũ, quòd cum infimis quibuſdam plebeijs atq; etiam cum hoſpitibus præter regiam dignitatem uoluptatibus indulgeret.

STRATONICVS.

Sitim præuenire

1 Stratonicus citharœdus, natione Athenienſis, non minus feſtiuis dictis quàm arte muſica celebris, ad quietem iturus aſsiduè iubebat puerum ſibi infundere uinum, non quòd ſitiam, inquit, ſed ne ſitiam.

Moleſtè

2 Idem quũ ſe cõtuliſſet Corinthũ, anicula quædã diu attentè illũ inſpexit, nec dimouebat ab illo oculos admirãti ſimilis: quumq; ille dixiſſet, quid uis mater, & quam ob cauſam me

me ſic aſpicis? Demiror, inquit, ſi te mater decem menſes pertulit in utero, quum hæc ciuitas unicum tantum diem habens te doleat.

Idem nauigarat in Pontum ad regem Beriſadem, ubi diu 3
moratus uoluit illinc in Græciam aufugere: quum id rex uideretur nō paſſurus, Bene, inquit Stratonicus, cogitas ô rex, Facetè
qui ſtatueris hic manere: ſuam fugam ſubindicans, ac regis conſilium probans, quaſi & ille de migrando cogitaſſet, & ipſe non niſi grauibus cauſis commotus pararet abitum.

Idem Byzātij quum citharœdus quiſpiam belle ceciniſſet 4
procœmium, cætera minus feliciter, ſurrexit, ac præconis in Initium bellū
morem pronuntiauit, quiſquis indicarit citharœdum qui bene ceciniſſet procœmium, drachmas accipiet mille.

Item interrogatus, quinā eſſent in Pamphylia miſerrimi, 5
Phaſelitæ, inquit: ſed addebat, in toto orbe miſerrimos eſſe Sidetas. Vtraq; gens eſt in Pamphylia. Phaſelitarum ſordes prouerbio notatæ ſunt, Phaſelitarum ſacrificium, quòd ſalſis piſciculis ſacrificarent dijs. Miſeros dixit parcos.

Idē interrogatus utri eſſent barbariores, Bœoti an Theſ- 6
ſali, nominauit Elæos: ſignificans hos utriſq; barbariores, Barbaries
cùm illi haberentur barbariſſimi. Hoc erat lepidius, *ſi ab Elæo fuiſſet propoſita quæſtio, ut forte fuit.*

Idem aliquando trophæum quum erexiſſet, hunc inſcri- 7
pſit titulum, Aduerſus male canentes cithara. Notans tales Citharœdi mali
ubiq; quamplurimos eſſe quos ipſe uiciſſet.

Idem percōtanti quod nauigiorū genus eſſet tutiſſimum, 8
longorū an contrà, reſpōdit, ea quæ ſubducta ſunt. Significās Ab inexpectato
nullum uectorem in ulla naui tutum eſſe, niſi quū nauis protracta eſt in ſiccum, quod olim hybernis menſibus fieri ſolet.

Idem Rhodi *quum artis ſuæ ſpecimen edidiſſet, neque* 9
quiſquam plauſu alio'ue geſtu ſignum fauoris dediſſet, ab- Applauſus
ſceſſit

ſceßit illinc dicens: Quum id quod nullo cōſtet impendio nō præſtetis, quî ſperem me à uobis præmium accepturum?

10 Idem Ptolemæo rege de muſica cum ipſo contentioſius

Decorum diſſerēte: Aliud eſt, inquit, ô rex ſceptrum, aliud plectrū. Significans non eſſe regium de muſica cum muſico diſputare.

11 Idem inuitatus aliquando, ut audiret citharœdum canen-

Alius alio præſtat tem, poſteaquam audierat, recitauit illum uerſiculum Home. Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id eſt, Huic dedit hoc pater altitonans, uerum abnuit illud. Cuidam roganti, quo pacto? expoſuit, male cithara canere dedit, bene canere negauit.

12 Idem quum trabes delapſa quendam è conuiuis occidiſſet,

Ex uocum affinitate dixit, ἄνδρες δοκῶ εἰσὶ θεοί, εἰ δ' ἢ μὴ εἰσὶ, δοκῷ εἰσὶ. Id Latinè reddi non poteſt: iocus eſt ex amphibolia: δοκῶ ſonat trabi, ſi ſubſcribas iota, & ſine hac ſonat opinor. Viri opinor dij ſunt, quòd ſi nō ſunt, trabi ſunt, niſi fortè δοκοὶ legendum acuto accentu, ut intelligas trabes ſunt.

13 Idem Seriphi agens, hoſpitem ſuum percontatus eſt, ob quam cauſam illic homines iuberentur uertere ſolum: quum ille reſpondiſſet, flagitioſos apud Seriphios exilio mulctari:

Exilium optabile Quin tu quoq;, inquit, aliquid flagitij committis, ut ex his locorum anguſtijs emigres? Notans regionem eſſe incommodam, & oppidum frigidum.

14 Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum de-

Luxus liciasq;, dicebat illos ædificare perinde quaſi eſſent immortales, obſonare quaſi breue tempus uicturos. Auidius enim fruimur his, quæ breui ſcimus auferenda.

15 De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret har-

Citharœdus malus moniam, ſed Cadmum. Phaon autem quum ſe gereret pro tibicine, iactaretq; ſe Megaris habere chorum, Nugaris, inquit Stratonicus, non habes, ſed haberis: Significans illum diſcipulum

ſcipulum eſſe potius quàm magiſtrum, aut chorum ipſo doctiorem eſſe.

Idem Stratonicus aiebat, ſe uehementer demirari Satyri ſophiſtæ matrem, quæ illum decem menſes tuliſſet, quem nulla ciuitas decem dies ferre poſſet. 16 Moleſti

Idem quum Satyrum accepiſſet apud Ilium peregrinari, feſtiuiter in illum retorſit illud prouerbio iactatum, In Ilio *ſemper mala:ludens ex ambiguo uocis.* Aliter *enim mala dicuntur quæ miſera triſtiaq; ſunt,aliter homines mali.* 17 Ilio mala

*Idem Minnaco fabro, ut opinor, ſecum de muſica diſceptanti,*Non *animaduertis,inquit,te ſupra malleum loqui.*Simillimum *eſt huic illud* Apellis,Ne *ſutor ultra crepidam.* 18 Vltra malleum

Idem quum quendam ſibi notum haberet obuium calceis pulchrè exterſis, ſpecie laudantis uituperauit,dicens, Nunquam *calceos tam bellè potuiſſe abſtergi,niſi abſterſiſſet ipſe.* 19 Laudando uituperare

Idem quum fortè ueniſſet Miletum, *quæ tum à conuenis inhabitabatur, uidiſſetq; omnia ſepulcra titulos habere peregrinorum,* Abeamus, *inquit, hinc puer, nam hic hoſpites uidentur mori,ciuium nullus.* 20 Conuenæ

Idem Zetho de muſica differenti, Te *unum, inquit,nequaquam oportet de muſica loqui, qui tibi nomen omnium à Muſis alieniſſimum elegeris, teipſum pro* Amphione *appellans* Zethũ.Amphion,*ut eſt in fabulis,cantu citharæ condidit* Thebas, *at* Zethus *frater ruſticus fuit.* Apparet *illum ſibi mutaſſe nomen.* 21 A nomine

Idem quum doceret Macedonem *quendam, nec ille quicquam proficeret,exaſperatus in diſcipulũ,* In Macedoniam, *inquit,pro eo quod alij dicunt* εἰς μακκαρίαν,*ſi cui precãtur exitium.* Obiter *notauit & Macedonicæ gentis barbariem.* 22 Macedonia

Idem quum uideret ſacellum malo ſordidoq; balneo uicinum, anathematibus pulchrè exornatũ, poſteaquam è bal- 23

Balneum ſordidum neo exijt male lotus, Non miror, inquit, hic multas pendere tabulas. Quiſquis enim hic lauit, illic ſuſpendit tabulam ueluti ſeruatus. Indicans magnum eſſe, ſi quis è tali balneo exiſſet incolumis. Alluſit autem ad morem nautarum aut militum è mari belloq; ſeruatorum.

24 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas ac mœnia circunſpiciebat: perconanti uerò cuidam quid circunſpiceret, Pudet, inquit, ſi uidear exire è lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sunt eius nominis ciuitates multæ, ſed de Heraclea Thraciæ ſenſit opinor. Ciuitas lupanar

25 Idem in eum qui quum prius fuiſſet olitor, poſtea factus muſicus de arte ſecum contenderet, pronuntiauit ſenarium Græcum uulgò celebrem:

Ἄδοιτις ἣν ἕκαςος εἰδείη τέχνην. id eſt,

Quam quiſq; nouit artem, eam canat licet. Mutato uerbo, detorſit ad iocum quod eſt in prouerbio, ἔρδοι τις, &c.

26 Idē quū in Maronia potaret cū quibuſdā, dicebat ſe poſſe ſcire ad quem locum ſpectaret ciuitatis, ſi tecta facie ipſum ducerēt. Quū duxiſſent, rogaſſentq; quò ſpectaret: Ad cauponā, inquit: ſentiens totā ciuitatē nihil aliud eſſe quā cauponā. Itaq; quocūq; uerteretur tectis oculis ſciebat ſe ſpectare cauponam. Maronia Ciconū ciuitas eſt dedita negotiationi. Antuuerpia

27 Idem quum in Arcadia malam terram, ac ſalſam aquam balneator exhiberet, iocatus eſt, ſe terra mariq; obſideri. Apparet in balneis terræ fuiſſe uſum, qui nunc eſt fullonibus.

28 Idem quum apud Sicyonios uiciſſet aduerſum ſe cithara certantes, conſecrauit in Aeſculapij templo trophæum cum hac inſcriptione, Stratonicus à male cithara canentibus. Hoc ſi idem eſt cum eo quod paulò ante memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri: referuntur enim hæc apud Athenæum.

Idem

Idem quendam qui male cecinerat rogauit, cuius eſſet can tio: quum ille reſpondiſſet, Carcini, Multo magis, inquit, quàm hominis. Carcinus enim Græcè cancrum ſonat. Eſt autem eadem uox cantoris cuiuſdã nomen, quem notant Græcorum prouerbia. 29 A nomine

Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia. Nam mos erat, ut hoſpites pluris lauarent quàm ciues: Scelerate, inquit, puer, ob æs me propemodum Phaſelitem reddideras. Nam hoc accidit in Phaſelide, de qua gente male ſentiebat tanquam ſordida. Proin miniſtrum obiurgans, notat gentis malitiam. 30 Phaſelita

Idem cuidam laudanti ipſum, ut aliquid ab eo acciperet, Ego, inquit, maior mendicus ſum: ſentiens non eſſe muſicorum dare laudanti, ſed accipere à laudatis. 31 Mendicus à mendico

Idem quum doceret in ciuitatula perquàm exigua, iocatus eſt mutatione literæ, non eſt πόλις, *ſed* μόλις, *id eſt, non eſt ciuitas, ſed uix. Sentiens uix dignam nomine ciuitatis.* 32 Deprauatio nominis

Idem quum eſſet Pellæ, & ad puteum deſcendiſſet, rogauit nam eſſet aqua potabilis: quum dixiſſent qui aquam hauriebant, nos iſtam bibimus: Non eſt igitur, inquit, potabilis: quòd illos uideret pallidos luridosq́;. Nam id interpretabatur malæ ualetudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant. 33 Res uerbis contraria

Idem quum audiſſet nixus matris Timothei regis, Si, inquit, opificem peperiſſet, non deum, quales emiſiſſet uoces? Irridens quorundam fœdam adulationem, qui regum filijs tribuebant diuinitatem, quum uox parientis regem æquè miſerabilis ſit ac parturientis quemlibet plebeium. Ipſe autem Stratonicus filius erat opificis. 34 Regum natiuitas

Idem Polyidæ glorianti quòd diſcipulus ipſius Philopas canendo uiciſſet Timotheum, Miror, inquit, ſi ignoras, quòd diſcipulus tuus condit decreta, Timotheus autẽ leges. Iocum 35 Certare cum rege

captans ex ambiguo uocis. Nomos enim Græcis & legē ſonat, & modulos cātionis. Itaq; periculoſum eſt regē uincere.

Ex mutata litera

36 Idem pſaltæ cuidam moleſtius obſtrepenti, ψάλλ' ἐς κόρακας dixit, pro βάλλ' ἐς κόρακας, abi ad coruos: ludens unius literæ mutatione.

Magnus ſtultus

37 Idem cum uidiſſet Propin citharœdum Rhodium, corpore quidem magnum, ſed arte puſillum, percontantibus qualis uideretur, reſpondit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, piſcis. Singulis uerbis hypoſtigme ſeparatis, alium efficiens ſenſum, de quo nobis dictum eſt in Chiliadibus.

Cum diis

38 Idem quum in ludo ſuo haberet pictas Muſas nouem, Apollinem unum, diſcipulos autem tantum haberet duos, rogatus à quodam quot haberet diſcipulos, Cum dijs, inquit, XII. De huius ioci genere nobis alibi dictum eſt.

Templa uacua

39 Idem uerſans apud Maliſſam quū uideret tēpla multa, homines paucos, ſtans in medio foro, clamauit, Adite templa.

Præconum turba

40 Idem apud Abderitas agens, conſpicatus illic ſingulis ciuium ſingulos eſſe præcones, adeo ut propemodum maior eſſet præconum numerus quàm ciuium, à cœna cœpit per ciuitatem ſummis pedum digitis ingredi, demiſſis in terram oculis. Percontantibus autem Abderitis, quid mali repente accidiſſet illius pedibus, ita reſpondit, Cætera quidem belle ualeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipſis adulatoribus: illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Sentiens illic præconum plena omnia.

Citharœdus malus

41 Idem quum in ſacrificio malus quidam tibicen eſſet cantaturus, Bene ominādum eſt, inquit, libantes precemur deos, Significans opus deorum auxilio ut bene caneret.

42 Citharœdus quidam malus Stratonicū excipiebat conuiuio, atq; ſuper cœnā oſtentabat illi artem ſuam. Erat autem apparatus ſplēdidus. Itaq; Stratonicus quum illo canēte non

habe

habeɾet qui cum loqueretur, confregit poculum, & popoſcit maius. Id quum accepiſſet cum multis cyathis, ſoli calicem oſtendit, moxq́; ſeſe uino ingurgitauit & obdormijt. Quum forte ſuperueniſſent aliquot comeſſabundi, cantori qui conuiuium exhibebat noli, Stratonicus expergiſcens factus eſt ebrius. At illi quum intellexiſſent, quòd multũ aßidueq́; bibendo fuiſſet inebriatus, Stratonicus compendio reſpondit, Hic inſidiator & ſceleratus cantor, me ueluti bouem ad præſepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo ſaginantur priuſquam mactantur.

Idem in citharœdum imperitum, cui nomen erat Cleon, ſed uulgò dicebatur bos, Olim, inquit, aſinus lyræ dictum eſt, nunc bos eſt lyræ. 43 Bos lyræ

Idem Rhodios *quum uideret delicijs diſſolutos, & calido potu utentes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatẽ illorum appellauit procorum ciuitatem. quòd colore quidem differrent à Cyrenæis, qui nigri ſunt, luxu & uoluptatum ſtudio ſimiles. Sic hodie quidam appellant albos* Mauros. Eiuſdem *feruntur & alia libere ſalſeq́; dicta, in quibus dicitur imitatus* Simonidẽ *&* Philoxenum. *Si rogas quod libertatis præmium tulerit, offenſo* Nicocle Cypriorũ *rege, uenenum bibit & mortuus eſt. Hic primus fertur auxiſſe chordarum numerum, & harmonias docuiſſe, & diagramma reperiſſe.* 44

Phœnicides *cum apponeret piſces in conuiuio, ſed his dun taxat qui dediſſent ſymbolum, dixit, Mare quidem eſſe commune, ſed piſces in eo natos eorum eſſe qui emiſſent.* 45 Empta

Theocritus Chius *poſteaquam* Diocli *lurconi periſſet uxor, & in funebri cœna quam illi parabat, nihilo ſecius obſonia uoraret, flens interim, Deſine miſer, inquit, nihil profeceris, obſonijs indulgens. Sentiẽs illi ſemper flendi fore materiam, ſi pergeret deliciari. Olim ueſci piſcibus pro deli-* 46 Luxus

 cijs

cijs habebatur, & infami uocabulo dicebantur opſophagi. Nunc ea res magna eſt ſanctimonia.

47 Idem quum Anaximenes eſſet dicturus, ita præfatus eſt: Incipit uerborum flumen, mentis gutta: ſignificans illum eſſe multiloquum, ſed minime ſapientem.

Loquacitas

48 Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atque hi qui ducebant, iuberent hominē bono eſſe animo, fore enim incolumem ſimul atque ueniſſet ad oculos regis, Omnem, inquit, ſpem ſalutis uobis adimitis: mordens regem quòd luſcus eſſet. Rex audito ioco, iuſsit hominem agi in crucem.

Iocus intempeſtiuus

1 Chiroſophus Dionyſij adulator, quū uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipſe quanquam longo abeſſet interuallo, nec audiret, pariter riſit. Rogauit Dionyſius num audiret quæ dicerentur: negauit. Quur igitur, inquit, rides? Quoniam perſuaſum habeo quicquid iſthuc eſt quod inter uos agitis, eſſe aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, ſed feſtiua.

Ex ambiguo

2 Arcadion adulator odio Philippi Macedonis ſponte deſeruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adeſſet. Eum rex accerſitum rogauit, quouſque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cœnam, itaq; cum eo in gratiam rediјt. Quanquam libertati ſuberat adulatio, ſubindicans Philippum nuſquam non eſſe celebrem.

3 Melāthius Alexādri Pheræi paraſitus, interrogatus quomodo fuiſſet interfectus Alexander, Per coxam, inquit, in meum uentrem. Sentiens idem uulnus etiam ſuo inflictū uentri, cui iam erat eſuriendum, mortuo qui conſueuerat alere.

Ventris ſtudium

4 In Archippum Athenienſiū ducem, contractis & incuruis humeris, iecit ſcōmmā, dicens eum, οὐ προεστάναι τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφέναι. Nam iocus Latinis uerbis reddi non

poteſt. Quanquam legendum arbitror προκεκυφέναι, *id eſt, non anteſtetiſſe, ſed antecubuiſſe. Stat enim qui erecto eſt corpore,* προκύπτει *qui ſe ante alium incuruat.*

Interrogatus quid ſentiret de tragœdia Diogenis, nega- 5
uit ſe uidiſſe, quòd eſſet obtecta uerborum inuolucris. No- Verborum
tans ambitioſa uerborum copia rem obſcurari. Refert Plu- ampullæ
tarchus περὶ τοῦ ἀκούειν.

Agis Argiuus adulator uidens Alexandrum ingentia mu- 6
nera dediſſe cuidã ridiculo, exclamauit, O rem uehementer
abſurdam. Quum Alexander hac uoce excitatus dixiſſet,
Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pati non poſſe, quum Libertas adu-
uideam uos è Ioue prognatos omnes pariter aſſentatoribus latrix
delectari. Siquidem & Iupiter Vulcanũ habet pro morione,
& Hercules Cercopibus, & Bacchus Silenis delectari con-
ſueuit. Tales uidemus & apud te magni fieri. Peſtilentiſſi-
mum adulationis genus, ſub libertatis imagine blandiri.

Seuerus imperator quum è Britannia rediret, non ſolum 7
uictor, ſed etiam in æternũ pace fundata, uoluens animo quid Omen
ominis ſibi occurreret, Aethiops quidam è numero militari,
claræ inter ſcurras famæ, ac iocorum celebriũ, cum corona
è cupreſſu facta ei occurrit. Cæſar & coloris, & coronæ ta-
ctus omine (nam cupreſſus funebris eſt) iratus iuſsit hominẽ
ſubmoueri. At ſcurra diſcedens peius omen addidit lingua, di
cens, Totum fuiſti, totum uiciſti, iam Deus eſto uictor. Scur-
ræ iocus uaticinium erat. Nam Cæſar aliquanto pòſt perijt.

Praxaſpes Cambyzen regẽ admonuit, ut parcius uino in- 8
dulgeret. Turpem enim eſſe in rege ebrietatẽ, in quem unum Impius adu-
omniũ eſſent cõiecti oculi: cui rex, Vt ſcias, inquit, quàm mihi lator
nunquã excidã, approbabo etiã poſt uinũ & oculos & ma-
nus in officio eſſe. Bibit deinde ſolito largius, iamq́; uinolen-
tus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataq́; ſupra caput

ſiniſtra manu ſtare:tunc in cor adoleſcentis figit ſagittam, nam id dixerat ſe petiturum:reciſoq; pectore iaculum cordi infixum oſtendit patri, rogans num ſatis certam haberet manum. At ille negauit Apollinem potuiſſe certius mittere.

9 Muſcæ regum *Niceſias Alexandro abigenti muſcas, quòd ab illis diceret ſe morderi, Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, guſtato ſanguine. Adulatores notauit, ut omnibus muſcis plus ſugentes.*

10 Petax *Cliſophus Athenienſis adulator, Philippo increpanti cur ſemper aliquid peteret, Obliuiſcor, inquit. Lepidus iocus, ſed pugnans cum laudatiſſima ſententia, Beneficij accepti meminiſſe, dati obliuiſci oportet.*

11 *Idem à Philippo donatus equo ſaucio uendidit, & ab eo poſt interrogatus, ubinam eſſet equus, Ex uulnere, inquit, illo* Petax *confectus eſt. Ludens ex ambiguo. Nam* πέπρακlαι, *ſonat uenditus eſt & confectus eſt.*

12 Ex inuerſione *Idem Philippo iacienti in ipſum ſcommata, & admodum hilari, Ergo poſthac, inquit, te non alam, lepide inuertens rem. Nam reges in hoc alunt paraſitos, ut illorum dictis exhilarentur. Quòd ſi ipſi reges per ſe norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus ſit paraſitis, quum ipſi norint paraſitos agere. Alioqui paraſiti magis alunt reges,* Salſè *quàm reges paraſitos. Quanquam Plutarchus in Sympoſiacis ita refert,* οὐκ ἐγώ σε τρέφω, *id eſt, non ego te alo: notans regem, quòd uerſa rerum uice, pro rege ageret morionem. Tu me alis, ut ridiculis dictis te exhilarem, non ego te.*

13 Parſimonia exprobrata *Bithys paraſitus quum Lyſimachus rex ueſti ipſius curaſſet affigendum ſcorpium ligneum, aut, ut Plutarchus ait, rubetam pulchrè aſſimulatũ uero, perturbatus reſilijt. Ridentibus omnibus ubi dolum ſenſit, Et ego, inquit, te uiciſſim terrebo rex. Quum ille dixiſſet ſic, Da mihi, inquit, talentum:*

expro

exprobrans regi ſordes & parſimoniam.

Philoxenus, cui cognomẽ Pternocopis, patria Corinthius, orto ſermone quòd turdi magno uenderentur, quum fortè adeſſet Corydus, qui male audiebat, quòd corpus ſuum ad quæſtum proſtituiſſet, Atqui ego, inquit, memini fuiſſe tempus, quo Corydus obolo parabatur. Ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen eſt. 14 Ex nomine

Idem, opinor, dixit eas eſſe iucundiſſimas carnes quæ carnes non ſunt, & ſuauiſsimos piſces qui piſces non ſunt. Item dixit amœniſſimam eſſe nauigationem iuxta terram, & ambulationem iuxta aquam. 15 Mediocritas grata

Philoxenus poëta Dionyſio recitante ſua carmina, quum alij per aſſentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in lapidicinas. Subindicans hoc eſſe tolerabilius quàm audire laudareq́; tam mala poëmata. Nam antea rex offenſus miſerat illum in lapidicinas. 16 Liberè

Idem interrogatus quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutiſſimè reſpondit: Quoniam, inquit, ille tales inducit, quales eſſe deberent, ego quales ſunt. 17 Argutè

Idem apud Pythonem prandens, appoſitis oleis; quum paulò pòſt inferretur patina piſcium, percuſſo uaſculo quod habebat oleas, Homericum hemiſtichium dixit μάςιξεν δ' ἐλάαν, *id eſt, ſcutica incitauit, ut traherent. Nam de auriga dictum eſt. Senſit autem Philoxenus oleas quàm primum auferendas, alludens interim ad Græcam uocem* ἐλαιῶν *quæ ſonat olearum, &* ἐλάαν *quod ſonat trahere currum aut aliquid ſimile.* 18 A carmine Homeri

Idem uocatus ad conuiuium, quum eſſet appoſitus ater panis, Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Nigra enim obſcurant: & atras tenebras dicimus, quum color 19

albus plurimum habeat lucis, unde & oculis noxius.

20 *Corydus paraſitus compotante ipſi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum uinum deficeret, ipſe iuſſit imponi duos ſupra centum obolos, Gnomen autem conferre quantum populo uideretur: notans illam è populo quæſtũ facere.*

21 *Idem quum Plyctor citharœdus lentem ſorberet, ac lapidem lenti admixtum manderet, O miſer, inquit, etiam lenticula te ferit. Significans illum dignum qui ab omnibus lapidaretur, poſteaquam lens illi lapidem incuſſerat.*

Spectator conuiuii

22 *Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cibi laudatiſſimi genus circunferretur, ſed apud Corydum ſemper deficeret, Vtrum, inquit, Ptolemæe ſum ebrius, an uideor mihi uidere iſta circũferri? Admonens ſe nihil aliud quàm ſpectatorẽ eſſe Mattyæ. Ebrijs autem uidentur omnia uerſari in gyrum.*

Ex ambiguo

23 *Idem Chærephonti paraſito dicenti, non poſſum ferre uinum, Ne id quidem, inquit, quod in uinum. Sentiens illi non eſſe quod impenderet in uinum. Fert autem qui tolerat, & fert qui confert pretium.*

Voracitas

24 *Idem quum Chærephon nudus in conuiuio diſtenderetur, ô Chærephon, inquit, nunc te ueluti Lecythos intueor, quouſque plenus ſis. In Lecythis uitreis apparet, quouſque plenæ ſunt, ſi exinaniantur è thecis. Ita in cute illius apparebat expletio totius corporis.*

Munera

25 *Idem quum Demoſthenes ab Harpalo poculum ingens dono accepiſſet, Hic, inquit, alios Acrocothonas, hoc eſt, bibulos appellat, quum ipſe magnam pateram attraxerit. Cothon cyathus eſt fictilis. Attrahit qui accipit donum, & attrahit uinum qui bibit.*

Vmbra

26 *Idem ſolitus nigros panes inferre in conuiuium, quum alius intuliſſet nigriores, dixit, illum non inferre panes, ſed panum umbras, ob immodicam nigredinem.*

Pauſimachus in paraſitum qui ab anicula alebatur, dice- 27
bat, Illi qui cum anu conſuetudinem habebat, diuerſum quid- Vetulæ concubinus
dam accidere atque ipſi uetulæ. Nam illum ſemper aliquid
uentre concipere, illam nunquam. Sentiens illum ſubinde fie-
ri ſaturum, illam manere ſterilem.

Cineſias uidens Alexandrum magnum à pharmaco quod 28
ſumpſerat uehementer turbatũ, Quid, inquit, nobis faciendũ Dii miſeri
eſt, quũ uos dij talia patiamini? Quũ Alexander ægrè ſuſtu-
liſſet oculos, Quales, inquit, dij ſumus, metuo ne dijs inuiſi.

Pantaleõ in Arſinoẽn Lyſimachi uxorem uomere ſolitam 29
torſit hunc uerſiculum, Libertas infelix

Κακῶν κατάρχεις τήνδ' ἐμοῦσαν εἰσάγων. *Id eſt,*

Dominare prauis, qui hanc uomentem induxeris.

Quod ubi reſciuit Lyſimachus, in muſtelæ cauea incluſit ho-
minem, ac tanquam feram circunferri iuſsit, aluitq́; uſque ad
mortem. Huic certe bonum dictum male ceſsit.

Arceſilaus quum Apellem Chium ægrum inuiſens etiam 30
egere ſenſiſſet, poſtridie reuiſit illum decem drachmas ſe- Benignè
cum adferens, & proxime aſsidens, Hîc nihil eſt, inquit, præ-
ter Empedoclis elementa,

Ignem & aquam, terram atque uolubilis ætheris orbes.

Ac ne cubas quidem, inquit, ſatis cõmode, ſimulq́; moto cer-
uicali, furtim ſubiecit pecuniam. Hanc quum anicula quæ
ægrotanti adminiſtrabat, reperiſſet, & Apelli narraſſet: ille
ridens, Diſperream, inquit, niſi hoc Arceſilai furtũ eſt. κλέμ-
μα ἀ κλέπτω, *quod Græcis & celo ſignificat & furor.*

Apelles quum uidiſſet tabulam à Protogene pictam, quam 31
Demetrius in bello ſeruarat deprecantibus Rhodijs, ali- Opus immortalitate dignũ
quandiu præ ſtupore tacitus eam eſt contemplatus, tandem in
hanc uocem erupit: Ingens labor ac mirandum opus, deſunt
tamen Gratiæ, quæ hoc aliaq́; eiuſdem auferant, atq́; in cœlo

repon

reponant. eam tabulam Protogenes *nondum abſoluerat.*

32 De arte artifex *Qvum Megabyzes aliquando in officinam Apellis ueniſſet, cœpiſſetq; neſcio quid de pingendi arte loqui,* Apelles *non ferens regem de his iudicantē quæ non didicerat, Quandiu, inquit, ſilebas, omnes te ob aurum, purpuram, ac diadema uenerantes, magnum uirum eſſe putabant: nunc pueri mei qui colores terunt, ob inſcitiam te rident.* Plinius *pro* Megabyze *ponit* Alexandrum *magnum.*

33 Celeritas inepta *Pictori parū peritè de celeritate glorianti, & oſtenſa tabula dicenti, hanc modo pinxi, Etiamſi tacuiſſes, inquit* Apelles, *res ipſa loquitur quòd eam ex tempore ſubito pinxeris.*

34 Spes boni futuri Apelles *cum* Laidem *adhuc uirginem uidiſſet ex* Piræo *ferentem aquam, admiratus inſignem formam, duxit illam in conuiuium ſodalium. Cæterùm irriſus ab illis, quòd pro meretrice uirginem adduxiſſet in conuiuium,* Ne *miremini, inquit, ego eam alo, ut aliquando fruar.* Nam *priuſquā totum exceſſerit triennium, eam formoſam reddam.*

35 Moroſa diligentia Idem *dicere ſolet ſibi cum* Protogene *omnia eſſe paria, aut illi etiam meliora: uno ſe præſtare, quòd ille manum de tabula neſciret tollere. Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam moroſam appellant, quæ frequenter officit, non pictori tantum, ſed & oratori.* Huic *uitio affinis fuit uir eximie doctus* Paulus Aemulius Veronenſis, *qui ſibi nunquam ſatisfaciebat, ſed quoties recognoſcebat ſua, mutabat pleraque: diceres opus non correctum, ſed aliud: idq; ſubinde faciebat.* Quæ *res in cauſa fuit, ut citius elephanti pariant quàm ille quicquam edere poſſet.* Nam *hiſtoriam quam ædidit, pluſquam triginta annis habuit præ manibus.* Et *ſuſpicor huc adactum ut euulgaret.* Nec *multum abfuit ab hoc uitio* Thomas Linacrus Anglus, *uir undequaque doctiſſimus.*

Nunq

Nunquam tam occupatus fuit,ut diem prætermitteret in quo nil omnino pingeret, artem exercens. Vnde ſubducens ſeſe à negotijs dicere ſolet, Hodie nullam lineam duxi. *Quæ uox abijt in prouerbium,de quouis officio prætermiſſo.* 36 Artis exercitatio

Idem tabulas in pergula proponere ſolet, poſtq; eas latitans, quid prætereuntes reprehenderent auſcultabat. Sutor quidam reprehendit, quòd in crepidis pauciores una intus feciſſet anſas:tulit hoc tacitus Apelles*: poſtridie quum idem circa crus aliquid notaret,* Apelles *indignatus proſpexit denuntians illi, ne ſutor ultra crepidam iudicaret. Quod & ipſum in prouerbium uenit.* 37 Iudicare de arte aliena

Protogenes Rhodi *uiuebat. Eò* Apelles *uidendi eius gratia profectus eſt,continuoq; petit officinam,in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ anicula quædam cuſtodiebat. Ea* Protogenem *negauit eſſe domi, rogauitq; à quo quæſitum diceret reuerſo,* Ab hoc,*inquit* Apelles*, arreptoq; peniculo lineam ex colore duxit ſummæ tenuitatis, per tabulam.* Reuerſo Protogeni *quæ geſta erant anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus,continuo dixit,* Profectò Apelles Rhodum *uenit. Nec enim in alium cadit tam abſolutum opus,* Mox *induxit alio colore lineam illa ſubtiliorem, anuiq; mandauit, ut ſi rediret hoſpes, diceret oſtenſa linea,*Hic *eſt quem quæris.*Reuerſus Apelles,*et uinci erubeſcens,tertio colore lineas ſecuit, nullum relinquens amplius ſubtilitati locum.*Protogenes *uictum ſe confeſſus in portum deuolat, hoſpitem quærit, domumq; ducit uictus uictorem.*Ex *minimo ueſtigio artifex agnoſcit artificem.* 38 E linea iudicare

Agatharchus *pictor ſeſe iactabat de pingendi celeritate, quum* Zeuxis *diutius immoraretur operi.at* Zeuxis *reſpondit,*Ea *quæ citò fiunt,citò perire:contrà, quæ paulatim exacta cura abſoluerentur, ætatem ferre.*Iuxta Valerium *ita* 39 Cito nata non durant

reſpon

reſpondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Citò nata citò pereunt, diu elaborata ferunt ætatem. Beta cito naſcitur, buxus paulatim.

40 *Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhaſio. Quum enim Zeuxis tam ſcite effinxiſſet uuas, ut in ſcenam aues aduolarent, Parrhaſius detulit linteum pictum, ita ueritate repræſentata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo oſtendi picturam. Mox intellecto errore, Viciſti, inquit, Parrhaſi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.*

41 *Idem poſtea pinxit puerũ uuas ferentẽ, ad quas quũ aues* Imitatio *aduolaſſent, proceſſit iratus operi, Vuas, inquit, melius pinxi quã puerũ. Nam ſi hoc cõſummaſſem, aues puerũ timere debuerãt. Ingenuitatis exẽplũ. At aues uiderũt in puero nullũ eſſe motũ, itaq; aut mortuum, aut dormientẽ arbitratæ ſunt.*

42 *Scopas Theſſalus ſtatuarum artifex demirãti cur in ædibus ſuis tantum haberet rerum ſuperuacanearũ & inuſitatarum, Imò his, inquit, ſuperuacaneis felices ſumus ac beati, non illis neceſſarijs. Quum ea quæ ſunt uitæ neceſſaria, ſint ſuapte natura pretioſiſſima, tamen quia quotidiana ſunt, multisq; communia contemnuntur. Cæterum quanti ſint pretij, declarat extrema neceſſitas, quæ ſi incidat, quilibet libens omnes gemmas, aulæa & aurum ſuum uno pane commutet: Cætera magis ad oſtentationem pertinent quàm ad ſalutem. Suſpicor hunc eundem eſſe de quo refert M. Tullius libro de Oratore ſecundo: Quum cœnaret Crannone in Theſſalia Simonides apud fortunatum hominem & nobilem, cecinisſetq; id carmen quod in eum ſcripſiſſet, in quo multa de laudibus Caſtoris & Pollucis admiſcuerat, quod ornandi gratia poëtæ ſolent facere, Scopas dixit, dimidium ſe eius quod pactus eſſet pro carmine daturum, reliquum peteret à ſuis*

Superuacua

Tyndaridis quos æquè laudaſſet. Quidam ſoli uolunt laudari. Euocatus eſt Simonides per duos iuuenes, qui nuſquam poſtea uiſi ſunt: interim ruina conclauis Scopas obtritus eſt cum ſuis conuiuis, incolumi Simonide.

43 Polycletus ſtatuarius dicere ſolet, eorum opificium eſſe moleſtiſſimum, quibuſcunque lutum perueniret ad ungues: Plaſtas opinor ac figulos notans. Admonuit autem eas artes exercendas, unde non conſpurcaretur opifex. Tale nimirum philoſophiæ ſtudium. Philoſophia ars

44 Idem duas ſtatuas eodem argumento fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram ad opinionem uulgi, & ad cuiuſuis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbam. Prior illa quam ex arte fecerat, magnopere laudata eſt. Altera non item. Tum Polycletus, Atqui ſcitote, inquit, quòd hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quam uituperatis, uos feciſtis. A populo factam dixit, quam ad iudiciū populi fecerat. Vicit tamē artis ſpecies imprudētes. Si moniti fuiſſent, utram ad illorum iudicium finxiſſet, eam prætuliſſent. Populi iudicia

45 Arato deſtinanti tyrannorum communi odio abolere tabulam inſignis artificij, quæ Ariſtratum in curru uictorem habebat, Nealces ſupplex interceſſit, ut opus incolume ſeruaretur, dicens cum tyrannis, non cum tyrannorum imaginibus belligerandum eſſe. Honos artis

46 Quum Philippus locum quendam Ithomatam non minus munitū, ſi præſidiū imponeretur, quam erat Acrocorinthus, occupaſſet, & ſacrificio peracto per uatem ad ipſum exta eſſent delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonſtrauit: & ipſe animi dubius rogabat eos quid exta portenderent, utrum Meſſenijs locum redderet, an retineret. Hic Demetrius arridens, Si animum, inquit, uatis geris, locum dimittes: ſin regis, utroque cornu bouem retinebis. Peloponneſum Diuinatio

bonis

bouis ænigmate ſignans, quàm facilè tueretur, ſi duas arces præſidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo ſuam ſententiam dicere, poſt diutinum ſilentium hunc in modum reſpondit, Permulti ſunt ò Philippe Cretenſium mõtes, permulti Bœotiorum ac Phocenſium tumuli terra prominentes, item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis ſiti, qui natura munitiſſimi ſunt: & tamen quum horum nullum ceperis, omneis tamen ſponte imperata faciunt. Latrones rupes & ſaxa incolunt, ac præcipitijs ſe tuentur: regi autem nihil beneuolentia firmius aut munitius eſſe poteſt.

47 Regum amicitia *Philippus Arato uenenum dandum curarat, quod non repentè occideret, ſed lenta tabe conſumeret. Id ubi ſenſit Aratus, nec inueniretur remedium, diſſimulauit, & ingreſſus cubiculum uni tantum ex familiaribus dixit, O Cephale hæc ſunt præmia regiæ amicitiæ. Non ſemper tutum regibus optima dare conſilia.*

48 *Quum ex Athenienſium ſocijs quidam contumeliæ cauſa rogaſſet captiuũ Laconem, num qui in prælio occubuiſſent, fuiſſent ſtrenui uiri, Magni profectò, inquit Lacon, faciendum fuſum, ſagittam ſentiens, ſi ſtrenui ignauiq; diſcrimen noſſet. Significans illic ubi res ſagittis aut ſaxis agitur, nullũ eſſe fortis & ignaui diſcrimen: ſed ubi comminus res geritur, ibi demum apparet qui ſint uiri, qui non.*

49 Otium *Turbo Adriani Cæſaris præfectus, admonitus ab eo, ut curam haberet ſuæ ualetudinis, ſibiq; daret uacationem à negotijs, reſpondit, Non decere Cæſaris præfectos niſi ſtantes mori. Ignauum eſſe ſentiens in lecto decumbentem expirare.*

50 Modeſtè *Idem quum adhuc nihil aliud eſſet quàm centurio, & ante præfectos à Cæſare uocaretur in conſilium, Turpe eſt, inquit, ò Cæſar, excluſis præfectis cum centurione agere.*

Milo

Milo Crotoniates athleta, iam ſenex quum uidiſſet athletas alios in curriculo ſeſe exercentes, fertur inſpexiſſe lacertos ſuos lacrymansq́; dixiſſe, At hi iam mortui ſunt. Merito fleuit, qui felicitatem corporis uiribus metiebatur. Animi uigor ſerius ſeneſcit, ſi tamen ſeneſcit unquam. 51 Animi bona

Philippides dictus ἡμεροδρόμος, quod uno die mille quingenta ſtadia conficiens Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum uictoriam Athenienſium aduerſus Medos in Marathone partam, ſenatui de pugnæ exitu ſolicito nuntiaret, μέγα χαίρετε, inquit, νικῶμεν, id eſt, multum ualete, uincimus, moxq́; expirauit. 52 Nuntius fidelis

Perſæus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in foro apud menſarium. Hanc diligentiam quum amicus admirans diceret, Adeó ne legaliter Perſæe? Scilicet, inquit, ut amanter recipiam, ne legaliter repoſcam. Fit enim ſæpenumero, ut qui cum amico bona fide ſine teſtibus ac ſyngraphis agunt, póſt cogantur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia eſt in Græcis, νομικῶς & φιλικῶς. 53 Cautio tuta

Timon Athenienſis dictus μισάνθρωπος, interrogatus cur omnes homines odio proſequeretur, Malos, inquit, merito odi, cæteros ob id odi, quòd malos non oderint. Sentiens non eſſe uerè probos, qui non deteſtantur improbos. 54

Eidem adſcribunt quod dicere ſolitus ſit, duo præcipua eſſe malorum omnium elementa, auaritiam atq́; ambitionem. Ambitio male profundit, quod male collegit auaritia. 55 Malorũ fons

Alexinus ſophiſta inter ambulandum multa mala dixit in Stilphontem Megarenſem: cæterum ubi quiſpiam eorum qui aderãt dixiſſet, Atqui ille te nuper laudauit: Per Iouem, inquit, uir enim optimus eſt ac præſtantiſſimus. Tam facilè ex obtrectatore factus eſt laudator, non ob aliud niſi quòd ab eo laudatus eſſet. 56 Laus cõciliat amicos

57 *Gorgias Leontinus ſophiſta, centeſimumſeptimum agens annum, rogatus quare tam diu uellet in uita manere, Quia nihil,inquit,habeo,quòd accuſem ſenectutem.*

Senectus uirilis

58 *Socrates dicitur eum execrari ſolitus,qui primus utilitatem à natura ſeiunxiſſet.* Naturam appellat honeſti rationem homini à natura inſitam.

59 *Philotimus medicus cuidam oſtendenti digitum exulceratum,quum hepar haberet tabidum,id enim ex colore deprehendit,* Non eſt tibi, inquit, ô bone periculum ab unguium uitio. *Idem ferè fit ab hominibus,ut de leuioribus malis querantur,grauiora diſsimulent.*

Malum diſsimulatum

60 *Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit, nullam peſtem capitaliorem hominibus à natura datam quàm uoluptatem.* Ex hoc enim fonte prodit quicquid eſt in hominum uita ſcelerum & calamitatum.

Voluptas

61 *Prodicus dicere ſolet, optimum condimentum eſſe ipſum ignem. Sentiens bono ſtomacho ſatis eſſe opſonium eſſe coctum,etiamſi nihil accedat deliciarum.*

Frugalitas

62 *Menedemus quum audiſſet quòd frequenter ab Alexino laudaretur,At ego,inquit,illum ſemper uitupero: declarans ſe non poſſe corrumpi laudibus,quo minus eum reprehenderet,qui reprehenſione dignus erat.*

Laude incorruptus

63 *Cuidã qui in foro Romæ loricatus ambulabat,prætexens id ſe metu facere, perquàm ſcitè dixit Vibius Criſpus, Quis tibi ſic timere permiſit? Ludens ex inopinato.* Expectabatur *enim, ut obiurgaret hominem quòd præter conſuetudinem Romanam armatus incederet.* At ille *increpuit hominem, quòd ſic timeret,quum liceret manere domi ſi quid timeret.*

Ab inexpectato

64 *Quidam deciderat in puteum profundum.* Eum quum uidiſſet quiſpiam,commiſerans hominẽ dixit, Miſer quomodo in puteum decidiſti? Tum ille,Quid refert quomodo inciderim

Commiſeratio in malis

rim

*rim? hoc potius agendum,quomodo hinc poſſim educi.*Hoc *refertur à diuo Auguſtino.*

Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoq́; ſumpto cõualuit ægrotus.Euenit ut aliquãto pòſt idem morbus recurreret,ægrotus quum ad idem pharmacũ quo prius conualuerat cõfugeret,nec ſentiret remedium, accerſit medicum,admirans quid factum eſſet, ut eadem medicina quæ prius depuliſſet morbum, poſtea magis aggrauaret. Huius *rei cauſam ſciſcitanti medicus facete reſpondit,Fateor idem fuiſſe pharmacum,ſed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum eſſe dare pharmaca, qui norunt quãdo & quomodo dandum.Quæ proſunt iuueni,nocent ſeni: & contrà,quæ iuuant cœlo tepido,lædunt frigido.* Et *hoc refertur ab Auguſtino.* 65 Medicina à medico dãda

Euclidi *cum fratre ſimultas erat:is quum minitans dixiſſet,Diſperean ni te ultus fuero:*Euclides *cõtrà,Diſperean, inquit,ni tibi perſuaſero.*Hoc *dicto ſoluta eſt ſimultas,et reditum eſt in gratiam.* 66 Recõciliatio

Ariſto *dicere ſolet, eos uentos eſſe nobis moleſtiſſimos, qui abſtrahunt pallia.*Nam *his contra uentos munimur.* Ita *grauiſſime lædunt amici,qui expiſcantur arcana.* 67

Gnathæna *meretrix reprehenſa à Stilpone philoſopho, quòd adoleſcentes corrumperet,* Tu, *inquit, egoq́; Stilpon in eodẽ hæremus crimine, qui adoleſcentes tecum uerſantes inutilia quædam & amatoria ſophiſmata doces,ut nihil referat cum philoſopho uerſetur,an cum meretrice.* 68 Philoſophus meretrici ſimilis

Eadem *paraſito quem alebat anus,eratq́; obeſo corpore,* Eleganter,*inquit,ô adoleſcens es affectus corpore.* At ille, Quid *igitur futurum putas, ſi non ſecundus in lecto dormirem?*Fame,*inquit* Gnathæna,*periſſes:ſubnotans illum uetulæ concubitu ali.*Iocus *eſt ab inexpectato.* 69 Ab inexpectato

70 Eadem quum Pauſanias quidam nomine Laccus, ſaltans in cadum incidiſſet, Laccus, inquit, in cadum incidit. Nam Græci laccum uocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere ſolet, lacum in cadum incidere abſurdum eſt.

A nomine

71 Eadem quum quidam uini paulum infudiſſet in pſycterium, id eſt uaſculi genus refrigerando uino paratum, diceretq́; Hoc uinum ſedecim annorum eſt, Puſillum eſt, inquit, pro tot annorum ætate. Hoc ipſum adſcribitur Phrynæ.

Parſimonia

72 Eadem quum in conuiuio duo adoleſcentes pro ipſa inter ſe pugnarent, uictum ita conſolata eſt, Bono animo es puer, non enim eſt certamen coronarium, ſed argentarium. Sentiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic uictori numerandam pecuniam, ut melior ſit conditio uicti quàm uictoris.

Certamen argentarium

73 Eadem ei qui filiæ ipſius minam dederat, nec poſtea quicquam adferebat ipſi, nihilo minus ſolito more ad eam uentitans, Heus, inquit, puer, num putas te quemadmodum ſemel data mina ad Hippomachum pædotribam, ita ſemper ad me commeaturum?

Petax meretrix

74 Eadem adoleſcenti qui ſua ſponte uenerat ad conuiuium, præbibit his uerbis, Cape, inquit, ſuperbe: quum ille commotior dixiſſet, Qui ſuperbus? Imò, inquit Gnathæna, quis te ſuperbior, qui nec uocatus uenias. Iocus eſt ex ancipiti: nec uocatus uenit, qui non uocatus uenit, quod eſt impudentiæ: & nec uocatus uenire dicitur, qui uocatus uenire recuſat, quod eſt ſuperbiæ.

Conuiua ultroneus

75 Eadem à duobus conducebatur, quorum alter erat miles, alter maſtigias ſeruus. Milite uerò per contumeliam illam appellante lacum, An, inquit, quia duo amnes in me influunt, Lycus & Eleutherus? Lycus & Eleutherus fluuiorum nomina ſunt, ſed illa alluſit ad ſeruum amatorem & liberum.

Lupus

Lupus eſurit,liber arrogans eſt.

Nico *meretrix, cui cognomen erat* Capra, *paraſitum* 76
*quempiam obuiam habens à morbo gracilem,*Q*uàm maci=*
lentus,inquit. Q*uum is reſpondiſſet,* Q*uid me putas triduo* Ab inexpectato
comediſſe? Aut lecythum, inquit,aut ſoleas. Paraſitus ſen=
tiebat ſe nihil aut minimum ediſſe, illa reſpondet quaſi de
cibi genere interrogata.

Calliſtion cognomento Ptochelena,*quum à quodam eſſet* 77
conducta ſeruo,isq; quoniā æſtiuo tēpore nudus accūbebat,
*oſtēderet in corpore notas plagarū,*Vnde,*inquit,illa miſer?*
*quū is dixiſſet,ſe puerū iure fuiſſe perfuſum. Tū illa,*Nimi=
*rum uitulino:ſentiens eſſe flagrorū ueſtigia.*Ex *carnibus ui*
tulinis coqui faciunt ius,ex pelle uitulorum fiunt lora.

Thais *glorioſo cuidam amatori; qui quum multa pocula* 78
ſumpſiſſet commodato,diceret ſe uelle illa cōfringere,aliaq;
*parare,*Perdes,*inquit,quod cuique proprium eſt.* Ambiguo Ex ambiguo
ſermone notans eſſe commodatitia. Poterat autem intelligi,
ſi conflentur perire quod cuiq; poculo proprium eſt.

Lais Corinthia *cuidam amatori,qui miſſo ſigillo iubebat* 79
*illam uenire,*Non *poſſum,inquit,lutum eſt.* Olim *terræ ge=* Ex ambiguo
nere ſignabant, at illa lutum eſſe dixit, quaſi ob lutum uia=
rum non poſſet accedere.Luteum ſigillum nihil morabatur,
argenteum quærebat.

Eadem Myronem *ſalſiſsime repulit,ſed præſtat hoc* Au= 80
ſonij uerbis referre,

Canus rogabat Laidis *noctem* Myron,
    Tulit *repulſam protinus.*
Cauſamq; ſenſit,& caput fuligine
    Fucauit *atra candidum.*
Idemq; uultu,crine non idem Myron,
    Orabat *oratum prius.*

Sed illa formam cum capillo comparans,
Similemq; non ipſum rata,
Fortaſſe & ipſum,ſed uolens ludo frui,
Sic eſt adorta callidum:
Inepte,quid me quod recuſaui rogas?
Patri negaui iam tuo.

Hoc uidetur imitatus Imperator.

Leontium quoniā ipſa cum amatore diſcumbente ingreſſa eſt Glycera,et amator ad hāc uidebatur procliuior,ſedebat mœſta. Hanc quum notus quiſpiam appellaſſet dicens, Qur mœres Leontium? Vterus,inquit,mihi dolet. ὑϛέρα *Græcis uterum ſiue uuluam ſonat, & eadem uox ſonat,poſterior: ſignificabat autem poſteriorem Glyceram magis placuiſſe,idq; ſibi dolere.*

81 *Adoleſcēs quidā in Aegypto deperibat in Theonidē meretricē:quumq; illa peteret ingentē mercedē, tādē adoleſcēs ſomniauit ſe rem habere cū ea, atq; ita liberatus eſt amore. Petit illa mercedē.Negāte iuuene itū eſt ad iudicē. Bocchoris pronuntiat ut iuuenis in uaſculo adſerret tantū pecuniæ, quantum illa poſtularat.Iubet adeſſe meretriculā,& umbra frui pecuniæ circumlatæ. Hoc iudiciū Lamia uelut iniquum reprehendit. Iuuenis ſomnio liberatus eſt,inquit,ab amore: at umbra pecuniæ non exemit Theonidi pecuniæ amorem.*

82 *Phryne iam anus dixit, à multis fæcem emi propter uini gloriam. Sentiens multos ideo ſecum congredi,ut gloriari poſſent,cum Phryne rem habuiſſe.Sicut uini magni nominis etiā fæx emitur,ut iactare poßint ſe tale uinū habere domi.*

Vetula amata

83 *Eadem ætate florens in conuiuio cui complures aderant fœminæ,quum iuxta morem ioci conuiualis quod unuſquiſpiam faceret,idem omnes facere cogerentur, prior manum bis aquæ immerſam admouit fronti.Quoniam autem omnes*

Fucata

erant fucatæ, aqua per liturã fucorũ defluens, rugarũ ſpecie uultus omniũ deformabat, quũ ipſa interim Phryne quæ naturali forma pollebat ſpecioſior etiã appareret, diluta facie.

Quum amatores, quoniam gratis non admittebantur, filiæ domum expugnaturi, uectes, ligones, & baliſtas admouerent, Phryne prodijt, Quum iſta, inquit, haberetis domi, quin potius afferebatis pretium? Sentiens ita facilius expugnari meretricum ædes, dando quàm fodiendo. 84 Pretium expugnat

Phryne Praxitelem à quo deamabatur rogauit, ut ex operibus quod haberet pulcherrimum ſibi donaret. Promiſit quidem amans; ſed illa ſenſit artificem diſsimulare quod eſſet optimum. Itaq; ſubornauit ſeruum qui Praxiteli in foro ſua uendenti nuntiaret, incendium in officinam incidiſſe, ac pleraq; illius opera conflagraſſe, non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil ſibi relictum, ſi Satyrum & Cupidinem flamma corripuiſſet. At Phryne occurrens iuſsit illum bono eſſe animo, nihil enim triſte accidiſſe. Sed hoc commento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contuliſſet, & Cupidinem abſtulit. 85 Callidè

Phryne cuidam, iuueniliter iactanti quòd multas haberet, ſe ſtudio triſtem exhibebat: ac rogãti cauſam, Ob hoc ipſum iraſcor, inquit, quòd multis inuolutus fueris: de plagarum notis ſentiens, quas in illius corpore deprehendit. erat enim ſeruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat. 86

Eadẽ auaro cuidã amatori blandiẽti dicentiq;, Tu Praxitelis Venuſcula es, Et tu, inquit, Phidiæ Cupido. Blandimentũ blandimento penſans, & obiter auaritiã homini cupido exprobrans. Nam Phidias à parſimonia nomẽ habere uidetur. 87 Amator blandus

Eadẽ cùm inſidiaretur pudicitiæ Xenocratis, & in eaſdem ædiculas ab illo eſſet admiſſa, ac precibus tandem impetraſſet, ut lectuli partem qui illic unicus erat, ipſi cõcederet: 88

mant mares, quæ ſolent à periculis auocare.

Poppea quæ prius adultera Neronis, mox repudiata 94
Octauia mariti potens facta, ſubornauit quendam ex Octa- Animosè
uiæ miniſtris, qui ei ſeruilem amorem obijceret. Ancillis
Octauiæ ad quæſtiones pertractis, quædam cruciatu uictæ
falſis annuerunt, quædam perſtiterunt dominæ ſuæ ſanctita-
tem prædicantes. Ex his una inſtanti Tigillino reſpondit ca-
ſtiora eſſe Octauiæ muliebria, quàm os eius. Significans il-
lum eſſe fellatoribus obſequentem, aut cunnilingum.

Chiomata Orthiagontis uxor, quum miſſo pretio à ſuis 95
reduceretur, ac tribunus illam officij gratia ad flumen pro- Pudicitia ma
ſequeretur, clàm mandauit uni ſeruorum, ut Romanum il- tronalis
lum ſe proſequentem occideret. Id ubi caput præciſum ſub
ueſte tectum ad maritum detulit, & ad illius pedes abiecit,
marito admirante dicenteq́;, num præclarum duceret ſer-
uare fidem? Præclarum, inquit, ſed hoc præclarius, unum
duntaxat qui mecum concubuerunt uiuere. fœmina aliquan-
to prudentior Lucretia, quæ non ſua, ſed ſtupratoris nece
teſtata eſt ſuam pudicitiam.

Canna Sinorito Galatæ nupſerat. Eam Synorix iuuenis 96
præpotens adamabat, & clàm interfecto Sinorito, de nuptijs Pudica uxor
Cannam ſolicitare cœpit. Illa quo coniugis mortem ulciſce-
retur, diſſimulauit dolorem, et coniugij ſpem præbuit. Tan-
dem Synorigem ad ſe uenire iubet in templum Dianæ, cui
erat dicata, quaſi uellet hanc eſſe coniugij teſtem, & adſtans
altari, ceu deæ libatura è poculo bibit toxicum, moxq́; tra-
didit Synorigi: qui ſimulatq; reliquum ebibiſſet, uenerata
deam, Te, inquit, dearum præſtantiſſima teſtor, me huius
tantum diei gratia hactenus Sinorito fuiſſe ſuperſtitem.

Olympias Alexandri mater indignè ferens quòd Ale- 97
xander pateretur ſe dici filium Iouis, Non deſinet, inquit, Iouis filius

Alexander me Iunoni inuiſam fecere. Solent enim uxores extremo odio perſequi pellices.

98 *Eadem quum accepiſſet* Alexandrum *filium,ut alij,* Philippum *maritum, adamare fœminam à qua putabatur amatorijs uenenis corruptus,accerſiuit ad ſe mulierem: quumq; præter inſignem formam comperiſſet in ea mores liberales, & ingenium egregiè dextrum,* Valeant, *inquit, qui te inſimulant beneficij.* Nam *tute quidem pharmacum in teipſa ac philtrum habes.*

Mores pro philtris

99 *Eadem quum accepiſſet adoleſcentem quendam aulicum duxiſſe uxorem elegante quidem forma,ſed famæ parum ſecundæ: Ille, inquit, non ſapit,qui uxorem oculis, non etiam auribus duxerit.* Forma *cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus,nec oculis,ſed digitis ducunt, ſolam ſpectantes dotem.*

Bona fama

100 *Intaphernis uxor,*Dario *permittente ut unum ex ſuis eligeret,cuius uitam ſibi donari uellet, fratrē elegit: demirante rege cauſamq; ſciſcitante,* Alius,*inquit,maritus,alij liberi ſi* Deus *uolet poſſunt contingere:alium fratrem parentibus uita defunctis non eſt quòd ſperem.*

Frater marito potior

1 *Cornelia Gracchorum mater, quum* Campana *matrona illius hoſpitio utens, ornamenta ſua quibus illud ſeculum nihil habebat pulchrius, ipſi oſtenderet,traxit eam ſermone donec liberi redirent è ſchola.* Tum, *& hæc, inquit,ornamenta mea ſunt.* Sentiens *matronæ nihil eſſe pulchrius,neq; pretioſius,quàm liberos rectè educatos.*

Matronæ ornamenta

2 *Omnibus* Dionyſio *tyranno exitium imprecantibus, una fœmina anus quotidie diluculo deos cōprecari ſolet, ut eſſet incolumis ſibiq; ſuperſtes.* Accita *à rege mulier rogata eſt, unde tanta in regem beneuolentia,* Quoniam, *inquit, quum puella eſſem, & grauem tyrannum haberemus, optabam*

In deterius omnia

mortem

mortem illius. Eò interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, ſuperioribus etiam grauiorem, uereor ne ſi tu pereas, ſuccedat etiã deterior, eoq; caput meum pro tua ſalute deuoueo. Tam facetam audaciam Dionyſius punire erubuit.

Cuculo minores auiculas percontanti, quur ipſam fugerent, Quoniam, inquiebant, ſuſpicamur te aliquando futurũ accipitrẽ. Coccyx enim ſpecie nõ multũ differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrannidis ſpecimen moribus edunt. Hoc ad Lyſiadem accommodauit Plutarchus in uita Arati. 3

Tyranni ſpecies

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI IVNIORI GVILIELMO, duci Cliuenſi, Iuliacenſi, Montenſi, Comiti Marchiæ & in Rauenſpurgo, &c. Deſ. Eraſmus Roterodamus S. D.

APVD *Priſcos illos, illuſtriſſime princeps, non Græcos modò, uerumetiam Latinos, actoribus ac patronis cauſarum forenſium certus aquæ modus per clepſydras infundebatur, ne ſuperuacanea uerborum copia, quum iudicibus tædium adferret, tum ipſi etiam cauſæ officeret, denique alijs agere uolentibus aditum præcluderet. At non idem fieri ſolet in philoſophicis orationibus, in quibus tandiu proferendus eſt ſermo, quandiu auditor alacriter haurit ea quæ dicuntur, præſertim ſi quæ dicuntur, conferunt uel ad liberalem eruditionem, uel ad bene beateq; uiuendum. Itaque perquàm eleganter Plato Antiſthenem prolixius diſſerentem admonuit*

his

his uerbis, Videris, inquit, ignorare, quòd orationis modus non eſt is qui dicit, ſed is qui audit. Sic & Carneades quum eſſet in diſſerendo uocalior, admonitus eſt à gymnaſij principe, ut uocem moderatius promeret: ſed quum ille à gymnaſiarcha peteret ut ſibi præſcriberet modum, ſanè quàm appoſite reſpondit, Iſthuc quod à me petis, rectius ſumes ab auditoribus. Iam uidemus quoſdam non clepſydris, ſed cleψammidijs metiri conuiuiū, hoc ut fateor ad frugalitatis diſciplinam utiliter fieri, atq; etiam neceſſario, duntaxat apud eos qui neſciunt unquam à menſa ſurgere, niſi hirudinum ritu ſic diſtenti, ut tantum non crepent ac diſsiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos & elegantes homines ſuauiter excipere uellet: ſed hunc oporteret apparatus modum à conuiuarum orexi petere. At ego in hoc argumento conuiuatoris perſonam indui, ac poſteaquam cœnæ tot inſtructæ miſsibus, quot actus permittuntur comœdiæ, ſecundas menſas nō omnino ieiunas adieceram, mihi uidebar ſic egiſſe partes meas, ut ſi non Lucullus quiſpiam, certè mundus ac lautus ἑςιάτωρ uideri poſſem: atque adeo metuebam, ne apud frugalitatis amatores citius luxuriæ quàm ſordium crimen incurrerem. Verùm ſimulatq; prodijt opus, tanta auiditate diſtractum eſt, ut protinus à Typographo cœperit efflagitari denuo: ſiue hic eſt argumenti, ſiue quod magis arbitror, tuus ornatiſsime princeps genius, quem confidimus non ſolùm ditioni tuæ, ſed & ſtudijs fore felicem. Itaque prioribus ſex libris recognitis & auctis, adiecimus duos, quos tu uel poſtcœnium uel pomenta ſiue ἐπιδορπίσματα ſi libet, uocare poteris, ne à conuiuij metaphora recedamus. Vale.

APO

APOPHTHEGMATVM LIBER VII.

THALETIS MILESII.

HAEC præcipuè celebrantur, Multa uerba 1
nequaquam arguunt ſapiētem opinionem. Pauciloquiū
Græcis carmen eſſe uidetur, οὔτι τὰ πολλὰ
ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν. Sapiens
enim non niſi quum res poſtulat, nec plu-
ribus utitur uerbis quàm opus eſt. Quemadmodum Deus
omnium ſapientiſſimus, ſermonis eſt parciſſimi.

Vnum quiddam diuina egregiū, unum quiddam præcla- 2
rum elige. Solues enim hominum loquaciū linguas ſine fine Vnum eximium
garriētes ἀπεραντολόγους: quod interpres miror quare red-
didit, non paucorum. Satius eſt ad parandam honeſtam fa-
mam unum quiddam inſigne prædicere, quàm diuinare de
friuolis aut quibuslibet. Sapiens enim uates eſt optimus. Et
præſtat uno opere edito, ſed egregio, parare famam erudi-
tionis, quàm minus accuratè ſcribere de ſingulis.

Rogatus, quid eſſet omnium uetuſtiſſimum, reſpondit, 3
Deus. Quur ita? ὅτι ἀγέννητος, hoc eſt, nunquam eſſe Aenigmata
cœpit. Quid eſſet pulcherrimum, ait, Mundus. eſt enim
opus Dei, quo nihil eſt pulchrius. Quid maximum, Locus.
Capit enim omnia. Quid uelociſſimum, Mens. Diſcurrit
enim per uniuerſa hominis cogitatio. Quid robuſtiſſimum,
Neceſſitas ſiue fatum. Superat enim omnia. Quid ſapientiſ-
ſimum, Tempus. Nam inuenit omnia: hæc ænigmatum in-
ſtar habent.

Dicebat nihil intereſſe inter uitam & mortem, ob id opi 4
nor, quòd utraque res æque eſſet ſecundum naturam, nec

mortem malam eſſe magis quàm natiuitatem. Cuidam uerò Argutè *obſtrepenti, quur igitur, inquit, tu non moreris, ſalſe reſpõdit, Ob hoc ipſum quia nihil refert.* Potius enim habetur, *quod accerſitur.*

5 *Percontanti utrum fuiſſet prius, nox an dies:* Nox, *inquit, uno die fuit prior.* Salsè *Eluſit ineptum percontatorem. Si nox uno die præceßit diem, dies igitur fuit ante noctẽ.* Nox *enim finis eſt diei.*

6 *Rogatus num lateret deos homo iniuſte agens, reſpondit,* Deus omniſcius Ne *cogitans quidem. Significãs* Deo *nihil omnino eſſe occultum. At uulgus putat quæ corde uoluunt latere,* Deum.

7 *Adultero ſciſcitanti, an abiuraturus eſſet adulterium,* Non Grauiter *eſt, inquit, periurium adulterio peius. Significans illum ſtulte dubitare de peierando, qui facinus periurio par non dubitaſſet cõmittere.* Eoq; *in atrocibus ſceleribus nihil ponderis habet iuſiurandum.* Quiſquis *enim audet dare uenenum, audebit & cum periurio inficiari.*

8 *Percontanti quid eſſet difficile,* Scipſum, *inquit, noſſe.* Atqui Sapienter *hoc uulgus putat eſſe facillimum.* Aliena *rectius perſpicimus quàm noſtra, & ſibi quiſq; adulator eſt.*

9 Rogatus *quid eſſet facile,* Alterum, *ait, admonere.* Omnes Admonitio facilis *recta conſilia ægrotis damus.* Interpres *perperam uertit, ab alio moneri, quum ſit* ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, *hoc eſt, alteri dare conſilium. quis enim eſt tam ſtupidus qui non admoneat alium? ſibi pauci conſulunt.*

10 *Sciſcitanti quid eſſet dulciſsimũ,* Potiri, *inquit.* Nam *ea de-* Potiri dulce *mum delectant, quæ contingunt expetita.* Quæ *ultro obijciuntur, non perinde iuuant.*

11 *Rogatus quo pacto quis facillime ferret infortuniũ ſuum,* Patientia *Si quis, inquit, uideat hoſtes maioribus malis obnoxios.* Quidam *enim ex contemplatione felicitatis alienæ ſuam calamitatem exaſperant.*

Interrogatus quo pacto quis optimè iuſtiſſimeq́; uiueret, 12
Si,inquit,quæ in alijs reprehendit,ea ne faciat ipſe.In alienis Sapienter
enim erratis perſpicaces ſumus,ad ſua quiſq; luſciosſus eſt.

Percontanti quis eſſet felix,Qui corpore,inquit,ſanus eſt, 13
animo eruditus,ſiue caſtigatus. Cupiditates enim animorum Felicitas uera
morbi ſunt.

Dicebat amicorum abſentium æque ac præſentium opor= 14
tere meminiſſe. Amicitia enim eſt animorũ coniunctio,quos Amicitia
non dirimit locus. multi non amant niſi tantiſper dũ uident.

Non eſſe fucandam faciem, ſed animum honeſtis ſtudijs 15
exornandum. Quòd hæc forma ueros concilict ac perpe= Animi cultus
tuos amicos.

Vetuit per iniuriam diteſcere. Quòd lucrum fraude par= 16
tum,damnum ſit,non lucrum.

Μὴ διαβαλλέτω σε λόγος πρὸς τοὺς πίστεως κεκοινωνη- 17
κότας.*Id ita uertit interpres: Ne te in ius uocet ſermo cõtra* Arcana nulli
coniunctos tibi ac ſocios dictus.Ego magis arbitror Thale= committenda
tem admonere,ne quid amicis quibus fidimus committamus,
quod ſi effutiant,pariat nobis infamiam.

Quale,inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale 18
à liberis tuis expecta. Pietas in parentes

Dixit facillimum eſſe philoſopho ditari ſi uellet, idq́; tali
facto probauit,Omnem oleam antequam florere cœpiſſet in 19
agro Mileſio coëmit. Animaduerterat enim præſcĩtia quã= Prudentia
dam olearum ubertatem fore. Hoc pacto os obturauit, qui
iactabant, in Philoſophis paupertatem non eſſe uirtutis, ſed
neceſſitatis. Huius meminit Cicero lib.de Diuin.1.

SOLON Salaminius.

Quum Piſiſtratus occuparet Rempub. resq́; uideretur ad 1
manifeſtã ſpectare tyrannidẽ, neq; quiſquã auderet illius co=
natibus obſiſtere, ipſe productis armis & ante ædes poſitis,

cœpit

cœpit inclamare ciues : at ubi Piſiſtratus ad illum mitteret qui percontarentur, qua re fretus hoc auderet, Senectute, inquit. Alios *ſenectus reddit formidoloſiores, illi conciliauit audaciam, quod parũ uitæ ſupereſſet, etiam ſi nullus occideret.* Ita Plutarchus *in commentario, an ſeni ſit gerenda reſp.* Diogenes Laërtius *rem aliquanto fuſius narrat.*

Senectus audax

2 *Poſtquàm uidit rerum ſummam eſſe penes Piſiſtratum, arma depoſuit ante curiam, dicens,* O *patria tibi & dictis & factis ſum opitulatus.* Hoc *pacto teſtatus ſibi non defuiſſe uoluntatem conſulendi* Reip. *in* Aegyptum *nauigauit.*

Pietas in patriam

3 A *Crœſo interrogatus an quem uidiſſet ipſo beatiorem,* Telum *nominauit* Athenienſem, *priuatum hominem, ſed qui relictis liberis ac nepotibus bene inſtitutis feliciter obijſſet diem.* Interrogatus *dein cui poſt illum tribueret felicitatis elogium,* Cleobin & Bitum Argiuos *fratres nominauit, qui cum ſumma pietatis laude defuncti fuerant.* Indignatus *rex, nullo igitur loco me ponis?* Ego, *inquit* Solon, *facile confiteor te regem opibus & imperio florentem : beatum non appellarim, priuſquam feliciter hanc uitam abſolueris.* Refert Herodotus *in primo.*

Ante mortem nemo beatus

4 *Præmia decreta his qui in* Olympijs *aut* Nemeis *uiciſſent contraxit, eaq́; maiora decreuit ijs qui in bello pro patria fortiter occubuiſſent: dicens illos & dum exercentur, magnis impendijs exerceri : & ſi uicerint, magis aduerſus patriam quàm aduerſus hoſtes coronari : & quum ſenuerint, ad nihil utiles euadere, haud aliter quàm detrita pallia, ut qui nec bello ſint utiles, nec gerendæ reip. accommodi.*

Sumptus inutiles

5 Huic *attribuunt & illud longè celebratiſſimum, leges aranearum telis eſſe ſimiles : quanquam idem & alijs adſcribitur, nominatim* Anacharſidi.

Leges

6 *Illud argutiſſimè dixit, tyrannorũ amicos calculis ſupputatorijs*

tatorijs eſſe ſimilimos: qui ut arbitrio ſupputantis ponuntur, interdum ualent multa milia, interdũ minimũ, interdũ nihil. Amicitiæ principum

Rogatus quamobrem nullam legem tuliſſet in parricidas, Non expectabam, inquit, hoc ſcelus unquam in hac ciuitate poſſe committi. Quòd illa immania non exiſtant, niſi ubi luxus regnat, nec ulla eſt legum reuerentia. Refert hoc M. Tullius in oratione pro Sex. Roſcio Amerino. 7 Grauiter

Interrogatus quî fieri poſſet, ut quàm minimum iniuriarum exiſteret inter homines, Si, inquit, qui iniuria affecti nõ ſunt, æquè doleant atq; hi qui affecti ſunt. Quiſquis enim uiolat leges, non unum ciuem lædit, ſed totam Rempub. *quod quidem in ipſo eſt. At nunc dum alijs læſis aut quieſcimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum audaciam in plurimos inuitat.* 8 συμπάθεια

Dicebat opulentiam eſſe matrem ſaturitatis, ſaturitatem ferociæ ac uiolentiæ. Diuitias comitatur luxus, luxus exit in tyrannidem, dum fœnum migrat in cornua. 9

PITTACVS Mitylenæus.

Huic tribuitur illud decantatiſſimum dimidium plus toto, de quo nobis ſatis dictum eſt in Chiliadibus. 1 Modus

De eodem memorãt exemplum clementiæ uix credibile. Tyrrheum Pittaci *filium Cumis in tonſtrina ſedentem faber quidam ærarius impacta ſecuri occidit. Cumani homicidam uinctum miſerunt ad* Pittacum *ut de eo ſupplicium ſumeret. At ille cognita cauſa dimiſit hominem dicens, Ignoſcentiam eſſe potiorem pœnitentia. Sentiens utilius eſſe condonare, quàm meminiſſe iniuriæ & ulciſci. Sunt qui referant homicidam ab* Alcæo *fuiſſe dimiſſum cum hoc elogio, Melius eſt ignoſcere quàm punire.* 2 Clementer

Legem tulerat, ut qui per temulentiam ſceleris aliquid commiſiſſent, duplo plecterentur. Solet enim uulgus homi- 3 Ebrietas

num, ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eo *factum ferunt, quòd inſula uino abundaret.*

4 *Crœſo percontanti quod eſſet maximum imperium, inquit,* ποικίλυ ξύλυ, *id eſt, uarij ligni, leges innuens. Nam olim in tabulis ligneis leges inſcribebantur. Porrò ubi ſumma eſt legum autoritas, ibi eſt minimum tyrannidis.*

Legum autoritas.

5 *Probabat uictorias citra ſanguinem partas: nam magno ciuium cruore emptas, hoc eſt, Cadmeas, ut uocant, non exiſtimabat eſſe uictorias.*

Victoria incruenta

6 *Huius eſt illud* πολυφρύλλητον, *Aequalem ducito: quum ipſe domi haberet opulentiorem, ac proinde moroſam & imperioſam. Id latius explicuimus in Chiliadibus.*

Coniugium par

BIAS Prienæus.

1 *Quum ingenio ſuo patriam ſuam obſidione liberaſſet, rex Alyattes intellecta uiri prudentia protinus eum ad ſe accerſiuit. At is reſpõdit,* ἐγὼ ἀλυάττην κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν: *id eſt, ego Alyatten iubeo cepas edere: quod perinde eſt ac ſi dixiſſet, iubeo illum plorare: extremum regis contemptum profeſſus. Attigimus & hoc in Chiliadibus.*

Salsè

2 *Euenit ut cum ſceleroſis quibuſdam & impijs naui ueheretur, qui cum ob exortam tempeſtatem periclitarētur, deorum opem implorabant. Tum Bias, Silete, inquit, ne uos hic illi nauigare ſentiant. Deus impiorum precibus irritatur magis ad uindictam, quàm ad opitulandum flectitur.*

Liberè

3 *Impio cuidam ſciſcitanti quid eſſet pietas, nihil reſpondit. Roganti quur ſileret? Quoniam, inquit, percontaris de rebus nihil ad te pertinentibus.*

Salsè

4 *Interrogatus quod eſſet animal omniū maximè noxium? Si de feris, inquit, percontaris, tyrannus: ſi de mitib. adulator.*

Adulatio

5 *Hæc de ſeptem Sapientū dictis arbitror eſſe ſatis, uel quia ſunt omnibus obuia, uel quia magna ex parte ſunt fabuloſa,*

uel

uel quia pleraq; ſunt eius generis, ut à quouis dici poßint. Quid enim habet Cleobulus, quur inter ſapientes numerari debeat?

ANTISTHENES Athenienſis.

Antiſthenes ridere ſolet Athenienſes ſubinde gloriantes 1
quòd eſſent autochthones, hoc eſt, indigenæ, eo quòd non Salsè
aliunde eò commigraſſent, nec patriam ſedem mutaſſent unquam: dicens hoc laudis illis eſſe cum teſtudinibus cochleisq; commune. Nam & hæc animantia nunquam mutant domicilium in quo naſcuntur.

Diſcipulos ſuos admonere ſolet, ut ſibi eſſent Socratis cō= 2
diſcipuli: declarans quàm eſſet alienus ab inani gloria. Modeſtè

Voluptatem in tantū execrabatur, ut diceret, ſe malle in= 3
ſanire quàm uoluptate affici, μανείην ἢ ἡσθείην, *id eſt, in=* Temperatè
ſaniā potius quàm delecter. Inſaniā aufert medicus: uoluptas quum æquè mentem eripiat homini, uix ſanabile malum eſt.

Cum his mulieribus habendam conſuetudinem dixit, quæ 4
beneficiū beneficio penſent, αἳ χάριν εἴσονται, *id eſt, quæ gra=* Matrimoniū
tiam habituræ ſint: ſentiens abſtinendum ab his quæ pretio uendunt inhoneſtam uoluptatem, nec pariunt, nec amant mutuum: aut à ualetudinarijs, deformibus ac male moratis, quæ gignunt fœtus pœnitendos.

Quum adoleſcēs quidā Ponticus genere, ſe in numerū di= 5
ſcipulorū illius recipi cuperet, patri quærenti quibus rebus
eſſet opus, Libro, inquit, nouo, ſtylo nouo, nouaq; tabella: ſi= Docilitas
gnificās animū à uitijs uacuū, ſtudiū uigil, & memoriā fidelem. Solent autē adoleſcētes uoluptatibus ac delicijs occupatam mentem ad præceptorē adferre. quæ res ferè in cauſa eſt ut minus proficiāt: At philoſophia totū animū ſibi poſtulat.

Adoleſcenti cōſulenti cuiuſmodi uxorem ducere expedi= 6
ret, Si formoſam duxeris, inquit, habebis communem: ſin de= Coniugium

bidinem ſedari potuiſſe,quum nunc de uita periclitaretur.

Aiebat ſi ad alterutrum adigeret neceſſitas, ſatius eſſe in coruos incidere, quàm in adulatores, εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας. *Nam corui non comedunt niſi mortuos,adulator etiã uiuos deuorat.Et hoc alteri tribuitur.* 13 Adulatio

Rogatus quid eſſet mortalibus beatiſſimũ,Felicem,inquit, mori.Hæc ſententia conſentit cum illa Solonis, Qui feliciter abſoluit uitam,huic nihil ſiniſtri poteſt accidere,quod felicitatem ægritudine aliqua contaminet. At quibus res ſunt ſecundæ,ij nihil magis optant quàm diuturnam uitam. 14 Felicitas uera

Amico cuidam deploranti quòd commentarios ſuos perdidiſſet,Oportuit,inquit,iſta animo potius quàm chartis inſcribere. Librorũ fiducia frequenter in cauſa eſt, ut minus exerceamus memoriam.In tuto eſt, quod animo impreſſum eſt.Licet enim circunferre,& ſemper in promptu eſt. 15 Memoria

Dicere ſolitus eſt, Non aliter ac ferrũ abſumitur rubigine,ita inuidos ſuo ipſorum uitio contabeſcere.Ferrum enim, etiam ſi nemo lædat,ex ſe gignit unde corrumpatur. 16 Inuidia

Vulgus hominum è ſtructuris, ſtatuis,trophæis, ac libris ſibi promittit immortalitatẽ. Antiſthenes ijs qui appeterent immortalitatẽ,unicam uiam oſtendit,ut iuſtè pieq; uiuerent. 17 Immortalitas nominis

Rogatus quæ res portenderet ciuitatibus exitium, Cùm in his,inquit,nullum eſſe poteſt bonorum ac malorum diſcrimen.Sentiens eam Remp.non poſſe conſiſtere, ubi nec eſſet bonos uirtuti,nec pœna ſceleroſis.Hoc apud Homerum ſtomachatur Achilles: ἐν δ᾽ ἰῇ τιμῇ. 18 Honos uirtutis

Quum illi diceretur, quòd à quibuſdam improbis laudatus eſſet,Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali. Sentiens à talibus neminem laudari niſi ob malefacta. 19 Laus à laudatis

Fratrũ inter ſe cõcordiã dixit quouis muro firmius munimentũ.Id dictũ & ad ciuium cõcordiam accõmodari poteſt. 20 Concordia

21 Admonebat ea eſſe paranda uiatica, quæ ſimul cum naufrago enatarent. Sentiēs bonas artes ubiq; eſſe in pretio, nec poſſe à fortuna eripi. Idem adſcribitur Ariſtippo.

Bona animi

22 Opprobranti quòd interdum cum improbis haberet conſuetudinem, Et medici, inquit, cum ægrotis uerſantur, nec tamen ægrotant ipſi. Sentiens philoſophum ideo uerſari cum improbis, ut eos reddat meliores.

Solerter

23 Abſurdum eſſe dicebat, triticum repurgari à lolio, bellum ab inutili milite, & à Rep. non ſecernere inuidos. Significās inuidos tam eſſe inutiles ciuitati, quàm lolium eſt tritico, & ignauus bello.

Grauiter

24 Rogatus quid emolumēti cepiſſet ex philoſophia, Vt mecum, inquit, loqui ſiue uiuere poſſim. Doctus etiamſi ſolus ſit, non ſentit tædium ſolitudinis, ſed multa præclara ſuo cum animo uerſans, quaſi ſecum loquitur: indoctis moleſtiſſima eſt ſolitudo, atq; etiam inutilis.

Solitudo

25 Quum in conuiuio quidam diceret, cane tibijs, Tu mihi eas infla, inquit. Non recuſauit obſequium, ſi ille uiciſſim obſequeretur. Sed interim indicauit non eſſe philoſopho decorum tibijs canere.

Indecora

26 Quum Diogenes ab ipſo peteret tunicam, iuſſit ut duplicaret pallium, ſic eum tunicæ ſpeciem præbiturum: admonens oportere pauciſſimis eſſe contentum.

Frugalitas

27 Rogatus quæ diſciplina cum primis eſſet neceſſaria, Mala, inquit, dediſcere. Id enim non modo primum eſt, uerumetiam difficillimum.

Dediſcere

28 Qui nos maledictis inceſſerent, eos magis tolerandos dicebat quàm qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non lædunt, ſi quis contemnat. Vide uerò num forte hic ſit ſenſus, tolerantiores eſſe qui cōuicia patienter ferrent, quàm ſi quis lapidibus impetitus ferat. Quorundam enim dicta grauius

Moderatio

ſauc

ſauciant quàm lapides. Quòd ſi indecorum eſſet graui uiro lapidibus repetere à quo petitus fuerat, æquè indecorum ſit in conuiciantem regerere conuicia.

Inuiſens Platonem *aduerſa ualetudine laborantem, uidit peluim in quam uomuerat, Bilem, inquit,* Platonis *uideo, faſtum non uideo. Solet enim quemadmodum* Diogenes Platonis *arrogantiam notare.* Itaq; *quum in pompa quadam equeſtri, quidam equus crebro hinnitu ferociaq; ſpiritus excelſos teſtaretur, eoq; uehementer à* Platone *laudaretur, uerſus ad* Platonem, *Videris, inquit, & tu bonus equus futurus.* 29 Faſtus

Admonuit Athenienſes, *ut aſinos æquè atq; equos deligerent ad agricultura͂. Quum illi dicerent hoc animal eſſe alienum ab aratione, Quid refert, inquit, quum in ueſtra* Rep. *duces ſint qui nunquam didicerunt adminiſtrandi rationem, ſed hoc ſatis eſt, quòd à uobis delecti ſunt? Sentiens multo abſurdius eſſe, ei commendare* Remp. *qui gubernandi artem non tenet, quàm ſi aſinum pro equo adhibeas aratro.* 30 Electio magiſtratuum

Cuidam dicenti, pleriq; te laudant, At *quid, inquit, mali feci? ſignificans quæ recta ſunt ſemper pauciſſimis placuiſſe.* 31 Vulgi iudicia

Rogatus *à quodam quid ſibi faciendum ſuaderet, ut probus uir et honeſtus euaderet, Si mala, inquit, quæ tibi adſunt, ab his qui nouerunt didiceris eſſe fugienda. Senſit, uirtutis caput eſſe, caruiſſe uitijs.* Id *non à quolibet diſcendu͂, ſed ab his duntaxat, qui norunt quæ ſint uera mala, quæ uera bona.* 32 Dediſcere mala

Quodam prædicante delicias, Hoſtium, *inquit, filijs contingat in delicijs uiuere: ut rem peſtilentem deteſtans, quod pleriq; pro ſummo bono amplectuntur.* 33 Deliciæ

Quidam adoleſcens curarat ſeſe ex ære ſculpendum, & ad eam imaginem ſeſe conformabat. Huic Antiſthenes, *Si æs poſſet uoce͂ ædere, qua de re potiſſimu͂ gloriaretur?* De *pulchritudine, inquit adoleſce͂s.* Non *igitur, inquit, erubeſcis, qui* 34 Forma

cum in animo gloriaris? ſignificans magis gloriandum de bonis animi quàm de forma, quã haberet cum ſtatua cõmunem.

35 *Adoleſcentes quoſdam Ponticos, qui uidendi Socratis gra*

Solerter *tia ſe contulerant Athenas, duxit ad Anyti domum, dicens, illum Socrate multo ſapientiorẽ, ut qui Socratem accuſaſſet. Hoc dicto renouatum eſt ciuibus extincti Socratis deſiderium, & Anytum expulerunt.*

36 *Adoleſcens quidam Ponticus pollicebatur ſe rationẽ Antiſthenis habiturum, ſi nauis ipſius quæ ſalſamenta uehebat appuliſſet. Antiſthenes accepto nouo uaſe, unà cum adoleſcente ibat ad mulierẽ quæ uendebat farinã, & impleto uaſe cœpit onuſtus diſcedere, Mulieri uerò poſcẽti farinæ pretiũ,*

Pollicitatio *cõmonſtrato adoleſcente, Hic, inquit, dabit ſi nauis cum ſalſamentis appulerit. Significans inanes eſſe in diem pollicitationes, quum farina quotidie ſit præſenti pecunia emenda.*

37 *Quum Antiſthenes ipſe ſalſamenta per forum geſtaret, id quibuſdam admirantibus, quòd philoſophus officio tam ſordido fungeretur, idq; in publico, ac non potius ſeruo de-*

Argutè *legaſſet, Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto non alijs. Sentiens nullum eſſe ſordidum obſequium quod ſibi quis impenderet: dein non eſſe indecorum, eum portare ſalſamenta, qui ſalſamentis ueſceretur.*

38 *Cuidam obijcienti quòd Antiſtheni mater eſſet Phrygia,*

Solerter *Et deorum, inquit, mater. Ridiculum arbitrans, cuiquam probro dari patriam, quum in damnatiſſimis regionibus interdum naſcantur feliciſſima ingenia.*

39 *Dicere ſolet, hoſtibus à dijs omnia optanda eſſe bona, ex-*

Fortitudo *cepta fortitudine: quòd illa omnia aliquando futura ſint eorum qui fortitudine præcellerent, non eorum qui poßiderent, quòd ob ignauiam ea tueri non poßint. Senſit fruſtra parari bona, ſi qui parauit, tueri neſciat.*

Si

Si quam uidiſſet mulierem egregiè cultam, adibat ædes 40
illius,iubebatq; uirum proferre arma & equum:quæ ſi pla= Fortitudo
cuiſſent,patiebatur mulierem indulgere delicijs, quòd eſſet
qui defenderet: ſin minus, ſuadebat ut eum ornatum depo=
neret,ne præda fieret alijs.

Antiſthenem quoniam multa conſcripſit uolumina, Ti= 41
mon appellare ſolet παντοφυῆ φλέδονα, id eſt, ingenioſum Loquacitas
nugatorem. Non tamen dixit εὐφυῆ ſed παντοφυῆ, quòd in=
genio ad quiduis uerſatili uaria tractaret argumenta, & in
his quædam parum digna philoſopho.

Huius placita non indigna ſunt quæ commemorentur. di= 42
cebat τὴν ἀρετὴν εἶναι διδακτικὴν, id eſt, uirtutem diſci Studium
poſſe. Aduerſus eos, qui putant naſci cum homine aut naturæ
affectus ſtudio uinci non poſſe.

Τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς τοὺς καὶ ἐναρέτους: Qui uirtute præ= 43
diti ſunt, eoſdem & nobiles eſſe. Habent enim id unde uera Nobilitas
naſcitur nobilitas. Aduerſus eos qui maiorum imaginibus,
aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

Virtutem ſibi ſufficere ad felicitatem, nec ulla re opus 44
habere niſi robore Socratico. Socrates ad omnium rerum Tolerantia
patientiam obduruerat. Imbecillitas corporis impedit fre=
quenter uirtutis uſum.

Virtutem eſſe rem operum, non autem plurimis uerbis 45
multiſq; diſciplinis egere. Aduerſus eos qui iuris ac Theo= Virtus in
logiæ pietatiſq; profeßionem ſtudio reddunt difficillimā ac actione
prolixam, perq; uitā omnē nihil aliud quàm de uirtute diſpu
tant. Notat hoc Horatius, Virtutē uerba putas, ut lucū ligna.

Sapientem ſibi ſufficere, eo quòd omnia quæ ſunt aliorū, 46
ſunt & huius, qui cum omnibus habet amicitiam, & amici= Sapiens
tia facit omnia communia.

Ἀδοξίαν εἶναι ἀγαθὸν ἴσον τῷ πόνῳ, id eſt, obſcuritatem 47

Otium *eſſe bonum par labori.* Aduerſus illud Epicuri λάθε βιώσας: *Multi ſtudent ignoti eſſe quò uiuant in otio. At ignobilitas quoniã patet quorumlibet cõtemptui, nõ minus adfert negotiorum quàm famæ claritas, quanquã & hoc graue eſt onus.*

48 Virtus legibus non eget *Negat ſapientem uiuere iuxta leges ab hominibus inſtitutas, ſed iuxta normam uirtutis:* Sentiens non ideo quid faciendum aut uitandum, quia leges iubent aut uetant: ſed quia ipſa ratio dictat, hoc eſſe honeſtum, illud turpe. Leges non omnia præſcribunt, at uirtutis regula docet ubiq; quid ſit honeſtum, quid turpe. Coacta uirtus, uirtus non eſt.

49 Coniugium *Quidam cenſebant ſapienti non eſſe ducendam uxorem, ipſe contrà cenſebat eſſe ducendam, at non uoluptatis, ſed liberorum gratia.* debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optima indole præditis congredietur, ut ex bonis naſcantur boni. Quin & amabit uxorem, non uulgari more, ſed iudicio: is enim uere & conſtanter amat, qui iudicio amat. At ſapiens optime dijudicat, quæ ſint amore dignæ: aduerſus eos qui uxores ſe iactant habere pro matulis.

50 Prouidentia *Sapienti nihil eſſe nouum aut ſubitum, eo quòd quicquid homini poteſt accidere, ſit iam præmeditatus, ut nunquam dicat,* Non putaram.

51 Amor Ἀξιέραστος ὁ ἀγαθός, *id eſt, dignus amari quiſquis bonus eſt.* Non eſt uerus aut ſyncerus amor, niſi quẽ cõciliat uirtus.

52 Iuſtè *Aiebat homines uirtute præditos eos ſibi parare propugnatores, qui & fortes ſint & iuſti.* Nolunt enim defendi ſi quid iniuſti admittant. Improbi contrà fortes defenſores quærunt, iuſtos nolunt.

53 Armata uirtus Ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι ἀρετὴν, *id eſt, uirtutem eſſe armaturam, quæ detrahi non poßit.* Nam enſis & clypeus excutiuntur, ſapiens nunquam non armatus eſt, eoq; uinci non poteſt.

Dicebat eſſe ſatius cum paucis bonis pugnare aduerſus omnes malos, quàm cum multis malis aduerſus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quàm uirtus militum ac ducũ parit uictoriam: uel quia præſtat eſſe de numero bonorum, qui ubiq; pauci ſunt, quàm de grege malorum, quorum ubiq; plena ſunt omnia. 54 Paucitas bonorum

Obſeruandos eſſe hoſtes, quòd hi primi omnium ſentiant ſi quid delinquas. In hoc igitur utiliores ſunt nobis quàm amici, ut errata noſtra cognoſcamus, et cognita corrigamus. 55 Vtilitas ex hoſte

Virum iuſtum pluris faciendum quàm cognatũ. Arctiora enim ſunt uincula uirtutis, quàm ſanguinis. Et omnis bonus bono proxime cognatus eſt propter animorũ ſimilitudinẽ. 56 Cognatio uirtutis

Viri ac mulieris eandem eſſe uirtutem. Idem ſenſit Socrates, ſexum muliebrem non minus eſſe docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilem, ſi pariter inſtituatur. At uulgus ſexum incuſat quaſi ad uirtutem indocilem. 57 Sexus

Honeſta ſiue pulchra eſſe quæ bona ſunt, turpia quæ mala, Stoicum eſt dogma: nihil expetendum præter uirtutẽ, nihil fugiendũ præter uitium: quũ uulgo ingens probrum ſit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare. Nec minus in cæteris præpoſtera ſunt iudicia uulgi. 58 Verè pulchra

Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominũ ea tantũ probat quibus aſſueuit: ab exoticis abhorret, non quia per ſe mala ſint, ſed quia peregrina. At ſapienti nihil peregrinũ eſſe debet, niſi quod cũ uitio coniunctũ, neq; enim ideo temulentia deteſtanda, quòd alicubi non ſit in uſu, ſed quòd per ſe turpis. Nũc ex uſu regionũ de rebus iudicat populus. 59 Conſuetudo

Tutiſſimum eſſe murum prudentiam, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tam ſunt munita, quin machinis, aut ſuffoſſionibus, aut, ut nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta ſunt inexpugnabilia. 60 Virtus tuta

Quum

61 *Quum in theatro populus Athenienſium tumultuaretur* Virtus per ſe honeſta *ob uerſiculum recitatum:*
Τί δ᾽ αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ. *Id eſt,*
Quid turpe ni uideatur hoc utentibus. Subiecit alterum,
Αἰσχρὸν τό γ᾽ αἰσχρὸν, κἂν δοκῇ, κἂν μὴ δοκῇ. *Id eſt,*
Quod turpe, turpe eſt, ſiue credas, ſiue non.
Eleganter correxit inutilem ſententiam. Refert Plutar.

62 *Quibuſdam admirantibus Iſmeniam, quòd eſſet inſignis* Tibicen uir improbus *tibicen, Nequam, inquit, hominem eſſe oportet. nam ſi bonæ frugis eſſet, non eſſet egregius tibicen. Iudicabat eos non poſſe bonos uiros euadere, qui tantum operæ Dionyſiacis artibus impendiſſent.*

ANACHARSIS Scytha.

1 *Hermippus ſcribit illum mox ut Athenas uenerat, adiſſe* Ingenuè *Solonis ædes. Percontanti famulo, quis & unde uiuſſet, renuntiaret adeſſe Anacharſidem, qui & Solonem uidere, & ſi fieri poſſet, etiam hoſpes fieri cuperet. Solon per puerum reſpondit, in patria ſolere fieri hoſpites: ſignificans inter Græcos & Scythas non eſſe ius hoſpitij. Ad hæc uerba, quibus abigebatur Anacharſis, perinde quaſi iuſſus eſſet introire, ingreſſus eſt ad Solonem, dicens ſe iam eſſe in patria, & æquũ eſſe ut hoſpitio iungeretur. Huius reſpõſi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo ſtatim ſermone deprehendens animum philoſophicum, qui iudicaret eſſe patriam, ubicunq; bene eſt homini. Ciues enim mundi ſumus omnes.*

2 *Reuerſus in patriam, conatus eſt ad Græcorum inſtituta* Patria pernicioſa *nouare Scytharum leges. Eam ob cauſam à fratre in uenatu ſagitta percuſſus eſt. Moriens dixit, ſe ob eruditionẽ incolumem à Græcia dimiſſum, per inuidiã in patria perire. Græca ſonant iucundius,* διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον.

Dice

Dicebat uitem ferre tres botros,primum uoluptatis,alte= 3
rum ebrietatis,tertium moleſtiæ.Sentiens parcum uini uſum Vini parcus uſus
eſſe iucundum,quia ſedat ſitim:largiorem gignere temulen=
tiam : largiſſimum parere rixas , cædes ac morbos. Simile
huic quod alibi dictum eſt : Primam crateram pertinere ad
ſitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem , quar=
tam ad inſaniam.Dictum erit iucundius,ſi cogites in Scythia
non eſſe uites.

Admirabatur , qui conueniret, ut artifices apud Græcos 4
certarent,ſed de his iudicarēt artis expertes. Sentiens de ar= Vulgi iudicia
tifice nemunem rectè iudicare,niſi artificem. In theatro cer=
tabant hiſtriones, mimi , cantores & ſophiſtæ , recitabant
poëtæ:quorum artes quum populus neſciret,tamen alijs ap=
plaudebant,alios explodebant.

Rogatus qua ratione quis effugeret ne fieret uinolentus, 5
Si ſemper, inquit , præ oculis habeat ebriorum indecoros Ex aliis exemplum
mores. Nihil enim ſimilius inſano quàm ebrius. At ebrius
exiſtimat ſe decere omnia. In alijs ſpectandum quàm fœda
res ſit temulentia.

Aiebat ſe demirari qui conueniret ut Græci, qui legibus 6
ſuis uiolentiam & iniuriam puniunt,athletas ob hoc ipſum Salsè
honorarent,quòd ſe mutuo percuterēt.Salſe damnās crude=
lem populi uoluptatem,ac in moribus inconſtantiam. Quod
enim iniuſtum eſt, ſemper iniuſtum eſt. Quanquam heu ni=
mium Ethnicarū reliquiarū adhuc reſidet in moribus Chri=
ſtianorū,tamē illis prodigioſis uoluptatibus gladiatorū , pu=
gilum & athletarum delicijs liberati ſumus per Chriſtum.

Quum rogaſſet quendam quanta eſſet ſpiſſitudo tabula= 7
rum nauticarum,isq; reſpondiſſet,quatuor digitorum,Tan= Nauigatio
tillum,inquit,abſunt à morte qui nauigant.Notauit negotia=
torum auaritiā,qui lucri gratia ſemet in manifeſtum uitæ di=
ſcri

ſcrimen conijciunt. Scythæ neſciunt nautica commercia, ſed paſcuis ac uenatu uiuunt.

Athletæ inſani

8 *Oleum dicebat eſſe uenenum inſaniam gignens, eo quòd athletas uideret unctos in ſe inuicē inſanire.* Nec olei uſum, *ut arbitror, nouerant Scythæ, ut quod nec apud illos proueniret, nec aliunde importaretur. Athletæ non pugnant niſi uncti: putant enim corpus fieri robuſtius: at Scytha ſimulabat ſe credere, illis oleum eſſe cauſam inſaniæ.*

Mendaciū in contractibus

9 Aiebat *ſe mirari quî fieret, ut* Athenienſes *qui prohiberent mentiri, tamen in cauponum tabernis palàm mentirentur. Qui uendunt merces emuntq́; lucri cauſa fallunt quencunq; poſſunt, quaſi quod priuatim eſſet turpe, fiat honeſtū ſi publicè facias in foro.* At *in contractibus maxime fugiendum erat mendacium. Sed tum maxime mentiuntur homines, quum maxime negant ſe mentiri.* Apud Athenienſes *lex erat quæ iubebat ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν.*

Mors præpoſterus

10 *Admirabatur & illud, quòd Græci initio conuiuij cyathis puſillis uterentur, ſaturi maioribus: Sentiens potum non in aliud adhibendum niſi ad ſedandam ſitim. Abſurdum igitur eſſe, tum plus bibere, quum iam ſitis eſſet ſedata.*

Continentia

11 *Statuis atq; imaginibus illius inſcribebatur, γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν. id eſt, linguæ, uentri, pudendis temperandum. Quòd maximorum malorū cauſa ſit lingua effrænis, & luxu nihil turpius, libido pecudē ex homine reddat.*

Vinolentia

12 *Interrogatus num in Scythia eſſent tibiæ, reſpondit ne uites quidem: Significans ſaltationes, reliquasq́; eius generis uoluptates è uinolentia naſci aliq́;.*

Nauigatio

Hoc idē antè tribuitur Stratonico

13 *Percontanti quæ naues eſſent tutiſſimæ, Quæ, inquit, in ſiccum protractæ ſunt. Solent enim olim naues ijs menſibus quibus mare nauigabile non eſt, machinis quibuſdam in ſiccum protrahi.* Anacharſis *ſenſit omnem nauigationem eſſe peri*

periculoſam. At ille de genere nauigij percontabatur. Sunt enim liburnicæ, onerariæ, actuariæq; naues, aliæq; diuerſi generis, in quibus alia eſt alia aduerſus tempeſtatẽ inſtructior.

Aiebat ſe nihil admirabilius uidiſſe apud Græcos, quàm quòd fumũ in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem cõueherent. Senſit opinor de acapnis, quæ ita ſiccantur uel ſole uel igni in montibus, ut poſtea ardeant abſq; fumo. 14 ἄκαπνα

Roganti utrum arbitraretur plures eſſe mortuos an uiuos, Nauigantes, inquit, in utro numero ponis? Dubitans an hi eſſent inter uiuos habendi, qui uitam undarum ac uentorum arbitrio commiſiſſent. 15 Nauigatio

Exprobranti cuidam Attico quòd natus eſſet in Scythia, Mihi, inquit, probro eſt patria, tu patriæ. Egregiè inculpatus eſt, cui nihil poteſt obijci præter patriã. At quemadmodũ laudi eſt, apud barbaros natũ Græcorũ diſciplinas ſcire: ita turpe eſt, apud Græcos natũ ad barbaros mores degeneraſſe. 16. Acriter

Interrogatus quid eſſet in homine peßimum, & quid optimum, reſpondit, Lingua. Sentiens idem membrum plurimam adferre utilitatem, ſi recta ratione gubernetur: peſtilentißimum eſſe, ſi ſecus. 17 Lingua

Dicere ſolet, præſtare unicum habere amicũ multi pretij, quàm multos nullius pretij. Græca ſonant iucundius, ἕνα φίλον ἔχειν πολλοῦ ἄξιον ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους. 18 Amicus inſignis

Aiebat forum eſſe locum mutuis hominum fraudibus ac rapinis deſtinatum: notans mores uendentium per fas nefasq; lucra uenantium. 19 Forum

Ab adoleſcẽte in cõuiuio pulſatus, Adoleſcẽs, inquit, ſi nũc uinum non fers, ubi ſenueris aquã feres. Moderationis erat, quòd adoleſcẽtis proteruiã uino imputauit. Qui uerò bibũt intemperantius uinũ, ea præſertim ætate cui magis conuenit aqua, ij frequẽter ſenes ob inopiã coguntur aquã bibere, aut 20 Patienter

ὕδρο

ὑδροφορεῖν, quum ei ætati neceſſarius ſit uini uſus.

21 Cuidam obijcienti quòd eſſet barbarus, Anacharſis, inquit, barbarus eſt apud Athenienſes, ſed uiciſsim Athenienſes barbari ſunt apud Scythas. Græci, ſed imprimis Attici, quoniam apud ipſos florebant diſciplinæ liberales ac leges politicæ, reliquas nationes contumeliæ cauſa nominabant barbaras, quum barbarum dicatur quicquid eſt peregrinum atq; inuſitatum. Nunc quum Græcia nihil ſit barbarius, hæc philautia demigrauit ad quoſdam Italos, quibus omnes aliæ nationes barbaræ ſunt.

Barbaries

22 Huic illud quoq; tribuitur multo uulgatiſsimũ: Leges aranearũ telis eſſe ſimiles, in quibus infirmiora animalia hærerent, ualentiora perrũperent. ita leges humiles ac tenues cõſtringunt, à potẽtibus impunè uiolantur. Meminit Valerius.

Leges

23 Quidam in conuiuio uidens uxorem Anacharſidis, Vxorem, inquit, deformem duxiſti Anacharſi. Hîc Anacharſis, Prorſus ita mihi uidetur, inquit, ſed heus puer infunde mihi meracius, ut eam reddam formoſam: indicans uinum adimere homini rectum iudicium. Refert Athenæus libro nono.

MYSON.

1 Myſon incertæ patriæ, μισάνθρωπος fuiſſe traditur, non alienus à morib. Timonis Athenienſis. Hunc quum quidam fortè deprehendiſſet in ſolitudine ridentem, rogabat quid rideret quum eſſet ſolus, Atqui ob hoc ipſum, inquit, rideo: ſubindicans ſibi gratiſsimam eſſe ſolitudinem.

Solitudo

ANAXAGORAS Clazomenius.

1 Quum ab Athenienſibus eſſet damnatus exilio, cuidam dicenti, priuatus es Athenienſibus, Imò illi, inquit, me. Sentiens Athenienſibus magis opus eſſe Anaxagora quàm contrà. Qui præclaros uiros eijciunt è ciuitate, Remp. lædunt potius quàm eos quos expellunt.

Animosè

Quum

Quum in exilio agenti nuntiata eſſet mors filiorum, Sciebam, inquit, me genuiſſe mortales. Idem hoc tribuitur Xenophonti. 2 Fortiter

Abſens morti addictus eſt. Id nuntianti, Iam olim, inquit, iſtam ſententiam tulit natura æquè in illos atq; in me. Sentiens Athenienſes non minus addictos morti, quàm eſſet is quem damnarant. Alijs aliud mortis genus obtingit, ſed omnibus eadem eſt moriendi neceßitas. 3 Grauiter

Cuidam moleſtè ferenti, quòd non in patria ſed peregre moreretur, Bono animo es, inquit, idem enim undelibet ad inferos deſcenſus eſt. 4 Mortis locus

Periclis præceptor fuiſſe legitur, cui in adminiſtranda Rep. magno fuit uſui. Verùm quum Pericles negotijs intentus deſiſſet agere curam Anaxagoræ iam ad decrepitam prouecti ſenectutem, conſtituit inedia finire uitam. Id ſimul ut renuntiatum eſt Pericli, anxius accurrit, & argumentis, precibus, & lacrymis conatus eſt hominẽ à ſpontaneæ mortis propoſito reuocare, idq; magis ſua ipſius cauſa quàm philoſophi. Cui Anaxagoras retecta facie iam moribundus, nihil aliud reſpondit quàm hæc, O Pericles, & quibus lucerna eſt opus, infundunt oleum: exprobrãs illi neglectum amici, unde tantam capere poterat utilitatem. Lucerna curatur ob uſum uulgarem, & talis conſiliarius neglectus perijt. 5 Grauiter

Poſt diutinam peregrinationem domum reuerſus, reperit patriã poſſeßionesq; ſuas deſertas. Niſi, inquit, iſta periſſent, ego ſaluus non eſſem: quòd calamitas illũ adegiſſet ad philoſophiam. Rebus autẽ integris mãſiſſet intra penates ſuos. Ita ſæpenumero proſpera ſunt homini, quæ uidentur aduerſa: & quod damnum putatur ingens, lucrum eſt maximum. 6 Lucrum ex damno

STILPON Megarenſis.

Habebat filiam parum ſecundæ famæ: cuidam itaq; dicẽti, 1

Argutè *dedecorat te filia*, Nihilo *magis, inquit, quàm ego illā decoro. Sentiens neminē alienis factis dehoneſtari, ſed ſuis quenq; moribus æſtimandum eſſe.* Neq; *enim illa fuiſſet honeſtior ob patris celebritatem, niſi paternas uirtutes fuiſſet imitata. Plutarchus in lib. de tranquillitate, pluribus uerbis hoc idem enarrat.* Nam Metrocli *obijcienti quòd filiā haberet impudicam, Vtrum, inquit, hoc meum peccatū eſt an filiæ? Quum* Metrocles *reſpōdiſſet, illius peccatū, ſed tuum infortunium, hunc in modum excepit Stilpo, Quid ais? an non quæ peccata ſunt, eadem ſunt lapſus?* Annuit Metrocles. *At lapſus, inquit Stilpo, quorum ſunt, corundē ſunt & fruſtrationes?* Et *hoc confeſſo* Metrocle: *Porrò quorum ſunt fruſtrationes, horum ſunt & infortunia.* Ita *placido prudentiq; ſermone demonſtrauit, filiæ duntaxat eſſe infortunium, cuius eſſet peccatum, ac Cynici conuicium nihil aliud eſſe quàm latratum.*

2 In *ſomnis uiſus eſt illi* Neptunus *iratus, quòd non immolaſſet hecatombē quemadmodum mos erat.* At *philoſophus* Tranquillitas *hoc uiſo nihil perturbatus reſpondit,* Quid *ais* Neptune? Ita'*ne ueluti puer huc ueniſti cum tua querimonia, quòd pecunia mutuo ſumpta non expleuerim nidore ciuitatem?* Atqui *pro rei familiaris modulo ſacrificaui tibi apuas aliquot.* Ad *hæc arridens* Neptunus, *uiſus eſt illi porrecta dextera dixiſſe, In tuam gratiam ingentem apuarum prouentum largiar ciuitati Megarenſium. Quod & eueniſſe tradunt.*

3 Demetrius *Antigoni filius quum* Megaram *cepiſſet, iuſſit Stilponis domum ſeruari indemnem.* Admonitus *igitur* Stilpo, *ut libellum daret rerum omnium quas amiſiſſet*, Ego, *inquit, nihil bonorum meorum amiſi, nam eruditio & eloquentia mihi ſunt incolumes, quòd hæc uerè ſunt οἰκεῖα, hoc eſt domeſtica propriaq; bona.* Idem *hoc ſupra commemoratum eſt alijs uerbis.*

Honos uirtuti habitus

Callebat

Callebát argutias dialecticas, quarum una parũ illi felici= ter ceſsit. De ſtatua Mineruæ quã Phidias finxerat, ita per= contatus eſt. Num Iouis Minerua dea eſt? Quum reſponſum eſſet, eſt. At hæc, inquit, non eſt Iouis, ſed Phidiæ. Id quũ eſſet conceſſum, collegit: Non eſt igitur hæc dea. Ob hanc uocem apud Areopagitas impietatis reus peractus eſt. Ille uerò ſic conatus eſt elabi, ut diceret, non negaſſe illam eſſe deam, ſed deum, hoc eſt, maſculum. Nam θεὸς apud Atticos communis eſt generis. Attamen iuſſus eſt ire exulatum. Theodorus au= tem cognomento ἄθεος, his auditis dixit, Vnde hoc nouit Stilpo, niſi forte ſublatis ueſtibus inſpexit Mineruam? 4 Argutè infeliciter

Crateti percontanti num dij adorationibus & precibus delectarentur, Iſtuc, inquit, ô ſtulte ne perconteris in uia, ſed ſolum interroga: ſubindicans aut nullos eſſe deos, aut nõ ſo= licitari rebus humanis, ſed non expedire tales uoces apud multitudinem efferri, cui neceſſariũ eſſet deorum metu con= tineri. Huic ſimillimũ eſt quod tribuitur Bioni, qui cũ quæ= ſtionem proponenti, uerſu Homerico, ni fallor, reſpondit, 5 Non omnia uulgo proferenda

Οὐκ ἀπ' ἐμοῦ σκεδάσεις ὄχλον ταλαπείριε πρέσβυ;
Non abiges miſerande ſenex turbam procul à me?

Crates Cynicus ad propoſitam quæſtionem non reſpon= debat, ſed pro reſponſo crepitum uentris emiſit. Hic Stilpo, Sciebam, inquit, te quamuis uocem emiſſurum potius quàm eam quam oportuit. 6 Moderatè

Stilpo Crateti dedit caricam, ſimulq; propoſuit quæſtiũ= culam. Quum Cynicus protinus nucẽ deuoraſſet, Caricam inquit Stilpo, perdidi. Hic Crates, non caricam modò ſed & quæſtiunculã, cuius illa fuit arra. Sentiens ſe fruſtra capta= tum munuſculo ad reſpondendum. 7 Cynicè

Videns Cratetem hybernis menſibus frigore rubentem, δοκεῖς, inquit μοι χρείαν ἔχειν ἱματίου καινοῦ. Lepos qui 8 Lepidè

N 2 *eſt in*

eſt in uocis ambiguo,Latine reddi non poteſt. καινοῦ *coniun ctim ſonat nouo,& καὶ νοῦ diſiunctim ſonat & mente. Diſcri men auribus uïx ſentiri poteſt,ſcripto poteſt oſtendi.Vide= ris,inquit,egere pallio nouo, ſiue pallio & mente. Nouum requirebat gelu,mentem Cynici ſtultitia,qui ueſtem nõ ac= commodaret tempori.*

9 *Quum omnium oculi coniecti eſſent in Stilpontem,Qui= dam iſti,inquit,Stilpo mirantur te ut beluam.Nequaquam, inquit ille,ſed ut uerum hominem. Solent peregrinæ beſtiæ in ſpectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur: Sed philoſophum pleriq; ſpectabant,non ut quemuis homi= nem,ſed ut hominẽ uerum. Nam id ſpectaculum eſt rariſſi= mum. Obiter notauit interpellatorem , quòd ipſe non eſſet uerus homo,nec ſpectatu dignus.*

Dictum retortum

SIMON Athenienſis.

1 *Hunc Pericles ad ſe inuitauit, pollicens ſeſe omnia neceſ= ſaria præbiturum.At Simon negauit ſe uenditurum liberta= tem. Delectauit hunc imago muris ſylueſtris paruo uiuen= tis,potiùs quàm domeſtici in ſummis delicijs , ſed perpetua cum ſolicitudine uerſantis.*

Libertas

MENEDEMVS Eretrienſis.

1 *Quum aliquando decretum tuliſſet ad populum, quidam ita tetigit illum,ut diceret,non eſſe ſapientis neq; tabernacu lum cõſuere,neq; decretum ſcribere:ſubnotans quòd ex pa= tre coriario natus eſſet,ipſe quondam eiuſdem opificij.Nam olim tabernacula è pellibus caprarum conſuebantur.*

Banauſi magiſtratus

2 *Cuidam ſciſcitanti num ſapienti ducenda eſſet uxor:Num ego,inquit, uideor tibi ſapiens? Quum annuiſſet, Ego, in= quit,uxorem duxi.Superuacuum erat de eo dubitare, quod uideret factum ab eo quem iudicabat ſapientem.*

Exempla ſapientum

3 *Antigono conſulenti, deberétne ad comeſſationem quan= dam*

dam adire, poſt ſilentium nihil aliud reſpondit, quàm, Regis *filius es. Subindicans luxum indecorũ eſſe regno natis. Aut potentibus licere quodlibet.* Indecora

4 *Quendã friuolis nugis obſtrepentem, rogauit num fundum haberet: ut is reſpondit ſibi plurimas eſſe poſſeßiones, Abi igitur, inquit, & illas cura, ne tibi eueniat, ut & illas perdas, & priuatum elegantem amittas.* Notans *illum ad dicendum non eſſe idoneum, ſed magis ad agriculturam.* Garrulitas

5 A Nicocreonte Cypri *tyranno uocatus ad ſolenne conuiuium cum* Aſclepiade *amico cæteriſq; philoſophis dixit, Si honeſtũ eſt tales cõuocare uiros, oportuit id quotidie fieri: ſin minus, etiam tum fruſtra fieri.* Ad *id quum tyrannus reſpondiſſet, diem illum eſſe ſibi feſtum, eoq; ſingulo quoque menſe uacare audire philoſophos: liberius reſpondit* Menedemus, Hoc *poſtulare ſacrificiũ, ut per omne tempus audiret philoſophos. Quid multis?* Eò *proceßit hominis libertas, ut niſi tibicen quiſpiam eos auocaſſet, perituri fuerint. In naui quum periclitarentur, Aſclepiades dixit,* Tibicinis *modulatio ſeruauit nos,* Menedemi *libertas perdidit.* Libertas periculoſa

6 Percontanti *cuidam* Alexino *an patrem cædere deſiiſſet, reſpondit,* Neque *cæcidi neq; deſij. Quum alter ſubieciſſet, oportere ſoluere ambiguitatẽ per* ναὶ *&* οὔ, *aut affirmando aut negando:* Ridiculum, *inquit, eſt ueſtras ſequi leges, quum liceat in portis occurrere.* Alter *captabat illũ inſidioſa percontatione: ſiue enim reſpondiſſet, deſij, ſiue non deſij, agnouiſſet crimen.* Ille *hoc præſentiens excluſit ſophiſticum cauillum. Sic &* Socrates *apud* Platonem *obiurgatur à ſophiſtis, quòd ſecus reſpondeat quàm ipſis eſſet commodum.* Argutiæ ſophiſticæ

7 *Quum* Bion *acriter diuinos inſectaretur, ait illum trucidare mortuos, quòd aduerſus illos ſtudioſe pugnaret, qui iam dudum eſſent exploſi ſepultiq;.* Iugulare mortuos

8 *Ad quendam dicentem, maximum eſſe bonum, ſi quis omnium potiri queat quæ optat. Sed multo maius, inquit, bonum eſt, non optare niſi quod oportet.*

9 Dicebat plurimos nauigare Athenas ſtudiorum gratia, Degenerare *qui primum eſſent ſapientes, deinde fierent philoſophi, hoc eſt, ſapientiæ amantes, dein rhetores: deniq; progreſſu temporis euadere idiotas.* Meminit Plutarchus. *Multum proficit qui didicit ſe nihil ſcire. Et infeliciter proficit, qui ſemper uergit in deterius.*

PLATO Athenienſis.

1 *Quum* Plato *ad tragicum certamen paratus, audito* Socrate *mutaſſet conſilium, poëmata ſua exuſsit, præfatus* Homerico *carmine,* Potiora ſectanda

Ἥφαιςε πρόμαλ᾽ ὧδε, Πλάτων νύτι σεῖο χατίζει.

Huc ades ô Vulcane, Platoni nunc opus eſt te.

2 Cum Dionyſio Hermocratis *filio de tyrannide differens,* Liberè *ait non ſtatim eſſe præſtantius quod uni tantum ſit utile, niſi & uirtute cæteris antecelleret. Offenſus tyrannus dixit,* οἱ λόγοι σȣ γεροντιῶσι, *id eſt, uerba tua ſapiunt ſenium.* Contrà Plato, οἱ δέ σȣ τυραννιῶσι, *id eſt, tua uerò tyrannidem ſapiunt.*

3 Apud Aeginetas *lex erat, ut ſi quis* Athenienſis Aeginam *ueniſſet, capitalis eſſet.* Huc *quum eſſet deductus* Plato *ut uenundaretur, capitis poſtulatus eſt à* Carmendio *qui legem eam tulerat, ſed tempeſtiuo cuiuſdam ioco liberatus eſt.* Ait *enim legẽ habere, ſi quis homo: at hunc eſſe philoſophum.* Iocus ſalubris

4 Plato *dicitur ter nauigauiſſe in Siciliam, nec ſine periculo, nec ſine cauillis obtrectantium.* Molon *itaq; qui gerebat hoſtilem in Platonem animum, negabat eſſe mirum ſi* Dionyſius Salsè

nyſius eſſet Corinthi, ſed ſi Plato in Sicilia. Nam tyrannum expulerat neceſſitas, Platonem inuitabat ambitio, ut uulgus quidem interpretabatur. Et tamen Dionyſium eſſe Corinthi adeò mirabantur omnes, ut iam abierit in prouerbium, de re inexpectata & incredibili.

Adoleſcentem quòd luſiſſet aleam, grauiter increpuit: qui quum dixiſſet, ſic obiurgas ob rem paruam, At paruum non eſt, inquit, aſſueſcere. Tale quiddam ſubindicat Demea Terentianus in Adelphis: Mitto rem, conſuetudinem ipſorum. 5 Aſſueſcere malis

Rogatus ecquod eſſet futurum ipſius monumentum, quemadmodum ſuperiorum: Primum, inquit, parandum eſt nomen, ita monumenta futura ſunt multa. Senſit hominis memoriam optimè ſeruari in mentibus hominum, optimeq́ propagari ſcriptis uirorum eloquentium. 6 Immortalitas

Iratus ſeruo quum eum caſtigare pararet, & fortè interueniret Xenocrates, Flagella, inquit, hunc puerum, nam ipſe ſum iratus. Sibi diffiſus eſt homo philoſophus, ſentiens animi commotionem. At uulgus hominum tum maximè punit, quum iraſcitur. 7 Moderatè

Rurſus alteri cuidam famulo ſic comminatus eſt: loris te cæderem ni iratus eſſem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Terentianus, qui ſe conijcit in angulum, edormiturum quod biberat uillum. At ira minus ſui compos eſt quàm ebrietas. 8 Moderatè

Quum aliquando conſcendiſſet equum, mox deſcendit, dicens, ſe uereri μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, id eſt, ne equeſtri faſtu corriperetur. Superbum animal eſt equus, & equitare quiddam habet magnificum parumq́ philoſopho dignum. 9 Modeſtè

Temulentiæ deditus ſuadebat, ut poti ad ſpeculum ſeſe 10

Temulentia *contemplarentur, ita fore, ut ab eo uitio recederent, conſpe-cta fœditate.*

11 *Negabat oportere inebriari præterquàm in feſtis, in quibus ipſe Deus uinum porrigit. Feſtos dies decet hilaritas, ebrietas ſemper fœda eſt.*

Hilaritas feſtis

12 *Somnolentiam improbabat, eoq́; ſcripſit in legibus,* κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος. *id eſt, Nemo dormiens ulla re dignus eſt.*

Vigilantia

13 *Quum à Dionyſio faſtidiretur, popoſcit congrediendi copiam: ea data hunc in modum diſſeruit, Si quem ſentires in Siciliam appuliſſe hoc animo ut tibi male faceret, qui tamen non data opportunitate nihil mali faceret, an hunc impunè dimitteres? Quum Dionyſius reſpondiſſet, nequaquam ô Plato. Oportet enim hoſtium non facta ſolum, uerum & animi propoſitum ulciſci. Plato ſubiecit, Tum ſi quis tibi bene uolens ueniſſet in Siciliam, ut tibi boni quippiã adferret, non faciat autem deſtitutus occaſione, num par eſſet hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionyſio percontante quis eſſet ille, Aeſchines, inquit, uir & morum ſanctimonia cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui poßit dicendo meliores reddere cum quibus habeat conſuetudinem. Is quum huc multum maris emenſus adnauigarit ut ſuam philoſophiam tibi impertiret, hactenus neglectus eſt. Hæc tam commoda oratio effecit, ut rex & Platonem cui prius erat infenſior amplecteretur, & Aeſchinem ſplendide magnificeq́; tractaret.*

Commodè dicere

14 *Dionem ob formam & ob rerum geſtarum magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus, admonuit, caueret metueretq́; contumaciam, cui comes eſſet ſolitudo. Inſolenter enim utentem rebus proſperis amici deſtituunt.*

Ferocia

15 *Si quando forte incidiſſet in eos qui præter decorũ quippiam*

piam agerent, digreſſus conſueuit dicere, nuncubi ego talis? Exemplum *Nemo ſuam turpitudinē perſpicit, ſed ſibi quiſq; aſſentator* ex alius *eſt. Ex alijs igitur diſcendum, quàm indecora ſint quæ præter honeſtatem geruntur.*

E diſputatione diſcedens ſolitus eſt admonere diſcipulos, 16 *Videte pueri ut otium in re quapiam honeſta collocetis. Si*gnificans otium omnia mala docere adoleſcentes.* Otium

Solet admonere, ut neq; corpus ſine animo exerceamus, 17 *neq; animum ſine corpore, ut pariter utriuſque curam habeamus. Nam alterum athletarum eſt, alterum inertium.* Exercitatio

Rogatus à Cyrenenſibus ut ipſis leges ſcriberet, ac reip. 18 *ſtatum cōponeret, recuſauit dicens, Perdifficile eſſe condere* Felicitas intractabilis *leges tam felicibus: indicans eos non facilè parere ſalubribus monitis, qui ſucceſſu rerum elati ſibi felices uiderentur.*

Polus ſophiſta reperiſſe dicitur quaſdam orationis deli- 19 *cias, ueluti contraria inter ſe reddita, membra comparia, ſi-* Affectata oratio *militer deſinentia, quibus immodicè putatur uſus. His ornamentis quū ſe iactaret inſolentius, Plato ſic hominē taxauit,* ὦ πῶλε ἵνα προσείπω σε κατὰ σε. *id eſt, O Pole, ut te tuo alloquar modo. Polus Græcè ſonat pullum equinū: ipſo itaq; ſtatim nomine tetigit hominis arrogantiam. Imitatus eſt &* ὁμοιόπτωτον: πῶλε σε κατὰ σε.

Antiſthenem qui diſſerendo fuerat prolixior, ſic admo- 20 *nuit, Ignoras quòd orationis modus ſit non is qui dicit, ſed* Breuiloquentia *qui audit?*

Dicebat in morte amicorum quieſcendum eſſe, partim eo 21 *quòd nondum liqueret, bonum eſſet an malum quod accidiſ-* Luctus *ſet: partim quòd acerbè ferēti nihil à luctu eſſet cōmodi. Tollitur enim dolor, ſi quis ſecū cōſideraret, quale ſit quod euenit.*

In Ariſtippum dixit, illi ſoli datū eſſe & pannis & chla- 22 *myde uti, quòd apud Dionyſium in purpura ſaltauit. Ad id*

alludens Horatius: Omnis, inquit, Ariſtippum decuit color. Hoc dictum quidam tribuunt Stratoni.

XENOCRATES Chalcedonenſis.

Pecuniæ contemptus

1 Q*uum* Alexander Magn*us illi miſiſſet ingentem pecuniarum ſummã, ex ea duntaxat tres minas recepit, reliquum referri iuſsit, dicẽs, ipſi pluribus eſſe opus, qui plures aleret.*

Innocentia

2 P*aſſerem qui fugiens imminentem accipitrem ſeſe in* Xe*nocratis ſinum conieciſſet, texit fouitq́;, ac demulcens dimiſit dicens, ſupplicem non eſſe prodendum.*

Animoſè

3 A Bione *dictis laceſsitus,* Non *ſum, inquit, tibi reſponſurus, neque enim tragœdia quum à comœdia taxatur, dignatur eam reſponſo.* Nota *eſt ueteris comœdiæ licentia, in qua multa ſcommata iaciuntur & in ipſos poëtas, & fabularum perſonas: at tragœdia non dignatur uiciſsim humiles perſonas attingere.*

Docilitas

4 *Ad quendam nec geometriæ nec muſices, nec aſtrologiæ peritum, ad ſcholam tamẽ ipſius cõmeantem,* A*bi, inquit, anſam philoſophiæ non habes: hoc eſt, non es ad philoſophiã docilis, nullis inſtructus diſciplinis.* A*lij ferunt illũ ita loquutum,* παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται. *id eſt, apud me uellus non maceratur: lana rudis nõ ſtatim traditur ueſtiario, ſed fulloni.*

Amicitia

5 Q*uum* Platoni Dionyſius *diceret, aliquis auferret tibi caput.* Xenocrates *qui tum præceptori aderat,* Non *prius, inquit, quàm hoc: ſuum oſtendens caput.*

Taciturnitas

6 Q*uum in conuiuio cæteris multa garrientibus ſolus nihil diceret, interroganti quur unus omniũ ſileret,* Q*uoniam, inquit, loquutũ fuiſſe pœnituit aliquãdo, ſiluiſſe nũquam.* Hoc Plutarchus *in libello* περὶ τῶν ὑγιεινῶν *tribuit Simonidi.*

Pecuniæ contemptus

7 A*lexãder ad hunc legatos miſit cum aliquot talẽtis, quos ille in academiam perductos parca tenuiq́; cœna excepit.* P*oſtridie interrogantibus cui uellet adnumerari pecuniam,*

Quid,

Quid, inquit, Itáne uos ex heſterna cœna non intellexiſtis me pecunia non indigere? Philoſophus Ethnicus reiecit à di tiſſimo liberaliſſimoq; rege ultro delatam ingẽtem pecuniæ ſummam: & nunc pro ſanctis haberi uolunt, qui extremam profeſſi paupertatem in tantũ ut horreant etiam ærei nummi contactum non aliter quàm uiperæ, non refrendis artibus uenantur diuitum ac pauperum liberalitatem.

Dixit nihil referre, utrum pedes an oculos inferas in ædes alienas: uidelicet deterrens ab omni curioſitate rerum ad nos nihil attinentium. 8 Curioſitas

Dicebat pueris aures eſſe muniendas follibus potiuſquàm athletis: quòd plus ſit periculi ne puerorum aures occupentur prauis ſermonibus, quàm ne athletarũ aures pateant ad ictus. Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia. 9 Pueri reuerentia

CRANTOR Solenſis.

Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare ſolet, 10 Fortiter

Ὤιμοι, τί δ᾽ ὤιμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Eheu, quid heu? nobis quod hominum eſt accidit. Senſit quicquid ulli hominũ accidit, hoc unicuiq; poſſe accidere. Nihil igitur nec inexpectatũ uideri oportere, nec intolerabile.

ARCESILAVS.

Si quando probabat aliquid, dicere ſolitus eſt, φημ᾽ ἐγὼ, *id eſt, aio, ſiue mihi uidetur, ſiue fateor. Si quid diſplicebat, dicebat,* οὐ συγκαταθήσεται τούτοις ὁ δεῖνα, *id eſt, his non aſſentietur ille, nominato quopiam: ſimul & in aſſeuerando ſeruans modeſtiam, & in contradicendo fugiens inuidiam.* 1 Modeſtè

Percontanti quî fieret ut ab alijs ſectis multi deficerent ad Epicureos, ab Epicureis nulli deſciſcerẽt ad alios, Quoniam, inquit, ex uiris galli fiunt, ex gallis uiri nequaquam. Sentiens homines eſſe proniores ad uoluptatẽ quàm ad uirtutẽ. Gallos dixit ſacerdotes Cybelis euiratos. Porrò uoluptatem 2 Procliuitas ad deteriora

ptatem amplecti fœminarum eſt potius quàm uirorum.

3 Quum hoſpites quoſdam unà cum amicis acciperet con-uiuio, cœna quidem appoſita eſt, ſed deerat panis, uidelicet pueris oblitis emere. Hic ille ridens, Quàm, inquit, res eſt apta conuiuijs apparandis eſſe ſapientem. Sentiens philoſophos in rebus uulgaribus minus ſapere quàm idiotas. Sed interim dedit exemplum philoſophicæ moderationis. quis enim ibi non incanduiſſet ira?

Moderatè

4 Paupertatem cōparabat Ithacæ patriæ Vlyſsis, quòd iuxta Homerum, aſpera quidem eſſet, ſed bona κυροτρόφος, id eſt iuuenum altrix: dum eos conſuefacit frugaliter & continenter uiuere, & ad omnem uirtutis functionem exercēs.

Paupertas

5 Dicere ſolitus eſt, quemadmodum ubi multi eſſent medici, ibi multi ſunt morbi: ita ubi permultæ leges eſſent, ibi plurimum eſſe uitiorum.

Legum multitudo

6 Diuitem quendā immodice delicatum, capillitio arte compoſito, oculis uolubilibus ac lubricis quum is alioqui caſtus & integer haberetur, ita taxauit, Quid refert, inquit, aduerſi an auerſi cinædi ſitis? Senſit mentis integritati corporis etiam habitum & cultum oportere congruere.

Mollities

BION Boryſthenites.

1 Percontanti Antigono Homerico uerſu,

Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες; Sentiens Bion ſe traductum de generis ac gentis ignobilitate, reſpondit ingenue, Pater meus libertus eſt, cubito ſeſe emungens: ſignificans eum fuiſſe ſalſamentarium. Addebat illum Boryſtheniten fuiſſe genere, non facie, ſed in fronte geſtare ſcripturam amari domini: matrē fuiſſe è lupanari. quum cætera item nudè cōmemoraſſet, adiecit uerſum Homericum,

Genus pudendum

Ταύτης τοι γενεῆς, τοῦ πατρὸς εὔχομαι εἶναι.

2 Cuidam obijcienti, quòd adoleſcentem quendam ad ſe non pellex

pellexiſſet,Tenellus,inquit,caſeus nō attrahitur hamo.Signi Docilitas
ficans pueros delicatos nō eſſe ad philoſophiam accōmodos.

Alteri percontanti quis eſſet maximè anxius,Qui in ma= 3
ximis,inquit,rebus cupit eſſe fortunatus.Is enim mille curis Tranquillitas
diſtorquetur ut aſſequatur ardua, & aſſequutus æquè tor=
quetur ne amittat.

Rogatus,eſſétne ducenda uxor, Si deformem,inquit, du= 4
xeris,habebis pœnam: ſin formoſam, habebis communem. Coniugium
In Græcis uocibus pluſculum eſt iucunditatis, ποινὴν &
κοινὴν.Hoc Antiſtheni adſcribitur. A. Gell.tribuit Bianti,
lib.5.cap.11.

Senectutem dicebat portum eſſe malorum, quòd omnes 5
huc confugerent,ſperantes miſeriarum finem. Mori autem Senectus
unicuiq; in promptu eſt. Id Ethnici quidā exiſtimabant eſſe
præclarum, Chriſtiana pietas docet eſſe nepharium ſcelus.

Gloriam dicebat eſſe matrem annorum, ob id opinor, 6
quòd cùm hominis uita ſit breuis, honeſta memoria in multa Immortalitas
ſecula propagatur.

Formam dicebat eſſe bonum alienum.Sentiens extra ho= 7
minem eſſe, quod ipſe ſibi nec dare poteſt,nec tueri datum. Forma
Animi bona uerè noſtra ſunt.

Diuitias dicebat eſſe neruos actionum,quòd ſine his nihil 8
agatur. Alius dixit neruos belli. Diuitiæ

In quendam qui prædia ſua deuorauerat, Amphiaraum, 9
inquit,terra abſorbuit,tu terram. Profuſio

Aiebat magnum eſſe malum,non poſſe ferre malū. Abſq; 10
hoc enim nulli poteſt eſſe uita ſuauis. Tolerantia

Damnabat homines qui ſic exurerent, quaſi ſenſu uaca= 11
rent,ſic adurerent quaſi ſentirent. Ob id, ni fallor, quòd in Salsè
bellis exuruntur omnia. Rurſum ſi leuiter attingantur ab
igni,offenduntur.Id enim appellat adurere.

12 Dicebat eſſe optabilius ſuam meſſem alteri largiri, quàm
Liberalitas alienam decerpere. Senſit felicius eſſe dare quàm accipere.
13 Aiebat facilem eſſe ad inferos uiam. Nam illuc homines
Mors facilis abire clauſis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi.
14 Alcibiadem hoc elogio taxauit, quòd adoleſcẽs uiros ab-
Liberè duxiſſet ab uxoribus: iuuenis factus uxores à uiris.
15 Rhodi quum Athenienſes darent operam rhetoricis, ipſe
Philoſophia potior rhetorica philoſophiam docebat. Ob id reprehenſus, ita reſpõdit: Triticũ aduexi, & hordeum uendo? Sentiens abſurdum eſſe, ab ipſo requiri deteriora, quũ attuliſſet meliora. Nam philoſophia ueluti triticũ cibus eſt hominum, hordeũ equorum: ſimul innuẽs ſolũ philoſophũ loqui, rhetores hinnire potius.
16 In fabulis eſt, Danaidas puellas apud inferos huic addictas
Correctio eſſe ſupplicio, ut pertuſis uaſis deferãt aquam in doliũ pertuſum. Bion dicebat, grauius fore ſuppliciũ, ſi integris uaſis ac non pertuſis idem facerent: tum enim irent onuſtiores.
17 Cuidam immodice loquaci, ut ſibi ſubueniret oranti, re-
Loquacitas ſpondit, Abunde tibi morem geram, ſi aduocatos miſeris, non uenias ipſe.
18 Euenit ut cum ſceleroſis nauigans incideret in prædones.
Innocentia tuta Illis dicentibus, actum eſt de nobis ſi agnoſcamur, Et de me, inquit, niſi agnoſcamur. Bonis innotuiſſe ſalus eſt.
19 Arrogantiam dicebat eſſe profectus obſtaculum. Indoci-
Indocilis lis enim eſt, qui mauult doctus uideri quàm eſſe.
20 In diuitem quendam ſordidum ita loquutus eſt: hic facul-
Auarus tates ſuas non poſſidet, ſed ipſum poſſident facultates.
21 Diuites ſordidos dicebat ita facultatum ſuarum curam habere, quaſi eſſent propriæ: rurſus ex iiſdem nihil capere utilitatis, quaſi eſſent alienæ.
22 Aiebat iuuenes uti debere fortitudine, ſenes ualere pru-
Prudentia ſenilis dentia. Nam his rerum uſus conciliauit ſapientiam.

Dicebat

Dicebat prudentiam tanto cæteris uirtutibus antecellere quanto cæteris ſenſibus præſtaret uiſus. Nam oculi prælucent toti corpori, nec ulla eſt uirtus abſque prudentia. Nam quomodo iuſtus reddet cuiq; ſuum, niſi prudentia commonſtret quid cui debeatur? 23

Docebat nulli exprobrandam eſſe ſenectutem, ad quam omnes optent peruenire. Abſurdum eſt enim alijs probro dare, quod quis optat ſibi contingere. 24 Senectus

Conſpiciens quendam triſti uultu qui habebatur inuidus, Neſcio, inquit, utrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. Inuidus enim non minus diſcruciatur aliena felicitate quàm ſuo infortunio. 25 Inuidia

Impietatem dicebat malam eſſe contubernalem fiduciæ, & adiecit uerſiculum Euripidis, 26

Δουλοῖ γὰρ ἄνδρα κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ. *Id eſt,*

Seruum facit quamuis ferocul um uirum. Securitas

Senſit ibi non eſſe libertatem, ubi eſt mala conſcientia: nec eũ poſſe liberè loqui, cui crimẽ impietatis uerè poteſt obijci: nec frui tranquillitate animi, qui numen habet iratum.

Dicebat amicos, quales quales eſſent, retinendos eſſe, ne uideamur aut malos recepiſſe in familiaritatem, aut bonos reieciſſe. 27 Prudentia

Dicere ſolitus eſt: quemadmodum proci Penelopes, quoniam cum Penelope commiſceri non potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt: ita qui philoſophiam aſſequi non poſſunt, in alijs friuolis diſciplinis ſemet exercent. 28 Grauitas

Familiares ſuos admonebat, ut hoc argumento putarent ſe profeciſſe in philoſophia, ſi iurgantes & conuiciantes perinde audirent ac ſi recitarent uerſus illos Homericos: 29 Moderatio

ὦ ξεῖν᾽, ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ᾽ ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,

Οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν. *Id eſt,*

Quando

Quando uir haud nequam, nec ſtultus amice uideris,
Permultum ſalue atq; uale, Dij proſpera donent.

LACYDES Cyrenæus.

30 *Accerſitus ab Attalo rege, reſpondit, imagines eminus eſſe ſpectandas: innuens arctam aßiduamq; familiaritatem ſæpe minuere uirtutis admirationem.*

CARNEADES.

31 *Carneades fertur admodum fuiſſe uocalis. Itaq; quodam tempore gymnaſiarchus, id eſt, ſcholæ princeps, miſit qui diceret, ne tantopere clamaret. cui reſpondit, Da mihi uocis modum. Ad quod rurſus eleganter princeps, Modum habes, nempe auditores. Siquidem pro numero auditorum temperanda uox eſt.*

32 *Dicere ſolet, diuitum ac regum filios nihil rectè diſcere præter quàm equitare: quòd his omnes adulentur, ſolus equus non curans regem gerat an priuatum, tergo excutit quiſquis equitandi fuerit imperitus.*

Principum inſtitutio

ARISTOTELES Stagirites.

1 *Quum Xenocratis æmulatione cœpiſſet habere ſcholam, hoc carmen uſurpauit,*

Aemulatio

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. *Id eſt, Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui. Alij pro Xenocrate ponunt Iſocratem.*

2 *Calliſthenem diſcipulum liberius multa dicentem apud Alexandrum Homerico carmine admonuit,*

Libertas intempeſtiua

Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.
Talia nate loquens haud multo tempore uiues.
Nec male diuinauit, nam libertas illi fuit exitio.

3 *In ius uocatus quòd Hermiam mulierem quam amabat, hymno quaſi deam celebraſſet, calumniæ moleſtiam Homerico uerſu teſtatus eſt, in ipſo ſtatim defenſionis initio,*

Calumnia ex calumnia

Ὄχ

Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. ὀδυσσ. η

Rogatus quid lucri facerent mendaces, Vt uera, inquit, 4
loquentibus non credatur. Vanitas

Increpanti quòd homini malo dediſſet eleemoſynam, Non 5
mores, inquit, ſed hominem commiſeratus ſum. Etiam impro Benignitas in
bis in neceſsitate ſuccurrit uir bonus. Debetur enim hoc of- quoſuis
ficium ſi non meritis illius qui iuuatur, certè naturæ. Et bo-
nus fieri poteſt qui malus eſt.

Illud amicis ac diſcipulis inter diſſerendum frequenter ſo- 6
let ingerere, Viſum accipere lumen à circunfuſo aëre, animũ Lux animi
autem à diſciplinis liberalibus. Sentiens ingeniũ adoleſcen-
tum mathematicis diſciplinis acui, & ad reliqua philoſo-
phiæ myſteria reddi perſpicax.

Crebro taxabat Athenienſes, quòd quum duas res, fru- 7
menta ac leges inueniſſent, frumentis uterentur, legibus ne- Salsè
quaquam. Alludens ad Triptolemũ Athenienſem, cuius mi-
niſterio Ceres uſa eſt in ferendis legibus ac tritico.

Eruditionis radices dicebat amaras eſſe, ſed fructus dulces. 8

Percontanti quid citò ſeneſceret, Gratia, inquit. Sentiens 9
iniuriæ memoriam eſſe tenaciſsimam, beneficij breuiſsimam. Beneficii

Interrogatus quid eſſet ſpes, Vigilantis, inquit, ſomnium. obliuio
Multa ſibi promittunt inania qui ſpe ducuntur. Et Maro, 10
Qui amant, ſibi ſomnia fingunt.

Diogenes Ariſtoteli obtulit caricam, cogitans, ſi non acci- 11
peret, illum ſententiam aliquam eſſe meditatũ. At Ariſtoteles Captatio
accepta carica, dixit, Et caricam & ſententiã perdidit Dio-
genes. Huic ſimillimum eſt, quod antè tributum eſt Crateti.

Quum iterum illi caricam porrigeret Diogenes accepit, 12
& ſublato in cœlum uultu more puerorũ., Magnus, inquit,
Diogenes: moxq; illi reddidit caricam. Notans opinor ab il-
lo captari laudem munificentiæ.

VITTORIO EMANUELE

13 Dicere ſolet, tria ad parandam ſapientiam potiſsimum neceſſaria, naturam, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerua fruſtra laboratur: rectè diſcitur à doctis: exercitatio conſummat eruditionem.

Doctrina quibus paretur

14 Quum accepiſſet quendam in ipſum dixiſſe conuicia, Abſentem, inquit, uel loris cædat: docens ea prorſus eſſe cōtemnenda quæ non lædunt, niſi quis ſe lædi putet.

Magnanimè

15 Pulchritudinem dicebat quauis epiſtola efficaciorem ad commendationem. Sunt qui hoc adſcribant Diogeni. Ariſtotelem uerò formam ſolitum appellare donum, quia gratis contingit à natura. Eandem Socrates appellauit exigui temporis tyrannidem, quòd formæ gratia mox defloreſcat: Plato naturæ prærogatiuam, quòd paucis contingat: Theophraſtus ſilentem fraudem, quòd abſq; uerbis perſuadeat: Theocritus eburneum detrimentum, quòd grata quidem ſit aſpectui, ſed multorū incōmodorū cauſa. Carneades ἀδορυφόρητον βασιλείαν, id eſt, regnum abſq; ſatellitio, quòd formoſi impetrēt quicquid uolunt, nulla adhibita ui. Refert Laërtius.

Forma

16 Interrogatus qua re differrent docti ab indoctis, Qua uiui, inquit, à mortuis. Sentiens hominem abſq; literis ſtatuam eſſe uerius quàm hominem.

Eruditi

17 Dicebat eruditionem in proſperis eſſe ornamētum, in aduerſis refugium. Parentes qui rectè liberos ſuos inſtituiſſent, aiebat multo honorabiliores eſſe ijs qui tantum genuiſſent, quòd ab his contigiſſet uiuere, ab illis etiam bene uiuere.

18 Cuidam glorianti quòd eſſet à magna celebriq; ciuitate, dicebat hoc nihil referre, ſed an celebri patria dignus eſſet.

Salſè

19 Rogatus quid eſſet amicus, Vna, inquit, anima in duobus corporibus.

Amicus

20 Aiebat quoſdā homines ita parcere, quaſi ſemper eſſent uicturi: rurſus alios ita profundere, quaſi mox eſſent morituri.

Profuſio

Percon

Percontanti qui fieret, ut cum formoſis diutius ac luben= 21
tius confabulentur, reſpondit eam percontationem eſſe cæci. Cæca percon
Cæcus enim non ſentit formæ illecebram, nihilo magis quàm tatio
colorum gratiam.

Percontanti quid lucri cepiſſet ex philoſophia, Vt ea, in= 22
quit, nullo imperante faciam, quæ uulgus facit metu legum. Virtus non
Idiota à furto abſtinet, quia lex minatur pœnam: philoſophus cogitur
abſtinet, quia per ſe turpe eſt, etiamſi liceat impunè.

Interrogatus quo pacto fieret, ut diſcipuli quàmplurimum 23
proficerent, Si, inquit, præcedentes grauiter inſequantur, ſe=
quentes non morentur.

Quum garrulus quiſpiam ubi multa nugatus eſſet apud 24
Ariſtotelem, tandem dixiſſet, fortaßis obſtrepo tibi nugis Salsè in gar-
meis, Non hercle, inquit, neque enim aduerti animum. rulum

Reprehenſus quòd munus dediſſet improbo, Non homini 25
dedi, inquit, ſed humanæ ſorti. Hoc ſuperius alijs uerbis com Benignitas
memoratum eſt.

Rogatus quomodo amici eſſent tractandi, Quomodo, in= 26
quit, nos ab illis tractari cuperemus.

Eruditionem dicebat optimum eſſe uiaticum ad ſenectu= 27
tem. Nam cætera ſenem aut deſtituunt, aut grauant etiam.

Illud frequenter habebat in ore, ὦ φίλοι, ὐδεὶς φίλος. Sen 28
tiens multos eſſe amicos nomine, paucißimos aut nullos re. Amicus
Admonebat neminem de ſe debere prædicare, uel in lau= rara res
dem, uel in uituperationem: quòd illud eſſet hominis uani & 29
inanis, alterum ſtulti ac uæcordis. Modeſtia

Idem admonebat ut uoluptates contemplemur non ue= 30
nientes ſed abeuntes, hoc eſt, non à fronte, ſed à tergo. Ve= Voluptas
nientes enim fucata ſpecie blandiuntur, abeuntes autem pœ=
nitentiam ac dolorem relinquunt.

Dicebat Athletas, qui à libris arcentur, omnemq; uitam 31

Imperitia *in cauillis ſcurrilibusq; iocis tranſigunt, ſimiles euadere gymnaſiorum ſtatuis, nempe pingues & ſaxeos.*

32 Civiliter *Quum iam natus annos ferè ſexaginta duos, adeo laboraret ut admodum tenuis uitæ ſpes ſupereſſet, conuenerunt ad illum diſcipuli rogantes, ut ex ipſis aliquem deligeret, qui in locum eius ſuccederet.* Inter *auditores erant duo præcipui,* Theophraſtus Lesbius, & Menedemus Rhodius. *Ariſtoteles reſpondit, ſe quod petebatur facturum, ubi daretur opportunitas.* Paulo *pòſt, quũ rurſus ad eum eadem de cauſa conueniſſent, dixit uinum quod biberet ſibi parum eſſe commodum, ac quæri iuſsit exoticum uel* Rhodium *uel* Leſbium. *Id ſimul atq; curatum eſt, guſtato* Rhodio *dixit,* Firmum *hercle uinum & iucundum:* Mox *guſtato* Leſbio, *Vtrunq;, inquit, egregie bonum, ſed* Leſbium *ſuauius eſt.* Id *ubi dixit, nulli dubium fuit, quin lepide ſimul & uerecunde ſucceſſorem ſibi ea uoce, non uinum delegiſſet: probauit utrunq;, nec tamen auditoribus eligendi ius ademit.* Sed *Græcus ſermo pluſculum habet ciuilitatis: quod* οἶνος, *id eſt, uinum, apud* Græcos *ſit generis maſculini: ut hæc uox,* ὁ λέσβιος ἡδίων, *poßit & ad perſonam accommodari.*

THEOPHRASTVS Ereſius.

1 Lingua Dicebat *potius eſſe fidendum effræni equo, quàm uerbo incompoſito.* Nemo *non metuit inſidere equo infræni, at plus eſt periculi à lingua effræni.*

2 Silentium *Ad eum qui in conuiuio perpetuò ſilebat, Si, inquit, indoctus es, prudenter facis: ſin doctus es, imprudenter.* Iucundius *effertur à* Plutarcho: *ſi ſtultus es, rẽ facis ſapientẽ; ſi ſapiens, ſtultam. Eſt aliqua ſapientiæ pars, ſilentio ſtultitiam tegere.*

3 Tẽporis parſimonia Habebat *ſemper in ore, nullum eſſe ſumptum pretioſiorem tempore.* Solum *enim hoc recuperari non poteſt, & tamen uulgò nihil habetur uilius tempore.*

In

In quendam Caſſandri amicum ſimis naribus iecit hoc ſcomma, Demiror, inquit, oculos tuos non canere, quum illis naſus ſit additus: quòd naſus fiſtulæ ſpeciem præberet. Refert Plutarchus in Sympoſiacis. 4 Ridiculè

DEMETRIVS Phalereus.

Quum audiſſet Athenienſes fuiſſe demolitos ſtatuas ſuas, quas illi poſuerant, At uirtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas poſuerant. 1 Animosè

Dicebat ſupercilia puſillum eſſe corporis membrum, tamen totam offuſcare uitam. Inſuaues enim ſunt ad omnem uitæ conſuetudinem triſtes ac ſupercilioſi. 2 Supercilioſi

Ariſtophanes in comœdia Plutum inducit cæcum. At hic dicebat non ſolum Plutum, id eſt, diuitias, eſſe cæcum, uerumetiam Fortunam Pluti ducem: ut iam ſit illud prouerbij, Cæcus cæco dux. Fortuna ſæpe largitur indignis ſua munera. 3 Fortuna cæca

Quantum in bello ualeret ferrũ, tantũ dicebat in Rep. ualere orationẽ. Illic enim res geritur uiribus, hic perſuaſione. 4 Orationis uis

Conſpicatus iuuenem intemperantiæ deditum, Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens ſyrma, uentrem, pudenda, & barbam. Sentiens illum nõ eſſe hominem, ſed ſtatuam, qualis in uijs ſolet poni Mercurio: hoc illi diſsimilem, quòd effœminatorum more traheret ueſtem, quòd deditus eſſet uentri ac libidini, quodq; barbatus eſſet, quum nihil horum habeat Mercurius. 5 Indoctus

Hominum faſtuoſorum ſublimitatem dicebat amputandã, ſed relinquendam ſobrietatem. Talia enim ingenia non ſunt deſperanda, ſed quod redundat recidendum eſt. 6 Ingenia erecta

Admonebat adoleſcentes, ut domi parentes, in uia obuios, in ſolitudine reuererentur ſeipſos. Pudor teneram ætatem optime deterret à peccando, qui nuſquam non adeſt, ſi quis reuereatur ſeipſum. 7 Reuerentia

8 *Aiebat ueros amicos in rebus lætis adeſſe uocatos, in ad-*
Amicus in aduerſis *uerſis inuocatos & ultro. At uulgò fit ſecus.*

Ptolemæum regem adhortari ſolet, ſibi pararet libros de
9 Lectio utilis *regno deq; militari imperio gerendo tractantes, eosq; dili-genter euolueret, propterea quòd ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris ſcripta habeantur.*

10 Philoſophia *Quum exularet, ac Thebis inglorius humilisq; uiueret, audiſſetq; Cratetem philoſophum, qui ipſum inuiſeret, multa placidè prudenterq; de moderate ferendo exilio diſſerentem, Male ſit, inquit, negotijs & occupationibus, per quas hactenus talem uirum non licuit cognoſcere.*

CRATES Thebanus, Cynicus.

1 *Vulgò dictus eſt* θυρεπανοίκτης, *id eſt, oſtiorum apertor,*
Curioſitas *quòd in omnes domos irrumperet, & ſi quid diſplicuiſſet, reprehenderet Cynica libertate. Id cognominis hodie rectius in quoſdam* πτωχοτυράννυς.

2 *Rogatus quid illi è philoſophiæ ſtudio acceſſiſſet emolu-*
Paruo contentus *menti, reſpondit,*

Θέρμων τε χοῖνιξ, καὶ τὸ μηδ' ἑνὸς μέλειν. *Id eſt,*
Chœnix lupini, & abſq; cura uiuere.

Sentiens ſe minimo contentũ, ob libertatẽ ſuauiter uiuere.

3 *Amore laborantibus oſtẽdit remedia. Amori, inquit, me-*
Amoris remedia *detur fames: ſin aliter, tempus: quòd ſi nec his uti poſſis, laqueus. Luxus ferè alit amorem: tempus omnia aut tollit, aut certè mitigat. Hæc remedia ſi nihil proſunt, ſupereſt laqueus, ut morbus finiatur ſuſpendio. Græca ſonãt iucũdius,* λιμὸς, χρόνος, βρόχος.

4 *Dicebat philoſopho nulla re opus eſſe. Eoq; pecuniã depo-*
Philoſophus non eget *ſuit apud trapezitã hac cõditione, ut ſi liberi eſſẽt idiotæ, traderet eã illis: ſin philoſophi, nũmos diſtribueret in plebẽ: quòd indoctis opus eſſet pecunia, philoſopho nec opus nec uulis.*

Celeb

Celebratur illius ephemeris ad hunc habẽs modũ, Ponito coquo minas decẽ, medico drachmã, adulatori talẽta decẽ, cõſiliario fumum, ſcorto talentũ, philoſopho triobolum. Notabat hominum ſtultitiam, qui in res honeſtas & cum primis neceſſarias minimum ſumerent impendij, ad turpia prodigi. 5 Sumptus prępoſterus

Filium Paſiclem, ſimul ut exceſſerat ex ephebis, perduxit ad ancillæ domicilium, dicens, hoc tibi eſt patriũ coniugium. Nam mœchi tragici præmia referũt exilia ac cædes, comici ſcortatores ex luxu ac temulentia lucrifaciunt inſaniã. Senſit quaſi tragicam eſſe rem adulteriũ, quòd huius ferè atrox ſit exitus: uti ſcortis rem eſſe comicam, id enim non punitur ſupplicio capitis, ſed tamen qui depereunt in meretricem, in comœdijs inducuntur inſanis ſimiles: at cũ ancilla tua rẽ habere, nihil eſt periculi. Hoc accipiatur uelut ab ethnico dictũ. 6 Venus parabilis

Quum pro quodam ſupplicaret gymnaſij principi, procumbens attigit coxam illius pro genibus. Nam ſupplices ex more genua contingebant. Indignanti gymnaſiarcho, Quid, inquit, an non hæc æquè tua ſunt ac genua? Notans obiter uulgi ſuperſtitionem, qui certa membra certis rebus dedicauit: uelut aurem memoriæ, naſum irriſioni, genua miſericordiæ, quum hæc ad totum hominem pertineant. 7 Ridiculè

Negabat inter homines quempiam inueniri poſſe, qui non aliqua in parte laberetur, addens nullum inueniri malum Punicum, in quo non ſit aliquod granum ſuppu:re. 8 Nemo ſine uitio

Nicodromus citharœdus huius dictis laceſſitus, impegit illi pugnũ in os & ſuggillauit. At Crates fronti impoſuit tabellam in qua ſcriptũ erat, Nicodromus faciebat: itaq; cũ liuore ſuo obambulans traduxit citharœdum, feſtiuiter alludens ad artificũ morẽ, qui operibus ſuis inſcribunt, Apelles aut Phidias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulſato. 9 Facetè

A magiſtratu obiurgatus quòd præter leges ac morem 10

Facetum *Athenienſium ſindone ueſtiretur, ait, Quid ſi* Theophraſtum *uobis oſtendam ſindone amictum? diffidentes, ac ut oſtenderet flagitantes, adduxit ad tonſtrinam: oſtenditq́;* Theophraſtum*, qui tum forte tondebatur, linteo amictum, quod Græci à contegendis humeris ὠμόλινον uocant: ſubmonens omnibus ad uſum uti licere.* Nam *ſi per ſe turpe eſſet uti linteis, ne in tonſtrina quidem eſſet honeſtum.*

11 Demetrio Phalereo *indignatus eſt quòd ipſi panes ac uinum miſiſſet, dicens,* Vtinam *fontes etiam panes ferrent. Sentiens uino philoſopho nihil opus eſſe, atque hoc ipſum eſſe ſubmoleſtum, quòd panis non æquè parabilis eſſet ac potus.*

Paucis contentus

12 *Erat corpore deformi, quumq́; in certaminibus nudatus ob id eſſet riſui, ſublatis manibus dicere ſolet,* De *oculis ô* Crates*, reliquoq́; corpore bono animo eſto: nam iſtos qui nunc te derident, mox conſpicies morbo contrahi, teq́; beatum prædicare, ac ſeſe ignauiæ damnare.* Significans *formam nihil facere ad uictoriam, ſed robur ac laborum tolerantiam qua cæteros antecedebat.*

Vires formæ præſtant

13 Rogatus *quoad eſſet philoſophandum,* Donec, *inquit, exercituum duces qui ſunt, uidebuntur eſſe agaſones: ſentiens, opinor, ibi maximè opus eſſe philoſophia, ubi qui populo præſunt, ſtolidi ſunt & indocti, & homines quibus imperant, habent pro aſinis.*

14 Eos *qui cum adulatoribus uiuerent aiebat eſſe deſertos, non aliter quàm uituli ſunt inter lupos.* Neque *enim illos adeſſe quos oportet, neq́; cum iis qui adſunt habere ſocietatem, quum ſint inſidiatores.*

Adulatio

15 Alexandro *percontanti num cuperet reſtitui patriam ſuam,* Quid *opus eſt? inquit.* Fortaſſis *eam alius* Alexander *reſtitutam diruet.*

Patriæ neglectus

16 Dicebat *ſe pro patria habere gloriæ neglectum & paupertatem*

pertatem,in quæ nullum ius haberet fortuna.Aiebat ſe Diogenis ciuem eſſe, qui nullis inuidiæ patebat inſidijs. Opes enim ac nominis ſplendor conciliant inuidiam. Tranquillitas tuta

17 Pudor inutilis *Metrocles hoc uitio laborabat, ut inter diſſerendum ſubinde crepitum uentris emitteret. Eam ob cauſam domi mœrens ſeſe continebat. Huic mederi ſtudens Crates, de induſtria multum lupinorum deuorat, ac Metroclis ædes adijt: perſuaſitq; nihil eſſe mali quod accidiſſet, imò potius fore prodigioſum, niſi homo humano more flatum uentris emitteret:atq; interim ipſe inter colloquendum crebro crepitum uentris edidit. Hoc pacto & ſeruauit puſillanimem, & diſcipulum ſibi parauit.*

18 Seditio *Quendam delicijs luxuiq; deditum ita per iocum admonuit,Ne pro lenticula ſemper augens patinam in ſeditionem nos cōijcias. Sentiens è luxu cupedijsq; plerunq; naſci diſsidia.Lenticula philoſopho cibus eſt, λοπὰς carnes habet,& in diuitum menſis circunfertur.*

19 Profuſio *Diuitum opes dicebat eſſe ſimiles ficis arborib.in præruptis locis, è quibus ut homines nihil caperent fructus, ſed corui tantum ac miluij : ita ex illorum facultatibus tantum alerentur ſcorta & adulatores.Refert Plutarchus.*

20 Ornatus mulierum *Mundum muliebrem dicebat eſſe quod ornat fœminam: ornat autem id quod eam reddit compoſitiorem ac modeſtiorem.Verùm id non præſtat,inquit, neq; ſmaragdus, neq; purpura,ſed quæcunque adderent uim ac ſpeciem honeſtatis ac uerecundiæ.Græcis κόσμος & mundum ſonat & ornamentum.Inde κοσμεῖν ornare.*

EPICTETVS.

1 *Eos qui barba & pallio,uerbisq; magnificis philoſophos agebant,dicere ſolet eſſe philoſophos ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν, id eſt,factis procul,uerbis tenus.*

2 *Idem conſpiciens quendam impuris moribus audacem, confidenti lingua, improbo tamen ſtudio philoſophiæ diſciplinas contrectare, inclamabat deûm atque hominum fidem, his uerbis increpans hominem, O homo, uide quò mittas, num purgatum ſit uas. Nam ſi ad arrogantiam iſta immiſeris, interierint: ſi computruerint, in urinam aut in acetum uertentur, aut ſi quid his deterius. Senſit eruditionem eſſe pernicioſam, ſi in animum inciderit prauis affectibus corruptum: & quo quæq; diſciplina ſanctior, hoc fit pernicioſior, ſi contigerit improbo. Velut bono theologo nihil melius, malo nihil peſtilentius.*

Breuiloquentia

3 *Idem philoſophiæ ſummam duobus uerbis comprehendere ſolitus eſt,* ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *id eſt, ſuſtine & abſtine: quorum prius admonet, ut mala quæ incurrunt æquo animo toleremus: poſterius, ut à uoluptatibus temperemus. Ita enim fiet ut nec aduerſis deijciamur, nec proſperis corrũpamur. Refert Gellius lib.17.cap.19.*

METROCLES.

Modeſtè

4 *Libros ſuos exuſſit dicens,*

Τάδ' ἐςὶ ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.

Sunt inferorum hæc ſomniorum imagines.

Sentiens eſſe nugas ac deliramenta quæ ſcripſerat.

Eruditio ſtudio uenalis

5 *Dicebat res alienas emi pecunia, ut domum ueſtemq;, ſed diſciplinas liberales emi tempore. Requirunt enim diuturnum ſtudium, quum pecunia data ſtatim fiat poſſeſſor fundi.*

HIPPARCHIA Metroclis ſoror.

6 *Adamauit Cratetem, apud parentes minitans ſe ſibi conſcituram necẽ ni philoſopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec parentum uerbis, nec Cratetis adamati ſuaſu reuocari poſſet, Crates ſurgens detracto pallio nudauit tergum gibbo deformatum, Ne quis circumueniatur, inquit, hic eſt ſponſus:*

& pro

& proiecto baculo & pera, Hæc,inquit, dos eſt. Super his deliberа,neq; enim mihi coniux eſſe poterit, niſi cui placeat idem inſtitutum. Quum accepiſſet conditionem puella, mox ſubſtrato pallio cum illa congreſſus eſt parentibus adſtantibus. Itaq; conſummatum eſt Cynicum matrimonium.

Mulier Cynica

Theodorum impiũ, cui cognomen erat ἄθεος, *huiuſmodi ſophiſmate conſtrinxit, Quod faciens* Theodorus *non diceretur iniuſtè agere, idem ſi faciat* Hipparchia *non diceretur iniuſtè agere. Quum annuiſſet ille, ſubiecit, ſed* Theodorus *ſeipſum percutiens non diceretur iniuſtè agere, nec igitur* Hipparchia *ſi idem faceret.* Ad id Theodorus *nihil reſpondit, ſed ſuſtulit illius pallium, ut enudaret pudenda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei uerſu iambico, quòd à muliebribus officijs ad uirile inſtitutum defeciſſet.* 7

Argutia muliebris

Τίνη τὰς παρ᾽ ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας,

Radios *apud telas reliquit fœmina. Quidam codices habebant* τίνι, *id eſt, cui: quidam,* τήνη *: legendũ ſuſpicor* γυνὴ, *ut omiſſo articulo legamus* γυνὴ παρ᾽ ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας. *Cui illa,* Num *tibi uideor malè mihi conſuluiſſe, quæ quod temporis impenſura fueram telis, impendi diſciplinis?*

Mulier erudita

ZENO Cittieus.

Dicitur conſuluiſſe oraculum, quo pacto poſſit uitam optime inſtituere, reſpondit deus, εἰ συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, *id eſt, ſi concolor fieret mortuis. Ille ſentiens ſe uocari ad lectionem ueterũ, contulit ſeſe ad philoſophiam. Dicitur autem* Zeno *natura fuiſſe colore fuſco. Studium ac uictus parſimonia maciem & pallorem conciliat homini.* 1

Studium

Negotiator purpuram uehens, naufragium fecit iuxta Piræum, atq; hac occaſione ſeſe contulit ad philoſophiam. itaq; ſolitus eſt dicere, Tum bene nauigaui, quum naufragium feci. Alij narrant, eum quum Athenis eſſet, audiſſetq; merces 2

Iactura felix

periſſe

periſſe naufragio, dixiſſe, Bene facis fortuna, quæ me ad philoſophiam, alij ad pallium, appellis.

3 Integritas *Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, reſpondit, Quoniam quum multa à me acceperit, nunquam tamen emollitus eſt. Eius mortem quum audiſſet, ingemuit dicens, Quale theatrum perdidi! Erat enim Zenon acerrimi iudicij, & ab aſſentando alieniſſimus.*

4 Molliores *In quendam circa formæ curam ſtudioſiorem quàm deceret uirum, quum imbricem lente ac circunſpecte tranſiret, Merito, inquit, ſuſpectum habet lutum, in quo non poteſt ſeipſum ut in ſpeculo cernere.*

5 Par pari *Quum Cynicus quiſpiam dicens, in lecytho ſuo nihil eſſe olei, peteret à Zenone, Zeno negauit ſe daturũ, ſed tamẽ abeuntem admonuit, expẽderet uter ipſorũ eſſet impudentior. Poſtulatoris impudentiam impudenti negatione penſabat.*

6 Continentia *Ipſe ſimul & Cleanthes aſsidebant Chæremonidæ; quũq; ſentiret affectum amoris, ſurrexit. Hoc admirante Cleanthe, Etiam à bonis, inquit, medicis audio, aduerſus inflationes optimum eſſe remedium quietem. Subduxit ſe uir integerrimus imminenti periculo.*

7 Admonitio ciuilis *Quidam in cõuiuio accumbens Zenoni, eum qui ſub ipſo ſedebat pulſabat pede, Zeno uiciſſim pulſabat illius genua, & ad ipſum cõuerſo, Quid igitur putas hunc pati, qui infrà te accumbit? Ita multi offenduntur, quamuis leui incommodo, quum alios ipſi maioribus afficiant nec ſentiant.*

8 Oratio grauis *Eleganter ac polite loquentiũ ſermones aiebat eſſe ſimiles pecuniæ Alexandrinæ, oculis blandienti, atq; undiq; ſcripturam habenti more nomiſmatis, nihilo tamen eſſe meliorem. Rurſus qui magis ſtuderent utilia dicere quàm nitida, ſimules eſſe dicebat tetradrachmis, temere ac ruditer percuſſis, quæ ſæpe picturatis illis nũmis præponderarẽt. In nũmo non*

non ſpectatur elegãtia ſculpturæ, ſed pondus ac materia: ita non refert quàm ſit elegãs oratio, ſed quàm grauis & utilis.

9 *Ad Ariſtonem diſcipulum multa temere garriẽtem, quædam etiam præcipitanter confidenterq́;, Fieri, inquit, non poteſt, quin te pater ebrius proſeminarit: oderat futilem loquacitatem, ipſe in dictis tum breuis tum grauis.* Loquacitas

10 *Quodam in conuiuio immoderatius uorante obſonia, neque quicquam alijs reliquum faciente, Zeno piſcem ingentem qui apponebatur, è patina ſuſtulit, quaſi ſolus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, ſignificaret ſe mirari impudentiam, Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie, ſi meam opſophagiam ferre non potes?* Admonitio ciuilis

11 *Adoleſcentem curioſius quiddam quàm pro ætate ſciſcitantem, adduxit ad ſpeculum, utq́; ſe contemplaretur admonuit, Mox rogitauit, an uideretur tali uultui conuenire quæſtiones eiuſmodi proponere.* Ad ſpeculum

12 *Quendam dicentem, ſibi in multis diſpicere Antiſthenem, abuſus Sophoclis dicto, rogauit nunquã haberet Antiſthenes quæ placerent: ille reſpondit, ſe neſcire. Hic Zeno: Et non te pudet, inquit, ſi quid ab Antiſthene perperam dictũ eſt, excerpere ac meminiſſe: ſi quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec temere? Idem morbus nũc habet plurimos, qui in libris aliorum tantum ea uenantur quæ carpant, bene dictorum nulla neq; gratia neq; memoria.* Carpẽdi morbus

13 *Ad quendam dicentem, breues eſſe philoſophorum ſententias, Vera prædicas, inquit: oportet enim & ſyllabas illorũ, ſi fieri poßit, eſſe breues. Veritas multis uerbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis uerbis comprehenſa ſunt.* Pauciloquus

14 *Quodam de Polemone narrante quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte, Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, ut indiligentius* Obtrectatio

diſſe

diſſereret, diſcipulorum parſimoniam fuiſſe in cauſa.

15 Dicebat eos qui diſſerunt ſimiles eſſe oportere tragœdiarum actoribus, quibus uox magna, bonaq; latera debēt eſſe, quum os immodice non diducant, quod faciunt ij, qui plurima loquuntur, ſed ſupra uires. Dum enim os diducunt, declarant ſe ſatagere uerius quàm agere. *Vox modeſta*

16 Iis quæ rectè dicerentur negabat eſſe relinquendum locum, uelut præclaris artificibus ad ſpectandum. Contrà, auditores dicebat adeo debere eſſe attentos ad ea quæ diſſeruntur, ut non uacet dare ſignum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus. *Attentio*

17 Adoleſcenti cuidam multa garrienti, Aures, inquit, tuæ in linguam defluxere: ſubmonens, adoleſcentis eſſe audire multa, loqui pauca. *Garrulitas*

18 Alteri formoſo dicenti, ſibi non uideri futurum ut ſapiens amaret, Nihil, inquit, eſſet uobis formoſis infelicius. Quiſquis enim docet, admonet, inſtituitq; ad uirtutem adoleſcentes, utique amat. Atque is demum uerus eſt amor. Nam qui uulgò dicuntur amare, ſuum uenantur commodum, cum incommodo adamati. *Amor uerus*

19 Dicebat pleroſq; philoſophos in multis ἀσόφους εἶ), id eſt, nō ſapere, ſed in fortuitis uulgaribuſq; rebus eſſe imperitos: et adijciebat illud Scaphei, qui quū animaduerteret quendam è diſcipulis uehemēter inflatum, percuſſo illo dixit, Bene non eſt in magno, ſed in bene eſt magnum, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖ), ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim eſt quicquid rectè fit: at non ſtatim bonum eſt, quod magnum. *Grauiter*

20 Adoleſcenti confidenter loquenti, Non dixerim, inquit, ô adoleſcens quæ mihi ſuccurrunt. Subnotans è ſermonis procacia colligi & morum impudicitiam. *Garrulitas*

21 Aiebat hominibus nihil magis deeſſe quàm tempus: longe diſſen

diſſentiens ab ijs qui bonā uitæ partem perdūt ſomno,temu= Temporis
lentia,nugis & alea,quaſi multū temporis ſuperſit homini. parſimonia

*Interrogatus quis eſſet amicus:*Alter,*inquit,ego.* 22

Seruum in furto deprehenſum cædi iuſſit:quumq́; is ſe ſic Amicus
excuſaret,ut diceret, ſibi fuiſſe in fatis ut furaretur : Et *cædi,* 23
inquit. Seruus allegabat fatorum neceſſitatem ad excuſatio= Salsè
*nem commiſſi.*Eam *neceſſitatem retorſit & ad ſupplicium,*
quod ipſum etiam erat in fatis.

Formam *aiebat eſſe uocis florem, aut contrà:quemadmo=* 24
dum ab alijs refertur, uocem eſſe formæ florem. Nam *lo=* Gratior eſt
quentis orationem commendat forma, & rurſus oratio com pul.u.e.c.u.
poſita gratiam addit formæ.

Conſpicatus cuiuſdam è familiaribus puellum notis liui= 25
*dum,*Video,*inquit,animū tui ueſtigia: notans illius impudici=* Notæ inſanię
tiam. In *Græcis pluſculum eſt gratiæ, quòd* θυμὸς *& ani=*
mum ſignificet,& animi uehementem concitationem aut fu=
*rorem.*Erant *autem,ut opinor,ſuauijs impreſſæ notæ.*

In quendam unguentis delibutum, Quis *eſt hic, inquit,* 26
qui mulierem olet?Significans effœminatorum eſſe unguen= Vnguenta
tis uti.

Dionyſio *cuidam dicenti, quur me unum omnium non* 27
*corrigis?*Non *enim,inquit, tibi credo : ſubindicans ſibi non* Liberè
eſſe ſpem,illum ſi corriperetur fore meliorem.

Adoleſcentem *multa temere garrientem hoc dicto corri=* 28
puit, Ob *id binas habemus aures, os unicum,ut plurima au=* Garrulitas
diamus,loquamur pauciſſima.

Ptolemæi *legatis qui multos eruditos ad conuiuium inui=* 29
tarant,percontantibus quid de ipſo regi ſuo eſſent renuntia= Taciturnitas
turi, ait, Vidiſſe *uos ſenem qui in conuiuio tacere nouerit.*
Quum *enim cæteri ad oſtentationem multa dixiſſent, unus*
Zeno *perpetuum tenuit ſilentium.*

Percon

30 *Percontanti quo pacto eſſet affectus erga conuicia,* Per- *inde,inquit, atq; ſi legatus abſq; reſponſo dimittatur. Signi- ficans eos qui non habent quod reſpondeant, ad conuicia ſo- lere confugere,eoſq́; non pluris oportere fieri quàm ſi ni- hil eſſet reſponſum.*

Moderatio

31 *Quum Crates apprehenſo Zenonis pallio eũ à Stilponte retrahere niteretur,* Commodiſſimè,*inquit,* ô Crates,*philo- ſophum auribus teneas: nam ſi per uim egeris, corpus erit apud te,animus apud Stilpontem.*

Perſuaſio pro ui

32 *Vbi iam profecerat, tamen modeſtiæ gratia cõmeabat ad* Polemonem,*apud quem & in dialecticis exercebatur.* V*nde* Polemon *ſolitus eſt dicere,* Non me clàm *eſt* Zeno, *te per poſticum irrepere, furariq; dogmata, quibus* Phœnicũ *mo- re indutus es.* No*tans illum furtim diſcere gratis, quæ alijs eſſet uenditurus.*

Diſcendi auiditas

33 *Quum dialecticus quidam in ſermone,quẽ illi* θερίζοντα, *id eſt,metentem appellant, oſtendiſſet ſeptem ſpecies diale- cticas,rogauit quantum poſceret mercedis: ac poſcenti cen- tum dedit ducentos.* T*antus erat amor diſcendi.*

34 *Celebratiſſimam* Heſiodi *ſententiam ſolet inuertere.* Q*uũ enim ille primas tribuat ei qui per ſe ſapiat,ſecundas qui re- ctè admonenti obtemperet,* Zeno *ordine inuerſo ſic pro- nuntiabat:*

Correctio

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος,ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ. *Id eſt,*
Optimus ille quidem qui paret recta monenti,
Sed probus ille quoq; eſt,qui nouerit omnia per ſe.

Addebat cauſam, quòd qui ex ſe noſſet omnia, nihil habe- ret præter intelligentiam:at qui rectè monenti pareret,præ- ter intelligentiam haberet etiam effectum. Nam *parere di- citur, qui quod didicit optimum eſſe facit.*

Rogatus,quur quum eſſet natura ſeuerus,in conuiuio ta- 35
*men hilareſceret,lepidè reſpondit,*Et *lupinum quum ſit ſua-* Hilaritas in
*pte natura amarum,tamen aqua maceratum dulceſcere.*Na- conuiuio
turale eſt,cibo potuq́; rigato corpore diſcuti triſtitiam.

Dicere ſolet, ſatius eſſe labi pedibus quàm lingua, eoq́; 36
conuiuia quantum poterat uitabat,quòd ibi ſolutus uino & Lingua lubri-
aliorum fabulis prouocatus facilius labi poſſet. ca

Dicebat, τὸ εὖ, γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, οὐ μὴν μικρὸν εἶναι, 37
id eſt,ut aliquid fiat bene, naſci quidem paulatim, ſed tamen Adde puſillũ
non eſſe paulum. Quanquam hoc quidã adſcribunt Socrati. puſillo

Quibuſdam ſic excuſantibus luxuriem ſuam, ut dicerent 38
ſe ex eo quod abũdaret facere ſumptum,argutiſsimè reſpon Profuſio
dit,Ignoſceretis'ne coquo,ſi quũ obſonia plus æquo ſalſa da-
ret, diceret ſibi copiam eſſe ſalis? Sentiens uictum non eſſe
moderandũ ex rerũ copia, ſed ex uſu ac neceſsitate naturæ.

CLEANTHES Aſsius.

Antigono diſcipulo roganti quur ſordidam operam præ- 1
ſtaret hauriendo aquam è puteo,unde per iocum pro Clean
the dictus eſt φρεάντλης, *ita reſpondit;* Num *haurio tan-* Diſcendi aui-
tum,an non & fodio,& rigo hortum,denique nihil non fa- ditas
cio philoſophiæ cauſa? Alius *negaſſet factum, philoſophus*
auxit quod obijciebatur, gloriæ ſibi ducens quod ille uerte-
bat probro.

Collectam pecuniolã aliquando proiecit coram familiari- 2
*bus,dicẽs,*Cleanthes *alterũ* Cleanthem *alere poſſet ſi uellet.* Induſtria

Aſinus appellatus agnouit conuicium, dicens, ſe ſolum 3
eſſe parem ferendæ Zenonis *ſarcinæ.Siue quòd* Zenoni *non* Tolerantia
multum eſſet ſupellectilis, ſiue quòd unus illius auſteritate
nihil offenderetur.

Cuidã illi probri cauſa obijciẽti quòd eſſet timidus, Ideo, 4
inquit, minimum pecco. Bona *eſt timiditas quæ deterret à* Timiditas
P *turpibus* laudata

turpibus,& reddit hominem circunſpectum.

5 *Suam uitam diuitũ uitæ ſolet hoc nomine præferre, Dum* Labor *illi,inquit,pila ludunt,ego fodiens duram humum exerceo.*

6 *Interdum quum foderet, ſolet ſeipſum increpare. Id fortè admiratus Ariſton, Quem,inquit,increpas? Tum Cleanthes ridens, Senem,inquit, qui canos quidem habet, ſed mentem non habet: ſeipſum innuens.*

7 *Cuidam reprehendenti Arceſilaum,quòd officia uitæ tol-* Liberè *leret,Deſine,inquit,hominem uituperare. Nam ille licet dictis tollit officia,tamen factis commendat. Id audiens Arceſilaus, Non moueor,inquit,adulatione. Hic Cleãthes, Scilicet, inquit,adulor tibi,dicens te aliud loqui,aliud facere. Cleanthes mitigauit dictum obtrectatoris, ſed ita ut à crimine inconſtantiæ non liberaret Arceſilaum. Turpiſſimum enim eſt philoſopho ſecus docere quàm uiuit. Si uita proba eſt,cur docet diuerſa? Si doctrina ſana eſt,quur eã ſecus uiuẽdo refellit?*

8 *Cuidam ab eo petenti dictum aliquod,quod crebro occi-* Silentium *neret filio ſuo,protulit illud ex Electra, σίγα, σίγα λεπτὸν ἴχνος. id eſt, Tace, tace tenue ueſtigium. Innuens pueris maximè conuenire ſilentium.*

9 *Quum audiſſet à Lacone quodam probari laborem, de-* Labor *lectatus eo dicto ſubiecit hemiſtichium Homericum,*

αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος, Id eſt,

Sanguine præclaro ſatus es chariſſime fili.

10 *Diſſerens adoleſcenti cuidam quem uidebat parum atten-* Attentio *tum,rogauit ſentiret'ne. Illo affirmante ſe ſentire,quur igitur ego non ſentio te ſentire? Solent enim qui intelligunt, oculis ac geſtu, interdum & uerbis ſignificare ſe quæ dicuntur intelligere.*

11 *Soſitheus poëta coram populo Cleãthem præſentem hoc carmine proſcidit,* Οὓς κλεάνθους μωρία βοηλατεῖ. *Id eſt,*

Quos

Quos Cleãthis fatuitas agitat. Interpres uertit inſania: unde pro moria legiſſe uidetur μανία. Nec tanto conuicio tactus, quicquam mutauit de uultu: qua patientia delectati auditores, applaudentes philoſopho, Soſitheum eiecerunt. Quum 11 Soſitheus diceret, ſe pœnitere quòd illũ aſperſiſſet, reſpondit Cleanthes; Abſurdum fore, ſi quum poëtæ frequenter illudant Libero patri & Herculi, nec illi ſuccenſeant, ipſe ob leue conuicium indignaretur. De dijs enim multa probroſa ſcripſere poëtæ, ueluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum: Herculem faciunt ſeruientem Omphalæ uſq; ad ſandalio commitigatum caput.

Moderatio

Peripateticis dicebat idẽ accidere quod lyris, quæ quum 12 alijs bene ſonent, ſeipſas non audiũt. Sentiens opinor illos licet alijs uerbis idẽ docere quod Stoicos, & tamen ipſos id non animaduertere. Poteſt & hic accipi ſenſus: peripateticos præclarè docere, ſed uitam à doctrina diſsidere.

Vita à uerbis diſſentiens.

Ex ſentẽtia Zenonis dicebat hominis mores è ſpecie poſ 13 ſe deprehendi. Id ut confutarent adoleſcentes aliquot faceti, cinædum in agro duratum adduxerunt ad Cleanthem, poſtulantes ut è ſpecie de moribus pronuntiaret. Reperit manus calloſas & cutem ſole aduſtam. Itaq; quum aliquandiu ſiluiſſet, iuſsit hominem abire. Ille digreſſus ſternutamento concuſſus eſt: mox Cleanthes, Habeo, inquit, hominem, Mollis eſt. Non enim facile ſternutant, qui ſemper ſub dio uiuũt.

Phyſiognomon

Conſpiciens quendam ſolitarium ac ſecum loquentem, 14 Haud, inquit, loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide ne cum homine improbo loquaris. Malis enim periculoſa eſt ſolitudo.

Solitudo

Ad quendam contumeliæ cauſa obijcientem ſenectutem, 15 Et ego, inquit, abire cupio, uerũ ubi reputo me omni ex parte ſanum, ſiue legendum eſt, ſiue ſcribendum, rurſus maneo.

Senectus uegeta

Significans ſe quidem haud quaquam eſſe uitæ cupidum, ue rùm ob ſenectutem neminem debere è uita decedere, donec uires ſuppetunt ad uitæ munia.

16 *Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio ſic medicatus eſt, ut iam ueluti ſano medici omnia conſueta permitterent. Sed ille perſeuerauit abſtinere, dicẽs ſibi iam eſſe cõfectum uiæ principium. Itaq; perijt.*

17 *Sententiã hanc,* Φίλοις τε δοῦναι, σῶμα τ᾽ εἰς νόσους πεσὸν Δαπάναισι σῶσαι. *Id eſt,*

Correctio *Largiri amicis, corpus in morbos cadens Impendijs ſeruare. correxit hunc in modum,*

Πόρναις τε δοῦναι, σῶμα τ᾽ εἰς νόσους πεσὸν Δαπάναις ἐπιτρίψαι. *Id eſt,*

Donare ſcortis, corpus in morbos cadens Impendijs conterere. Prior enim ſententia tendebat ad mollitiem, quam nudauit Cleanthes.

SPHAERVS Boſphoranus, Cleanthis diſcipulus.

18 *Quum diceret, opinionem non cadere in ſapientem, rex* Argutè *Ptolemæus cupiens hoc paradoxon ipſa re confutare, curauit mala punica ueris ſimilima ex cera confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quũ Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit, illũ falſæ ſpeciei fuiſſe aſſenſum. Ad id dextrè Sphærus, Non ſic, inquit, aſſenſus ſum ut crederem eſſe mala punica, ſed probabile putarem eſſe mala punica.*

19 *Reprehendenti Mneſiſtrato, quòd Ptolemæum non appellaſſet regem, Imò, inquit, quum talis ſit, tamen regem eſſe fateor: indicans illum eſſe nomine regis indignum, ſe tamen cognominis honorem illi non inuidere.*

CHRYSIPPVS Solenſis.

1 *De hoc dictum eſt, ſi dij uellent uti dialectica, nõ alia uſuros*

ros quàm Chryſippea.

In quodam opere toties citarat uerſus Euripidis ex Me- 2
dea, ut ibi tota fabula fuerit inſperſa. Hunc librum quidam Salsè
portans, & rogatus quid ferret, Chryſippi, inquit, Medeā.

Erat illi ſtatua pro corporis modo tenuis ac puſilla, quam 3
equus uicinus ferè occultabat: Vnde Carneades per iocum Iocus ex nomine
dicere ſolet, cum nō eſſe Chryſippum, ſed κρύψιππον. Nam
Chryſippus ab aureo equo dicitur, Crypſippus à κρύπτω,
quaſi dicas ab equo occultatum.

Cuidam reprehendenti, quòd non apud Ariſtonem cum 4
pluribus daret operam philoſophiæ, Nunquam, inquit, phi- Pauci
loſopharer, ſi cum pluribus auſcultarem. Dictum lepidius
eſt apud Græcos, quòd πολλοὶ, interdum ſonat multi, inter-
dum uulgus hominum. Senſit non ſtatim eſſe optima, quæ
placent cumplurimis.

Ad dialecticum quendam Cleanthi multis ac prolixis ſo- 5
phiſmatibus obſtrepentem, Deſine, inquit, ſenem à magis ad Iuuenum eſt
rē pertinētibus auocare, ſed nobis iunioribus iſta proponito. dialectica

In conuiuijs cætera quietus, tantum ex more agitabat cru- 6
ra. Vnde famula quæ illi inſeruiebat, dicere ſolet, Chryſippi Facetè
ſola crura inebriari.

PYTHAGORAS.

Dicebat uitam humanam eſſe ſimilem panegyri, hoc eſt, 7
ſolenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certa- Philoſophus
turi, alij negotiaturi, nonnulli ſpectatores modo futuri. Ac mūdi ſpectator
cæteros quidem omnes eſſe ſolicitos, ſolum ſpectatorē tran-
quillum frui celebritate: hunc ſpectatorem aiebat eſſe philo-
ſophum, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodiuiſ-
ſet, quàm ut naturas rerū ac mores hominū contēplaretur.

Rogatus à quodam, quando eſſet congrediendum cum 8
fœmina: Cùm uoles, inquit, te ipſo fieri debilior. Multa Venus Venus

eneruat hominem.

9 *Admonebat diſcipulos, ut quoties è negotijs diurnis ueſperi domũ ingrederẽtur, uerſiculum hunc apud ſe repeterent:* Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

10 *Aiebat in ciuitates primum irrepſiſſe delicias, mox ſatu-* Grauiter *ritatem, deinde uiolentiam, poſtremo exitium.*

11 *Theano Pythagoræ uxor, rogata quando mulier eſſet munda à uiro, reſpondit, A ſuo ſemper, ab alieno nunquam. De Pythagoræ ſymbolis non pauca diximus in Chiliadibus, quo minus hic libuit ea repetere.*

EMPEDOCLES Agrigentinus.

12 *Quũ uideret ciues ſuos delicijs deditos, ſumptuoſe tamen* Grauiter *ædificare, dixit, Agrigẽtini ſic indulgent uoluptatibus, quaſi poſtridie morituri: ſic ædificant, quaſi ſemper uicturi.*

HERACLITVS Epheſius.

13 *Dicebat iniuriam magis extinguendam quàm incendium.* Initiis obſtandum *Ex leuiſſimis offenſis ſi negligantur, naſcuntur atroces tragœdiæ. Sed ad reſtinguendum incendium accurrunt omnes, gliſcenti uerò ſimultati citius addunt irritamenta.*

14 *Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus quàm pro mœnibus. Quòd abſq; legibus nullo pacto poſſit eſſe ciuitas incolumis, abſq; mœnibus poſſit.*

15 *Rempub. ut deploratam cõtempſit, eiq; dare leges quum* Liberè *rogaretur, recuſauit. Seceſſit autem in templum Dianæ, ibiq; cum pueris ludebat talis. Circunſtanti & admiranti populo, Perditi, inquit, an non præſtat hoc agere, quàm uobiſcum Rempublicam adminiſtrare?*

16 *Interrogatus aliquãdo, cur ſileret, Vt uos, inqt, loquamini.*

XENOPHANES Colophonius.

17 *Empedocle dicente, ſapientẽ inueniri nõ poſſe, Et merito,* Salsè *inquit. Nam ſapientẽ eſſe oportet, qui agnoſcat ſapientẽ: notans illum qui hoc dicebat, ſuo uitio non inuenire ſapiẽtem.*

Dicebat, τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν ἢ ἥδιστα ἢ ἥκιστα. Id eſt, 18
cum tyrannis congrediendum aut iucundiſsimè aut minimè. Nihil eſt uiolentius aure tyranni, ait Satyricus: apud bonos etiam principes admonendi libertas uerbis placidioribus eſt temperanda. Id qui non poteſt, abſtineat ab illorũ congreſſu.

DEMOCRITVS Mileſius.

Ignotus uenit Athenas, & colloquio de philoſophia cum 1
Socrate habito dixit, Hic philoſophus ſimilis eſt Pentathlo, Multiſcius
quòd calleret naturalia, moralia, mathematica, adhæc diſciplinas quas ἐγκυκλίους uocant, deniq; omniũ artiũ peritiam.

Huius fertur & illud, λόγος ἔργου σκιή. id eſt, Oratio ope 2
ris eſt umbra. Significans ex egregijs factis naſci laudes ho- Gloria ex benefactis
minum eloquentium, non contrà. Primam igitur oportet eſſe curam factorum, gloria conſequitur ultrò.

Dicere ſolet, ſi corpus animum in ius uocaret, haudqua- 3
quam futurum ut ille muneris male adminiſtrati crimen effu Grauiter
geret. Animus in corpore ueluti præſidio collocatus eſt, & tamen pleraq; mala corpori ab animo ueniunt.

Quum arroderet cucumerem, ſenſit humorem eſſe mellei 4
ſaporis, rogauitq; famulam unde emiſſet, illa nominauit hor- Studium
tum. Surrexit Democritus, Et duc me, inquit, eò, ac locum indica. Demirante muliercula quid ſibi uellet; Vt, inquit, dulcedinis cauſam inueniam, inuenturus, ſi locum inſpexero. Hîc muliercula ridens: Quieſce, inquit, ô boue. Nam ego imprudens cucumerem immiſeram in ollam mellitam. At ille offenſus, Moleſta es, inquit, ego tamen incumbam quæramq; cauſam: quaſi cucumeri peculiaris ſit ac genuina dulcedo. Sit hoc exemplum ſtudij indefatigabilis.

Dixit pretioſiſsimum impendium eſſe tempus, πολυτε- 5
λέστατον ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in uita Antonij. Temporis parſimonia
Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.

6 Quum apud Dionyſiũ quæreretur quod æris genus eſſet omnium optimum, Ex quo, inquit, Athenienſes ſtatuas fecerunt Harmodio & Ariſtogitoni: nimium liberè ſignificans tyrannos è medio tollendos. Nam ob eiectos tyrannos Athenienſes illis ſtatuas erexerunt. Hoc, ni me fallit memoria, alteri cuidam adſcribitur.

Libertas immodica

ANAXARCHVS.

7 Anaxarchus Abderites philoſophus inuiſum habuit Nicocreontem Cypri tyrannum: itaq; quum in cœna quadam Alexander rogaſſet, qualis illi uideretur, Præclara, inquit, ſed oportuit & Satrapæ cuiuſdam caput apponi: oculos detorquens in Nicocreontem qui aderat.

Libertas immodica

8 Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tempeſtate eſſet delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ, philoſophum arreptum in mortarium coniecit, ferreis piſtillis contundi iuſſit. Hic illam uulgò celebratam uocem emiſit: τύπτε τὸ ἀναξάρχου θύλακον, ἀνάξαρχον δ᾽ οὐ πλήττεις, Id eſt, tunde Anaxarchi manticam, nam Anaxarchum non percutis. Sentiens corpus non eſſe partem hominis, ſed animi domicilium tantum. Animus autem non poteſt tundi.

Fortiter

9 Quum uideret ex Alexandri uulnere, quod ictu ſagittæ acceperat, manare ſanguinem, dixit uerſu Homerico, Τοῦτο μὲν αἷμα, καὶ οὐκ ἰχὼρ οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι, Id eſt, Hic quidem ſanguis eſt, non ille liquor, qualis diuis ſolet ire beatis. Admonens regem ſuæ conditionis, qui pro Deo affectabat haberi. Quanquam hoc quidam non ab Anaxarcho, ſed ab ipſo Alexandro dictum tradunt.

Liberè

10 In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro propinaret, oſtenſo calice prædixit fore, ut uulnus acciperet, abutens ad id uerſu Homerico. Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χειρί. Id eſt, Ferietur aliquis mox deûm humana manu.

Diuinatio

Quum

Quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur ut conſcios proderet, poſt multa in regem dicta conuicia, tandem per iracundiam & linguæ amputationem minanti, Non *erit, inquit, effœminate adoleſcens hæc quoq; corporis mei pars tuæ ditionis: ſimulq; dentibus abſciſſam & commandu catam linguam in os eius ira patens expuit.* 11 Silentii fides

Quum Alexandrum *ſe ob* Cliti *necem diſcruciantem uideret,* Clito, *inquit, contigit iuſtitia quæ dijs aſſidet. perſuadere cupiens quicquid à rege fieret, ius faſq; eſſe.* Nam & Alexander *pro* Deo *ſe haberi ſuſtinebat.* 12 Adulanter

ZENO Eleates.

Zeno accuſatus quòd coniuraſſet in perniciem Nearchi *tyranni, quum in quæſtionibus iuberetur edere nomina coniuratorum, nominauit pleroſq; illi amiciſſimos.* De *his quum tyrannus ſumpſiſſet ſupplicium, rogaretq; nunquis ſupereſſet etiam,* Tu *ſolus, inquit,* Reipub. *pernicies.* Tandem & *linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit.* 13 Fortiter

Quum maledictis laceſſitus incandeſceret, reprehenſus quòd philoſophus uerbis improborum commoueretur, Si *conuicia, inquit, æquo animo admiſero, ne laudes quidem ſentiam. Lapidis eſt non ſentire diſcrimen inter laudantem & uituperantem: ſed philoſophi eſt non ita commoueri, ut ab honeſto recedat.* 14 Ira ſapientis

Quum aſcenderet in theatrum cithara canente Amœbeo, *uerſus ad diſcipulos dixit,* Eamus, *ut pernoſcamus, quam uocem, quemq; concentum edant, inteſtina, nerui, ligna, & oſſa, quibus adeſt ratio, numerus & ordo.* Si *in rebus inanimis tantum ualent illa, quanto plus ualebunt ſi in omni hominis uita ſeruentur.* 15 Harmonia uitæ

Dicebat *è ſuis quenq; inſomnijs deprehendere poſſe quan-* 16

Somniorum obſeruatio *tum in philoſophia profeciſſet: ſi nihil illic uel appeteret uel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate conſtitutus ueros affectus prodit. Contrà quæ uigilantes nō audēt profari aut agere, ea noctu occurrūt in ſomnis.*

PYRRHO Elienſis.

17 Solitudo *Deprehenſus aliquando ſolus, ac ſecum loquens, rogatus quid ſolus ageret, Meditor, inquit, eſſe probus. Sentiens ad id utilem eſſe ſolitudinem, inutilem turbam.*

18 Facetè *Quum obiurganti ſororem Philiſtam, quidam obijceret quòd oblitus eſſet ſuæ profeſſionis (docebat enim omnia eſſe indifferentia) ſic eluſit, Non enim, inquit, in muliercula declarabitur indifferentia.*

19 Homo *Rurſus quum canem inuadentē repuliſſet, idem obijcienti reſpondit, perdifficile eſſe prorſus hominem exuere. Maluit agnoſcere lapſum humanum, quàm dogma reſcindere.*

20 Securitas philoſophica *In tempeſtate conſpiciens cæteros animo eſſe deiectiores quum ipſe nihil moueretur, oſtendit porcellum in naui ſecure edentem, dicens, oportere ſapientem eam animantis imitari ſecuritatem.*

21 Vita fugax *Admirari ſolet illum Homeri uerſiculum præ cæteris,* Οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν. *Id eſt, Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum. Quòd alijs defluentibus alij ſuccedant. Sentiens in rebus humanis nihil eſſe diuturnum aut ſtabile.*

TIMON Nicæus.

22 Capere fugiendo *Gaudebat hortorum ſeceſſibus ac ſolitudine. unde Hieronymus Peripateticus de illo dixiſſe fertur, Quemadmodum apud Scythas & qui fugiunt, & qui inſequuntur, torquent ſagittas: itidem inter philoſophos, alios perſequendo diſcipulos capere, alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob id ipſum auidius expetitur qui ſcholam uitat.*

Cum

Cùm uidiſſet Arceſilaum inter aſſentatores euntẽ, Quid tu, inquit, ueniſti huc, ubi ſumus nos, qui liberi ſumus? 23 Libertas

In quendam omnia mirantem ita luſit, Quin & illud miraris, quòd quũ tres ſimus, quatuor habemus oculos. Timon enim luſcus erat, unde & Cyclops dictus eſt, & diſcipulum habebat luſcum Dioſcoridem. Meminit huius & Socrates alicubi apud Platonem. 24 Facetè

XENOPHON.

Dicebat eſſe prudentis cordatiq; uiri, etiam ab inimicis utilitatem capere. Vulgatum eſt, neq; ſolem, neq; aquã, neq; ignem magis utilẽ eſſe hominibus, quàm amicos. Sed ingenij philoſophici eſt, quemadmodum periti medici ex beſtijs ac ſerpentibus noxijs utilia quædam remedia colligunt, ita ex inimicorũ odio decerpere aliquid quod uertat in ſuũ bonũ. 25 Vtilitas ex inimicis

Dicebat tum maxime colendos eſſe deos, quum homini res ſunt ſecundæ, ut quum incideret neceſſitas, confidenter illos imploremus, ut pote beneuolos iam & amicos. Rectè Xenophon: ſed uulgus hominum contrà facit: in felicitate profunda eſt diuorum obliuio: quum urget calamitas, tum demum ad illos confugimus. 26 Diuorum cultus

STRATO Phyſicus.

Quibuſdam obijcientibus quòd Menedemus plures haberet auditores quàm ipſe, Quid mirum, inquit, ſi plures reperiuntur, qui lauari cupiunt, quàm ungi? Vngũtur qui ſe parãt certamini. Subindicauit Menedemi philoſophiam eſſe dilutam, ac facile inueniri qui audiant de uirtute diſſerẽtem, perpaucos autem qui uirtutem exerceant. Nam huc prouocabat Strato. 27 Virtutis uſus

PHOCION Dux Athenienſis.

Hunc quum pro cõcione dicentem quidam petulantiſſime maledicus interpellaret, multis conuicijs in illum debacchãs 28 Moderatè

omiſſt

omiſit quod cœperat, locumq́; dedit maledico. Poſteaquã ille uix dicendi feciſſet finem, Phocion reuerſus in ſuggeſtũ placido uultu perinde quaſi nihil eſſet dictum, cœptam orationem proſequutus eſt. De *pedeſtribus, inquit, copijs audiſtis, ſupereſt ut de uelitibus ac leuis armaturæ milite dicam.*

29 *Qu*um *adhuc floreret* Leoſthenes, *interrogatus ab oratoribus, quid ipſe boni feciſſet* Reipubl. *Nihil aliud, inquit, niſi quòd donec ego uobis fui dux, nulli dicta eſt oratio funebris, ſed omnes uita defuncti in maiorum monumentis ſepulti ſunt. Alij iactabant cruentas uictorias,* Phocion *exiſtimabat egregij ducis eſſe, ſic adminiſtrare rem militarem, ut nulli aut quàm pauciſſimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis, eos qui in acie cecidiſſent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.*

APOPHTHEGMATVM LIBER VIII.

PRAEFATIO.

NVNC *à philoſophis ad ſophiſtas, hoc eſt quod dici ſolet, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους tranſeamus: quod genus hominum miror olim in delicijs fuiſſe: nõ uulgo tantum, ſed ſummis etiã principibus, quum nec eſſent germani poëtæ, nec γνήσιοι rhetores, nec ſynceri philoſophi, ſed tamen horum omnium ſimij, tantum ad captandam auram popularẽ, ac linguæ modulatu deliniendas otioſæ multitudinis aures compoſiti, ſi paucos tamen excipias. Vnde mirum quàm horum dicta frigeant præ philoſophicis aut etiam poëticis, ut interdum paraſiti & meretrices dicere uideantur*

deantur argutiora. Sed hic liber habet præterea uariam dictorum ſatyram, in quibus fortaſſe reperies iuxta poëtam epigrammaticum, quædam bona, quædã mediocria, ſed mala plura. Verùm ut moleſtus eſt conuiuator, qui præter modum laudat ea quæ apponit: ita ciuilitatis eſt parcius extenuare apparatum: eo quòd & qui laudat, & qui deijcit immodice, diuerſa quidẽ uia, ſed tamen pari ſtudio uenari gratiam uideatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Nos ſimpliciter τὰ παρ' ἡμῶν apponemus.

LEO Byzantius ſophiſta.

Venit Athenas populo diſsidijs tumultuanti concordiam ſuaſurus. Vbi prodiſſet in ſuggeſtum, corpore admodum puſillo, omnium riſus obortus eſt. Ille fortuitam occaſionẽ uertens in prooemium, Quid, inquit, ô uiri Athenienſes, ſi conſpiceretis uxorem meam, quæ tam puſilla eſt ut uix pertingat ad genua mea. Ad hanc uocem quum maior etiam populi riſus ſublatus eſſet, ſubiecit, At nos tam puſillos, ſi quando diſsidemus, uix ciuitas Byzantium capere poteſt. Ita ferme Plutarchus in præceptis politicis. Sed eãdem fabulam multo aliter narrat Philoſtratus in Sophiſtis. Nempe quum prodiſſet ad populum dicturus de concordia, ipſa ſtatim ſpecie riſum mouit populo, quòd obeſus eſſet, ac uentre prægrãdi. At ille nihil turbatus riſu multitudinis, Quid, inquit, ridetis uiri Athenienſes? Vxor mihi eſt me multo obeſior, & tamẽ cõcordes unus capit lectulus, diſcordes ne tota quidẽ domus. Quod refert Philoſtratus, & probabilius eſt & feſtiuius. 1 Solerter

Quum Philippus adornaret bellum aduerſus Byzãtios, Leo adijt illum percontans hunc in modũ, Quid, inquit, accidit tibi Philippe, ut bellum inſtituas? Vt, inquit, tua patria ciuitatũ pulcherrima huc adducatur, ut intelligat ſe à me diligi, eoq́; ad fores amaſiorum meorum uenio. Ad hæc Leo, 2 Admonitio commoda

At qui redamari cupiũt, haud quaquam cum gladijs uenire ſolent ad fores amaſtorum. Amantes *enim non egent bellicis inſtrumentis, ſed ciuilibus.* Hoc *dicto in diuerſum flexo regis animo patriam ſuam liberauit.* Ita Philoſtratus.

3 *Paſiadi obijcienti lippitudinem oculorum,* Corporis, *inquit, uitium exprobras, haud uidens filium tuum* Nemeſim *humeris baiulantem.* Erat *enim* Paſiadi *filius contractis humeris.* Nemeſim *autem dixit redargutionē inſolentiæ, quam ueteres fingebant eſſe deam.* Imprudenter *in alterū torquet conuicium, ſi in promptu ſit quod ipſi uiciſſim obijciatur.*

Conuicium retortum

ION Sophiſta.

4 Dicebat *rem moroſam eſſe ægrotationem.* Nam *ægrotis & uxor moleſta eſt, & medicum incuſant, & lectulum moleſte ferunt.* Ex *amicis autem & qui accedit grauis eſt, & qui diſcedit moleſtus.* Sic *animus ægrotus & lætis & triſtibus offenditur.*

Animus ęgrotus

PROTAGORAS Abderita, ἄθεος.

5 Dicebat *de dijs nihil certo ſciri, ſint, an non ſint: ob id libri illius in foro exuſti ſunt, quòd docerent impietatem.* Ne *quis arbitretur noui exempli rem eſſe, quòd nūc exuruntur libri hæreticorum.*

Impiè

6 *Euathli diſcipuli dilemma quomodo apud iudices in ipſum retorſerit, notius eſt quàm ut ſit hoc loco commemorandum.*

THEODORVS Athenienſis, cognomento ἄθεος.

7 *Obijcientibus quòd doctrina ipſius multi redderētur deteriores, reſpondit, id aliorum uitio accidere, qui doctrinam ipſius ſiniſtra exciperēt, quum ipſe dextra porrigeret.* Hoc *hominum genere hiſce temporibus plenus eſt mundus, quibus nihil tam circūſpecte dici poteſt, quod nō deprauent aut calumn*

Interpretatio ſiniſtra

calumnietur. Refert Plutarchus libro de animi trãquillitate.

FAVORINUS.

In Fauorinum Sophiſtam hæc tria iactata ſunt, ut miranda uixq; credenda. Quum Gallus eſſet, ſcire Græcè: quum Eunuchus, accuſatum fuiſſe de adulterio: poſtremò quòd cum imperatore ſimultatem gerens, uiueret. 8 Prodigioſa

Huius æream ſtatuam deiecerant Athenienſes, ut hominis Cæſari inimiciſſimi. Erant enim Athenienſes uectigales Adriano Cæſari. Id poſteaquam ei nuntiatum eſt, nihil commotus dixit, Vtilius erat Socrati ab Athenienſibus ærea priuari ſtatua, quàm bibere cicutam. Contempſit ſtatuæ iacturam, uita incolumi. 9 Honor detractus

AESCHINES.

Aeſchines quũ Rhodi exul recitaret orationem ſuam aduerſus Demoſthenẽ, Rhodij demirati ſunt quòd tali oratione fuiſſet damnatus ab Athenienſibus. At deſineretis, inquit Aeſchines, admirari, ſi audiſſetis quæ ad hæc reſpondit Demoſthenes. mira ciuilitate & ſe exemit à crimine, & iudices excuſauit, damnationis iniuſtæ cauſam reijciens in uiolẽtiam eloquẽtiæ Demoſthenicæ. Ita fermè Philoſtratus. Dein quum recitatam Demoſthenis orationem omnes ſupra modum admirarentur, Quid, inquit, ſi ipſam beſtiam audiſſetis ſua uerba reſonantem: ſentiens in Demoſthene magnam Demoſthenis partem abeſſe, ſi quæ ſcripſit ab alio recitarentur. 10 Ciuiliter

NICETES.

Nicetes Smyrnæus ſophiſta Telonæ cuidam iudicio uehementius incãdeſcenti dicẽtiq;, Deſine latrare in me: admodũ ſalsè reſpõdit, Si tu deſinas mordere. Nam utrũq; canum eſt. 11 Salsè

ISAEVS Sophiſta.

Iſæus ſophiſta Aſſyrius quum primam ætatem dicaſſet uoluptatibus, ſimul ut ad uirilem peruenit, uelut alius ſubito factus 12

factus miram induit morum ſeueritatem. Itaque percontanti
cuidam num illa, fœminam oſtendens, uideretur formoſa,
Pudicè *πέπαυμαι, inquit, ὀφθαλμῶν, id eſt, deſij laborare ab oculis,*
Ab altero quopiam interrogatus, quis piſcis, aut quæ auis
Sobriè *eſſet ad ueſcēdum ſuauiſsima: πέπαυμαι, inquit, ταῦτα σπου-*
δάζων, id eſt, iſta curare deſij. Et adiecit, ξυνῆκα γὰρ τοὺς
ταντάλου κήπους τρυγῶν, id eſt, ſenſi enim me è Tantali
hortis fructus colligere, Subindicans omnes eiuſmodi uolu-
ptates quibus iuuentus capitur, nihil aliud eſſe quàm umbras
ac ſomnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ.

13 *Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate mœnibus*
cingenda conſultantibus, Homericum carmen recitauit,
Concordia *Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. Id eſt,*
Scutum hæſit ſcuto, galeæ galea, atq; uiro uir. Et adiecit,
Sic mihi ſtate Lacedæmonij, & muris cincti ſumus.

14 *Pythonis proditoris accuſationem tribus dictis abſoluit,*
Coarguam Pythonem, inquit, proditionis, oraculo à deo red
Breuiloquiū *dito, populo qui uinxit, Philippo qui dimiſit. Græca ſunt le-*
pidiora. ἐλέγξω πύθωνα προδεδοκότα τῷ χρήσαντι θεῷ,
τῷ δήσαντι δήμῳ, τῷ ἀναζεύξαντι φιλίππῳ. Neque enim
deus pronuntiaſſet oraculo, niſi talis eſſet: neq; populus uin-
xiſſet, niſi talis fuiſſet: neq; rex abijſſet, niſi eum cuius gratia
uenerat non reperiſſet, aut rex è caſtris illum non dimiſiſſet.

SCOPELIANVS.

15 *Scopelianus eos qui conuicijs agerent, exiſtimantes ſeſe*
Conuicia ani- *hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appella-*
cularum *re ſolet, non tantum ebrias, ſed & rabidas.*

16 *Polemoni obijcienti quòd inter dicendum pulſaret tympa*
Vehementia *nū, Tympanizo, inquit, ſed Aiacis clypeo: haud inficians ſe in*
in dicendo *agendis cauſis interdū uti uerbis ac figuris uehemētioribus,*
at non inani ſtrepitu, ſed ad cauſæ patrocinium accommodis.

Dionyſius

DIONYSIVS Sophiſta.

Dionyſius ſophiſta familiaribus dicere conſueuit, mel ſum= 17
mo digito non caua manu guſtandum eſſe. Sentiens uolupta=
tes quàm parciſsimè admittendas.

POLEMON Sophiſta.

Antonius imperator abſente Polemone occuparat do= 18
mum illius, uelut omnium apud Smyrnæos pulcherrimam.
At Polemon noctu reuerſus è peregrinatione, pro foribus
clamauit, ſe indigna pati, qui proprijs ædibus arceretur.
Cognouit imperator ac ceſsit. Poſt ubi Romam uenit Pole=
mon, imperator ciuiliter illi exprobrans quod acciderat, Liberè
Date, inquit, Polemoni diuerſorium, nec quiſquam illum eij=
ciat. Mox hiſtrio quidam tragœdiarum, ex Olympijs Aſiæ,
cui erat præfectus Polemon, appellauit Antonium Cæſarem
aduerſus Polemonem, quòd protinus initio fabulæ ab illo
fuiſſet eiectus è ſcena. Percontatus eſt Cæſar quo tempore
fuiſſet eiectus: quumq; is reſpondiſſet, circiter meridiem, ad=
modum urbanè reſpondit, At me quidem eiecit circa me=
dium noctis, nec tamen appellaui iudicem.

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo 19
obdormijt: huic apparuit Aeſculapius, iubens ut à frigido
potu abſtineret. ad quem Polemon, O præclare, inquit, quid Aſſuetudo
autem ſi bouem curares? ſubindicans iam diu aſſuetum duris,
fruſtra uocari ad delicias.

Proconſul torquebat prædonē quendam, quumq; dubita= 20
ret quod ſupplicij genus eſſet de illo ſumpturus, ſuperueniēs Facetè
fortè fortuna Polemon, Iube, inquit, illum ediſcere ueterū ſcri
pta. Ipſe quidem Polemon multa edidicerat, ſed in exercita=
tione nihil ducebat laborioſius ac moleſtius quàm ediſcere:
eoq; Fabius iubet hoc tædium protinus à pueris deuorari.

Occurrens ſophiſtæ cuidam, inteſtina, mænides piſces & 21

Cibus *alia quædam uilia portanti obſonia, O uir egregie, inquit, non poteſt* Darij *&* Xerxis *animum rectè actione exprimere, qui talibus utitur cibis.*

22 Salsè .Timocrati philoſopho apud Polemonem dicenti, Fauorinum *eſſe loquacem,* Et *omnis, inquit, anus.* Notans in Fauorino *corporis habitum, quòd eſſet eunuchus. Viſus eſt excuſare uitium, ſed re uera conduplicauit.*

23 Geſtus Hiſtrionem *tragœdiarũ qui in* Olympijs, *ò* Iupiter, *pronuntiarat, oſtenſa terra: ò terra, manu in cœlum proiecta, ſubmouit à præmijs (præſidebat enim ei certamini) dicens, hic manu commiſit ſolœciſmum.*

24 Iocus in morbum propriũ Quum *articuli morbo lapideſcerent, medicos admonuit ut effoderent, inciderentq;* Polemonis *lapidicinas.* Dicebatq; *comedendum eſt, manus non habeo: ambulandum eſt, pedes non habeo: dolendum eſt, & manus habeo & pedes.*

25 Induſtria *Curarat ut uiuus inferretur ſepulcro, ac familiaribus quibus datum erat negotium occludendi monumentum,* Obde, *inquit, obde, ne me ſol cernat tacentem.*

SECVNDVS Sophiſta.

26 Arguté Tale *declamationis argumentum erat propoſitum,* Qui *ſeditionem mouerit, moriatur: qui ſedauerit, præmium ferat.* Quidam *& mouerat & ſedauit, petit præmium.* Hanc *quæſtionem paucis abſoluit.* Quod *eſt prius? mouiſſe: quod poſterius? ſedaſſe.* Itaq; *prius da pœnas motæ ſeditionis, ac deinde ſi potes, accipe præmium rectè factorum.*

GORGIAS Sophiſta.

27 Friuolæ quæſtiones Gorgiæ *ſophiſtæ palàm exhibenti ſeſe ad reſpondendum quod cuiq; libuiſſet proponere,* Xenophon *non ille* Socraticus, *ſed alius quidam inuidens, adijt illum, atque hanc propoſuit quæſtionem,* Dic *mihi,* Gorgia, *quamobrem fabæ uétrem inflent, quum ignem non inflent.* Ad *quem placidè* Gorgias,

Iſthuc

Iſthuc quidem tibi diſpiciendum relinquo: cæterum illud iam olim cognitum habeo, terram aduerſus iſtiuſmodi homines producere ferulas.

28 Dicebat tragœdiam eſſe deceptionẽ, qua qui alterum decepiſſet, iuſtior eſſet eo qui non decepiſſet: & qui deceptus eſſet, ſapientior foret eo qui non eſſet deceptus. Fallit enim tragœdia tractans argumenta conficta: ſed adeo ſcite, ut uera credantur. Iuſtior autem ille uidetur qui fallendo prodeſt: & ſapientior eſt qui per fictas fabulas diſcit, quid ſit turpe, quid ſit honeſtum. Refert Plutarchus de poëtis audiendis.

Poëſis fallacia bona

HERODES Sophiſta.

29 Herodes in accuſatorẽ, qui de cauſa pauca, de generis ſui claritate multa iactarat, Tu, inquit, nobilitatem habes in talis. Romani ſiquidem nobilitatis ſignum gerebant in calceis. Id erat eburneum additamentum tali ſpecie. Ita Plinius notat quoſdã qui nihil haberent nobilitatis præter imagines. Rurſus quum aduerſarius gloriaretur quòd in unã quandã Italiæ ciuitatem multa beneficia contuliſſet, Idem ego, inquit, de me prædicare poſſem, ſi in uniuerſa terra cauſam dicerẽ. Significans ſe de innumeris ciuitatibus fuiſſe præclarè meritum.

Nobilitas in talis

30 Vxoris Regillæ mortem luxit impotentius, adeo ut picturas & ornamenta domus coloribus atraret, uelis pullis tegeret, ac lapide Leſbio obſcuraret omnia. Nam is funeſtus ac niger eſt. Quodam igitur die quũ Lucius, qui fruſtra conatus fuerat Herodi perſuadere ut lugeret moderatius, pueros uideret in fonte ædibus uicino lauantes raphanides, rogabat cui pararetur ea cœna, qui reſponderunt, Herodi. Tum Lucius, Iniuriam facit Regillæ, qui albis radiculis ueſcatur in atra domo. Id ubi renuntiatum eſt Herodi, amouit ab ædibus funeſtam ſpeciem, ne apud probos uiros traduceretur.

Luctus immodicus

31 Idem Lucius quum Romam ueniſſet, obuiam factus im=

peratori Marco, percontatus eſt illum quò iret, & cuius rei gratia: cui Imperator, Honeſtum eſt & ſeni diſcere, eo ad Sextum philoſophum ut diſcam quæ nondum ſcio. Hic Lu-
Liberè *cius ſublatis in cœlum manibus, O Iupiter, inquit, iam ſenex tabellam geſtans puerorum more commeat in ludum, quum noſter rex Alexander triginta duos annos natus uita defunctus ſit. Hic citius probarim Cæſaris & ſtudium & moderationem, quàm Lucij libertatem.*

32 Luctus *Dolorem ex prioris filiæ Panathenaidis obitu conceptum utcunq; lenierant Athenienſes, intra urbem eam ſepelientes, & obitus diem ceu funeſtum ex anno ſuſtollentes. Cæterùm quum Elpinicem alteram filiam exanimē indecore lugeret, proiectus humi ac uociferans, quas inferias tibi faciam filia, quid tecum ſepeliam? ſuperueniens Sextus philoſophus, Maximum, inquit, munus dederis filiæ, ſi moderate lugeas.*

33 Sumptus inanes *Viginti pueris ob uirtutem compluribus in locis ſtatuas poſuerat. Hac de re quum accuſaretur à Quintilijs Græciæ præfectis, quòd ſuperuacaneis impendijs indulgeret, Quid, inquit, uobis incommodi eſt, ſi ego ludo de ſaxis meis?*

34 Liberè *Videns Quintilios Troianos quidem eſſe, cæterum à Cæſare plurimi fieri, dixit, Ego etiam Iouem Homericum odi, quòd Troianis fuit amicus. Nimium libere profitēs, ſibi moleſtum eſſe, quòd Imperator tantū honoris haberet Quintilijs.*

35 Maledicentia *Proteo Cynico ſine fine ipſum conuicijs inceſſente, Conſenuimus, inquit, ambo, tu quidem male loquēs, ego male audiens. Senſit immedicabile malum eſſe, cui ille tam diu aſſueuerat, & ſe moderatius ferre quod iam nouum non eſſet.*

36 Modeſtè *Atheniēſibus ſic admirātibus hominis eloquentiā, ut dicerēt illū eſſe de numero decē oratorū, nihil elatus eſt hac laude quæ uidebatur maxima, tantū reſpondit, Certe Andocide ſum melior. Is ut opinor, fuit ſophiſta quiſpiā notæ uulgaris.*

ANT

ANTIOCHVS Sophiſta.

Antiochus ſophiſta quum malè uulgò audiret, ueluti formidoloſus, quòd nec prodiret in concionem, nec Reipu. munia capeſſeret, Nō uos, inquit, metui, ſed me ipſum: agnoſcens bilem ſuam uehementiorem quàm ut cohiberi poſſet. Senſit idem Plato, qui ſunt iracundioris ingenij, ad diſciplinas quidem eſſe idoneos, ad gerendam Remp. non item. 37 Iracundia

ALEXANDER Sophiſta.

Alexander ſophiſta legatione fungens pro Seleucia apud Antoninum primum, uidensq; illum minus attentum, clariore uoce dixit, Auſculta me Cæſar. Cæſar autem acerbitate confidentiaq; uocis exaſperatus, Auſculto, inquit, intelligoq; te. Tu enim es ille qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis ungues, qui ſemper oles unguentum. 38 Improbitas

HERMOGENES.

Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenē, ut diceret illum inter pueros eſſe ſenem, inter ſenes puerum: ſiue ob ualetudinem ante tēpus imbecillem, ſiue ob dictionis genus neglectius. Alij per iocum dicebant, illius uerba plane iuxta Homerum eſſe πτερόεντα, quod ea ueluti pennas abijceret. 39 Sermo incōpoſitus

PHILAGER.

Rogatus quamobrem non delectaretur educandis pueris, Quoniam, inquit, nec me ipſo delector. Agnoſcebat naturæ ſuæ uitium. Erat enim iracundus & moroſus, eoq; nec appoſitus ad teneram ætatem inſtituendam: quum hodie ſtulti parentes nullis libentius committant liberos ſuos, quàm huiuſmodi truculentis & aſperis. 40 Iracundia

ADRIANVS Sophiſta.

Adrianus ſophiſta in conuiuio ſophiſtarum, ad quos adhibitus erat tanquam egregij cuiuſpiam arcani conſors futurus, quum ſermo fuiſſet ortus de characteribus dictionis, & 41 Imitatio

in quo quiſq; præcelleret, & quid in quoq; potiſsimum imitandum eſſet; At ego, inquit, deſcribam characteres, haudquaquam recenſens inciſiunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos, ſed meipſum mihi imitandum proponens, omniumq; inuenta ex tempore proferens fluxu quodam orationis ac linguæ permittam hæc omnia. Quid de hoc Adriani *dicto iudicandum exiſtiment, uiderint* Critici: *illud ſcio,* Horatium *non temere exclamaſſe,* O *imitatores ſeruum pecus. Et hodie uidemus quoſdam qui ſe totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidos & elumbes euadere. Quòd ſi quos delectat illud orationis genus leue &* γλαφυρὸν, *equidem nec obſto cuiquam nec inuideo.* At *ipſe malim* Epicteti *rudem & indolatam phraſim, ſed naturalem, quàm* Iſocratis *omni floſculorum genere picturatum.* Huius Adriani *dictionem* Herodes *ſophiſta ſolet appellare* κολοσσοῦ μεγάλα ἀποσπάγματα, *id eſt, coloſsi magna fragmenta: ſimul in iuuene notans orationem nondum ſatis compoſitam, ſimul laudans & uocis & animi magnitudinem.*

Coloſsi fragmenta

42 *Quidam è familiaribus miſerat illi piſces in diſco argenteo, picturato auro: at ille delectatus uaſculo nõ remiſit, tantum ei qui miſerat reſpondit,* Bene *facis, quòd etiam piſces: quaſi diſcus eſſet dono miſſus, piſces tantum nouitatis gratia additi.* Quidam *autem dicunt id ioco factum, ut caſtigaret diſcipuli uitium, qui ſordidior eſſe dicebatur.* Nam *eo admonito diſcum reddidit.* Quum *eſſem apud* Coloniam Agrippinam, *ſenatus honoris gratia miſit uinum in cantharis teſtaceis, nec eos repeti mos eſt.* Id *admiratus, rogaui cauſam.* Reſponſum *eſt, olim uinum ſolere mitti cantharis argenteis: hoc honoris quum eſſet habitum cuidam ex eorum numero, qui magnam nobilitatis partem exiſtimant rapto uiuere, poſtridie mane profectus eſt cum argenteis cantharis.* Re

Facetè

comp

comperta miſit ad illum ſenatus qui cantharos repoſceret.
At ille, Vltro,inquit, dono dediſtis, & ego gratias egi. Hoc Facetè
caſu admoniti mutarunt conſuetudinem.

PAVSANIAS Cappadox.

Quoniam more ſuæ gentis craſſa lingua ſonabat, confun= 43
dens conſonantes, breues producens, productas corripiens, Salsè
uulgò dictus eſt coquus, qui pretioſa obſonia male condiret.

PROCLVS.

Proclus Naucratites *filium habebat intemperantem,gallis* 44
gallinaceis,coturnicibus, catellis, & equis alendis indulgen=
tem,quẽ pater adeo nõ increpabat, ut unà cum illo potius iu
uenaretur.Quo nomine quũ ab amicis obiurgaretur, Citius, Argutè
inquit,deſinet,cum ſenibus colludens, quàm cum æqualibus.

ANTIPATER.

Antipater Hierapolites *quum ducturus eſſet Seueri Cæ=* 45
ſaris filiam,forma parum felici,& familiarium quiſpiam in= Lepidè
terrogaret quando laturus eſſet τὰ ἀνακαλυπτήρια*:ſic ap=*
pellabantur munera, quæ ſponſæ amici deferebant ſponſo
tertio die,quo ſponſa debebat exhiberi ſpectanda: Hermo=
crates lepidiſsimè reſpondit, ἐγκαλυπτήρια μ̃ οὖν τοιαύ=
την λαβών, *id eſt,* Encalypteria *potius, quum talem ducat.*
ἀνακαλύπτω, *eſt retego,* ἐγκαλύπτω, *tego. Quod deforme*
eſt,tegi magis oportet quàm retegi.

HERACLIDES Sophiſta.

Scripſerat libellum,cui titulum indiderat πόνου ἐγκώμιον, 46
id eſt,laboris laudatio. Eum *quum* Ptolemæus *ſophiſta for=* Induſtria
tè obuius uideret habentem præ manibus,rogabat quid mo=
liretur. Quum ille reſpondiſſet, πόνου ἐγκώμιον. Ptolemæus
accepto codice deleuit π, *& adiecit ,* Tempus *eſt ut legas*
titulum encomij , reperitq; ſcriptum, ὄνου ἐγκώμιον. Pto=
lemæus huc alluſit, quòd ſi labor mereretur laudem, eadem

opera laudandus eſſet aſinus animal labori natum.

HIPPODROMVS Sophiſta.

47 *Hippodromus ſophiſta Clementi tragœdiarum actori lon ge præſtantiſſimo, quum apud Amphictyones optimè re geſta negata eſſet uictoria, quòd Byzantius eſſet, atq; id temporis Byzantium à Romanis obſideretur, proſiliens clamauit, Valeant applaudentes, ac perperam de re iudicantes, Ego, inquit, Clementi uictoriam decerno. Quum alter hiſtrio appellaſſet Cæſarem, obtinuit Hippodromi ſuffragium.*

Iudicium incorruptum

48 *Quodam tempore quum illi uehementer à Græcis applauderetur, multaq; magnifica acclamarentur, in quibus illum æquabant Polemoni, Homerico uerſu reſpondit, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐίσκεις; id eſt, Quid me immortalibus æquas? Simul & candidi hominis laudem auferens, qui Polemonem tam præclaro teſtimonio ornarit: & modeſtiæ, qui laudem inuidioſam repulerit.*

Modeſtè

49 *Quodam tragœdiam appellante ſophiſtarũ matrẽ, correxit dictũ, Ego, inquit, dico Homerũ eſſe patrẽ. Siue quòd nimia ſit tragicorũ grandiloquentia, ſiue quòd fons tragœdiarum ſit Homerus. Pulchrius autem eſt ex ipſo haurire fonte.*

Homerus

50 *Homerum appellare ſolet uocem ſophiſtarum, Archilochum ſpiritum: quòd ille ſuppeditet uerba ſplendida, hic acrimoniam & uehementiam.*

QVIRINVS Sophiſta.

51 *Quum ab Aſianis reprehenderetur, quòd in accuſando mitior ac lenior eſſet quàm ipſi docerent, Multo, inquit, ſatius eſt, ut uos meam accipiatis lenitatem, quàm ego ueſtram crudelitatem. Tumebant Aſiani rhetores, & immodicis delectabantur.*

Admonitio retorta

52 *Amicis ipſum de morte filij cõſolantibus, Quando, inquit, potius apparebo uir quàm nunc? Sentiens dolorem quidem*

Fortiter

eſſe

eſſe acerbũ,ſed hoc fortitudinis laudem fore ſplendidiorem.

PHILISCVS.

Philiſcus illaudatus rhetor, quum cauſam ageret pulchrè uestitus, ſed tumultu irruens in tribunalia, uoce ſemimulie- bri, lingua ſupina, quouis potius ſpectans quàm ad ea quæ agebantur, auerſatus dicentẽ imperator, ſtuduit illi os occlu- dere, totaq; actione aquã intercipiebat, breues ſubinde per- contatiunculas obijciens. Ad quas quum parum appoſitè reſponderet Philiſcus, Virum, inquit, imperator, arguit cæ- ſaries, rhetorem uox. Græca pluſculum habent lepôris, τὸν μὲν ἄνδρα δείκνυσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα φωνὴ. notans il- lum, quòd attonſa cæſaries declararet uirum, ſed oratio non declararet eſſe rhetorem, ſed fœminam potius. 53 Pronũtiatio

CASSIVS SEVERVS.

In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus Latini ſermonis moleſtiſsimus exactor, ſolœciſmum ab ad- uerſario factũ arguere perſeueraret, interpellatis iudicibus dilationem petijt, ut litigator ſuus alium grammaticum ad- hiberet, quòd diceret ſibi cum aduerſario non de iure, ſed de ſolœciſmo controuerſiam futuram. 1 Moleſtè loqui

M. POMPONIVS MARCELLVS.

Quum ex oratione Tiberij Cæſaris quiddam reprehen- diſſet, contrà affirmante Atteio Capitone id eſſe Latinũ, & ſi non eſſet, futurum certè, Iam inde, inquit, mentitur Capito. Tu enim Cæſar ciuitatem dare potes hominibus, uerbis non potes. Aeditio Aldina corruptè legit, uerba non potes. Homi- nibus datur ciuitas, qui recipiuntur in ius ciuium: uerbis da- tur ciuitas, quæ recipiuntur in conſuetudinem ſermonis Ro- mani. Quemadmodum multæ uoces non Græcæ tantum, ſed & Britannicæ, & Gallicæ, & Perſicæ ciuitate Romana do- natæ ſunt. Id publicus uſus poteſt, Cæſar non poteſt. 2 Liberè

REMNIVS PALEMON.

3 Is flagrabat libidinibus uſque ad infamiam oris: unde quidam in turba oſculum ingerentem, quum refugiens deuitare non poſſet, dicto non inſaceto repulit: Vis tu, inquit, magiſter, quoties feſtinantem aliquem uides cbligurire?

Salsè

EPICVRVS Athenienſis.

4 Improbat inſtitutum Pythagoræ, qui quum doceret amicorum communia eſſe omnia, iubebat ut diſcipuli quod quiſque habebat, deponeret in commune, dicens, id eſſe diffidentium uerius quàm amicorum. Etenim ſi quis uerè ſit amicus, nihilo minus habeo pro meis quæ ille poßidet, quàm ſi depoſuiſſet. Porrò qui diffidit, aut non eſt ipſe uerus amicus, aut de alterius animo dubitat.

Amicorum communia

CTESIBIVS.

5 Arceſilaus quum inuiſeret Cteſibium ægrotantem, ſenſiſſetq; hominem egere, clàm crumenam pecunijs plenam ſubiecit ceruicali: quam ut reperit Cteſibius, ait ἀρκεσιλάου τοῦτο παίγνιον, id eſt, Arceſilai hic ludus.

Benignitas

EVRIPIDES.

6 Celebratur illud Euripidis dictũ, Vnicũ conſiliũ rectũ magnam militũ magnum uincere. Quo prudenter admonuit, nõ perinde referre quã numeroſum educas exercitũ, ſed quã cordati ſint exercitus duces. In bello ſiquidem longe plus habet momenti prudentia ſolertiaq;, quàm uires conſilij expertes.

Ducum prudentia

7 Idem cuidam opprobranti graueolentiam oris, Multa nimirum, inquit, in illo occulta computruerunt. Significans ſe poſſe continere arcana. Solent autem res in occulto congeſtæ computreſcere.

Silentium

DIONYSODORVS Tibicen.

8 Gloriari ſolet, quòd nemo pulſus ſuos audiſſet, neq; in triremi, neq; ad fontem quemadmodũ Iſmeniæ. Sentiens ſe nunquam

quam captaſſe plauſus ſordidorum & imperitorum, ſed ſat habuiſſe probari paucis eruditis. Ita Laërtius in Cratete. Laus à laudatis

STRATHIAS.

Colax Bianti *ſtupido ſic adulatus eſt, Plus bibiſti quàm* 9
rex Alexander. Quod in Alexandro turpiſsimum erat, illi laudi tribuit. Neque enim ſtatim laude dignum eſt, quod fit à principibus. Adulatio

ALEXANDER MAGNVS.

Quum inuitaretur ut Darij filias quas habebat captiuas 10
inuiſeret, prædicabantur enim puellæ admirabili eſſe forma, noluit ire, dicens, Sibi non committendum, ut quum uiros uiciſſet, à mulieribus uinceretur. Continentia

DVELLIVS.

Duellius qui primus Romæ è nauali pugna triumphum 11
obtinuit, iam ſenex tremuloq́; corpore, in iurgio quodā audiuit exprobrari ſibi grauıcolentiam oris: rediit domum triſtis, & expoſtulauit cū Bilia uxore, quam uirginem duxerat: quur huius uitij nunquam admonuiſſet, quo licuiſſet mederi. Admonuiſſem, inquit illa, niſi putaſſem omnibus uiris ad eundem modum olere animam. Et hoc apophthegma ſuperius alteri tributum retulimus. Si Bilia uerè ſenſit quod dixit, argumentum eſt inſignis pudicitiæ: ſin finxit, magna eſt ciuilitas erga maritum, magna item tolerantia, quæ tam diu pertulerit hoc incommodum abſq; faſtidio. Pudicitia coniugalis

QVIDAM.

Quidam iratus agaſoni uolebat eum percutere: quumq́; is 12
clamaret, Athenienſis ſum, ad aſinum uerſus, At tu, inquit, Athenienſis non es: eiq́; multas plagas inflixit. Meminit Plutarchus in libello de cohibenda iracundia. Facetè

PROMETHEVS.

Quum ignem è cœlis in terras deportaſſet, eumq́; primum 13 Vſus rectos

uiſum

uiſum Satyrus complecti uellet & exoſculari: Heus, inquit, ni caues hirce, profectò dolebit tibi mentum. Admonēs etiam quæ natura pulcherrima ſunt maximeq́; neceſſaria, tamen fieri pernicioſa, niſi rectè utaris.

BOS.

14 *Bos ſub onere deficiens rogauit camelum conſeruum ut*
Auxilia *ſe oneris parte recepta ſubleuaret: cui recuſanti, Imò, inquit, & meipſum & hæc omnia portabis. Idq́; factum eſt mortuo boue. Ita Plutarchus in libro de tuenda bona ualetudine.*

PORTIA MINOR.

15 *Quum laudaretur apud eam mulier quædā ut bene mo=*
Pudicitia *rata, quæ tamen iterarat matrimonium. Felix, inquit, ac pudica matrona non nubit niſi ſemel. Non paſſa eſt illam inter benè moratas numerari, quæ citra neceſſitatem aſciſceret alterum uirum, Nam multas huc cogit egeſtas. Porrò coitus gratia nubere, non eſt uerè pudicarum. Eoq́; dixit, felix, excuſans neceſſitatem.*

ANNIA.

16 *Propinquis admonentibus ut alteri nuberet: eſſe enim illi*
Pudicè *& ætatem integram, & faciem bonam, quorum alterum ſpem faceret prolis, alterum promitteret amorem mutuum, Nequaquam, inquit, hoc faciam: ſi enim bonum uirum nacta fuero, nolo timere ne perdam: ſin malum, quid neceſſe eſt poſt optimum perpeti peſſimum?*

MARTIA, Catonis filia minor.

17 *Rogata quur à morte mariti nollet iterum nubere, Quo=*
Nuptiæ dotis cauſa *niam, inquit, non inuenio uirum qui me magis uelit, quam mea. Non probauit coniugium, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis cauſa, conductum habet concubinum uerius quàm coniugem.*

18 *Eadem quum diutius lugeret maritum, rogata quem eſſet*

habi

habitura diem luctus ultimum: reſpondit, Quem & uitæ. Sic illa Ethnica, magno ſanè cum dedecore plurimarum Chriſtianarum, quæ uiro nondum elato iam nupſerunt. Pudicè

VALERIA.

Valeria Meſſalarum ſoror, rogata quur amiſſo Seruio uiro, nulli uellet nubere, Quoniam, inquit, mihi ſemper uiuit maritus Seruius. 19 Pudicitia

PYTHIAS.

Pythias Ariſtotelis filia rogata quis eſſet color pulcherrimus, Is, inquit, quem in ingenuis gignit pudor. Agnoſcas uel ex hoc dicto philoſophi filiam. Solent autem fœminæ alijs coloribus aliæ delectari. 20 Pudor liberalis

Philoſophus quidã priſcus, ſed ἀνώνυμος, huiuſmodi ſermone Arſinoës reginæ luctum compeſcuit. Quum Iupiter, inquit, inter dæmones rerũ faceret partitionem, Luctus non aderat, ſed diſtributione iam peracta uenit. Huic igitur quũ Iupiter aliquid honoris tribuere uellet, nec eſſet quod daret, quippe iam conſumptis omnibus, tandem aßignauit illi honorem qui mortuis impenditur, ueluti lacrymas & mœrores. Quemadmodum igitur, inquit, cæteri dæmones bene uolunt ijs à quibus coluntur, itidẽ & Luctus. Quòd ſi fuerit abs te contemptus ò mulier, haud quaquam uenturus eſt ad te: contrà ſi diligenter abs te colatur honoribus illi deſignatis à Ioue, mœroribus ac lamentis, diliget te, ſemperq́; tibi ſuppeditabit aliquid earum rerum quibus abs te perpetuo poßit honorari. Refert Plutarchus in conſolatione ad Apollonium. 21 Luctus

DEMOSTHENES Mitylenenſis.

Pulſauit fores hominis muſicæ ac citharæ dediti: quumq́; is audito pulſu iußiſſet illum introire, Faciam, inquit, ſi prius alligaris citharam. Subnotans illum nihil aliud quàm citharâ canere. Refert Plutarchus Sympoſ. lib. 2. 22 Studium immodicum

ATTI

ATTILIVS.

23 Nihil agere — Dixit ſatius eſſe otioſum eſſe quàm nihil agere. Refert Plinius Iunior ad Minutium Fundanum, *Satius eſt enim, inquit, ut Attilius noſter eruditiſſime ſimul & facetiſſime dixit, otioſum eſſe quàm nihil agere.* Quanquam hoc dictum adſcribitur Catoni ſeniori. Otioſus eſt, qui uacat ab externis actionibus: nihil agit, qui negotijs infrugiferis, nihil ad beatè uiuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moliuntur, nec ſatis ſuccedit quod agunt, ſatagere dicuntur: ita nihil agunt, qui fruſtraneis actionibus tumultuantur. Plinius enim putat, eos qui militaribus negotijs diſtrahuntur, nihil agere: contrà qui ſe philoſophiæ dedunt, otioſos eſſe.

24 Profectus — Dicere ſolet, ita adoleſcentes in foro auſpicari à cauſis centumuiralibus, ut pueri ſolent in ſcholis ab Homero: quòd utrunque ſit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod ſummum eſt, peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

PLINIVS MAIOR.

25 Lectionis utilitas — Dicebat nullum eſſe librũ tam malum qui nõ aliqua parte prodeſſet. Verum dixit de his qui norunt ex quibuſcunq; libris ſi quid ineſt frugiferum excerpere. Sed ſunt qui in libro quantumuis bono nihil uenantur, niſi quod reprehendant.

26 Tẽporis parſimonia — Idem quum recitatorem quiddam perperam pronuntiantem amicorum quiſpiam reuocaſſet, & ut repeteret coëgiſſet, Quid, inquit, an intellexeras? quum ille annuiſſet, quur ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius uerſus iſta tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parſimonia temporis.

27 Temp. parſi. — Idem nepotẽ ſuum ambulantem uidens, obiurgauit: Poteras, inquit, has horas nõ perdere. Nã qui lectica uehebantur, aut recitantem audiebant, aut ſi libuiſſet aliquid etiam enotabant, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

PASSIENVS PAVLVS.

Paſsienus Paulus eques Romanus, ſed dubiæ ſanitatis, quũ recitans elegias ſuas ſic auſpicaretur, Priſce iubes: Priſcus Iabolenus qui tum aderat, Ego uerò, inquit, nõ iubeo. Protinus ingens omniũ riſus coortus eſt. Fingunt enim poëtæ ſuo arbitrio quicquid libet. At Priſcus non tulit poëticam fictionem. 28 Ridiculè

THRASEA.

Referente Plinio Iuniore, dicere ſolet, Qui uitia odit, homines odit. Sentiens nullum eſſe hominẽ, qui non multis uitijs ſit obnoxius, licet alijs alij laborẽt. Ac ſæpenumero accidit, ut qui alios inſectantur, ipſi grauioribus madeant uitijs. 29 Homo

VIRGINIVS.

Cluuius hiſtoriographus ſic affatus eſt Virginium, cuius res geſtas attigerat, Scis Virgini quæ fides hiſtoriæ debeatur. Proinde ſi quid in hiſtorijs meis aliter legis ac uelles, rogo ignoſcas. Ad hæc Virginius, Tu ô Cluui, túne ignoras ideo me feciſſe quod feci, ut eſſet liberum uobis ſcribere quæ libuiſſet? Vox excelſi animi teſtis, & rectè factorum conſcientia contenti. 30 Animosè

FRONTINVS.

Vetuit ſibi extrui monumentũ his uerbis, Impẽſa monumẽti ſuperuacanea eſt, memoria noſtri durabit ſi uita meruimus. Excelſi animi eſt, quũ præclara geſſeris, gloriã contemnere. 31 Animosè

ARCHITAS.

Architas quum in agro comperiſſet quoſdam è famulis admiſiſſe quiddam, ſentiens ſe commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, tantum abiens dixit, Fortunati, inquit, eſtis quòd iraſcor uobis. 32 Moderatè

AVFIDIVS MODESTVS.

Quintum in morbo ſibi dicentem manus eſſe frigidas, hoc ſcommate taxauit, Atqui calidas, inquit, è prouincia extuli- 33 Salsè

ſtimo

ſti: notans eum quòd proconſul adminiſtrans prouinciam, multa furatus eſſet. Meminit Plutarchus in Sympoſ. lib. 2.

QVIDAM.

34 *Quidam imperatorem incuſauit, quòd illius inſidijs, & otio & ſomno fuiſſet priuatus: uidelicet quòd illius benignitate è paupere factus eſſet diues. Refertur eodem loco.*

Iocosè

QVIDAM.

35 *Quidam Antigoni amicus quum ab eo petiſſet talentum, nec accepiſſet, poſtulauit ab eo deductores ac corporis cuſtodes. Rogatus quamobrem, Ne, inquit, inſidijs impetar: aſfingens ſe talentum humeris ferre.*

Liberè

ARISTARCHVS, Theodectæ pater.

36 *Dicere ſolitus eſt, Olim uixerant ſeptem ſapientes, nunc haud facilè totidem inuenias idiotas. Notans ſophiſtarum turbam, qui ſe pro ſapientibus iactabant, ut uix ſupereſſet qui profiteretur indoctum.*

Salsè

SELEVCVS, Rex.

37 *Subinde dicere ſolet, ſi multi ſcirent, quantum ſit negotij, tantummodo tot epiſtolas ſcribere ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent. Huius moleſtiæ nequaquam eſt rudis Eraſmus, etiamſi rex non ſit.*

Regum curæ

CANVS, Tibicen.

38 *Dicebat homines ignorare, quanto plus ipſe canens uoluptatis caperet, quàm alij: alioqui auditores non darent mercedem, ſed acciperent. Virtus iucunda eſt eam exercentibus: unde mirum eſt quoſdam ad id mercede uelle conduci ut bene uiuant, quũ ipſa uirtus abunde magnum ſui ſit præmium.*

Facetè

LAMPIS, Negotiator.

39 *Interrogatus quomodo ſibi paraſſet diuitias, Magnas, inquit, haud difficulter, exiguas uerò cum labore ac tarde. Sentiens initio paulatim magnaq; uigilantia corraſam pecuniã.*

Argutè

Cæte

Cæterùm parata iam ingenti ſorte, facile eſt amplis lucris
diteſcere. Primum autoritas ac fama tardè paulatimq́; nec ſi-
ne negotio paratur. At qui iam innotuit, facilè magnam aſſe
quitur laudem. Meminit Plutarchus *in libello, An ſeni ſit ca-*
peſſenda reſpublica.

ISMENIAS.

Iſmenias tibicen canebat in ſacrificio, quumq́; non litare- 40
tur, is qui conductus fuerat, arreptis tibijs canebat ridiculè, Facetè
& hoc canẽte litatum eſt. Incuſantibus *autẽ ijs qui aderant,*
diuinitus, inquit, cõtingit uenuſtè canere. Hic *Iſmenias ridẽs,*
At me, inquit, canente dij uoluptate capti commorabantur,
te uerò feſtinante illos abigere, arripuerunt hoſtiam. Refert
Plutarchus Sympoſiacon libro ſecundo. Cõductitius ille ſibi
laudem arrogabat, quod ipſo canente litatum ſit, quaſi dij
magis delectati ſint ipſius cantu quàm Iſmeniæ. Id lepidiſſi-
mè retorſit Iſmenias*: ideo non fuiſſe litatum, quòd dij gau-*
dentes erudita muſica, diutius amarent adeſſe ſacrificio. At
quum ille tam ridiculè caneret, quaſi ſtuderet deos abigere,
ne uacui recederent, arripuerunt uictimam.

PAVSON pictor.

Pauſon pictor receperat à quodam equum pingendum 41
ſpecie uolutantis ſeſe; & pinxit currentem. Indignante eo Correctio
qui conduxerat, Pauſon *ridens,* Inuerte, *inquit, tabulam: eo*
facto iam non currere, ſed uolutari uidebatur. Ita *quædam*
errata quæ uidentur maxima, minimo negotio corriguntur,
ſi quis commode interpretetur. Refert Plutarchus *in libello,*
quur Pythia *uates deſiiſſet carmine reddere oracula.*

Serbidius Scæuola uir tum iuris prudentia, tum M. Anto- 42
nini Imperatoris *amicitia celebris, dicere ſolitus eſt, ius ciui-* Induſtria
le uigilantibus ſcriptum eſſe, non dormitantibus. Sentiens *iu*
ris prudentiam non ſine ſummo ſtudio percipi: quemadmo-

dum Ariſtoteles ſic edidit libros naturalium ut non eſſent editi, niſi uiua uox doctoris accederet. Refertur lib. Pandect. 42. Tit. quæ in fraud. cred. l. pupillus. Verùm ut Scæuola merito requirit ſtudium ac uigilantiam à Iuriſprudentiæ candidatis, ita nemo non improbabat ſententiam Iodoci, qui Mechlinienſi ſenatui præſedit. Nuſquam enim non magna contentione tuebatur, neminem poſſe uel unius legis intelligentiam conſequi, qui quicquam ſciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum diſputans incaluiſſet, addebat uix eſſe treis in orbe qui leges Cæſareas intelligerent. Aderat huic conuiuio Ioannes Syluagius Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Haloino, Blaſius iureconſultus, et alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum leges ad plenum intellexiſſe, quum conſtet illum tot locis hallucinatum eſſe.

PAPINIANVS.

43 *Baßianus Antoninus imperator magna laborabat inuidia, quòd fratrem occidendum curaſſet. Eoq; Aemilio Papiniano prætorij præfecto, ob eximiam Iuris prudẽtiam ſummæ apud Romanos autoritatis, negotium dederat, ut hoc facinus apud ſenatum defenderet. At is reſpondit, multo facilius parricidium perpetrari quàm defendi. Ob hanc liberam uocem Baßianus occidit uirum immortalitate dignum. Fui olim cum quodam Iureconſulto in aulicis negotijs diu multumq; uerſato, qui dicebat ſibi nihil eſſe grauius quàm quòd interdum palàm iniqua animo reclamante cogeretur exequi: nec id ſatis, cogeretur excogitare fucos, quibus quod erat iniquum uideretur æquum. Sed hæc ipſi principes interdum non intelligunt, aliquoties ne ſciunt quidem.*

Libertas noxia

44 *Prætorijs uiris ab imperatore Adriano petentibus, ut ſibi de iure reſpondere liceret, reſcripſit, hoc munus non peti ſolere ſed præſtari. Quare accingerentur ſi qui ſibi fiderent, & populo*

Virtus præſtanda nõ profitenda

& populo ſui ſpecimen darent. Nam Auguſtus quo maior eſſet iuriſperitorum autoritas, conſtituerat, ut qui reſpõdere uellent, id ex autoritate Cæſaris facerent, quum antea liberum fuiſſet reſpondendi munus ſubire quicunq; ſui fiduciam haberent. Sic & hodie creantur doctores medicinæ, iuris, artium, Theologiæ, quum hoc nomen promeruiſſe ſit pulchrius quàm obtinuiſſe.

Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, ſolitus eſt dicere, Et ſi alterum pedem in ſepulcro haberem, adhuc addiſcere uellem. Refertur Pandect. lib. 40. Tit. de fideicomiſſis. l. apud Iulianum. Hæc ſentẽtia optimo iure placuit laudatiſſimis uiris. Sed hodie paſſim audimus has uoces: Iam adultus ſum, ſerum eſt diſcere. Imò hoc turpius eſt neſcire quæ cognitu digna ſunt, quòd adultus es. 45 Induſtria

Quum poſt cladem acceptam ad Perſas quidem ab Arcadia transfugiſſent, auxilia pollicentes, producti ſunt in conſpectũ Xerxis. Ibi Perſis percontantibus quid agerent: Græci, reſponderũt eos celebrare Olympia, ac gymnatica equeſtriaq; certamina ſpectare. Rurſus percontantibus quod eſſet certaminis præmium, reſponderunt coronam oleaginam. Hic Tritãtechines Artabani filius, uerſus ad exercitus præfectum, Papæ, inquit, Mardoni, in cuiuſmodi uiros nos incitaſti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitant, ſed uirtutis ac laudis. Ea uox tum uiſa eſt timida, ut ſæpenumero prudentia habetur pro ignauia. Refert Herodotus in Vrania. 46 Virtus ſibi præmiũ eſt

Quum Xerxi nuntiatum eſſet, quàm fortiter, quamq; etiam feliciter Artemiſia rẽ geſſiſſet in pugna nauali, dixiſſe fertur: ſibi fœminas fuiſſe uiros, contrà uiros fuiſſe fœminas, quòd parũ dextre ſe geſſiſſent. Refert Herodotus lib. 8. 47 Præpoſtera

48 *Ariſto Chius dicere ſolet, dialecticorum argutias ſimiles*
Nugax ſubtilitas *eſſe telis aranearum, quòd plurimũ haberent artificij, mini=*
mum utilitatis. Nam is cum cæteris Cynicis putabat logicen
ac phyſicen à philoſophia ſubmouendam, ſolam ethicen di=
ligẽter exercendã. Huius ſententiæ princeps fuit Socrates.

49 Idem κωμικώτερον *etiam, dialecticorum ſubtilitates dice=*
Dialectica *bat ſimiles luto uiarum, ad nihil utili, niſi quòd ingredientes*
impellit ad lapſum. An ille rectè damnarit uniuerſam diale=
cticam, alij uiderint. Illud experimentis compertum habeo,
nullos magis aberrare à uero, quàm qui ſuperſtitioſe in hoc
ſtudiorum genere ſunt uerſati.

50 Diogenes cõuicijs laceſſitus à quodam de crimine prodi=
Salsè *tionis infami, Gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quã=*
do tu non hoſtes, ſed amicos lædere ſoles.

51 Idem à caluo quodam maledictis aſperſus, *Ego quidẽ, in=*
Salsè *quit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos*
tuos, qui malam caluariam effugerint: ſubnotans illum non
iudicio, ſed cerebri uitio maledicum eſſe.

52 Lacon quidam gymnaſiarchum ligna ἄκαπνα exhiben=
Facetè *tẽ, facetiſſimo ioco incuſauit, dicẽs, quòd per eũ ne lacrymas*
quidem illic effundere daretur. Fumus enim excutit lacry=
mas oculis. Acapna ligna inde dicta ſunt, quòd fumo careant.

53 Alius quendam quotidie conuiuantem, *plagiarium ac ty=*
Facetè *rannum appellauit, per quem tot annis nunquã uidiſſet mẽ=*
ſam ſuam. Ioci lepos eſt in fictione, Plagiarium appellauit,
quòd liberalitate ſua homines ſibi redderet obnoxios: tyran
num, quòd per illum non liceret cuiquam domu ſuæ uiuere.

54 Quidam ambientes amicitiæ fœdus inire cum Lacone,
Nulli fidendũ uolebant ſe quocunq; uellet uinculo aſtringere, quo certius
eſſet, amicitiam fore ſynceram. Quibus ille, *Vna eſt, inquit,*
de amicitia certitudo, ſi etiam uolentes lædere non poſſent.

Nam

Nam reliquæ omnes prorſus infirmæ ſunt. Conuenit cum illo Chilonis, ſic habendum amicum, ut cogites illum poſſe fieri inimicum.

55 *Socrati tribuitur & illud, nec à mortuo petendum colloquium, nec ab auaro beneficium. Nam mortui aut non re-* Grauiter
ſpondent, aut lædunt: ita auarus aut non dat quod rogatur, aut infœliciter cedit accipienti, quod datur animo inimico.

56 *Idem conſpiciens prædiuitem quendam, ſed indoctum, Ecce, inquit, aureum mancipium. Indoctus ſeruus eſt & cu-* Diues indoctus
piditatum, & eorum quæ poßidet.

57 *Conſpiciens quendam quibuslibet citráq; delectum elar-*
gientem, Male inquit, pereas, qui ex gratijs quum ſint uirgi- Profuſio
nes, facias ſcorta.

58 *Aiebat ſibi uideri, quòd dij ſemper riderent, ſpectantes*
inanes hominum curas, quorũ quum omnia ſint exigui tem- Vita inanis
poris ac momenti, tamen non pari cura tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quaſi & magna ſint & perpetua, quæ hic geruntur.

59 *Interrogatus quare nõ ſcriberet libros, Quoniã, inquit,*
chartæ ijs qui ſcripturi ſunt, pluris eſſent emendæ. Socrates Librorũ multitudo
nihil ſcripſit in uita, iudicans librorum copiam officere ſtudioſis ſapientiæ.

TRAIANVS.

1 *Traianus Imperator initio procuratores habebat rapaces, qui prouinciales calumnijs expilabant. Quorum unus fertur, unumquenq; diuitum ſic conuenire ſolitus, Quid habes? Vnde habes? Hæc ubi didicerat, addebat tertium, pone quod habes. Sed admonitus à Pompeia Plotina uxore, cohibuit eiuſmodi uexationes prouinciarum, addens uocẽ optimo iure laudatam: Fiſcum eſſe lienem, quòd eo creſcente, re-* Fiſcus lien
liqui artus contabeſcant. Senſit optimus princeps iniquum

eſſe, ſic explere fiſcum unius, ut nihil habeant ſubditi, præſertim quum boni principis ſit, quicquid habet populus.

2 Diogenes *Cynicus interrogatus de quodam adoleſcente* Salsè *qualis uideretur*, Arcadem *eſſe reſpondit. Siue ſignificans illum eſſe ſtupido ingenio, ſiue ut eruditi quidam maluit, mollem & pathicum, quòd* Arcades *ferantur glandibus uictitare: teſte epigrammate,*

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν.

Glans autem apud Latinos *interdum obſcœnam habet ſignificationem.*

3 *Scipio ſuper cœnam interrogatus, quem egregium impe* Indoles *ratorē habitura eſſet* Reſpub. *ſi quid ipſi humanitus accidiſſet,* Vel *hunc, inquit:* Marium *intuens, iam tum in illo perſpiciens ingeniū maximis rebus natū.* Refert Eutropius *lib. 5.*

4 *Quū Syllana crudelitas magna licētia ſæuiret in capita ci* Liberè *uium, nā occiſi ferūtur ſupra nouē millia, percuſſoribus libere per urbē uagantibus, ac cæteris metu attonitis,* Qu. *Catulus palā auſus eſt dicere* Syllæ, Cū *quibus tādē uicturi ſumus, ſi in bello armatos, in pace inermes occidimus?* Eutropius.

5 C. *Caligula frequenter exclamare ſolet,* Vtinā *uniuerſus* Vox tyrānica *populus* Romanus *unicam ceruicem haberet.* Talia *portenta tulit olim mundus pro monarchis.* Eutropius *refert.*

6 Traianus Cæſar *ſolitus eſt dicere, principes omnes mul* Degeneratio *tum abeſſe à* Neronis *quinquennio.* Nā Domitius Nero *primis annis quinq; ſumma cum laude geſſit imperium, priuſquā ad* Caligulæ *auunculi ſui crudelitatē appelleret animū.*

7 *Sergius Galba in grauiſſimis bellis ſeueriſſima diſciplina* Diſciplina militaris *habuit milites ſuos, adeo ut ſimul atq; ueniſſet in caſtra, protinus uulgaretur ille* Trochaicus:

Diſce miles militare, Galba eſt non Getulicus.

8 *Otho Saluius cū uideret aut deponendū imperiū, aut ma* Pietas in rēp. *gna ciuium ſtrage tuendū, ſtatuerat ſponte mori: & amicis*

ac militibus hortantibus, ne tam cito de belli euentu deſperaret, negauit ſibi ſuam uitam eſſe tanti, ut hac de cauſa bellum ciuile naſceretur. Quis non miretur hunc animum in principe ethnico, eoq; XXXVIII. annos nato?

Nerua Cocceius in cœna cui aſsidebat Veiento qui ſub Domitiano conſularem dignitatem fuerat adeptus, ſed multos clàm apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator inſignis fuerat, diceret, Quidnam faceret Catulus, ſi Domitiano ſuperuixiſſet? Iunius Mauricus reſpondit, Nobiſcum, inquit, cœnaret. Satis liberè ſubmonens imperatorem quòd Veientonem haberet familiarem, ſimillimum Catulo, quem ut calumniatorem execrabatur. 9 Liberè

Optimo iure laudibus uehitur illa uox Traiani, qui amicis incuſantibus, quòd parũ memor imperatoriæ maieſtatis, nimium eſſet omnibus expoſitus, reſpondit, Talem præſtabo imperatorem priuatis, qualem optarem ipſe priuatus. 10 Comitas in principe

Flauius Veſpaſianus quum admoneretur ab amicis ut caueret à Metio Pompoſiano, quòd de hoc rumor increbuerat, fore ut aliquãdo regnaret, non ſolùm ſibi non metuit ab illo, ſed & conſulem fecit. Id admirantibus amicis, Erit, inquit, olim memor tanti beneficij. 11 Beneficentia conciliat amicos

Titus Veſpaſianus quum à duobus clariſsimi ordinis eſſet in ipſum cõiuratũ, ac facinus eò proceſsiſſet, ut iã inficiari nõ poſſent, deduxit illos in ſpectaculũ, atq; inter illos medius cõſedit: ac petitis de induſtria mirmillonũ gladijs, uelut exploraturus aciẽ, unũ uni, & alterũ alteri cõmiſit, tanquã prouocans ad id quod moliebantur: illis autem perculſis, & animi præſentiã admirantibus, Videtis ne, inquit, principatum fato dari, fruſtraq; tentari facinus potiũdi ſpe, uel amittẽdi metu? 12 Conſtanter

Idem fratrem Domitianum inſidias mollientem, non eſt ultus, ſed his uerbis admonuit, Quid opus te parricidio petere, quod 13 Clementer

 re, quod

re, quod me uolente obuenturum eſt, imò quòd iam habes, imperij particeps? Haud temerè in Chriſtiano reperias tantum manſuetudinis.

14 Crudeliter Iulius Maximinus proditione militum interfectus eſt, unà cum filio Diadumeno etiamnũ puero: quo tempore conclamatum eſt à militibus: Ex peßimo genere ne catulũ quidem eſſe relinquendum. Alluſiſſe uidentur ad Græcam parœmiam, νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

15 Princeps charus Conſtantius Chlorus amicis admonentibus, quòd in augendo fiſco uideretur indiligentior, reſpondit publicas opes rectius à priuatis haberi, quàm intra unum clauſtrum reſeruari. Bonus princeps qui magis à ſuis diligitur quàm timetur, habet quicquid ciues poßident.

16 Famulitium ſuperfluum Iulianus imperator eunuchos, coquos, tonſores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob cauſam, negauit ſibi eſſe opus eunuchis, quum uxor deceßiſſet, nec opus eſſe coquis, quòd ſimplicißimis cibis ueſceretur. De tonſoribus dixit, unum multis ſufficere.

17 Liberè Valentinianus nondum imperator templum Fortunæ ingrediens cum Iuliano, hinc atq; hinc ſtantibus æditui, qui aquam introëuntibus aſpergerent: ubi uidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percußit æditum: Hoc, inquit, non eſt purificare, ſed inquinare. Nam illi tales aſperſiunculas appellabant purificationes.

18 Clementer Theodoſius iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, ut quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum à quibus lædebatur, ſupplicio capitis afficeret, Vtinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad uitam reuocare. Ad priuatas iniurias oportet principem eſſe facilem ad ignoſcendum, in ijs quæ lædunt Rempublicam decet eſſe ſeuerum.

19 Idem quum in amphitheatro Conſtantinopoleos ſederet

ſpectator

ſpectator,& populus damnatum efflagitans clamaret,Cru-
deli beſtiæ artifex obiectus pugnet: compeſcuit immitem
turbæ uocem dicens, Neſcitis,inquit,quòd nos conſueuimus
clementer ſpectare: innuens ubicunq; adeſt princeps, illic Clementer
oportere omnia mitius geri.

20 *Xantippe de Socrate marito prædicare ſolet, quòd ſem-*
per uidiſſet illum eodem uultu reuertentem domũ quo exie Conſtantia
rat. Argumentũ uerè cõſtantis animi, quũ alij domo egreſsi;
ſi quid accidit triſte,redeant turbidi: ſi quid læti,geſtientes.

21 *Pythagoras poſteaquam uenerat Phliuntem, & cum*
Leonte Phliaſiorum principe doctè et copiosè quædam diſ- Modeſtè
ſeruiſſet, Leon ingenium & eloquentiam hominis admira-
tus quæſiuit ex eo, qua maximè arte confideret. cui Pytha-
goras reſpondit, Se nullam quidem artem ſcire,ſed eſſe phi-
loſophum,id eſt,ſapientiæ ſtudioſum. Huius uerecundia,ſa-
pientis cognomen arrogans, quo ſe prius uenditarant σοφοὶ,
uertit in titulum modeſtiæ.

22 *Antipater Cyrenaicus mulierculis quibuſdam cæcitatem*
ipſius deplorantibus, Quid agitis, inquit,an uobis nulla ui- Fortiter
detur uoluptas nocturna? Nocte omnes cæci ſumus,nec ta-
men lamentamur. Habet animus quo ſe delectet,etiam oc-
cluſis ſenſibus. Reſponſum Antipatri conueniebat fœminis,
omnia uoluptate metientibus.

23 *Aeſclepiades nõ ignobilis nec inexercitatus philoſophus,*
cuidam interrogãti, quid incõmodi cæcitas ipſi attuliſſet,Vt Fortiter
uno,inquit,puero ambulem comitatior.Significans ſibi mini-
mum eſſe moleſtã cæcitatem corporis, quũ animo cerneret.

24 *Theodorus Lyſimacho mortem minitanti,Præclaram,in-*
quit,rem effeciſti,ſi Cantharidis uim conſequutus es.Cantha Fortiter
ris inſectum eſt minutum quidem:quod tamen letale gerit ue-
nenũ. Itaq; qui mortẽ homini minantur, nihil minantur ma-

gni, quũ idem poſsit contemptiſsimũ animalculum ſcorpius.

THRASEA.

1 *Thraſea dicere ſolitus eſt, ſuſcipiẽdas eſſe cauſas, aut amicorum, aut deſtitutas, aut ad exemplũ pertinẽtes: amicorum, quòd ex lege gratiarum amicorum cõmunia ſunt omnia: deſtitutas, quòd in his potiſsimum & cõſtantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplũ pertinentes, quia plurimum referret bonũ an malum ducem haberent.* Frequenter enim *bonæ cauſæ uitio patronorum uincuntur.* Expedit autem *ad bonos mores, ut in iudicijs ſuccumbat prauitas, ſuperet innocentia.* Refert Plinius *in epiſtola ad* Quadratum.

Officiũ bene collocandum

2 Pollio dicebat, *Commodè agendo factum eſt, ut ſæpe agerem: ſed ſæpe agẽdo factum eſt ut minus commodè, quia ſcilicet aſsiduitate nimia facilitas magis quàm facultas, nec fiducia ſed temeritas paratur.* Quod *accuratè factum uelimus, rarò faciendum eſt.* Hac *ratione duci uidentur* Itali *quidam eruditi, qui licet pulchrè calleant* Latinè, *tamen uix unquam adduci poſſunt ut in familiari congreſſu* Latinè *loquantur.* At *ſi quando compellit neceſsitas, dicunt exactè, quaſiq; de ſcripto.* Noui Venetiæ Bernardum Ocricularium *ciuem* Florentinum, *cuius hiſtorias ſi legiſſes, dixiſſes alterum* Salluſtium, *aut certè* Salluſtij *temporibus ſcriptas.* Nunquam *tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum* Latinè *loqueretur: ſubinde interpellabam, ſurdo loqueris uir præclare, uulgaris linguæ ueſtratis tam ſum ignarus quàm* Indicæ. Verbum Latinum *nunquam quiui ab eo extundere.*

Accuratè potius quã ſæpe

3 Quum Antipater *intra* Lamiam *à* Græcorum *copijs eſſet cõcluſus, ac uelut ob res feliciter geſtas* Athenienſes *dijs immolarent uictimas:* Demoſthenes *ad quendam amicorum nomine* Ageſiſtratum, *ait ſibi non eandem eſſe cum cæteris ſententiam.* Noui *enim, inquit,* Græcos *ſtadium pugnare, &*

Perſeuerãtia

ſcire

ſcire & poſſe,Dolichon autẽ non item.Dolichus autẽ continet uiginti quatuor ſtadia.Notauit ſuos,quòd protinus una contenti uictoriola,deponerent bellandi ſtudiũ,quum oporteat eiuſmodi ſucceſsibus non frui, ſed uti ad maiorum rerum occaſionem.

Quodam tempore uox Demoſthenem inter concionandũ 4
defecit ob multitudinis fremitum. Id obijcientibus ita reſpondit, Hiſtriones è uoce iudicare par eſt,oratorẽ è mente. Græca iucundius ſonant: ὑποκριτὰς δεῖ κρίνειν ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης. *Hiſtrio ſeruit populo,orator conſulit.Ille delectat,hic prodeſt.Ad bene conſulendum non refert quàm ſis uocalis, ſed quàm opportuna ſuadeas. Actori uoce opus eſt, quæ uincat multitudinis fragorem: orator talis eſſe debet,ut populus ipſum ultro tacitus & attentus auſcultet.*

Clamoſi

Idem Epicli opprobranti quòd ſemper dicturus meditaretur,Erubeſcerem,inquit,optimo iure,ſi tantæ multitudini conſulens dicerem ex tempore. Quod alij præclarum eſſe ducunt ſubito & ex imparato dicere, id uir cordatus iudicabat eſſe temeritatis. 5

Extemporalis dictio

Quodam tempore quum populus obſtreperet dicenti,ait ſe breue quiddã uelle illis narrare.Facto multitudinis ſilentio,Adoleſcens,inquit,quidã æſtiuo tempore aſinum conduxerat ab Athenis Megaram uſq;. Sole uerò circa meridiem uehementer æſtuante,uterq; uolebat ſubire umbrã aſini,ſed uterq; alterũ prohibebat: hic dicebat aſinum conductũ,non umbrã:alter contendebat per conductionẽ & aſini & umbræ ius eſſe factum. Atq; hæc loquutus Demoſthenes abijt è ſuggeſto,populo uerò retinenti,ac narrationis finẽ flagitanti, De aſini,inquit,umbra audire cupitis,de rebus ſerijs loquentem audire non uultis.Retulimus hoc in Adagijs. 6

Aſini umbra

Lycur

7 *Lycurgus rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in*
Liberè *dicendo, quàm ut populus interdum ferre poſſet.* Itaq; quum *aliquando populi ſtreptu exploderetur è ſuggeſto, exclamauit* ô Cercyrea *ſcutica, quàm multis talĕtis digna es!* No*tans populum à quo eijciebatur, magnæ quidem autoritatis ac nominis, ſed inutilem rebus gerendis.* De Cercyrea *ſcutica dictum eſt nobis in prouerbijs.*

8 *Idem forte obuius* Xenocrati *qui à* Telone *obtorto collo*
Audacter *pertrahebatur in metœcium, quo in loco carcer erat* Athe*nis, fuſtem impegit in caput* Telonæ, *ac* Xenocratĕ *quidem liberauit,* Telonem *uerò tanquam indigna patrãtem in carcerem coniecit.* Id *Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur.* Itaque *poſt aliquot dies* Xenocrates *factus obuiam* Ly*curgi liberis,* Cito, *inquit, ô puer retuli gratiam patri tuo, qui uulgò laudatur quòd in re difficili tulerit auxilium.* Sen*tiens laudem eſſe præmium rectè factorum, & eam demum opitulationĕ eſſe gratam, quæ adfertur in ipſo diſcriminis articulo.* Fuſte *enim illi patrocinatus eſt, non oratione.* Nimi*rum hoc eſt,* Βοηθῆσαι μόγις.

9 O*bijcientibus quòd eloquentiæ ſtudio rhetoribus daret*
Studioſè *mercedĕ,* Si *quis, inquit, profiteatur ſe filios meos mihi redditurum meliores, non mille drachmas, ſed omnium facultatum dimidium effunderem.* Plurimum *ab hominum uulgo diſcrepans, qui periſſe exiſtimant quod liberis inſtituendis impenditur.*

10 *Inter leges quas tuliſſe fertur, hæc erat una,* Ne *qua mulier maritata proficiſceretur* Eluſinem. Id *ſtatuit ueritus, ne à diuitibus dato pretio corrũperentur: addita eſt pœna drachmarum ſex millia.* Ei *legi quum uxor* Lycurgi *non obtĕperaſſet, ſycophantis qui deprehenderant ac detulerant de-*
Ciuiliter *dit talentum.* Ea *res quum illi poſtridie uitio daretur apud populum,*

populũ, Atqui, ego, inquit, dare conſpectus ſum non accipere. Quidam ferunt leges ad quæſtum. Hanc notam à ſe depulit, qui nec in uxoris gratiam uoluit abrogare legẽ, ſed mulctam de ſuo dependit.

Iſocrates inter familiares dicere ſolitus eſt, ſe quidem docere decem minis, cæterùm qui ipſum docuiſſet audaciam et uocalitatem, mercedis loco daturum decem millia. Nam uocis exilitas & animi timiditas reddebant Iſocratem ad dicendum inutilem. Hæc autem quoniam naturæ ſunt non artis, à præceptoribus dari non poſſunt. 11 Naturę bona

Percontanti qui fieri poſſet, ut quum ipſe non eſſet ad dicendum accommodus, alios redderet idoneos: Quoniam cotes, inquit, ipſe quidem ſecare non poſſunt, ferrum tamẽ reddunt acutum. Hoc uidetur imitatus Horatius: 12 Modeſtè

Fungar uice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum ualet, exors ipſa ſecandi.

Interrogatus quid eſſet rhetorica, Ex paruis, inquit, facere magna, ex magnis parua. Eſt enim hæc nonnulla rhetorices pars, amplificare & extenuare, qua de re diligẽter præcepit Fabius. Sed præſtigij genus eſt, quod reſpondit Iſocrates. Quin illud potius artis eſt, quæ magna ſunt ita tractare, ut auditori quoq; magna uideantur, & contrà. 13 Exaggeratio

In conuiuio Nicocreontis Saniorũ tyranni, quum à conuiuis iuberetur dicere, His, inquit, in quibus ego ualeo, nunc non eſt tempus: in his uerò quæ hoc tẽpus requirit, ego non ualeo. Recuſauit inter pocula dicere, qui apud ſobrios de rebus ſerijs diſſerere conſueuerat. 14 Tempeſtiuè

Vbi conſpexit Sophoclem tragœdiarum ſcriptorẽ ſequi puerum quendam forma illius captum, Oportet, inquit, ô Sophocles, hominem non manus tantum apud ſe continere, uerùm & oculos. Vox homine Chriſtiano non indigna. 15 Caſtè

Ephorum

Tarditas

16 Ephorum Cumanum qui ſcholam ipſius reliquit nullo profectu, atq; ob id à patre Demophilo denuo miſſus eſt, ut ab integro data mercede diſcipulũ ageret, δίφρον appellabat. Diphros enim Græcis dicitur currus, quòd duos ferat, pugnantem & aurigam. Tales opinor olim fuiſſe cathedras (nam δίφρος interdum & cathedram ſonat) quæ duos caperent, quales adhuc uidemus epiſcoporum ueteres, quæ capiunt præſulem & aſſeſſorem. Apud R.D. Gulielmum archiepiſcopum Cantuarienſem ſeruatur huiuſmodi ſella, quæ dicitur fuiſſe beati Thomæ Acrenſis. Item Roffæ in eccleſia cathedrali ſimilis adhuc uiſitur. Iſocrates autem ex uocis etymologia captauit iocum in ſtupidum diſcipulum, qui bis attulerit mercedem: δίφρος enim dici uidetur, ἀπὸ τοῦ δὶς φέρειν, id eſt, à bis ferendo.

Liberè

17 Cn. Piſo iuuenis etiamnum Maniliũ Criſpum reum egit, euidenter nocentem: eumq; licet præpotentem multis, ac magnis criminibus urgebat, quòd uideret illum eripi gratia Pompeij qui Piſoni reo aderat. Itaque quum Pompeius uelut exprobrãs iuuenilem temeritatem Piſoni, qui non uereretur nobilem & opulentum, atq; ipſi cum primis amicum ad iudices pertrahere, dixiſſet, Quin eadem opera me quoq; accuſes: intrepide reſpondit Piſo, Da uades Reipub. te ſi poſtulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuum nomen priuſquam Manilij deferam. Hic elegans epiphonema ſubijcit Valerius Maximus, Eodem, inquit, iudicio duos ſuſtinuit reos, accuſatione Manilium, libertate Pompeiũ: & alterum lege peregit, alterum profeſſione.

Rumores

18 Thales Mileſius interrogatus quantum diſtaret à mendacio ueritas, Quantum, inquit, oculi ab auribus. Sentiens ea demum eſſe indubitatæ fidei quæ cõtuemur oculis, rumoribus ac fabulis hominũ haud tutò credi. Eòdem pertinet Homericum

mericum figmentum de ſomnijs,quorum quæ ſubuolant per portam corneam,uera ſint:quæ per eburneam,uana. Corneæ portæ inuolucro deſignans oculos ob coloris ſimilitudinem: eburneæ os,ob candorem dentium.

Iſocrates ad patrem qui dicebat ſe cum filio nō miſiſſe niſi 19
unicū mancipiū,Abi igitur,inquit,& habebis duo.Id bifariā Inſtitutio
poteſt intelligi.Redi tu domū apud me relicto filio,quem poſteaquā ita formaro,ut tibi non minus dicto ſit audiens,quàm quilibet ſeruorum tuorum, pro uno mancipio habebis duo. Aut,abi domum, ac puta tibi ea pecunia quam pactus es pro filio inſtituendo,iam me quoq; tuum eſſe factum, ut non minori curæ mihi futurus ſit tuus adoleſcens, quàm ſi tuum eſſem mancipium.Simile quiddam tribuitur & Ariſtippo.

Cn.Lentulus Marcellinus *conſul in concione grauiter* 20
queſtus eſt de Magni Pompeij *immodica potentia.* Huius Liberè
orationem quum populus clara uoce acclamans approbaſſet, Acclamate, inquit, acclamate Quirites *dum licet: iam enim uobis impunè facere non licebit. Significans illius potentiam breui eò magnitudinis euaſuram, ut nulla in re tutum eſſet ullo pacto reſiſtere,ſi quid illi collibuiſſet.*

Helius Mancia Formianus, *libertini filius, ultimæ ſene*= 21
ctutis, L.Libonem *apud* Pompeium *accuſabat,in quo certamine* Pompeius Liboni *fauens* Helio *& generis humilitatem & ſenium exprobrans, dixit illum ab inferis remiſſum, ut claros uiros accuſaret.* Hoc conuitium incontanter retorſit
hoc modo,Non mentiris,inquit,Pompei,planè ab inferis re= Liberè
uerſus ſum. Sed dum illic moror, uidi Cn.Domitium Aenobarbum *deplorantem,quòd ſummo genere natus,uitæ inculpatiſſimæ, patriæ amantiſſimus, in ipſo iuuentutis flore tuo iuſſu eſſet occiſus. Vidi pari claritate conſpicuum* Brutum, *ferro laceratum, querentem id ſibi prius perfidia, deinde*

etiam

etiam crudelitate tua accidiſſe. Vidi Cn. Carbonem acerrimum pueritiæ tuæ bonorumq; patris tui defenſorem, quum tertiũ conſul eſſet, catenis quas tu illi inijci iuſſeras, uinctum obteſtantem, ſe aduerſus omne fas & nefas, quum in ſummo eſſet imperio, à te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu & quiritatu, prætorium uirum Perpennam ſæuitiam tuam execrantem, atq; hos omnes eadem uoce indignantes, quòd indemnati ſub te adoleſcentulo carnifice cecidiſſent. Has Manciæ uoces, fortaſsis aliquis temeritatem appellet citius quàm libertatem. Scitum eſt, quod ſubnectit Valerius. Eo tempore & fortiſsimum erat Pompeio maledicere, & tutiſsimum. Fortiſsimum ob ſummam potentiam, tutiſsimum ob reuocatam ueterum facinorum inuidiam.

22 *Diphilus tragœdiarum actor, quum in ludis Apollinari-*
Liberè *bus ad eum uerſiculum ueniſſet, Miſeria noſtra magnus eſt: directis in Pompeium Magnũ manibus pronuntiauit. Actio in tantum placuit populo, ut aliquoties fuerit reuocatus, nec hiſtrio ueritus eſt iterare ſimili geſtu. Dubites utrum potius mirari cõueniat actoris audaciam an populi. Simili audacia uſus eſt in eadem fabula, quum uentũ eſſet ad eum uerſiculũ: Virtutem iſtam ueniet tempus quo grauiter gemas. Tametſi mihi uidetur carmen eſſe mutilũ. Suſpicor addendum, Serua uirtutẽ iſtã, aut aliud ſimile uerbũ, ut ſit uerſus Trochaicus.*

23 *Sergius Galba C. Iulium conſummatis uictorijs in foro*
Liberè *ius dicentem huiuſmodi dictis auſus eſt interpellare: C. Iuli Cæſar pro Cn. Pompeio Magno quondã genero tuo in tertio eius conſulatu pecuniam ſpopõdi, quo nomine nunc appellor. Quid agam? Num depẽdam? Hac uoce palàm illi exprobrans quòd Pompeij bona uẽdidiſſet, cui fuerat affinitate iunctus. Aequum autem uidebatur, ut qui bona generi uendiderat, ea dependeret, quæ nondum orto inter illos bello*

fuiſſent

ſuiſſent contracta. Cæſar hac inuidia commotus, æs alienum
Pompeij è fiſco reſolui iuſsit.

Quum Philippus Macedonum rex cognitionem exerce- 24
ret parum ſobrius, ac perperam aduerſus mulierẽ quandam
tuliſſet ſententiam, illa ſentiens errorem eſſe uini, non regis,
exclamauit: Prouocarem, inquit, ad Philippum ſed ſobrium. Liberè
Excuſsit regi muliebre conuicium temulentiam, adegitq́; ut
expergefactus cauſam eandem animo præſentiore cognoſce-
ret. Hic dubites utrum potius admirari debeas fœminæ li-
bertatem, an tanti principis humanitatem. Simile quiddam
& antè retulimus, ſed ſub uiri perſona.

Scipio Aemulianus creatus cenſor addito collega Mum- 25
mio, uiro magnæ quidẽ nobilitatis, ſed uitæ diſſolutioris, pro Liberè
roſtris dixit ſe ex maieſtate reipublicæ omnia geſturum, ſiue
ciues ſibi dediſſent collegam, ſiue non dediſſent: innuens ſatius
fuiſſe non habere collegam cenſuræ, quàm talem collegam.

P. Rutilius amico cuidam rem iniuſtam petenti pernega- 26
bat. Quumq́; is commotus per ſummam indignationem dice- Iuſtè
ret: Quid ergo, inquit, mihi opus eſt tua amicitia, ſi quæ ro-
go non facis? Imò, inquit Rutilius, quid mihi opus eſt tua, ſi
quid inhoneſtæ rei propter te facturus ſum?

Quum M. Bruto tota ferè Luſitania ſeſe dedidiſſet, ſola 27
urbs Ciania pertinaciter arma retineret, tentatum eſt per Fortiter
Bruti legatos ut data pecunia perſeuerarent eſſe ſui iuris.
Verùm his populus Cianienſis uno ore reſpondit, ſibi fer-
rum à maioribus relictum, quo urbem tuerentur, non aurum
quo libertatem redimerent.

Iulianus Imperator, ni fallor, quũ in frequẽti turba quidẽ 28
ipſum his uerbis appellaret aduerſus aduerſariũ ſuum: Tha-
laſsius inimicus pietatis tuæ noſtra per uim eripuit, Agno- Præter ſpem
ſco, inquit, ab illo me fuiſſe læſum, proinde dic illi ut mihi po

tiori inimico prius ſatisfaciat: mandauitq́; præfecto ne prius cognoſceretur illorum negotium, quàm ipſe cum Thalaſsio rediret in gratiam. Quod alter adduxerat ad maturandam uindictam, Cæſar torſit in cunctationem.

29 Frugaliter *Cyrus rex rogatus ab hoſpite quid ad prandium apparari iuberet, Nihil aliud, inquit, quàm panem: nam ſpero me prope Crinum cœnaturum. Mira frugalitas in rege barbaro, cui panis erat pro obſonio, & ſitim aquæ ſpe deferebat in cœnam. Refert Ammianus.*

30 Honos eruditioni debitus *Sigiſmundus imperator, Alberti ſocer, quum alijs multis nominibus tum illo præcipuè commendabilis fuit, quòd ut ipſe linguarum ac literarum peritiam amauit, ita uiros eruditione præſtantes ſemper ornare ac prouehere ſtuduit. Quo nomine quum à Germanis principibus qui latinas literas oderant, reprehenderetur, quòd homines obſcuro genere natos ob literarum commendationem foueret: Quid ni, inquit, eos amem, quos natura cæteros antecellere uoluit? Germani plurimum tribuũt generis nobilitati. At uir prudens intellexit in eruditis eſſe quiddam ſtemmatis præſtantius. Illi habent ædium parietes clypeis & imaginibus depictos, hi animum habent optimis diſciplinis exornatum. Porrò ut natura animus præſtantior eſt corpore, ita ornamenta ingenij longè pulchriora ſunt externæ nobilitatis inſignibus. Qui nihil aliud habet quàm maiorum imagines, opinione nobilis eſt uerius quàm re. At qui uirtute præditus eſt, unde manat etiam illa uulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem.*

31 Spes *Plato dicere ſolet, ſpes eſſe uigilantium ſomnia. Ad quod alluſiſſe uidetur Vergilius, quum ait, An qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt? Nam dictu mirum eſt quàm uarias imaginationes patiantur in animo ſuo, qui uehementer ſperant aliquid.*

quid. Atq; his inanibus ſimulacris perinde ſemet oblectant, ac ſi iam tenerent quæ ſibi pollicentur.

32 *Scopelianus ſophiſta, quoniam ſomni parciſſimus noctem exiſtimabat ſtudijs & exercitationi mentis accommodam, ſubinde ſolitus eſt exclamare,* ὦ νὺξ, σὺ γὰρ δὴ ἢ πλεῖςον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν. *id eſt, ô nox, nam tu ſane maxima ex parte conſors es ſapientiæ deorum. Habet enim hominis mens in alto illo ſilentio, corporis ſenſibus iam feriatis, aliquid diuinitatis, ſi ſeſe intenderit ad rerum ſublimium ſpeculationem.* Nox apta contemplationi

33 *Quum Alexander Thebanorum mœnia diruiſſet, Phryne meretrix pollicita eſt ſe ſuis impẽdijs repoſituram, modò ciues paterentur hoc inſculpi elogium:* Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέςησε δὲ φρύνη. *id eſt, Alexander quidem ſubuertit, ſed Phryne reſtituit. Hic merito quis dubitet, utrũ ſit admiratione dignius: an quòd ſcortum corporis uſura tantas opes collegerit: an quòd tanto nominis amore teneretur, ut titulum tam carè uoluerit emptum. Nam ut præclarius eſt reſtituere, quàm demoliri: ita ſpecioſior fuiſſet laus Phrynes ſcorti quàm Alexandri regis.* Gloriæ amor

34 *Pythagoras uidens quendam è diſcipulis attentiorem curando corpori, idq; agere ut obeſus eſſet ac nitida cute, Hic, inquit, non deſinit ſibi carcerem moleſtiorem ſtruere. Senſit hominem eſſe animum, corpori ceu carceri incluſum, quod quo reddas habitius, hoc magis grauatur animi uis.* Obeſitas

35 *Plotinus philoſophus Platonicus, Amelio pictori rogãti, ut corporis formam pateretur effingi, non paſſus eſt, Quid, inquit, an non ſatis eſt nos hanc imaginem circumferre, niſi & imaginis imaginem relinquamus poſteris oſtendendam? Iudicauit cum Pythagora corpus eſſe thecam mentis, utcunque eam exprimentem. Minimum autem hominis uidere* Corpus hominis umbra

eum, qui nihil aliud uidet quàm corpus.

36 *Sophocles iã extremæ ſenectutis, à filijs accuſatus eſt de-* Senectus ſana *mentiæ.* At *is pro apologia iudicibus recitauit fabulã, quam proximè ſcripſerat, rogãs nũ ea uideretur delirantis.* Fertur *& hoc dixiſſe:Si ſum Sophocles nõ deliro, ſi deliro non ſum Sophocles: Sentiens in eruditis ac ſobrijs animi uim nõ elan-gueſcere, ſed reuigeſcere potius uſu & exercitatione.*

37 *Aelianus Sophiſta ſcripſit in Gymnidem tyrãnum.* Hunc Laruas inſectari *quum* Philoſtratus Lemnius *offẽdiſſet legentẽ indignabun-do & cõcitato ſimilem, percontatus eſt, quid argumẽti eſſet præ manibus:Scribo, inquit,* Gymnidis *accuſationẽ. Lauda-rem, inquit* Philoſtratus, *ſi uiuentem accuſaſſes.* Id *enim erat uiro dignũ.* Nam *lacerare defunctum cuiuis in promptu eſt.*

38 Diogenes *in caupona prandens* Demoſthenẽ *forte præ-* Rhetores ſerui populi *tereuntem inuitauit ut accederet. id cùm ille pudore recuſa-ret, Erubeſcis, inquit,* Demoſthenes *cauponã ingredi? Atqui hic herus tuus quotidie uerſatur. innuit oratores nihil aliud eſſe quàm mancipia populi. Nec eſſe par, ut illic pudeat ſer-uum populi uideri, ubi populus aſsiduè uiueret.*

39 Idem *quibuſdam admirantibus carmen illud* Heſiodi, Salsè Οὐδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. Id *eſt, Ne bos quidem pereat, ni uicinus ſit malus.*
Atqui Meſſenij, *inquit, ſimul cũ bubus periere, uobis uicinis.* Exprobrauit Atheniẽſibus *ignauiam, qui* Meſſenijs *uicinis aduerſus* Lacedæmoniorum *uim non fuerint opitulati.*

40 *Quum* Ariſtoteli *grauiter affecto medicus quidam præ-ſcriberet cum autoritate, nec ullam adferret rationẽ, Ne me,* Imperium humaunm *inquit, perinde curaris, ut bubulcum, aut foſſorem ſed prius doce me cauſam quur iſta præſcribas, atq; ita demum habe-bis obſequentem.* Docens *uiris cordatis non ita imperan-dum, quemadmodum imperamus aſinis.*

Alcib

Alcibiades Socrati miſerat munus præclarum. Id quum Socrates uideretur recuſaturus, Xanthippe diſſuaſit, aſſeuerans donum eſſe magnificū, & indignum quod reſpueretur. Tum Socrates; Alcibiades, inquit, hæc mittit ambitioſe, & nobis noſtra eſt ambitio. Sentiens interdum eſſe magnificentius magna contemnere, quàm magna largiri. 41 Facetè

Zoilus interrogatus, quamobrē ita ſtuderet omnibus maledicere, Quoniā, inquit, maleſacere quū cupiam nō poſſum. Expedita malitia morbum ingenue confitentis & amantis. 42 Maledicentiā

Gnathæna meretrix adoleſcentem, qui fama ipſius illectus, ex Helleſponto uenerat in Atticam, eſſetq; in conuiuio loquacior, ita compeſcuit. An non dicebas, inquit, te ex Helleſponto huc profectum? Quum annuiſſet, Et qui fit, inquit, ut primariam eius regionis ciuitatem non noueris? percontanti, quam? Sigæum, inquit Gnathæna. atq; ita ciuiliter admonuit illum ſilentij. Nam σιγᾶν Græce ſilere eſt. inde dictum uidetur Sigæum. 43

Philippus rex multa queſtus apud Romanorū legatos de moribus & calūnijs Theſſalorum, tandē elatus ira, hanc uocem adiecit, nondum omniū dierum ſolem occidiſſe. Hic ſermo non Theſſalis modò, uerumetiā Romanis ſuſpectus, utriuſq; gentis fremitum excitauit. T. Liuius 4. Decad. lib. 9. 44 Minaciter

Alexādri mater Olympias quū audiſſet filij cadauer inſepultum fuiſſe abiectū, inter lamēta dixit hoc quoq;: O fili tu qui ſtudebas cœli particeps eſſe, huc toto impetu properās, ne ijs quidem potiri ualuiſti quæ ſunt mortaliū omnium cō munia, terra ac ſepultura. Alexāder uiuus ambiebat diuinos honores: defuncto nec ultimus ille contigit honos quem quiuis homo perſoluit homini, quamlibet humili. Narrat enim Q. Curtius & Plutarchus, Alexādri corpus multis diebus inſepultum iacuiſſe ob graues procerum concertationes de 45 Deus inſepultus

ſucceßione principatus.Fuit & alter Alexander Epiri rex, *Olympiadis frater, cuius corpus amne in hoſtium caſtra deuectum eſt,itaq; ab his fœdè laceratum. Vnius tamen mu-lieris opera ſepultum eſt, licet mutilum. Refert* Tit. Liuius *Decadis* 1.*lib.*8.

Senectutis alimonia

46 *Pollio* Romulus *qui centeſimum exceſſerat annũ* Augu-*ſto percõtanti,qua tandẽ ratione illum corporis animiq; ui-gorẽ ſeruaſſet:Intus,inquit,mulſo,foris oleo.* Tradit Plinius *naturã hominibus duos dediſſe liquores optimos: oleũ foris adhibendũ corpori, uinum intus.*Mel *autẽ ob humidam ca-lidamq; uim admodum ſenibus accõmodum eſt.*Nunc mel *in totum à menſis ſubmouimus,& oleum corpori infundimus.*

Acutè

47 *Cato Vticenſis dixit,* C. *Cæſarem ſobrium acceßiſſe ad euertendam Rempub.* Id Quintilianus *ita refert,ut putet ni hil dici poſſe ſignificantius. Senſit enim illum hoc iam olim animo agitaſſe, quod poſtea fecit.*

Ingenium

48 *Plato tantum tribuebat* Ariſtoteli, *ut quum ille forte for-tuna nõ adeſſet in* Academia, *exclamarit*, ἄπεστιν ὁ τῆς ἀλη-θείας φιλόσοφος, *id eſt,abeſt ueritatis philoſophus.* Rurſus *quum alio tempore abeſſet, dixit*, ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν, *non ue-nit intellectus:innuens ſe ab illo uno intelligi.*

Innocentia illibata

49 *Ariſtophonẽ* Aeſchines *tradit,apud* Athenięſes *gloriari ſolitũ,quòd quũ nonagies quinquies eſſet uocatus in ius,ſem per fuerit abſolutus.* At Cephalus *homo popularis iuſtius gloriabatur,quòd quũ plura decreta ſcripſiſſet,quàm alius ſuorum temporũ quiſquam orator,tamen nunquam coactus ſit cauſam dicere.*Certius *innocentiæ ſignum eſt,ita rem ge-rere, ut nemo uelit accuſare, quàm ſi poſtulatus elabaris è iudicio.*Elabuntur *interdum & nocẽtes.*At *qui abſoluitur, licet pœnam effugiat,cicatricem tamen criminis circumfert.*

1 *Quidam accuſatus quòd patrem pulſaſſet, hoc modo de-fendit*

ſendit impium facinus, Et ille, inquit, patrem ſuum uerberauit, & hic, oſtenſo filio, me uerberabit, poſteaquam adoleuerit. Adeo nobis hoc gentilitium eſt. Videmus hoc ferè uulgò euenire, ut qualis quiſq; fuerit in parentes, tales experiatur in ſe liberos. Inſtitutio liberorum

Alius quidam quum à filio pertraheretur, uentumq; eſſet ad domus limen, Deſine, inquit, fili, nã & ego patrẽ hucuſq;. Agnouit ſe commeruiſſe qui ſic à filio tractaretur, tantum poſtulauit ut eſſet æqua retaliatio. 2 Exemplum reciprocum

Heraclitus philoſophus in ſeditione rogatus, ut apud populum ſententiam diceret, quo pacto ciuitas redigi poſſet in concordiam, cõſcenſo ſuggeſto popoſcit calicem aquæ frigidæ, & paululũ farinæ inſperſit, mox de Glechone admiſcuit, id eſt uel pulegij ſyluestris uel leguminis genus. Dein epoto calice diſceſſit, nec uerbum addidit: hoc pacto innuẽs ita demum ciuitatem carituram ſeditionibus, ſi repudiatis delicijs aſſueſcerent paruo contenti eſſe. Et hic Heraclitus ſuo reſpondit nomini. Nam σκοτεινὸς dictus eſt, id eſt, tenebricoſus. Refertur & hoc inter ἄφωνα apophthegmata. 3 Luxus ſeditionum parens

Simonides Ceus in conuiuio rogatus à Pauſania Lacedæmonio ut aliquid proferret quod reſiperet ſapientiam, ridens, Memineris, inquit, te hominem eſſe. Ea uox tum quidem cõtempta eſt Pauſaniæ: uerùm pòſt ubi Chalcœcæ phano incluſus obſideretur, fame ac frigore moriturus, ter inclamauit Ceum hoſpitem, qui prudenter admonuiſſet. 4 Piſcator ictus

Diogenes quum Rhodios quoſdam adoleſcentes elegantiore cultu conſpexiſſet, dixit τῦφος οὗτός ἐστιν, id eſt, hic faſtus eſt. Rurſum quum uidiſſet Lacedæmonios ſubſtricta tunica parce ſordideq; cultos, ἄλλος, inquit, οὗτος τῦφος ἐστὶν, id eſt, hic alius faſtus eſt. Significans non minus peccare eos qui ad oſtentationem ſordide ueſtiuntur, quàm qui ſplendido 5 Sordes ambitioſæ

ueſtitu ſeſe iactitant. Vnde ſcitum eſt illud diui Hieronymi, *Pullas ueſtes æquè ut candidas deuita.*

6 Adoleſcens *quidam poſteaquam* Zenonem *aliquandiu au-*
Patienter *dierat, domum reuerſus à patre rogatus, quod tandem ope-*
ræpretium feciſſet in philoſophiæ ſtudio, Oſtendam, *inquit.*
Quum nihil aliud diceret, pater iracundus, exiſtimans im-
pendium periſſe, cœpit flagris cædere filium. Eam *parentis*
ſæuitiam adoleſcens æquiſſimo animo tulit. Ac *rurſus efflagi*
tanti patri, ut aliquod ſpecimen profectus ederet, expectan-
*ti egregium aliquod ſophiſma:*Hoc, *inquit, è philoſophia fru-*
ctus retuli, ut patris iram poſſim commodè perpeti.

7 Demetrius *Cynicus damnabat artem ſaltatoriam, uelut*
inutilem geſticulationem ad tibiæ modos. Cui geſticulator
quidam non imperitus, cupiens arti ſuæ uendicare gloriam,
iuſſit ut ſubmotis tibicinibus ſpectaret ipſum ſaltantem. Aſ-
ſenſus eſt Demetrius.*Ille ſaltauit* Homericam *fabulam, adul-*
Saltatio muta *terium* Veneris *ac* Martis, *ambos* Vulcani *uinculis irretitos*
adamantinis, ac ſole prodente dijs cæteris exhibitos, Vene-
rem erubeſcentem, uarios deorum aſtantium affectus, Mer-
curium optantē talia uincula, Martem *damnatum ut pende-*
ret mœchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam perti
*net.*Ibi *Cynicus artem admiratus,dixit:* Audio *homo quæ fa-*
cis, non uideo tantum. Sed mihi manibus ipſis loqui uideris.
In *huius artis laudem ſcripſit* Lucianus. Plato *non probat:*
& tamen apud Chriſtianos ſaltatur ineptius.

8 Lesbonax Mitylenæus *hiſtriones ac geſticulatores ap-*
Geſticulatio *pellare ſolet* χειροσόφους, *quòd manibus ſaperent non lingua.*
Erat *enim ſaltationis genus, quo graues etiam hiſtoriæ citra*
uocē uel recitātis, uel tibicinis, ſolo corporis geſtu ſic repræ
ſentabantur, ut ſpectatores propè plus intelligerēt ex ſalta-
*tione, quàm ſi quis recitaſſet.*Hæc *ars conuenit* Benedictinis.

Philoxe

9 *Facetè* — *Piloxenus quondam cœnans apud* Dionyſium, *quoniam animaduertit regi appoſitum piſcem mullum inſigni magnitudine, quum ipſi appoſitus eſſet perpuſillus (in piſcium enim genere laudantur adulti) piſciculum auribus admouit. Id factum admiranti* Dionyſio, *cauſamq́; percõtanti, In manibus, inquit, eſt* Galatea, *de qua uolebam ex hoc quædã percõtari.* Verũ *negat ſe per ætatem quicquã adhuc ſcire, ſed ait proauũ ſuum iſtic eſſe in tuo diſco, qui multa poſſet cõmemorare ſi liceat colloqui.* Exhilaratus *rex miſit illi ſuũ mullum.*

10 *Venus operis* — *Apellis ætate complures erant in arte pingendi nobiles, quorum opera quum pro ſuo candore miraretur, collaudatis omnibus dicebat illis deeſſe unam illam* Venerẽ, *quam Græci* χάριτα *uocant: ingenue profitens cætera omnia illis contigiſſe, in hac una neminem ipſi parem eſſe. Simile quiddam eſt in phraſi, quod allicit ac remoratur lectorem aut auditorem, quum tamen nec habeat nomen nec arte præcipi poſſit.*

11 *Ciuiliter* — *Idem quum tempeſtatis ui* Alexandriã *delatus eſſet, quidam* Apellis *æmuli ſubornarunt planũ, hoc eſt ſcurram regium qui eum uocaret ad cœnam. Is non ſuſpicans dolum uenit. At quum rex qui illi erat infenſus indignaretur, & oſtenſis uocatoribus iuberet indicari à quo uocatus eſſet:* Apelles *arrepto carbone extincto è foculo, imaginẽ deliniauit in pariete, ut rex protinus ex inchoato opere agnoſceret planum ſuum.* Eadem *opera & artis ſuæ, & ciuilitatis ſuæ ſpecimen dedit.* Sit *& hoc, ſi libet, apophthegma mutum.*

12 *Populi iudicium* — *Pictor quidam interrogatus quem habuiſſet artis magiſtrum, digito populum oſtendit, ſentiens ſe ad multitudinis iudiciũ pingere, & obſeruantẽ quid quiſq; probaret aut improbaret, artẽ fuiſſe conſequutũ.* Idem *ab* Apelle *factitatũ legimus, qui poſt tabulã latitans ſubauſcultabat ſpectatorũ cenſuras. Numeretur & hoc inter* ἄφθογγα ἀποφθέγματα.

13 *Socrates Alcibiadem adoleſcentem primum ob imperitiam trepidantem, ut fit, apud tantam multitudinem uerba facere, lepida* εἰσαγωγῇ *animauit: An non putas, inquit, ô Alcibiades contemnendum ſutorem? Annuit. An non præconem? Quum & hoc annuiſſet, An non contemneres, inquit, tabernaculorum opificem? Quum ſimilia quædam propoſuiſſet, & is fateretur hos eſſe contemnendos, tum Socrates: Atqui, inquit, ex his conſtat Atheniẽſium populus quem tu uerearis. Quorum ſi ſingulos putas cõtemnendos, qui minus etiam contemnas condenſatos? Senſit non referre apud quàm multos dicas, ſed apud quàm cordatos. Fit enim hoc miro modo, ut quos ſingulos deſpicias, congregatos reuerearis. In conuiuio Platonis Socrates admirabatur Agathonis audaciam, qui coram tot hominum milibus præſenti animo recitaſſet ſuam tragœdiam: cui cùm Agathon reſpondiſſet ſe citius uelle coram multis hominum milibus dicere, quàm apud*
Solerter *unum Socratem: Atqui in illis, inquit, milibus & Socrates erat. Fit enim & illud miro modo, ut quem unum reuereare, in turba mixtum contemnas.*

14 *Idem conſpiciens hominem prædiuitem & arrogantem,*
Diues indoctus *ſed nulla uirtute præditum, Hic, inquit, equus eſt argẽto circumtectus. Solent enim equi ſtragulis, phaleris, ac bullis argẽteis exornari, quũ interim tamẽ nihil aliud ſint quã equi.*

15 *Apud Epheſum quum Alexander conſpectam effigiem*
Imitatio *ſui corporis ad uiuum magna arte expreſſam admiraretur, atq; interim fortè equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, ô rex, multò melius expreſſus eſt quàm tu.*

16 *Quum Alexander etiamnum pubeſcens citharæ daret*
Artes regiæ *operam, & præceptor artis ſubinde moneret quã chordam quo modo pulſare deberet, & puer parũ obſequẽs doctori*

dixiſ

dixiſſet, quid ſi hanc pulſarem? Citharœdus lepide reſpondit, Si iſthuc quæris tanquã mox rex futurus, nihil refert: ſi ut artifex futurus, plurimum intereſt.

Alexander Macedo *præter modum delectatus eſt* Homero, *adeo ut illum ad uerbum edidicerit, ac dormiens etiã ceruicali ſuppoſitum haberet.* Eum *aliàs ſummum uirtutis præconem, interdum poëtam* βασιλικὸν *appellare conſueuit: cuius carmina cenſebat non ad citharam, ut aliorum, ſed ad tubam potius eſſe canẽda.* Addebat *illud, ſe malle* Homeri Therſiten *eſſe quã* Cherili Achillem. Cherilus *erat* Alexandri *poëta nõ ſatis fœlix, quicũ fertur ita pactus, ut pro quoq; bono uerſu acciperet Philippeum aureum, pro malo colaphum.* Idem *quum in Sigeo ad Achillis tumulum aſtitiſſet,* O *fortunate, inquit, adoleſcens, qui tuæ uirtutis præconem* Homerum *inueneris.* Refert Cic. *in oratione pro* Archia. 17 Homeri laus

Ariſtobulus *hiſtoricus librum conſcripſerat de rebus ab* Alexandro Macedone *geſtis, in quo multa ſupra ueri fidem adulantiſſime affinxerat. eum quum illi in nauigatione recitaſſet,* Alexander *arreptum è manibus librum in fluuium* Hydaſpen *demerſit, & ad* Ariſtobulum *conuerſus,* Tu, *inquit, dignior eras ut eòdem præcipitareris, qui ſolus me ſic pugnantem facis, ac uel uno iaculo interficis elephantem.* 18 Adulatio

Socrates *animaduertens* Antiſthenem *ambitioſius oſtentare ueſtem laceram & detritam, facete hominẽ increpauit,* οὐ παύσῃ, *inquit,* ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν; *id eſt, non deſines te nobis comere? Significans eiuſdem eſſe ambitionis utilitatem amictus oſtentare, & delicato cultu ſeſe uenditare.* 19 Sordes ambitioſæ

Milo Crotoniates, *quum iam conſenuiſſet, uidens* Athletas *in certamine exerceri, ſuos lacertos intuitus iam ſenio defectos, illacrymaſſe fertur ac dixiſſe: At hi quidem iam mortui ſunt.* Corporis *uigorem adimit ætas, animi uis ad extremam uſq; durat ætatem.* 20 Senectus Cyri

Cyr

21 *Cyrus apud Xenophontem moriens, extremæ iam ſene-*
Senectus *ctutis negabat ſe unquam ſenſiſſe ſenectutem factam imbe-cilliorem quàm fuiſſet adoleſcentia. Maxima pars incommodorum, ob quæ uulgò male audit ſenectus, ab intemperantia uitæ proficiſcitur.*

22 *Pythius natione Lydus in urbe Phrygiæ Celænis, nam ibi regnabat, homo prædiues, ſed auri ſtudio præter modum deditus, totam ferè ciuitatem in fodiendis metallis occupatam tenebat, ut iam uix quicquam aliud agi uacaret. Huius morbo uxor ſolerti remedio medicata eſt. Abſente marito curat & menſam & omnem menſæ ſupellectilem adfabre ex auro confici, denique & cibariorum effigies, quibus nouerat maritum præcipuè delectari. Reuerſo cum conuiuij tempus eſſet, apponitur menſa aurea cum reliquo uaſorum apparatu. Atque hoc ſanè ſpectaculo diues aliquandiu pauit oculos. Tandem quum interpellaret ſtomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborum ſimulacra, ſpectanda non edenda. Hic quum incandeſceret ira Pythius, flagitans apponi quod edi poſſet, iamdudum ſpectaculorum eſſe ſatis. Tum uxor, An non ſentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quæris quàm aurum, agricolationem deſeri & ciues tuos ad famē uocari, breui perituros ſi quà cœpiſti pergas? Hoc ciuili commento cordata mulier maritum ab immodico auri ſtudio reuocauit.*

23 *Antianira Amazonum regina demirantibus quòd nu-*
Claudi ſalaces *pſiſſet claudo, ſatis cynice reſpondit ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, id eſt, claudus optime uirum agit. Senſit maritum adhibendum non ad oculorū oblectamenta, ſed ad uſum coniugij. Feruntur autem claudi ſalaciores eſſe cæteris, & ob id ad gignendam prolem magis accommodi.*

24 *Pacuuius Ario uicino querebatur quòd in horto ſuo fu-*
neſtam

neſtam haberet arborem,unde prima uxor ſeſe ſuſpendiſſet, Vxor mo-
dein altera,poſtremo tertia.cui ſalſiſsimè reſpondiſſe fertur leſta
Arius, Miror te in tot ſucceſsibus inueniſſe lacrymas. Item,
Deum immortalem,quot tibi diſpendia arbor illa ſuſpendit!
Adiecit,Amice quæſo te da mihi ex iſta arbore quos inſeram
ſurculos. Hoc *poſtremum à nobis antè relatum eſt. Arius*
μισογυνὴς fortunatum exiſtimabat ab uxore liberari.

Narratur & illud Catonis dictum, ſi ſine uxoribus mun 25
dus eſſe poſsit,uita noſtra non eſſet abſq; dijs.Senſit felicißi- Coniugij mo
mam hominum uitam fore, ſi datum eſſet à coniugio liberos leſtiæ
uiuere.Sed ut idem ait apud A.Gellium,cum illis incommo-
de uiuitur, ſed ſine illis omnino non uiuitur, ut merito dici
poſsit uxor neceſſarium malum.

Orſines Satrapes, quum Alexandrum & huius amicos 26
muneribusampliſsimis honoraſſet,Bagoæ eunucho nihil de- Liberè
dit. Sed admonitus ab amicis, quòd is Alexandro cum pri-
mis eſſet charus,reſpondit ſe regis amicis honorem habere,
non ſcortis, nec apud Perſas eſſe moris,ut uiri mares ducãt.
Agnoſcas in hoc Satrapa mentem Cyro generis autore di-
gnam. Honorare nouerat,adulari non poterat,quum hodie
quoq; cernantur in aulis,qui ſcortis, morionibus ac lenoni-
bus principum plus deferant honoris, quàm genere ac uir-
tute præcellentibus uiris.

Medius ex Alexandri paraſitis unus, ſolet alios adhor- 27
tari,ne metuerẽt quoduis crimen in quẽuis intendere. Adie- Calumniæ ci
cit ſcelerato præcepto cauſam appoſitã:Vt maxime,inquit, catrix
ſanet uulnus qui delatus eſt,manet tamẽ cicatrix.Non arbi-
tror quemquã eſſe diabolum tam impiũ,qui rẽ magis nepha-
riam poſsit ſuggerere.Et quo fœdius eſt crimen,hoc tenacius
hæret apud multos criminis ſuſpicio, uel in innocentiſsimũ.
Audiui ducem quendam his uerbis adhortantem ſuos mili-
tes

tes nauticos ad quiduis prædandi temeritatem: Rapite quicquid poteſtis, ſiue merces ſint amicorum, ſiue hoſtiū: nam ut qui ſpoliati ſunt, ſic agant apud principem, ut compellamur reſtituere, ſemper aliqua prædæ portio remanet apud nos.

28 *Gorgias ſophiſta quū forte fortuna legiſſet* Platonis *dialogū ſui cognominis, qui* Gorgias *inſcribitur, dixiſſe fertur,* ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν, *ut pulchrè nouit* Plato *iambiſſare, hoc eſt mordere.* Nam *is pes primum ab* Archi*locho, ni fallor, repertus eſt ad maledicendum: unde & nomen habet, uel à muliere petulante & baccha, uel à mittendis iaculis. Siquidem in eo dialogo proſcindit ſophiſtas, id quod nuſquam non facit.*

Spes pertinax

29 Rhodius *quidam, de quo nobis antea dictū eſt, ob intempeſtiuam libertatē à tyranno iniectus in caueam, in qua more nocentis beſtiæ alebatur, ad cruciatū & ignominiam, āputatis naribus ac fœdata uulneribus facie, quum ab amicis admoneretur, ut inedia ſibi malorum finem quæreret: Cuncta, inquit, homini quoad uiuit, ſperanda ſunt. Citius illum laudarim, quàm iſtos qui ob cauſas non admodum graues confugiunt ad laqueum, aut ad præcipitium.*

Artes inutiles

30 Anniceris *quidā Cyrenæus aurigādi peritia fuit inſignis: & ut egregius artifex, ita glorioſus artis oſtētator, uenit in* Academiam Platonis: *atq; illic rationes omnes procurrēdi, recurrēdi, flectendi currum, & per eaſdem interdum orbitas redeundi oſtētabat.* Ad*mirātibus cæteris,* Plato *negabat ſibi uideri probabile, eum uirū qui totū animū inutili ſtudio dediſſet, ad ullam rem grauem ac frugiferam eſſe idoneum.*

31 Them*iſtocles quum aduerſus barbaros deſcriberet* Athe*nis exercitum, & in theatro ex illius gentis more producti eſſent galli gallinacei, atq; inter ſeſe cōmiſſi mira pertinacia inter ſe depugnarent ad necem uſq;, rem ludicram uertit in*

ſeriam

ſeriam cohortationē. Sic enim ciues ſuos affatus eſt: At iſti, inquit, neq; pro aris ac focis, neq; pro liberis depugnant, ſed tantum quòd uinci turpe ſit. Quo igitur animo uos eſſe par eſt, quibus pro ſalute patriæ, pro chariſſimorū incolumitate, pro libertate certamen eſt?

Subactis à barbaris Lacedæmonijs Leptines *dicit Græciam eſſe factam* μονόφθαλμον, *id eſt, luſcam, ſentiens* Atti*cam &* Laconicā *eſſe cordatiſſimas Graciæ partes.* Memi*nit* Ariſtoteles *in rhetoricis.*

Apud Iaſsios, populum magna ex parte piſcib. uictitantē citharœdus quidam in foro oſtētabat artē. Verum ſimul atq; tintinnabulum crepitu ſignū dedit adeſſe piſces uenales, turba ſubitò deſeruit cantorē, & ad piſciū mercatū aduolauit: uno excepto, qui quòd ſurdaſter eſſet, tintinnabuli ſonitū nō audierat, aut certe non attenderat. Huic citharœdus propius accedēs, gratias egit, quòd & artē honoraſſet, & ipſum nō paſſus ſit eſſe prorſus deſertū. Tū ille, an crepuit tintinnabulum? Vt annuit, Valebis, inquit, egregie magiſter: ſeſeq; mox ad piſces proripuit. Citharœdo liberum erat ſibi canere & muſis. Lōgè maior eſt nobis cura uētris quā artiū liberaliū. 32 Ventris cura prima

Romæ in foro pendebat tabula quædā habens imaginem paſtoris uetuli cum pedo. de hac Teutonum *orator rogatus quanti eam æſtimaret, ſatis Germanicè reſpondit, ſe nolle ſibi dono dari talem uiuum ac uerū. Barbarus nō agnouit artificium, tantum ſpectabat formam. Atqui quæ natura deformia ſunt, plus habent & artis & uoluptatis in fabula.* 33 Craſſa iudicia

Gorgias Leontinus *extremæ iam ætatis, quum ſentiret ſomnum letalem obrepere, amico qui aſſidebat percontanti quo pacto haberet: Somnus, inquit, iam incipit me fratri ſuo commendare. Homerus enim ſomni fratrem appellat mortem. Nam mors Græcis maſculus eſt. Simile quiddam de* 34 Mors ſenilis

Dioge

Diogene retulimus antea.

35 *Iſmenias inſignis tibicen diſcipulis ſuis non minus oſtendebat male canentes ac ſcitè canentes, dicens,* Ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. *Admonuit & Q. Fabius, in ſcriptis rhetorum non tantum indicari debere bene dicta, ſed & mala.*

36 Philoſophus miles *Demochares dixit quemadmodum nemo poſſit è thymbra ſiue ſatureia facere bonam lanceam, ita nec è Socrate probum militem. Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates eſſet omnium iniuriarum tolerantiſſimus. Quidam hoc tribuunt Crateti.*

37 Ira breuis *Melanthius negabat eam iram uideri grauem quæ mentem cogat emigrare, ſed quæ prorſus excludat domo: Sentiens probis etiam ingenijs adiunctam eſſe iracundiam, ſed hoc uitium eſſe tolerabile, ſi celeriter ad ſe animus redeat, & pro ira rationem in conſilium adhibeat. At ſi perturbatio penitus inſideat animo, ita ut excuſſa ratione feratur effræni impetu, certa pernicies eſt.*

38 Ingenioſi *Iſocrates pueros candidos, ac felici ingenio natos appellare ſolet* θεῶν παῖδας, *id eſt, deorum filios: eo quòd hominis mens diuinæ ſit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre uidetur. Priſci dæmonibus attribuebant corpora, eoſq́; deorum filios appellabant. Dæmones autem à ſcientia dicti ſunt, quaſi* δαήμονες. *Idem de duobus auditoribus ſuis Theopompo & Ephoro, quorum prior erat acerrimo ingenio, alter leni, dicere ſolet,* Se alteri adhibere calcaria, alteri frænos. *Præcipuum eſt ut doctor animaduertat genium ac naturam diſcipulorum. Meminit Marcus Tullius libro De claris oratoribus.*

39 Gladiatorum immanitas *Demonax Cynicus philoſophus, quum uideret Athenienſes hoc agere, ut Barbarorum exemplo gladiatorum ſpecta*

cula

cula in urbem induceret, Nolite, inquit, ô canes iſtam crudelitatem prius admittere in ciuitatem ueſtram, quàm Miſericordiæ aram ſitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua Miſericordia pro dea coleretur, ſpectari pluſ quam ferinam crudelitatem.

Cornificius poëta, uidens milites in bello quod inter Auguſtum & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos. 40 Diuitiarum contemptus

Philoxenus poëta quum in Sicilia fundum ac domum opulentam nactus eſſet, & animaduertiſſet illius gentis luxum ac delicias: Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, ſed ego potius illa. Moxq́; ceßit alijs hæreditatem, & è Sicilia abnauigauit. 41

Furnius Antonij partes ſequutus fuerat. At poſteaquam uictoria ceßit Auguſto, metuens ſibi ſubornauit filium, qui à uictore ueniam peteret. Petijt & impetrauit. Tum Furnius his uerbis Cæſari gratias egit. Hæc una ô Cæſar abs te mihi facta eſt iniuria, effeciſti ut mihi & uiuendum & moriendum ſit ingrato: ſignificans tantam eſſe eius beneficij magnitudinem, ut nulla ex parte par eſſet referendæ gratiæ. Reprehenſionis colore blanditus eſt principi. 42 Adulans libertas

Cillicon quidam ſiue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienenſibus. Quo nomine merito habebatur omnibus exoſus, cuius perfidiam lanius quidam Theagenes ſic ultus eſt. Cillicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dißimulato odio porrigit carniū partem, ueluti reſecturus quod ſupereſſet. Cillicon profert dextram ex aduerſo retenturus carnes: Theagenes machæra ſublata proditoris manum amputauit: ac ne id uideretur errore factum, addidit, Iſta ſaltē manu poſthac non proditurus es ullā ciuitatē. Applaudebatur lanio, quòd impium pro dignitate tractaſſet. 43 Acheus Proditio

Hinc adagium Cilliconcis exitiũ: retulimus hoc in Chiliad.

44 *Celebratur C. Cæſaris dictum quod prætextatus adhuc depromp ſiſſe fertur in quendam modulatius orantem, Si legis, cantas: ſi cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uerius quàm loquuntur. Sunt qui rhetoricam pronuntiationem affectantes, medij ſunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Qu. Fabius.*

Pronuntiatio

45 *Tiberius Cæſar* Attilio Butæ *uiro prætorio, quum ad inopiam per luxum ac ſocordiam redactus fateretur ac deploraret paupertatem ſuam, Serò, inquit, experrectus es. Dormiunt temulentiæ ac luxui dediti uerius quàm uiuunt. Nam uita uigilia eſt. Refert Seneca in epiſtolis.*

Luxus inopiæ parens

46 *Cato Senior dicebat priuatarum rerum fures in compedibus uitam agere, publicarum in auro & purpura conſpicuos incedere. Olim ſimplex furtum non puniebatur capite, ſed uincti compedibus præſtabant operam. At longe grauius crimen eſt peculatus quàm furtum. Et tamen qui fiſcum principis, qui Rempublicam compilant, magnates ſiunt.*

Fures magni

47 *Galba paraſitus obijcientibus quòd in otio uiueret, Nemo, inquit, cogitur ad reddendam otij ſui rationem: innuens nullos tutius uiuere quàm otioſos. Nam rerum geſtarum rationem poſcuntur qui tractant negotia: at ab otioſis ea ratio non poteſt exigi.*

Facetè

48 *Pythagoras tria præcipuè dicebat à dijs optanda in hac uita: Bonam ualetudinem, formam ac diuitias, quòd homo cætera ſibi præſtare poſſet. Quanquàm illud* ὑγιαίνειν *non minus ad animi ſanitatem quàn ad corporis pertinet.*

Bona præcipua

[illegible] *Cato ſenior aiebat ſe demirari, quòd nõ rideret aruſpex, quoties aſpiceret aruſpicẽ: ſentiẽs totum hoc diuinationum genus imposturam eſſe, qua populo fiebat fucus. Id quum nõ fugeret eius artis peritum, mirabatur, quòd aruſpex aruſpi-*

Diuinatio uana

cem

cem poſſet uidere abſq; riſu. Solēt enim impoſtores inter ſe ridere multitudinis ſtultitiā. Refert M. Tul. lib. de Diuin. 2.

Demonax Cynicus interrogatus quid ſentiret de conflictu duorum, quorum alter inepte proponebat, alter abſurde reſpondebat, ait ſibi uideri alterum mulgere hircum, alterum ſupponere cribrum. 2 Abſurda

Pericles quum urgeret belli neceſsitas, Palladis ornamenta uendidit quadraginta talentis auri: & admirantibus ab illo rem ſacrilegam admiſſam, reſpondit ex hoſtium manubijs poſſe illi reddi cultum nihilo deteriorem. 3 Superſtitio

Perſæ dicere ſolent eſſe duo peccata, quorū prius ſit eſſe debitorem, alterum men iri: quòd obærati plerunq; mentiuntur, dum pollicentur in diem, nec præſtant quòd pollicentur. 4 Debere & mentiri

Meſſala uir exactiſsimi iudicij ac Romanæ linguæ obſeruantiſsimus quum audiſſet M. Porcium Latronē declamantem, dixit, Sua lingua diſertus eſt: Deſiderans uidelicet in eo Latini ſermonis elegantiam, quum ingenium eſſet fœlix. Sed hunc Latronem Seneca cæteris omnibus anteponit. 5 Argutè

Caſsius Seuerus, quum ex ſenatus conſulto libri illius exurerentur, Nunc, inquit, ſupereſt ut ipſe uiuus comburar, qui illos edidici. Quod animo inſculptum eſt, niſi cum uita eripi non poteſt. 6 Memoria

Montanus Attilij Butæ carmen recitabat. Quumq; quidam indignaretur, quòd toto die recitaſſet, negaretq; ad illius recitationes accedendum, Nacta Pinarius ait, Nunquid poſſum liberalius agere? paratus ſum illum audire, ab exortu ſolis uſq; ad occaſum. Gaudebat enim is poëta ſubinde repetere ortus & occaſus deſcriptionem. Notat autem & Horatius eos qui ornatus gratia uel immodice, uel non ſuo loco affectant tales deſcriptiones: 7 Facetè

Aut flumen Rheni, aut pluuius deſcribitur arcus.

8 Quum à Mōtano recitarentur uerſus, quibus exortus ſo‑
Vita præpoſtera lis deſcribebatur, Varus eques Romanus dixit: Incipit Buta dormire. Rurſus cum ſuccederet deſcriptio occaſus: Quid dicit, inquit, iam nox eſt? Ibo & Butam ſalutabo; eodē ſcommate taxans, & affectatum carminis decus, & Butæ præpoſteram uitam.

9 Demetrius dicere ſolet, nihil ſibi uideri infœlicius eo, cui
Proſperitas perpetua nihil in uita accidiſſet aduerſi; quòd oporteat talem hominem aut ſibi ignotum eſſe, ut qui nunquam ſui periculum fecerit: aut dijs inuiſum, ut quem præterierint, uelut ignauum, nec idoneum ad fortunæ conflictum.

10 Libertinus quidam prædiues aiebat ſibi facilē fuiſſe uiam
Adulatio ad diuitias, poſteaquam pœnituerat ipſum bonæ mentis. Sed hanc illiberalem uocem Demetrius grauiter caſtigauit, apud Senecam, per ironiam oſtendens commodiſſimam ad parandas opes uiam, ſi quàm impudentiſſime aduletur,

11 Criſpus Paſſienus dicebat adulationi non eſſe claudendum oſtium, ſed aperiendum: uerùm, ut ſolet amicæ, quæ ſi impulit, grata eſt, gratior ſi effregit. Senſit non probādos eos qui
Adulatio utilis prorſus non ferunt ullam adulationem, quam ut affectare turpe eſt, ita ingerentem ſe nō oportet omnino repellere. Prodeſt enim in hoc ut homo perſpiciat qualis eſſe debeat.

12 Plancus aiebat, non eſſe occulto aut diſſimulate blandien‑
Adulatio tecta dum, quòd periret procacia ſi lateat. Fortaſſe pro procacia, quod erat ſcriptum, legendū eſt, procatio: ut ſit ſenſus, Adulator ut procus captat gratiam: procus autem ſi tam tecte ambiat, ut puella non ſentiat, perdit operam.

13 Latro Portius, cuius ingenium ſupra modum miratur Se‑
Salsè neca, fuit enim illi condiſcipulus, quum Maxillus rhetor exilitatem orationis ſuæ imputaret controuerſiæ, diceretq́; neceſſe eſt me per ſpinoſum locū ambulantem ſuſpenſos habere pedes

pedes: Nõ me hercule, inquit, tui pedes ſpinas calcant, ſed habent. Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ.

Aſinius Pollio *dicebat in cauſa uerecunda nunquàm tentari debere improbam quæſtionem.* Notauit *rhetores, qui in declamando mouerent quæſtiones nihil ad cauſam facientes.* 14 Coacta

Oſcus rhetor erat non infacundus, ſed illud dictionem illius uitiabat, quòd nihil diceret abſq; ſchemate: cui quum Pa*catus rhetor* Maſſiliæ *mane occurriſſet,* Poteram, *inquit, dicere aue* Oſce. *Schematum affectatorem ſalutauit ſchemate, quum nuſquam minus locus ſit ſchemati, quàm in quotidiana uulgariq; ſalutatione.* Per *ironiam itaque uſus eſt occupatione, ut diceret, quod non dicebat, quum ſine tropo dicere poſſet, aue* Oſce. 15 Affectatio

Seuerus Caſsius, qui alienas ſententias paucis immutatis uocibus uſurparent pro ſuis, dicere ſolet, eos eſſe ſimiles furibus qui poculis alienis mutarent anſas ne poſſent agnoſci. 16 Furta ſententiarum

Demonax *dicebat nequaquam hominibus iraſcendum eſſe ſi delinquerent, ſed corrigenda uitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, ſed morbo medentur.* Nam *hominis eſt peccare, dei uerò aut hominis deo proximi, emendare peccata.* 17 Clementia

Accuſatus quòd nunquam ſacrificaſſet Mineruæ, Nun*quam, inquit, exiſtimaui illi meis uictimis opus eſſe: notans ineptam uulgi ſuperſtitionem, quòd putabat deos hoſtiarum nidore delectari.* 18 Superſtitio

Idem *Phauorini dictionem ut nimium compoſitam ac muliericongruentiorem quàm philoſopho ſolet dicterijs inceſſere. Id indignè ferens Phauorinus adijt Cynicum, percontans quis eſſet ille à quo derideretur:* Homo, *inquit, cuius auribus difficile eſt imponere. Philoſophum ut ueſtis neglectior, ita & oratio decet inaffectata.* 19 Oratio modulatior

20 Rogatus à ſophiſta quopiam, quod uiaticum attuliſſet ad philoſophiam, admodum cynice reſpondit, ὀρχεῖς, id eſt, teſtes: ſignificans ſe nudum acceßiſſe. Cynicè

21 Alteri percontanti, quam philoſophiæ ſectam potißimum amplecteretur: Quis, inquit, tibi indicauit me eſſe philoſophum? Moxq; uehementer ſecum ridens abijt. Interrogatus quid rideret, An non magnopere ridiculum, inquit, ſi tu me ex barba indicas philoſophum, ipſe barbam non habens? Barba non facit philoſophum

22 Adoleſcenti laſciuius culto, qui quæſtionem ſophiſticam propoſuerat, nihil aliud reſpõdit quàm περαίνει ὦ παῖ. Vox anceps eſt ad conficientem quod colligit, & ad obſcœnum ſenſum. Quumq; adoleſcens indignatus reſpondiſſet, at ego tibi uirum oſtendam: Demonax admiranti ſimulis, Quid, inquit, num etiam uirum habes? Salsè

23 Athleta quidam ab eo reprehenſus quòd uictor in Olympijs cultu molli floridoq; uteretur, lapidẽ illi incußit in caput, ita ut ſanguis ex uulnere proflueret. Id factum indignè ferentes qui aderant, hortati ſunt ut adiret proconſulem, Nequaquam, inquit, ò uiri ad proconſulem, ſed ad medicum potius. Prius eſſe debet homini, ut malo accepto medeatur, quàm ut regerat in alterum. Toleranter

24 Proteo cuidam obijcienti quòd morderet omnes, nec tamen cynicum uiueret, Amice, inquit, non uiuis hominem. Liberè

25 Phyſico quodam multa de antipodibus diſſerente, oſtenſis in puteo umbris, rogauit, num illos antipodas diceret: ridens abſurdam quæſtionem. Quanquam nunc compertum eſt, eſſe ueros antipodas. Friuola

26 Herodem ſophiſtam immodice lugentem Pollucis obitum præmaturum, quum uellet illi currus & equos uelut aſcenſuro iungere, atq; etiam cœnam apparare, adijt Demonax, En tibi inquit, à Polluce literas. Exhilarato Herodi, & quid Luctus

uellet

uellet Pollux ſciſcitanti, Incuſat, inquit, te, quòd cunctèris ad ipſum uenire: ſignificans Pollucem ad ſeſe non rediturum, ſed rectè parari currum, ſi uellet ſequi defunctum.

Alium quendam filij mortem incōſolabiliter lugentem, & 27 Luctus
in tenebris abditum adijt, certò promittens ſe filij umbram ab inferis reuocaturum, ſi tres ex hominum numero ſibi nominare poſſet, qui nullius luxiſſent obitum. Quumq; is cogitationem per omneis notos circunferens, ne unum quidem reperiſſet luctus expertem, Quid igitur, inquit, teipſum diſcrucias homo, quaſi nouum aliquid acciderit?

Quum à quodā quæſiſſet aliquid, atq; ille uerbis obſoletis 28
ac priſcis reſponderet, Ego, inquit, amice te nunc percontor, Obſoleta
at tu perinde reſpondes, quaſi regnaret Agamemnon.

Cuidā diceti, Eamus in Aeſculapij templum ô Demonax, 29
pro filij ſalute deprecaturi deum, Adeóne, inquit, ſurdaſtrū Superſtitio
exiſtimas deum, ut nos niſi in templo non ſit auditurus?

Ad Agathoclem peripateticum arroganter iactantem, ſe- 30
ſe & ſolum & primum eſſe dialecticorum: Si ſolus, inquit, Arrogantia
es, qui primus eſſe potes? ſi primus, qui ſolus?

Quum apud Athenienſes audiſſet præfatione ſolenni à ſa- 31
cris ſubmoueri Barbaros, rogabat quamobrem id facerent, quum ea ſacra tradidiſſet ipſis Eumolpus natione Thrax, nimirum Barbarus.

Quum legatus nauigaturus in Aſiam, nauem conſcendiſ- 32
ſet, & à quodam interrogaretur, num metueret, ne naufra- Abſurdè
gio eiectus à piſcibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam à piſcibus, qui tot piſces deuorarim?

Quendam infeliciter declamantem admonuit, ut ſeſe dili- 33
genter exerceret: quumq; is reſpondiſſet, nunquam apud me Nemo ſui
non declamo, Nil igitur mirum, inquit, ſi dicis ineptè, qui ha- iudex
ctenus ſemper ſtulto auditore ſolitus ſis uti.

34 Quum Athenis quidam Romanus ſenator filium ad De-
Ambiguus morſus monactem adduxiſſet, eleganti forma, ueſtitu delicato, ac deli
cijs effœminatū, diceretq́; , ſalutat te ô Demonax filius meus:
Pulcher eſt, inquit, & te dignus, & matri non abſimilis.
utrunq; poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij
moribus, & matri ſimilem dixit mollem & euiratū delicijs.

35 Conſpicatus augurem quendam in publico uaticinia ſua
Diuinatio uendentem; Si potes, inquit, ea quæ Parcæ ſtatuerūt arte tua
depellere, exiguam mercedem poſtulas: ſin quæ fatis decreta
ſunt, omnino ſunt euētura, quid tua prodeſt diuinatio? Bis mi
ſer eſſe cupit, qui mala quæ uitari nō poſſunt amat præſcire.

36 Senex quidā Romanus bene robuſto corpore, qui arma-
Pugna ludicra tus ſeſe ad palum exercuerat, rogauit Demonactē num ma-
gna uehementia uideretur depugnaſſe. Nimirū, inquit, aduer
ſus hoſtē ligneū: innuēs illū in uera pugna fore meticuloſum.

37 Cuidam qui purpura indutus ſeſe inſolentius oſtentabat,
Veſtis in aurem dixit; Heus tu, hoc ante te geſtabat ouis, & ouis
erat: ſignificans illum nihilo minus ſtupidum eſſe ſi geſtaret
purpuram.

38 Quum aliquando in balneis refugeret ingredi aquam fer-
Fortitudo uentiorem, & alius illum appellaret meticuloſum, Quid, in-
quit, an hoc pro patria paſſurus eſſem? Sentiens temeritatis
eſſe non fortitudinis, ſubire periculum, ni ob cauſam grauem
& honeſtam fiat.

39 Percontanti qualia putaret eſſe apud inferos: Expecta,
Impiè inquit, & ſimul atq; illuc uenero, per literas tibi ſignificabo
omnia: impiè ſentiens, nullos eſſe inferos. Nec enim credebat
animarum immortalitatem.

40 Admeto poëtæ inſulſo iactanti epigramma monoſtichon,
Salsè quod teſtamento mandaſſet ſuæ addendum ſtatuæ: carmen
erat: Corpus humo tegitur, Admetus ad aſtra uolauit: re-

ſpond.t

ſpondit adeò ſibi placere carmen, ut magno emptum cu-
peret, ſi iam nunc eſſet adſcriptum. Tectè optans illi mor-
tem, qui uita erat indignus.

Demonacti ſeni crura intumuerant. id uidens quidam, 41
quid iſtuc, inquit, mali eſt Demonax? Tum ille, Charon, in- Senectus
quit, me momordit. Pro cane dixit Charontem, innuens ſene-
ctutem morti uicinam.

Ad Lacedæmonium flagris ſæuientem in ſeruum, Deſine, 42
inquit, te ſeruo tuo ſimilem oſtendere. Seruus enim eſt, qui Ira
ſuis cupiditatibus imperare non poteſt.

*Cynico cuidam arroganter iactanti, pallium, peram & * 43
baculum, ac ſubinde uociferanti, ſe Antiſthenis, Cratetis ac Arrogantia
Diogenis ſectatorem eſſe: Impudenter, inquit, mentiris, quum
ſis Hyperidæ diſcipulus. Alluſit ad uocem ὑπεριδεῖν, quod
eſt per arrogantiam deſpicere. Eſt autem & rhetoris no-
men Hyperides.

Proconſul Cynicum quendam, à quo publicè fuerat pro- 44
ſciſſus ob unguenta ac mollitiem, ad ſupplicium abripi iuſſit. Mollities
Huic deprecator aderat Demonax dicens ignoſcendum Cy-
nico: ſi quid dixiſſet mordacius, id eſſe ſectæ uitium non ho-
minis. At quum proconſul non negaret ueniam, ſed ſi quid
ſimile denuo committeret, rogaret, quas pœnas eſſet daturus,
Profectò, inquit Demonax, tum hominem totum inungi, ac
forcipe uelli iubebis. pluſquam cynicè momordit, qui cynicæ
mordacitatis agebat patronum.

Alteri cui imperator ingentẽ exercitum cõmiſerat, ſciſci- 45
tanti, quomodo poſſet delegatam prouinciam quàm optime Grauiter
gerere, Si, inquit, ira uacaris, & quàm minimũ loquens plu-
rima audieris. Ira ad omnem functionem inutilis eſt: & pro-
uerbio quoq; princeps iubetur, & æqua & iniqua audire.

Rogatus an philoſophus etiã placentis ueſceretur, Quid, 46

Facetè *inquit, num putas apes ſtultis tantum mellificare? Placentæ melle condiebantur, ſacchari uſu nondum reperto.*

47 *In Ruffinum claudum multo tempore familiarem peri-*
Iocoſè *pateticis dixit, nihil eſſe turpius peripatetico claudo. Alluſit huc, quòd peripatetici dicuntur ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.*

48 *Epicteto cynico ſuadenti ut uxore ducta daret operam li-*
Monitor *beris: neque enim id indignum eſſe philoſopho, Da mihi, inquit, igitur unam è filiabus tuis. Notans illum ineptè ſuadere alteri, quod ipſe non faceret.*

49 *In Herminum peripateticum qui ſemper in ore habebat*
Ambiguè *decem Ariſtotelis Categorias, ita luſit, Equidem arbitror Hermine te non indignum decem categorijs. Iocus eſt ex ambiguo uocis. Categoriæ Græcis uel prædicamenta dicuntur, uel accuſationes.*

50 *Iuriſperito dixit, leges prorſus uideri inutiles, ut quibus*
Leges *boni non egerent, mali nihilo fierent meliores.*

51 *Morientem amici rogabant, quomodo uellet ſepeliri, Ne quid, inquit, iſta res uos habeat ſolicitos. Fœtor me ſepeliet.*

52 *Dicentibus indignum facinus, ſi talis uiri corpus lacera-*
Sepultura *retur à canibus, Quid, inquit, incommodi ſi & mortuus alicui ſim uſui?*

53 *Bion eos qui auſcultarent adulatoribus, dicebat eſſe ſimi-*
Adulatio *les amphoris, quæ auribus circumaguntur.*

54 *Pindarus cuidam commemoranti, quòd ipſius laudes ubiq;*
Laudata uirtus *prædicaret, Ego, inquit, pro iſto officio bonam reponã gratiam, efficiens ut uera prædices. Vera uirtus nihil moratur hominum laudes. Eas qui prædicant plus debent ijs quos laudant, quàm ipſis debent qui laudantur.*

ALPHONSVS Aragonum rex.

1 *Eques quidam ingens patrimonium per luxum ac libidi-*
Iuſtè

nem abſorbuerat,atq; inſuper magnam æris alieni uim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibuſdam apud Alphonſum Aragoniæ regem,ne ſaltem quæ debebat,corpore luere cogeretur, Alphonſus reſpondit: Si tantam pecuniam uel in ſui regis obſequium, uel patriæ commodis, uel ſubleuandis propinquis impendiſſet,audirem. Nunc quoniam tantas opes impendit corpori,par eſt,ut luat corpore.

Commemorantibus quendam ex Hiſpaniæ regibus dixiſſe,non decere principes uiros ſcire literas, exclamauit eam uocem bouis eſſe non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi,ſed eæ quæ politicē tradūt,aut ethicen, quæq; rectè ac ſecus geſtorū exempla cōmonſtrāt,id quod facit hiſtoria. 2 Eruditè

Hunc quum adiſſent legati Matricienſes,in quorum agris tum agebat Alphonſus,conſulentes utri iuberet ipſos gratificari,Nicolaōne Picinino an Franciſco Sphortiæ, reſpondit ambos pro amicis habendos, ſed nihilo ſecius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaum & Franciſcum ſimultas intercedebat, ac rex nondum ſtatuerat utrum uellet in ſocietatem recipere,cum utrunque ob diſſidium non poſſet. 3 Cautè

Idem dicere ſolet, ita demum matrimonium tranquille citraq; querimonias exigi poſſe, ſi maritus ſurdus fiat; uxor cæca: innuens opinor fœmineum genus obnoxium eſſe zelotypiæ,atque hinc oriri rixas & querimonias:rurſum maritis permoleſtam eſſe uxorum garrulitatem, qua moleſtia cariturus ſit,ſi fiat ſurdus:nec illa uexabitur adulterij ſuſpicione,ſi careat oculis. 4 Coniugium tranquillum

Aiebat ſi ſibi contigiſſet naſci temporibus quibus Romana Reſpub. florebat, ſe conſtructurum fuiſſe contra curiam templum Ioui Poſitorio,in quo priuſquam uenirent in ſenatum patres conſcripti, odium, amorem ac priuatos affectus 5 Integrè

ctus omnes deponerent. Alluſit *ad priſcorum morem, qui Iouem multis cognominibus inſigniebant, nunc* Statorem, *nunc* Gamelion, *nunc* Genethlion, *nunc* Philium, *nunc* Xenion *appellantes.* At *ſi tam multa poßit Iupiter, illud in primis præſtandum erat, ut in Synodis, in iudicijs, in ſenatibus, in quibus de* Republica *conſultatur, nihil haberent momenti affectus priuati.* Nam *hi ſunt qui frequenter & ciuitates & regna bellis committunt, ac peſſundant deniq;.*

6 Quum *forte mulierem quandam impudentius ſaltantem*

Saltatio fœda *aſpexiſſet,* Expectate, *inquit, mox Sibylla edet oraculum. Sentiens ſaltationem inſaniæ genus eſſe. Sibylla autem uates non edebat oraculũ niſi furore correpta. Mihi quoq; ſæpenumero qui ſaltationem tumultuoſam agitant, uiſi ſunt afflati furore quodam, præſertim fœminæ.*

7 Admonitus *ne nimia lenitas exiret in contemptum, & ex*

Lenitas *contemptu naſceretur pernicies: Magis, inquit, cauendum, ne ſeueritas conciliet inuidiam, unde maius exitij periculum.*

8 Quum *eques quidam ab hoſtibus captus, & ab iiſdem*

Poſtulator improbus *emiſſus carcere, regem adiſſet, in ſolatium calamitatis multa poſtulauit ab eo & impetrauit.* Quo *digreſſo rex dixit ad familiares,* Diſperéam, *inquit, ni metui, ne uxorem etiam meam depoſceret eques meus.*

9 Familiares *illi ruſticũ quendam uelut ignauiæ exemplum*

Otium dulce *oſtenderunt, qui porrectus humi ueſcebatur uuis.* Hic *rex,* Vtinam *mihi ſic per otium comedere datũ eſſet à ſuperis.* Simile *quiddã narratur de* Ptolemæo *rege: quũ antea ſe iactaret reperiſſe immortalitatem, tandem podagra diſcruciatus, cõſpiciebat* Aegyptios *aliquot plebeios ſic temere apud flumen diſcumbẽtes:* Vtinam, *inquit, ſaltem ex iſtis unus eſſem.*

10 Equiti *ſubinde aliquid à rege flagitanti, ſed mox quod ac-*

Profuſio fundo caret *ceperat profundenti:* Si *pergam, inquit, tibi dare quæ petis,*

ciuius

citius me pauperem effecero quàm te diuitem: nam qui tibi donat, nihil aliud quàm aquam infert pertuſo dolio.

Interrogatus quos è ciuibus haberet chariſſimos, Qui magis, inquit, pro me metuunt quàm me. Sentit illos eſſe ex animo amicos, qui principem magis amant quàm timent. 11 Ciuium charitas

Aiebat olim inter Iouem, Neptunum & Plutonem omniũ rerum partitionem trifariam eſſe factam, & horum unumquenq; ſua ſorte contentum eſſe, nec occupare aliena: at inter homines, neminem ſua portione contentũ eſſe, nec ullam partitionem eſſe ſtabilem, ſed omnes πλεονεκτεῖν. 12 Ambitio principum

Percontantibus utri rei plus debere ſe fateretur, libris an armis: Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici: hac uoce profitens ſe libris debere omnia. 13 Eruditio

Magnopere laudare ſolet dictum neſcio cuius, hoſtibus fugientibus pontem argenteum extruendum eſſe: ſiue quod exiſtimaret multo optabilius eſſe, hoſtes in fugam uertere quàm occidere: ſiue quòd putaret hoſtes pecunia ſolicitandos ut ab acie diſcederent. 14 Clementer

Dicebat ſibi uideri eos maxime inſanire, qui uxorem fugitiuam perquirerent. Significans magnæ felicitatis eſſe ab improba muliere liberari. 15 Facetè

Improbo cuidam ac uecordi, iactanti reperiſſe ſe uirum ſapientem, Et quî fieri potuit, inquit, ut ſapientem dignoſceret ſtultus? 16 Grauiter

Quum cœnanti ſenex quidam importunus & garrulus ſine fine obſtreperet, exclamaſſe fertur & dixiſſe, Aſinorum conditionem eſſe potiorem quàm regum. Nam illis dum paſcuntur, dominos parcere, regibus neminem. 17 Regum curæ

Demetrius graui calamitate affectus, dixit referente Seneca, Hoc unum dij immortales queri poſſum, quòd non antehac mihi uoluntatem ueſtram notam feciſtis. Prior enim ad 18 Fortiter

iſta

iſta ueniſſem, ad quæ nunc uocatus adſum. Maluiſſem offerre *quàm tradere.*

19 Cautè ſcribendum M. Antonius *orator, rogatus quam ob cauſam nullam unquam orationẽ ſcripto mandaſſet,* Vt, *inquit, inficiari queam à me dictum eſſe, ſi quid fortè aliquando dixi, quod opus non erat.* Labilis *eſt hominum memoria, ut ægre reperias duos qui quæ ſimul audierunt eodem modo referant.* Hinc *parata tergiuerſatio, non dixi, aut non ſic dixi: aut dixi quidem, ſed hoc adieci.*

20 Præſenſio *Calanus* Indus *ad mortem proficiſcens, quum conſcenderet rogum ardentem,* O *præclarum, inquit, diſceſſum è uita, quum, ut* Herculi *contigit, mortali corpore cremato, animus in lucem exceſſerit.* Hunc *quum* Alexander *admoneret, diceret ſi quid uellet,* Optime, *inquit, propediẽ te uidebo.* Idq; *euenit, nam* Alexander *paucis poſt diebus mortuus eſt.* Refert M. T. *lib. de* Diuinatione *primo.*

21 Comitas ſermonis *Quidam cauſam detulit ad oratorem, is negauit: detulit ad alterum, qui recepit.* At *is qui detulerat dicere ſolet, ſibi gratiorem fuiſſe orationem eius qui negarat, quàm eius qui recepit: quòd ille comiter recuſaſſet, hic grauate & inamœno uultu recepiſſet.*

22 Comitas in pollicendo C. Cotta *qui in ambitione fuit artifex, dicebat ſe operam ſuam, in eo quod non contra officium peteretur, ſolere polliceri omnibus, ſed impertire iis apud quos optime poni arbitraretur.* Senſit *nulli promittendum, quod eſſet præter honeſtum: nulli tamen negandum, quod non contra officium peteretur.* Comitatis *eſt benigne polliceri, ſed quoniam omnibus opera præſtari non poteſt, eligendi ſunt quibus eam impertiat.* Vtrũq; *refert* Qu. Cic. *ad fratrẽ de petitione cõſulatus.*

23 Pro ſua quiſq; profeſsione *Gallus iuriſperitus, ſi quis negotiũ ad ipſum detuliſſet, in quo de facto quærebatur, dicere ſolet,* Nihil *hoc ad ius, ad* Ci

ceronem

ceronē ito. Senſit Gallus aliud eſſe officiū iuriſconſulti, aliud oratoris: nec eſſe neceſſe de his quæ ad alienā profeſſionem pertinent reſpōdere. Refert M. T. *in* Topicis *ad* Trebatiū.

C. Lucilius dicere ſolet, nolle ſe ſua ſcripta legi, nec à doctiſſimis, nec ab indoctiſſimis, quòd hi nihil intelligerent, illi plus ſaperent, quàm ut poſſet illorum iudicio ſatisfacere. Id *exprimebat huiuſmodi uerſu* Trochaico. *Perſium non curo legere,* Lælium Decimum *uolo.* Erat Perſius *illius ætatis omnium doctiſſimus habitus,* Lælius *erat uir bonus, & non illiteratus, ſed nihil ad* Perſium. Refert M. Tullius *cùm alijs aliquot locis, tum libro de* Oratore *ſecundo.* 24 Exacta iudicia

Antimachus Clarius *poëta, quum conuocatis auditoribus recitaret ingens uolumen quod conſcripſerat, & ab omnibus eſſet deſtitutus, excepto Platone, Legam, inquit, nihilominus. Plato enim mihi inſtar eſt omnium.* Refert M. T. *libro de Claris oratoribus.* 25 Vnus pro multis

Seruilius Vacia *uir prætorius ac prædiues, odio negotiorum abdiderat ſe in uillam ſuam, quam habebat non procul à Cumis, nec alia re notus fuit, quàm eius uillæ otio.* Itaque *qui negotijs premebantur, exclamare ſolent,* O Vacia, *ſolus ſcis uiuere. Huius tamen ignauum & ſine literis otium damnans* Seneca Epiſt. 55. *negat illum ſcire uiuere, ſed latere.* Eoq; *nonnunquam uillam præteriens ioco dicere ſolet,* Hic *ſitus eſt* Vacia: *ſubindicans nihil intereſſe inter mortuum, & inerti otio abditum.* 26 Otium ſine literis

Quintilianus *uehementer probat dictum cuiuſdam oratoris, qui apud Cæſarem, ut opinor, accuſabat Coſutianum Capitonem hominem arrogantem, & ipſo etiam uultu præ ſe ferentem confidentiam.* Erubeſcit, *inquit,* Cæſarem timere. *Cæſar erat ea potentia, ut merito fuerit à quouis metuendus. At illi reo tantū aderat arrogātiæ, ut ſibi turpe duceret, ſi ui-* 27 Confidenter

deretur

*deretur timere Cæſarem.*Hoc *dictum* Fabius *adoleſcens audiuit,ut ipſe refert libro ſexto,capite de concluſione.*

28 *Vrbane* Flauius Virginius *antiſophiſtam quendam ſuum*
Salſè *interrogauit, quot millia paſſuum declamaſſet, taxans eum quòd in declamando diſcurreret, nimiumq́; crebras, longas ac tumultuarias haberet ambulationes,quum* M. Tul. *oratori non concedat procurſiones niſi raras,moderatas ac breues.*Eandem *ob cauſam Sura* Manilius Domitio *Afro dictus eſt non agere, ſed ſatagere.*Vtrunque *refert* Fabius *capite de pronuntiatione.*

29 *Salſum eſt & illud* Caßij *Seueri, qui aduerſus patronos*
Salſè *immodicè diſcurrentes,ut interdum ſe proriperent in aliena tribunalia,popoſcit lineam, alludens ad certamina curſus, in quibus una linea deſignabat unde curſus inciperet,altera ubi deſineret.* Idem *accommodari poteſt in eos qui digreßionibus immodicis diuertunt ab inſtituto.*

30 *Proculeius querebatur de filio, quòd expectaret mortem*
Argutè *patris : quumq́; filius reſpondiſſet,* Ego *uerò non expecto, Imò, inquit, rogo ut expectes.* Detorſit *uerbum in contrarium ſenſum.* Expectat *mortem patris qui inhiat, & expectat qui non accelerat mortem patris.*Refert Fabius *lib.* 9.

31 *Archytas dixit iudicem & aram idem eſſe : pariter enim*
Refugium *ad utrunque confugiunt,qui iniuria afficiuntur. Sentiens tales oportere iudices eſſe, ut oppreßis ſint præſidio.* Refert *Ariſtoteles* Rhet. 3.

32 *Pericles dicebat Samios eſſe ſimiles pueris qui porrectam*
Aptè *offulam reciperent quidem, ſed interim plorantes, eo quòd illi parerēt imperatis,ſed non ſine tædio & querimonia.* Similiter *Demoſthenes dixit populum Athenienſem eſſe ſimilem ijs qui in naui nauſeant.* Siquidem *ij cum magno tædio laborant,tamen eò peruehuntur quò tendit nauis.*

F I N I S.

INDEX PERSONARVM.

Achæus 657
Actius poëta 504
Adrianus Cæſar 445
Adrianus ſophiſta 613
Aegyptij 338.476
Aelianus ſophiſta 644
Aeſchines 607
Aeſchylus 605
Afer orator 470
Africanus cenſor 493
Agaſicles 15
Agatharchus pictor 525
Agatocles 347
Ageſilaus rex 171.32
Ageſilaus Ephorus 51
Ageſipolis Cleombroti filius 44
Ageſipolis Pauſaniæ 45
Ageſiſtrata 152
Agis primus 46
Agis ſecundus 49
Agis ultimus 50
Agis Argiuus adulator 519
Alcamenes Telecri filius 51
Alcibiades 371.645
Alexander Magnus 255. 501.619.650.651
Alexander Seuerus 453
Alexander ſophiſta 613
Alexis poëta 503
Alexinus ſophiſta 529
Alphōſus rex Aragonū 666
Amaſis Aegypti rex 501
Anacharſis Scytha 556
Anaxagoras clazomeni9 560
Anaxander 53
Anaxandridas Leon 52
Anaxarchus 600
Anaxillas 54
Anaximenes 501
Androclidas Lacon 54
Anicula quædam 536
Anytus 497
Annia 620
Annibal 390
Anniceris 654
Antagoras poëta 271
Antalcidas 54
Antianira 652
Antigenidas 604
Antigon9 rex Macedonū 269
Antigonus ſecundus 353
Antimachus poëta 671
Antiochus 359
Antiochus Ephorus 56
Antiochus Epiphanes 510

V Anti

Antiochus tertius 355
Antiochus quartus ibidem
Antiochus ſophiſta 613
Antipater 354
Antipater Hieropolites 615
Antipater cyrenaic⁹ 633. 634
Antiſthenes 547
Antoninus Geta 452
Antoninus Heliogabalus 453
Antoninus Pius 448
M. Antonius 423
M. Anton. orator 670
Ant. Caracallus 452
Apelles 523. 649
Appius 509
Aratus 527
Arcadion adulator 518
Arceſilaus 132. 523. 571
Archelaus 58. 349
Archidamidas 58
Archidamus Zeuxidami 58
Archidamus alter 59
Archileonis mulier 146
Archita Tarẽtinus 530. 623. 672
Argeus 56
Ariſtarchus Theodectæ pater 624
Ariſtides iuſtus 365
Ariſtippus 184
Ariſto 57. 531. 628
Ariſtophon 646
Ariſtoteles Stagirites 576. 644
Arius 653
Artoxerxes 334
Artoxerxes alter 336
Aſclepiades 633
Aſinius Pollio 661
Aſtycratidas 62
Atheas Scytha 339
Athenienſis quidam 474
Athenodorus 277
M. Attilius 480. 622
Attilius Regulus 481
Aufidius Modeſtus 623
Octauius Auguſtus Cæſar 276. 467
Aurelianus 460
Bias Lacedæmonius 63
Bias Prienæus 546
Bibulus 485. 486
Bion Boryſthenites 572
Bithys paraſitus 520
P. Bleſſius 467
Bonoſus 462
Bos 620
Braſidas 63
M. Brutus 428. 641
Brutus iunior 465
Buris 128
Byzantius quidam 476

Caecilius Metellus 418
Cæcilius 508
C. Cæſar 658
Cæſellius 462. 483
Calanus Indus 670
C. Caligula 431. 630
Callicratidas 75
Callipides hiſtrio 35
Calliſthion 533
Caluinus Glaucia 466
Cambyſes 502
Campatius 467
Canna 537
Canus tibicen 624
Ant. Caracallus 452
Carneades 576
Caſſius 425
Caſſius Seuerus 468. 617 661. 672
M. Caſtritius 483
Catilina 482
Cato ſenior 400. 653. 658
Cato Vticenſis 409. 646
Catulus 468
Q. Catulus 630
Catulus Luctatius 420
Cephalus 646
Ceſelius 487
Chabrias 375
Charillus ſiue Charilaus 113
Chilo Lacon 153
Chiomata Ortiagontis uxor 537
Chiroſophus Dionyſij adulator 518
Chryſippus 467. 596
M. Cicero M. Tullij pater 492
M. Tullius Cicero 312
M. Cincius 446
Cineſias 523
Claudius Cæſar 433
Cleanthes Aſſius 593
Clearchus 77
Cleombrotus Pauſaniæ 78
Cleomenes Anaxandridæ 78
Cleomenes alter 82
Cleon 507
Cliſophus Athenienſis adulator 520
P. Clodius 465
Collatinus 470
Cõmodus Aelius Verus 448
Conſtantius Chlorus 632
Corydus paraſitus 522
Cornelia Gracchorũ mater 538
Cornificius 657
C. Cotta 670
Cotis Thraciæ rex 338
Crantor Solenſis 571
C. Craſſus 464

L.Craſſus 488.489
M.Craſſus 425
Crates Thebanus 582
Criſpus Paßienus 660
Crœſus Lydorum rex 502
Cteſibius 618
Curius 487
Cyllicon 657
Cyperiorum mulieres 536
Cyrus maior 330.642
Cyrus iunior 335.652
DAmindas 65
Damis 64
Damatria 147
Damonidas 64
Darius 500
Demades orator 498
Demaratus 65
Demetrius Antigoni filius 350.660
Demetrius Cynicus 648.669
Demetrius Pharius 527
Demetrius Phalereus 581
Demochares 656
Democritus Mileſius 599
Demonax Cynicus 656.659.661
Demonides 132
Demoſthenes orator 325.634
Demoſthenes Mitylen. 622
Dercillidas 65
Diocletianus 460
Diogenes 628.630.644.647
Dion 348
Dionyſodorus tibicen 618
Dionyſius ſophiſta 342.609
Dionyſius iunior 347
Diphilus 640
Dolobellæ ſeruus 508
Fl.Domitianus 444
C.Domitius 397
Domitius Afer 470
M.Druſus 482
Duellius 620
EMerepes Ephorus 67
Epænetus 67
Empedocles 467.598
Epaminondas 377
Epicharmus 341
Epictetus 585
Epicurus Athenienſis 618
Equiſo quidam 475
Etheocles Ephorus 125
Euboidas 68
Euclides 531
Eudamidas Archid. 68
Eudemonicus 263
Eumenes 356
Eurycratidas Anaxandridæ 71
Euripides 503.618

Fab

FAbius Max. 387
Q.Fabius 480.497
Q.Fabius Minutius 467
C.Fabricius 386.493
Fabricius 487
Fauorinus philoſoph. 463
Fauorinus ſophiſta 607
Fauſtus Syllæ filius 464
C.Figulus 481
C.Fimbria 482
Firmius 461
Q.Flauius 484
Flauius Virginius 672
Fœmina anus 538
Frontinus 623
Aul.Fuluius 481
C.Furius Creſinus 484
Furnius 657
GAlba orator 471
L.Galba paraſitus 471
658
Ser.Galba 640
Galienus 458
Gallus 592
Gallus iuriſc. 670
Gelo Syracuſanus 340
Geradas Spartanus 96
Glaucias 492
Gnathæna meretrix 591.
645
Gorgo 146
Gorgo Leonidæ uxor 94
Gorgias Leōt.ſophiſta 506.
530.610.654.655
C.Gracchus 490
Granius præco 483
Gyrtias 147
HAnno 485
Hegeſippus Crobelus
375
Helius Mancia 639
Heraclides ſophiſta 615
Heraclitus 598.647
Herennius Pontius 485
Hermogenes 613
Herodes ſophiſta 611
Herondas 71
Hieron 341
Hipparchia Metroclis ſoror
586
Hippocratidas 75
Hippodamus 74
Hippodromus ſophiſta 616
Hippomachus aliptes 498
Horatius 479
Hortenſius orator 487
IAſon Theſſalus 507
Iaſij 655
Idathyrſus Scytha 339
Ion ſophiſta 606
Iphicrates 373
Intaphernis uxor 538

Iſchomachus mimus 510
Iſæus 607
Iſmenias 625
Iſocrates 637.539.656
Iuba 464
C.Iulius Cæſar 293
Iulius Druſus 491
C.Iulius 463
Iulius Maximinus 632
Iulia Auguſti filia 289
Iulianus 632.641
Iunius Baſſus 462.467
LAberius 508
T.Labienus 487
Labotus 83
Lacedæmonij 15.133
Lacedæmoniorũ priſca inſtituta 132
Lacon quidam 115
& deinde 628
Laconum ἀνωνύμων apophthegmata 115
Lacænarum apoph. 146
Lacydes Arceſilai familiaris 132
Lacydes 576
C.Lælius 496
L.Lælius 472
Lais Corinthia 533
Lamachus 373
Lamia meretrix 536
Lampis 614
Laphyropolæ 22
Lariſſei 31
Cn.Lentulus 639
Leo Byzantius 505.605.
Leon Eurycratidis 85
Leonidas Alexand. ibid.
Leonides 256
Leontion 534
Leontychidas primus 83
Leontychidas alter 74
M.Lepidus 496
Leptines 635
Leſbonax Mitylenæus 648
Libo 491
Licinius Varus 469
P.Licinius 397
M.Liuius 487
Liuius Salinator 494
Lochadus Polyenidæ 88
Longus Sulpitius 462
Lucretia 479
C.Lucilius 671
Lucullus 420.483
Lycurgus 88.500
Lycurgus orator 500.636
Lyſander 100.506
Lyſimachus 354
MAeander 81
Mantia 494
Mani⁹ Curi⁹ 386.467.472

T.

T. Manlius Torquatus 481. 482
M. Antonius 423
C. Marius 418
Marius tyrannus 459
Martia Catonis 620
Martius Coriolanus 480
Maximinus 457
Medicus quidam 531
Medius paraſitus 653
Megabates 23
Megabyzes 502. 524
Melanthius 656
Melanthus 506
Melanthus paraſitus 518
C. Memmius 495
Memnon dux 337
Menander 504
Menedemus 530
Menedemus Eretrienſis 564
Meſſala 659
Metrocles 586
Milo Crotoniates 529. 651
Myronides 368
Myſon 560
Montanus 659
NActa pinarius 659
Namertes 104
Neacles 527
Nero imperator 507
Sextus Nero 434. 507
Nero quidam 466
Nerua Cocceius 444. 631
Neſtor 475
Nicander 104
Nicetes 607
Niceſias 520
Nico meretrix 533
Nicoſtratus dux 377
OCtauius Cæſar Auguſtus 276
Olympias Alexandri mater 537. 645
Onomademus Chius 499
Q. Opimius 494
Orbilius 472
Orontes 337
Orſines ſatrapes 653
Oſcus rhetor 661
Otho Saluius 440. 630
PAcuuius 552
Pædaretus 108
Pantaleon 523
Panthoidas 105
Paſſienus Paulus 623
Papinianus 626
Papyrius Curſor 470
Paryſatis Cyri 337
Paulus Aemilius 398
Pauſanias Cappadox 615
Pauſanias Cleombroti 105
Pauſanias alter 107

Pauſimachus 523
Pauſon pictor 625
Pelopidas 385
Pericles 369.659.672
Perſæ 659
Perſeus 529
Peſcenninus Niger 451
Philager 613
Philemon 463
Philippus Macedo 245.
478.527.528.641.645
Philippus orator 462.466
L.Philippus 489
Philippides poëta 504.529
Philiſcus 617
Philoxenus poëta 504.521.
649.657
Philoxenus Pternocopis 521
Philotimus 530
Pictor quidam 649
Phœnicides 517
Phocion Athen. 306.603
Phocionis uxor 536
Phryne 534.535.643
Piſiſtratus 376
Cn.Piſo 638
Pittacus Mitylenæus 545
Pindarus 666
Piſo 446
C.Plautius Cos. 479
Plancus 508.660
Plinius maior 622
Plato 566.642.646
Pliſtarchus Leonid. 109
Pliſtonax Pauſaniæ 109
Plotinus philoſophus 643
Polemon 609
Polycletus 527
Pollio 284.634.646
Poltys rex 338
Polycratidas 112
Polydorus Alcamenis 110
Pompeius Magnus 300.499
M.Pōponius Marcellus 617
Pomponius Atticus 484
Pomponius 497
Populus Cianienſis 641
C.Popilius 420
Poppea 537
Portia minor 620
Portius latro 660
L.Portius 489
Porſena 478
Porus rex 262
Praxaſpes 519
Probus 461
Proculeius 672
Proclus 615
Prodicus 530
Prometheus 619
Protagoras Abderita 606
Protogenes 625
Pſammenitus Aegyptiorum
rex 510

Ptolemæus Lagi F. 350
C.Publitius 493
Publius 464
Publius natione Syrus ibidē
Pylades hiſtrio Auguſti 509
Pyrrho Elienſis 602
Pyrrhus rex 356
Pythagoras 597.633.643.658
Pytheas 326.621
Pythius 652
Pytho rhetor 505
QVirinus ſophiſta 616
T.Quintius 396
REmnius Palæmon 618
Rhodius quidā 576.654
Romulus 478
P.Rutilius 486.641
SAluius Iulianus 627
Saturninus 459
Scaurus 495
Q.Scæuola Publij F. 493
Scilurus Scytha 340
Scipio Aemilianus 469.641
Scipio maior 392.469.630
Scipio Maluginen. 496
Scipio minor 413.496
Scipio Naſica 489
Scopas Theſſalus 526
Scopelianus 608.643
Secundus ſophiſta 610
Seleucus 624
Semiramis 332
Seneca 507
Serbidius Scæuola 625
Sergius Galba Imp. 630
Seruilius Vacia 671
Seruilius Geminus 464
M.Seruilius 491
Sertorius 427
C.Seuerus 486
Seuerus Imp. 450.519
Sex.Titius 492
Siculus quidam 475
Sigiſmundus Imp. 642
Silenus ſenex 491
Silus 496
Simon Athenien. 564
Simonides 499.503
Socrates 161.530.629
650.651
Sœbidas 112
Solon 543
Somniator quidam 477
Sophocles 644
Spartanus quidam 115
Spartacus 497
Spartis 128
Sphærus 596
Spurina aruſpex 497
Stilpo Megarenſis 561
Strato Phyſicus 603
Strato philoſophus 285

Stratonicus citharœdus 510
Stratocles Athenienſis 506
C. Sulpitius 485
Sybarita quiſpiam 473
Sylla 422. 425
Synorix Galata 537
TAcitus 461
Tarentini milites 462
Tarquinius Superbus 479
Taxiles 261
Tectamenes 73
Telecrus 113
Teleutia 149
Teris 338
Teſtius 492
Teutonum orator 655
Thais 533
Thacus rex 41
Thales Mileſius 541. 658
Thaſij 26
Theagenes Lanius 657
Theano 153
Thearidas 71
Themiſteas uates 71
Themiſtocles 370. 654
Theocritus Chius 517
Theodorus 633
Theodoſius iunior 632
Theodorus Atheos 506. 606
Theodotus 468
Theonis meretrix 543
Theopompus 72
Theophraſtus Ereſius 580
Theramenes 506
Therycion 74
Theſſalus quidam 475
Thraſea 623. 634
Thraſybulus 506
Thucydides Athen. 500
Tiberius Cæſar 430. 485 658
Timon Athenienſis 373. 529
Timon Nicæus 602
Timotheus dux 375
Tiſſaphernes 20
Titius quidam 508
Titus Veſpaſiani F. 443
Trachalus 468
Traianus 445. 629. 630. 631
M. Tullius 482. 494
Turbo Adriani præfectus 528
Turonius 287
Tynnichus 124
VAlentinianus 632
Valeria 621
C. Valerius 484
Valerius Publicola 488
Vargula 466
Varo Pauli collega 487
Varus Eques Rom. 660
Vatinius 465. 467

Vectius Valens 463
Fl.Veſpaſianus 631
T.Veſpaſianus 631
Veſpaſianus pater 441.492
Veſpaſianus F. 443
Veſpa Terentius 507
Veturia 481
Vibius Criſpus 530
Fl.Virginius 672
Virginius 623
Volūnius 483 *Vopiſcus* 477
Votacillus Pitholaus 464
X*Antippe* 631
Xenænetus 374
Xenocrates Chalcedonius 670
Xenophanes Lagi 350
Xenophanes Colophonius 615
Xenophon 603
Xerxes 332.627
Z*Eno Citieus* 587
Zeno Eleates 601
Zenobia 460
Zeuxidamus 105
Zeuxis 526
Zoilus 645

INDEX SENTENTIARVM.

A*B altero petitum alteri datum* 349
Ab ambiguo 510
Ab imitatione perſonæ 494
Ab impoßibili 496
Ab inexpectato 320.470. 472. 496. 509. 511. 530. 531.533.536
Abſtinentia ducis 403
Abſurda 659
Abſurdè 663
ἄκαπα 559
Accuratè poti⁹ quā ſæpe 634
A carmine Homeri 521
Acerbè 322.327.328
A craßis minus periculi 295
Acriter 559
Actio totum 329
Acutè 646
Adde puſillum puſillo 593
Admonitio ciuilis 588.589
Admonitio commoda 605
Admonitio facilis 542
Admonitio grata 250
Admonitio libera 253
Admonitio retorta 617

Admonitio ſera 407
Ad ſpeculum 589
Adulans libertas 385.657
Adulanter 601
Adulatio 232.263.268.546.
549.584.619.651.600.666
Adulatio repulſa 288
Adulatio tecta 660
Adulatio utilis ibid.
Adulator impius 519
Adulteriũ 224.255.476.548
Adulteriũ in regis filio 342
Αδυνάτα 155
Aemulatio 576
Aenigmata 541
Aequalitas 85.90.363.487
Aequitas 366
Aeſtimatio præpoſtera 209
Affabilitas 336.445.487
Affectata oratio 569
Affectatio 536.661
Affectus cohibiti 162
Affectus priuati 362.507
Agamemnone maior 384
Agere ſatagere 470
Agri modus 386
Agricultura militaris 340
Albus aſinus 462
Alexander Herculem contempſit 261
Aliena curare 370
Aliena dulciora 227
Aliena à cauſa 471
Alius alio præſtat 512
Amanter 502
Amari ſine contemptu 158
Amator blandus 535
Ambiguè 225.234.437.666
Ambiguus morſus 664
Ambitio 64.216.254.294.
412.438
Ambitio inſatiabilis 267
Ambitio principum 669
A mendacio manifeſto 471
Amicè 31.483
Amici 413
Amici exploratio 194
Amico fido nihil pretioſius 332
Amicis fidendum 240
Amicus 261.578.591
Amicus rara res 579
Amicus conſolatur 192.243
Amicus diligendus 185
Amicus in aduerſis 582
Amicus inſignis 559
Amicus uerus & ſyncerus 156.164.169
Amicorum communia 618
Amicorum fides 346
Amicitia 311.543
Amicitiæ fiducia 497

Amicitia iũcta inimicitiæ 160
Amicitiæ regum 354.545
Amor 406.554
Amor animi 134
Amor caſtus 179
Amor gloriæ 479
Amor inſanus 338
Amor mercedis 499
Amor ob malum 373
Amor patriæ 300
Amor turpis 223
Amor uerus 590
Amoris remedia 582
Anathemata 232.346
Anima immortalis 182
Animoſè 22.30.36.42.46. 76. 79.86.87.88.121. 148. 264.268.298. 301. 335. 370. 385.397.412.420. 421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623
Animus ægrotus 606
Animus imperterritus 295
Animus incorruptus 310
Animus inexpugnabilis 387
Animus metu liber 196
Animus præſens 393
Animus uerè regius 262
Animi cultus 171.177.231. 262.543
Animi lux 577
Animi uera bona 199.445
A nomine 513.515.532
Ante mortẽ nemo beatus 544
Antuuerpia 514
Applauſus 511
Apta 469
Aptè 672
Aptè retortum 349
Aqua pro uino 451
Aquila in nubibus 357
Arcana nulli cõmittenda 543
Ardelio 474
Argutè 19.29.35.45.46.48. 52.56.57.68.69. 72. 78. 80.86.97.98.106.112.115. 116.117.118.122.123.124. 126.130.150.162. 185.193. 194.240.315.403.418.521 542. 552. 562. 596. 610. 515.624.659.672
Argutè infeliciter 563
Argutia muliebris 587
Argutiæ friuolæ 212.226
Argutiæ ſophiſticæ 565
Arma indiga uiri 382
Arma neſciunt leges 299
Arma non audiũt leges 419
Armata timiditas 362
Armata uirtus 554
Armatæ preces 305
Armati dij 140

Arm

Arrogantia 60.663.665
Arrogantia felix 482
Ars alit ubique 477
Ars conuiuij 398
Ars gubernandi 164
Ars imbellis 356
Ars inhoneſta 219
Ars inutilis 59.66.69. 81.127
Artis exercitatio 525
Arte retortum 507
Artes 263
Artes inutiles 59.654
Artes ſuperuacuæ 90.200
Artes regiæ 340.650
Artes rege indignæ 254
Aſini umbra 635
Aſſenſio ſimulata 319
Aſſueſcere malis 567
Aſſueſcendum optimis 476
Aſſuetudo 609
Aſſuetudo mitigat 175
Athletæ inſani 558
Attentio 590.594
Auarè 442.443
Auarus 574
Auaritia 223.322
Auaritia deluſa 332
Auaritia in principe 441
Auaritia non pecuniæ tantum 197
Audacia 80.294
Audacia ex periculo 297
Audacia periculoſa 60
Audacter 636
Auguſtarum cultus 457
Aurum in templis 453
Aurum index 155
Aurum ſpretum 386
Auri amor 224
Auri contemptus 487
Auro bene uti 344
Auro nihil inexpugnabile 248
Auro pugnare 478
Aut uincere, aut mori 428
Autoritas 278.367.371. 411.450
Autoritas perſonæ 495
Auxilia mutua 620

Balneum ſordidum 513
Βάναυσοι magiſtratus 564
Barba nõ facit philoſophum 662
Barbæ inutiles 257
Barbati medici 346
Barbaricè 497
Barbaries 511.560
Belle retortum 81.307
Bellum cum graculis 315

Bellum

Bellum iniuſtum 274
Belli diſciplina 130
Belli incerta 61
Belli ſtudium 338
Benedicendi ſtudium 315
Benefacta pro liberis 384
Beneficentia 249
Beneficentia conciliat amicos 631
Beneficentia ultronea 171
Beneficium meritum 234
Beneficij obliuio 577
Beneuolentia uirtute paranda 254
Benignè 384. 523
Benignitas 204. 218. 444. 579. 618
Benignitas in hoſtes 359
Benignitas in quoſuis 577
Bibacitas 115. 191
Bibit & fugit 508
Bibulus cenſor 323
Blandiloquium 65.224
Bona animi 550
Bona fortunæ 241
Bona fama 538
Bona præcipua 265.258
Boni ſimiles dijs 223
Bonis uti, malis abuti 249
Bonorum paucitas 477
Bonum nactus ne mutet 245
Bos lyræ 517
Breuiloquētia 608.569.586
Breuiloquētia ſentētioſa 306
Breuiter 61 *Breuis æui* 447
Breuis poteſtas 464
CAeca percontatio 579
Cæſar innocens 444
Cæſaris affabilitas 443
Calceus quà torquet 399
Callidè 21.34.41.112.139. 328. 420. 425. 500. 535
Calumnia 71
Calumniæ cicatrix 653
Calumnia ex calumnia 576
Caluitium accerſitum 288
Candidè 194. 266
Candor 109 *Canities* 115
Canini mores 219
Canis conuitium 213
Canis Diogenes 228
Capere fugiendo 602
Captatio 577
Cara 453
Carpendi morbus 589
Carptores alienæ famæ 341
Caſtè 269.331
Caſtigatio 135.341.637
Catonis teſtmonium 413
Cauſatio 297
Cautè ſcribendum 670
Cautè 667

Cautio 375
Cautio aduerſus omnia 373
Cautio ſui 158
Cautio tuta 529
Celeritas conficiendi 295
Celeritas inepta 524
Cenſor bibulus 323
Certamen argentarium 532
Certamen uerè regium 261
Certare cum rege 515
Chori tres 137 Cibus 610
Cicer pro Cicerone 312
Citharœdi mali 511. 512. 516
Citò nata non durant 525
Ciuium charitas 669
Ciuilis ultio 430
Ciuilitas 294
Ciuilitas prudens 377
Ciuiliter 69. 260. 264. 283. 349. 370. 376. 411. 580. 607. 636. 649.
Ciuitas lupanar 514
Clamoſus orator 312
Clamoſi 653 Claudius 150
Claudi ſalaces 652
Claudicatio honeſta 466
Clemens uictor 396
Clementer 31. 44. 67. 248. 272. 266. 278. 282. 290. 302. 334. 395. 428. 435. 449. 455. 460. 478. 487. 545. 632. 669
Clementia 445. 661
Clementia ſimulata 315
Clodicare 467
Clypeus Ro. Fabius 497
Coacta 661
Cœlibatus damnatus 95
Cognatio uirtutis 555
Coitus moderatus 96
Coloßi fragmenta 514
Coma 99
Comitas in uenatu 334
Comitas in principe 631
Comitas in pollicendo 670
Comitas ſermonis ibid.
Comiter 113. 173. 196
Comœdiæ libertas 180
Commiſeratio in malis 530
Cõmoda interpretatio 279
Commodè dicere 568
Communitas 19. 135. 139.
Compilari, uenire 493
Comparatio carminum Homericorum 267
Conceßis abuti 201
Concordia 505. 549. 608
Concordia fratrum 340
Confeßio per ironiam 471
Confidenter 671
Coniugium 547. 554. 573
Coniugiũ trãquillũ 745. 667

Coniugij moleſtiæ 653
Coniugium par 547
Coniunctæ uires 363
Conſcientiæ puritas 154
Conſiliarius 474
Conſilium in bellis 140
Conſilium multorum 449
Conſilium optimum 405
Conſilium præcipitatum 308
Conſilium præſens 278
Conſilium prudens 358
Conſilium tutum 396
Conſtanter 25.51.454.631
Conſtantia 633
Conſul ridiculus 410
Conſulatus breuis 317
Conſulatus maieſtas 389
Cõſultor non calũniator 325
Conſuetudo 555
Contanter dare 229
Cõtatio 388. Cõtatio mala 170
Continenter 23.24.25.52.59
Cõtinentia 259.558.598.619
Contumelioſe 469
Conuenæ 513
Conuictus improbus 232
Conuictus arguit mores domunæ 288
Conuicium apertum 316
Cõuiciũ mutatũ in peius 468
Cõuiciũ in laudẽ retortũ 313
Conuiciũ retortũ 491.606
Conuicia anicularum 608
Conuicia contempta 388
Cõuiciator utilis 246
Conuiua ultroneus 532
Conuiuia pudica 427
Corpus hominis umbra 643
Correctio 574.592.596.625
Correctum in peius 492
Corruptela 456
Corruptela munerũ 308.350
Craſſa iudicia 655
Craſſa ueritas 476
Crimen retortum 359.488
Crimen tectum 323
Crudelitas 281
Crudelitas tecta 431
Crudeliter 431.433.435.482.652
Culcitra obærati 284
Cultus 290
Cultus animi 172.177
Cultus auguſtarum 457
Cultus diuorum 603
Cũ dijs 516. Cura militis 421
Cura præpoſtera 203
Curare friuola 407
Curatio morbo grauior 419
Curioſitas 166.447.476.571.582
Cynicè 563.662

De arte iudicet artifex 253.524
Debere & mentiri 659
Decorum 80.109.509.512
Decorum perſonæ 176.486
Decorum ubique 210
Dediſcere 550
Dediſcere mala 551
Deformis ingenioſus 472
Deformitas exprobrata 314
Degenerare 566
Degeneratio 61.145.236.630
Degeneres 377
Delicatus reus 467
Deliciæ 96.181.217.224.232.333.551
Deliciæ emolliunt 331
Deliciæ indignæ prĩcipe 266
Deliciæ uerſæ in amarorem 438
Deliciæ ſpretæ 228
Deliciarum contemptus 303
Deprauatio nominis 515
Deprauatum 468
Deſperatio 305
Deſtitutus undique 438
Deus imitandus 161
Deus omniſcius 542
Deus inſepultus 645
Dei arcana conſilia 412
Deo debetur gratia 505
Dextre 462
Dexteritas Cæſaris 444
Dij armati 140
Dij miſeri 523
Dij Vis & Suaſio 364
Dialectica 595.628
Dicacitas moleſta 305
Diffidentia 372.491
Dignitas 457
Dignitas induſtria parta 348
Dignitas uileſcit in plures diffuſa 290
Diligentia moroſa 524
Diſcendi auiditas 592.593
Diſciplina ciuilis 33
Diſciplina militaris 398 416.613
Diſciplina puerorum 136
Diſsimulanter 111.470
Diſsimulatio 229.471
Diues indoctus 529.650
Diuinatio 157.497.527.600.664
Diuinatio futurorum 304
Diuinatio uana 658
Diuitiæ 503.573
Diuitiæ immodicæ 425
Diuitiarũ contẽptus 90.657
Diuitiarum uſus 190
Diuorum cultus 603
Docilitas 547.570.573
Doctrina ſine moribus 236
Doctrina cuib⁹ darctur 578

Dolor diſsimulatus 220
Dolus dolum uincit 390
Domini præſentia 475
Dos regnum 449
Duabus ſedere ſellis 317
Durè 451
Dux bonus 107.374
Dux egregius 375.386
Dux aliorum ſeruator 385
Dux omnia facit 417
Dux & idem miles 302
Dux uſu rerum callidus 398
Duces præcipua uictoriæ ſpes 383
Ducum prudentia 618
EBrietas 545
Ebrietas loquax 434
Ebrietati condonatur 344
Educatio 88.214
Educatio frugalis 204
E factis iudicium 164
Electio magiſtratuum 551
E linea iudicare 525
Eloquentia popularis 325
Eloquentia uictrix 374
Eloquētia uictor nō cauſa 322
Eloquentiæ certamen 500
Eloquentiæ uis 357
Empta 517
Error correctus 226
Error iuuenilis 230
Error meritis cōdonat 389
Eruditio 240.578.667.669
Eruditio ſtudio uenalis 586
Eruditio utilis 187.189.191
Ex abſurdo 471
Exacta iudicia 671
Exactio moderata 431
Exaggeratio 637
Ex alijs exemplum 557.569
Ex ambiguo 471.508.518 522.533
Exceptio iocoſa 473
Excuſatio 471
Excuſatum in peius 469
Exempla inſignia 208
Exempla ſapientum 564
Exemplum ducis 265
Exemplum reciprocum 647
Ex eodem ore frigidum & calidum 322
Exercitatio 97.569
Exercitatio moderata 181
Exercitatio pro cōdimēto 133
Exercitus prædæ aptus 391
Exilium excuſatum 354
Exilium optabile 512
Exiliū utile & felix 221.363
Ex inuerſione 520
Ex iiſdē uerbis retortū 496
Ex mutata litera 516
Ex nomine 521

Exordium ab ætate 319
Experientia 68
Extemporalis dictio 535
Extra cauſam 366
Exul in patriā pius 327.361
Ex uerbis aliter exceptis 494
Ex uocum affinitate 512
FAbulæ populi 371
Facere præſtātius quàm dicere 474
Facetum 584
Faceta exprobratio 285
Faceta rapacitas 346
Facetè 28.29.32.36.81.169. 200. 222. 230. 235.272. 388. 389.414. 511.583. 597. 602. 603.609.614.619.624.625. 628.645.649.658.659. 666. 669
Facetum iudicium 248
Factum 119.120
Factum ſeuerè 120
Facta dictis potiora 510
Factio uitata 411
Factiones & ſodalitates 365
Fama quomodo paranda 163
Fames condimentū 316.350
Fame uincere 299
Famulitium ſuperfluum 632
Faſt' 551. Fatuis oīa licēt 336
Fauor arte captatus 331
Fauor regū tēporarius 337
Felicitas 422
Felicitas intractabilis 569
Felicitas timidos facit 274
Felicitas uera 543.549
Feliciter 32. Ferocia 568
Feſtina lentè 205
Feſtinatio 170. Feſtiuū 214
Feſtiua negatio 289
Feſtiuè 442
Feſtiuiter 269.489
Feſtum ſemper ſapienti 242
Fidenter 30
Fides erga patriam 497
Fides in milite 440
Fides amici 273
Fides in deditum 261
Fides in duce 308
Fides in hoſtem 387
Fides hoſtium legatis ſeruata 485
Fides uxoria 428
Fiducia 256.334.361
Fiducia artis 503.504
Fiducia ætatis & orbitatis 483
Fiducia euctus 265.393.397
Fiducia fallax 306
Fiducia meritorum 383.394
Fiducia benefactorum 176
Fiducia ſenectutis 483
Fiducia ſui 293.333.387.422
Fidus amicus 332

Filij deorum qui 626
Filius improbus 405
Filius patri ſimilis 423
Filius ſolatium mortis 450
Finis uitæ ſpectandus 382
Fiſcus lien 629
Fœminæ maſculæ 92
Fœminarum oſor 225
Fœmineus ſexus ad omnia docilis 177
Fons malorum 529
Forma 551.573.578.
Fortiter 27.36.40.50.61.62 65.64.71.82.86.88.99.108 121.124.125.128.147.148 149.150.151.152.328.413 421.427. 439.486.502. 507.561.571.600.601.616 633.641.669
Fortitudo 552.553.664
Fortitudo intempeſtiua 256
Fortitudo uera 407
Fortuna 506
Fortuna aduerſa prudentes facit 331
Fortuna cæca 581
Fortunæ inuidia 245
Fortunæ uiciſsitudo 352
Forum 559
Frater marito potior 538
Fratrum humanitas 356
Frænum receptum 394
Friuola 662
Friuolæ quæſtiones 610
Frugalitas 162.171.172.177 210.228.254.290.378.38 399.413.415.530.550
Frugalitas regia 350
Frugaliter 26.67.93.123.134 168.642.
Fucus utilis 343
Fuco non credendum 251
Fucata 534
Fuga excuſata 326.353
Fugienda quæ in uita 203
Fugiendo capere 602
Fumi uenditor 457
Funeris cura 173
Furacitas 227. Furãdi ars 136
Furax 466
Furax magiſtratus 493
Fures magni 658
Furta ſententiarum 661
GArruli 341
Garrulitas 349.565. 590.591
Gaudium temporarium 319
Generosè 15.45.62.70.111. 118.121.123.131.152.395. 401.548
Genus 548
Genus pudendum 572
Geſticulatio 648

Geſtus 610
Gladiatorum immanitas 656
Gloria 380.414
Gloria ducis 363
Gloria ex benefactis 699
Gloria potior pecunia 380
Gloriæ amor 643
Gloriosè 101
Gloriæ ſtimulus 272.369
Gloriæ ſtudium 360
Gloria tecta 202.214
Gloria uita charior 260
Græcorum mores 492
Gratitudo 159.250
Gratitudo principis 286
Graue damnari à probis 411
Grauiter 16.17.25.27.28.33. 34.35.37.50.51.54.72.85. 87.113.118.149.284.329. 389.395.452.542.550.561. 575.598.599.629.665.669
HAeredipeta 496
Harmonia uitæ 601
Helepolis 351
Herculē contempſit Alexander 261
Hic eſt ille 208
Hilaritas in conuiuio 593
Hilaritas in feſtis 568
Hilaritas in morte 178
Hilaritas in re triſti ibid.
Homerus 616
Homeri laus 651
Homericorū carminum comparatio 283
Homo 602.623
Homo animal ſtultiſſimū 201
Homo rarus inuentu 214
Homines non homines 214
Homines pecudū ſimiles 206
Homines pauci 232
Honeſti labores 446
Honor detractus 607
Honor potior mercede 480
Honor pretio prior 487
Honos alit uirtutem 404
Honos arti habitus 351.413
Honos artis 527
Honos eruditioni debit° 642
Honos negatus 297
Honos non ſemper iiſdē 402
Honos promeritus iuuat 301
Honos uirtutis 401.549
Honos uirtuti habitus 562
Hoſtis aut perdēdus, aut demerendus 485
Hoſtis populi 433
Hoſtis pudendus 421
Humanè 449
Humanitas cicurat optimè 390
Humanitas fratrum 356
Humanitas pl°ualet q̄ uis 332
Humaniter 24.34.42.57.71

88. 267
Humaniter & gratè 393
Hydropicus 464
Hypocriſis 218.259
Iactantia eluſa 389
Iactura felix 587
Ignaui non expectandi 368
Ignauia 395. *Ignota loq.* 212
Ilio mala 513
Imitatio 526.613.650
Imitatio mala 509
Immortalitas 567.573
Impar principatui 446
Imperare difficile 460
Imperator caſtus 393
Imperioſè 263
Imperium breue 459
Imperium humanum 644
Imperium in liberos 369
Imperium neſcit pietatis iura 299
Imperitia 580
Impiè 452.459.506.664
Impietas 237
Impietas felix 346
Impigrè 28
Improbe 51
Improba cura 418
Improbitas 482.713
Impudentia 432
Impudicitia 490
Impunitas 401
Impunitas mala 400
Inceſſus decorus 317
Incorruptè 38
Incorruptus animus 310
Indecora 550.565
In deterius omnia 538
Indocilis 574
Indoctus 581
Indoles 431.630
Indoles agilis 255
Indoles erecta 166
Indoles excelſa 264.293.300
Indoles in puero mira 425
Indoles malefica 431
Induſtria 141.451.457.593.610.615.625.627
Induſtria lucroſa 484
Induſtriè 82
Inexpectato 358
Infamia non deletur 434
Ingenioſè 193.501
Ingenioſi 656
Ingenia erecta 581
Ingenium 546
Ingenium uarium 321
Ingenuè 266.427.459.556
Ingratitudo 285.304.362.481
Ingratitudo tolerata 247
Inhumaniter 373

Inimici utiles 499
Initiari non eſt ſatis 213
Initium bellum 511
Initijs obſtandum 598
Initiatio 548
In nobis eſt ut bene audia=mus 246
Innocentia 570
Innocentia illibata 646
Innocentia tuta 574
In puſillum 316
Inſaniæ genera 209
Inſaniæ notæ 591
In ſenē 323. *Inſolenter* 273
Inſolentia 156
Inſtitutio 357. 363. 496. 639
Inſtitutio liberorum 647
Inſtitutio recta 189
Integrè 51.53.70.81.451.667
Integritas militis 506
Integritas 265. 366. 500.588
Integritas damnata 367
Intempeſtiua 374
Intēdēdū honeſti ſtudiū 207
Interpretatio commoda 257. 315
Interpretatio ſiniſtra 606
In terreſtri prælio apparet uirtus 424
Intrepidè 30 Vide *Animosè*
In Vatinium 320
Inuidia 47.464.549.575
Inuidia eleuat 425
Inuidia fortunæ 245
Inuidia in aliū deriuata 344
Inuidia quomodo uitetur 402
Inexpectato 358
Iocari in ſeipſum 275
Iocosè 280.464.624.666
Iocus ab abſurdo 467
Iocus ab ambiguo 240.281. 314.466
Iocus ab inexpectato 227
Iocus crudelis 440
Iocus è fabula 492
Iocus ex addito 324
Iocus ex deprauatione 431
Iocus ex Homero 442
Iocus obliquus 318
Iocus ex nomine 321. 435. 464.489.697
Iocus ex ſimilitudine uocis 318
Iocus ex ſpecie corporis 492
Iocus ex uocabulis 247
Iocus in morbo 247
Iocus in morbū propriū 610
Iocus in morte 242. 443
Iocus in mortuum 439
Iocus in principem retortus 284
Iocus inſanus 433
Iocus intempeſtiuus 489. 490. 518

Iocus ſalubris 566
Iocus ſubmoroſus 495
Iouis filius 537
Ira breuis 656
Ira impotens 484
Ira ſapientis 601
Iræ remedium 277
Iræ ſubducenda occaſio 338
Iracundia 613. Ironia 470
Irriſio 323.468.489
Irriſio contempta 231
Irriſio retorta 496
Iudex attentus 252
Iudex incorruptus 265. 338
Iudex non accuſat 415
Iudex ſeuerus 253
Iudicare de arte aliena 525
Iudicium incorruptum 616
Iugulare mortuos 565
Iuuenum eſt Dialectica 597
Iuſtè 21.34.37.45.47.50.53. 58.75. 355.361. 410.446. 493. 554. 641. 667
Iuſtè & comiter 335
Iuſtitia 401
Iuſtitia dirimit fines 302
LAbor 594
Lacrymæ feræ 391
Lamia meretrix 352
Lamia regis 352
Largitio 478
Laruas inſectari 644
Latinus Græcè 404
Laus ab hominibus 103
Laus à laudatis 549. 610
Laus conciliat amicos 529
Laus immodica 236
Laude incorruptus 650
Laudes deprauatæ 525
Laudando uituperare 513
Lautitiæ 192
Lectio mortua 221
Lectio utilis 582
Lectionis utilitas 622
Leges 544.560.666
Legum autoritas 58.107. 158.546
Legum multitudo 572
Legum obſeruatio 598
Lenitas 175. 238. 242. 254. 271. 287. 292. 365. 668
Lenitas mira 291
Lenitas praua 434
Lenitas principis 286
Lenitas regia 350
Leniter 174. 350. 410. 430. 439. 441. 461
Lenocinium uirtutis 179
Lepidè 49.56.63.82.84.86. 107.117.128.129.130.172. 175.185. 186. 187.195.197. 212.213.277.279.281.283. 348.442. 444. 446. 459. 489. 499. 508. 563. 615

Lepidè negare 280
Liberalitas 256.462.574
Liberaliter 22
Liberalitas nimia 202
Liberalitas regia 271.334.342
Libera monitio 499
Liberè 26.49.115.118.125.
190.192.194.199.217.222
232.233. 285.385.396.412.
417. 424. 430. 434. 436.
439. 448. 449. 453. 458.
462. 467.468. 479. 499.
508.521.546.566.574.591.
594.598.600.609.612.617.
624.630.624.632.635.638.
639. 640. 641. 653. 662
Liberi degeneres 197
Liberi mali 292
Liberi pro ſimijs 296
Libertas 184. 185. 200.230.
231.233.241.385.564.603
Libertas adulatrix 519
Libertas exitialis 458.523
Libertas immodica 600
Libertas in dicendo 101
Libertas innocentiæ 286
Libertas intempeſtiua 576
Libertas magno empta 375
Libertas noxia 626
Libertas oppreſſa 318
Libertas periculoſa 565
Libertas ſtulta 342
Libertas uera 198
Librorum multitudo 629
Licentia 116.129
Licentia principū 452. 436
Lingua 559.580
Lingua lubrica 593
Lingua præceps 155
Literarum amor 266
Literarū interpretatio 495
Locus non contaminat 235
Locus eligendus urbi 502
Locum ornat homo 191
Loquacitas notata 47.48.52.
59. 83. 113. 117.127.143.
323. 518. 553. 574. 589
Loquacitas in conuiuio 155
Lucernam olet 325
Lucrum damnoſum 543
Lucrum ex damno 561
Lucrum turpe 155
Lucri auiditas 477
Luctus 569.612.621.662.663
Luctus immodicus 511
Ludibrium ſacrilegio additum 346
Ludi magiſtri 371
Lurco 402
Luſus in morte 402
Luxus 172. 223. 226.400.
503.512.517
Lux animi 577
Luxus damnatus 416

Luxus inopiæ parens 658
Luxus ſeditionis parens 647
MAcedonia 513
Magnanimiter 18. 27.578
Magnifica promiſſa, ſed inania 309
Magniloquentia irriſa 449
Magno empta uoluptas 128
Magno paranda 356
Magnus, non fortis 375
Magnus ſtultus 516
Maieſtas nominis 292
Mala uera 212
Malus ubiq; malus 243
Malos inuiſere in carcere iucundum 307
Malorum fons 529
Malè præcinctus 316
Maledici 116
Maledicus contemptus 246
Maledicus malè audit 491
Maledicus prodeſt 174
Maledico cedendum 187
Maledicentia 84.155.337. 348.407.612.645
Maledicere regi nō tutū 336
Malcolus 462
Malum diſsimulatum 530
Matrimonium 171.547
Matrimonium uitandū 327
Matris lacrymæ 266
Matronæ ornamenta 538
Medicus malus 234
Medicus optimus quis 108
Medici barbati 346
Medicorum turba 445
Medicorum oſor 108
Medicina 431
Medicina à medico danda 531
Medicina contempta 107
Mediocritas 507.521
Melior dextra 319
Memoria 181.364.549.659
Mendacium 67
Mendacium eluſum 321
Mēdaciū in cōtractibus 558
Mendacium urbanum 250
Mendicus à mendico 515
Mendicitas 222
Mendicitas occulta 239
Mercedis amor 499
Metus, malus diuturnitatis cuſtos 245
Miles bonus 401
Miles dicto audiens 393
Miles ditatus 382
Miles diues 374
Miles durus 339
Miles otioſus 461
Miles innoxius 300.455
Miles ſine gladio 464
Militis officium 309

Militum cura 454.456
Militaria 426
Militariter 422
Militaris ferocia 390
Militia laborioſa 381
Militia miſera 248
Minæ inutiles 156.381.426
Minæ in principem 444
Minæ potentum 295
Minaciter 645
Miſeria multiloqua 381
Miſer ante tempus 375
Moderatè 25.29.30.31.33.34.37.43.48.54.66.67.72.75.79.80.85.92.103.106.109.111.114.127.154.157.167.174.195.215.304.357.417.440.451.485.563.567.572.603.623. Vide Temperatè
Moderatio 550.575.592.595
Moderatio uictoriæ 99
Moderatio pœnæ 260
Modeſtè 32.34.36.37.42.54.73.170.250.279.292.296.348.430.450.478.525.547.567.571.586.612.616.633.637
Modeſtia 579
Modus 181.189.545
Modus in honoribus 405
Mollities 219.227.572.665
Moleſtè 510.513
Moleſtè loqui 617
Molliores 588
Monarchia 257
Monitor 666
Monopolia fœda 437
Mora noxia 295
Morbus exprobratus 323
Morbus utilis 270
Mores in publico 157
Mores peregrini 139.143
Mores præpoſteri 505
Mores pro philtris 538
Moroſa diligentia 524
Mors an mala 240
Mors cõtẽpta 73.74.77.86
Mors deſtinata 428.440
Mors empta 311
Mors & ſomnus 182
Mors facilis 574
Mors generoſa 384
Mors in bello 378
Mors ineuitabilis 173
Mors liberat à cruciatu 243
Mors noxia 295
Mors non deflenda 173
Mors peregrinatio 450
Mors principis 448
Mors quatenus cõtẽnẽda 159
Mors ſancta 179
Mors ſpontanea 424
Mors ſenilis 655
Mortis contemptus 6.5.385

Mortis locus 561
Mortis memoria 476
Mortis metus 188
Mortis ſolatium 311
Mortui non mordent 468
Mortuis parcendum 156
Morſus ambiguus 664
Morſus tectus 383.465
Mos præpoſterus 558
Mulier Cynica 587
Mulier erudita ibid.
Mulierum ornatus 585
Multiſcius 599
Mundus matronæ 436
Munera 522
Munera contempta 171
Munera regum 237
Munerũ corruptela 308.360
Munus inutile 168
Munus in tempore datum 336.337
Muſcæ regum 520
Muſcas abige 466
Muſica contempta 372
Muſica digna duce 287
Muſicæ genus 138
Muſica uirilis 137
NAtura uaria 450
Naturæ bona 637
Nauigatio 557.558.559
Neceßitate delat' honor 398
Negatio feſtiua 289
Neglectus iniuriarum 227
Nemo ſine uitio 583
Nemo ſui iudex 664
Neronis extremæ uoces 438
Neutra pars placet 315
Nihil agere 622
Nihil de uitello 477
Nihil gratis 387
Nihil parati 316
Nihil ſcire 314
Nihil medium 363
Nimia familiaritas 411
Nobilitas in talis 611
Nobilitas uera 374.414.553
Nobilitas uirtute parta 312
Nomen habet momentũ 374
Nominis immortalitas 549
Nominis maieſtas 292
Nominis deprauatio 510
Nomenclator obliuioſus 283
Non omnia uulgo proferenda 563
Non ſemper pugnandũ 273
Notæ inſaniæ 591
Noua ſententia 406
Nox apta cõtemplationi 643
Noxia tollenda 369
Nudus non metuit 343
Nugax ſubtilitas 628
Nulla proportio 316
Nulli fidendum 628
Nuntius fidelis 529

Nuptiæ dotis cauſa 620
Nuptiæ intempeſtiuæ 343
Nux pinea 465
OBeſitas 239.643
Obeſus 406
Obeſus mules 378
Obiurgatio 242
Obliuioſus nomenclator 283
Obſcuritas 361
Obſequium humile 474
Obſoleta 663
Obſoletorum affectatio 463
Obtrectatio 589
Occaſio neglecta 361
Otiũ 114.158.293.385.475
528.554.569
Otium dulce 668
Otium honeſtum 169
Otium inutile 490.510
Otium liberale 144
Otium moleſtum 464
Otium rege indignum 344
Otium ſapientis 392
Otium ſine literis 671
Otium turpe 166.303
Oculus domini 353
Odium furum 456
Odium pertinax 391.392
Officiũ bene collocandũ 634
Omen 519
Omen commodè interpretatum 342
Omen exitij 437.440
Omne ſolum forti patria 235
Omnia expertus 450
Optima decernenda 309
Optima negligimus 237
Optima primum 197
Optimi cijciuntur 364
Opus immortalitate dignum 523
Oraculum 265
Oracula à nobis pendẽt 379
Oratio affectata 569
Oratio aliena 272
Oratio grauis 588
Oratio modulatior 661
Oratio ſpeculum animi 177
Orationis uis 581
Orator clamoſus 312
Oratores 200
Ornatus mulierum 585
Oſor fœminarum 225
Oſtentatio inanis 596
Oſtentum commodè interpretatum 379.422
Oſtẽtorũ interpretatio 443
PAlato ſapere 406
Par pari 215.338.345.
588
Parricidiũ exprobratũ 437
Parſimonia 141.259.532
Parſimonia exprobrata 520
Parſimonia ſordida 475

Parta tueri maximum 277
Paruo contentus 582. 584
Pater iudex 434
Pater pro filio punitus 120
Patienter 167.172.409. 559.648
Patientia 180.310.542
Patria dulcis 427
Patria pernicioſa 546
patria uita charior 303
patriæ charitas 399.474
patriæ deſiderium 326
patriæ neglectus 584
patriæ ſtudium 112
patronus malus 473.483
pauci boni 202.597
pauci pro omnibus 526
Paucitas bonorum 555.577
pauciloquium 541
Pauciloquus 689
paupertas 244.572
paupertas expedita 98
paupertas Tragica 211
pax bello parta 383
Pax bello potior 502
Pax domeſtica 506
Peculatus diſsimulatus 434
Pecunia contempta 147. 180.385.415.570
Pecunia peſtifera res 145
Pecunia qualis 172
Peregrinatio inutilis 171
Peregrini mores 139. 143
Perfidioſè 101
Periculum præuiſum 463
Periculum uitare ſatius 372
Perſonæ reſpectus 379
Perſuaſio pro ui 592
Perſeuerantia 634
Pertinacia uincit 390
Petax 520
Petax meretrix 532
Phaſelitæ 515
Philoſophia 206.582
Philoſophia ars 527
Philoſophia in aduerſis 347
Philoſophia medicina animorum 188
Philoſophia naturam mutat 180
Philoſophia neceſſaria 186
Philoſophia præſtătior oratoria 189.574
Philoſophia regi neceſſaria 251
Philoſophia regina 196
Philoſophia ruſticana 133
Philoſophiæ fructus 186.187
Philoſophiæ ſimulatio 236
Philoſophiæ ſtudium 193
Philoſophus 235
Philoſophus aulicus 201
Philoſophus diues 197
Philoſophus homo 229

Philoſophus meretrici ſimilis 531
Philoſophus miles 656
Philoſophus mundi ſpectator 597
Philoſophus nullius eget 198 .582
Philoſophus oratore præſtantior 189.190
Philoſophus paucis eget 211
Philoſophi uita ibid.
Philoſopho honos habitus 351
Phyſiognomon 595
Piè 38.383.455
Piè in patrem 113
Piè in patriam 40.505.506
Pietas 340.579.481
Pietas in fratrem 355
Pietas in matrem 490
Pietas in parentes 500.543
Pietas in patriam 407.544. 128.353.442
Pietas in præceptorem 264
Pietas in rempub. 630
Pietas mira in filiũ 352.487
Pingere, fingere 464
Piſcator ictus 647
Placere bonis 354
Plebs arte tractata 498
Podagra 319
Pœna ridicula 459
Pœnitenda 406
Poëſis fallacia bona 611
Poëtica fictio 504
Pollicitatio 552
Pompa inepta 200
Populi iudicia 504.527. 649
Populus qualis 404
Populus nocentiſsima beſtia 326
Poſtulator improbus 668
Potentia innoxia 369
Potentia inuidioſa 497
Poteſtas abdicata 297
Poteſtas breuis 464
Poteſtas empta 299
Poteſtas moderata 401
Poteſtas ſpreta 589
Potentiora ſectanda 566
Potiri dulce 542
Præco rerum geſtarum 263
Præcones poëtæ 360
Præconum turba 516
Preces abiectæ 196
Pretium expugnat 535
Prædæ contemptus 257. 374
Præfectus uigilans 253
Prælongi 488
Præmia uirtutis 102
Præpoſtera 627
Præpoſtera ſtudia 203
Præſcientia 447
Præſens conſilium 278
Præſentio 670

Præſtãtia 392. *Preter ſpẽ* 641
Prima coitio 480
Princeps 445
Princeps aditu facilis 279
Princeps auriga 437
Princeps charus 632
Princeps indulgens 444
Prĩceps legũ obſeruator 277
Princeps nulli moleſtus 447
Princeps qui uirtute præcellit 330
Princeps ſcenicus 436
Principis delectus 448
Principis eſt ornare ditionem 290
Principum amicitia 354.545
Principum inſtitutio 576
Principatus amor 294
Principatus ſollicita res 478
Probrum commune 374
Procliuitas ad deteriora 571
Prodeſſe pluribus 162
Prodigioſa 607
Proditio punita 657
Proditio grata 278
Proditio turpis 46
Profectus 622
Profuſio 219.232.239.256.408.433.453.565.573.578.585.593.629
Profuſio fundo caret 668
Proles debetur patriæ 502
Prolis amor 410
Promiſſa magnifica, ſed inania 309
Pronuntiatio 617.658
Proſperitas perpetua 660
Pro ſua quiſq; profeßiõe 670
Prouiſio neceſſariorum 192
Prouidẽtia 377.395.412.554
Prudenter 18.28.40.43.53.76.83.92.147.347.412.453.502
Prudentia 423.543
Prudentia ſenilis 574
Publica utilitas 66
Pudica uxor 537
Pudicè 75.151.152.335.355.369.608.620.621
Pudicitia 341.620.621
Pudicitia cõiugũ 56.479.619
Pudicitia matronalis 537
Pudor 227.401
Pudor liberalis 621
Pudor inutilis 208.210.585
Pudor præpoſterus 94
Pueri reuerentia 571
Pueritia dura 143
Pugna ludicra 664
Pulchrè retortum 307
Punire in alijs quod ipſi committimus 165

Pura ſacra 236
Puſilla curare cum periculo 406
QVando bellandum 396
Quæ nos admonēt mortalitatis 266
Quæſtiones friuolæ 610
Quid optandum à deo 345
Qui malus, ubiq; malus 243
Quod ſupereſt, ſacris impendendum 307
RApacitas 431.433.441
Rapacitas faceta 346
Ratio 201
Ratio reddita populo 371
Reconciliatio 198.426.531
Recriminatio 505
Reditus è bello 403
Reditus in gratiam 322
Refugium 672
Regaliter 262
Regem regia decent 255
Reges non admittendi 357
Reges rarò uerū audiūt 359
Regibus honeſta tantùm licent 270
Regum amicitiæ 528
Regum curæ 624.670
Regū eſt audire omnes 254
Regum humanitas 249
Regum natiuitas 515
Regnandi dulcedo 342
Regni ſtabilitas 269.457
Regnum ſeruitus 275
Regnū uirtute ambiendū 251
Relaxandus animus 501
Relictis gaudendum 195
Religioſè 20.43
Reip. prima cura 457
Reip. neglectus 458
Remp. fuge 327
Res uerbis contraria 515
Res uerbis efficacior 347
Reſupini 467
Retortū 420.462.468.472.488.491.564
Retortum in laudem conuiuium 313
Retortum mirè 377
Retortum falsè 313
Retortus iocus 478
Reuerentia 581
Rex cogitabundus 509
Rex equum fricans 339
Rex infenſus democratiæ 405
Rex ſegnis 415
Rhetores ſerui 644
Ridicula præferuntur ſalutaribus 202
Ridiculè 117.391.472.492.510.581.623
Ridiculis aſſueſcere 402

Ridiculum 213.214.230.239
Riſus intcrimens 463
Robur corporis 458
Rumores 638
Ruſticè 148
SAcra pura 236
Sacrificia minimi ſumptus 161
Sacrificia frugalia 97.161
Sacrilegium 226
Salsè 17.37.38.46.47.53.55. 105.106.116.122.124.126. 181.215.217.218.220.223. 224.229.239.280.298.313. 315.321.328.397.406.407. 437.439.468.470.473. 494.496.520.542.546. 547.548.557.573.577.578. 579.591.597.598.607.910. 615.618.624.628.630. 644.660.662.664.672.
Salubritas iuncta fœcunditati 481
Saltatio muta 648
Saltatio fœda 668
Sanctè 455.461
Sanctitas non ficta 366
Sapiens 553
Sapiens diues 210
Sapiēs ſub ſtulti perſona 358
Sapientes inuiſi tyrannis 345
Sapienter 24.25.27.28.37. 52.55.73.88.106.107.111. 214.135.542.543
Scleroſis uti 422
Schema malè affectatum 318
Scomma 298
Scomma contemptum 375
Scomma ex ambiguo 324
Scorta 233.242
Scortum imperioſum 235
Scortator 238
Scytha ἄμουσος 339
Secreta regum 504
Secundis moderatè gaudendum 380
Securitas 575
Securitas philoſophica 602
Seditio 585
Senectus 223.402.573.575. 651.652.665
Senectus animoſa 298
Senectus audax 344
Senectus honoranda 156
Senectus honorata 127
Senectus ſana 644
Senectus iuuenilis 159
Senectus uegeta 595
Senectus uiridis 530
Senectutis alimonia 646
Senes neglecti 404
Senex bellator 426

Senex ædificator 426
Senilis prudentia 637
Senſus communis 169
Sententioſa breuiloquentia 306
Sepultura 206. 226. 242. 666
Sepultura uiui 438
Sera monitio 214
Sermo breuis & efficax 325
Sermo incompoſitus 613
Sermo index animi 205
Serò 223. 318
Serui ueri 207
Serui principum elati 446
Seruus domino melior 165
Seruus prudentior hero 209
Seruo prudenti obtemperandum 205
Seruorum cura 425
Seruorum turba 153
Seruitus grata 339
Seruitus uitiorum 238
Seruire tempori 265
Seruire uoluptatibus 163
Serus apparatus 258
Seuerè 31. 60. 104. 116. 146. 147. 149. 150. 269. 271. 276. 399. 408. 451. 456. 479. 480. 481
Seuerè & pudicè 419
Seuerus in ſeipſum 400
Seueritas 142. 403. 404. 482. 548
Seueritas in uxorem 485
Seueritas patris 482
Seueritas uerbis tēperata 337
Sæuitia caſtigata 291
Sexus 555
Sibi quiſq; teſtis 401
Silentiū 133. 258. 580. 594. 618
Silentium ducis 418
Silentium in bello 269
Silentium opportunum 66
Silentij fides 601
Silere in tempore 58
Simpliciter 19. 48
Simultas à rogo deponenda 418
Simultas magiſtratuum 366
Sitis 419 *Sitim præuenire* 510
Sobriè 608
Sobrietas 83. 478. 498
Sobrietas in edulijs 166
Sobrius princeps 378
Solatium mortis 311
Sol oriens 301
Solerter 17. 22. 39. 44. 47. 59. 102. 287. 288. 340. 376. 501. 550. 552. 605. 650
Solitudo 550. 560. 595. 602
Somnus excuſatus 253
Somniorum obſeruatio 602

Sordes

Sordes 225
Sordes ambitioſæ 647.651
Sordes glorioſæ 174
Sordidè 443
Spectator conuiuij 522
Spes 642
Spes boni futuri 524
Spes fallax 408
Spes in clypeo 416
Spes pertinax 654
Sphinx domi 314
Splendidè 421
Spontanea grata 327
Spontanei labores 165
Stantem mori 443
Statuarum gloria 401
Strategema 98. 100
Studioſè 636
Studium 553. 587.599
Studium immodicum 621
Studium ſapientiæ 200
Stultiloquium 109
Stupidi 500
Stupor animi 222
Sua cuiq; patria chara 365
Sua cuiq; ſors diſplicet 182
Sua quiſq; uirtute commen= detur 353
Suaſio pro deo 364
Sumptus inutiles 544.612
Sumptus præpoſteri 583
Supercilioſi 581
Superſtitio 215.221.659. 661.663
Superſtitio funerum 138
Superſtitio irriſa 409
Superſtitio nulla 84.130.233
Superſtitionis contẽptus 420
Superuacua 526
Superuacua officia 453
Surdus delatori 431
Συμπάθεια 545
TAciturnitas 409. 591 570
Tædium gloriæ 305
Tarditas 638
Temeritas 329.388.399
Temperantia 503
Temperatè 24.27.547 *uide* Moderatè
Tempeſtiuè 637
Templa uacua 516
Temporis parſimonia 580. 591.599.622
Temulentia 141.568
Temulentia caſtigata 343
Tenebris aſſueſcere 233
Τερετίζειν 202
Ter homines 219
Tertia deducta 320
Teſtimonium inimici 507
Tibicen uir improbus 556

Timiditas armata 363
Timiditas laudata 350
Toleranter 662
Tolerantia 140. 553. 573. 593
Trāq̄llitas 484. 562. 573. 585
Trophæum ridiculum 382
Turba inutilis [illegible]34
Turba ſine duce 498
Turmales 469
Turpe ubiq; turpe 241
Turpiloquium 237
Tutum conſilium 396
Tyranni ſpecies 339
Tyrannis 298
Tyrannidis oſor 425
Tyrannidem mitigat liberalitas 344
Tyrannica uox 432. 473
Tyrannicè 453
Τυφλὸς ὁ πλοῦτος 91

VAfre 62. 78. 100. 101
Valli fiducia 416
Vanitas 577
Varia lectio 189
Vatinius in Ciceronem 317
Vehementia in dicendo 600
Venia extorta 282
Venia laceſsito 441
Venus 598
Venus moderata 187
Venus parabilis 583
Venus operis 649
Venter & lingua 355
Venter omnia deuorās 224
Venter ſurdus 400
Ventris cura prima 655
Ventris ſtudium 518
Vera bona animi 199
Vere pulchra 555
Veritas 248
Veritas odioſa 198
Verba affectata 272
Verborum ampullæ 519
Verſus detortus 320
Verſutia 432
Veſci in publico 231
Veſci quouis loco 237
Veſtis 664
Vetula amata 534
Vetulæ concubinus 523
Vetulus dux 427
Vicarij graues 454
Vicinus bonus 362
Viciſsitudo rerum 154
Victor benignus 351
Victor ferox 423
Victor & uictus 390
Victoria dulcis 480
Victoria incruenta 546
Victoria magno empta 356
Victoria ſpecioſa 61. 215
Victoria uti 295. 391

Victoriæ moderatio 99
Vigilantia 381.568
Vincere ſine cæde 417
Vindicta 372
Vindicta ciuilis 207
Vindicta optima 243
Vindictæ neglectus 367
Vinum uetus 316
Vini parcus uſus 557
Vini patiens 461
Vinolentia 558
Violenter 101
Vires formæ præſtant 584
Vir magiſtratum ornat 384
Vir pecunia potior 362
Viri fortis fiducia 261
Virgo mulier 319
Virtus in actione 553
Virtus infelix 487
Virtus laudata 666
Virtus laudata tantùm 207
Virtus legibus non eget 554
Virtus non cogitur 579
Virtus principis 451
Virtus per ſe honeſta 556
Virtus præſtanda non profitenda 626
Virtus ſibi præmium eſt 627
Virtus quærenda 171
Virtus ſuccedit 356
Virtus tuta 555
Virtutis cognatio ibid.
Virtutis lenocinium 179
Virtutis præmia 154
Virtutis ſtudiũ intendendum 207
Virtutis uſus 603
Vis, deus 364
Vis pro iure 299
Vita à uerbis diſſentiens 595
Vita anxia 319
Vitæ contemptus 28
Vita fugax 602
Vita inanis 629
Vita miſera 228.491
Vitam nemo contemnit 487
Vita præpoſtera 660
Vita pura 491
Vita ſine literis mors 237
Vitia penſata 475
Viui docendi non laudandi 452
Vltio 494
Vltio ciuilis 430
Vltio deorum 428
Vltra malleum 513
Vltronea beneficentia 171
Vmbræ 522
Vnguenta 96.238.591
Vnguentum olere 441
Vnus eximius 445.541
Vnus pro multis 671

Voc

Vocalitas 324
Vociferatio 329
Voluptas 217.233.239.530. 579
Voluptas doloris comes 178
Voluptas emollit indomitos 392
Voluptas ex uirtute 162
Voluptas magno empta 328
Voluptas temporaria 506
Voracitas 522 *Vota* 140.278
Vota morientis 446
Vota qualia 161
Vota ſtulta 215
Vox in bello 403
Vox modeſta 590
Vox tyrannica 432.630
Vrbane 18.38.49.69.78.80. 252
Vrbanitas 273
Vſq; ad aras 369
Vſus lenit moleſtiam 222
Vſus rectus 620
Vtcunq; uincere 371
Vtilitas 413
Vtilitas uirtute potior 100
Vtilitas ex hoſte 555
Vtilitas ex inimicis 603
Vulgi iudicia 551.557
Vulgi nihil ſanum 306
Vulgo nihil recte placet 236
Vxor caſta 345
Vxor eligenda 95
Vxor humilis 156
Vxor moleſta 472.653
Vxor quare ferenda 175
Vxoris reuerentia 448
Vxorum imperium 400

FINIS.

225
598

209